CÜNEYT ARCAYÜREK

Büyüklere Masallar
Küçüklere Gerçekler • 3

Kriz Doğuran Savaş

2. basım

Bilgi Yayınevi



BİLGİ YAYINLARI / BİLGİ DİZİSİ : 33
CÜNEYT ARCAYÜREK ANLATIYOR : 3

ISBN 975 - 494 - 882 - 8
2001 . 06 . Y . 0105 . 1891

Birinci Basım 2000

İkinci Basım
Mayıs 2001

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22
Faks : (0-312) 431 77 58

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No: 8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks : (0-312) 433 19 36

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf : (0-212) 522 52 01 - 520 02 59
Faks : (0-212) 527 41 19

www.bilgiyayinevi.com.tr • e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

CÜNEYT ARCAYÜREK

"Büyüklere Masallar
Küçüklere Gerçekler" : 3

KRİZ DOĞURAN SAVAŞ

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

baskı : cantekin matbaacılık yayıncılık ticaret ltd. şti.
tlf : 384 34 35 - 384 34 36 - 384 34 37

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm
"İkinci Raunt" 7

İkinci Bölüm
12 Eylül 1990'da Bilanço 29

Üçüncü Bölüm
"Gerçek, çatlasalar da patlasalar da... Gerçektir!.." 113

Dördüncü Bölüm
Yalan Makinesine Gerek Yok 123

Beşinci Bölüm
Perdeyi Bir Ucundan Kaldıran Notlar 151

Altıncı Bölüm
Düz Yolda Engebeler 189

Yedinci Bölüm
Dünya Nerede... Biz Nerede?.. 253

Ara Bölüm
Özal'ın PKK ile Barış Planı 327

Sekizinci Bölüm
Erken Seçim Bir Kurtuluşsa, İşte, Erken Seçim! 373

Dokuzuncu Bölüm
Dönüş 427

Birinci Bölüm

"İKİNCİ RAUNT"

1

Bir yanında TBMM Başkanı Kaya Erdem, öteki yanında TBMM Başkanvekillerinden Halim Araslı duruyordu.

Kürsüden bakıldığında TBMM Genel Kurul salonunun sağ tarafına düşen muhalefet sıraları tümüyle boştu.

Sol tarafta ise ANAP milletvekilleri oturuyor, o dakikaya kadar on yıllık 'icraatını öven' Turgut Özal'ı zaman zaman alkışlıyorlardı.

Bir yıl kadar önce ANAP grubunun oylarıyla Çankaya'ya çıkan Özal'ın TBMM'yi açış nutkunu izlemeyeceğini ilan eden muhalefet partileri, SHP ile DYP, oturumu boykot etmişti.

Kürsüdeki Özal, Anavatan milletvekilleriyle başbaşa idi. Muhalefet sıraları boştu; çünkü, muhalefet partileri TBMM Başkanı Erdem'e haber göndermiş, ANAP'lıların 'muhalefet sıralarına yayılmalarının önlenmesini' istemişti.

Tam bir ANAP grup toplantısı. Fakat, Özal beklenmeyen bir davranışta bulundu:

Muhalefeti, hatta ANAP'lıları sarsan ve tabii şaşırtan bir cümle söyledi:

"Huzurunuzda, hükümete Anayasımızın 92. maddesinde kayıtlı, savaş hali izni hariç, diğer izinlerin verilmesini tavsiye ediyorum."

ANAP grup yöneticilerini, bakanları bir telaş sardı.

Çok kısa süre önce, Özal'ın kışkırtması ile Akbulut Hükümeti TBMM'den yetki istemiş, hatta savaş hali ilan etme iznini de Meclis'e gönderdiği tezkereye yazmıştı. Ne ki, TBMM kendisine ait sa-

vaş açma, savaş hali ilan etme ve dışarıya asker gönderme yetkilerini hükümete devretmemişti.

Özal, bir süre sonra, Anayasa'nın 92. maddesine dayalı kimi yetkileri kullanma izninin hükümete verilmesini TBMM'ye 'tavsiye ediyor'du.

Cumhurbaşkanı, TBMM'ye 'yeni bir tavır' mı koyuyordu, yoksa Körfez krizinin başından beri istediği 'izinleri' sağlamayı mı düşünüyordu?

Soruya yanıt bulamadı muhalefet.

ANAP grubu da şaşkındı.

Özal; Körfez krizini, krizdeki tutumunu ve 'izinleri yeniden isteme gerekçesini' anlatan bir konuşma yaptı.

Türkiye'nin kalkınmasını ve serbest pazar ekonomisiyle ne denli güçlendiğini uzun uzadıya bir kez daha açıkladıktan sonra, Körfez krizine değindi:

"2 Ağustos günü Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan ve bölgemizde istikrarı ve dünya barışını tehdit eden gelişmelerin, ülkemiz ekonomisindeki bu fevkalade olumlu seyri maalesef bir ölçüde etkilemesi kaçınılmazdır. İnancım Türk ekonomisinin bu bunalımı göğüsleyecek güce sahip olduğudur" dedi ve sürdürdü:

"Türkiye'nin hemen yanıbaşında cereyan eden ve ülkemizi yakından ilgilendirdiği kadar etkileyen bu hadiseler, başından itibaren, tarafımızdan büyük bir hassasiyetle takip edilmiş ve değerlendirilmiştir. Politikamız, uluslararası hukuka daima saygılı davranmış ve sorumluluklarını müdrik bir ülke olarak, milli menfaatlerimizin gerekleri istikametinde tespit edilmiştir.

Ben hadisenin başlamasıyla birlikte Milli Güvenlik Kurulu ve Bakanlar Kurulu'nu bu amaçla topladım.

Başta ABD Başkanı Bush, Suudi Arabistan Kralı ve Kuveyt Emiri olmak üzere bölgede ve Batıda hadiselerle yakından ilgili birçok liderle telefon görüşmelerim oldu.

Bu görüşmeler bizi hadiselerin cereyanı ve muhtemel seyri hakkında ilk elden bilgi sahibi kılmıştır.

Politikamız esas itibariyle Irak'ın Kuveyt'ten kayıtsız şartsız çekilmesi, Kuveyt'in bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünün ihyası ve meşru Kuveyt yönetiminin geri dönmesini sağlamaya yönelik olmuştur.

Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlar tarafımızdan desteklenmiş ve vazedilen ekonomik yaptırımlar süratle uygulamaya konmuştur.

Dikkat edilirse, Güvenlik Konseyi'nin kararları oybirliği ile alınmış kararlardır ve tarihte ilk defa bütün dünya bir tecavüz karşısında birleşmiştir.

Günümüzde, ekonomik ve politik gelişmeler çok süratli cereyan etmektedir. Önümüzdeki 10 yıllık dönemde bu hareketliliğin daha da artacağı muhakkaktır.

İçinde bulunduğumuz yüksek teknoloji ve telekomünikasyon çağında hadiselerin çok yakından takibi, analizi ve süratle karar verilmesi gereği ortadadır.

Bu bakımdan, manevra kabiliyetimizin bu ihtiyaca cevap verebilecek şekilde geniş olması gerekir.

Hatta klasik diplomatik kanallar bu seri gelişmelerin gerisinde kalabilmektedir.

Şu da gerçektir ki, dünyadaki değişim Türk dış politikasının parametrelerini genişletmiştir.

Bu söylediklerimin en tipik misali, Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde ambargo kararı alınmasının hemen akabinde, süratle hareket ederek, ekonomik yaptırımları uygulamaya koymasıdır.

Bu şekilde hareket etmemiz, ülkemizin dünya nezdindeki itibarını artırmış ve Türkiye'yi dünya kamuoyu önünde ön plana çıkarmıştır.

Ambargo kararının bir veya iki gün geç alınması, yarattığımız olumlu etkiyi azaltacak, hatta bu kararı baskı altında aldığımız izlenimini kesinlikle yaratacaktı.

Türkiye'nin, bu ambargonun etkin olmasında oynadığı kilit rolü herkes teslim etmektedir.

Etkin bir ambargonun tesis edilmiş olması ise, meselenin bir silahlı çatışmaya dönüşmeden halledilmesi ihtimalini kuvvetlendirmiştir.

Bu da hem Türkiye'nin, hem bütün ilgili tarafların menfaatine olmuştur.

Türkiye, bölgesinde bir istikrar unsuru, güçlü bir ülkedir. Hem Batı, hem Doğu nezdinde vazgeçilmez bir ülkedir ve aralarında bir köprüdür. Hadiseler bu gerçeği bir kere daha gözler önüne sermiştir.

Bu gerçeğin bizim tarafımızdan söylenmesinden ziyade başkaları

tarafından teslim edilmiş olması önemlidir. Ambargo konusunda aldığımız kesin ve kararlı tutum bu konuda önemli mesafe alınmasına yaramışsa da, bu dahi tek başına yeterli değildir.

Bu hususun temin edilebilmesi ve Türkiye'nin menfaatlerinin tam manasıyla gözetilebilmesi, bundan sonra izleyeceği politikanın dinamiğiyle de yakından ilişkilidir.

Hemen yanıbaşımızda cereyan eden Körfez'deki gelişmeler tabiatıyla ülkemizi çok yakından alâkadar etmektedir.

Bu bakımdan, sadece kriz sırasındaki gelişmeler değil, kriz sonrası bölgede ortaya çıkabilecek değişikliklerin ülkemiz üzerindeki etkilerini de gözden hiç uzak tutamayız.

Onun içindir ki, bu oluşumlara tesir edecek bir konumda olmamız ve dinamik bir politika izlememiz gereği vardır.

Bir başka ifadeyle, bu Körfez bunalımında çekingen, kararsız, başkalarının karar vermesini bekleyen bir tutum ittihaz etmemiz düşünülemez.

Aksi takdirde, Türkiye'nin âli menfaatlerinin söz konusu olduğu bir meselede, tesirli bir ülke olma imkânını büyük ölçüde kaybedeceğimiz aşikârdır.

Bu itibarla, huzurunuzda, Hükümete Anayasamızın 92. maddesinde kayıtlı, savaş hali ilanı izni hariç, diğer izinlerin verilmesini tavsiye ediyorum.

Bu, hadiselerin seyrine göre süratle hareket etme kabiliyetini elde tutma imkânını verecek, dinamik bir politika izlememize çok yardımcı olacaktır.

Ülkemizin ileride telafisi çok zor bir durumla karşılaşmaması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Hükümete tavsiye ettiğim izni vereceğine inanıyorum.

Anayasasında bazı tahditler olan Japonya ve Federal Almanya dışındaki bütün demokratik ülkelerin bu hareket kabiliyetine sahip olduklarını da ayrıca müşahade ediyoruz.

Ayrıca şunu özellikle belirtmek istiyorum.

Ülkemizin herhangi bir ülke ile, hele bir komşumuzla savaşa girme tasavvuru kesinlikle olamaz.

Biz, Büyük Atatürk'ün 'yurtta sulh, cihanda sulh' prensibine sımsıkı bağlıyız.

Nice harbin acı ve yıkıntılarını yaşamış olan Türk milleti barışın değerini en iyi bilen milletlerdendir.

Ülkemizde gerçekleştirilen gelişmenin, kalkınmanın ancak sulh ortamında mümkün olduğunun bilinci içindedir.

21. asrın eşiğinde, 57 milyona varan nüfusuyla büyük ve güçlü bir Türkiye, süratle değişen dünyadaki yeni durumları muhakkak lehine kullanabilmelidir.

Bu sayede ülkemiz 21. yüzyılda dünya ülkeleri arasında mümtaz yerini muhakkak alacaktır.

Unutmayalım ki, Türkiye, bu yeni dünyada yerini ve kaderini tayin etme gücüne her zamandan daha fazla sahiptir."

2

Özal'ın yetki ve izin konusunda 'ikinci kez' direnmesi, çeşitli yorumlara yol açtı.

Çeşitli görüşler arasında; Özal'ın son davranışıyla TBMM'den, muhalefetten ve hatta ANAP grubundan 'intikam almayı' düşündüğü yer aldı.

Ancak; Cumhurbaşkanı, 'tavsiyede bulunduktan sonra' bu isteminin gerekçesini kısa yoldan anlatmaya çalışıyordu:

"Tavsiyesi dikkate alınırsa; bununla, hükümet, 'hadiselerin seyrine göre süratle hareket etme ve dinamik politika izleme kabiliyetini' elde tutma imkânı" edinecekti.

Anayasa'nın 92. maddesi 'savaş hali ilanı' hariç tutularak okunursa şu 'izinleri' hükümete veriyordu:

"Milletlerarası hukukun meşru saydığı hallerde (savaş hali ilanına ve) Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir.

TBMM tatilde veya ara vermede iken ülkenin ani bir silahlı saldırıya uğraması ve bu sebeple silahlı kuvvet kullanılmasına derhal

karar verilmesinin kaçınılmaz olması halinde Cumhurbaşkanı da, TSK'nın kullanılmasına karar verebilir."

Özal, 'ülkemizin ileride telafisi çok zor bir durumla karşılaşmaması' için TBMM'nin 'tavsiyesine' uyacağına inandığını söylüyordu.

Ne ki sorular soruları kovalıyordu. Yetkiyi yeniden gündeme getiren, savaş hali veya savaş ilanı yetkisini TBMM'den alarak hükümete vermeyi isteyen Özal'dı.

Şu Özal: "Mukaddes toprakları Türk askerlerinin savunması fena mı olurdu" diyen Özal!

Bu ve benzeri bilgiler biraraya getirildiğinde, hele Özal'ın siyasal yapısı göz önüne alındığında yetkilerin hükümette toplanmasına yönelen öneri kimi kuşkuları beraberinde taşıyor ve her cümlenin başına bir 'acaba' sözcüğünün konulmasına yol açıyordu.

3

Not defterimden:

(1 Eylül 1990) Özal'ın TBMM'deki konuşması bir kanıyı güçlendirdi:

Muhalefet partilerine göre Özal, 'tek adamlığını' veya 'diktatörlüğünü' ilan etmişti!

Ne ki, Vehbi Dinçerler'in söylediğine göre bugün "Akbulut, perdeyi fiilen kapadı."

Öğle üzeri –geçen perşembe yapılmayan 'mutat görüşme' için– Köşk'e çıktı Akbulut. 13.30 dolaylarında ANAP grubu toplanmak üzereyken, gazetemiz temsilcisi Ahmet Tan'la bir görüşme yaptı Başbakan.

Turgut Özal için Tan'a, "Bırakalım adamı, konuşsun. Benden 'yetkiye gerek yok' gibi demeçler alıp, manşetlerden verip beni Özal'la karşı karşıya getirmeyin. Yazılıp söylendiği gibi, Irak'a ilaç göndermeyeceğiz" dedi.

Tan, Hasan Cemal'le bana Akbulut'la yaptığı görüşmeyi bu özde anlattı.

Doğrusu tutarlı bir konuşma.

Oysa, bu sabah Hürriyet'te Ertuğrul Özkök'ün Özal'la yaptığı

özel görüşme yayımlandı. Özal, "Çizdiğim politikayı kimse değiştiremez" diyor, Irak'a ilaç gönderme olasılığından söz ediyor.

Özal'ı dinlemek, kulisi izlemek için Meclis'e geldik. Daha kapıdan ayağımızı atmıştık ki, genç bir gazeteci arkadaş sokuldu yanımıza:

"Yıldırım Akbulut, grup toplantısına girerken Irak'a ilaç göndereceğimizi söyledi" dedi.

Hoppala!

Tutarlı bir konuşma ha? Al sana: Özal'ın yetki isteklerine direndiğini sandığımız, hatta Şanlıurfa gezisinde Cumhurbaşkanı'nın görüşlerine karşı çıkışını izlediğimiz Akbulut... Tan'a, Irak'a ilaç göndermeyeceğimizi bir saat önce söyleyen Başbakan!..

Tam tersi bir demeç veriyor, Irak'a ilaç göndereceğimizi duyuruyor.

Meclis'te oturum açıldı. Muhalefet girmedi. ANAP milletvekilleri 'boş olan muhalefet sıralarına hücum etmedi.'

Etmedi; çünkü, Demirel'in bana söylediğine göre, TBMM Başkanı Erdem'e haber göndermişler. "Biz, oturuma katılmayacağız, ama geçen defa olduğu gibi, biz yokuz diye ANAP milletvekilleri sıralarımıza gelip yerleşmesinler" diye istekte bulunmuşlar.

Erdem de ANAP'lı idare amirini görevlendirmiş; Uğur Ener'i. Sıralar boş. Televizyondan da boş sıralar görünüyor!

Özal konuşuyor. İki yanında iki asker: Erdem ile Araslı.

Tam yetkiyi tavsiye eden satırlara geldi ve geçti, alkışlar yükseldi.

Gözlerim Akbulut'u aradı. Bir de ne göreyim; Özal'ın 'tavsiyesini' hararetli bir biçimde alkışlamıyor mu?

Kulise çıktık. Akbulut'un genel kuruldan ayrılırken basına söylediklerini aktardılar:

"Cumhurbaşkanı'nın 'tavsiyesine' uyacağız."

Yakışır!

Ama, ortalık karıştı. Kargaşa gece (cumartesi) ve pazar günü sürdü.

Erdem'in TBMM'nin kış çalışmalarına başlaması nedeniyle verdiği resmi kabulde edinilen izlenime göre, ANAP'lılar bu kez direnmeyecek, yetkiyi verecekler hükümete.

Genelkurmay Başkanı Torumtay ise, resmi kabulde konuştu, "Siyasi otorite neye karar verirse onu yaparız" dedi.

Askersel kesime bakan Evren Değer'e göre, Genelkurmay Genel Sekreterliği 'yetki isteminin Meclis'ten geçmeyeceği umudunda.' Askerlerin 'bozuk' olduğuna değinen söylentiler dolaşıyor.

Not defterimden:

(2 Eylül 1990 Pazar) Bu sabah konuştuğum Devlet Bakanı Vehbi Dinçerler'e göre, 'Akbulut bitmişti ve yerine Mesut Yılmaz geliyordu.' Bu haberi doğrulayıcı nitelikte bir davranış (Hasan Cemal'le birlikteydik), Mesut Yılmaz'dan geldi:

Yılmaz, bize "Birinci yetki tezkeresine, bize iyi anlatılmadığı için karşı çıktık. Yeni getirilecek olan yetki tezkeresini onaylayacağımızı söylemiyorum. Ama konuşmasından anladığım kadarıyla Turgut Özal 'pazarlık gücümüzü' artırmak, kuvvetlendirmek için bu izinleri istiyor" diyordu.

Tabii, biz de Özal'ın 'güçlendirmek istediği pazarlığı kiminle ve hangi vaatlerle yaptığını' sormadık.

Yılmaz, yumuşamıştı. Liderliğe yeşil ışık almış gibiydi.

Hasan Celal Güzel, belki umutsuzluktan, belki de gerçeği yakalamaya çalışmaktan olacak; "Özal, Meclis'in burnunu sürtmek istiyor" dedi.

Yeni tezereye karşı oy kullanacağını söylüyordu.

Yılmaz'a oranla daha açıktı.

Dinçerler ise bu sabah, "Mesut Yılmaz ilk tezkeredeki direnmeyi, her şeyi kendi yaptı diye yaydı, bunu da öyle yayar" diyordu.

Emekli general, 1980 rejiminde Ankara Sıkıyönetim Komutanı Recep Ergun Paşa ise, saldırı öğesini yorumluyor, "Bir uçak gelir de topraklarımıza bir bomba bırakırsa savaş açmaya gerek yok" diye görüş bildiriyor.

Baykal ise, tezkerenin içeriğine bakmak gerektiğini öne sürüyor. "Sınırsız bir yetkiye karşı çıkacaklarını" söylüyor. Böyle bir isteği Anayasa Mahkemesi'ne götüreceklerini ekliyor sözlerine. Baykal'a göre, Adana'yı açmak için Meclis iznine gerek yok. Zira SEİA Anlaşması, iki hükümetin anlaşması halinde Adana-İncirlik alanının ABD'ce kullanılabileceğine değiniyor.

Özal, tezkereyi sağlama bağlamak için bu kez işi sıkı tutuyor. GAP gezisinde –Akbulut'un direnen tavrına karşın– zemin hazırlamaya başlamıştı, şimdi o çabaları sürdürüyor.

İlk tezkereyi –Özal'a göre– 'Gruba iyi anlatamamışlar'dı. İkinci hata, 'yetki isteyen hükümet tezkeresini iyi yazamamışlar, savaş hali ilanından falan söz etmişler, herkesi ürkütmüşler'di.

Bu kez TBMM kürsüsünde değişik bir Özal vardı: Kurnaz Özal!

Öncelikle ANAP grubunu, geniş anlamda TBMM'yi ürkütmek istemeyen bir Özal.

Hükümetin pek çok üyesi, Özal'ın yetki istemini yeniden gündeme getireceğinden 'habersiz'di.

Özal'ın konuşmasından sonra kuliste birçok bakan 'şaşırdıklarını' ifade etti.

Akbulut, gazetecilere Cumhurbaşkanı'nın tavsiyesine uyacağını bir kez daha yineliyor ve "Çarşamba günü Bakanlar Kurulu'na getiririz. Sonra gruptan geçirir ve Meclis'e indiririz" diyor.

Ama, bir kaygısını dile getiriyor:

"Irak'a ilaç ve mama adı altında başka bir şeyler göndermediğimizden bütün dünyanın emin olmasını sağlayacak bir formül bulmamız lazım."

Bir başka yorum şöyle:

"Özal Başkan Bush'a bir söz vermiş olmalı ki, silahlı kuvvetler gönderme ve ülkemize yabancı silahlı kuvvet çağırma yetkisinde bu denli ısrarlı.

Eylül'ün 20'sinden sonra Özal, Washington'a gidiyor. Bush ile görüşecek. Herhalde oraya; Körfez'e asker göndermiş veya NATO ya da ABD'nin Irak'a silahlı müdahalesinde Türkiye'deki üsleri kullandırma yetkisine sahip bir 'başkan' olarak gitmeyi istiyor. Böyle bir süper yetki onun, Washington'da pazarlık gücünü çok artırır."

Tabii bu arada 'çok parlak fikirler ya da öneriler' de ortaya atılıyor. Özal'ın Meclis'te konuşmasından önce Demirel'e bir milletvekili gelerek şu öneriyi yapıyor:

"Beyefendi, tam Özal kürsüye çıktığında yumurtalar atalım ve salonu terk edelim.

Televizyon da bunu göstersin. Almanya'da daha geçenlerde Kohl'a çürük yumurta atılmadı mı?"

Demirel'in yanıtı:

"Bu sözü kimse söylememiş olsun. Ben de duymamış olayım."

4

Demirel'de taze haberler olabilir. Dün ABD Temsilciler Meclisi üyesi Solarz'la konuştu. Aradım:

"Bütün Yahudi kökenliler savaş istiyor. ABD'de Kissinger, burada ABD Büyükelçisi Abramowitz" dedi.

"Size böyle söyledi mi Abramowitz?" dedim.

"Hayır. Ama bizim çevrelerle yaptığı konuşmalarda 'Tek yol, savaş' demiş. Solarz ise dün bana;

'Bağdat'a giren askerler arasında Türklerin de bulunmasını istemez misiniz?' dedi.

Ona, BM'nin henüz 42. maddeyi işletmediğini; bizim, ancak böyle bir karar çıkarsa 'vaziyet' alabileceğimizi söyledim. Kaçamak yanıt verdim. Adam dostum, kibarca söyledim. Erdal Bey ile tartışmış."

"Nasıl?"

"İnönü'ye asker göndermemizi söylemiş, o da terslemiş."

Demirel, Özal'ın yetkiyi yeniden istemesiyle ilgili değişik bir yorum yaptı:

"Başkan Bush" dedi, "9 Eylülde Finlandiya'da Gorbaçov'la buluşuyor. Gorbaçov'u 'savaş konusunda' kandıracak. Gorbi ise sıkıntıda. Kredi vaadi falan filan. Yani iş tamam."

"İyi ama" diye karşı çıktım bu görüşe, "dün gece TBMM'deki kabulde Büyükelçi Çernişev savaşa karşı çıkıyordu."

Dün sabah Hasan Cemal'le Demirel'de kahvaltıdaydık, DYP lideri "Özal'ın, 'açıklanmayan vaatlerini' yerine getirebilmek için uğraş verdiğini" söylüyordu.

Bizim gazetenin yazarları, Özal'ın 'tek adamlığını' artık ilan ettiğine inanıyor ve öyle yazıyor.

1 Eylül tarihli bir yazı –M.Ali Birand'ın imzasını taşıyor– Türkiye'de asker ve Çankaya sorununu basının nasıl gördüğünü açıklıyor:

"Devletin siyasi kanadı (özellikle Cumhurbaşkanı) kriz yönetimi-

ne tam anlamıyla el koymuş durumda. Bilgi edinmeyi, dış temasları, bunlardan elde ettiği birikimle değerlendirmeyi yapıyor ve nihayet kararları bizzat veriyor.

Dış görünüş, TSK'nın değerlendirmeye katkı ve verilecek emirleri yerine getirme çalışmalarından ileri gitmediği şeklinde."

Ya Anayasa? Ya sorumsuz Özal'ın, sorumlu kararlar alması, sorumlu olan hükümete kabul ettirmesi? Bir terslik, bir Anayasa dışı tutum değil mi?

Türk basını bu noktada da açık seçik Özal'ın yanında yer alıyor:

"Sadece İkinci Dünya Savaşı mağlubu olan Japonya ve Almanya'nın yabancı ülkelere asker gönderme yetkileri yok. Almanya da bir anayasa değişikliği önerisini parlamentosuna getirdi. Asker gönderme yetkisi için gerekli anayasa değişikliğini yapıyor.

Bu nedenle Türkiye'de yönetimin bu yetkiye sahip olması gerekiyor.

Ama... Eğer Meclis hükümetine yeterince güvenmiyorsa, bu yetkiyi Anayasa'ya göre hesap vereceği bir merci olmayan hukuken sorumsuz Cumhurbaşkanına kaptıracağından kaygı duyuyorsa, bunun çözümü, bu yetkinin verileceği bir hükümeti göreve getirmektir.

Savaş kokan bir ufuk giderek kızarıyor, ısınıyor. Durum ciddi.

Ayrıca böyle bir yetkinin Cumhurbaşkanı ile işbirliği yapılarak kullanılması doğaldır. Cumhurbaşkanı Anayasa'ya göre unutmayalım ki, Başkomutan ve Milli Güvenlik Kurulu'nun da başıdır.

Cumhurbaşkanı 1961 Anayasası'ndaki gibi devletin bir dekoratif unsuru değildir." (Güneri Civaoğlu, 2 Eylül 1990)

Not defterimden:

(3 Eylül 1990 Pazartesi) Sınırsız yetkiyi kısıtlamaya ve böylece 92. maddeye uydurmaya yönelik girişimler güçleniyor.

Sabah. İnönü de yetki istemi 'belirli amaca oturtulursa Anayasa'ya aykırı olmayacağını' söyledi.

Demirel aynı paralelde. Tezkerede 'amaç, asker sayısı ve yer' yazılmadan TBMM yetkisinin sınırsız izne çevrilmesinin Anayasa'ya aykırı olacağını vurguluyor. Muhalefetin direnişiyle ANAP'taki oluşumlar birbirine ters düşüyor.

Benim saptamam şu:

SHP ile DYP 'asker göndermeye, savaşa bulaşmaya ve Türkiye'deki üsleri Amerikalılarla müttefiklerine açmaya yanaşmayacaklar!'

'İzin', Anayasa'ya uydurulsa bile...

Akbulut, izin sorununun çarşamba günü Bakanlar Kurulu'nda ele alınacağını söylemişti. Vaziyette bir değişiklik göze çarpıyor: Dinçerler ve onun gibi düşünen Bakanlar, Ergun Paşa ve Fethi Çelikbaş gibi deneyimli siyasetçiler, yarınki ANAP grubunda 'konuyu gündeme aldırmayı' planlıyorlar.

Gündem dışı bu konuşmalar, genel görüşmeye dönüşebilir. Amaçları hükümete verilecek izni kısıtlamak!

Tabii, Özal'ın bu davranışa karşı ne yapacağı, nasıl müdahale edeceği belli değil. Ya gruptaki eğilime uyar ya da... Sadece bir olasılık; ilk kezinde olduğu gibi bu kez de yetki konusunda terse düşer.

Hasan Cemal bu sabah 'halkta, muhalefetin görevini layıkıyla yapmadığı duygusunun' egemen olduğunu söylüyordu. Pek öyle değil. Muhalefet partileri her gün konuşuyor, asker göndermeye, üsleri açmaya ve... savaşa karşı çıkıyor.

Muhalefet partileri daha ne yapabilir?

Muhalefet cephesinin çabalarını TRT Televizyonu vermiyor. Sonuçta halk bilgilenemiyor.

Özal'ın tek adamlığına karşı çıkması gereken basın ise, Özal'ı alkışlıyor. Özal'ı eleştireceğine –dünyanın hangi ülkesinde görülmüştür– muhalefete bindiriyor.

İş çevreleri de aynı havada. Özal'a destek!

Bu tablo karşısında; 150 muhalif milletvekili 276 üyeden oluşan ANAP'a karşı ne yapabilir? Bu sayısal dengesizlik siyaseti umutsuzluğa sürüklüyor.

Demirel ile İnönü, özel söyleşilerimizde Özal'ın "özellikle ABD'ye 'gizli' vaatlerinden" kaygıyla söz ediyorlar. Şayet varsa böylesi gizli vaatler, bunları ortaya nasıl çıkaracağız?

Çünkü; Özal, yabancı devlet adamları, özellikle Başkan Bush'la yaptığı görüşmeleri 'tutanağa geçirmiyor.' Belleğinde kalanlarla yetiniyor, devletin arşivine kaydettirmiyor.

Cumhurbaşkanı seçildikten sonra Demirel'e; Özal'ın Çanka-

ya'da kaldığı sürece yabancı devlet adamları ile yaptığı görüşmelerin tutanağını hazırlatarak arşive alıp almadığını, aldıysa kendisinin onları görüp görmediğini sordum.

Hiçbir tutanağa rastlanmadığını söyledi.

Demirel, kimi yazarlara 'Özal'ın vaatlerini' açıyor, açıklıyor:

Örneğin Demirel'in, "Gönderecek! Asker gönderecek. Bu konuda Özal'ın ABD Dışişleri Bakanına verilmiş sözü var" dediği yazılıyor. Ne ki, Demirel'e bu vaadin 'kesin' olup olmadığı sorulunca, hafif değiştiriyor bir önceki sözünü; "Bu, benim tahminim" diyor: "Eğer verilmiş söz yoksa Özal, yetki konusunda, asker gönderme konusunda neden bu kadar ısrarlı?"

Bir başka 'tahmini daha var' DYP liderinin:

"ABD bu işi savaşa götürüyor. Türkiye'yi de işin içine sokmak niyetinde. Eğer Türkiye olayın dışında kalırsa, yarın Ortadoğu'nun büyük güç merkezi haline gelir. Batı, Türkiye'nin böylesine güçlenmesini de istemiyor. Onların amacı, bu işler olurken İsrail'i kurtarmak."

Bu irdeleme iki noktayı ortaya çıkarıyor:

Muhalefet bilgisiz. Gazete haberlerine göre varsayımlar öne sürüyor ve...

Sonunda yanılıyor!

İnönü, Özal'ın "TBMM'yi devreden çıkarmak ve serbest davranmak istediğini" söylüyor sürekli: "Özal'a kumar izni verilmemeli!"

SHP lideri "Cumhurbaşkanı'nın, Türkiye'nin 'kararsız, çekingen, başkalarının kararlarını bekleyen bir tutum' içinde bulunmaması gerektiği yolundaki görüşlerinin de vatandaşı yanıltmaya yönelik olduğunu" savunuyor.

Irak'tan da eleştirel sesler duyuluyor. Irak Enformasyon Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Latif Jassim, "Türkiye dalgalara kapılmamalı. Körfez'e asker gönderme konusunu Türkiye iyi düşünmelidir" diyor.

Ecevit ise, "Ortadoğu krizinde –Başbakan veya Cumhurbaşkanı olsa– nasıl davranacağını" araştıran bir soruyu;

"Kendimi hiçbir zaman Cumhurbaşkanı olarak düşünmediğim için soruyu öyle bir varsayıma dayanarak yanıtlamayacağım" diye karşılıyor.

Hükümete yeni yetki ve izin konusuna Kıbrıs Harekâtı sırasındaki davranışını anlatarak açıklık getiriyor Ecevit:

"1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında da biz, TBMM'nin 1967'de vermiş olduğu ve 1974'te de geçerli olan iznine dayanarak Silahlı Kuvvetlerimizi Kıbrıs'a gönderdik. Hemen ardından da bu kararımızı, TBMM'nin öniznine dayandığı halde, TBMM'nin onayına sunduk."

Söz, dönüp dolaşıp Özal'ın tutumuna geliyor ve Ecevit'in bakış açısı da farklı değil:

"Sayın Özal, belli ki, demokratik başkanlık sistemlerinde devlet başkanlarına denetim altında tanınan yetkilerin de ötesine geçen yetkileri, hiçbir denetim ve yaptırımla karşılaşmaksızın ve sınırlanmaksızın, kendi başına kullanabilmek istiyor.

Bu isteğine Anayasa açısından karşı çıkıldığını görünce de, Anayasa değişikliği isteklerini gündeme getirmeye kalkışıyor.

Kısacası, Cumhurbaşkanı olarak Sayın Özal, kendine göre bir rejim oluşturmak istiyor.

Oysa demokraside adama göre rejim oluşturulmaz."

Not defterimden:

(3 Eylül 1990) ANAP grubunda yetkiyi BM'nin 665 sayılı kararına uydurmaya yönelik kulis sürerken, akşam üzeri saat 17.30'a doğru Özal'ın kabineyi Köşk'te toplantıya çağırdığı haberi geldi. Varsayımım şu oldu:

"Tezkereyi yeniden düzenleme heveslerine 'tekaddüm' etmek istiyor."

Doğru çıktı varsayımım. Bir buçuk saat süren Bakanlar Kurulu toplantısında daha çok Özal konuştu. İlke kararı alındı ve Yıldırım Akbulut'un eline TBMM'ye göndereceği tezkere tutuşturuldu.

(4 Eylül 1990 Salı) Tezkere gruba geldi. Ergun Paşa direndi, Çelikbaş direndi. Mesut Yılmaz ile Hasan Celal Güzel ise... İşte sonuç:

Dört saat süren ANAP grubu 1 ret, 4 çekimser oya karşı adeta ittifakla tezkereyi kabullendi. Ancak tezkere o gün Meclis'e gelmedi.

Zira Kaya Erdem; tezkereyi Meclis'e gelişinin üzerinden 24 saat geçmeden, milletvekilleri metin üzerinde gerekli çalışmaları yap-

madan gündeme alamayacağını bildirdi. Hükümete, bu gerekçe ile Meclis gündemini değiştirmeyeceğini bildirdi.

Erdem'in bana anlattığına göre, ANAP grup başkan vekilleri tezkerenin gündeme alınmasında ısrar etmişler. O da 'aceleye gerek olmadığını' söylemiş. Oysa oldukça ağır bir baskı kurmuşlar Kaya Erdem'in üzerinde. Akbulut ertelemeyi sakıncalı gördüğünü bildirmiş.

Neden bu acele? Sanki her şey olmuş bitmiş, sonuçta masaya oturulmuş gibi 'pay almak'tan söz ediliyor. Kaçırırmışız fırsatı!

Bir de Saddam'ın bize dönüvereceği 'korkusu' var. Bugün Mehmet Barlas'a verdiği demeçte Özal, Saddam 'gitmeli' diyordu, dayanamayıp 'gidecek' diye bastırıyordu.

Eh, doğrusu ABD ile Türkiye güzel bir ikili oluşturuyor.

Bush da Saddam için 'gidecek' diyor.

Kenan Evren bile durumu yadırgamış, Marmaris'ten "Gerekli koşullar olmadığı halde yetki için bu aceleye ne gerek var?" diye soruyor.

Muhalefetten yükselen ses, daha önceki irdelemelerine koşut. Özal'ın savaş cezbesine kapıldığını ve 'gizli vaatler ve pazarlıklar' peşinde olduğu için yetkiyi aceleye getirdiğini –bugünkü gruplarda– yineliyorlardı.

DYP grubunda Demirel; "ABD'nin kesinlikle savaş taraftarı olduğunu ve savaş hedefinin sadece Kuveyt'ten Irak'ı çıkarmak değil, Saddam'ı devirmek ve Irak'ı askeri güç olmaktan çıkarmak olduğunu" dile getiriyordu.

"Türkiye bunun neresinde?" diye soruyor: "Konu savaşa dönüşürse ne çözülecektir, ne zaman çözülecektir, ne şekilde bir savaş yapılacaktır? Fatura kime çıkacaktır?

Açık söyleyeyim; Türkiye'yi yönetenler de buna çok heveslidir. Savaş için paçaları sıvamışlardır."

Demirel, yetkiyi hükümetin istemesini 'bir örtü' olarak değerlendiriyor:

"Yetkinin Özal tarafından kullanılacağından kuşku yok."

Sonra gazeteciler soruyor:

"Özal 1 Eylülden önce 'Asker göndermeyeceğiz' demişti. 1 Eylülde asker gönderme izni istedi."

Demirel'in yanıtı: "O bir riya politikasıdır."

SHP ise 'izni iptal ettirme' hazırlıklarında.

Günü, Mehmet Barlas'ın Özal'ı tanımlayan kimi cümleleriyle kapamak gerekiyor:

"...Tek derdi (Özal'ın) kısa ve uzun vadeli ufkuna olumlu katkıda bulunmak. Yemininin gereğini yerine getirmek...

Öyle her çıkıp demeç verenin, yıldıracağı ve şaşırtacağı bir Cumhurbaşkanı değil bu...

Başka bir deyişle Demirel'in davranışlarına fazla aldırmadığını hissediyorsunuz.

'Demirel'le İnönü Çankaya'ya gelecek mi'yi düşünmüyor artık.

23 Eylülde Beyaz Saray'da ABD Başkanı Bush'la yapacağı görüşmenin hesaplarını yapıyor..."

Saat 19.25. Demirel'e hafif alaylı sesle, "Tezkereye ne dersiniz?" diye sordum. Zira yetkiyle ilgili Başbakanlık tezkeresi, gerekçesiyle birlikte TBMM'ye gelmiş, ANAP grubunda görüşülmüş, basına da dağıtılmıştı.

Demirel de benimle dalga geçti: "Çok dinamiksiniz; öyle ki ayağınıza pranga vurmak gerekiyor" dedi. Sonra görüşlerini sıraladı:

Tezkerede (a) tehlike hayali (b) zararlar hayali ve illegal bir şey!

"Bu adam (Özal) ABD'ye gitmeden önce, hatta Başkan Bush'un Helsinki'ye gidip Gorbi ile buluşmasından önce asker gönderecek. İlk önce bir savaş gemisi, sonra asker..."

"Anayasa'ya aykırı mı?"

"Aykırı! Şayet SHP, çok sağlam gerekçelerle Anayasa Mahkemesi'ne giderse bozulur bu."

"Nasıl oldu ise" diyor, "bizimkiler erken hamle etmişler, yarın 20 dakika ben konuşacağım." Sesi alaylı.

"Tabii gizli oturum yapılmazsa... Çok sert konuşun" dedim. Nasılsa televizyon vermiyor, halkı kollamak da yok!

Oysa son olan-biten bir bakıma parlamentonun itibarına darbe değil mi?

20 gün içinde aynı konudaki iki tezkere değiştiriliyor.

Hasan Celal Güzel aradı. Meclis'in açılış kokteylinde hayır oyu vereceğini söyleyince, ilk yazımda "Erkekçe davranıyor" diye yazmıştım.

"Ben" dedi, "bu iltifata layık değilim." Grupta hayır oyu vermemişti ama oylamaya katılmamıştı da... Anlattığına göre ANAP grubunda 'hamasi nutuklar' atılmıştı. "Savaşa beni de götürün" diyenler mi istersiniz, daha neler neler! Tam bir savaş çılgınlığı yaşanıyor. Güzel, Meclis'te de oylamaya katılmayacaktı. Meselesi şuydu:

"Ben bu grupta nasıl kalacağım?" diye soruyordu. Özal hayatta iken kimsenin şansı yoktu. Güzel'e destek iyi. Söylendiğine göre 70-80 milletvekillik grubu var. Örgütten de iyi sesler geliyor. Ama Güzel, 'kopma hazırlığı yapıyor.'

"ANAP'ta kalsanız ne olacak, onu hesaplamak lazım" dedim.

Baykal'la konuştum. İnönü de Meclis'te tezkereye 'sert' bindirecek.

"Yabancı asker getirmek niye?" diye soracak. Türkiye, tarihinde ilk kez yabancı asker çağırıyor. Özellikle nedenlerini soracak İnönü.

5

4 Eylül 1990 gün 165-24/04702 sayı ile TBMM'ye gelen Başbakanlık tezkeresinin metni:

"Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesi sonucu ortaya çıkan Körfez krizi sebebiyle öncelikle Ortadoğu'da barışın ve istikrarın yeniden tesisini ve ülkemizin muhtemel tehlikelere karşı güvenliğinin idame ettirilmesini sağlamak; kriz süresince ve sonrasında hasıl olabilecek gelişmeler istikametinde Türkiye'nin yüksek menfaatlerini etkili bir şekilde kollamak, hadiselerin seyrine göre ileride telafisi güç bir durumla karşılaşmamaya yönelik süratli ve dinamik bir politika izlenmesine yardımcı olmak üzere; lüzum, hudut ve şümulü Hükümetçe takdir ve tayin olunacak şekilde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca izin verilmesine karar ittihazını arz ve teklif ederim.

Yıldırım Akbulut
Başbakan"

Gerekçe

"2 Ağustos 1990 günü Irak Birleşmiş Milletler ana sözleşmesine aykırı olarak Kuveyt'i önce işgal, sonra ilhak etmiş ve bilahare de 19'uncu vilayeti saydığını açıklamıştır.

Bu gelişmeler karşısında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Irak'ın tutumunu takbih ederek, Irak'ın Kuveyt'ten derhal, kayıtsız şartsız çekilmesini karara bağlamıştır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi bununla da kalmamış, Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesini temine yönelik, esas itibariyle ekonomik yaptırımları ihtiva eden bir ambargo kararı almıştır. Ambargonun tam ve kesin olarak uygulanabilmesini sağlamak üzere, sınırlı askeri müdahaleye de imkân veren yeni bir kararla da, ambargo kararını pekiştirmiştir.

Hükümetimizce Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin, bölgede ciddi surette bozulan barış ve istikrarın yeniden tesisi için aldığı bu kararlar, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kurucu üyelerinden olan ve büyük Atatürk'ün 'yurtta sulh, cihanda sulh' ilkesini kendisine şiar edinen Türkiye Cumhuriyeti devletinin temel esaslarına ve uluslararası hukuk kurallarına uyularak, aynen benimsenmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Bölgede bozulan barış ve istikrarın yeniden tesisini ve ülkemizin muhtemel tehlikelere karşı güvenliğinin idame ettirilmesini sağlamak; kriz süresince ve sonrasında hasıl olabilecek gelişmeler istikametinde, Türkiye'nin yüksek menfaatlerini etkili bir şekilde kollamak, hadiselerin seyrine göre ileride telafisi güç bir durumla karşılaşmamaya yönelik süratli ve dinamik bir politika izlenmesine yardımcı olmak üzere hükümetin inisiyatif kullanabilecek şekilde teçhizi gerekmektedir.

Ülkemizi çok yakın ve sıkı ilişkiler içerisinde bulunduğumuz bu bölgede cereyan eden ve dünya barışının ciddi şekilde sarsılmasına yol açan bu olayların etkisi dışında kalabileceğimizi düşünmek mümkün değildir. Meydana gelen krizin sıcak bir çatışmaya dönüşmeden ve kan dökülmeden, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları ve uluslararası hukuk kuralları da göz önünde bulundurularak ülkemizin yüksek menfaatlerini etkili bir şekilde kollamak ve ileride telafisi güç emrivakilerle karşılaşmamak için süratle gelişen ve değişen olayların önüne geçebilecek tedbirlerin zamanında alınması gerekmektedir.

Bu itibarla lüzum, hudut ve şümulü Hükümetçe takdir ve tayin olu-

nacak şekilde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca izin verilmesine karar ittihazı arz ve talep edilmektedir."

(5 Eylül 1990) Demirel, "Köşk, gazete patronlarıyla konuşuyor" dedi. Aydın Doğan ve Dinç Bilgin!

Milliyet'in (6 Eylül) manşeti: "Haydi hayırlısı!"

Hürriyet... Öyle!

İşlem tamam!

(5-6 Eylül 1990, Çarşamba-Perşembe günlerine ait notlar):

Çarşamba: TBMM'de gizli oturum. Sonuç; ANAP'ta 30 fire, ama tezkere geçti. Demirel'le İnönü, gizli oturumdan önce grup toplantıları yaparak 'içerde söyleyeceklerini parti toplantısında' açıkladılar.

Gece Demirel'le görüştüm. "Neler söyledim neler" dedi, "biraz da 'içlerini' bozdum." Oya katılmayan 30 ANAP'lıyı söylüyor.

Akbulut televizyona çıktı; bir grup vatandaşla konuşurken "Belki gönderilebilir" demiş asker konusunda. "Asker göndermek son çare."

Asker konusunda tartışmalar, senaryolar, varsayımlar sürüyor.

Üzerinde ağırlıklı durulan senaryo; önce Turgut Reis savaş gemisinin gönderilmesi. Sonra Irak'ın kuzeyinden –tabii Türkiye'nin güneyinden– ikinci bir cephe açılması.

Bağdat'a 'kıskaç harekâtı' deniliyor bu senaryoya...

Demirel'in anlattığına göre, gizli oturumda hükümete "Yetkileri nerede kullanacaksınız?" diye sorulmuş.

"Cevap yok" diyor Demirel.

DYP lideri konuşmalardan 'savaş başlarsa ikinci cephe açılacağı' izlenimini aldığını söylüyor. Tabii kimi matrak sahneler de izlenmiş gizli oturumda:

Akbulut, gizli oturumu savunurken 1967'de de aynı biçimde davranıldığını söyleyince; DYP'liler "O zaman televizyon yoktu" diye bağırmışlar!

Demirel, "Askerin hiçbir etkisi olmadığı ortaya çıktı" diyor. Bir

savaş gemisi gönderilebileceğini söyleyen Demirel'e göre Akbulut'un 'ağzında bir şeyler var.' "Her ülke gemi gönderdi" diyormuş Başbakan.

İnönü ise "Atatürk'ün barış politikası emperyalist politikaya çevrildi" demiş. 'Tezkerenin hedefine ters düştüğünü ve ülkeyi savaşa götürdüğünü savunuyor' İnönü:

Düzenlediği basın toplantısında (6 Eylül) "Özal'ın Türkiye'yi barış yerine saldırı politikasına yönelttiğini" söylüyor ve "Muhalefetle Özal arasında dış siyasette büyük ayrılık başladığını" vurguluyor. SHP, tezkereyi iptal ettirmek için Anayasa Mahkemesi'ne gidiyor.

'Yarınki gazeteleri' gece gören Demirel, başlıkları okuyor:

Milliyet: "Haydi hayırlısı." Tercüman: "Tarihi karar, hayırlısı." Günaydın: "Mehmet yolda."

Demirel, "Bu gazetelere hayret" dedi.

Bir başka haber, Meclis kararlarını Anayasa Mahkemesi'nin görüşemeyeceğini bildiriyor. Yekta Güngör Özden örnek vermiş bizimkilere: Deniz Gezmiş'in asılması için bir günde toplanıp karar vermiş TBMM!

(7 Eylül 1990) Fazla hareket yok. 'Dinamik politika' bugün durgun!

Özal ile Akbulut, küresel sorunlar toplantısı için Antalya'da.

Demirel, uluslararası politikanın nereye varacağının biinmediği şu günlerde bizimkilerin 'pastadan pay alma' çabaları ile dalga geçiyor.

Gece: Deniz Baykal'ın genel sekreterlikten istifası 'patladı.'

İstifanın nedeni genel başkana 'rahat' çalışma olanağı vermekmiş. Bana, 19 Ağustostan beri istifayı düşündüğünü söyledi.

Biz 'içe' dönerken; dünya yarınki Gorbi-Bush görüşmesiyle ilgileniyor.

Cidde'den yazan Birand, "Türkiye'nin bölgede sürekli bir askeri mevcudiyeti pek istenmiyor" diyor.

Özkök ise; Özal bir milletvekiline, "Merak etme. Gerekli olmadıkça bir tek Türk vatandaşının dahi burnunun kanamasına izin vermeyeceğini" söylemiş; onu yazıyor.

(9 Eylül 1990) SHP'de olağanüstü kurultay söylentileri. Baykal, "Olağanüstü Kurultay'ın, sorunları daha fazla politize edeceğini" söylüyor.

Özal ise 'Ortadoğu'da kurulacağı söylenen güvenlik sistemine sıcak bakıyor.' Bugün beş gazetenin temsilcileriyle 'yazılmamak kaydıyla' Antalya'da konuşmuş. Ama Güneri'nin yazı başlığı: "Off the Record."

Bu başlık açıkça 'yazma' dediğini bir biçimine getirerek yazacağım anlamına gelmiyor mu?

Civaoğlu, "Türkiye'nin beklentisi" diyor yazısında, "yarın Helsinki'de Başkan Bush ve Gorbaçov görüşmesinden, Körfez krizinin çözümünde dönüm noktası oluşturabilecek bir ortak karar çıkmasıdır. Nasıl bir karar? Sanıyorum; Türkiye'nin de taraftarı olduğu bir formül var: Bush ve Gorbaçov'un Saddam'a 'belirli bir süre tanıyan ultimatom vermeleri' bu formüldür.

Saddam'a bir hafta, 15 gün ya da bir ay içinde Kuveyt'ten kayıtsız-şartsız çekilmesi, aksi halde silahlı kuvvete başvurulacağı kesin bir dille bildirilmelidir. Saddam bu durumda artık pabucun pahalı olduğunu görecek ve bir olasılıkla geriye çekilecektir diye düşünülüyor...

Antalya'da zirvelerden esen rüzgârlar o ki, daha bir süre Körfez'e asker ve gemi göndermek düşünülmüyor.

Sorun, 'bir gemi ve üç bin askerin gönderilmesi' olarak görülmemekte. Zaten üç bin asker ve bir gemi belki de büyük bir kurmay oyununun, taktik gösterisi olarak kalabilir. Öyle sanıyorum ki Irak'a karşı bir Amerikan veya çok uluslu kuvvet müdahalesi halinde Türkiye'nin bu harekâtın dışında kalmasında, o simgesel gemi ve üç bin asker belki bir koz olarak düşünülmektedir.

Bir başka yaklaşım... Irak'a bir hareket halinde, Körfez'e gemi ve asker göndermesek de... 'Bu harekâtta Türkiye'deki üslerin kullanılmasına izin versek,' böylece fiilen savaşmadan hadisenin dışında, fakat, sonuçların paylaşımında etkili olabilsek. Yani... Birçok düşünce jimnastiği, her düzeyde yapılmakta.

Öyle görünüyor ki Türkiye'nin dış politikası, Sayın Turgut Özal'ın gazeteci arkadaşlarımıza yaptığı açıklamalarla da ortaya koyduğu gibi belirli öngörülere dayandırılmış. Yani; "1) Saddam gi-

decektir. 2) Ortadoğu haritası yeniden düzenlenecektir. 3) Türkiye, Ortadoğu haritasının yeniden düzenlenişinde, pastanın bölüşümünde masada olacaktır. 4) Körfez ülkeleri Türkiye'nin uğradığı zararları karşılayacaklardır. 5) ABD ve Avrupa'dan Türkiye bu fedakârlıkların karşılığını ek yardımla, büyük kredilerle, Yunanistan ve Ermeni sorunlarında destekle, Ortak Pazar konusunda sürgülerin açılmasıyla alacaktır.

Bu parametreler tutarsa politika başarılıdır." (9 Eylül 1990)

(9 Eylül 1997) Bu parametreler (4. madde şöyle böyle işlemiş) tutmamış, Turgut Özal'ın övüle övüle göklere çıkarılan politikaları başarılı olamamıştır.

(9 Eylül 1990) Helsinki:

"ABD Başkanı George Bush ile SSCB Başkanı Mihail Gorbaçov, basın toplantısından önce yayımladıkları ortak bildiride; Irak'ın saldırganlığına müsamaha gösterilemeyeceğini vurguladılar."

Bildiride; Irak'ın Kuveyt'ten kayıtsız şartsız çekilmesi, BM Güvenlik Konseyi kararlarının tam olarak uygulanmasından başka hiçbir şeyin kabul edilemeyeceği, tercihin, krizin sadece barışçıl yollardan çözümü olduğu... açıklandı.

Ve:

Not defterimden:

(12 Eylül 1990) On yıl geçmiş. Dün gibi. İnsanlar ve olaylar.

Turgut Özal, Barlas'a verdiği demecin son cümlesinde;

"Allaha çok şükür, yüzümüz hiç kara çıkmadı.

Türkiye'nin 1980'i ile 1990'ını karşılaştıranlar bunun tanığıdır" diyor.

12 Eylül'ün 10. yılında, geçen yılları Özal'ın ağzından, bilançosunu da notlardan sergilemek gerekiyor.

İkinci Bölüm

12 EYLÜL 1990'DA BİLANÇO

6

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 1 Eylül 1990 günü, TBMM'nin yeni çalışma yılını;

"1990'lı yıllara girerken, sizlere, bazı güncel gelişmelerle ilgili görüşlerimi anlatmakta ve geçirdiğimiz 10 yıl ile önümüzdeki 10 yılın bir genel değerlendirmesini yapmakta yarar görüyorum" diyerek açtı.

Özal, Meclis konuşmasında 12 Eylül 1980 - 12 Eylül 1990 dönemini irdeleyerek şunları söyledi:

"1980'li yıllar ülkemizin köklü ve çok kapsamlı değişiklikleri, tam anlamıyla bir transformasyonu gerçekleştirdiği çok önemli yıllar olmuştur.

Burada, 1980 yılında ülkenin ne durumda olduğunun bir tablosunu çizecek değilim. Bunu hepiniz gayet iyi biliyorsunuz.

Yalnız nereden nereye geldiğimizi tek bir rakamla ifade etmek gerekirse, o yıl ithalatımızın 6.5 milyar dolar civarında olduğunu, bunu da çok büyük sıkıntılar pahasına gerçekleştirebildiğimizi, bu yıl ise bu rakamın üç kat artarak 9 milyar dolara ulaşacağını söylemem kâfidir sanırım.

Üstelik bunu eskiden olduğu gibi dışardan büyük miktarda kredi almak suretiyle değil, aynı zamanda döviz rezervlerimizi de artırarak sağlamış bulunuyoruz.

Şimdi, geçtiğimiz 10 sene içindeki önemli değişikliklerin yapıldığı sahalara bir göz atalım:

Bunlar esas itibariyle;

– Ana altyapının çok büyük ölçüde tamamlanması;

– Hızlı şehirleşmenin bizleri karşı karşıya bıraktığı bazı önemli meselelerin halledilmesi; ve

– İçine kapalı bir ekonomik yapıdan, serbest piyasa ekonomisine geçiştir.

Bu çabalar ekonomimize, günlük yaşantımıza neler getirmiştir?

Evimizde, fabrikamızda elektrik kesintisini sık sık yaşadığımız, dışardan elektrik aldığımız yıllar çok uzak değil.

Bugün ise, kentlerimiz, kasabalarımız, köylerimiz, hatta mezralarımızın büyük ekseriyeti ışıl ışıl. Romanya'ya, Bulgaristan'a elektrik satıyoruz.

Telekomünikasyon, dünyanın en uzak köşelerini yanıbaşımıza getirdi.

Şehirlerarası konuşmaların yapılamadığı, milletlerarası konuşmaların mümkün olmadığı yıllardan bugünlere geldik.

Artık, yurdun en ücra köşesinden, dünyanın her tarafına dijital otomatik sistemle telefon bağlantısı kuruyoruz.

Otomobilden, otobüsten, gemiden, uçaktan telefonla konuşabiliyoruz.

Artık siyah-beyaz tek kanal televizyon yerine, 6 kanallı renkli televizyon seyrediyoruz.

Karayollarında da çok büyük gelişmeler sağlanmış, mevcut devlet yolu ağımızın üzerine yepyeni bir otoyol sistemi devreye girmeye başlamıştır.

Halen bir kısmı tamamlamış olan inşa halindeki 1500 km.'lik bu sistemin önümüzdeki 10 yıl zarfında 4-5 bin kilometreye varması beklenmektedir.

Benzer hızlı bir gelişme limanlarımızda, hava meydanlarımızda ve havayollarında yaşanmaktadır.

Bu on yıllık dönemde çok büyük sayıda baraj tamamlanmıştır. Sulanan alanlar genişlemiştir.

Bunlar arasında dev bir proje, Güneydoğu Anadolu Projesi hız kazanmıştır.

Hafta başında, dünyanın dördüncü büyük barajı Atatürk Barajı'nın gövde yapısının, hem de rekor bir zamanda, tamamlanmasının gururunu milletçe hep birlikte yaşadık.

Yüzde 6'ya varan süratli şehirleşmenin getirdiği muazzam bir konut ihtiyacı vardı. Bu amaçla büyük fonlar oluşturuldu.

Türkiye adeta bir şantiyeye dönüştü.

İnşaatına başlanan 753.000 konuttan 500 bini yıl sonunda tamamlanmış olacaktır.

Savunma sanayii alanında büyük atılımlar yapılmıştır. Bunun en canlı, en gurur verici örneklerinden biri F-16, savaşan şahinler Türkiyemizde imal edilmektedir.

Ülkemizde uygulanan serbest piyasa ekonomisinin sağladığı yararlar günlük yaşantımıza yansımaya devam ediyor.

Hatırlayacaksınız, 1980'li yılların başlarında Türk lirası diğer paralar karşısında serbestçe alınıp satılamaz, yurt dışına turistik amaçla ancak iki yılda bir defa gidilebilirdi.

Bugün ise döviz sıkıntımız kalmamıştır.

Türk lirası tam konvertibiliteye geçmiştir.

Serbest bölgeler kurulmuştur.

Finansal kiralama sistemi, modern bankacılık ekonomik yaşantımıza girmiştir.

Katma değer, vergi iadesi gibi ileri vergi sistemleri getirilmiştir.

Kurulan Menkul Kıymetler Borsası büyük atılım içindedir. Para, faiz, altın, mal ve hizmetler serbest piyasa ekonomisi kurallarına göre fonksiyonlarını yapmaktadır.

Bu politikaların bir diğer veçhesi de özel sektöre verilen önem olmuştur. Devlet ekonomik hayatta müdahaleci olmaktan çıkarılmış, tanzim edici yönü ağır basar hale getirilmiştir.

Bu anlayış içerisinde, iktisadi devlet teşekküllerimizin özelleştirilmesine öncelik verilmiştir.

Serbest piyasa ekonomisi uygulamalarının bir sonucu olarak bir de ihracatımızın artışında ve kompozisyonundaki değişikliğe dikkat çekmek istiyorum.

1970'li yılların sonunda petrol faturamızı dahi karşılayamayan 2.9 milyar dolarlık ihracatımız, bu yıl 13 milyar dolara ulaşacaktır.

Bu ihracat içinde sanayi ürünlerimizin payı 1980'de % 35'i zor bulurken, bugün bu pay % 82'ye yükselmiştir.

Bütün bunlardan çıkan sonuç nedir?

Şunu, hep birlikte, milletçe rahatlıkla söyleyebiliriz:

1980 yılında başlayan bu yeni istikamet, 1990'lı yıllara girdiğimizde hedefine ulaşmıştır. Yaptığımız hamleler, ülkemizin bu büyük başarısı

başkalarına örnek gösterilmektedir. Serbest piyasa ekonomisine adım atan Doğu Bloku ülkeleri bizim tecrübelerimizden istifade etmek için kapımızı çalmaktadır.

Geçen 10 yılın muhasebesini yaptığımızda, bu büyük değişikliklerin, bizlere hiçbir problem getirmemiş olduğu tabiatıyla söylenemez.

Ama şunu söylemeyi bir borç biliyorum.

Bu problemler düşünüldüğü boyutlarda olmamış, milletimizin cesareti, fedakârlığı sonucu daha kolay halledilebilir hale gelmiştir.

Bu değişiklikler sonucu yükselen enflasyon 1990 senesinde süratle inmeye başlamıştır.

Temmuz 1989'da toptan eşya fiyatları endekslerine göre % 74.6 olan enflasyon, Temmuz 1990'da, yani 12 ay zarfında, % 46.4'e inmiştir.

Diğer taraftan, Devlet İstatistik Enstitüsü tahminlerine nazaran, bu Gayrı Safi Milli Hasıla artışı sabit fiyatlarla % 10 gibi rekor bir seviyeye ulaşmıştır.

Ayrıca, bu artışa tesir eden önemli bir faktör olarak sanayi sektörümüzdeki G.S.M.H. artışının % 11.7 olması çok memnuniyet vericidir.

Bütün bunlar iki gerçeği ortaya koymaktadır:

Birincisi, son on yıldaki çabalarımızın, fedakârlıklarımızın, Türkiye'yi ileri götürme azmimizin meyvalarını toplamaya başladık.

İkinci önemli husus, Cumhuriyet tarihimizde son 40 yıldır her 10 senede bir karşılaşılan ekonomik krizin ana sebebi olarak gösterilen kalkınma hızımızın % 7'yi aşması sonucu ödemeler dengesinin derhal bozulması keyfiyeti artık ortadan kalkmıştır.

Başka bir deyişle, ödemeler dengesi kalkınmamızın önünde bir darboğaz olmaktan çıkmıştır.

Önümüzdeki 10 yıl, 1980'li yıllardan farklı olacaktır. Bu on yılda, daha önceki on yılda olduğu gibi ekonomik meselelerimize önem vermeye devam edeceğiz. Ama, bu dönem, esas itibariyle, kendimizi, 21. yüzyılın bilgi ve yüksek teknoloji çağına hazırlayacağımız dönemdir. Başka bir deyişle bir geçiş dönemi olacaktır.

1970'li yıllarda bizde de pek moda bir slogan haline getirilen ağır sanayi, yerini yüksek teknolojiye terk etmektedir.

Vaktiyle dünyada tarımla başlayan gelişme, zamanla sanayiye kaymış ve sanayiye otomasyonun hâkim olması sonucu istihdamın yöneldiği hizmet sektörü ileri ülkelerde ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Türkiye'de de hizmet sektörü önümüzdeki yıllarda büyük ağırlık taşıyacaktır. Yalnız, hizmet sektörü çok kaliteli eleman ister. Bilgi birikimi yüksek profesyonellerin çalıştığı bir sektördür.

Türk toplumunun hiç şüphe yok ki, geleceği, bedenen sağlıklı, çağdaş bilgilerle mücehhez yeni nesiller yetiştirmedeki başarımıza bağlıdır.

Gelişen, modernleşen Türkiyemizde eğitimin yaygınlaştırılması ve kalitesinin yükseltilmesi önde gelen iki önceliğimizden biridir. Eğitimin sadece okullarla sınırlı kalmaması, hayatımızın her sahasına yayılması ayrı bir hedefimiz olmalıdır.

Diğer önceliğimiz ise sağlıktır. Birçok reforma ihtiyacı olan bir alandır ve devletin ağırlığı hem bu alana, hem de eğitime kaydırılmalıdır. Buna karşın, eğitim ve sağlık alanlarında merkeziyetçilikten uzaklaşılması ve vilayetler, kasabalar gibi yerleşim birimlerinde vatandaşın doğrudan katkısını ve katılımını sağlayacak düzenlemelere gidilmesi gerekecektir.

Bu suretle halk, okuluna, hastanesine daha fazla sahip çıkacaktır.

Devlet de bu yoldaki girişimlere maddi destek vermelidir.

Sonunda hem devlet hem de vatandaş bundan kazançlı çıkacaktır.

Geçen seneki konuşmamda önemle değindiğim bu hayati konuların bu yıl da altını çizmekte fayda gördüm.

Burada, o konuşmamdaki bütün hususları tekrarlamak istemiyorum. Ama, insan hakları konusunda olsun, çevrenin korunmasında olsun, diğer konularda olsun, o zaman ifade ettiğim görüşleri aynı inançla bugün de aynen muhafaza ettiğimi belirtmekte yarar görüyorum. Çünkü bu meseleler uygar olmanın mihenk taşlarıdır.

Önümüzdeki on yılda Türkiye'yi parlak bir geleceğin beklediğine bütün samimiyetimle inandığımı sizlere burada belirtmekten ayrı bir zevk ve gurur duyuyorum.

Konuşmamın sonuna yaklaşırken, birkaç önemli konuya daha değinmek istiyorum:

Her şeyden evvel, Türkiye'de, mümkün olduğu kadar kısır çekişmelerden uzak, hayati önemi haiz meseleler etrafında toplanmış, birliğimizi ve bütünlüğümüzü her şeyin üstünde tutan bir yaklaşım içinde olmamız elzemdir.

Bunların başında serbest piyasa ekonomisinin idame ettirilmesi gelmektedir.

Bugün bütün ileri ülkelerde bu çok açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Doğu Bloku ülkeleri dahi aynı çizgiye gelmiştir.

Türkiye hızla gelişmesini sürdürecekse, hangi parti iktidarda olursa olsun, bu ancak rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisi içinde gerçekleştirilebilecektir.

Ekonomik gelişmemize paralel olarak hızlı bir şehirleşme süreci içinde olduğumuzu da ifade etmiştim.

Belediyelerin, il özel idarelerinin sorunlarının çığ gibi büyüdüğü bir devrede sorunlara partiler arası bir uzlaşma ve bir ülke politikası yaklaşımıyla çözüm bulunması en uygun yol olacaktır.

Ancak bu sayede, belediyelerimize, il özel idarelerimize daha iyi destek olunması, daha fazla maddi imkân sağlanması ve vatandaşlarımıza daha iyi hizmet götürülmesi imkân dahiline girecektir.

Bu bakımdan gerekli mevzuatın hazırlanmasında ve gerekli diğer tedbirlerin bir an önce alınmasında yarar görmekteyim.

Bu tedbirler zamanında alınmadığı takdirde, ileride, altyapı sorunları, çevre sorunları, sağlık sorunları dahil şehirlerimizde çok büyük sorunlarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır.

Onun için, iktidar olsun, muhalefet olsun bütün siyasi partilerimizin bu konuya elbirliğiyle çözüm aramaları lazımdır.

Ben de, Cumhurbaşkanı olarak bu konuda siyasi partilerimize her türlü desteği vermeye hazırım.

Diğer önemli bir konu da, geçen yıl Cumhurbaşkanlığı yemin töreninde yine yüce Meclisinizin önünde söylediğim gibi, üç temel hürriyetin geliştirilmesi ve korunmasıdır.

Bu hürriyetler düşünce hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyetidir. Bu hürriyetlerin uygar dünyanın önde gelen ülkeleri arasında layık olduğumuz yeri almamızın vazgeçilmez şartı olduğunu unutmamamız gerekir.

Ancak bu hürriyetlerin geliştirilip, pekiştirilmesi sayesindedir ki toplumumuzda serbest ve ileri düşünceye gem vuran birtakım tabuların yıkılması mümkün olabilecektir.

Sözlerimi bitirirken şunu bilhassa ifade etmek istiyorum:

Körfez krizi dolayısıyla hepimizin müşahade ettiği önemli bir husus daha var.

O da, bütün ileri demokratik ülkelerin bu kriz karşısında, iktidarıyla, muhalefetiyle bir milli bütün oluşturduklarıdır.

Ülkemizin de, bu bakımdan, yüksek menfaatlerimizi ön planda tutan, örnek bir dayanışma sergilemesinde sonsuz yarar vardır.

Bu düşüncelerle yeni yasama yılının yüce milletimize hayırlı olmasını temenni ediyor, hepinize başarı dileklerimle birlikte sevgi ve saygılarımı sunuyorum."

Oysa; devlet arşivlerindeki bilgilere göre; 10. yılında **12 Eylül'ün rakamlarla portresi** şöyleydi:

Gözaltına alınan insan sayısı	:	650.000
Fişlenen insan sayısı	:	1.683.000
Açılan dava sayısı	:	210.000
Sıkıyönetim mahkemesinde yargılananlar	:	230.000
Bunlardan 141-142-163. maddeden olanlar	:	71.000
Sivil mahkemelerde dava sayısı (1980-88)	:	9.508
Sivil mahkemelerde yargılananların sayısı	:	14.555
Yargılanan 'örgüt üyesi' sayısı	:	98.404
Hüküm giyen 'örgüt üyesi' sayısı	:	21.764
'Yurda dön' çağrısı yapılanların sayısı	:	29.000
Vatandaşlıktan çıkarılanların sayısı	:	14.000
Pasaport verilmeyenlerin sayısı	:	388.000
Faaliyetten men edilen dernek sayısı	:	23.700
Hakkında soruşturma açılan dernek sayısı	:	200
Toplam 644 cezaevindeki tutuklu-hükümlü sayısı	:	52.000

Gözaltında veya hapishanede ölenlerle ilgili rakamlar:

Toplam ölü sayısı	:	229
Kuşkulu ölüm	:	144
Açlık grevinde ölen	:	14
'Kaçarken' vurulan	:	16
'Çatışmada' öldürülen	:	74

Doğal ölüm raporu verilenler	:	73
'İntihar ettiği' bildirilen	:	43
'Nedeni belirsiz' ölümler	:	2
İşkence sonucu öldürülenler (İHD verilerine göre)	:	171
Açılan işkence soruşturması veya davası (1982-88)	:	6.470
İşkence yaptıkları suçlamasıyla yargılanan güvenlik görevlisi sayısı	:	9.962
Hüküm giyen güvenlik görevlisi sayısı	:	544
Yalnızca 1981 yılı Nisan-Mayıs aylarında ödüllendirilen güvenlik görevlisi sayısı	:	1.002

(NOT: "Niye cop sokalım, elimizde taş gibi oğlanlar var." –Turgut Sunalp–)

1402 sayılı sıkıyönetim yasası uygulama sonuçları:

Yapılan toplam işlem	:	18.525
Hakkında işlem yapılan memur	:	7.245
Öğretmen	:	3.854
Güvenlik görevlisi	:	988
Din görevlisi	:	266
Üniversite öğretim üyesi	:	120
Mülki amir	:	35
Hâkim ve savcı	:	47
Bölge dışına sürülen	:	7.233
Görevlerine son verilen	:	4.891

Basın:

Cezaevlerindeki gazetecilerin aldığı cezaların toplamı	:	3.315 yıl 3 ay.
İstanbul gazetelerinin yayın yapamadıkları gün sayısı	:	300

Gazetecilere istenilen hapis cezası	:	4.000 yıl
Cezalandırılması istenen gazeteci sayısı	:	400
Silahlı saldırıda öldürülen gazeteci sayısı	:	3
Cezaevlerindeki gazeteci sayısı	:	31
Polisçe aranılan gıyabi tutuklu gazeteci sayısı	:	13
Yalnızca 1989'da 16 günlük gazete aleyhine açılan dava sayısı	:	394
Tazminat davalarının sayısı	:	211
İstenilen tazminat miktarı (TL)	:	12.848.000.00
Yakılarak yok edilen gazete, dergi, kitap miktarı (ton)	:	39
Yok edilmek üzere depolarda bekletilen yayın miktarı (ton)	:	40
Basın özgürlüğünü kısıtlayan yasa sayısı	:	151
Yasaklanan yayın sayısı	:	927
Yasaklanan film sayısı	:	189
Kâğıt fiyatlarının artış oranı (kat)	:	13.000

12 Eylül'de idam:

İdamı istenen insan sayısı	:	7.000
Ölüm cezası verilen	:	517
Askeri Yargıtay'ın onayladığı	:	124
Dosyası Meclis'te bulunan	:	259
İnfaz edilen	:	50
İnfaz edilen sol görüşlü	:	18
İnfaz edilen sağ görüşlü	:	8
İnfaz edilen ayrılıkçı Ermeni	:	1
Adi suçlar	:	23

(NOT: "Asmayalım da besleyelim mi?" –Kenan Evren–

"Avrupalı dostlarımız 'Sizde niye idam var?' diye soruyorlar. Biz onlara soruyor muyuz 'Sizde niye idam yok?' diye?" –Kenan Evren–

"İdam yalnız kanunlarımızda değil, dinimizde de vardır. Hatta İncil'de de vardır. İncil de idamı kabul etmiştir. Allahın gönderdiği kitapta bu var sevgili vatandaşlarım." –Kenan Evren–)

1980-1985 yılları arasında verilen cezalar:

22.912 kişiye	0-1 yıl
10.784 kişiye	1-5 yıl
6.186 kişiye	5-10 yıl
2.396 kişiye	10-20 yıl
939 kişiye	20 yılın üstünde
630 kişiye	müebbet
420 kişiye	ölüm cezası

Çalışma yaşamı:

1980'de sendikalı işçi sayısı	5.721.074
1985'te sendikalı işçi sayısı	1.711.524
1979'da işçinin günlük ücreti	8.4 dolar
1985'te işçinin günlük ücreti	4 dolar

1 dolar:

23 Ocak 1980	47.10 TL.
11 Ekim 1980	82.70 TL.
27 Ocak 1981	91.90 TL.
6 Mayıs 1981	100.45 TL.
24 Aralık 1981	130.35 TL.
.....	
1 Ekim 1997	174.450 TL.

Dış borçlar:

1979	14.2 milyar dolar
1980	16.2 milyar dolar
1981	16.8 milyar dolar
1982	17.6 milyar dolar
1983	18.4 milyar dolar
1984	21.3 milyar dolar
1985	25.3 milyar dolar
1986	31.2 milyar dolar
1987	36 milyar dolar

Adi suçlardaki gelişme:

	1980	1985
Irza geçmek	1.183	1.750
Zimmete para geçirmek	95	191
Dolandırıcılık	281	757
Hırsızlık	4.266	5.635
Rüşvet vb.	387	628

7

Ve... 12 Eylül'ün önderi Kenan Evren, darbeyi 10. yılında değerlendiriyor:

12 Eylül hedefine ulaştı mı? Öncelikle bu soruyu yanıtlamak istiyor Evren Paşa; 12 Eylül'ün 10. yılında:

"Ulaşıp ulaşmadığını kamuoyu da biliyor. 12 Eylül'ün birinci hedefi o güne kadar yurtta yaşanan anarşi ve terör olaylarının önlenmesiydi...

...Şimdi bakalım Türkiye'nin durumuna: Türkiye'de anarşi ve terör o günlerde olduğu gibi vardır denemez...

Birinci hedef buydu, dolayısıyla bu hedefe ulaşıldı.

Kimse geceleri sokağa çıkamazdı. Şimdi sabahlara kadar herkes istediği gibi geziyor. Kesintisiz öğretim yapılamıyordu, orta öğretim dahil. 12 Eylül'den sonra okullarımızda hiç kesinti olmadı. Kurtarılmış bölgeler vardı, kurtarılmış şehirler vardı. Şimdi bunlar yok, herkes her yere girip çıkıyor."

Ya rejim? Son on yıl içinde 'rejim oturdu mu?'

"Bu sorudan kastınız" diyor Evren, "sanıyorum başkanlık sistemi, şimdi başkanlık sistemi gibi bir şeye şahit oluyorsunuz."

Evren, Özal – Akbulut – ANAP üçgeninin yarattığı 'fiili başkanlık' veya 'yarı başkanlık sistemi' olarak isimlendirilen o günkü manzaranın biraz da 'doğal' olduğu mesajını veriyor:

"Bundan sonra yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçiminde iktidar kimse, yani Cumhurbaşkanı seçecek kadar çoğunluğa kim sahipse ya o partinin lideri gelecektir ya da liderin çok güvendiği biri seçilecektir.

Ve iktidardaki parti de Cumhurbaşkanı kendilerinden olduğu için onun sözünden çıkmayacaktır.

Belki bu sistem –bu sistem derken bizim demokratik parlamenter sistemimiz Avrupa'yla aynı yaşta değil– oturuncaya kadar bazı sıkıntılar, bazı sarsıntılar geçireceğiz. Şimdiki döneme bakalım:

Sayın Özal bu partiyi kuran kişi. 1984'ten 1989'a kadar beş sene Başbakanlık yapmış parti lideri. Ondan sonra da Cumhurbaşkanı olmuş. Bütün o seçtiği kimseler onun tanıdığı, partinin elemanları. Kendi kadrosu. Öyle olunca onun isteğinden çıkmıyorlar.

Fakat bir zaman gelecek bunlar da yerine oturacaktır. Oturmazsa ne olur?

O zaman belki Anayasa'da değişiklik yapılarak bir partiyle ilişkisi olmayan Cumhurbaşkanı seçilmesi düzenlenir.

Dışardan da getirmeyi koyduk ama, hiçbir parti buna yanaşmadı. Meclis'in içerisinde Cumhurbaşkanı tarafından seçilen veya bağımsız adaylar da yok. Birçok ülkenin sistemlerinde bu var.

Cumhurbaşkanı 10-20 neyse o kadar milletvekilini seçip Meclis'e gönderiyor. Bizim eski kontenjan senatörleri gibi. Bunu düşünmedik, bir eksiklik.

Bir Cumhuriyet Meclisi. Bu 60-65 kişiden teşekkül edecekti. Bir kısmı tabii üyeler olacaktı. Eski Cumhurbaşkanları, eski Başba-

kanlar, Anayasa Mahkemesi Başkanları gibi. Bir kısmını Cumhurbaşkanı seçecekti. Bir kısmını Meclis kendi içinden milletvekillerinden seçecekti. Bunu gerçekleştiremedik. Bunun olamayışına hâlâ üzülürüm.

Rağbet görmedi. Hem Konsey'de, hem de basında rağbet görmedi. Açık söyleyeyim ben de üzerinde fazla durmadım. Demek ki böyle bir müesseseye ihtiyaç varmış."

Evren, başkanlık sisteminin (1990'da) 'Türkiye için sakıncalı olduğunu' vurguluyor. 12 Eylül günlerinde 'bu konunun gündemde' olduğunu ve kendisine 'başkanlık sisteminin' de önerildiğini anımsatıyor:

"Ben tam başkanlık sistemine hiçbir zaman razı olmadım. Bunu bana teklif edenler oldu. 'Başkanlık sistemine geçelim' diyenler oldu. Bu sisteme geçilse başkan belki ben olacaktım ama istemedim. Neden istemedim?

Bizde henüz demokrasi daha tam yerleşmiş değil. Sonra Avrupa'ya bakıyoruz. Avrupa'da Fransa hariç başkanlık sistemi yok. Fransa'da da gördük Mitterand Cumhurbaşkanı kaldı. İktidara başka parti geldi, sıkıntılar oldu, gerginlikler oldu.

Şimdi bizde diktatörlüğe çok çabuk kayılabilir.

Çünkü biz bir padişahlık devrinden gelmişiz. 'Padişahım çok yaşa' diye görmüşüz.

Ondan sonra Atatürk gelmiş. Atatürk tek lider, hep Atatürk'e inanmışız. Arkasından İnönü gelmiş, yine öyle görmüşüz. Daha sonra başlamış yani 1950'den sonra başlamış. Ama yine de hâlâ milletin gözünde bir lidere bağlanmak vardır.

Nitekim 12 Eylül bunu gösterdi.

12 Eylül'den sonra da bana meylettiler. 'Kenan Paşa, Kenan Paşa' diye. Neden? Tarihten gelen bir alışkanlık var.

Onun için başkanlık sistemini kabul etmiş olsaydık, korkarım demokrasiden ayrılıp diktatörlüğe doğru bir kayma olabilirdi."

Evren, lider sultasına son vermeye çalıştıklarını, ama bu konuda fazla bir şey değiştiremediklerini kabul ediyor.

Evren'e, 'devirdiği bütün liderlerin yine işbaşında olduğu' anımsatılınca, "Bu konuda yeni bir polemik açmak istemediğini" söylüyor. "Liderlerde fazla bir şey değiştiğini görmedim" diyor.

Demirel'den Gelen '12 Eylül'ün Analizi'

DYP lideri Süleyman Demirel darbenin 10. yıldönümünde kime ya da kimlere hazırlattığını bilmediğim bir '12 Eylül analizi' gönderdi.

Böyle bir analizi beğenmese ya da içeriğine katılmasa göndermezdi diye düşünüyorum.

Önemli ölçüde Demirel'in görüşlerini yansıttığı sanısıyla '12 Eylül analizi'ni sunuyorum:

12 Eylül İhtilali'nin iflası

Millet, insanlık ve hukuk nazarında artık tamamen nefret kazanmış ve ipliği pazara çıkmış 27 Mayıs ve 12 Mart'ın kuyruk darbesi olan 12 Eylül'de ihtilalciler tarafından ileri sürülen yanlış gerekçeleri; verilen sözler ve beyanların aksine, davranış ve tasarrufları ile tamamen iflas etmiştir.

9 sene 2 ay sonra, "12 Eylül'ün takdirini, tarihe bırakıyoruz, görevimizden huzur içinde ayrılıyoruz" beyanları ile işgal ettikleri 'saltanat' makamlarından ayrılmışlardır. Ama gidişleri 12 Eylül döneminin kapanmasına yetmemektedir. 12 Eylül'ün siyasi ve sivil uzantısı devam etmektedir. Geride; Evren'le birlikte senelerce 12 Eylül öncesini ve siyasilerini karalayan Özal ve çarpık bir siyasi tablo var.

Başta Evren olmak üzere, bu gidenler, 12 Eylül'de faaliyetten men ettikleri, ama en kısa zamanda çalışmalarına izin verileceğini beyan ettikleri, başta AP olmak üzere partileri kapatmasalardı, kendi yaptıkları ve çeşitli yasak, baskı ve oyunlarla zihinleri bulandırıp millete tastik ettirdikleri Anayasa'yı da çiğneyerek BTP'yi kapatmasalardı; DYP'yi uyduruk vetolarla ve sonu beraatla neticelenen takibat ve davalarla izrar ve bizar etmeyip, 1983 Genel Seçimlerine soksalardı; başında Özal'ın bulunduğu ve 3 icazetli partiden biri olan –belki de en fazla himaye gören– ANAP iktidar olabilir miydi?

İşte bu icazet ve himaye dolayısıyla ANAP, 1983 Genel Seçimlerinde ekseriyeti elde ederek iktidar olmuştur.

Siyasi yasaklarla ilgili 1987 Referandumu ardından aldığı kararla,

baskın şeklinde Erken Genel Seçimlere giden ANAP, seçimden milletten ancak yüzde 35,5 nisbetinde oy almasına rağmen; kendi ekseriyetine dayanarak alelacele çıkarmış olduğu, gayri adil Seçim Kanunu sayesinde TBMM'nde yüzde 65'lik bir ekseriyetle 292 sandalyeyi işgal etmiştir.

26 Mart Mahalli Seçimlerinde, il genel meclisi bazında oyu yüzde 21,75'e düşen –şimdi milletin bu orandaki desteğine dahi sahip olmayan– ANAP grubunun katıldığı TBMM toplantısında, bütün tepki ve tenkitlere aldırmayarak kendini Cumhurbaşkanı seçtiren Özal; TV ekranlarında da sergilenen süslü törenlerle Evren'i uğurlamış, '864 TR rakımlı tepedeki' Çankaya Köşkü'ne oturmuştur.

Evet; Sayın Süleyman Demirel'in veciz ifadesiyle "Gittiler ama geride Turgut Bey'i bıraktılar."

Her ihtilalin hedefinde Çankaya vardır. Esas kavga Çankaya kavgasıdır. Hemen hepsinin müştereği, askerin nüfuzunu kullanarak yapılmış olmasıdır. TBMM'nin müteaddit sıkıyönetim kararları ile kendilerine verdiği yetkiye, hükümetin bütün gayret, yardım ve didinmelerine rağmen, görevlerini yapmamışlar ve çok önceden tasarladıkları ihtilali gerçekleştirerek, başta Evren olmak üzere gelip tepedeki Köşklere kurulmuşlardır.

Yetki meselesi

12 Eylül darbecilerinin temcit pilavı gibi devamlı ortaya koydukları ve darbe gerekçelerinden biri olarak ileri sürdükleri bir husus da yetkilerinin sınırlı olması ve önerilerinin yerine getirilmediği iddiasıdır.

Kendi ihmal, çekingenlik, yanlış değerlendirme; ileriye matuf düşünce, tasavvur ve planlarını, görevlerini yapmamalarını kamufle etmek ve sorumluluktan kurtulmak için ileri sürdükleri gerekçelerin de bugün bir bahaneden ibaret olduğu gün ışığına çıkmış bulunmaktadır.

Bu konuda çok konuşulmuş, beyanatlar verilmiş, yazılmış ve belgeler ortaya konmuş bulunmaktadır.[1]

Onun için biz burada yalnız, zamanın Sıkıyönetim Komutanı olan

1) Bkz.: Cahit Dalokay, Yeni Nesil gazetesi, 11-17 Eylül 1989, "Demokrasimiz ve 12 Eylül" seri yazısı.

Em. Korg. Nevzat Bölügiray'ın Anıları'ndan bazı aktarmalar yapmakla yetineceğiz.

Bölügiray her ne kadar –kendi görüşüne göre– yerine gelmeyen bazı önerilerini de sıralıyorsa da –ki biz bunları burada karşılamak cihetine gitmeyeceğiz– yeri geldikçe birçok noktalarda hakkı teslim etmekten kaçınmıyor:

"İstek ve önerilerimizin tümü de terörün hemen yok edilmesi için zorunlu muydu? Bunların tümünü hükümetler yerine getirebilir miydi?

Bu sorunun ikisine de olumlu yanıt vermemiz olanaksızdır..."[2]

"...Önerilerin bir bölümü ise, ne o günkü Anayasa ile ne de demokratik bir rejimle bağdaşmamaktaydı..."[3]

"Demirel'in ilk sıkıyönetim toplantısı... Başbakan... anlatıyordu. Sıkıyönetimlerin silah, araç-gereç ve para neye gereksinmeleri varsa, bunları devletin sağlayacağını, son çözüm olarak sıkıyönetimlerin kesinlikle terörle savaşımda başarılı olmaları gerektiğini... vurguluyordu..."[4]

Aynı toplantıda Bölügiray'ın akaryakıt talebinin karşılanması ile ilgili (Paşa 209 ton istiyordu):

"...Ben konuşmamı sürdürürken Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Esat Kıratlıoğlu salona döndü bana,

– Paşam 250 ton yeter mi?

...Bu denli bir hızla bu gereksinmemiz karşılanıyordu..."[5]

Emir-komuta zinciri[6]

Efendim bunu "emir-komuta zinciri" altında yaptık diyerek de harekâtı topyekûn Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mal etmeye çalışıyorlar.

Silahlı Kuvvetler adına bu çeşit hadiselere tevessül edenler, Silahlı Kuvvetler'in tümünün rızasını alarak bu işe girmiş değillerdir.

Silahlı Kuvvetler bir disiplin müessesesidir. Çeşitli kademelerde vazife yapmakta olan zevat, devletin üniformalı, maaşlı ve kendi içinde geleneksel hiyerarşik bir disipline bağlı görev yapan memurlardır. Üst ko-

2) Nevzat Bölügiray, "Sokaktaki Asker", s. 637.
3) agy., s. 637.
4) agy., s. 251.
5) agy., s. 255.
6) Bu konuda geniş açıklama için bkz.: C. Arcayürek, "Demokrasi Dur", 9-10. Cilt.

muta heyeti 'şöyle yapalım' dedikten sonra onun altındakilerin 'hayır' demeleri mümkün mü? 12 Eylül'de üst komuta kademesinde bulunanlar, onların tümünü, nüfuzunu kullanarak ve disipline bağlılıklarına güvenerek devlete el koymuşlardır.

Nitekim; 12 Eylül öncesi ülkenin anarşi yönünden en hassas ve sıkıntılı bölgelerinden biri olan Adana Sıkıyönetim Komutanı bulunan Nevzat Bölügiray "Sokaktaki Asker" isimli kitabının 395. sayfasında "...Benim ne 12 Eylül öncesinde oluşan müdahale kararından haberim vardı, ne de bu müdahaleyi gerçekleştiren ekip içinde biriyim... BEN SADECE DİĞER TÜM KUMANDANLAR GİBİ 12 EYLÜL'E EMİRLE KATILMIŞ BİR KİŞİYDİM HEPSİ O KADAR..." diyerek bunu teyid etmektedir.

Ve gene; Bölügiray kitabının 642. sayfasında, hedefin Çankaya olduğu hususunu kabul eder mahiyetteki, Çankaya'da 'saltanat' sürenlere açık iması calibi dikkattir:

"TSK, 12 Eylül Harekâtı (Bayrak Planı) ile kendisine verilen görevi yerine getirmiş, anarşiyi ve terörü kısa sürede sona erdirmiş, kışlasına çekilerek kendi asli görevine dönmüştür. Bundan sonraki dönemde sıkıyönetim komutanlıkları sadece güvenlikten sorumlu tutulmuşlar ve ülke yönetiminde herhangi bir görev yüklenmemişlerdir.

Zaten MGK da, askerlerin politika dışında kalmaları, ülke yönetimine karışmamaları, bunu kendilerinin yapacağı yolunda emirler vermiş bulunuyordu.

Eleştiriler yapılırken, bu duruma ve TSK'nin tümünün suçlandırılmamasına özen gösterilmesi uygun olur kanısındayım.

12 Eylül Harekâtında görev alan benim gibilere gelince... Bizler, bu harekâtta görev yaparken, ilerisi için ne herhangi bir mevki, çıkar elde etmeyi ve ne de saltanat sürmeyi düşledik..."

Gene Bölügiray'ın aynı toplantıda, polisler için talep ettiği konutlarla ilgili olarak:

"...Sıkıyönetim toplantısından sonra...

Telefonda beni arıyorlardı. Arayan İmar ve İskân Bakanı Sayın Turgut Toker idi.

'Paşam... Adana'daki sosyal konutları polislere konut olarak devredeceğiz. Noksanlar için de, ödenek göndereceğiz..."[7]

7) N. Bölügiray, "Sokaktaki Asker", s. 261.

Örtülü Ödenek İsteği:

"Eylül 1979 başından beri istediğimiz sıkıyönetim ödenekleri ya hiç gelmiyor, ya da çok noksan gönderiliyordu...

Sayın Demirel'e ismen bir yazı yazıp gönderdim...

Bir hafta kadar sonra gönderilen 3 milyon lirayı (o zamanki para) bankadan çekiyor ve birçok sorunumuzu aylarca bununla çözümlüyorduk...[8]

İlk Sıkıyönetim toplantısı ile ilgili olarak:

"...Başbakan (Sayın Demirel), kapanış konuşmasını yaptı... Ve şunları söyledi:

'Anlatılanlar benim için sürpriz değildi.

Sıcak harp yakınlarımızdadır. Ancak, içimiz kuvvetli olmadıkça sınırda da başarılı olunamaz.

BİZİ BİRBİRİMİZE DÜŞÜREN BİR KUVVET VARDIR...

SIKIYÖNETİM KANUNU'NDAKİ YETKİLERİNİZİ TAM OLARAK KULLANIN. Konuşmalar lafta kalmamalı, tasnife tâbi tutulacak, aşağıdaki çalışmalar yapılacaktır:

1. İdari tedbirler alınacak,

2. Bakanlıkların yapacağı işler yapılacak,

3. Yasa çalışmaları 15 Şubat 1979'dan önce çıkacak,

4. Psikolojik savaş gerekli, devriyelerden Başbakan'a kadar... Bataklık kurutulmadıkça, tek tek adam yakalamakla çare bulunamaz. Demokratik otorite sağlanamaz ise otorite boşluğu dolacaktır'..."[9]

Gerçekleşen isteklerle ilgili olarak Bölügiray:

"Benim ve diğer bazı Sıkıyönetim Komutanlarının istedikleri BAZI YASAL YETKİ VE YASA DEĞİŞİKLİKLERİ TBMM'NDE YASALAŞIP RESMİ GAZETE'DE DE YAYIMLANDI.

Bunlardan özet olarak bazıları:

Sıkıyönetim Komutanlarının GENEL ASAYİŞTEN sorumlu olmaları,

Her türü yayını denetleyebilmeleri,

Sıkıyönetim ilanına ilişkin bütün suçların Sıkıyönetim Mahkemelerine verilmesi,

KAÇAKÇILIĞIN SIKIYÖNETİM KAPSAMINA ALINMASI,

Ateşli silahların sıkıyönetim kapsamına alınması,

---

8) agy., s. 261, 262.
9) agy., s. 257, 258.

GÖZALTINA ALINMASI SÜRESİNİN 15 GÜNE ÇIKARILMASI,

Sıkıyönetim emir ve yasaklarına aykırı davrananlara 3-12 ay hapis cezası verilmesi,

Bölgeden çıkarılanların tekrar dönmelerinde cezanın artırılması,

Cezaların, para cezasına çevrilemeyeceği,

POLİS DERNEKLERİNİN KAPATILMASI,

Polis amirlerinin ceza yetkilerinin artırılması,

Vali ve kaymakamlara yeni yetkiler,

Dernek kurulması ve kapatılması ilkeleri vb...

Bu değişiklikler kuşkusuz, sıkıyönetim ve komutanlarının çalışmalarına büyük bir güç verecekti..."[10]

Tabii bunlar alınan yasal tedbirlerin bazıları. Sonradan başkaları da çıkmıştır. Kararnameler de çıkarılmıştır. (Vur emri gibi...)

Daha ne isteniyordu? Yetki!.. Yetki!.. diye. Mevcutları tamamiyle kullanmadılar ki!..

Arkalarında ne bıraktılar?

Aradan 9 yılı aşan bir zaman geçti. Evvela Evren, müteakiben de 4 Konsey üyesi 'saltanat' makamlarını bırakıp gittiler. Arkalarında da, husulüne sebep oldukları yüzde 100'e varan bir enflasyon, 50 milyon dolar dış borç, 30 trilyon iç borç, yüzde 22'ye varan işsizlik, had safhaya varan dengesiz bir gelir dağılımı, allak bullak olmuş bir siyasi ortam, çarpık bir rejimin açık göstergesi; yüzde 21.75'lik bir millet oyuna dayanan ve fakat TBMM'nde yüzde 65 oranında sandalyeyi işgal eden evlere şenlik bir iktidar ve de artık milletin yüzde 21.75'lik desteğine sahip olmayan bir grubun seçtiği bir Cumhurbaşkanını bırakıp gittiler. Giderken de, bazı sözler ettiler.

12 Eylül hakkındaki görüşlerimizi, eleştirilerimizi 11-17 Eylül 1989 tarihleri arasında Yeni Nesil Gazetesi'nde neşredilen, "Demokrasimiz ve 12 Eylül" başlıklı seri yazımızda, demokrasi, Anayasa ve hukuki yönlerini ele alarak bazı vakıa ve olayları da zikrederek izah ve ifade etmiştik.

Şimdi burada 12 Eylül öncesi ve sonrasına ait bazı çarpıcı hususla-

10) agy., s. 431.

rı, beyanları, yalan ve çelişkileri ve mizansenleri pasajlar halinde ele alarak bir kısım bulanıklıkları şeffaflaştırmaya çalışacağız.

Huzur içindelermiş

Cumhurbaşkanlığı Konseyi'ni oluşturan 4 emekli general görevlerinden ayrılmaları sırasında, olayların takdirinin tarihe bırakılması tavsiyesiyle "BİZ GÖREVİMİZDEN HUZUR İÇİNDE AYRILIYORUZ" şeklinde beyanat vermişlerdir.

Başka ne diyeceklerdi ki; yalnız şunu unutmamalılar ki, şu sual kendilerini takip edecektir: 13 Eylül günü duran kan, 11 Eylülde niye akıyordu? Sayın Süleyman Demirel'in dediği gibi "Yani siz sadece 13 Eylülün kumandanları mıydınız, yoksa 11 Eylülün de kumandanları mıydınız?.." Ve gene Sayın Demirel'in "Siz Antalya'da tapu memuru muydunuz?" sorusunu da cevaplayamamışlar ve üzerine bir bardak su içmişlerdir.

Tabii kararı tarih verecektir. Ama, tarihin doğru kararı verebilmesini teminen ona ışık tutmak için 12 Eylül'ü daima teşvih masasına koyacağız ve birtakım gerçekleri söylemeye devam edeceğiz.

Ersin'den Esener'e telefon, hesap sorulma korkusu ve BTP'nin kapatılması

MGK, BTP'nin kısa bir süre içinde milletin çok büyük ilgi ve teveccühüne mazhar olup, sürekli gelişip, iktidara gittiğini görerek, bundan büyük bir endişe duymuş ve korkuya kapılmıştı. Bu sebeple de Ersin, Ali Fethi Esener'e telefon ederek "...Ne oluyor, ordu mu kuruyorsun..." şeklinde üstü kapalı tehditler savurmuş, akabinde de 79 nolu Konsey Bildirisi ile Anayasa, temel hukuk kuralları, insan hakları ve kanunlar çiğnenerek, BTP kapatılıp partinin iki kurucusu ve başta Sayın Demirel olmak üzere bir kısım siyasiler (eski Reisicumhur Vekili, Bakanlar, Senatör ve Milletvekilleri) sürgüne gönderilip, Zincirbozan'da terk edilmiş bir askeri üsse kapatılmışlardır. Bu şekilde Özal ve ANAP iktidarına da iyice yol açılmıştır.

Burada, Arcayürek'in "864 Rakımlı Tepe" kitabında (s.58) yer alan,

Evren'le konuşmasına ait –keyfi tasarrufların ve çelişkilerin ortaya konması bakımından– calibi dikkat bulunan şu cümleleri aktarmak isteriz:

C. Arcayürek: "Bu kez daha başka bir suçlama: 'Anarşiyi önleyeceğinize partileri kapattınız.'"

Evren: "Canım, ben de partilerin kapatılmasını istemiyordum. Ama, arkadaşlar istedi."

Kadir-î mutlak konumda bir insan, arkadaşlarını ikna etmek istese başarılı olamaz mıydı?.. Korku kompleksinin sergilenmesine ne dersiniz:

"AP'yi kapattınız. Büyük Türkiye Partisi kuruldu, onu da?"

"Herkes, BTP'ye gidiyordu. Genişletilmiş Komuta Hey'eti toplandı. Hemen herkes yarın iktidara gelip, bizden intikam alır dedi. Partinin kapatılması istendi. Karar verildi. Kapattık."

Görülüyor ki, BTP'yi kapatmaya esas sebep; giderlerin bir Çankaya ziyaretinde Sayın Demirel'in "BTP'yi neden kapattınız?" sorusu üzerine Sayın Evren'in "Kapatmasaydık, iktidara gelir bizden hesap sorarlardı." diye itirafta bulunmak zorunda kaldığı gibi, yaptıkları iş ve icraattan dolayı suçluların telaşına kapılmaları ve milletin teveccühüne mazhar olacakları milleti temsilen ve ona tercüman olarak hesap sormaları korku ve endişesini taşımalarıydı.

Suçlu olanlar, 'intikamdan' ve 'hesap sorulmasından' korkarlar.

Kısacası, tutumları, yaptıkları tasarrufları yanlıştı, suçluydular. Hesap sorulmasından korktuklarına göre, kendileri de buna müstahak olduklarını kabul etmiş oluyorlar.

Böylece mi huzur içindeler?

Bekleyin ki olgunlaşsın

12 Eylül'de 2. Ordu Komutanı olan merhum Org. Bedrettin Demirel "İhtilal iyice olgunlaşsın diye bir yıl bekledik. Bu arada çok kan aktı," demişti.

Evren ise, Cumhurbaşkanlığı sona ererken, –ne hazindir ki– merhum Bedrettin Paşa'nın 5 Temmuz 1987 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yer alan –millet tarafından açık bir itham olarak değerlendirilen ve cevap bekleyen– bu sözlerini, Paşa öldükten sonra "o kendi yorumu" demek suretiyle sorumluluğu üzerinden atıp, konuyu geçiştirmek istemiştir.

Oysa Evren, bu sözü ve Arcayürek'le yaptığı konuşmasındaki beyanı ile açıkça çelişkiye düşerken Bedrettin Paşa'yı da teyit etmektedir:

"Ben Avrupa'dan döndüm, Selimiye'de toplandık. Bütün ordu komutanlarıyla (yüzünü buruşturduktan sonra) Org. Bedrettin Demirel o sırada Akademi Komutanı idi." diye başladı Evren:

"Biri Bedrettin Demirel, iki kişi derhal müdahale etmemizi savundu. Herkes konuştu. Sonunda ilk önce[11] uyarı mektubu vermemiz kararlaştırıldı."

Ad vermiyordu ama, Demirel'in[12] 1989 Temmuzunda açtığı tartışmaya değiniyordu. Bedrettin Demirel, "1979'da yapılacak müdahaleyi Evren'in ertelediğini ya da ertelenmesine önayak olduğunu" söylemişti.

Süleyman Demirel ise, "Madem ki, müdahale edeceklerdi, o kadar zaman geçirerek binlerce kişinin daha ölmesine neden imkân verdiler?" diyordu. 12 Eylül'e karşı çıkarken, asıl amacın anarşi ve terörü önlemekten çok, yönetime el koymak olduğunu söylüyordu.

Evren, Bedrettin Paşa'nın 12 Eylül'ü suçlayıcı ortam hazırlayan sözlerinden rahatsızdı...

Hangi nedenlerle –yakın arkadaşı– Evren'e tutum değiştirmişti? Hangi gerekçeler ya da kişiler ilişkiler Bedrettin Paşa'yı, Evren aleyhinde çok ağır nitelemeler yapmaya zorlamıştı?[13]

Ayrıca; Cumhurbaşkanı iken Evren, Batı Alman Die Welt gazetesine verdiği beyanatta, ihtilali birlikte yaptığı, daha sonra Cumhurbaşkanlığı Müşaviri olarak atadığı Em. Org. Bedrettin Demirel'i doğrulamış oldu: Evren, Die Welt gazetesine verdiği beyanatta "Ordu anarşinin iyileşmesi için bir yıl bekledi, sonra 12 Eylül'ü gerçekleştirdi." dedi.

Beklemesine beklediler, bunda şüphe yok. Ama bu beklemenin anarşinin önlenmesi durumunun iyileşmesi için olmadığı da muhakkak ve 'ihtilal olgunlaşsın' düşüncesinden kaynaklandığı aşikâr.

Zira, anarşinin iyileşmesini sağlayacak kendileri idi.

Evren Genelkurmay Başkanı, aynı cuntada yer alan 4 General ve Kuvvet Komutanlarının görevi; anarşinin kol gezdiği şehirlerde sıkıyönetim ilan edilmişken, beklemek değil, emirlerindeki TSK ile anarşiyi önlemektir. TBMM'nin verdiği yetki uhdelerinde, silah da kendi ellerinde, eli

---

11) Darbeye kararlılar da, olgunlaşsın diye şimdilik bekliyorlar.
12) Süleyman Demirel.
13) C. Arcayürek, "864 Rakımlı Tepe", s. 31.

kanlı katilleri durdurmak için Türkiye'nin yeni bir Silahlı Kuvvetler kuracak hali yoktu ya...

İhtilal yapanların tartışmaktan kaçınmalarının sebebi, haklı olmamalarındandır. Anarşiyi önlemediler. Kan dökülmesini önlemediler. Acaba ihtilal gerekçesi kuvvetlensin diye başka şeylerde mi oldu? Evren, 12 Eylül öncesi Genelkurmay Başkanı olmasına rağmen, sorumluluğu hep başkalarının üstüne atmış, birçok iddia ve yapılan eleştiri ve hatta ithamları bir-iki lafla geçiştirmiş, üzerine mal etmemiştir.

Nazlı Ilıcak'ın dediği gibi, "Şimdiye kadar kimse 11 Eylülde Ankara'da peşpeşe patlayan bombaların mahiyetini inandırıcı bir biçimde açıklayamadı ve bunun 'başka çare kalmadı' hissini kuvvetlendirecek bir tertip olduğu kanaati günümüze kadar sarsılmadı.

Bu şüphelere Evren cevap vermedi. Zaten, terörün sıkıyönetime rağmen tırmanmasında hiçbir mesuliyet kabul etmeye yanaşmıyordu da..."[14]

Darbe kararı çok önceden alınmıştı

Evren, merhum Bedrettin Demirel'in "darbe kararı önceden alınmıştı" şeklindeki sözlerine ilişkin görüşünü de şöyle açıklamıştır:

"O sözler bizi bağlamaz. Onları kişisel görüş olarak değerlendirmek gerekir. Merhum o dönemde Harp Akademileri Komutanı idi. Sıkıyönetim ve Ordu Komutanı değildi."

O halde, Cüneyt Arcayürek'le konuşmasında geçen, Selimiye Kışlası'ndaki toplantı ile ilgili sözleri neyin nesi?..

Tabii Evren'in "Son güne kadar yönetime el koymak niyetinde değildik" sözleri de gerçeği ifade etmiyor.[15]

12 Eylül'den aylarca önce Adnan Başer Kafaoğlu ve Coşkun Kırca'nın bir Anayasa hazırlığı içinde bulunduğu, bu konuda Nejdet Üruğ ile çeşitli temaslar yapıldığı birçoklarının malumudur.

Gene malum olduğu üzere; Demirel Hükümetinin işbaşına gelmesinden henüz bir-iki ay geçmemişken ve hükümet canla başla işe koyul-

14) Tercüman, 18 Ağustos 1989.
15) Bu hususu, Bayrak Planı pasajında zikredeceğimiz gelişmeler de açıkça göstermektedir.

muşken bilinen 13 Aralık 1979 Selimiye Toplantısında darbe kararı, Evren'in tavsiyesi ile erteleniyor ve 'şimdilik' Uyarı Mektubu'nun verilmesi kararı alınıyordu.

Mektup ilk adım olacak ve Evren'in orada dediği gibi "Nasıl olsa bir şey değişmeyecek," böylece, ipin ucu kendilerinde olduğu cihetle tabii bir şey değişmeyeceğinden "başka çare kalmadığı iyice anlaşılacaktı!.." Mizansen tamamdı...

Burada mektupla ilgili olarak, Nevzat Bölügiray'ın Anıları'ndan bazı sözlerini ve yorumlarını zikretmek yerinde olacaktır:

"...Başta ben olmak üzere bütün personel, kamuoyu gibi olayı gazetelerden öğreniyordu. Ama, MEKTUBUN TÜM TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ ADINA VERİLDİĞİ SÖYLENİYORDU. KUŞKUSUZ BU KONUDA BİZE BİR ŞEY SORULMAMIŞTI. VE MEKTUP BEŞ KOMUTANIN KENDİ GÖRÜŞLERİYDİ. Bu nedenle herkes birbirine merakla 'YUKARDA NELER OLUYOR?' diye soruyor, gazete haberlerinin dışındaki gerçeği öğrenmek istiyordu..."[16]

Görülüyor ki, tezgâh 'yukarda' kurulmuştu. Ve sonradan –ken-di kendilerine– alacakları isimle Milli Güvenlik Konseyi ve birkaç yandaşları tarafından, senaryo adım adım tatbik ediliyordu.

Bölügiray devam ediyor; "Ancak, kimilerinin anlam veremediği bir nokta vardır: Mektup, anarşi ve terörün tırmandığı ve çok etkisiz kalındığı dönemde daha önceki hükümete değil de, neden sorumluluğu henüz pek az olması gereken 32 günlük bir hükümete veriliyordu? ACABA ÖZEL BİR AMAÇ MI VARDI?"[17]

Bunda tereddütünüz mü var Sayın Bölügiray!.. Tabii özel amaç vardı.

Hedef: Yönetime el koymak ve Çankaya...

Bölügiray devamla: "...Bu nedenle, 12 Eylül sonrası yayımlanan bazı yayınlarda açıklandığı gibi, ALT KADEMENİN YUKARDAKİLERE BİR 'BASKISI' KESİNLİKLE SÖZ KONUSU OLAMAZDI. Peki, ne olabilirdi? Yoksa, yukardakilerin niyet ve amacı bir ASKERİ MÜDAHALEYE ZEMİN HAZIRLAMAK ya da bir basamak mıydı?.."[18]

---

16) N. Bölügiray, "Sokaktaki Asker", s. 299.
17) agy., s. 300.
18)) agy., s. 300.

Demek ki, –en azından Bölügiray canibinden– 'kesinlikle' bir tazyik yoktu.

Hani tazyik aşağıdan geliyordu, 'ALTLARINI TUTAMIYORLARDI.'

Ve 'basamak' meselesine gelince; ona da şüpheniz olmasın Sayın Bölügiray, müdahaleye "başka çare kalmadı" demek için gerekçe hazırlanıyordu.

Bayrak Planı

Zamanın Genelkurmay 2. Başkanı Haydar Saltuk 1978'den beri 'Bayrak Planı' adı altında bir çalışma yapıyordu. Müdahale zemininin iyice hazır olduğuna kanaat getiren 12 Eylülcüler, 17 Haziran 1980'de Sıkıyönetim Koordinasyon Toplantısından sonra, Genelkurmay Başkanı'nın odasında topladıkları komutanlara, Evren tarafından Bayrak Planı'nın tatbik edileceği ve darbe kararı şu şekilde tebliğ edilip, direktif veriliyordu:

"...Biz, Kuvvet Komutanı arkadaşlarımızla beraber, yönetime el koymaya karar verdik. Bunu daha önce yapacaktık, ama, bazı nedenlerle erteledik..."

"...Şimdi görevlerinize dönün ve hazırlıklı olun... Size emir gönderilecektir..."[19]

Esasen, daha üç ay kadar önce, kendi kendilerine darbenin kesin kararını almış bulunuyorlardı. Nitekim, 2 Nisanda yanında Sedat Celasun olmak üzere Adana'ya giden Evren, bu kararlarını Bölügiray'a bildiriyor ve "...Günü kararlaştırılınca biz emir vereceğiz. O zamana kadar kimse bilmemeli..."[20] diyordu.

Haziran sonlarına doğru 'Bayrak Harekât Planı' Komutanlıklara gönderiliyordu.

Plana göre müdahale 11 Temmuz 1980 günü yapılacaktı.

Bu arada ise, Erbakan, dışardan desteklediği AP Hükümetini ele dolamış habire uğraşıyor, tehdit ediyor, el altından da Ecevit'le pazarlık yapıyordu. İşte o sıralarda, 2 Temmuzda güvenoyuna gidildi ve Demirel Mecllis'te güven tazeledi.

---

19)) agy., s. 578, 579.
20) agy., s. 578, 579.

İhtilalciler düşündüler, hükümet güvenoyu almışken sıcağı sıcağına darbe yapmak iyi bir taktik olmazdı. Sabredeceklerdi. Kendi kendileri asli görevlerini yapmayacaklarına göre 'başka çare kalmadı' düşüncesi kamuoyunda iyice yerleşecekti. Böylece harekât ertelendi ve Bayrak Planları kuryeler gönderilerek geriye alındı.

Komutanlar da bu gel-gitlerden bizar olmaya başlamışlardı.

Evren ve yandaşları ise 'hedef' için gün sayar duruma gelmişlerdi. Bu kadar sabır yeterdi.

Nihayet 5-7 Ağustos 1980'de toplanan Askeri Şüra'dan sonra Evren, odasında biraraya gelen Komutanlara "Müdahale tarihi 12 Eylül'dür" emrini veriyordu.

Harekât Genelkurmay Başkanlığı'nın emri ile gerçekleşecekti. İyi ama Genelkurmay Başkanı'na kim emir vermişti?

Anayasa'nın, TBMM'nin ve hükümetin emrinde olması mecburiyetinde bulunan Evren'in bizzat kendisi.

Vah benim talihi bî-baht ülkem.

Akan kan ve sabır

Şimdi bütün bu vakıalar ortada iken, Evren'in "Son güne kadar yönetime el koymaya niyetli değildik" sözlerine nasıl inanılabilir?

Gerçi akan kan pahasına hayli sabretmişlerdir ve Genelkurmay Başkanı Evren'in evinde tertiplenen toplantıda "Gelişmelerin önü alınamazsa müdahale zorunluluğu doğar" biçiminde bir karara varıldığı ve müdahale meselesinin ilk görüşüldüğü Nisan 1979 tarihinden 12 Eylül 1980'e kadar hayli zaman geçmiştir.

Ama niçin sabrettikleri Evren'in sarfettiği şu calibi dikkat sözlerinden anlaşılıyor:

"DAİMA SAKİN VE SABIRLI OLUNMALIDIR. BİZ DE 12 EYLÜL'E GELİNCEYE KADAR AZ MI SABRETTİK. AMA SONUNDA MURADIMIZA ERDİK. SABREDEN DERVİŞ MURADINA ERMİŞ."[21]

Daha fazla izahat ve yoruma gerek var mı ki?..

21) 9 Nisan 1983.

Cumhurbaşkanı seçimi

12 Eylül Harekâtı'nın sözde gerekçelerinden biri de o zaman, Cumhurbaşkanı seçiminin uzaması idi.

Bu konudaki görüşümüzü de Yeni Nesil Gazetesi'nde neşredilen seri yazımızda etraflıca dile getirmiştik. Burada son Cumhurbaşkanlığı seçimi dolayısıyla Evren'in, gitmeden evvel sarfettiği bazı sözleri ele alacağız:

Evren, TBMM Başkanı'nın seçilmesinden sonra "Anayasa'da değişiklik yaparak, TBMM Başkanı'nın kolayca seçilebilmesini sağladık. Cumhurbaşkanı seçimi için de kolaylaştırıcı hükümler getirdik." gibi sözler sarfetmişti. Bu beyan, "Cumhurbaşkanı bile seçemediler" şeklindeki, 12 Eylül öncesi siyasilerini ve parlamentosunu suçlamalarının haksızlığını ve bu hususun harekât için gerekçe olarak gösterilemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Demek ki o günkü Anayasa ile Cumhurbaşkanını seçmek –çok partili demokratik sistemde– öyle kolay değildi. Böyle bir uzama veya tıkanmanın mümkün ve muhtemel olduğu kendilerince de kabul edilmişti ki 1982 Anayasası ile Cumhurbaşkanlığı seçimi için kolaylaştırıcı ve netice alıcı hükümler getirilmiştir.

Cumhurbaşkanını halk seçsin

Kenan Evren, Çankaya'da son veda 'dramatiğinde,' yaptığı fedakârlıkları bir bir sıralıyor biraz da 'buruk' olduğunu söyleyerek sanki, Anayasa gereği değil de 'lütfen ve kerem ederek' bu makamı bırakıyor havasındaki konuşması içinde yeni Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın gözlerinin içine baka baka da şöyle diyordu:

"Cumhurbaşkanını halkın seçmesini savunmuştum. Ama sözümü dinletemedim. Bu yüzden bunalımlı yeni bir atmosfer yaşandı..." Demek ki –şöyle veya böyle– bir Cumhurbaşkanı seçilmiş olmakla birlikte, Anayasa'daki kolaylaştırıcı ve –zorlayıcı– hükümlere rağmen gene de bunalımlı atmosfer yaşanabiliyormuş.

Demek, Cumhurbaşkanını halkın seçmesini istediniz de muvaffak olamadınız?

Anayasa hazırlanırken, keyfi, anti-demokratik, gayrı hukuki birtakım geçici hükümleri içine derc ettirirken, bu haliyle ve Cumhurbaşkanlığınızla birlikte millete tastik ettirdiğiniz Anayasa'ya rağmen BTP'yi kapatıp, suçsuz, yargısız eski siyasileri sürgüne gönderirken, sözünüzü geçirdiniz de, o zaman 'kadir-i mutlak konumunda bir insan olarak'[22], bu konuda niye muvaffak olamadınız?

Neden zorlamadınız? Ve niçin Anayasa'nın dışında ve müstakil olarak –hiç olmazsa– kendinizi halkın oylamasına sunmadınız ve son Cumhurbaşkanlığı seçimi konusu aylarca konuşulur, tartışılırken niye ağzınızı açmadınız?

Sıkıyönetim Komutanlarına siyasi baskı

Evren giderayak 12 Eylül öncesinde Sıkıyönetim Komutanlarına siyasi baskı yapıldığını da iddia etmiştir. Buna Sayın Süleyman Demirel'in gayet açık, reddedilemeyecek cevabı şöyledir: "Madem kendilerine baskı yapılmış, neden bu şikâyetleri 9 yıldır dile getirmediler? Siyasi baskı çok önemli bir suçlamadır. Haksız bir suçlamadır. Ankara Sıkıyönetim Komutanı Nihat Özer'in böyle bir yakınması olmuştur. Ben de kendisine bir mektup göndererek 'Sıkıyönetim Komutanısınız, kimseden çekinmeden yetkilerinizi kullanınız, kimse size baskı yapamaz' demiştim... Bu iddialar eğer doğruysa niçin 12 Eylül Beyannamesinde yer almadı da 9 yıl sonra ortaya atılıyor?.."

12 Eylül öncesi Adana Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Nevzat Bölügiray Evren'in bu iddialarını şu sözleriyle açıkça reddedip, kesinlikle yalanlamakta ve Sayın Süleyman Demirel'i zorlamaktadır:

"Başbakanlar Sıkıyönetim Komutanlarına müdahale ettiler mi?.. Bu sorunun, tek ve kesin yanıtını hayır olarak verebilirim... Sayın Ecevit'in bana 'muhtarlarla sıcak ilişki kurun' uyarısı dışında Sayın Ecevit ve Sayın Demirel tarafından görevime hiçbir müdahalede bulunulmadı. Hele kendi siyasi görüşleri doğrultusunda bir müdahale değil, en ufak 'dokunmada' bulunmadılar.

Her iki Başbakan da 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası'nda varolan

22) C. Arcayürek, "864 Rakımlı Tepe", s. 58.

yetkilerimizi kullanmamızda Sıkıyönetim Komutanlarını tamamen serbest bırakmıştır..."[23]

Bu konuda Sayın Süleyman Demirel'in dediği gibi, "Allah'tan korksunlar."[24]

Pişmanlık duyguları, itiraflar

Evren aradan 8 yıl geçtikten sonra bazı konularda, tasarruflarında 'söylememeliydim, yapmamalıydım' gibilerinden, yanlışlığının, hatalarının itiraflarında bulunuyordu.

Bu konuda Evren'le mülakat yapan C. Arcayürek'ten şu cümleleri aynen alalım:

"...Bu kez, daha başka bir suçlama: 'Anarşiyi önleyeceğinize partileri kapattınız.'"

Evren, 'Canım, ben de partilerin kapatılmasını istemiyordum. Ama, arkadaşlar istedi.' dedi."[25]

Ya pişmanlık itirafları? Bu konuda da gene Evren-Arcayürek mülakatından cümleler aktaralım:

" 'Evet' dedi. "Bazen geçmişte kalan uygulamaların bazılarından pişmanlık duyuyor."

Pişmanlık uyandıran acaba hangi uygulamalardı?

"Hani Mersin'de miydi, yoksa Konya'da mı? Eski siyasetçilere yüklenmişti. Siyasal geleceği ipotek altına alan sözler söylemişti. İşte o konuşmayı bugün yapmamalıydım diyor. Konsey'de arkadaşları teşvik etmişti. Buna rağmen gene de, yapmamalıydım, diyor. İkincisi AP ve CHP'lileri, başta Demirel'i Zincirbozan'a göndermemeliydim diye düşünüyor."[26]

Pişmanlık ve yapılan yanlışlıkların itirafı neye yarar? Bade harab-ül Basra!..

Mağdur ve zarardide olan, çile çeken –sayıları ne kadar çok olursa olsun– bazı şahıslar ve siyasiler değil ki!..

---

23) N. Bölügiray, "Sokaktaki Asker", s. 643.
24) Tercüman, 16 Ağustos 1989.
25) C. Arcayürek, "864 Rakımlı Tepe", s. 58.
26) agy., s. 57.

Bugün geldiğimiz duruma bakarak, millet ve ülke bu haksız, yanlış tasarrufların ve tatbikatın ceremesini çekiyor –hem de ağır bir biçimde.– Daha bir süre de çekecek gibi görünüyor.

Kımıldayan anarşi ve Güneydoğu olayları

İhtilalcilerin halk üzerinde en fazla tesirli olduğu can güvenliğini sağlama bahanesi bugün çok ağır ithamlar karşısındadır.

12 Eylül'den sonra anarşik olayların hemen durması artık ihtilal gerekçesi olmaktan çıkmıştır. Bilhassa son yıllarda ortaya çıkan belgeler; birtakım yanlış değerlendirmeler ve bahanelerle anarşinin ihtilale gerekçe yapılmak için kasten durdurulmadığını ortaya koyuyor. Üstelik 12 Eylül'den 9 yıl sonra terör ve bölücülüğün önlenememesi ve 2000 civarında Güvenlik Kuvvetleri mensubu ve vatandaşın ölmesi 12 Eylül'den sonra anarşi ve terörü tam olarak durdurdukları iddiasını da muallakta bırakmaktadır.

Yurdun bazı yerlerinde terör örgütlerinin yeniden toparlanıp güçlenme ve yeni kadrolar oluşturma aşamasını sürdürdükleri söylenebilir.

Doğu'daki terör bugün 'az şiddetli iç savaş"[27] aşamasını sürdürmektedir.

Güneydoğu Anadolu'da cereyan eden olaylar bir faciadır, hicrandır.

Bölgenin bugün bu şekilde daha sıkıntılı hale gelmesinde şüphesiz 12 Eylül sonrası yönetiminin ve hükümetlerin büyük sorumluluk, hadiseleri teşhis ve tedbirlerde büyük ihmal, kusur ve yanlış uygulamaları amil olmuştur.

Nedir bunlar?.. Hudut köylerimizde eşkiya, bölücü teröristler tarafından kitle halinde –çocuk, kadın, ihtiyar demeden– vatandaş katledilirken, zamanın Başbakanı Özal Marmaris'ten olayları değerlendirip –kendine göre– denizde yüzebilmiştir.

Cumhurbaşkanı olarak Evren, ardından Başbakan olarak Özal, bu katliamları İran-Irak Harbi ile irtibatlandırarak bu ülkeler savaş halinde olduklarından hudutlarına sahip çıkamadıkları için teröristlerin milli hudutlarımızı aşıp, yurdumuza girebilmeleri ile izah etmeye kalkmışlardır. Bu ko-

27) N. Bölügiray, "Sokaktaki Asker", s. 669.

nuda Genelkurmay Başkanı tayinindeki çekişmelerde kaybeden ve fedakâr ordumuzun başındakilerden biri olan Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Öztorun Pınarcık Katliamı dolayısı ile "Ben komutanım, silahı alıp eşkiyanın peşine düşecek değilim."[28] diyebilmiştir. Köy korucuları, aşiretlerin silahlandırılmaları, çok su götüren, münakaşayı mucip uygulamalardır.

Teşkil edilen vurucu timler, emniyet ve güvenlik güçlerinin, teşriki mesai, değişik tutum ve uygulamaları şikâyetleri mucip olmaktadır. Güvenlik güçlerinin lüzumlu araç ve gereçlerle donatılmaları hususu da –bütün iddiaların hilafına– yetersiz kalmaktadır.

Güneydoğu komşularımızın bu konudaki menfi tutumları karşısında, siyasi yönden yetersiz kalınmış, akılcı, enerjik girişimlerde bulunulmamış, bidayetten itibaren, uzun vadede geçerli ve bir dizi tedbir ve müeyyideyi de ihtiva eden bir strateji çizilmemiş, bu yoldaki diplomasi yetersiz kalmış, 'sıcak takip' hususunda fırsatlar kaçırılmıştır.

Güneydoğu Anadolu'muzdaki sorun çok şümûllu ve hassastır. Bu konuda çok şey söylemek mümkündür. Ancak, biz burada 12 Eylül öncesine de kısaca temas edip konuyu kapatmak istiyoruz.

Güneydoğu olaylarının bu şekilde tırmanmasında şüphesiz –mebde olarak– 12 Eylül öncesi bazı teşhis hataları ile gene kumandanların ve sıkıyönetimin ihmalleri, tutum ve davranışları, olaylar karşısındaki tavırları[29] da büyük etken olmuştur.

Bu mevzuda teşhis hatası ile ilgili olarak Sayın Süleyman Demirel'in, kendisi ile yapılan bir röportajdan ufak bir pasaj aktarmakla yetineceğiz:

Sayın Demirel'in, Sayın Koçak'ın bu konudaki soruları üzerine Mart 1987 tarihli Sözcü'de çıkan beyanatı şöyledir:

"APOCULUK HADİSESİNİN TÜRKİYE'Yİ PARÇALAMA HAREKETİ DEĞİL DE BİR HALK-AĞA ÇATIŞMASI OLARAK DEĞERLENDİRİLDİĞİ VAKİDİR. Güneydoğu Anadolu meselesi hakkında 1978-1979 yıllarında bunun bir toprak kavgası olduğu şeklinde ifadeler vardır. Biz, 1979 Kasımında hükümeti devraldığımız zaman açıkça, devletin sorumlu mevkilerinde bulunan sivil, asker herkese sorduk. Güneydoğu Anadolu'daki hadiseleri nasıl değerlendiriyorsunuz? 'Aman, biz bu kavgaya girmeyelim,

28) Özal'la vaki bir telefon görüşmesinde söylüyor. Gazetelerden tekzip edilmemiştir.
29) Siverek ve Hilvan'a alay gönderilmemesi, Birecik köprüsü başında Apo'luların sıkıştırılması vs. Bkz. Yeni Nesil, 11-17 Eylül 1989.

girersek halkın karşısında ağaları tutmuş olmak gibi bir vaziyet almış oluruz' gibi bir değerlendirme yapıldığı vakidir. Fakat, biz herkese gösterdik ki buradaki kavga, yurdun bir köşesini Türkiye'den koparma kavgasıdır. Açık seçik bu kavgayı yapanlar, bunu ilan etmişken, siz, bunu nasıl 'Aman, biz bunun dışında kalalım, sonra ağaları tutmuş oluruz' gibi bir komplekse kapılırsınız?.. Bunu sivil-asker herkese söyledik ve günahtır dedik..."

12 Eylül'ün iflası

Ta 1978'lerden itibaren müteaddit toplantılar yapıp müdahale için bayrak planları hazırlayan, bürokratlara Anayasa taslakları yazdıran;

Binbir fedakârlığı göze alarak, sadece ülkeye hizmet için iktidarı yüklenip, canla-başla işe koyulan hükümetin henüz ikinci ayında kuyusunu kazmak için Selimiye Kışlası'nda biraraya gelip ihtilali olgunlaştırma planları oluşturup, uyarı mektubu veren;

Aylarca evvelden kıt'a dolaşıp, müdahale zemini hazırlamakla meşgul olan;

Evvela 12 Haziran 1980'de 11 Temmuz, sonra gene erteleyip, 5-6 Ağustosta 12 Eylül olarak darbe için kesin gün tespit edip, harekât planlarını kıtalara önceden kırmızı zarflarla dağıtan, akla hayale gelmedik senaryolar hazırlayıp mizansenler tertip eden, türlü bahanelerle görevini ihmal eden;

Bir yerlere(!) gözünü diken... vs.

Bu 'zevat'tan, anarşi ve terörü önlemeleri nasıl beklenebilirdi?

İşte böylece;
Yetkimiz yoktu,
İsteklerimiz yerine getirilmedi,
Yasalar çıkmadı,
Siyasi baskı vardı,
Altımızı tutamıyorduk,
Anlaşamadınız, birleşemediniz,
Cumhurbaşkanını seçemediniz, seçmediniz,
Atatürk ilkelerinden sapıldı,

Konya'da miting yapıldı,

gibi, artık hepsinin birer bahaneden ibaret olduğu anlaşılan, şimdi artık tümüyle çürütülmüş bu gerekçeleri ileri sürerek ve 'başka çare kalmadı' diyerek, TSK'yı da alet edip, darbeyi gerçekleştirdikten sonra, yıllarca devletin en yüksek makamlarını işgal eden ve ülkenin bugünkü acıklı ortama sürüklenmesinin baş müsebbibi ve sorumlusu olan bu zevatın sözlerine kim inanır?..

Kendilerine yöneltilen eleştirilerin, suallerin, ithamların hiçbirini karşılayamamışlar ve inandırıcı hiçbir cevap verememişlerdir.

Şimdilik millet nazarında mahkûm olmuşlardır.

Herhalde tarih de mahkûm edecektir!..

Huzur içindelermiş, öyle mi?..

8

Güncel yaşama dönüş

Sosyaldemokrat partilerin onca önemli gelişmelerin yanı sıra 'malum' yazgısı işliyor:

Erdal İnönü, istifasını veren Deniz Baykal ve MYK'na, 29 Eylül 1990'da Kurultayı toplayacağını söyledi. Ancak, 'ufak bir ayrıntı' ile:

Baykal'a, "Sorun, genel başkanlık sorununa dönüştü, lütfen siz de aday olun" dedi.

Doğrusu; Baykal, İnönü'den böyle bir öneri, bir çıkış beklemiyordu.

Düşünme sırası şimdi Baykal'a gelmişti.

İnönü, bugün aradı, konuştuk. SHP'deki 'iki başlı yönetimin sakınca ve sıkıntılarını' anlatıyor. Sorunun; parti yönetiminin tek elden yönetime dönüşmesini sağlamak olduğunu söylüyor. Daha önce geliştirilen –Baykal'la– 'kuvvetli genel sekreterlik' uygulamasının, sonunda 'iki başlı yönetime' dönüştüğünü, ayrıntılarıyla açıklıyor.

"Ama" dedim İnönü'ye: "Delege dengesi az farkla da olsa Deniz Baykal'ın lehine."

"Doğru" diyerek onayladı sözlerimi İnönü. 'Ne ki, delegelerde aleyhinde görünen 150 kadar oyu lehine çevireceğini' ümit ediyor.

Hatta buna 'inanıyor.'

Hasan Cemal'le de görüşmüş. Destek istiyor, destek arıyor.

(10 Eylül 1990) Helsinki'deki buluşmadan 'savaş çıkmadı' ama Bush bugün NATO ülkelerinden 'sembolik de olsa asker göndermelerini' istemiş. Özal, kimbilir ne denli heyecanlanmıştır!

Hele NATO bir istesin. Verdi gitti. Ama NATO'da henüz karar yok!

'Tezkere' üzerinde içerde ve dışarda tartışmalar, öngörüşler, hatta kimi senaryolar sürüyor.

(11 Eylül 1990) Birand'ın Cidde haberi başkentte sürüp giden tartışmaların odak noktası. Suudi Arabistan'a asker göndermek! Birand: Dışişleri Bakanı Suud el-Faysal ile konuşuyor. Türkiye'nin ABD kadar kararlı bir tutum gösterdiğini söyleyerek –dolaylı yoldan– "Türkiye'nin kara kuvveti göndermesini istiyor musunuz" demek istiyor.

Suud Dışişleri Bakanı; "İstiyoruz ve bu isteğimizi Ankara'ya bildirdik" demiyor. Ancak, Türkiye'nin 'askeri kuvvet yollaması konusunda birkaç gündür danışmalar başladığını' söylemekle yetiniyor.

Cidde'deki kimi kaynaklara göre, Türkiye 5 bin kişilik bir askeri güç gönderecekmiş!

"Peki ama" diyor Birand, "bu askeri gücün 'masrafını' kim karşılayacak?"

Gece: Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Tugay Özçeri ile konuştum. Özal'ın Dışişlerini sollayarak sürdürdüğü girişimleri fena halde eleştiriyor. Kimi bilgiler de veriyor:

Kuveyt emiri El Sabah'ın ilaç alarak her gün ambargoyu bir kez bozduğunu, ayrıca Kuveyt'in Güney Kıbrıs'a silah gönderdiğini, silahların oradan da PKK'ya geldiğini söylüyor ve çarpıcı bir başka bilgi veriyor: Rum cemaati lideri Vasiliu'nun Kuveyt tâbiyetinde olduğunu duyuruyor.

Ya asker göndermek? Olasılık tanımıyor. TBMM'den yetkinin "asker göndermek için değil, buradaki üsleri açmak için istenip alındığını" söylüyor.

Üstelik gerçekçi bir yaklaşımı var Özçeri'nin: "Suudi Arabis-

tan'a neden asker göndereceğiz?" diye soruyor ve kendi yanıtlıyor soruyu:

"Adamlar bizi Müslüman bile saymıyorlar. Bulgaristan'daki Türklerin Müslüman olduğunu söyleyerek yardım istediğimiz zaman 'Ne Müslümanlığı? Siz laiksiniz, Müslüman sayılmazsınız' diye yüzümüze söylediler."

"Ya yardım?"

Öyle ya; 6 milyar dolar batı yardımı. Mısır, Ürdün ve bizim aramızda paylaşılacak. Haberler böyle.

Tugay Bey, "En az pay bize düşecek" dedi. Bu denli sert ve açık konuşmasının nedeni neydi acaba? Tugay Özçeri 'Özal'ın Dışişlerini ambargoya karşı çıkmış gibi göstermesine bozulmuştu.'

Genelkurmay Başkanı Torumtay'ın bir tatbikat nedeniyle bulunduğu Ağrı'da verdiği demeç hayli ilginç:

TSK'nın 'her türlü gelişmeye karşı' hazır durumda olduğunu söyleyen Orgeneral Torumtay, "Körfez'in sıcak bir çatışmaya gebe olup olmadığını bilmem ama, dışardan bakarsanız karnı biraz şişkin görünüyor" diyordu.

Gündeme giren konu; Özal'ın ABD gezisi.

Körfez krizinden sonra Kuveyt, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirliklerinden 300 milyon dolar 3 'hibe' yardım gelmiş. Oysa Özal ne kadar bekliyor? 3 yıl içinde 5 milyar dolar kredi istiyor. Yüzde 2-3 faiz ve 30 yıl vadeli.

Kredi isteği 'gereken yerlere bildirilmiş' ve Özal, aldığımız yanıtları Bush'a anlatmaya hazırlanıyor:

"Lütfen" diyecekmiş Bush'a: "Bu üç ülke nezdinde siz de isteğimizi destekleyin. Biz 'hibe' değil 'kredi' istiyoruz."

Avuç açmıyoruz ama 30 yıl vadeli, yüzde 2-3 faizli kredi istiyoruz!

Yazılan bilgilere göre, ABD'den tekstil kotalarını serbest bırakmasını, kriz bölgelerindeki askeri birliklerin tüketim mallarını Türkiye'den almasını, ekonomik yardımın artırılmasını isteyecek Özal.

İsteyenin bir yüzü kara... Tabii sonuç alınamayacak istekler.

SHP'de İnönü ile Baykal arasında patlayan liderlik savaşımı giderek boyutlanıyor. Baykal, sonunda genel başkanlığa adaylığını ilan etti.

Kimi gazetelerin anketlerine bakılırsa; İnönü, yitiriyor. Oysa bizim gazeteye gitmiş (Cumhuriyet) kazanacağını söylemiş. İnatçı ve azimli.

Çatışma ilginç sahneler içeriyor. Baykal:

"Ben SHP Genel Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı olmak için Başbakanlığa adayım. Erdal İnönü'yü de hak ettiği mertebeye çıkarmak için, Cumhurbaşkanı yapmak için SHP Genel Başkanlığına adayım" diyor ve Erdal İnönü'den sert bir yanıt alıyordu:

"Sayın Baykal, Türkiye'nin hiçbir meselesini bilmediğini öne sürdüğü bir insanı Cumhurbaşkanı yapmak için ortaya çıktığını söylüyor. Sözlerinde samimi olmadığı buradan bellidir.

Beni destekleyen partilileri 'bilinçsiz ve ne yaptığını bilmeyen insanlar' diye nitelendirmesine hayret ettim. Bu sözler partiyi iyi tanıdığını öne süren bir kişinin hiç söylemeyeceği sözlerdir. Partililer ne yaptığını bilen insanlardır. Ve genel başkanlarını inanarak seçeceklerdir."

Turgut Özal ise, Washington'da, Bush'la başbaşa görüşüyor o sıralarda.

"Özal, Beyaz Saray'da Başkan Bush'la daha çok Körfez'in 'askeri boyutu' tartışılırken, ekonomik sıkıntılar üzerinde duruyor."

Türk siyasal yaşamında çok değişik nitelemelerle değerlendirilen ama her biçimiyle ayıplanan bir olay Washington'da geçiyor.

Özal, Bush'la 'kapalı kapılar arkasında' görüşüyor ve Dışişleri Bakanı Ali Bozer 'içeriye alınmıyor'. Ne ki, ABD'li Bakan James Baker ikili görüşmeye katılıyor!

Skandal diye nitelenen bu olay, Bozer'in yurda dönmesinden hemen sonra istifayla sonuçlanıyor.

Uzun görüşmeler, sonra protokoler bir yemek...

Özal, "Dostlarımız bizden bir şey istemedi" diyor ve bu sözünü açıyor:

"Basında çıkmış konulardan hiçbiri ile ilgili olarak bizden bir şey talep edilmemiştir. Tabii bu ileride bizden bir şey talep edilmeyecek manasına gelmez. Yani şu âna kadar bir talep gelmemiştir. Dışarıya bir şey gönderir miyiz, göndermez miyiz, dostlarımız bu konuda bizden bir şey istemediler.

Söylemek istediğim, istenmeyecek, yardım etmeyeceğiz demedim.

Türkiye'nin menfaatleri ön planda olmak kaydı ile bizim hareketimizin doğru olması kaydı ile gerekli destek verilebilir.

Meclis'ten o kararın alınması da bizim elimizde esneklik olması bakımındandır."

Fakat, ABD gezisinin Türkiye'nin 'isteklerini' karşıladığı yolundaki bilgilere kuşkuyla bakılıyor. Tekstil kotalarının artırılacağı haberi, tek somut haber. Ordunun modernizasyonu ve diğer istekler... Milliyet'te çerçeve içinde yayımlanan bir haberin başlığı şöyle:

"ABD'den kuru vaatler." (27 Eylül 1990)

9

'Dostluk' gösterisine bir örnek Washington'dan geliyor.

Başkan Bush, CNN'de konuştuktan sonra "Şimdi Cumhurbaşkanı Özal beni televizyondan seyredince hemen telefonla arar" diyor.

Açıklamasında bir başka ilginç nokta daha var Bush'un:

"Zaman zaman televizyonda verdiğim demeçlerden sonra Özal gibi bazı devlet liderleri beni hemen arar ve yaptığım açıklamalardan dolayı tebrik eder."

ABD için Türk Hükümeti, Türk Anayasası yok!

Sadece Turgut Özal'ı 'muhatap alıyor' Başkan Bush.

Beyaz Saray'daki görüşmelerden sonra Bush'un yaptığı konuşma, bu kanının gerçekleri yansıttığını açık seçik ortaya koyuyor.

İşte; Başkan Bush'un (29 Eylül 1990) yaptığı açıklamadan kesitler:

"Cumhurbaşkanı Özal'ı Beyaz Saray'da karşılamak şahsım ve tüm Amerikan tarafı olarak bizleri çok memnun etti. Sayın Cumhurbaşkanı, her Amerikalı adına, liderliğinizi ve cesaretinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugünkü görüşmelerimiz, müttefiklere ve eşit ortaklara, iyi dostlara yakışır şekilde, çok candan ve yapıcı oldu. Müttefiklere ve eşit ortaklara yaraşır şekilde, tam bir saygınlık ve samimiyet içinde gerçekleşti. Ülkele-

rimiz, 40 yıldır, savaşta ve barışta, birbirine sadakat içinde olmuşlardır. Biz, ABD olarak, Türkiye'nin NATO'ya olan hayati katkısına büyük değer veriyoruz. Bizleri birleştiren temel ilkeler olan özgürlük ve demokrasiyi savunmak için birlikte hareket ettik.

Saddam Hüseyin'in sekiz hafta önce, uluslararası düzenin tüm normlarını ihlal ederek, acımasız bir şekilde barışsever Kuveyt'e girmesinden sonra, aramızdaki dayanışma, her zamankinden daha fazla aşikâr oldu. O günden bu yana, Irak'ın zalimane saldırganlığını etkisiz hale getirmek ve püskürtmek için sadece Amerika değil, birçok ülke birlikte hareket etti. Sadece Amerika değil, Birleşmiş Milletler ve Türkiye gibi sadık ülkeler de tüm dünyaya, bu istilaya hoşgörüyle bakamayacağımızı söylediler. Bu mücadelenin ilk aşamalarından itibaren, Türkiye, büyük ölçüde Cumhurbaşkanı Özal'ın liderliği sayesinde, Irak'a yöneltilen uluslararası kınamanın en ön saflarında yer almıştır. Türkiye, süratle Irak boru hattından petrol sevkiyatını durdurmuş, sınırını Irak'la ticarete kapatmıştır. Irak mallarına karşı uygulanan Birleşmiş Milletler ambargosuna ilk katılan ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye, Irak istilasının ülke ekonomisine getirdiği büyük yüke rağmen, kararlı ve sebatkâr tutumunu sürdürmüştür.

Cumhurbaşkanı Özal, kriz süresince, kararlı bir lider ve gerçek bir dost olmuştur. 2 Ağustostan beri sık sık temaslar oldu ve bundan sonraki dönemde de, yine kendisiyle yakın istişarede bulunmak amacımdır. Kısacası Türkiye, barışın koruyucusu olmuş, tehlikede olan arkadaşlarının yardımına koşmuştur.

Dışişleri Bakanı James Baker ve Hazine Bakanı Brady, geçenlerde 13 ülkeye gitmişler ve uluslararası bir yardım olarak 20 milyar dolar temin etmişlerdir. Birçok müttefik ülke, Türkiye'nin karşılıklı çıkarlarımızı savunmaya yaptığı cömertçe katkıyı kabul ederek, memnuniyetle yardım önermişlerdir. Biz de dünyada uygar değerleri kollayanlarla birlikteyiz.

Cumhurbaşkanı Özal ve ben, bu inançla, Türkiye ve Amerika'yı birbirine bağlayan hususlar olan siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri bağları nasıl geliştirebileceğimizi tartıştık. Ekonomik ilişkilerimizi geliştirmeyi kabul ettik ve ilk adım olarak, gelecek ay, tekstil konusunda yeni bir anlaşma taslağı üzerinde görüşmeler yapmayı vaadettik. Cumhurbaşkanı Özal'a ayrıca, ABD'nin, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na üyelik başvurusunu desteklemeye devam ettiğini söyledim.

Bu arada, Körfez'deki olayların Türkiye'nin NATO ve ABD için taşıdığı kuşku götürmez stratejik önemini ortaya koyması çerçevesinde, yakın güvenlik ve askeri ilişkilerimizi de sürdürmede mutabakata vardık. ABD yönetimi, Türkiye'nin 1991 mali yılında hak ettiği yardımı alabilmesini sağlamak için, kongre nezdinde faaliyette bulunacaktır. Ayrıca, gelecekte F-16'ların ve diğer askeri araç ve gerecin satılmasıyla Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernize edilmesine yardımcı olacağız.

Sonuç olarak, Cumhurbaşkanı Özal ve ben, Türkiye ve Yunanistan dahil, Doğu Akdeniz'deki tüm ülkelerin gittikçe gelişen iyi ilişkiler içinde olmalarının önem ve arzusunu dile getirdik.

Sayın Cumhurbaşkanı, ilişkilerimiz bundan daha kuvvetli, dostluğumuz bundan daha derin olmamıştı. Şimdilik size sevgilerimle veda ediyorum. Size Birleşmiş Milletler'de başarılar diliyorum. Umuyor ve inanıyorum ki, gelecek aylarda ve yıllarda birbirimizi daha çok göreceğiz. Bizi ziyaret ettiğiniz için teşekkür ederim."

Bush'un onca övgüsüne Turgut Özal, aynı hararetle yanıt verdi:

"Başkan Bush, bu krizin başlangıcından bu yana, sadece ülkesi için değil, fakat tüm dünya ülkeler toplumu için de müstesna bir liderlik göstermiştir. Saldırganlığa karşı gösterdiği kararlı tutum ve Irak'ın Kuveyt'i istilasını doğru değerlendirerek gösterdiği süratli tepki, saldırganlığa karşı birleşik bir seferberlikte temel rolü oynamıştır.

Krizin ilk günlerinden itibaren kendisiyle yakın ve sürekli irtibatta olmuş biri olarak, Başkan Bush'un değer biçilemez gayretlerini en iyi bilenlerden biri sanırım benim. Sayın Başkan, ferasetli ve kararlı tutumunuzdan dolayı, tüm uygar dünyanın derin takdirlerini hak ediyorsunuz.

Türkiye, kendi hesabına, sadece yaptırımların başarıyla uygulanmasında çok önemli bir rol oynamakla kalmamış, girişimleriyle, aynı zamanda diğer bazı ülkeleri de aynı yolu izlemeye teşvik etmiştir.

Krizin barışçı yollarla bir çözüme kavuşturulması tercih edilen bir husustur. Bu amaca ulaşmanın belki de tek umudu, ekonomik ambargonun etkin bir biçimde uygulanmasıdır. Dolayısıyla, Birleşmiş Milletler'in zorunlu yaptırımlarının uygulanmasını izlemek her ülkenin görevidir.

Görüşmemiz sırasında, Başkan Bush ve ben, ikili ilişkilerimizi derinliğine tartışma fırsatını bulduk. Şunu memnuniyetle kaydetmek isterim ki,

her iki ülke de, bu ilişkileri her alanda geliştirmek konusunda siyasi iradeye sahiptir. İlişkilerimiz son zamanlarda çok yönlülük kazanmaya başladığı gibi, ekonomik işbirliğimiz de hız kaydetti. Bugün Başkan Bush'a Türkiye'nin yardım değil, daha fazla ticaret istediğini vurguladım. Sadece güvenlik işbirliğinde değil, belki de daha fazla olarak geliştirilmiş ticaret ve ekonomik işbirliğinde de ortak olmamız gerektiği için, sanırım bu amacımız geçerlidir.

Bu alanda ABD ile daha yakın ilişkiler içine girmemiz arzusu doğrultusunda, ticari engellerin süratle kaldırılması, böyle bir ortaklığın geliştirilmesi ile mütenasip olacaktır.

Sonuç olarak, tartışmalarımızın çok tatminkâr geçtiğini, ülkelerimiz arasında uzun yıllara dayalı yakın dostluğu yansıttığını belirtmek isterim."

Turgut Özal'ın Başkan Bush'tan 'yardım' yerine ikili 'ticaretin geliştirilmesini' istemesi, geniş yankılar uyandırdı.

Zira ABD'li yöneticiler Türkiye'nin, sıkıştığında ekonomik yardım başvurusunda bulunmasından uzun süredir alaylı bir dille söz ediyor ve isteğimizi geri çeviriyorlardı.

Özal, yardım istemiyor, ticareti artıralım, diyordu.

Karşılıklı övgülerin 'gerçek yüzü' bir ay sonra, büyük bir olayın kahramanı olan askersel kesimden bir kişinin açıklamalarıyla ortaya çıkacaktı.

Bush ile Özal'ın 'çok ileri aşamadaki övgülerine' neden olan olayları, vaatleri daha sonraki günlerde öğrenecektik.

10

2 Ekim 1990'da Turgut Özal, muhterem eşleriyle ABD'den döndü.

Tabii, Washington'daki itibar Washington'da kalmıştı.

Muhalefet ve Türkiye gerçeklerine göre hareket etmeyi ilke edinen çevreler; Özal'ın ABD gezisinde 'neler verdiğini' öğrenmek istiyordu.

'Asıl gerçekler, uzun süre asla öğrenilemeyecekti. Ama gün gelecek birer birer ortaya dökülecekti.

Demirel'e göre, ABD gezisi 'Özal'ın şahsi propagandası'ndan başka bir şey değildi. Hele Newsweek dergisinde yayımlanan Özal'ın 'ne istenildiyse verdiği' yolundaki ifadelere sert çıkıyordu.

"Özal verdiyse ondan alsın ABD" diyordu.

Laikliğin gerçek savunucularından Prof. Bahriye Üçok'un bombalı bir paketle katledilişi, Körfez bunalımıyla Özal'ın 'kendine özgü manevraları'nın bir süre rafa kaldırılmasına neden olacaktı. (9 Ekim 1990)

Demirel, Özal'a bu olaydan yararlanarak bir kez daha yüklendi: "Sosyal devletin katili!"

Özal'ın ABD'deki tutumu, bir siyaset adamının, bir Dışişleri Bakanının çekilmesine yol açtı. Ali Bozer, Dışişleri Bakanlığı görevinden istifa etti. (10 Ekim 1990)

Üstelik, istifa etmek zorundaydı. Washington'da Beyaz Saray'daki ikili görüşmeler başlamadan önce; Özal'la Bush'un başbaşa görüşmesi ve yanlarında dışişleri bakanları dahil, başkalarının bulunmaması kararlaştırılmıştı.

Oysa, ABD Başkanı, Dışişleri Bakanı James Baker'ı toplantıya almış, Ali Bozer dışarda, bir bekleme odasında bırakılmıştı.

ABD Başkanı'nın bu hareketine Özal'ın derhal tepki göstermesi gerekirdi.

Baker'ın toplantıya alındığını görür görmez, kendi Dışişleri Bakanını, Ali Bozer'i de 'çağırması' en azından uluslararası protokol kurallarına uygun düşecekti.

Özal, sesini çıkarmadı. Ali Bozer'i çağırmamakla Bush'un hareketini uygun gördüğünü doğrulamış oldu.

TC döneminde böylesi bir skandala rastlanmamıştı.

Özal'dan bir-iki gün sonra Türkiye'ye dönen Ali Bozer'in istifa etmeyeceği söylentileri yayıldı. Hatta Özal'ın Bozer'e 'böyle bir olay nedeniyle istifa edilmeyeceğini' söylediği gazetelere yansıdı.

İstifa mektubuna; "Dışişleri Bakanlığı ülkenin uluslararası camiaya açılmış bir penceresidir.

Hakkında spekülasyonlara sebebiyet verilmiş olan bir Dışişleri

Bakanının bu görevi gereken özenle sürdürmesine imkân görmüyorum. Kanaatim budur" diye yazdı.

Basında çıkan çeşitli varsayımların doğru olmadığını istifa metninde belirten Ali Bozer, 'görevini, ülkenin çıkarlarına ve görev gereklerine uygun biçimde yürütmeyi ve kanaatlerini her düzeyde açıklamayı ilke edindiğini' de ekliyordu.

(13 Ekim 1990) Ankaralı gazeteciler için, önemli olduğu kadar ilginç bir gün sayılabilir.

MİT Müsteşarı Teoman Koman Paşa, gazetecileri –yıkılan– Bulvar Palas'ta yemeğe davet etti.

Bir iki noktayı aktarmak yararlı olabilir: MİT Müsteşarı Koman Paşa'ya göre, sol terör: "Şu andaki kadroları geniş değil ve para sıkıntıları var. Bu yüzden soygun yapıyorlar. Bunların çoğu geçmişte yakalanıp ceza görmüş ve sabıkalı kişiler. Giderek daha profesyonel oluyorlar ama, kadroları genişlemiyor."

İslamcı terör ise: "Samimi dindar kadroyu istismar ediyor. Para sıkıntıları yok. Dinden destek alıyorlar. Sol bu işi geçim sıkıntısı için yapıyor. Bunlar öyle değil. Türkiye için tehlike... Şu anda bunlar hakkında her şeyi bilmiyoruz, ama zamanla bileceğiz."

Milli Savunma Bakanı Safa Giray da; ANAP büyük kongresine katılacak delegelerle ilgili olayları gerekçe göstererek istifa etti. (18 Ekim 1990)

Giray'ın istifasıyla Özal'ın Körfez politikası arasında bir ilişki kurulamadı.

Özal'ın Washington Post'ta yayımlanan demeci, yine akılları karıştırdı.

Cumhurbaşkanı, "Irak'ı Kuveyt'ten geri çekilmeye mecbur etmek için, Türkiye'nin BM'nin kurulmasını öngöreceği bir askeri kuvveti destekleyeceğini" söylüyordu.

"Türkiye veya Türk hükümeti" demiyor. "Ben" diye konuşuyor.

Hiçbir sakınca görmüyor, hiçbir eleştiriyi umursamıyor Özal:

Körfez ülkelerine geziye çıkıyor. Uçağına birkaç teknokrat, Özel Kalem Müdürü Nabi Şensoy ile sözcü Kaya Erdem'i alıyor ... gidiyor!

"Tek adam!"

Muhalefet söyleye dursun, dilediği kadar eleştirsin. Vız geliyor Özal'a. Demirel, Özal'ın 'tek başına Körfez gezisine' çıkmasından sonra, "Bu, fevkalade yanlıştır. Bu gezide vaat ya da taahhütte bulunmaya hakkı yoktur" diyor, ama dinleyen kim?

Bu gezilerde sadece TC'nin Cumhurbaşkanı değil, sanki Başkan Bush'un özel temsilcisi. Suudi Arabistan Kralı Fahd'a, Bush'tan aldığı 'bilgileri aktarıyor.' Bir habere göre, Suudiler 'bize, kredili petrol verecekler.'

SHP'de sular, Eylül sonunda, duruldu. İnönü'nün Baykal'ı Kurultay'da yenilgiye uğratması suları serinletti. Parti yeniden onarıma giriyor.

Ama, ANAP'ta giderek sular ısınıyor. Özal, dış politikaya yön verdikten sonra, 'partiye el atıyor.'

Artık, tarifsiz biçimde hem dış ve iç siyasetin hem de ANAP'ın 'içinde.'

Anayasa'nın tanımladığı 'tarafsız bir Cumhurbaşkanı' değil Özal. Daha önce dediği gibi, 'değişik bir Cumhurbaşkanı.'

Akbulut'a "Parti içi barışı bozmayın" derken, gazetelere göre, ANAP'taki krize el koyuyor. Temaslar yapıyor, akıl veriyor.

Bir yandan da zekâ ve aklını övüyor: "Tanı zamanında gitmişim Körfez'e. Liderlere savaşın, bu dönemde sonuç getirmeyeceğini, sabırla ambargonun sonuçlarını beklemek gerektiğini söyledim" diyor.

Bush'tan sonra, Körfez ülkesi Arapların akıl hocası bir Türk! (19 Ekim 1990)

İnönü'ye göre –bu sözlerden sonra– 'Körfez gezisinin niçin yapıldığı belli değil'; Demirel ise, Özal'a gösterilen 'itibara karşı çıkıyor.' "Gösterilen itibar Türkiye'ye aittir" diyor.

Çankaya'daki Cumhuriyet Bayramı resmi kabulünü muhalefet geri çeviriyor.

Ecevit, Cumhuriyet'in iki büyük tehlike ile karşı karşıya olduğunu söylüyor. Diyor ki: "Birincisi laikliğe yönelik girişimler. İkincisi Özal'ın sınırsız iktidar çabasıdır."

Muhalefetin Çankaya'yı boykot kararına Özal'ın tepkisi, ilginç:

"Onlar alıştı, biz de alıştık."

Ara sıra patlak veren antilaik eylemlerin giderek büyüdüğü konusundaki irdelemelere Özal'ın yanıtı: "Ciddi bir tehlike yok!"

Demokrasi tarihimizde çok az sayıda da olsa, halkın güvenini istismar edip, görevini kötüye kullananlar olmuştur. Yetim hakkı yemeyi içine sindirenler, devlet olanaklarını yakınlarına peşkeş çekip, bu yolla siyaseti ve politikayı çirkinleştirenler, demokrasiyi sulandıranlar olmuştur. Ne var ki, bu gibilerin yanlışlarının bedelini, tüm ulus, hep birlikte çekmek zorunda kalmışızdır. Vicdanları isyan ettiren, yolsuzluk ve köşe dönücülüğün salgın halini alması ve eş-dost kayırmacılığı, rejimi içten içe çürüten olaylardır. Demokrasiyi tahrip eden böylesi davranışları, çağdaş toplumlar, insanlık suçu olarak kabul etmişler ve asla bağışlamamışlardır."

Klasik nitelikteki girişten sonra, suçlamalar doğrudan Özal'a ve Özal'lara yöneliyordu:

"12 Eylül sonrası, Konsey üyelerince şekillendirilen politika ve yine Konsey üyelerince çizilen politikacı tipleri ile sözüm ona, demokrasi yeniden yapılandırılmak istenmiştir. Ama bu güdümlü demokrasi bile, daha yerli yerine oturmadan, geçmiş dönemlerde eşi görülmemiş kayırmalar ve yolsuzluk söylentileri ortaya çıkmıştır.

Bugün devletin ve rejimin tepe noktalarında bulunan ve bu söylentilerin muhatabı olan kişilerin, haklarındaki iddia ve ithamları sona erdirecek önlemleri almak ve kamuoyuna açık olmak yerine, kaçamak tavırlarla, kendi kabuklarına çekilmeleri, büzülmeleri, rejimi aşındırmaya başlamıştır. Özellikle, Sayın Turgut Özal'ın, Başbakanlığı sırasında kendisinin ve yakınlarının aşırı oranda zenginleşmeleri, toplumun ilgisini çekmektedir.

1986 yılında, bir işadamının Sayın Turgut Özal'ın kızına ve damadına, son model bir Jaguar marka otomobil hediye etmesi ile başlayan tartışmalar, Özal'ların malvarlığını gündeme sokmuştur. O zamandan beri devam eden ve Sayın Turgut Özal'la yakınlarında odaklanan iddia ve ithamlar, tüm sıcaklığı ile bugün de sürmektedir.

Sayın Turgut Özal'ın, Başbakanlığı sırasında, görevini kötüye kullandığı, kendisinin ve yakınlarının, iktidar olanaklarıyla aşırı oranda ve haksız zenginleştikleri, servetlerinin birkaç trilyona ulaştığı, yabancı bankalarda ve sırdaş hesaplarda paralarının olduğu ve yurtdışında mülk edindikleri iddiaları, artık gizlilikten çıkmış ve sokaklarda konuşulmaya başlamıştır. Hatta, Sayın Özal'ın sırf bunların sorumluluğundan sıyrılmak

ve dokunulmazlık zırhına bürünebilmek için, tüm demokratik kuralları zorlayarak Cumhurbaşkanlığına tırmandığı kanısı yaygındır.

1986 yılından bu yana, aradan geçen 4 yıllık süre içinde, Özal'lar malvarlıklarını açıklayıp, bu malvarlığının kaynağında alınteri olduğunu kanıtlayabilir ve böylece haklarındaki iddia ve ithamları sona erdirebilirlerdi. Oysa onlar tam tersi bir tutum içine girmişlerdir. İleri sürülen iddia ve ağır ithamlara karşı, ya suskun kalarak sorunu geçiştirmeye çalışmaları, ya da bu konuları gündeme getirenlere karşı davalar açarak, onları sindirmeye çalışmaları, kamuoyunun kafasını karıştırmıştır. Bu konuda yüce Meclis dahi, devre dışına çıkarılarak, denetim yollarından bazıları, Özal'ların malvarlıkları hakkında işlemez hale getirilmiştir. Özal'ların malvarlığı sorunu, bugün daha da büyüyüp genişlemiş olarak, iddialar, ithamlar ve kuşkular yumağı halinde, ilk günkü sıcaklığı ve çözümsüzlüğü ile, kamuoyunun gündeminde durmaktadır.

Oysa mesele, basite indirgenecek, susarak geçiştirilecek bir konu değildir. Çünkü, yıllardan beri süregelen söylentiler, iddia ve ithamlar, 15. derecedeki bir tapu sicil kâtibi ile ilgili değildir. Bu söylentilerin muhatabı, bugün T.C.'nin Cumhurbaşkanlığı makamında oturan kişidir. Onun eski göreviyle, Başbakanlığı sırasındaki davranışlarıyla ilgilidir. Gerçek olduğunun ortaya çıkması halinde, onun şu an bulunduğu makamda bir gün bile durmamasını gerektirecek boyuttaki iddia ve ithamlar, susup gizlenerek geçiştirilemez.

Yolsuzluk ve kaçakçılığın çok yoğun olduğu bir dönemde Başbakanlık yaptıktan sonra, şimdi de Cumhurbaşkanı olan Sayın Özal'ın, kendisi ve yakınları hakkındaki ağır suçlamaları içine sindirme pahasına, malvarlığını açıklamaktan kaçınması, kuşkuyla karşılanmaktadır. Bu olumsuz tavır, malvarlıklarının kaynağında alınteri olmadığı kanısının, kamuoyunda yaygınlaşmasına neden olmuştur. Gizlilik, suskunluk içinde geçen her gün, bu kanıyı güçlendirmekte, ilgiyi, kuşkuyu artırmaktadır.

Sayın Özal'ın 1983 yılında Başbakan olmadan kısa bir süre önceki malvarlığı, 9 milyon liralık Cumhuriyet altını, bankalarda 5,5 milyon nakit para, İstanbul'da 4 daire, 2 yazlık, 2 arsa ile, biri 1975 diğeri 1979 model iki arabadan ibarettir. 1983'teki malvarlığı budur.

Başbakan olmadan önce, bu malvarlığını göğsünü gere gere açıklayan Sayın Özal'ın, üç yıl sonra suskunluğa bürünüp, 1986 yılından beri, muhalefetin, basının ve kamuoyunun tüm ısrarlı taleplerine ve ağır suçla-

malara rağmen malvarlığını açıklamaktan kaçınmasının nedeni, zihinlerde tanımlanmakta ise de açıklığa kavuşturulamamıştır.

Yürürlükteki yasaları çiğneme pahasına, kilitli kasalarda gizli kalacak olan mal bildirimini bile vermekte, ne kadar nazlandığı hatırlardadır. Bu arada, ilk hazırlandığında, mal bildirimleri hakkındaki gizliliği kaldırarak, incelemeye açık olmasını sağladığı için, 'Nereden Buldun Yasası'na nasıl karşı çıktığını ve yasayı hazırlayan, savunan kendi partisinin milletvekillerine 'komünistler' diyecek kadar, ileri düzeyde tepki gösterdiğini biliyoruz. Mal bildirimlerinin kilitli kasalarda, gizli kalması için, ne büyük çaba gösterdiği ve sonunda başardığı henüz unutulmadı. Sayın Özal'ın, malvarlığını saklamada, gizlemede gösterdiği olağanüstü titizliğe ve çabaya karşılık, kendisi ve yakınları hakkında, yıllardan beri süregelen iddia ve ithamlar karşısında duyarsız, ilgisiz kalması, kamuoyunun gözünden kaçmamaktadır.

Sayın Özal'ın, Amerika'da çiftliği var mı yok mu? Başbakan olduktan sonra, bugünkü değeri 1 milyarı bulan 3 daire, 2 yazlık aldığı doğru mu? Kaç kooperatife ortaktır? Kendisinin ve yakınlarının hangi turizm şirketinde hissesi vardır ve hangi tatil köyüne ortak olmuşlardır? Kendisinin ve hangi yakınının İsviçre bankalarında ve Yapı Kredi Bankası sırdaş hesabında parası vardır, miktarı ne kadardır? Bir süre eski damadı tarafından da kullanılan ve bugün değeri 750 milyon civarında olan Nostalgia isimli yatı, Sayın Özal'ın özel kararname ile getirtip, kızı Zeynep Hanım'a hediye ettiği doğru mu? Yine Zeynep Hanım'ın, şimdi elden çıkardığı söylenen ve evlenmeden kısa bir süre önce aldığı ve bugün değeri 300 milyon lira olan Bostancı'daki dairesinin bedelini kim karşıladı? Bildiğimiz kadarıyla, Zeynep Hanım o tarihlerde ev hanımıdır ve bir geliri de yoktur. Bu daire Sayın Özal'ın hediyesi mi?

Efe Özal'a sınıf geçme hediyesi olarak 1985'te alınan ve bugün değeri 120 milyon olan Toyota marka ve okul bitirme hediyesi olarak alınan ve değeri 350 milyon olan BMW marka arabaların ve değeri 200 milyon olan Gotcha isimli deniz motorunun parası, hangi kaynaktan akmıştır?

Sayın Özal'ın eski görevinde, Başbakan olarak geliri bellidir. 1983'te bildirdiği malvarlığına göre, kendisine Başbakanlık maaşının yanında ek gelir getirecek şirket, ortaklık gibi imkânları da bulunmamaktadır. O halde Başbakan olduktan 2 yıl sonra, çocuklarına verdiği ve miktarı 1,5 milyarı bulan hediyelerin parasını, maaşından başka geliri olmadı-

ğına göre, nasıl karşılamıştır? Keza yine, toplam değeri 1 milyarı bulan dairelerin, yazlıkların parasını nasıl ödeyebilmiştir? İsviçre'de, Alpler'in eteğinde oğlu Ahmet'le birlikte 1,5 milyara, bir dağ evi aldığı doğru mu?

Bu soruları biz sormuyoruz. Kamuoyu soruyor, vicdanlar soruyor ve yıllardan beri açıklama bekliyor. Sayın Özal'ın bu sorularla olan ilgisini ve İsviçre bankaları ile sırdaş hesaplarını, ancak bir araştırma komisyonu, belge inceleyip, tanık dinleyerek saptayabilir. Sayın Özal, bulunduğu makamda hakkındaki söylentiler ve iddialarla birlikte duramaz. Çünkü, bulunduğu makam, bu kadar ağır iddia ve ithamları taşıyamaz.

Sayın Milletvekilleri;

Özal'lar deyince, akla ilk gelenlerden biri de, Sayın Korkut Özal'dır. Sayın Turgut Özal'ın Başbakanlığı sırasında, iktidar olanaklarından en fazla yararlandırdığı iddia edilen ve bu sayede çok kısa bir süre içinde mültimilyarder olan bir kişi olarak, gündemden hiç çıkmamıştır.

Sayın Korkut Özal'ın, 1974 yılında Bakan olmadan önce, Elazığ'da ve Ören'de birer arsası, İstanbul ve Ankara'da birer dairesi ile yine İstanbul'da, rahmetli annesi ile ortak olduğu bir dairesi ve 300 bin liralık hisse senedi, 30 bin liralık tasarruf bonosu ve 80 bin lira nakit parası bulunduğu, tüm malvarlığının bundan ibaret olduğu kendi beyanından anlaşılmaktadır.

Yani Sayın Korkut Özal, kardeşi Başbakan olmadan önce, ara sokakta bakkallık yapan, küçük bir esnafınki kadar malvarlığına sahiptir. Ve bu malvarlığını, namuslu olduğunu kanıtlamak için, o tarihli basına kendiliğinden açıklamıştır. Şimdi ise, kardeşi Başbakan olduktan sonra edindiği malvarlığını, tüm ısrarlara, iddialara ve ithamlara rağmen, yıllardan beri açıklamamaktadır. 1974'te namuslu olduğunu kanıtlamak için, malvarlığını talep olmadan açıklamak gerekir diye düşünen ve böyle davranan Korkut birader, şimdi tam tersi anlayışa gelmiş. Aradan geçen süre Sayın Korkut Özal'ın anlayışını değiştirmiş olabilir. Ama kamuoyu vicdanının, bu konularda şimdi daha titiz olduğunu unutmamalıdır.

Sayın Korkut Özal, Türkiye'de Arap sermayesi ile birlikte anılır. Bilindiği gibi, Arap sermayesinin en önemlilerinden biri, 1983 seçimlerinde, ANAP'ın seçim çalışmalarını finanse ettiği söylenen, Al Baraka Grubudur.

Bu Arap sermayesinin, dinci faaliyetleri körükleyeceği istihbaratı nedeniyle, Ulusu Hükümetince, Türkiye'ye girişine izin verilmemişti. Ancak,

14 Aralık 1983 günü kurulan 1. Özal Hükümeti'nin, iki gün sonra, daha hükümet programını bile hazırlamadan, 16 Aralık 1983 günü çıkarıp, alelacele yürürlüğe koyduğu 7506 sayılı kararname, Al Baraka'nın Türkiye'ye girişine izin veren ve ona çeşitli ayrıcalıklar tanıyan kararnamedir. Ve bir anda, Korkut Özal Al Baraka'nın Türkiye temsilcisi ve Eymen Topbaş'la kurduğu Hak Yatırım A.Ş. de, yine Al Baraka'nın ortağı oluvermiştir. Bununla da kalmayarak, Korkut Özal'ın Eymen Topbaş'la kurduğu bir diğer şirketi olan Akabe İnşaat A.Ş., daha kuruluşunu bile tamamlamadan, Al Baraka Grubu'nun Cidde'deki milyarlık işini almıştır.

Kafa karıştıran bu durumu özetlersek, Sayın Turgut Özal 1. Hükümetini kurduktan iki gün sonra, Al Baraka'nın Türkiye'ye girişine izin veren kararnameyi yürürlüğe koyuyor. Korkut Özal hemen Al Baraka'nın Türkiye temsilcisi ve şirketi Hak Yatırım da, bu Arap sermayesinin ortağı oluveriyor ve diğer şirketi Akabe İnşaat ise daha kuruluşunu bile tamamlamadan Al Baraka'nın Cidde'deki milyarlık işini alıveriyor.

Sayın Turgut Özal'ın, Başbakan olduğu günden başlayarak, 1 ay gibi kısa bir süre içinde, başdöndürücü bir hızla gelişen ve Korkut Özal'a milyarlar kazandıran bu olaylar dizisi tesadüf mü? Başbakan olduktan iki gün sonra, daha hükümet programını bile hazırlamadan, Al Baraka'nın Türkiye'ye girişine izin veren kim? Turgut Özal. Al Baraka'nın, hemen Türkiye temsilciliğini alıp, 1 ay içinde iki şirket kurarak, birini Al Baraka'ya ortak edip, diğeri ile Cidde'deki milyarlık işi alan kim? Korkut Özal. Bunlar tesadüf değil, önceden tasarlanmış, planlanmış gelişmelerdir.

Sayın Korkut Özal'ı daha sonra, Gaziantepli Bayraktar ailesi ile birlikte petrol taşımacılığı işinde görüyoruz. Bu amaçla, 1984 yılında birlikte kurdukları üç şirketleri var. Özba A.Ş., Petro-Trans A.Ş. ve Özba-Trans A.Ş. Üçü de 1984 ve 1985 yıllarında kurulmuştur.

Yalnız bu şirketlerin kuruluşları ve sonraki gelişmeler çok garip ve devlet olanaklarının peşkeş çekilmesine ve kayırmacılığa, çarpıcı bir örnek teşkil edecek düzeydedir. Özal-Bayraktar birlikteliğinin ilk şirketi olan Özba A.Ş. daha kuruluş aşamasındayken, henüz kuruluşunu tamamlamamışken, DPT'den 15 treyler ithali için % 100 gümrük muafiyetli, teşvik belgesi almıştır. Sonra bu teşvikler, benzer koşullarda Petro-Trans ve Özba-Trans için de devam etmiştir. Bir yıl içinde, DPT tarafından Korkut Özal'ın kurulmamış şirketlerine verilen teşviklerin toplamı, bugünkü kurlara göre tam 10 milyar liradır.

Peki Korkut Özal'ın, henüz daha kuruluşunu tamamlamamış şirketlerine, çeşitli ayrıcalıklar ve % 100 gümrük muafiyetli teşvik belgelerini seri halde ve gözü kapalı veren DPT'nin başında kim var? Küçük birader Yusuf Bozkurt Özal. Büyük birader Başbakan, küçük birader DPT Başkanı ve ortanca biraderin kurulmamış şirketlerine, gelsin teşvikler, gelsin milyarlar.

Korkut Özal, petrol taşıma şirketlerini kurduktan sonra, Irak'ın resmi petrol şirketi SOMO ile, Türkiye'ye Irak'tan petrol ithalatı için, 1988 yılı ortalarında görüşmelere başlar ve 1989 yılı ortalarında da bu görüşmeler sonuçlanarak, ithalat anlaşması yapılır. Bu anlaşma Özba ile Irak'ın resmi petrol kurumu SOMO arasında imzalanmıştır. Korkut Özal'ın şirketi Özba A.Ş. Irak'tan yapılacak petrol ithalatını tekeline almıştır. Ancak, ortada bir sorun vardır. Çünkü petrol ithalatı, resmi kuruluş olan TPAO'nun tekelindedir. Özel şirketlerin petrol ithal etmesi yasaktır. Ancak para kazanmak için bunlar engel değil. Temmuz 89'da yürürlüğe giren bir kararname çıkarılır ve petrol ithalatı serbest bırakılır. Bu tesadüf mü, yoksa önceden planlanmış, tasarlanmış bir gelişme mi?

Petrol ithalatı TPAO'nun tekelindeyken, hangi akıllı tüccar, başka ülkeden ithalat yapmak için, 1 yıl öncesinden görüşmeler yapıp, anlaşmalar imzalar? Korkut Özal, petrol ithalatının serbest bırakılacağını kuşlardan mı öğrendi ki, 1 yıl öncesinden Irak petrol ithalatını tekeline aldı? Başbakan biraderin olursa, gelsin ithal petrol, gelsin milyarlar.

Korkut Özal'ın, aile şirketleri de vardır. Örneğin Aköz Ticaret ve Müşavirlik A.Ş. bunlardan biridir. 1985 yılında kurulan bu şirketin faaliyet konusu, DPT'de iş takip etmek, iş bitirmektir. DPT'den sağlanacak teşvikler karşılığı, dolar başına komisyon almak, devletten finansman sağlamak, avans temin etmek, bu şirketin faaliyet alanındadır.

İşleri yürümeyen veya DPT'den teşvik, devletten ihale almak isteyenler, başında Korkut Özal'ın bulunduğu Aköz A.Ş.'ne başvururlarsa, işleri mutlaka halledilir. Büyük birader Başbakan, küçük birader DPT Başkanı olduktan sonra, ortanca biraderin bitiremeyeceği iş yoktur. Büyük birader Başbakan, küçük birader DPT Başkanı ve Korkut Özal'ın şirketi DPT'de iş takip ediyor, teşvik belgesi çıkarıyor. Gelsin komisyonlar, gelsin milyarlar.

Korkut Özal'ın bütün şirketleri 1983 sonları ile 1984 ve 1985 yılları arasında kurulmuştur. Başlangıçta, hayali ihracatçılara benzer şekilde,

kiralık bir büro, koltuklar ve masadan ibaret olan bu şirketler, devlet olanakları önlerine serildiğinden, kısa sürede büyümüşlerdir. Örneğin aile şirketi Aköz A.Ş.'nin durumu böyledir. 1985 yılında 14 milyon lira sermayeyle kurulan Aköz A.Ş., bir yıl sonra, sermayesini 168 milyona çıkarmıştır. Yani bir yıl içinde tam 12 kat büyümüştür.

Derme çatma kurulup da, ilk yılında böylesine büyük bir hızla gelişen bir başka şirket var mıdır Türkiye'de bilemiyoruz. Ama, büyük biraderi Başbakan, küçük biraderi DPT Başkanı olan, kaç kişi var ülkemizde?..

1983 yılına kadar orta halli bir insan olan Korkut Özal'ın, 1983-1985 yılları arasında, iki yıl içinde 13 A.Ş. ve 2 vakıf sahibi olacak şekilde, olağanüstü zenginleşerek, milyara para demeyecek duruma gelmesinin arkasında, şans ve tesadüf aramak haksızlık olur. Vicdanları sızlatan bu başdöndürücü zenginleşmenin arkasında, kayırmacılık vardır. Devlet olanaklarının insafsızca peşkeş çekilmesi vardır, kıyakçılık vardır.

Bu iki yıllık süreç içinde, açıklanması, aydınlanması gereken birçok konu ve soru vardır. Sayın Turgut Özal'ın Başbakanlığı sırasında, Sayın Korkut Özal ve yakınlarının sahibi olduğu şirketlere ne kadar teşvik belgesi verilmiştir? Bu teşviklerin tarihi, kapsamı ve konusu nedir? Korkut Özal ve yakınlarına ait şirketler, devletten ihale almışlar mıdır? Sayın Korkut Özal, Al Baraka vasıtasıyla hangi turizm şirketine ve hangi tatil köyüne ortaktır? 1983'ten sonra, gerek kendi adına ve gerekse eşi ve çocukları adına kaç gayrımenkul almıştır? Kendisi ile eşi ve çocuklarının, İsviçre bankalarında ve sırdaş hesaplarda ne kadar parası vardır? Korkut Özal'ın, Cidde'de, 5 milyara aldığı saray yavrusu bir evi var mıdır? 1983'ten bu yana ne kadar vergi vermiştir?

Bu soruların doğru yanıtının bulunabilmesi ve Sayın Korkut Özal'ın 2 yıl gibi çok kısa sürede olağanüstü zenginleşmesinin altındaki gerçeklerin sağlıklı şekilde öğrenilmesi, ancak bu konuya yüce Meclis'in el atması ve bir araştırma komisyonu kurması ile mümkün olur. Aksi halde, bu olanaklara, Başbakan kardeşinin sağladığı devlet imkânları ile ulaştığı kanısı yaygınlaşır, yerleşir.

İki-üç yıl önce ABD'den gelen Ahmet Özal'ın ne iş yaptığı, geçimini nasıl sağladığı, kimse tarafından tam olarak bilinememektedir. Esrarengiz tutumuyla, hangi taş kaldırılsa altından Ahmet Özal'ın çıktığı, artık herkesin malumudur. Otoyol ihalelerinden askeri ihalelere, arsa alım-

satımlarından özel televizyon şirketine ve bankacılığa kadar her alanda, Ahmet Özal'ın adını izini bulmak mümkündür.

Birkaç yıl öncesine kadar, kimse tarafından tanınmazken, şimdi Türkiye'nin en zengin, en güçlü, en sözü geçer insanlarından biri olduğu inkâr edilemez. Öyle ki, onun gücü karşısında, Anayasa'nın, yasaların bile çaresiz kaldığı, artık gizlenemez açıklıktadır. Ahmet Özal'ın işbitiriciliği, babasının kudretiyle birleşince, önündeki kapılar ardına kadar açılır.

Ne kadar gizlese de, onun Magic-Box'a ortak olduğunu herkes biliyor. Bu özel televizyonun, Anayasamıza ve yasalarımıza aykırı olarak yayın yaptığı bir yana, bir özel televizyon şirketi kurmanın mali külfeti yüz milyarlarla ifade edilmektedir. Ahmet Özal, bu büyük yatırıma hangi sermayeyle katılmıştır? Magic-Box'a Sayın Turgut Özal'ın da oğlu Ahmet adına sermaye yatırdığı ve ortak olduğu söylenmektedir. Bu doğru mu? Sayın Turgut Özal, bu ortaklığa ne kadar sermaye koymuştur?

Sayın Turgut Özal, Magic-Box'la olan aile ortaklığından pek memnundur ve hızla yayılmasını desteklemekte, yardımcı olmaktadır. Çünkü, hem şirket ve dolayısıyla aile daha fazla kazanmakta ve hem de, genel seçimlerde diğer partiler TRT'den çok kısıtlı yararlanırken, ANAP Magic-Box'tan sınırsız ve masrafsız yararlanma olanağına sahip olacaktır.

Son üç yıl içinde, DPT'nin verdiği teşviklerden kaç tanesine Ahmet Özal aracılık etmiştir? Türkiye'de kaç gayrımenkul almıştır? Uluslararası uyuşturucu ve döviz kaçakçılığı sanığı ve ünlü babalardan olan Berber Yaşar ile ilişkisi nedir? 1989 yılında, babası ile birlikte, İsviçre'de Alpler'in eteğinde, 1,5 milyar ödeyerek, banyosunun kurnaları altın kaplamalı bir dağ evi aldığı ve alışverişe, Berber Yaşar'ın aracılık ettiği doğru mu? Ahmet Özal'ın bilinen bir işi olmadığına göre, bu ani ve olağanüstü zenginleşmesinin kaynağı nedir? Başbakan ve sonra da Cumhurbaşkanı babanın sağladığı olanaklar olmasaydı, bu büyüme olabilir miydi?

Ahmet Özal olayının arkasındaki esrar perdesini, ancak yüce Meclis'in kuracağı bir araştırma komisyonu aralayabilir. Gerçekleri ortaya çıkarabilir.

Sayın Turgut Özal'ın eski damadı Asım Ekren'in, Zeynep Hanım'la evlenmeden önce, gariban bir davulcu olduğu ve düğünlerde, gece kulüplerinde davul çalarak geçimini sağladığı, herkesçe bilinmektedir. Ancak, Zeynep Hanım'la evlendikten kısa bir süre sonra, Türkiye'nin sayılı milyarderleri arasına girmiştir.

Zeynep-Asım çifti, ticaret hayatına konfeksiyon ve mefruşat işleriyle girmişlerdir. Çok kısa süre içinde kurdukları Zeytaş, Zeynep-Asım mağazası, Tuteks ve Yağız Giyim sanayii işyerlerini hangi sermayeyle kurdukları hâlâ bilinememektedir. Ancak bilinen bir şey varsa, resmi kurumların mefruşat işlerini Zeynep-Asım çiftine ihalesiz vermek için sıraya girdikleridir. Ayrıca ithali yasak olan konfeksiyon mallarının, Zeynep-Asım çiftinin mağazalarında serbestçe sergilendikleri de bilinen bir gerçektir. Bu çift, ithali yasak olan konfeksiyon mallarını sıfır gümrükle ve kaçak olarak yurda sokup, satarak ve kamu kurumlarının mefruşatını yenileyerek yüklü para kazanmışlardır.

Zeynep-Asım çifti, madencilik ve inşaat alanında da boy göstermişler ve bu alanda Karma Madencilik, Ökten Madencilik ve Marmara Yapı Malzemeleri Pazarlaması şirketlerini kurmuşlardır. Madencilik şirketleri, devlete ait kömür ocaklarını düşük fiyata ve ihalesiz alarak, çıkardıkları kömürü yine kamu kurumlarına satmışlardır. Kamu kurumlarında iş takipçiliği karşılığı komisyon almak da Asım'ın faaliyet alanlarındandır. Bütün bunlar olup biterken ve basın sürekli yazarken, Başbakan kayınpederin haberi yok muydu? Kamuoyu bunları bildiği ve yeşil ışık yaktığı kanısındadır.

Gariban bir davulcu olan ve tek dikili ağacı olmayan Asım, ev kızı Zeynep Hanım'la evlendikten sonra, birlikte sahip oldukları Caddebostan Zincirlikköşk'teki 1 milyarlık ve Bostancı'daki 350 milyonluk, Kozyatağı Evlerindeki 250 milyonluk dairelerle, Side'deki 300 milyonluk yazlık evin parasını nasıl kazandılar? Bunların yanında 2 daire ve 1 yazlıklarının daha olduğu söylenmektedir. Kısa sürede 2 milyarlık gayrımenkul alacak parayı ve şirketlerin sermayesini nereden temin ettiler? Emlakbank'tan ve Halk Bankası'ndan çok düşük ve kişiye özel, uzun vadeli kredi aldıkları doğru mu? Ne kadar vergi verdiler? Hazineye ait Göcek yakınlarındaki İnlice Koyu'nun ve Gökova körfezi civarında 200 dönümlük kıyı arazisinin Zeynep-Asım çiftine 49 yıllığına tahsis edildiği ve Ahmet Özal'ın bu yerlere turistik tesis kredisi temin etmekte olduğu doğru mu? Bu soruların cevabı ve kısa sürede başdöndürücü zenginleşmenin arkasındaki nedenler nasıl bulunabilecektir? Yüce Meclis devreye girmezse bunlar birer sır olarak kalmaya devam edecektir.

Cumhurbaşkanlığı makamı, ulusu ve devleti temsil eden ve halkımızın kutsal sayıp, her zaman büyük bir saygı ve sevgi duyduğu yüce bir makamdır.

Sayın Özal'dan önceki Cumhurbaşkanları, Anayasa ve yasalara sıkı sıkıya bağlı kalıp, kendilerini iç politika tartışmalarından ve özellikle çıkabilecek söylentilerden titizlikle sakınmakla, hem kendilerini yüceltmişler, hem makamın saygınlığını korumuşlar ve hem de demokrasimize güç katmışlardır. Aynı titizliği ve özeni, şimdi o makamda bulunan Sayın Özal'dan da beklemek hakkımızdır.

Kendisinden önceki Cumhurbaşkanlarının hiçbiri, böyle nedenlerle suçlanmamışlar, ağır ithamlara, kuşkulara muhatap olmamışlardır. Sayın Özal'ın konuyu bu aşamalara getirmeden, daha ilk günden kendinin ve yakınlarının malvarlığını açıklaması gerekirdi. Böyle yapmayarak, söylentileri, iddiaları, ithamları Cumhurbaşkanlığı makamına taşımakla büyük yanlış yapmıştır. O yüce makama haksızlık etmiştir.

Başbakanken görevini kötüye kullandığı, kendisine ve yakınlarına haksız kazanç sağladığı ve bu yolla kendisini ve yakınlarını zenginleştirdiği, devlet olanaklarını kullandırdığı iddia ve ithamları bir yanda duracak ve Sayın Özal, hiçbir şey yokmuş gibi, Cumhurbaşkanı olarak kalmaya devam edecek. Töhmet altında olacak, hakkındaki iddia ve ithamlardan arınmayacak, ama Cumhurbaşkanlığı makamında oturmaya devam edecek. Bunun benzeri, hiçbir demokratik ülkede yoktur. Olamaz da.

Özal'ların malvarlığı, rejimi içten içe çürüten, seçilmiş insanları töhmet altında bırakan, çok önemli bir sorun haline gelmiştir. Bugüne kadarki tüm girişimler sonuçsuz kaldığına göre, duruma yüce Meclis el koymalıdır. Bu olayın üzerine gitmeli ve bundan sonra herkese örnek olacak şekilde sonuçlandırmalıdır.

Bu aşamada, milletin kürsüsünden Özal'lara sesleniyorum. Kamuoyunun ısrarlı taleplerine rağmen, yıllardan beri malvarlığınızı gizlemekle, kendinizi de rejimi de sıkıntıya sokuyorsunuz. Veremeyecek hesabım yok demekle, hesabımı Allaha veririm demekle, sorumluluktan ve ithamlardan kurtulamazsınız. Boş sözleri, kof efelenmeleri bırakın. Bu sözleriniz, karanlıkta korkudan ıslık çalmaya benziyor. Malvarlığınızdan söz edilince, fark ettirmemeye çalıştığınız yürek kıpırtınız, çarpıntınız, Kafdağı'ndan duyuluyor. Sizin korkak külhanbeyi tavırlarınıza artık kimse kanmıyor. Ortaya çıkın, saklanmayın. Makamların saygınlığına sığınmayın. Gelecek nesillere, yöneticilere kötü örnek oldunuz. Vicdanları tahrip ettiniz, yaraladınız. Artık bu duruma son verin. Ortaya çıkın, malvarlıklarınızı açıklayın, bu tartışmaları bitirin."

Bütün ısrarlara karşın;

'O', çağrılara yanıt vermedi.

ANAP çoğunluğu Özal ve Özal'lar için adeta bir 'dokunulmazlık zırhı'na dönüşmüştü.

Yargı, suskundu. Yapacağı bir şey de yoktu.

Muhalefet çevrelerindeki konuşmalarda Özal'ların malvarlığı tartışma konusu yapılıyor, ancak –yarası olan gocunur özdeyişini şuracıkta anımsatalım– özde, bu konunun üzerine fazla gidilmesine yanlı olmayan nice parti önderleri görüyorduk.

Doğal olarak, SHP'nin çağrısına uyarak;

'Kimse ortaya çıkmadı.

Malvarlıklarını açıklamadı.'

Bu tartışmalar asla sona ermedi!

13

Özal'ın kafasında dolaşan; Türk kamuoyunda olumlu olumsuz yanlarıyla tartışma zemini bulan 'büyük arzuyu', Newyork Times gazetesi Kasım ayının ikinci günü açıklayıverdi:

"Türkiye'nin eski modele dayanan dünyadaki yeri çöküyor" diye yazıyordu, ünlü yorumcu William Safire:

"Türkiye'nin havaalanlarını kullanarak taktik destek sağlayan müttefik uçakları ve Bağdat'a ilerleyen Türk piyadeleri karşısında Irak... fazla büyük bir rakip sayılmaz.

Petrol yatakları; bağımsız Kürdistan, bize destek çıkan Türkiye, özgür Irak ve fedakârlıkta bulunan diğer ülkeler arasında bölüşülmelidir..."

Bu irdelemeler, bir aydan fazla süredir Özal'ın düşlediği bir planı kalın çizgileriyle dünyaya duyuruyordu.

İnişli çıkışlı konuşmalarındaki dokundurmalar, söylemlerinin satır aralarındaki kimi değinmeler biraraya getirildiğinde Turgut Özal'ın savaştan sonra 'pastadan pay alma' dediği geniş açılı planın özüydü yazılanlar.

Hatta 'Bağımsız Kürdistan'a da pay çıkarmıyordu' Özal. Irak'ın kuzeyindeki Kürtlerle, Türkiye bir 'konfederasyon oluşturabilir'di.

Washington'da Bush'la başbaşa kaldığı zaman 'bu düşünü' acaba söylemiş miydi?

Kuzey Irak'tan açılacak ikinci cephe, Adana İncirlik Üssü ile öteki alanların kullanılması, Türk askerinin kuzeyden Bağdat'a saldıracak ABD ve müttefik güçleriyle savaşa 'fiilen katılması...' Belki Bush'un, Özal'a sıraladığı 'pastadan pay kapma'nın ana senaryosuydu.

Özal'ın gözlerini parlatacak bir senaryo, belki de büyük plan!

Gelecek günler, senaryonun yaşama geçme şansı ile ilgili kimi gelişmelere gebeydi.

Sonradan yapılan ciddi açıklamalar; Turgut Özal'ın 'savaşa fiilen katılmak için büyük uğraş verdiğini' kanıtlayacaktı.

Askersel hazırlığı tamamlamak üzere olan ABD; hâlâ barış peşindeymiş gibi bir izlenim vermeye çalışıyordu. Dışişleri Bakanı James Baker (5 Kasım 1990) Ortadoğu gezisinin son durağı Ankara'da 'krizi barışçıl yollardan çözme' uğraşısı verdiklerini anlatıyordu.

Türkiye'nin bir ucundan ya da bütün olanaklarıyla savaşa girip girmeyeceği denemeleri yapılıyordu. Baker, Ankara'da –tabii şadece Özal'la– konuşuyor, barış yolları tıkanırsa 'zor kullanmaya hazır' olduklarını söylüyor ve:

Türkiye'deki üslerin ve hava sahalarının kullanımında Türk hükümetinin net tutumunu araştırıyor, Türkiye'nin krizde nasıl bir rol oynamayı düşlediğini soruyor ve sonunda... Özal'ın 'krizin hangi yönde gelişmesini beklediğini' öğrenmeye çalışıyordu.

("Birkaç yüz kilometre ötede; Ankara'da, Cumhurbaşkanı Özal, zor durumdaydı. Karşısında James Baker oturuyordu. Boru hattını kapatmaları nedeniyle teşekkür ettikten sonra Amerikan Dışişleri Bakanı şunları ekliyordu:

'Görüşmelerimizin ilk hedefi olmamakla birlikte...'

Özal, Baker'ı dikkatli, hafifçe endişeli bir biçimde dinliyordu.

'...Askeri üslerinizin ne şekilde ve hangi koşullarda kullanılabileceğini de ele almak önem taşıyor...' dedi.

Özal, genellemelerle dolu bir yanıt vermeye girişti:

'Türkiye, 1923'te Cumhuriyet'in ilanından beri Batıyla sıkı iliş-

kilere sahip. Ne ki biz Arap ve İslam dünyasıyla da geleneksel ve tarihi bağlara sahibiz.'

'Doğru' diye teyit ediyor Baker: 'Bugünkü kriz, ülkenizin stratejik önemini ve NATO içindeki rolünü gösteriyor. Bu nedenledir ki üslerinizi kullanıp kullanamayacağımızı öğrenmek istiyoruz. '

'Hangi çerçevede Sayın Dışişleri Bakanı?'

'Birçok seçenek var' diye yanıtlıyor Baker: 'En aşırısı elbette Irak'a karşı bir saldırı seçeneğidir.'

Özal, sıkıntılı biçimde gülümsüyor:

'Bu çok hassas bir konu. Silahlı Kuvvetleriniz, üslerimizi NATO'nun düzenli tatbikatları çerçevesinde kullanabilir, ancak öngördüğünüz olasılık...'

'Elbette' diye sözün arasına giriyor Baker, 'her türlü girişim hükümetinizin ön onayına sunulacaktır.'

'Sanıyorum ki şu şekilde anlaşabiliriz. İstemlerinizi eğer bir askeri harekât şey haline gelirse...'

Baker netleştirmek istiyor:

'Gerekli?'

Türk Cumhurbaşkanı başını olumsuz anlamda salladı:

'Hayır, ben kaçınılmaz sözcüğünü tercih ederdim. O zaman istemlerinizi ele alırız.'

Baker bu görüşü tümüyle onayladıktan sonra Türkiye'nin Suudi Arabistan'ı korumak için oluşturulan çokuluslu askeri kuvvetlere katılımı sorununu gündeme getirdi. Yanında artık Dışişleri Bakanı da olan Özal, ihtiyatlı bir tutum aldı.

'Bu, incelenmesi gereken bir konu.'

'Her durum ve koşulda' diye sakin bir havada sürdürdü Baker, 'bu Türkiye ile ABD arasında değil, Türkiye ile Suudi Arabistan arasında çözümlenmesi gereken bir sorun.'

Söz alan Türk yöneticiler, ülkelerinin Irak'a karşı yaptırımlara katılmasının yol açtığı finansal kaybı dile getirdiler. Baker'ın sorusu üzerine kayıplarının altı milyar dolara [oysa Özal 2-2,5 milyar dolar olarak açıklamıştı] yakın olduğunu belirttiler.

Bu durum karşısında Amerikan Dışişleri Bakanı bir Amerikan yardımı vaadetti ve 'Şu anda sürgünde olan meşru Kuveyt yönetimi,

Türkiye'nin maruz kaldığı kayıpları hafifletmek için bu yardıma katılmayı öneriyor' dedi.") (Salınger, Körfez Savaşı, Gizli Dosya)

(Not: Pierre Salınger: Gazeteci-yazar (San Francisco doğumlu, 1961/1964, J. Kennedy ve L.B. Johnson'un basın sekreteri, 1962 California Senatörü, 1988'den bu yana ABC dış haberler şefi)

14

Amerikan belgelerine göre hazırlanan 'Gizli Dosya' kitabında da görüldüğü gibi; Cumhurbaşkanı Özal, Irak'a karşı "Bir askeri harekât kaçınılmaz duruma gelirse... başta İncirlik, üsleri müttefiklere açacak, Türkiye'nin Irak'a karşı saldırı seçeneğini işletecek"ti.

Türkiye, savaşa girecekti!

Tabii, ABD ile uyuşmanın gerçeğe dönüşmesi için tek bir koşul vardı:

Türkiye'nin iç dünyasını hatta ANAP'lıları ve...

Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ikna etmek!

15

Özal, başkanlık sistemini tartışmaya açıyor

Pastadan pay almak, Özal'ın savaş arzularını kabartıyordu ama, bu sorunu Türk kamuoyuna doğrudan irdeleyen demeçlerle duyurmayı, izlediği siyasete uygun görmüyordu.

Gizli, ancak ince siyasal taktiklerle yürütüyordu savaş siyasetini.

Bu gelişmeyi, ya da varmayı istediği hedefi örtmek için Özal; gündem değiştirmekteki ustalığına başvurdu.

(5 Kasım 1990) Pazartesi günüydü ve Turgut Özal, yeni bir tartışmaya start verdi: "Anayasa artık değişmeli" dedi.

Başkanlık sistemine geçmenin zamanı gelmişti!

Üstelik bu 'çıkışı', Çankaya'da bir yılını doldurduğu 9 Kasım 1990 günü yapıyordu.

(7-8 Kasım 1990 günleri) Anayasa değişikliğinin içeriğine girmeden önce kimi ilkeler sıraladı:

(a) Cumhurbaşkanını halk seçsin. (b) Çankaya boşalsın, Cumhurbaşkanı seçimi yapılsın. (c) Aynı anda seçim kararı alınsın.

Bu ilkeler bile siyasal kulisleri karıştırmaya yetti.

Ne ki, 9 Kasım günü, Çankaya Köşkü ile sürekli ilişki kurmayı, Özal'ın görüş ve düşüncelerini özel yanıyla öğrenebilmeyi başaran Hürriyet'ten Ertuğrul Özkök'ün bir yazısı, tartışmalara daha da anlam kazandırdı. Yön verdi.

Özal, USAŞ'ın hizmet binalarını açarken Özkök'e 'başkanlık sistemine geçişin öğelerini' anlattı.

Bir-iki gün önce sıraladığı ilkeleri "Ben sadece Anayasa değişikliği gereğinden söz açtım" diye savunuyor ve sanki başkanlık sistemini öne sürmemiş gibi bir davranış sergiliyor.

Özkök, avının üzerine giden bir avcı gibi Özal'ı –yazısında kullandığı ifade ile– 'deşiyor.'

Özal, başkanlık sistemine geçişimizin 'formülünü' açıklıyor:

"Ben" diyor, "Fransız Anayasası'nı çok iyi incelemedim. Bizim Anayasamızda iki maddeyi değiştirdiğimiz takdirde, biz de başkanlık sistemine geçmiş oluruz."

Özal'ın değiştirilmesini istediği ve önerdiği maddeler 104. ve 119. maddeler.

104. maddenin (b) fıkrası;

"Cumhurbaşkanı gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kurulu'na başkanlık eder" diyor.

Oysa Özal; "Fransız Anayasası'na göre Bakanlar Kurulu'nun başkanı Cumhurbaşkanıdır" diyor.

Birinci değişiklik, bu biçimiyle ortaya çıkıyor.

119. madde ise şöyle:

"Tabii âfet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir."

Özal, Fransız Anayasası'nda bu yetkinin doğrudan Cumhurbaşkanına ait olduğunu söylüyor.

"Böylece muhtemel bir Anayasa değişikliği ile başkanlık sistemine geçişin siyasi portresi belli oluyor" diye sürdürüyor.

İşin 'tek yanı' ise şöyle olacak:

"(Özal'a göre) İki aşamalı bir seçim yaparız. Cumhurbaşkanı her biri beşer yıl olmak üzere iki defa üst üste seçilebilir ve bu seçimleri milletvekili seçimleriyle birlikte yaparız." (Görevinin sona ermesine 8 ay kala; Demirel, Özal'ın önerilerinin aynısını kamuoyuna duyurdu. Yıl: 1999-Eylül.)

Anayasa'nın uzunluğuna ve çok maddeyi içermesine her zaman karşı çıkan Özal, bu görüşünü yine savunuyor ve 'sadece temel hak ve özgürlükleri sayan kısa ve özlü bir Anayasa' istiyor.

Özal'ın 104 ve 119. maddelerde yapılmasını istediği değişikliğe değinmeden önce öne sürdüğü 'üçlü plan' bile farklı yorumlara yol açtı.

DYP Grup Başkan Vekili Köksal Toptan'a yaptırdığı açıklamada, 'üçlü planı' onaylıyor, "Çankaya boşalacak ve hele Cumhurbaşkanı seçimi erken seçimle birlikte olacaksa... biz hazırız" diyordu.

SHP'de 'sezgilerle direnişler' başka yöndeydi. Özal'ın başkanlık sistemine geçmeyi amaçladığını, 'keyfi yönetimi yasallaştırma yoluna' girdiği düşünülüyordu.

Erdal İnönü, Çankaya'dan gelen öneriyi 'Özal'ın Cumhurbaşkanlığı dönemini, kendisini halka seçtirerek yenileme projesi' diye adlandırıyor; "Bu, hepsinden daha vahim bir mesele" diye konuşuyordu.

'Üçlü plan' ANAP'ta da kaygılar uyandırmıştı. Planın 'büyük risk' taşıdığını düşünüyordu ANAP'lılar. Üstelik 'yarı başkanlık' sistemi yolunun açılmasını pek onaylamıyorlardı.

Özal'ın Köşk'teki birinci yılını değerlendiren Demirel, "Anayasa'nın öngördüğü rejimin yerini fiili durum aldı" diye başlıyor ve sözünü "Bu fiili durum, bir şahıs ve zümre iktidarıdır, bir hukuk devleti değildir" diye bitiriyordu.

İnönü'nün değerlendirmesi: "Özal, keyfi başkan."

Özal'ın savunusu kendine özgü bir savunmaydı:

"Bu Anayasa Cumhurbaşkanına geniş yetkiler vermiş. En önemli tarafı, madde olarak bakarsanız uzunluğu itibariyle en fazla Cumhurbaşkanı'nın vazifeleri var. Sanki başkanlık sistemi için hazır-

lanmış da son anda yarı başkanlık sistemine dönüş yapılmış. Ben halka sorumluyum, Meclis'e değil."

Anayasa'nın başkanlık sistemine göre düzenlendiği doğruydu. Kenan Evren birçok konuşmasında Milli Güvenlik Konseyi'ne başkanlık sisteminin getirildiğini, ancak bu sistemden son anda vazgeçtiğini söyledi. Hatta, eğer o sistem kabul edilseydi, kendisinin 'başkan' olacağını sözlerine eklemişti.

Herhalde; Özal, bu gerçeği Evren'den öğrenmişti ve 1982 Anayasası'nın 'sanki başkanlık sistemi için hazırlandığının' altını çiziyordu.

Bu ara CIA Başkanı William Webster'in Ankara'ya gelip, 'üst düzey temaslarda bulunması', savaş hazırlıkları olarak nitelendi.

"İnsanlar" diye başlıyordu İnönü: "Ölüme gideceklerse bunun nedenini bilmek isterler. Sayın Akbulut'u Meclis'te gizli oturumda açıkça konuşarak açıklama yapmaya çağırıyorum."

Ne gizli oturum yapılıyor, ne de Akbulut 'açıkça konuşma niyeti' sergiliyordu.

'Gayrı resmi' unvanıyla, yabancı basında 'padişah' diye anılan Turgut Özal ve eşi, imparatorun taç giyme töreninde bulunmak üzere Tokyo'da: "Savaş Ocakta" diye demeç veriyor.

Garip bir rastlantı: Aynı gün Herald Tribune gibi ünlü bir gazete, "ABD hazır değil, savaş Şubatta" diyor.

Artık sorun Türk kamuoyunda, halk arasında güncelleşiyor:

"Savaş olacak mı? Biz (Türkiye) savaşa girecek miyiz?"

Öyle bilgiler geliyor, öyle açıklamalar yapılıyor ki; bunların hepsi yalan olamazdı. Örneğin:

"Bağdat, Türkiye'den vurulacak!"

Oysa, savaşı isteyenler arasında başta Özal geliyor. (13 Kasım 1990) "Savaş kaçınılmaz" diyor.

İnönü, tam karşıdan vuruyor:

"Savaş çığırtkanlığını bırakalım" diye demeç veriyor ve daha ağır bir saptama yapıyor: "Mehmetçiğin kanı ile Sayın Özal prestijini artıramaz."

Öyle günler ki; Özal'ın pastadan pay almaktan çok, dünya çapında önemli sayılan liderler arasına girmeyi hedeflediğinden söz ediliyor.

Doğru veya yanlış. Ama bir gerçek var ki; Özal kendi oyununu başkasının (Akbulut'un) elindeki kartlarla oynuyor ve bana göre, savaşa girmemizi istiyor.

Bir başka gerçek daha biliniyor ve tartışmalara ciddi malzeme oluyor:

Genelkurmay, ABD'nin kuyruğuna takılarak ikinci cephe açılmasını ya da başka bir biçimde savaşa girmemizi istemiyor. Ordumuz saldırıya göre düzenlenmemiş. Savunma amaçlı.

Askersel kaynaklardan siyasal partilere bilgi akışı olduğunu yadsımak, hele böyle bir olayda bilgi akışının olamayacağını söylemek, abesle iştigal!

Özal, bir başka fırsat daha yakalıyor. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı için –Akbulut'u da yanına alarak– Paris'e gidiyor. Avrupa liderleriyle görüşme olanağı buluyor.

16

"Suudi Arabistan'ın Türkiye'ye vermeye hazırlandığı hibe petrolün miktarı sonunda netleşti. Körfez krizi nedeniyle uğradığı mali kaybı karşılamak için Suudi Arabistan'ın, Türkiye'ye 1 milyar 100 milyon dolar tutarında petrol vermeyi kabul ettiği bildiriliyor." (Londra radyosu)

Bu rakam, petrol hibe olmasına karşın Türkiye'de yükselen homurtuları kesmiyor.

Türkiye'nin iki-iki buçuk milyar tutarındaki 'zararı' kapatılmıyor.

Nitekim yedi yıl sonra, bu gerçek bir kez daha saptanıyor:

6 Ekim 1997'de Cumhurbaşkanı Demirel, Kuveyt'e resmi bir ziyaret için giderken, uçakta "Türkiye'nin Körfez Savaşı'nda gördüğü zararın ne kadarının karşılandığı" sorusuna "Çok az" yanıtını veriyor.

Bu kısa yanıtı açıklayan bir başka söylemi daha var Cumhurbaşkanı Demirel'in:

"Kuveyt, başka ülkelerin tesiri altında. Türkiye, kaybının çok az bir kısmını karşılayabildi. Türkiye, Kuveyt fonundan yararlanamadı" diyor.

Demirel, gazetecilerin "Yani bir koyup beş (aslında 'üç' demek gerekiyordu) alamadık mı?" diyerek Özal'ın Körfez politikasını anımsatmaları üzerine;

"Karıştırmayın" demekle yetiniyor.

17

Paşa'dan al haberi

Not defterimden:

(17 Kasım 1990) Kenan Evren Paşa ile Gazi Orduevi'nde bugün yarım saatlik bir görüşme yaptık. Evren'e emekliye ayrılmış bir general, Köşk'ten ayrıldığı için güncel siyasetten elini eteğini çekmiş eski bir Cumhurbaşkanı gözüyle bakmamak gerek.

Askersel kaynaklarla hâlâ derin ilişkisi olduğu kesin.

Körfez bunalımında Türkiye'yi sordum:

"Savaşa gireceğimizi sanmıyorum. Kolay değil. Ama BM Güvenlik Konseyi bir karar alırsa, uluslararası güce –Kore'ye gönderdiğimiz kuvvet kadar– bir askeri güçle katılabiliriz.

Irak'ın kuzeyinden ayrı (ikinci) bir cephe açmamız söz konusu değil. Yok öyle bir şey."

ABD'nin 'kullanıma açmamızı istediği' İncirlik sorununu nasıl değerlendirdiğini sordum:

"SEİA Anlaşmasına göre, İncirlik dahil üsler, NATO emrinde. 'Ben istediğim an kullanırım' diyemez ABD" dedi.

"Ya biz izin verirsek?"

"O başka durum. İzin verirsek olabilir" diye yanıtladı.

Demek, son iki ayın önemli iki tartışmasında askerler 'böyle' düşünüyordu.

Savaşla ilgisi olmamakla beraber, zaman zaman güncelleşen 'irtica' konusuna değindim. Zaman zaman 'gerici hareketler' oluyordu:

"Alışmalıyız bu hareketlere" diye karşıladı söylediklerimi.

"Azınlıktalar" diyordu: "Başarıya ulaşamazlar. Avrupa bu yollardan geçmiş. Biz de göre göre, alışa alışa geçeceğiz."

Ankara'da ilgi ile karşılandı. Dişlerini yaptırıyormuş. Beşiktaş-Ankaragücü maçına gitmiş, büyük tezahürat yapılmış. Bugünlerde Milliyet'te Demirel'in 12 Eylül öncesi ile ilgili röportajı çıkıyor:

"Açıklamalarını yapsın; bakalım, ona göre cevap veririm veya vermem" dedi.

Demirel'in 12 Eylül değerlendirmelerine bakış açısını söyledi:

"Süleyman Demirel'den şunu beklerdim: 'Şu olay yanlış, şurası yalan,' desin. Bunu beklerdim."

"Peki siz niye anılarınızı yazdınız?"

"Yazmayacaktım. Ama baktım Demirel, bizi suçluyor, görev yapmadılar diyor sürekli. İşte o zaman ben de doğruları yazarım, dedim."

Demirel, Milliyet'teki Evren'in anılarına 'itiraf' vurgulaması yapıyor.

Not defterimden:

(20 Kasım 1990) Demirel, düzenlenen panele Hasan Cemal'i almış, ama Hasan gelemeyeceğini söyleyince 'beni istediğini' söylemiş. Oysa, bana hiçbir şey söylemedi. Hasan bana, Demirel'in bu isteğini iletince; "Söyleyiver Demirel'e. Ben ne senin ne de başkasının stepnesi değilim" dedim. Hak verdi.

Demirel'in can sıkıcı böyle hareketleri var.

'Genel yayın müdüründen beni istemek!'

Ne demek?

Anlamsız!

18

Çankaya, başkanlık sistemini –her gün biraz daha– geliştiriyor.

Üstelik, bir yıl önce DYP, Cumhurbaşkanını halkın nasıl bir sistem içinde seçeceğini saptayan Anayasa taslağı hazırladı. Birinci turda bütün adaylar seçime katılacak, ikinci tura en yüksek oyu alan iki aday girecekti.

Bu durumda SHP adayının şansı kalmıyordu. Çünkü SHP adayı, DYP ya da Anavatan adaylarından biri ile ikinci turda karşı karşıya kaldığı zaman sağ oylar birleşecekti.

DYP bir yıl önce, bir yıl sonra böyle bir önerinin ortaya çıkacağını varsaymış gibi; üstelik Özal'a koşut yasal bir hazırlık yapmıştı.

Şimdi Özal'a karşı çıkamıyor, eski önerisinden dönemiyordu.

Özal'ın tek derdi; ANAP'ın bir Anayasa değişikliğine yetecek sayıda olmamasıydı.

'Çankaya'ya yakın gazeteciler'den öğreniyorduk. Özal şöyle diyordu:

"Sağlam 280 oyum var. Ceplerine koyduğumuz Hazine yardımı ile HEP'lilerden gelecek 10 oyu, oyumuza ekle. Eder 290. Eğer 10 oy daha devşirirsek, Anayasa'yı değiştirecek 300 oyu sağlamış oluruz."

"Tüm yemler 10 oy için!"

Ya Demirel? Ortaya çıkan sorun; ya yarı başkanlık ya da başkanlık sistemi.

Bu konudaki sorulara yanıt verirken bir Anayasa değişikliğine sadece Cumhurbaşkanını halkın seçmesini sağlamak için geçit vereceğini –altını çizerek– söylüyor.

Güneri Civaoğlu'nun yazdığına göre; Demirel, 'başkanlık ya da yarı başkanlık sistemine', karşı. (21 Kasım 1990)

Tam yedi yıl sonra: Cumhurbaşkanı Özal gibi, Cumhurbaşkanı Demirel de başkanlık sistemi tartışmaları başlatacak...

Cumhurbaşkanını halk seçerse, Demirel adaylığını koyacak mı? (1990)

"Kesinlikle hayır!" Gazetecilere –bizlere de– "Bulun bir düzgün Cumhurbaşkanı" diyor. Ön koşulunu yineliyor:

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceğine ilişkin Anayasa değişikliğinde şöyle bir hüküm yer almasını istiyor:

"Bu maddenin Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girdiği tarihte mevcut Cumhurbaşkanının görevi sona ermiştir.

Üç ay sonra yapılacak Cumhurbaşkanı seçimlerine kadar Cumhurbaşkanlığına TBMM Başkanı vekâlet eder."

Böylece Özal, Anayasa değişikliğini onaylayıp Köşk'ten ayrılacak ve Cumhurbaşkanlığına vekâleten Kaya Erdem bakacak...

Ya o da aday ise?.. Meclis bir başka Başkan seçecek!

Özal'a göre, değişiklik istediği yönde gerçekleşirse, 'icranın ba-

şı' konumuna geliyor. Belki de Cumhurbaşkanının –gereğinde– Meclis'i feshedip seçime götürmesi kuralını da getirmeyi istiyor.

Ama Demirel, Cumhurbaşkanlarının 5'er yıldan 10 yıl, iki dönem için seçilmesine karşı değil.

Özal'ın, Cumhurbaşkanlığını sona erdirecek Anayasa değişikliğine imza atması ve Köşk'ten kendi imzasıyla ayrılması... Kolay değil.

Bu zorluk Demirel'e anımsatılınca verdiği yanıt ilginç:

"Aksi halde 1992 seçimlerinden sonra görevini sona erdiren Anayasa değişikliğini yapacak sayıda DYP artı SHP milletvekili meclise nasıl olsa gelecektir."

Büyük söz!

Oysa, bir yıl erkene alınan genel seçimlerden sonra:

Demirel'in beklediği sayıda DYP artı SHP milletvekili...

Meclis'e gelmeyecek!

Not defterimden:

(21 Kasım 1990) Özal Paris'ten tartışmalara laf yetiştiriyor.

Ne ki, verdiği bir izlenim oldukça değişik: Anayasa'yı değiştirip Cumhurbaşkanını halka seçtirecek, ama... Çankaya'yı boşaltmayacak. Yani: Adaylığını koyacak, ama istifa etmeyecek!

Demirel, telefonda, "Adaylığını koyarken istifa etmesi gerekiyor. Zaten böyle bir güvence vermeden, Anayasa'ya bunu sağlayacak bir hüküm koymadan, Anayasa nasıl değişecek?" diyor.

Özal bu. Önce söz verir, TBMM'de çoğunluk elinde, 'sonra' vazgeçer.

Demirel gülüyor. Özal'ı tanıdığı için bu olasılığa hayır diyemiyor. Söylediği açık: "Öyle bir madde koyarız ki aday olacaksa çekilmek zorunda kalır."

Not defterimden:

(23 Kasım 1990) Metin Toker'le son gelişmelerden, yaklaşan DYP Büyük Kongresi'nden konuştuk.

Bir ara laf nasıl o noktaya uzandı, bilemiyorum. Toker, Özal'a 'yakın bildiği gazetecilerden; Mehmet Barlas, Güneri Civaoğlu, Yavuz Donat, Ahmet Tan'dan' söz etti.

Zaten yazılarında 'başkanın gazetecileri' veya 'yağdanlıklar' diye söz ediyor kimilerinden. Birden dedi ki:

"Devlet Başkanı'na (Evren'e) yaptıkları ne olacak? 'Ayağının türabı olayım, ayağının altını öpeyim bana o parayı bulmazsanız mahvoldum' diye yazanlar? Ya bunları da anılarına alırsa?"

Israr ettim, sordum. Kimdi bu gazeteci veya gazeteciler?

Söylemedi, "Bana 'sır' diye söyledi. İmkânı yok söyleyemem. Sana bir ipucu" diyerek sözü kapadı.

Belki bir gün gelir, öğreniriz.

19

24 Kasım 1990, DYP Büyük Kongresi, ilk seçimde iktidar sloganları ve Demirel'in bir kitap kalınlığındaki açış konuşmasıyla başladı.

Konuşma, kuşkusuz ANAP iktidarı ile Özal'ı yerden yere vuruyordu.

Tek bir ifade yoktu:

ANAP iktidarının olumlu icraatına değinen tek bir cümle.

Demirel; rakamları, gelişen Türkiye'nin sorunlarını kendi görüş ve bilgileriyle yoğuruyor ve 'konuşan bir Türkiye' vaat ediyordu.

Fakat, dikkati çeken bir başka nokta vardı: Demirel, Özal'ın açtığı başkanlık sistemi tartışmalarına değinmiyordu. Sadece konuşmasının sonlarına doğru 'Anayasal düzenden Anayasal düzene' başlığı taşıyan bölümde "Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini, halkla parlamento arasında kopukluk olduğu zaman, seçimin yenilenebilmesini, kurumların yerlerine yenilerinin tayinini, devleti ve rejimi işletecek diğer düzenlemeler getiriyoruz" demekle yetiniyordu.

Körfez olayına 'büyük yer ayıran' Demirel; Türkiye için 'büyük bir olay' olan veya olmaya aday başkanlık-yarı başkanlık eğilimlerini es geçiyor.

Irak'ı, 'dünya gündeminde bir terörist' diye adlandırıyor.

Rusya ve ABD'yi 'bu olayın' ilk kez yanyana getirdiğini anlatıyor ve Körfez krizini yorumluyor:

"Amerika Birleşik Devletleri derhal bölgeye askeri güç göndermiş, bunu yaparken, 'Suudi Arabistan ve Emirlikler, Saddam'ın işgalinden korumak istediklerini' beyan etmiştir.

Başka ülkeler de, bölgeye askeri güç göndermişlerdir.

Şimdi 10-12 tümenlik Irak gücü karşısında, 8 tümenlik çokuluslu güç bulunmaktadır.

Çokuluslu gücün, hava ve deniz üstünlüğü, kat kat fazladır.

Karşılıklı bekleşiyorlar.

Birleşmiş Milletler Irak'a; 'ekonomik ambargo uygulama'yı kararlaştırmış ve Saddam'ın 'pes' edeceğini hesaplamış ve bekleyişe girilmiştir. Ne zamana kadar beklenecektir, bilinmiyor. Ama, gerek Amerika'da, gerekse Suudi Arabistan'daki silahlı güçte sabır tükeniyor.

Ayrıca, Saddam'ın, Kuveyt'ten çıkması, Batı için kâfi gelmeyecektir.

Saddam, bir 'askeri güç olmak'tan çıkarılmalıdır ki, bir süre sonra, başka bir 'dengesizlik' yapmasın...

Barışçı yollar, diplomasinin imkânları, başlangıçta kâfi derecede kullanılmamıştır.

Sonradan kullanılmaya başlanılmıştır.

Bilhassa Sovyetler Birliği, 2-3 ay sonra faaliyete geçmiştir.

1990 Ağustosunda Amerika'da Bush, yapılan anketlere göre, halkın yüzde 82'sinin desteğini alırken, kamuoyu geçen süre içerisinde yön değiştirmiş, bu destek bugün yüzde 50'lere inmiştir.

Amerika'da 6 Kasımda yapılan seçimler de Bush'a, cesaret vermemiştir.

Bir taraftan Bush, 'Asker kullanmaya henüz karar vermedim' derken, diğer taraftan Baker, 'Birleşmiş Milletler'den asker kullanma kararı çıkarmak' için faaliyet gösteriyor.

Amerika'da 'Vietnam korkusu' fevkalade yaygındır. Yine Bush'un son beyanlarında; 'halka böyle bir duruma düşülmeyeceği' temin ediliyor.

Saddam, 'Kuveyt'ten çıkmam' diyor. –Amerika dahil– dünya, 'çıkacaksın' diyor. Bu çekişme, 'gelin çıkarın', 'geliyoruz çıkaracağız...' noktasına, korkarım ki ulaşacaktır."

Türkiye'nin savaşa girip girmemesi konusuna da dokunmuyor Demirel. Körfez Savaşı'ndaki 'tutumumuzu' açıklamakla yetiniyor:

"Türkiye'nin bir Körfez politikası yoktur.

Her gün sabahleyin gelişen şartlara göre hareket edilir.

Dış politika, hükümetin işi olduğu halde, Körfez, birçok başka şey gibi, Çankaya'dan yönlendirilir.

Körfez olayı çıkar çıkmaz Türkiye, hemen 'taraf' olmuş ve bölgede bir 'rol' oynama fırsatını yitirmiştir.

Çankaya zannetmiştir ki, 'Olay hemen savaşa dönüşür, savaş birkaç gün sürer, biz de, bundan payımızı alırız, masaya oturma hakkını alırız', harita değişir. Bu, 'bir koyup, üç almak'tır.

Türkiye, başka ülkelerin yaptığı gibi, ambargoya uymuştur. Hemen arkasından, 'Dünyayı idare eder' gibi bir tavra girmiş, 'dinamik dış politika' sloganı ile 'potansiyel tehlikeyi kaldıracağız' diye, Anayasa'nın 92. maddesindeki 'dışarıya asker gönderme ve yabancı askerleri Türkiye'ye kabul etme' şeklindeki, münhasıran Meclis'e ait olan yetkiyi hükümet, Meclis'in elinden almıştır.

Türkiye'yi yönetenlerin tahminleri de, her gün değişmiştir.

Bir gün;

'Bu iş, yüzde 90 ambargo ile hallolur.'

Ertesi gün;

'Savaş çıkar.'

Başka bir gün;

'Saddam çekilir.'

Daha başka bir gün;

'İçinde olmayalım, dışında kalmayalım, zarar görmeyelim, faydalanalım.'

Ve nihayet;

'Birleşmiş Milletler kuvvet kullanmaya karar verirse, biz de uyarız. Savaşın karşısına çıkmayız.'

noktasına gelip dayanmıştır.

Çankaya, her gün 'Dünya ile telefon konuşması' yapar. Anlaşılan, Bush bundan bıkmış olmalıdır ki; 'Sayın Özal mı? O beni hep arar durur...' diyerek, hissiyatını dile getirmiştir.

Türkiye'nin 16 ay içerisinde, 15 milyar dolar zarar göreceği tahmin edilmiştir.

- Bu zararları kim ödeyecek?
- Ve bu, kime ödenecektir?

Çankaya bir gün;

'Yardım istemiyoruz, ticaret istiyoruz' der.

Ertesi gün;

'Bulut var ama, yağmur yağmıyor...' der.

Tahtını kaybetmiş Kuveyt Emiri'ne yardım istemeye gider.

Bush'a gider, bütçe krizi içinde olan Bush, 'Milyon dolar tutarında dahi, bir çek yazacak durumum yoktur' der.

İşte, Türkiye ve Körfez Politikası!..

Allah, milleti korusun!.."

Yeri gelmişken 'meraklı bir konuyu' açalım:

Tansu Çiller'in Süleyman Demirel'in 'gözüne girerek' DYP'ye önce üye olması, sonra GİK gibi partinin bir numaralı yönetim organına seçilmesi nedense uzun zaman üzerine gidilen bir konu olmadı.

Daha doğrusu, medyamız, özellikle büyük gazetelerimiz Çiller'in aydın, laik ve Atatürkçü yönlerini öve öve bitiremedikleri, neredeyse Türkiye'ye bir Tanrı armağanı olduğunu savunageldikleri için, konu araştırılmaya değer bulunmadı.

Kısa kısa kimi bilgiler çıkmadı değil, çıktı. Ama bu bilgiler; Çiller'in 'ne olduğunu' yeterince aydınlatmadı.

Çünkü, bir söylentiye göre Çiller, ABD'den döndükten hemen sonra siyasete girmeyi tasarlamıştı. Hatta yakın ilişkide olduğu öne sürülen ABD Başkonsolosluğundan Elizabeth Sheldon'ın "Çiller, bir gün Başbakan olacak" dediği söyleniyordu.

Ya da Çiller'in Sheldon'a "Ben Başbakan olacağım" dediği...

Ama, Demirel'le biraraya nasıl geldiği ve Demirel'in Çiller'i DYP'ye almasındaki nedenler yeterince aydınlığa kavuşmadı.

(13 Ekim 1997 Pazartesi) Akşam gazetesinde Nazlı Ilıcak'ın Tansu ve Özer Çiller'le Kanal 7'de söyleşeceği haberi çıktı.

Nazlı Ilıcak ise, o sırada Özer Çiller'le bir röportaj yayımlıyordu.

Özer Çiller 'eşinin Başbakanlığı döneminde çok acı çekmiş'ti.

Gece 'müthiş ikili'nin Kanal 7'de Nazlı Ilıcak'ın çanak sorularına verdiği yanıtları içeren uzun bir program izlendi. 15 Ekim 1997

Çarşamba günü hemen bütün köşe yazılarında Özer ve Tansu Çiller eleştiriliyordu.

Fakat, 14 Ekim 1997 günü, Sabah'ta ekonomist Güngör Uras'ın Ali Rıza Kardüz imzasıyla "Bir fotoğrafın 'anatomisi' " başlıklı bir yazısı çıktı.

Resim, gazetenin birinci sayfasında yer almıştı.

Fotoğrafta; bir kıyafet balosunda, solunda çöl adamı giysileriyle Özer, ortada Güngör Uras ve sağda da spor giysileriyle Tansu Çiller görünüyordu.

Resimaltı şöyleydi ve Uras tarafından yazıldığı anlaşılıyordu:

"Rahmetli Kemal Ilıcak'ın evinde özel bir gündü. Zarif bir şaka sırasında ev sahibesinin çektiği fotoğrafta Özer ve Tansu Çiller'le görülüyorum. Bir yerli kabilesi kıyafetini giyen Özer Çiller fotomontajla yanımıza oturtulmuş."

Güngör'ün yazısında can alıcı noktalar birinci sayfaya alınmıştı:

"Aynı mahallede oturduk... Aynı dostları paylaştık. Beraber tatile çıktık. Başka hoca ve bazı gazeteci dostlarla hemen her hafta düzenli olarak biraraya gelip 'Memleketi nasıl kurtarırız' diye sohbetler yaptık. Ama Tansu Çiller politikaya girince bizim ilişkiler 'patttt' diye kesildi. Eskiden ne kadar yakın isek, o kadar uzaklaştık."

Sabah'ın iç sayfalarında; Güngör Uras imzalı "Bir fotoğrafın 'anatomisi' " başlıklı uzun yazı yer alıyordu.

O yazıda her şey vardı; içtenlik, dostluk, dostluktan uzaklaşıldığı anlar, falan filan... Ama okurun beklediği, beklediğimiz güncel ana konu, yoktu:

'Çiller'in eski yıllardaki yaşamını ayrıntılarıyla bildiği halde Güngör Uras yazmamıştı!'

Öyle ya: 'Aynı mahallede oturmuşlar, aynı dostları paylaşmışlar'dı.

Çiller'ler o dönemlerde bugünkü gibi zengin miydi? Yoksa ancak kendilerini idare edecek gelirleri mi vardı?

Güngör'ün vereceği bilgilerle Çiller'in geçmişini gizleyen örtüyü bir ölçüde kaldırabilirdik.

Güngör Uras'ı, yazının çıktığı gün, aradım.

Çiller'lerin geçmişini ayrıntılarıyla bildiği halde yazıya niçin al-

madığını sordum. –Bir okuyucu olarak– yazması gerektiğine inandığımı söyledim.

Uras, "Ah, işte, dostluklar" dedi. Yazamayacağını söyledi, ama anlattı:

1997'nin bir ekim günüydü. Anlattıklarını buraya alıyorum:

"Çiller'leri Amerika'dan alıp getiren kim, biliyor musun? Demek hayır!

Söyleyeyim: Prof. Memduh Yaşa!

Memduh Yaşa, Karamemetler'in bir şirketinde yönetim kurulu üyesiydi. Özer'le küçük Karamemet, kolejden arkadaş. Yaşa'ya 'Git Amerika'ya bunları getir' dediler.

Memduh Yaşa, oğlu Ahmet'i ziyaret için Amerika'ya gitti ve Tansu ile Özer Çiller'i, şöyle dedi, böyle dedi, aldı Türkiye'ye getirdi.

Tansu üniversiteye girdi, kocası Özer de Karamemetler'in yanında Çukurova Holding'te genel koordinatör oldu.

Köprü'nün altından Rumelihisar'a doğru giden yolu düşün. Çiller'lerin Balta limanına doğru, bir apartmanın birinci katının üç altında bir daireleri vardı. Deniz gören, önü kapalı olmayan. Orada oturuyorlardı.

Tansu, hanım hanımcık bir kadındı ve çok güzel dolma yapardı (herhalde yalancı dolma!).

Özer, org çalardı.

Tansu da ev işlerine bakar, yemek yapar, temizlikle uğraşırdı.

Birlikte ev aradık Tansu ile. O zamanlar Bebek'te falan ev almak kolay değil, pahalı. Yeniköy'de bulduk. Tansu'nun 4,5 milyon nakit parası vardı, benim ise 2 milyon. Yıl 1975. Ancak arsa parası.

Bunların dostu yoktu, bir Şevkati vardı.

Sonradan yalıyı aldılar. Özer, İstanbul Bankası'ndaydı ve bankada çalışırken hortumladılar.

O tarihlerde, 1980'den sonra... Ilıcak'lar pazar günleri havuzbaşı sohbetleri düzenlerdi. Memduh Yaşa, Nazım Poroy, biz... Öyle bir grup. Çiller'lere 'Sizi de götüreyim' dedim. Özer 'Tanımadığımız bir yere nasıl gideceğiz?' dedi. 'Olsun, ben söylerim ev sahibine, gelirsiniz' dedim.

Nazlı Ilıcak'a söyledim, 'Tabii' dedi. Aldım götürdüm bir pazar.

Daha kapıdan girmedik. Tanıklarım var, başta karım. Nazlı,

11

İktidarın bütün yalanlamalarına karşın; Türkiye'den yavaş yavaş savaş kokuları yükseliyor.

Savaş davullarının sesi ise; önce Washington'dan, hemen arkasından ABD'nin müttefiki İngiltere ve Fransa'dan geliyor. Hatta, Bush'un 'ikna ettiği' Moskova'dan...

"Gorbaçov'un özel temsilcisi Yevgeni Primakov Saddam'ı birçok kez gördü. Ekim ayı boyunca, Iraklının uzlaşmazlığı karşısında hem şaşıran, hem de öfkeye kapılan Sovyet diplomatı, o âna kadar kullana geldiği diplomatik dili bir yana bıraktı:

'Sayın Başkan, ısrar ederseniz, Amerikalılar size savaş açacak ve biz müdahale etmeyeceğiz' dedi.

'Biliyorum' diye hemen kayıtsız bir tonda yanıtladı Saddam.

'Ama kaybedeceksiniz' dedi Primakov.

Saddam Hüseyin, sakin bir biçimde yanıt vermeden önce Primakov'a uzun uzun baktı:

'Belki' dedi." (Pierre Salınger, Körfez Savaşı, Gizli Dosya)

"Belki?"

ABD'nin hedefi Irak'ı mağlup etmekten çok, Saddam Hüseyin'i yok etmekti.

Irak'ı yendi, ama Saddam'ı yok edemedi.

12

"Yiğidin malı meydanda değildir"

Kasım 1990'ın yazgısını çizen olaylar:

İçerde 'Turgut Özal...'

Dışarda 'Körfez Savaşı'na giriş' başlıklarını taşıyor.

Özal'ın 'tek adam' davranışları, kimi kişisel araştırmalara, yayınlara yol açtı. Başkanlık sistemiyle Türkiye'yi yöneten 'sorumsuz Cumhurbaşkanı' tartışmalarına, Turgut Özal ve ailesinin 'mal varlığı'na ilişkin irdelemeler, suçlamalar eklendi.

SHP, bu konuda TBMM'ye bir araştırma önergesi verdi. DYP'den destek aldı.

DYP Zonguldak Milletvekili Tevfik Ertüzün, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı bilgisayar kayıtlarından Özal'ın üç şirkette kurucu ortaklığını saptadığını söyledi.

Bilgisayar kayıtlarına göre; Turgut Özal'ın kurucusu olduğu şirketler ve ortakları şöyle:

1. Memsan: Kurucu ortakları; Çelik Endüstri T.A., Turgut Özal, A. Secieddin, Ava Kuyumcuyan, Andüsselam Erzen, Edes Holding, Sanayi Makinaları, Ara Kuyumcuyan, O.Zeki Aytaç, Özer Esen.

2. Eğe Metal Sanayi ve Ticaret: Kurucu ortakları; Turgut Özal, Zeki Aytaç, Ekrem Pakdemirli, Hamdi Boyacı, İrfan Akça, Çetaş Çelik Endüstri, Samak Sanayi Makina, Özgen İzmirlioğlu, Alp Tiryakioğlu.

3. Detaş Demir ve Metal Mamulleri Sanayi ve Ticaret: Kurucu ortakları; Ferhat Saraçoğlu, Memsan Metal, Elmet Elektro Metal, Zeki Aytaç, Turgut Özal, Abdülselam Erzen, Hulusi Çetinoğlu, Çetaş Çelik Endüstri, Ascan Pazarlama.

Bu şirketler 1980 öncesi kurulmuştu. Ama, Özal öylesine sıkı izlemeye alınmıştı ki; 1980'den önce kurduğu şirketlerin iktidara geldikten sonra hangi teşviklerden yararlandığı, bu şirketlere ayrıcalık tanınıp tanınmadığı araştırmalara konu oluyordu.

(6 Kasım 1990) TBMM'de İzmir Milletvekili Ahmet Ersin'in (SHP) yaptığı konuşma, Özal'a ve Özal'lara ağır suçlamalarla doluydu.

Özal'ların mal varlığı Ersin'in kürsüden yaptığı konuşmayla ilk kez TBMM tutanaklarına geçti.

"Açıklık rejimi olan demokrasilerde, halkın oylarıyla yönetime gelenlerin, kamuoyuna ve Meclis denetimine açık olmaları gerekir. Halkoyuyla seçilerek, halk adına halkı yönetenlerin, sahip oldukları etkinliği ve kudreti, kendilerine ve yakınlarına çıkar sağlamak, köşe dönmek veya döndürmek için kullanmaları, bağışlanmaz bir kusurdur.

Çiller'i görünce, 'Ayyy' dedi. 'Sen ne güzelmişsin! Ben seni Başbakan yaparım.'

Bir değil, birkaç defa.

Önce Turgut Özal'a pazarlandı Çiller. Özal, Tansu'nun bir şartını kabul etmedi. Tansu, Özal, 'bakan yapacağına söz verirse ANAP'a girecekti.'

Dalan'ın yanına girdi. Bu ara Emre Gönensay'a pazarlandı, önce ANAP'a ve sonra Demirel'e...

Demirel –1987'de– yasaktan kurtulunca Ilıcak'ın yalısında partiler verildi. Görkemli geceler.

Tansu, Demirel'in yanına oturtuldu. Nazmiye Hanım da vardı.

Ve sonra... Demirel'le Tansu arasında yakınlaşma başladı. Demirel zaten partinin 'yüzünü gençleştirmek' istiyordu.

Özer'in iki idolü vardı: Birincisi zamparalık. Attila Çelebi'yi (eski THY genel müdürü, başpilot) örnek alırdı zamparalıkta. İkincisi zenginlikti!"

Ne demeye geliyor bu anlatımlar:

Tansu Çiller'i önce Karamemetler'in keşfettiği, karı-kocanın sahneye girişlerinde arabuluculuğu Cumhurbaşkanı Demirel'in başdanışmanı Prof. Memduh Yaşa'nın yaptığı anlaşılıyor.

Tansu Çiller'in hiçbir savı, bir ideali yok! Sadece 'muhteris.'

Önce Özal'la beraber olabilmek için 'milletvekilliği ve bakanlık koşulu' öne sürüyor. Oradan olumlu yanıt alamayınca o sıralar DYP'nin 'yüzünü gençleştirmek isteyen' Demirel'e yanaşıyor.

Demirel, Özal gibi değil. Belki de önce hareket ediyor ve Tansu'yu 'kapıyor.'

Partinin en üst düzeydeki organına alıyor ve tabii... milletvekili adayı yapıyor. Seçimden sonra da devlet bakanı!

Öyküye devam edelim:

O sıralarda gazeteler Demirel'e bastırıyor ve 'partide vitrin ve imaj değişikliğine' zorluyordu.

Demirel bir süre direndi. Ne ki, hem vitrin değişikliği, hem de 'partiyi gençleştirme istekleri' giderek yoğunlaşıyordu.

Bir kezinde 'partiyi gençleştirme'yi nasıl gerçekleştireceğini sordum Demirel'e. O sırada yanıt vermedi, ama büyük kongreden

sonra Gökberk Ergenekon'u genel sekreterliğe getirdi ve bana, o soruyu yineleyince Gökberk'i göstererek ve gülerek, "İşte, gençleştirdik ya!" dedi. Kendinden başka kimseye inanmadığı için gençleştirme formüllerine de soğuktu.

Fakat 'vitrin değişikliği', Türkiye'nin başına onca bela getirecek, bir ara demokratik yaşamı bir kez daha 'ara rejime' itecekti.

Zira vitrin değişikliği denilince; özellikle basının ön planda öne sürdüğü bir isim akla geliyordu: Eli yüzü düzgün bir kadın. Türkiye gibi ülkelerde önemsenen bir sıfata sahip Prof. Tansu Çiller!

Tansu Çiller, sonradan anlaşıldı ki, hesabını çok iyi yapmış ve yaşam yollarında çeşitli aşamalardan geçerek, Süleyman Demirel'e sokulmuştu.

Cumhurbaşkanı olduktan sonra, bir söyleşimizde Tansu Çiller'i 'uzun zaman tanımadığını' söylemişti Demirel.

Oysa, 1983'ten beri tanıyordu. Yakınına sokulan gazetecilerin kitaplarına bakılırsa; Çiller, 1983'ten itibaren Demirel'in evine girip çıkıyordu.

Demirel, fazla tanımadığını söyleyerek 'Çiller vakası' ile üzerine yüklenen sorumluluğu belki de hafifletmek istiyordu.

Ama nafile!

Zira: Demirel gibi ince eleyip sık dokuyan, yararlanmayacağı, kendine uygun adım atmayacağını bildiği insanlara görev vermeyen bir lider; Tansu Çiller'i büyük kongreden bir gün önce partiye üye yapmaz, bir gün sonraki büyük kongreden Tansu Çiller'i Genel İdare Kurulu'na seçtirmezdi.

Bu nedenle; Demirel, Çiller'i partiye alır ve önemli bir göreve getirirken –günün modasına uyarak– gençliğinden, kimilerine çekici gelen yüz çizgilerinden ve profesör sıfatından yararlanmak istedi. Çiller'i kadın olarak hiçbir zaman çekici bulmadı.

Çiller'e verdiği önemi, partiye kaydederken genel merkezdeki görkemli törene izin vererek göstermişti.

O gün, partililer Çiller'i "Hoş geldin bacı" diye karşıladılar.

Çiller de kısa bir konuşma yaptı: "1990'lı yılların DYP iktidarı ile umut yolları açacağını" söyledi.

'Baba ile kızı'nın yazgı birliği o gün başladı.

20

'Kızından' umutlu bir 'baba' olarak kongreden sonra şöyle konuşuyordu:

"Artık 'ağzım çoğaldı'. Yani konuşturacağım adam sayısı eskisinden fazla. Bazen Tansu Hanım'ı konuşturacağım, bazen Hüsamettin Bey'i, bazen Ersin Faralyalı'yı" diyordu.

Kasım sonlarına doğru; Özal 'hodri meydan' dedi.

1982'den beri Cumhurbaşkanlarını halkın seçmesini önerdiğini anımsatan Özal, "İşte buyurunuz" diyordu: "Meydan ortada. Hodri meydan. Herkes boyunun ölçüsünü alsın."

Üstelik, Paris Anlaşması'na imza koyan bir ülkenin Anayasasını değiştirmek zorunda olduğunu söylüyordu.

Körfez krizi bir yana atılmıştı; hemen her çevre Özal'ın önerdiği 'yeni sistemi' tartışıyordu. Kenan Evren, sonunda aday olmasını istemeyenler bulunduğunu öne süren bir soruyu, "Benden niye korkuyorlar? Ben kendi halimde Marmaris'te oturuyorum" diye yanıtlıyordu.

Demirel, bir kuşkusunu sürekli canlı tutuyor, Özal'ın seçim kararı verilir verilmez "şürekâsı ile 'orayı' terk edeceğini" söylüyordu. Ya etmezse?

"Devletin imkânlarını kullanarak Çankaya'yı satın almış olur" diyordu.

Cumhurbaşkanlığına aday olacak mıydı?

Yanıtı sadeydi: "Benim böyle bir hevesim yok!"

Özal, şaşırtıcı olmayı sürdürüyor, kimi günler yeni öğeler katıyordu önerilerine. Son kez 'Cumhurbaşkanı adaylarının TBMM'den çıkmasını ve seçim sisteminin iki dereceli olmasını' öne sürdü.

1991'de Anayasa değişikliği, 1992'de genel seçim önerdi.

İnönü, "Yok böyle açıkgözlülük" diye karşı çıktı.

Bu arada dışımızdaki dünya kendi işlevleriyle haşır neşirdi ve:

29 Kasım 1990 günü Birleşmiş Milletler'den 'savaş izni çıktı.'

Genel Kurul, üç ülkenin karşı oyuna karşın 'Irak'a askeri yaptırım' kararı aldı.

30 Kasım 1990'da Cumhurbaşkanı Özal; Hava, Deniz Komu-

tanlarıyla Jandarma Genel Komutanını ziyaret etti. Yeni görevlerinde kutlamak için!

Genel kanı ise, başkaydı: Görüşmelerde, BM'nin 'Irak'a askeri yaptırım' kararının ele alındığı söyleniyordu.

BM kararı 'bağlayıcı değildi.'

Güç kullanma iznini veriyordu ama; 'bütün devletlere uygun desteği sağlamayı' içeriyordu.

BM kararı bağlayıcı olmayabilirdi. Sorun, Özal'ın bu kararı nasıl yorumlayacağı idi.

Tartışmalar, beklentiler dönüyor dolaşıyor, Köşk'e yöneliyordu.

Heyecanlı bekleyişe yeni bir gelişme eklendi. Cumhurbaşkanı Özal'ın başkanlığında Köşk'teki zirveye Başbakan Akbulut, Genelkurmay Başkanı Torumtay, Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan, Dışişleri Bakanı Alptemoçin katıldı. İki buçuk saat süren toplantıdan sonra bir açıklama yapılmadı.

3 Aralık 1990... Bomba patladı:

Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay, görevinden istifa etti!

Torumtay'ın istifası, Körfez krizi sırasında Türkiye'nin yaşadığı önemli olayların başında geliyor.

21

Özal'ın inişli, çıkışlı, tezatlı devinimlerini saptamak için;

Torumtay'ın istifasıyla ilgili gelişmelere, Aralık 1990'ın ilginç olaylarına geçmeden önce...

Kasım 1990'ı Cumhurbaşkanı Özal'ın kimi konuşmalarından derlemelerle kapamak istiyoruz. Hem olayları aydınlatmak hem de...

Özal'ı tanımak ve anlayabilmek için.

1 Kasım 1990 Perşembe

"...Körfez krizi nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, Türkiye'nin, Körfez ülkelerinin ve Irak'ın toprak bütünlüğüne ve istikrarına büyük önem atfettiğini özellikle belirtmek istiyorum... Irak'a barışçı çözüm için Kuveyt'ten tamamen ve kayıtsız şartsız çekilmekten başka çare olmadığını göster-

mek gerekir. Bu gerçekleşmeden, müzakerelerin başlamayacağını bilmeleri lazımdır..."

4 Kasım 1990 Pazar

"...Krizden sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bugün Amerika'dan, Almanya'dan çok önemli yardımlar yapılmaktadır. Şunu rahatlıkla söyleyeyim: Aşağı yukarı temin ettiğimiz teçhizat, tanklar, toplar ve çok modern silahlar parayla satın alsak 8-9 milyar dolar eder...

...BUNDAN 10 YIL ÖNCE TÜRKİYE'YE ÖRNEK OLARAK GÖSTERİLEN ÜLKELER, BUGÜN TÜRKİYE'YE İMRENİYORLAR...

...Bu krizi biz çıkarmadık. Kimin çıkardığı bellidir. Ve NETİCEDE ÜLKEMİZE ÇOK ÖNEMLİ FAYDALARI OLDUĞU HERKES TARAFINDAN GÖRÜLECEKTİR... Bu kriz başladığında memleketimizin bu krizden sağlıkla çıkacağını biliyordum... Türk ekonomisi eskisinden güçlü vaziyettedir."

5 Kasım 1990 Pazartesi

"(Arıcılık tesislerini gezerken): ...Faizsiz çalışan İslami finans kuruluşları var. Faysal Finans gibi... Onlarla işbirliği yapabilirsiniz. Önemli olan meseleyi anlatabilmektir..."

6 Kasım 1990 Salı

"...Anayasa'da benim çok fazla yetkim var. Anayasa'ya göre TBMM'ni bile fesh etme yetkim var. Ama Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi daha demokratiktir. Anayasa'yı birtakım teferruatlardan arındırmak lazım... Bir sivili biz iş başına getirmekle büyük bir hizmeti de gerçekleştirdik. ARTIK BİR MÜDAHALE İLE GELEN YOK. Burada ülkesi için çalışan, ülkesinin meselelerini bilen biri var. Sadece makamda oturan, bir iş yapmayan biri yok...

...Ben vurulduğumda anahtar liste çıkardılar. Ben de onları hiç affetmedim. ANAP dört eğilimden müteşekkildir. Gelecek genel başkan da bunu korumalı ki, halkın beğenisini yine kazanabilsin. Halk bunun için bize oy verdi..."

7 Kasım 1990 Çarşamba (Köşk'te Halk Günü'nde...)

"...Önemli olan hakiki ücrettir. Yani paranın değeri kadar ücret ver-

mektir. Görüyorsunuz, bir çuval unun fiyatı, generalin maaşından fazla. Verilen para doğru para olmalıdır, aldatmaca olmamalıdır. Hakiki durumu ortaya koyup ona göre maaşları belirlemek lazımdır..."

9 Kasım 1990 Cuma

"...Seçildiğim sırada farklı bir Cumhurbaşkanı olacağım sözünü söyledim. VE BİR SENEDE, FARKLI BİR CUMHURBAŞKANI OLDUĞUMU SÖYLEYEBİLİRİM... Bu Anayasa birçoklarının söylediğinin aksine, Cumhurbaşkanına geniş yetkiler vermiş. Benim kanaatim bu. Hele 1961 Anayasası ile kıyas kabul etmez. Nedir bu yetkiler dediğiniz zaman, bir kere en önemli tarafı, madde olarak bakarsanız, uzunluğu itibariyle en fazla Cumhurbaşkanlığı vazifeleri var. SANKİ BAŞKANLIK SİSTEMİ İÇİN HAZIRLANMIŞ DA, SON ANDA BİR DEĞİŞİKLİK YAPMIŞLAR, VAZGEÇMİŞLER. Sanki BAŞKANLIK SİSTEMİ GİBİ HAZIRLANMIŞ, ONDAN SONRA YARI BAŞKANLIK SİSTEMİNE DÖNÜŞ YAPILMIŞ. Aslında ben baktım Fransız Anayasası'na. Maddelerin çoğu oradan alınmış. Çok benzerlik ve paralellik var. İki-üç yerde farkımız var.

...Cumhurbaşkanlığına seçildiğim sırada, işte belli bir süre, başlangıç itibariyle muhalefetin bir nevi tanımama şeyine girmesi beni üzmüştür. Ama belli bir süre geçtikten sonra bunun kendilerine zarar verdiğinin farkına vardım... Vatandaşlarla temasımda onların bu fikri benimsemediğini müşahade ettim. Zaman içinde buna alıştık...

...Ben mücadeleye alışmış bir kimseyim. Mücadele derken, bir yere gelmek için yapılan mücadele değil artık. Geleceğim yere gelmişim. NEDİR SİZİ MUTLU EDEN? dediğiniz zaman, insanlara hizmet etmek, ben bunun için varım. Başka bir şey için yokum. Bunu açık söylüyorum. Bunun için kavga ederim. KOLAY KOLAY PES ETMEM!..

...Ben birdenbire bir sıçrama yapmadım. Hep kademe kademe yükseldim. Hangi kademeye geldimse, hakkımla geldim. Herhangi bir torpilimiz olmadı. Veyahut bir büyüğün gözüne çarpmadım... Mesela Süleyman Bey böyle göze çarpmıştır. Adnan Menderes'in veya Celâl Bayar'ın gözüne çarptı. Birdenbire 30 yaşında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne getirildi... Benim durumum böyle olmadı. Ben, kademe kademe geldim. Hakkını vererek geldim. Onu söylemem lazım...

...Grupta söyledim; Cumhurbaşkanı olsam, BAŞBAKANI İDARE EDİYOR diyecekler. Başbakan olarak kalsam, buraya bir arkadaşımızı

getirsek, o zaman da CUMHURBAŞKANINI İDARE EDİYOR diyecekler. BU BENİM KADERİM!.. Bundan vazgeçemem, vazgeçmem! Yani elimde olan bir şey değil. Bunu söyleyecekler...

...Benim Cumhurbaşkanlığım, netice itibariyle buraya gelecek bir arkadaşım, kim olursa olsun, çok kısa zamanda, eğer ben Başbakan olarak kalırsam, aramızı açarlar çok kısa zamanda. Ben halbuki aranın açılmasına imkân vermedim. Öbürü elime değil. Ben onu daha rahat karşılayabilirim. Rahat rahat idare edebilirim. Rahat rahat bu konuları karşılayabilirim. Bu tecrübem var. Bir nevi ağabeylik! Benim buna yaşım da müsait. Bu bakımdan benim buraya gelmem daha doğru olur kanaatindeyim!..

...Mesela biraz önce arkadaşlarım geldi. Başbakanlık bütçesi görüşülürken hep ben konuşulmuşum. Bunun olmaması lazım. Bu doğru değil. Başka mevzuların bulunması lazım. Özellikle muhalefetin CİDDİ MEVZULARI BULUP GETİRMESİ LAZIM..."

10 Kasım 1990 Cumartesi

"...Körfez krizinin üçüncü ayına girdik. Bu süre içinde petrol fiyatları 2 misline çıktı. Buna rağmen Türkiye ekonomisinde en ufak bir problem olmadı. Döviz rezervlerimizde herhangi bir azalma bahis konusu değil. Bu bize bir tecrübe oldu, ekonomimizin gücünü gördük. Eskiden olsa bu gibi durumlarda sıkıntıya düşerdik!.."

11 Kasım 1990 Pazar (Rafsancani ile buluşmasında)

"...Çok paralel düşünüyoruz. Körfez olayının savaşa gitmeden ve kan dökülmeden, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının taviz verilmeden uygulanmasıyla sona ermesinden yanayız."

13 Kasım 1990 Salı (Tokyo'dan)

"...Kuveyt'ten çekilme olmazsa, silahlı müdahale kaçınılmaz olacaktır..."

14 Kasım 1990 Çarşamba (Miçotakis'le görüşmesinden sonra)

"...Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda bulundukları yeri terk ederek birbirlerine yaklaşmaları gerekir... Eğer aramızda mesafe varsa, her iki taraf da bulunduğu yeri terk etmiyorsa, bu olmaz..."

15 Kasım 1990 Perşembe

"...Eğer ben Saddam Hüseyin'in yerinde olsaydım, Irak için kendimi feda ederdim..."

16 Kasım 1990 Cuma

"...Ocaktan önce savaş çıkmaz!.."

19 Kasım 1990 Pazartesi

"...Eğer halkın seçtiği Cumhurbaşkanı ise bugün anlaşılan manada tarafsızlığı olamaz. Yani onu bir parti aday gösterecektir. Partinin adamı olacaktır. Zaten Türkiye'de bundan sonra gelecek Cumhurbaşkanlarının hepsi bir partiden gelecektir. Öyle olması gerekir... Fransız Anayasası ile bizimkinin benzerlikleri şurada: Cumhurbaşkanı her iki tarafta da Meclise karşı sorumlu değil. Aslında şunun olması lazım: Meclise karşı sorumlu değilse, halk tarafından seçilmesi lazım. Orada bir yanlışlık var. Onun düzeltilmesi lazım. Ben hatta şunu söylüyorum: Diyorum ki, yapılacak tek şey var. Hiç bugünkü yetkileri ve görevleri değiştirmeyelim. Değiştireceğimiz sadece seçim maddesi. İkincisi, 5'er senelik bir süre koyalım ve bunu Millet Meclisi'yle aynı anda yapalım...

...Ama bu seferki Anayasa'ya baktığımız zaman, çok yetki verilmiş Cumhurbaşkanına. Yargı organlarını, rektörleri seçiyorsunuz. Bunlar basit yetkiler değil. Hatta eskisine göre Meclisi feshetme yetkiniz oldukça kuvvetli. 45 gün içinde hükümet kurulmadığı takdirde, sadece Meclis Başkanına danışıyorsunuz. Seçimleri yenileme yetkiniz var. Bu yetkilere sahip bir Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi lazım...

...Tarafsızlığa gelince: Bizim Anayasa'dan anlaşılan şekliyle tarafsızlığı partiden gelmeyen bir adam gibi düşünmüşler. Oysa halk tarafından seçilen sistemde Cumhurbaşkanının partisiyle beraber Cumhurbaşkanı Mitterand sosyalist değil midir? Ben diyorum ki partiler aday göstermelidir. Ancak Mecliste grubu bulunan partiler!.."

20 Kasım 1990 Salı (Paris'ten)

"Türkiye, krizde BM ilkeleri uyarınca hareket etmektedir. Körfez krizinin aşılabilmesi için saldırının ödüllendirilmeyeceği hususunda sarih ve güçlü bir mesaj vermek zarureti karşısındayız. Saddam Hüseyin, KESİNLİKLE GİTMELİDİR. Bunun için gereken her şey yapılmalıdır.

...Eğer istiyorsa, (Sayın Demirel'i kast ederek konuşuyor) erken seçimi de kabul ederiz. Gelsin, Anayasa değişikliğini yapalım."

21 Kasım 1990 Çarşamba

"...Kıbrıs sorununa acele olarak bulunacak bir çözüm, ileride daha büyük sorunlara yol açar...

Soru: Saddam'a bir süre tanınıp Kuveyt'ten çekilmezse askeri seçeneğe başvurulacağı yolunda bir şey mümkün olabilir mi?

Özal: Benim bunu söylemem mümkün değildir. Bu kararı verenler de bilmiyor. Karar verilecekse, Birleşmiş Milletler tarafından verilecek. Orada da bizim herhangi bir rolümüz, yani kararın şu ya da bu şekilde tatbiki konusunda bir rolümüz bahis konusu olamaz. Şahsi düşüncemi soruyorsanız, tabiatıyla bir zaman verilmesi lazım.."

22 Kasım 1990 Perşembe (Paris)

"...Bizim Marmaris'teki daireye saray diyenler, gitsin de 'Versailles'yı görsünler!..

...Sorumsuzluk, yetkisizlik demektir deniyor. Değil.

...Alın eski ve yeni Anayasaları, karşılaştırın...

...Bize bir ihtiyaç ihtimali olmaz (Irak'a asker gönderme konusunda). Dünya kadar asker yığdılar...

...Bush, bazı tahminlerimin tuttuğunu gördüğü için anlattıklarımıza önem vermektedir...

...Saddam'ın zaafı şu: ETRAFINDAKİ ADAMLAR, KENDİSİNE GERÇEĞİ SÖYLEMEYE ÇEKİNİYORLAR. Bu yüzden hatalar yapıyor...

Soru: Size gerçekleri söylüyorlar mı?

Özal: Kimse bana bir şey söylemiyor ki. Biz kendimiz öğreniyoruz!..

...Merkez Bankası'nda altın hariç şu anda 6.5-7 milyar dolar rezerv var. 5-6 milyar dolar da özel bankalarda bulunuyor. Avrupa ve Japonya'dan yardımlar gelmeye başladı. 2.5 milyar doların üzerinde bir yardım bekliyorum...

...Şu anda Türkiye Cumhurbaşkanı'nın yetkileri Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand'dan çok daha güçlüdür. Ben şu andaki durumumdan şikâyetçi değilim.

...BARIŞA ERİŞEBİLMEK İÇİN SAVAŞ KARARLILIĞINI GÖSTERMEK LAZIM... Bugüne kadar bir tek asker yollamadık. BM Güvenlik Konseyi kararı çıkmadan adım atmayız.

(Paris'te hızlı tren seferi sırasında) ...Mühim olan demiryolu!.. Bu trenlerin Türkiye'ye de gelmesi gerek..."

23 Kasım 1990 Cuma

"...Bazı çevreler Türkiye'de fakirlik edebiyatı yapıyor. Yılda 2-2.5 milyon televizyon üretiliyor ve yarısı yurt içinde satılıyor ise insanlarda onu alacak para var demektir... Keşke mümkün olsa da, serbest pazar ekonomisini savunmayanları komşu ülkelere turistik geziye götürüp konuşturabilsek...

...Ekonomik dengeleri, politik endişelerle bozmayın. İleri ülkelerde ekonomiden sadece hükümet değil, büyük kuruluşlar, sendikalar, tarımcılar da sorumludur..."

24 Kasım 1990 Cumartesi (Thatcher'e gönderdiği mesaj)

"...Geçen yıllarda almış olduğunuz cesurane kararlar, seçkin kariyerinize damgasını vurmuş olmakla birlikte, özellikle bu kararınız hepimizi çok üzmüş bulunuyor."

26 Kasım 1990 Pazartesi

"...Ne zaman genel seçim yapılacaksa, Cumhurbaşkanını da seçelim. Genel seçim 1992'de ise o zaman yapalım. Ben de hodri meydan diyorum...

...Körfez krizini sulhle çözmeyi istiyoruz. Ama harp olursa buna da hayır demeyiz.

...Bundan sonra DARBE OLMAZ!.. Olmaz, olmaz ama, siz sıkı durursanız!.. (Gazetecilere)"

27 Kasım 1990 Salı

"...Anayasamız, 1924 haricindekiler birer reaksiyon Anayasalarıdır. Daha çok ağırlıklı olarak o günlerdeki problemleri çözmek için yapılmış Anayasalar olarak ele almak lazım. Anayasamızın rahat bir ortamda yeni baştan mülahaza edilmesini önemli görüyorum. Paris'te anlaşmaya imza koyan Türkiye'nin daha farklı bir Anayasa'ya ihtiyacı vardır.

...Cumhurbaşkanını halk seçmelidir. 1992 veya ne vakit seçim yapılacaksa parlamento seçimleri ile birarada bu seçim de yapılabilir. Böyle bir şey memleketimizde bu konudaki münakaşaları da ortadan kaldırır. Şunu açık olarak söylüyorum: HERKES BOYUNUN ÖLÇÜSÜNÜ ALIR! Netice itibariyle buyurun meydana. Halk bu konuda karar versin. İşte buyurunuz, meydan ortada. Hodri meydan!.. Buyurunuz, tecrübeyi rahatlıkla yapalım. Seçimi yapacak olan millettir. Biz buraya gelirken de millete güvenerek geldik. Yani kendimizi ortaya koyarken, ailemizde sultanlık, paşalık vs. böyle bir şey yok. BİZ MEMUR ÇOCUĞUYUZ. Buradan gitmek bizi hiçbir şekilde üzmez. Seçilmesek de milletin takdiri, seçilsek de..."

29 Kasım 1990 Perşembe

"...Neye verirseniz verin şu KİT'leri elden çıkartın. KİT açıklarını bütçeden devlet ödemez, millet öder. Zonguldak kömür havzasının zararı 500-600 milyarı buluyor... İşçiye yüzde 60 zam verirseniz, zarar 1 trilyon lirayı bulacak. Kim ödeyecek bu parayı? Devlet nereden verecek bu parayı? Para basmamaya çalışıyoruz. Enflasyonun sebeplerinden biri bu. Üretim olmayan yere milyonlarca lira para verirseniz, enflasyonu körüklersiniz...

...70'li yıllarda her yerde temeller atıldı. Hâlâ o temellerin acısını çekiyoruz. Kurulmuş olan bazıları da hâlâ kendisine gelemedi. Hep zararlı o temeller. ASLINDA O TEMELLERİ ATANLARI O FİKİRLERİ YAPANLARI BİR NEVİ MANEVİ OLARAK YARGILAMAK LAZIM. NİÇİN BU İŞLER YAPILDI, BU HALE GELDİ DİYE. KAÇ SENE OLDU, BU KURULUŞLARDAN HANGİSİ KÂR EDİYOR?"

Üçüncü Bölüm

"GERÇEK, ÇATLASALAR DA PATLASALAR DA... GERÇEKTİR!"

22

O günlerde cep telefonları olsaydı, gürültü daha büyük olacaktı!

Sessizlik. Ama bir an geldi: Kimi arkadaşların cep kemerlerinden eksik etmedikleri çağrı gerecinin, çıngıraklı yılanın çıkardığı sese benzeyen, sesi duyuldu.

Hafif gülüşme sesleri yayıldı salona.

Zira Genelkurmay Harekât Başkanı Korgeneral Doğan Bayazıt gazetecilere 'Güneydoğu'daki terör eylemleri üzerinde' bilgi veriyordu.

Çağrı gerecinin sesi sessizliği yırtınca, Korgeneral Bayazıt sustu.

Derin sessizlik yeniden egemen oldu salona. Ama –sanırım Güneri Civaoğlu'nun– sesi, o tılsımlı sessizliği bozdu:

"Genelkurmay Başkanı Torumtay istifa etmiş."

Çağrı gerecinden gelen iki-üç sözcüklü mesaj, birden büyük bir heyecana neden oldu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Yüzünde tek bir çizgi oynamayan Korgeneral öyle duruyordu.

Generale seslenenler oldu: "Paşam, Torumtay Paşa ile konuşmamızı sağlasanız."

Deneyeceğini söyledi Korgeneral Bayazıt. Gitti, geldi:

"Görüşme isteklerinizi kabul etmiyor" dedi.

İlk bilgileri gazeteci deyimiyle 'olay mahallinde' almaya çalışan gazeteciler hiçbir şey elde edemeden Genelkurmay'dan ayrıldılar. Ayrılmadan önce, 'bu ani karar karşısında' Bayazıt'ın yorumunu sordular. Net bir yanıt verdi:

"Komutanlar en iyi kararı, en iyi zamanda ve yerinde verirler."

Anlaşılan şuydu:

Torumtay'ın istifası Genelkurmay için 'bir sürpriz' değildi.

İstifa mektubu kısa, ama çarpıcı içerikteydi:

"İnandığım prensiplerle ve devlet anlayışımla hizmete devamı mümkün görmediğim için istifa ediyorum."

Bu kadar!

Oysa, Orgeneral Necip Torumtay'ın istifasının arkasında öylesine önemli olaylar, devlet yönetimindeki sapmalar, Anayasa'ya aykırılığı kanıtlayan işlem ve işlevler gizliydi ki...

Şaşırmamak olanaksızdı!

23

Körfez krizinin başladığı günden itibaren; Turgut Özal, Irak'a karşı başlatılacak bir savaşta Türkiye'nin yer almasını istiyordu.

Bir saplantı haline dönüşen bu isteğini ulustan, devlet yöneticilerinden gizlemeyi başardı.

Turgut Özal'ın önlenemeyen 'tek adamlık' tutkusu ile yürüttüğü politikalara; şayet TSK, muhalefet partileri ya da sağduyulu bir kısım basın direnmeseydi, Türkiye daha ilk günden savaşın öngördüğü koşulların içinde olacaktı.

ABD Başkanı 'president' Bush'la 'büyük muhabbet gösterileri' arasında veya başbaşa kaldıkları saatlerde neler konuştuğu hiçbir zaman öğrenilemedi. Bush'a neler vaadetmişti Özal, karşılığında neler almıştı veya alamamıştı?

Hiçbir zaman öğrenilemedi. O sırları mezara kadar sakladı.

Özal, uluslararası arenadaki ikili görüşmelerin tutanağını asla bilinen anlam ve içerikte yazdırmadı Dışişlerine. İşine geldiği kadarını tutanaklara aldı. İşine gelmeyenleri gizledi.

Garip bir yalanlama ustasıydı. Hemen herkes Özal'ın, Körfez Savaşı'na müttefiklerin yanında 'fiilen katılmayı' şiddetle arzuladığını biliyordu.

Savaşa girmeyi istediği kendisine anımsatıldığı zaman, hayret verici bir ciddiyetle, üstelik yanıt vermekte bir an olsun duraksamadan, savı şiddetle geri çeviriyordu.

Söylediği tek istek: "Savaştan sonra kurulacak olan uluslararası sofrada Türkiye'nin yer almasını ve ortaya konulacak pastadan yeterli payı almasını" sağlamaktı.

Savaş mı? Hayır, hayır! "Tek bir Türk'ün burnunu kanatmayacak"tı.

Demek ki Özal savaş istemiyordu.

Oysa, istiyordu!

Sonradan öğrendik; Genelkurmay Başkanı Torumtay'dan güney sınırlarımızda 'gereken hazırlıkların ve manevraların yapılmasını' istemişti. Savaşı 'Türkiye'nin hakkı olan petrol bölgesi Kerkük ve Musul'u almak için' istiyordu.

Petrol yataklarına sahip Kuveyt'i Irak'a bırakmak istemeyen ABD ve Batı; Türkiye'nin bir Kuveyt değerindeki Kerkük ve Musul'u 'ilhak etmesine' izin verecek miydi?

Savaş istediğini açık seçik söylemeyen Özal; askerlere, istediği yöne çevireceğini sandığı Yıldırım Akbulut'a ve hükümete, 'Irak'a karşı güneyden 2. cephe açmayı' önerdi.

Savaşla ilgili çeşitli varsayımları yadsıyan Özal; doğruları söylemekten ustaca kaçıyordu.

Garipsenecek ama, o günlerin şaşırtıcı söylemi yine Özal'dan gelmişti.

Savaş isteyen kendisiydi, 'Türk basınının savaş davulları çaldığını iddia ediyordu.'

Basın, savaşı hangi amaçla istiyordu? Özal gerekçeyi de sunuyordu:

"Amaç, tirajları yükseltmek!"

Oysa, basını suçlarken, kendisini tanımlıyordu. Basının bir bölümüne egemen savaş eğilimi Çankaya Köşkü'ne yakın kimi gazeteciler aracılığıyla gazetelere yansıyordu.

Erdal İnönü, "Birisi çıkıp Turgut Özal'ın ABD'de ne yaptığını, ne gibi taahhütler verdiğini anlatmalı" derken, çok haklıydı. Ama anlatacak kimse yoktu.

Zira, Bush'la Kasım ayındaki görüşmesinde Türk Dışişleri Bakanı Ali Bozer de 'dışlanmıştı.' Özal ne söyler, ne kadar bilgi verirse ona inanmak zorundaydık.

Bir gün (1994'te) Cumhurbaşkanı Demirel'e; Özal döneminden

kalma tutanaklarda kamuoyuna yansıttığı klasik bilgilerin dışında 'gizlediği' kimi bilgiler olup olmadığını sordum.

Alaylı bir gülümsemeyle yüzüme baktıktan sonra;

"Hiçbir şey yok" dedi.

Bu, Özal'ın gerçekleri bütünüyle devlet arşivlerine yansıtmadığını gösteriyordu.

Özal güya savaş istemiyordu ama; Musul ve Kerkük'ü göstererek asker ve sivil otoritelerin iştahını kabartmaya çalışıyordu. Tam bu sıralarda ABD'nin ünlü ABC televizyonu bir program yayımlıyor, Türkiye'nin Musul'la Kerkük'e girdiğini, bu savaşta Irak'ın 50 bin, bizim 2 bin kayıp verdiğimizi duyuruyordu.

ABC'deki program tarih de veriyordu: Irak'a karşı savaş 6 Kasım 1990'da başlayacak, Türkiye 30 Kasımda Kerkük'e girmiş olacaktı!

DYP lideri ile görüşen ABD Temsilciler Meclisi üyesi Solarz Demirel'e, "Bağdat'a giren askerler arasında Türk askerlerinin de bulunmasını istemez misiniz?" diye sormuştu.

Hükümetin artık kamuoyunca bilinen 'pasif durumu', Özal'ın 'tek adamlık' uygulamaları karşısında; Demirel,

"Özal, Genelkurmay Başkanlığı da yapmaya başladı" diyecekti.

Yalnız ABD televizyonları değil, etkileri tartışılmaz ABD ve Batı gazeteleri de Özal'ın savaş isteğini destekleyen yayınlar yapıyordu.

Başkan Bush "Savaş istemiyorum, ama gözardı da etmiyorum" diyordu.

'Bizim Başkan da üç aşağı beş yukarı Bush gibi konuşuyordu.

Ah, bir de ülkedeki sağlam kuvvetlerinin direnmesini kırabilse...

Bush'la elele... Kerkük senin, Bağdat benim... Savaşacaktı! Hey!

İkinci Dünya Savaşı'nda 'onbaşı' Hitler, Alman ordularını yönetmişti.

Körfez Savaşı'nda Türk orgenerallerine 'yedeksubay' Turgut Özal mı yön verecekti?

Bu soru, bir suçlamanın ürünü değildi. Zira; niyetlerini, görüş-

lerini doğrudan izleyip irdeleme olanağını bulan Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay, 'yedeksubay Turgut'u –anılarında– aynen şöyle anlatıyor:

"Hükümet, karar mekanizması sistemi içerisinde kendi yetkisini kullanmakta tereddüt edip hiyerarşideki yerini alamayınca....

...Genelkurmay Başkanı (Torumtay), 'sevk ve idare yetkisi olmayan Cumhurbaşkanı'nın' (Özal'ın) direkt olarak, taleplerine muhatap olmuştur...

Kısaca, geminin dümeni asıl sorumlusunun elinde değildi ve rotası da belirsizdi...

...Böylece ben şahsen, 'Cumhurbaşkanı'nın askeri yönden iştirak etmediğim görüşlerine ve mevcut sistemi dışlayan usul ve yetki dışı bir yöntem biçimine' ayak uydurarak ya inançlarımı feda etmek, ya da işgal ettiğim makama veda etmek suretiyle ciddi bir uyarıda bulunmak durumu ile karşı karşıya gelmiş bulunuyordum."

İşte 'tek adam' gerçeği ve Türkiye'yi getirdiği nokta.

Bu saptamayla Torumtay, Aralık 1990'da ülkenin içine düşürüldüğü durumu bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor.

3 Aralık 1990'da istifa ederken geride inanılması güç daha pek çok olay bırakıyor.

24

Orgeneral Necip Torumtay'ın istifası fırtınalar kopardı. İlk yorum:

"Torumtay, Körfez krizinde Cumhurbaşkanı Özal'la arasındaki 'yaklaşım farklılıkları nedeniyle' istifa etti" biçimindeydi.

Genel anlamda yorum yanlış değildi.

3 Aralık günü; Torumtay, Genelkurmay'da üst düzey subay, general ve amirallere kısa bir konuşma yaptı:

"Silahlı Kuvvetlerin değerli mensupları;

Emir ve komuta sorumluluğunu ve şerefini gururla taşıdığım yüce mesleğimden kendi kararımla ayrılmak durumundayım.

Aziz milletimizin güven ve gurur kaynağı olan sizlere şaşmaz hedefiniz olan Atatürk'ün gösterdiği yolda ve doğrultuda kendi asil

ve kutsal görevinizde ve kendi işinizde sağlık, başarı ve mutluluklar diler, arzı veda ederim" dedi.

Akşam üzeri Köşk'e çıktı. Özal'la bir saat görüştü. Sonra Başbakan Akbulut'u ziyaret etti.

Köşk adına açıklama yapan sözcü Kaya Toperi "Cumhurbaşkanı'nın, Torumtay'ın istifasından üzüntü duyduğunu, Silahlı Kuvvetlerde her rütbe ve görevde başarı ile hizmet eden değerli bir komutan olduğunu" söyledi.

Genelkurmay Başkanlığına hemen atama yapılmadı. Kara Kuvvetleri Komutanı Doğan Güreş 'vekâlet edecekti.'

Torumtay'ın, Başbakan Akbulut'la yaptığı görüşmenin basına yansıyan kimi yönleri, oldukça garipti.

Akbulut Orgenerale, "Aramızda hiçbir ihtilaf yok, neden istifa ediyorsunuz? Vazgeçin" demişti.

Evet, Torumtay'ın Başbakan'la hiçbir 'ihtilafı yoktu.'

Sorun, evet doğruydu, Başbakan'dan kaynaklanmıyordu. Sorun; Özal'ın, 'sevk ve idare yetkisi olmayan Cumhurbaşkanı'nın, direkt olarak taleplere muhatap olmasından, askeri yönden iştirak etmediği görüşlerine ayak uydurmamaktan' kaynaklanıyordu.

Akbulut, bu gerçeği nedense kavramıyor ya da kavramak istemiyordu.

Bu sıra, BM'nin 678 sayılı, Irak'a askeri güç kullanmaya izin veren kararı da çıkmış; Bush, son bir çare diye Irak'a doğrudan 'diyalog çağrısı'nda bulunmuştu.

Beklemediği bu karar Özal'ın kafasını karıştırmıştı.

Savaş beklerken, zayıf bir olasılıkla barışa yol açacak 'diyalog çağrısı?'

Batılı haber ajansları, örneğin Reuter, 'üst rütbeli subaylara dayanan' haberinde, "Torumtay'ın istifasının beklendiğini" bildirdi.

Kuşkusuz, haber özünde doğruydu. Çünkü; Torumtay, Cumhurbaşkanı'ndan gelen askeri yaptırımlarla ilgili 'telkinleri, istekleri' Genelkurmay Karargâhına aktarıyordu.

Torumtay gibi askerlerin 'hiyerarşik düzen içinde davranmaları' çok doğaldı.

Reuter, aynı haberde gerçekçi bir saptama daha yapıyor; Torumtay'ın davranışını, "Milli Savunma Bakanı Safa Giray ve Dışişle-

ri Bakanı Ali Bozer'in istifalarından sonra Turgut Özal'ın politikayı 'tek başına' yönlendirmesine" bağlıyordu.

Bu da gerçekçi bir yorumdu.

Bir başka gerçeği AFP haber ajansı duyurdu:

"Necip Torumtay, 1960'dan bu yana çeşitli darbelerin liderleri olan seleflerinin aksine...

...Cumhurbaşkanı'na 'muhalefetini açığa vurmak' istememişti."

Kamuoyuna açıklanan Torumtay'ın tek cümlelik istifa mektubu, Ankara'daki diplomatik çevrelerde daha başka biçimde yorumlandı:

"Torumtay, Kemalist Türk ordu geleneğini temsil ediyordu. İslamcı gericiliğin orduya da sızması tehlikelerine karşı uyarıları biliniyordu.

Körfez krizinde askeri müdahaleden yana olmayan tutumu istifasına neden olabileceği gibi, gericilik endişesi de bu karara katkıda bulunmuş olabilir"di.

Bu yorumda da –istifaya tam anlamıyla neden olmamasına karşın– gerçek payı vardı.

Ordu, laikliğe karşı girişimlerden, hazırlıklardan rahatsızdı ve bu rahatsızlık zaman zaman basına yansıyan resmi demeçlerde de seziliyordu.

Tabii, başta Cumhurbaşkanı Özal, SHP dışındaki muhalefet partileri bir 'irtica tehlikesi' olmadığını savunuyorlardı.

Ama, Torumtay'ın istifasına yol açan asıl büyük neden; Körfez krizinde Çankaya'dan ve hükümetten gördüğü 'devlet anlayışına uygun olmayan hareketler'di.

Muhalefet lideri Erdal İnönü, Başbakan Akbulut'tan derhal görüşme isteminde bulundu ve "Torumtay'ın istifasıyla bir kez daha güçlenen 'endişelerini' "söyledi.

Başbakan'la konuşmasından sonraki açıklamasında, "Gördüğümüz durum" diye başlıyordu İnönü, "Bir savaş olasılığına ülkenin sürüklendiğidir. Buna karşın TBMM olarak 'bir şey yapamadığımız' ve 'kontrolün Meclis'ten çıkmış durumda' olduğudur. Genelkurmay Başkanı'nın da, açıklanmayan nedenlerle ama herhalde 'devlet anlayışına uygun görmediği bir karar karşısında' istifa ettiğini söylemesi kaygılarımızı artırmıştır."

İnönü, Başbakan'dan 'durumu açıklamasını' istiyordu:

"Aslında yapacağınız açıklama TBMM'de olmalı. Bir savaş haline ulusal çıkarlarımıza aykırı olarak sürüklenmeyi önlemeliyiz. Bunun için de iktidar ve muhalefet Meclis'te fikirlerini söylemeli" diyor.

İnönü'ye göre; Başbakan Akbulut, Torumtay'ın istifasıyla ilgili olarak kendisini 'tatmin edici' bir açıklama yapmıyor."

İnönü, tekrar tekrar söylüyor, istemde bulunuyor, açıklama istiyor.

Akbulut, "Genelkurmay Başkanı'nın neden istifa ettiğini bilmediğini" söylemekle yetiniyor.

İç politikadaki kargaşa, basına da yansıyor. İstifanın 'bir muhtıra' anlamına gelip gelmediği soruşturuluyor, yazılıyor, soruluyor.

Demirel, "İstifayı çok önemsediğini" söylerken, Ecevit "Çok önemli olay" diye niteliyor. Torumtay'ın istifasını yorumlarken;

"Kısa açıklama... Çeşitli konularda ciddi huzursuzluğu ortaya koyuyor" diyor.

Eski ve emekli komutanlar kısa ve gerçekçi değerlendirmeler yapıyor.

12 Mart'ın ünlü ismi, eski Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur "Ortada hükümet diye bir şey yok" dedikten sonra, noktayı koyuyor:

"Genelkurmay Başkanı'nın anlaşmazlık içine düştüğü kişi, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'dır. Anlaşmazlık konusu çok büyük olasılıkla Körfez krizindeki gelişmelerdir. ABD, İncirlik Hava Üssü'nü kullanmak istiyor. Orada lojistik destek sağlamanın peşinde."

İstifanın üzerinden iki gün geçmiş. Torumtay'ın görevi bırakması basında, siyasal çevrelerde üç nedenle izah ediliyor: (a) Körfez krizi. (b) Antilaik hareketler. (c) Savunma stratejisi.

Doğan Güreş'in Genelkurmay Başkanlığı kesinleşirken, daha sonraki yıllarda 'önemli bir probleme dönüşecek olan' Orgeneral Muhittin Füsunoğlu Kara Kuvvetleri Komutanlığına getiriliyor.

(5 Aralık 1990) SHP çevrelerinden 'değişik bir haber' sızıyor.

Söylediklerine göre Akbulut, Erdal İnönü'ye "Körfez politikala-

rında Cumhurbaşkanı ile Genelkurmay Başkanı arasında 'görüş ayrılığı ve tartışma çıktığını' " dolaylı yoldan söylemiş, bu türden haberleri doğrulamış.

Torumtay, "Haberi olmadan alınan 'bazı önlemlerden' sonra istifa etmiş."

Şimdi sıra, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın –gerçekleri sıralayan– anlatımlarına geliyor.

1993'te kamuoyuna mal ettiği gerçeklere...

Dördüncü Bölüm

YALAN MAKİNESİNE GEREK YOK

"Torumtay'ın anlatımları, açıklamaları yeter!"

25

Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay'ın istifa ettiği gün:

Özal, Bush'un Irak lideri Saddam'a diyalog çağrısını gazetecilere yorumluyor. "Bu gelişmeye karşın Saddam bize karşı bir çılgınlık yapabilir mi?" sorusunu yanıtlıyor:

"Allah Allahhh!" diye başlayıp, büyük bir hayret gösterisinde bulunuyor:

"Ben faraziyeler üzerinde hiç konuşmuyorum...

Asker göndeririz, göndermeyiz.

İncirlik'i kullandırırız, kullandırmayız.

Onları hiç konuşmam.

Barışçı yola varabilmek için harbi göze almak lazım. Göze alamadığımız zaman mümkün değil. BM kararının çıkması, barışçı yolu daha kuvvetlendirmiştir. Siyaset yapmıyorum, fikrimi söylüyorum..."

Başkentte çalkantılar sürüyor, söylentiler artıyor.

Çankaya'daki 'tek adam', Torumtay'ın istifasına 'yeni bir kılıf' arıyor ve büyük bir kriz ortasındaki istifayı 'demokratik gelişmemize' bağlıyor:

"Neticede bu hadise demokratik ilkelerin, parlamenter sisteme sahip diğer ileri demokratik ülkelerde olduğu gibi memleketimizde de uygulandığını gösteren bir örnek olarak kabul edilmiştir" diyor. (5 Aralık 1990, Çarşamba)

Cüretkâr, olaylara tam anlamıyla ters düşen bir açıklamayla istifayı yorumlamayı sürdürüyor:

"Kendisiyle (Torumtay ile) 'ahenkli bir çalışma imkânı' buldum. Görev süresinin tamamlanmasına 9 ay kala Genelkurmay Başkanlığından istifa etmesi beni 'şahsen üzmüştür' " diyor, diyebiliyor.

'İstifaya demokratik kılıfı' bir kez daha yineliyor:

"Aslında bu konu, diğer ileri demokratik ülkelerde olduğu gibi, genelde normal bir hadise ve uygulama olarak telakki edilmelidir...

Ve Türkiye'nin 1987'den bu yana bu yolda aldığı mesafeyi göstermesi bakımından da önemlidir."

Bir gün geçiyor. Önce üzüntüsünü belirten, sonraki gün istifaya demokratik kılıf arayan Özal (6 Aralık 1990, Perşembe) artık hiddetleniyor:

"Genelkurmay Başkanı istifa ediyor, gazeteler her gün bunu yazıyor. Dünyanın hiçbir ileri ülkesinde bu olay manşet olmaz. Hem demokrasiden bahsedeceksin, hem de beni demokrasi düşmanı gibi göstereceksin! Ne perhiz, ne lahana turşusu?"

'Ahenkli bir çalışma imkânı' bulduğu Genelkurmay Başkanı'nın istifasına yol açan gerçek nedenleri açıklayamayan, Torumtay'ın davranışını 'ileri demokratik ülkelerdeki olaylara' benzeten...

'Çok demokrat' bir Cumhurbaşkanı. Tek adam!

26

Ne çare; yıllar sonra, karşısına devlete saygı duyan, ülkenin yararlarını kişisel bakış açılarından uzak tutmasını bilen bir asker-bürokrat çıkıyor:

Atatürk'ün 'en ileri demokratik ülkelerde de benimsenen';

"Milletler için hayati derecede zorunlu olmadıkça savaş cinayettir" deyişine bütün benliğiyle inanan bir asker: Torumtay!

Körfez krizi ve Türkiye, asker gözüyle irdeleniyor:

Irak'ın Kuveyt'i 2 Ağustos 1990'da işgalinden beş gün sonra Türkiye'nin Kerkük-Yumurtalık boru hattını acele bir kararla kapatması, BM'nin ambargo kararını uygulamaya hazırlanan öteki ülkelere etkili örnek bir davranış ve parlak bir jestti.

Türk ordusu ise, Sovyet tehdit veya saldırısına karşı NATO planları çerçevesinde tertiplenmişti. İkinci durum şuydu: Türk ordusu 6 yıldır Güneydoğu'da (PKK'ya karşı) terörist eylemlerle savaşıyordu.

Irak'la aramızdaki uzun ortak sınırı 2. Ordu tutuyordu. Düzenleme, barış kurallarına uygun biçimdeydi. Genelde "kaçakçılığı önleyecek biçimde 'seyrek devriye sistemi' uygulanıyordu."

Bir savaş halinde bölge 'savunma birlikleri' ile yeniden düzenlenecekti.

PKK ile mücadeleye destek olmak üzere bölgeye ilave jandarma birlikleri, Kara Kuvvetleri kıtaları, komando birlikleriyle özel tim gönderilmişti.

Körfez krizi; başladığı gün Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri ve Milli Savunma Bakanlığı arasındaki sıkı işbirliğiyle değerlendirildi. Bu değerlendirmeler 'belirli aralıklarla' Başbakanlığa ve Cumhurbaşkanlığına gönderildi.

Bu değerlendirmelerde üç soru ortaya çıktı:

(a) Dış politikamız ülkenin savunma politikasını değiştirerek Irak'a karşı askeri harekâta geçecek şekilde mi düzenlenecekti?

(b) Körfez krizi savaşa dönüşürse Irak Türkiye'ye saldırır mıydı?

(c) Türkiye'yi savaşa sokacak önemli konu NATO'ya bağlı İncirlik Hava Üssü'ydü. ABD ve müttefiklerince İncirlik'in kullanımı gündeme gelir miydi?

Türkiye, her üç olasılığa göre gereken önlemleri aldı.

Bölge; kara birlikleri, hava filoları, hava savunma üniteleri ile 'takviye' edildi.

Türkiye, NATO'dan AMF (Avrupa Müttefik Komutanlığı Çevik Güç) istedi. Çevik Güç, bir saldırıda NATO'nun bir bütün halinde 'mütecaviz ülkeye karşı çıkacağını' simgeliyor, özel deyimiyle olası düşmana 'bayrak gösteriyor'du.

ABD ve İtalya, Türkiye'nin istemine süratle yanıt vererek uçak filolarını gönderdiler.

Fakat...

İnsan, bir kez ABD politikalarına koşut bir siyaset izlemeyi kafasına koysun:

Cumhurbaşkanı Özal, başkanlığındaki Kriz Masası toplantılarında "Bürokratik ve akademik çalışmalardan ziyade, 'bu meselenin pratik ve dinamik tarzda' ele alınmasını" birkaç kez vurguladı.

Torumtay, Özal'ın bu tutumunu ("Orgeneral Torumtay'ın Anıları" kitabında) şöyle anlatıyor:

"...İmkânlarımıza göre yapılan 'gerçekçi değerlendirmeler bir tarafa itilerek, stratejiye uymayan ve kişisel kararlara dayanan değişik bir yöntem modeli' ile karşı karşıya gelinmiş olunuyordu."

Yedeksubay Turgut Özal'ın, 'stratejiye uymayan ve kişisel kararlara dayanan' hareketlerini, Demirel, 'Cumhurbaşkanı'nın Genelkurmay Başkanlığı yaptığı' biçiminde yorumlamıştı.

'Tek adam' Irak'a saldırmayı ya da müttefiklerle birlikte Irak'a karşı savaşa girmeyi kafasına koymuş:

Alelacele Kerkük-Yumurtalık boru hattını kapatarak, Başkan Bush'un takdirlerini kazanmış, tebriklerini almış olan Özal, krizin başlamasından sonra, 'ziyaretine gelen ABD'li yetkililerden sonra,' askerlere kimi talimatlar verdi.

Krizden hemen sonra Dışişleri Bakanı James Baker, Senatör Byrd ile Cochran geliyor. Özal'la konuşuyorlar, Akbulut'la buluşuyor ve Genelkurmay Başkanı Torumtay'ı ziyaret ediyorlar. Adamına göre kimine 'telkinlerde' bulunuyorlar, kiminden de Türkiye'nin olası bir savaştaki yerini saptamaya çalışıyorlar.

Torumtay; "Cumhurbaşkanı ve Başbakanı ziyaret edenlerden bazıları yaptıkları görüşmelerde, bir savaş halinde koalisyon kuvvetlerinin Körfez bölgesinden taarruzla Kuveyt'i kurtarma harekâtını yaparken, Türkiye'nin kuzeyden ikinci bir cephe açarak Irak topraklarına girmesini önerdiklerini" söylüyor.

Bu, çok ciddi bilgiyi (aynı kitapta) şöyle sürdürüyor:

"Cumhurbaşkanı Özal da 'bu teklifi benimseyerek' benim de bulunduğum Kriz Masası görüşmelerinde 'birkaç defa ısrarla gündeme getirmiş' ancak 'destek görmemiştir.' "

Kısacası: Kriz Masası, Özal'ın (kuşkusuz ABD'nin) 2. cephe önerisini reddediyor!

Nedenini askerler açıkça ortaya koyuyorlar(dı):

Türkiye'nin, kendisini bir bakıma etkileyecek bu savaşa seyirci ve uzak kalmaması gerekirdi.

Ancak, güneydeki asıl taarruz sıklet merkezinin harekâtını kolaylaştırmak için kuzeyden ikinci derecede önemli 2. cephe açılmamalıydı.

Cumhurbaşkanı Özal, askerlere, Irak sınırı civarında tatbikatlar yaparak bir kısım Irak kuvvetlerinin kuzeyde 'tespit' edilmesini telkin etmesinde asıl amaç neydi?

'Tali cephe' diye adlandırılan 2. cephe için ön hazırlık!

Oysa, bizim 2. Ordumuza karşı Irak, kuzey alanlarında 7-8 tümen asker bulunduruyordu.

Özal –Torumtay'ın verdiği bilgilere göre– sürekli sınır ötesi bir kara harekâtının 'lüzum ve önemi üzerinde duruyor' ve buna göre 'hazırlıklı' bulunulmasının gereğini vurguluyordu:

Her vesile ile 'Musul ve Kerkük'ün Misak-ı Milli sınırları içerisinde olduğunu' hatırlatıyordu.

Özal'ın 'sürekli istek ve telkinlerinin' Kriz Masası üyeleri dışında kimi tanıkları da vardı:

Ağustos 1990'da Torumtay; Deniz Kuvvetleri Komutanlığına atanan Oramiral İrfan Tınaz ile yeni Hava Kuvvetleri Komutanı Siyami Taştan'ı ve Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'i 'takdim için' Köşk'e götürdü.

Özal, 'aynı konuya' girdi. Bir İngiliz yazarının Kerkük ve Musul'un Türkiye için önemini irdeleyen yazısını okudu. Bu yazı daha sonra Türk basınına da sızdırıldı.

Oysa; Torumtay'a göre, "2. cephe angajmanları düşünülürken Türkiye'nin çevresindeki diğer belirsizlik ve gelişmeleri de dikkate almak gerekiyor"du.

"Sınır ötesi hareket için dolgun kadrolu bir ordu kurulmalı, Kuzey Irak'ın işgali bir son olmayacağına göre orada yıllarca kalması olası Türkiye çok dikkatli hazırlıklar yapmalı"ydı.

Askerler, Irak'a saldırıyı 'Ortadoğu bataklığına girmekle eşdeğer' görüyorlardı.

Torumtay, anılarında isim vermiyordu ama, doğrudan Özal'ın düşünce biçimini ortaya koyan bir üslup kullanıyordu: "Özellikle böyle bir harbi başlatarak ilk taarruzun ülke çapında kapsamlı hazırlıkları yapılıp tamamlanmadan küçük çapta bir barış zamanı tat-

bikatı gibi, istendiği zaman hemen başlatılabileceği zannediliyordu." Kimdi 'zanneden?' Tabii, Özal'dı.

Barış zamanında Kuzey Irak'ta PKK'nın kovalanması gibi bir sınır ötesi harekât?.. Özal'ın düşünce biçimi –demek ki– buydu ve belki de biz 2. cepheyi açtıktan sonra ABD askerlerinin –nasılsa– hemen Türkiye'ye gelip savaşa gireceklerini sanıyordu.

Öyleyse? Ona göre, Torumtay'ın kaygıları geçersizdi.

Ama 'zan ile' yola çıkılamazdı.

Genelkurmay Başkanı Torumtay ziyaretine gelen Amerikalılara, hükümetin resmi-siyasal görüşü yönünde konuşuyor ve;

"Türkiye'nin bu savaşa fiilen karışmadan müttefiklerine sağlayabileceği çeşitli yardım ve destek olanakları vardır.

Savaş bittikten sonra, savaşa fiilen girmemiş ve yıpranmamış bir Türkiye, bölgede istikrarın sağlanmasında en güvenilir güç ve dayanak olacaktır" diyordu.

Ne ki, Torumtay, Amerikalılara söylediklerini Cumhurbaşkanı Özal'a 'arzettiğinde pek memnun kalmadığını' gördü.

Zira; Özal, ABD koşutunda bir politika izliyor, resmi Türk politikasını izlemeyi değil, savaşa girmeyi, 2. cephe açmayı istiyordu.

Torumtay'ın, Özal'ın yürütmeyi istediği politikaya karşı duran görüşleri gayet berraktı:

"Bir kumar düşüncesiyle savaştan sonra 'pastadan pay almak için' komşu ülkelerin topraklarının bir kısmını ülkemize dahil etmek ve Musul-Kerkük petrollerine el atmak gibi BM yasalarına aykırı bir davranış da dünya kamuoyunca herhalde kabul edilemezdi."

Özal'ın 'tek adamlığına' olumlu gözle bakmayan Genelkurmay Başkanı, "Böyle önemli bir kararın (2. cephe) verilebilmesi için de önceden hükümet ve Genelkurmay düzeyinde çok ayrıntılı çalışmalar ve planlar yapılarak 'nihai onay için TBMM'ye gidilmesi' gerekirdi" diyor ve ekliyor:

"Böyle önemli bir konu, çok kısıtlı sayıda katılımın olduğu, acil durumlarda toplanan Kriz Masası'nda sonuca bağlanamazdı."

O günlerde Cumhurbaşkanı'nın zaten önemsemediği, Başbakan Akbulut'un Çankaya'yı aşarak uygulamayı sürdüremediği siyasal ve rejimsel gerçeği Torumtay, bir asker, anımsatıyor:

"Unutulmamalıdır ki, Türkiye'de parlamenter demokrasi sistemi yürürlüktedir ve 'kararlar tek kişi tarafından' verilmemektedir."

Sonuçta, Özal'ın isteği doğrultusunda Türkiye'nin Irak'a 2. cephe açması... ve....

Kerkük-Musul bölgesini ele geçirmeyi içeren düşsel plan gerçekleşmedi!

27

Torumtay, sadece Türkiye'nin Anayasal ve siyasal geleneklerine göre davranmıyordu.

NATO'da düzenlenen ve sayısı 50'ye varan 'harp oyunlarında', siyasi güçten savaşa kadar çeşitli kademelerin işleyişini izlemiş, öğrenmişti. Bu yöntemleri anılarında şöyle anlatıyor:

"NATO ülkelerince uygulanan savaş kararlarının alınması yöntemleri konusunda, bu ülkelerin yönetimleri ve parlamentolarınca yapılan işlemler, genelde aşağıdaki sırayı takip etmektedir:

• İlk adım yönetim tarafından atılır ve önce ülkenin milli menfaatlerine karşı tavır almış veya harekete geçmiş olan ülkenin, eğer gerekiyorsa 'düşman ülke' olarak tanımlanması kararı alınır.

• Bu karardan sonra bu ülkeye karşı savaş açılıp açılmaması konusu hükümet tarafından tartışılır ve karar savaş yönünde olursa, bu kararın parlamentodan geçirilmesine hazırlık olmak üzere böyle bir savaşın 'nedenleri ile gayesi ve hedefleri' saptanır ve Meclise sunulur.

• Parlamentodaki müzakerelerden sonra savaş kararı alınırsa, bu karar açıkça hükümete bildirilir.

• Bunun üzerine hükümet, uygulayıcı makamlarla koordineli olarak böyle bir savaşın politikasını ve siyasi hedefini belirten bir siyasi direktif hazırlar ve bunu Bakanlıklara ve Genelkurmay Başkanlığına yayımlar. Bu direktif taslağı, normal olarak sivil ve asker görevliler tarafından kaleme alınır ve böylelikle son aşamada da eşgüdüm ve sürat sağlanmış olur.

• Genelkurmay Başkanlığı, hükümet direktifinde belirlenen siyasi hedef esas alınarak askeri stratejiyi saptar ve hedefleri belirler.

• Hükümet direktifinin hazırlanmasında, gerek siyasi ve gerek askeri yönden, tasarlanan harekâtın sonuna kadar tüm senaryosu tasarlanır ve askeri ihtiyaçlar hesaplanarak hükümetçe sağlanması yoluna gidilir.

• Savaş başladıktan sonra da gelişen durumlara göre zorunlu olursa, o ülkenin harekâtına müdahale eden başka ülkelere de savaş ilanı dikkate alınır veya harekâtı güvence altına almak üzere yeni ittifaklar gündeme gelebilir. Savaş süresince siyasi otorite ileriye dönük politikaları ile geleceğe dönük bu tür faaliyetler içerisinde bulunarak sonuçta mutlak zaferi elde edecek önlemleri alır.

Bir ülkenin sınırlarımıza tecavüzü halinde, Silahlı Kuvvetler yürürlükteki alarm talimatı ve savunma planlarına göre gecikmeden ilk reaksiyonları gösterirken siyasi otorite tarafından ilk fırsatta genel alarm verilir ve savaş kararı alınır.

Yukarda açıklananlar, savaşın açılmasında ve zaferle sonuçlanmasında asli sorumluluk ve yetkiyi omuzlarında taşıyan siyasi otoritenin genel bilgisi içerisinde olması gereken temel kavramlardır."

Körfez krizinde 'asli sorumluluk, yetkiyi omuzlarında taşıyan siyasi otorite'ydi.

Ama Çankaya, Anayasal ve yasal kuralları çiğneyerek siyasal otoriteyi Köşk'te toplamıştı.

Çankaya'nın tutumunu; Torumtay, "Türkiye'de ne yazık ki bu deneyimler siyasi otoritenin karar mercilerine ve en yüksek organlarına yansımamış ve bu nedenle Körfez krizi sırasında adeta el yordamı ile ve rastgele çabalarla ve hiyerarşik düzen kenara bırakılarak... savaş kararı alınmak istenmiştir" diye özetliyor.

Kamuoyuna sürekli şırınga edilen olası Irak saldırısı da, askerlere göre, gereksizdi:

8 yıllık savaş tecrübesine, çok sayıda modern silaha sahip olmasına karşın (Irak'ın) eğitim ve organizasyon açısından zannedildiği kadar savaş yeteneğine erişmediği TSK'ca biliniyordu ve Torumtay'a göre 'Türkiye için ciddi bir tehdit oluşturması bahse konu bile değildi.'

Çünkü: "Anadolu, kendisini ele geçirmek isteyen düşmanlara mezar olmuştu!"

İncirlik konusuna gelince: Körfez krizinden önce İncirlik'in muh-

temel bir Körfez savaşında kullanılması ile ilgili olarak Genelkurmay ve hükümet arasında herhangi ortak bir çalışma yapılmamış...

Ancak, konu Cumhurbaşkanı Özal tarafından 'özel konuşmalar' sırasında birkaç defa ortaya atılmış, fakat üzerinde durulmamıştı.

28

Bardağı taşıran damla

Bir asker, Torumtay, devletin Özal elinde düştüğü durumu açıklıyor:

Kasım 1990. ABD Büyükelçisi Abramowitz, Genelkurmay'a başvurdu ve Genelkurmay Başkanı ile görüşmek istediğini bildirdi.. Genelkurmay, Büyükelçiliğe, protokol gereği bu alışılmamış başvurunun Dışişleri kanalıyla yapılmasını söyledi.

Dışişleri kanalı ile verilen randevuya Büyükelçi Abramowitz, ABD Askeri Yardım Kurulu (Jusmmat) Başkanı'yla geldi.

Söylediği şuydu: Paris'te uluslararası konferansta ABD Başkanı Bush ile Cumhurbaşkanı Özal, biraraya geliyor ve Körfez krizini gözden geçiriyorlar. Bundan sonraki 'askeri ortak çalışmalar' için Turgut Özal, Bush'a Genekurmay Başkanı'nı 'temas noktası' olarak gösteriyor.

Elçinin elinde bu konuda Washington'dan gelen bir mesaj da var.

Torumtay, Büyükelçinin söyledileri karşısında hayretler içinde kalıyor:

Ne 'temas noktası' olduğuna dair bir bilgisi vardır, ne de hükümetinden ortak askeri çalışmalar için emir almıştır.

ABD'liye " 'Temas noktası' seçildiğinden haberi olmadığını" belirtiyor ve "Başbakan'a bağlıyım. Şu âna kadar Körfez'in askeri harekâtı ile ilgili talimat almadım. Alırsam... Koordinasyon uygulamalarını bildiririm," diyor.

Torumtay'ın vardığı sonuç şudur: "Paris'te iki Başkan arasında konuşulduğu anlaşılan askeri görüşlerin de dışında kalmış oluyorum.

Yaratılan bu ortam milli gururu yaralayan bir durumdur.

Devletin karar mekanizması artık rayından çıkmıştır ve hatta milli çerçeve dışına taşmıştır."

Kasım 1990'ın son haftası: Genelkurmay Karargâhı, Dışişleri Bakanlığı ve MGK Genel Sekreterliği ile ortak çalışma yapılıyor.

Bu çalışmalarda 'Körfez krizi ile ilgili Silahlı Kuvvetlere verilecek hükümet direktifi'nin taslağı hazırlanıyor.

Taslağı Genelkurmay Başkanı görüyor.

Taslak, daha sonra inceleme yapılması ve son kararı vermesi için hükümete sunuluyor.

Ancak ne bir hafta içinde ne de 30 Kasım günü yapılan Körfez konulu toplantıda taslağa ve karar gerektiren hususlara değiniliyor.

(30 Kasım 1990, gece) Bakanlar Kurulu toplanıyor.

(1 Aralık 1990) Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde Başbakan'ın, Dışişleri Bakanı ile Milli Savunma Bakanının katılımıyla bir toplantı yapılıyor.

Ne ki; 'uygulaması Silahlı Kuvvetlere düşecek olan konu ile ilgili toplantıya en üst düzey sorumlu olarak Genelkurmay Başkanı davet edilmiyor.'

Ya da 'başka şekilde bilgili kılınmıyor.' Askeri konularda bilgi alınmıyor.

(1 Aralık 1990, saat 11.00) Torumtay, askersel hazırlıklar için karargâhta bir toplantı düzenliyor.

Köşk'teki –dışlandığı– toplantıyı haber alınca, "Hazırlıklarımıza yön verir umudu ile ve daha çok 'siyasi kararı öğrenmek için' randevu alıp" Köşk'e çıkıyor.

Heyet toplantıda. Genelkurmay Başkanı 'henüz bir karar ve saptanmış kesin bir görüş olmadığını' görüyor.

Heyete konuşuyor, daha doğrusu 'soruyor':

"Birleşmiş Milletler'in 678 sayılı kararından sonra Irak'a karşı açıkça düşman (aleni hasmane) bir tavır alınmasına karar verildi mi?"

Çünkü; 'bu karara göre sınıra kuvvet gönderecek!'

Bu kuvvetleri ya 'sızma' halinde gizli olarak ya da daha çok Irak askerini kuzeye çekmek için 'gürültülü' biçimde düzenleyecek!

Toplantıda sorumlu Başbakan, sorumlu iki bakan var, ama Torumtay'ın sorusunu Özal yanıtlıyor:

"Aleni hasmane tavır almayacağız" diyor.

Torumtay bir kez daha şaşırıyor. Oysa; biliyor ki, Saddam'a karşı Özal'ın söylemleri, demeçleri giderek sertleşiyor.

1 Aralık 1990 günü, Köşk'teki o dramatik sahnede, Torumtay 'bir kez daha' olası Körfez Savaşı için 'hükümetin siyasi direktifini beklemekte' olduğunu söylüyor ve ayrılıyor.

Şaşırarak izlediği bir başka gelişme: Aynı gün: Özal, Bolu'ya hareket ediyor. Başbakan Akbulut ise, Niğde'ye.

Torumtay, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri eski Kara Kuvvetleri Komutanı emekli Orgeneral Kemal Yamak'la ilişki kuruyor; telefonda aldığı bilgiden Bolu'ya hareketinden önce Özal'ın Başbakanlık Müsteşarına 'hükümetin Silahlı Kuvvetlere vereceği siyasi direktifin' hazırlanmasını emrettiğini öğreniyor.

(1 Aralık 1990, gece saat 21.00) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Torumtay'a 'siyasi direktifi' ulaştırıyor.

'Tarihi önem ve değer taşıması gereken hükümet direktifi' Genelkurmay Başkanı'nın önünde, devlette laubaliliğin tipik bir örneği olarak duruyor.

Torumtay hayretle izliyor, inceliyor:

1) Başbakanlık müsteşarının imzaladığı bir kapak yazısı ile,

2) Buna ekli ve imza haneleri boş bir Bakanlar Kurulu kararı ve yine imzasız direktif bölümünden ibaret.

Torumtay o gece şöyle düşünüyor:

"Bu imzasız belge bazı yönleri ile askeri açıdan yanlış anlamalara yol açacak ifadeleri kapsıyor."

"Osmanlı döneminde tarihi belge niteliğinde fermanlarla, ulusal savaşta Atatürk'ün 'veciz direktifiyle' savaşmış Türk ordusu...

...Belki bir başka savaşa, yetkililerin imzası dahi bulunmayan ve devlet ciddiyeti ile bağdaştırılması güç olan, imza haneleri boş bir Bakanlar Kurulu karar taslağı ile girecekti" diyor Torumtay Paşa.

Necip Torumtay'ın böyle bir anlayış ve davranışa ayak uydurabilmesi 'artık' olanaksız.

Hükümet direktifinin askeri hizmetten ayrılmış ve askeri sorumluluklar taşımayan emekli askerlerle hazırlandığını sanmıyor. Şöyle düşünüyor:

"Sonuç olarak; Körfez krizinin başından itibaren dört ay süreyle, Irak'a karşı açık bir devlet politikası ortaya konmamıştı.

Kamuoyu, Cumhurbaşkanı tarafından sık sık söylenen ve bir kumar deyimi ile ifade edilen (bir koyup üç almak) savaş sonrasına ait iyimser vaatlerini merakla izliyordu.

Bu vaatlerle ve onun gerisinde hedefi ve ne olduğu açıkça bilinmeyen sınır ötesi niyetlerle, adeta gözü kapalı olarak bir savaşa girilmesi düşünülüyordu.

Böyle bir ortamda Genelkurmay Başkanlığı, yasalara göre görev bakımından muhatap olduğu Başbakan yerine; Cumhurbaşkanı'nın, Irak'a karşı taarruzi niyet ve arzularına muhatap olmuş ve bu niyetlerin gerçekleşmesi yönünde esas sorumlu olan hükümetten bir emir, hatta bir işaret almamıştır.

Hükümet, karar mekanizması sistemi içerisinde kendi yetkisini kullanmakta tereddüt edip hiyerarşideki yerini alamayınca da; Genelkurmay Başkanı, sevk ve idare yetkisi olmayan Cumhurbaşkanı'nın direkt olarak, taleplerine muhatap olmuştur.

Kısacası, geminin dümeni asıl sorumlusunun elinde değildi ve rotası da belirsizdi."

Yaşadığımız o dramatik günleri gerçekçi biçimde irdeliyor Torumtay.

Suçlayıcı nitelikteki açıklamalarını şöyle bağlıyor:

"Körfez krizi süresince Irak, kesinlikle Türkiye'ye taarruz edecek durumda değildi. Biliyordu ki kıyametin kopacağı yer Körfez bölgesi idi.

Irak'la savaş ancak Türkiye'nin kendi iradesiyle başlayabilirdi.

Hükümetin de kendi inisiyatifi ile Irak'a karşı taarruzi bir savaşı başlatma niyeti ve kararı olmadığına göre..."

Evet, evet! İşte, Torumtay'ın canalıcı saptaması:

"...Her şey dış siyaseti şahsen yönlendirmeye başlayan ve hükümeti arka planda bırakan Cumhurbaşkanı'nın tutum ve kararına kalmıştı..."

29

Tarihe tanıklık edecek ifadeler

"Milletin hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça, savaş bir cinayettir."
M.K. Atatürk

Turgut Özal'ın Körfez krizinde ABD'nin istekleri doğrultusunda güney sınırlarımızdan Irak'ın kuzeyine 2. cephe açma isteği, uzun süre belli belirsiz kaldı. Kimi zaman tartışmalara konu oldu, ama Özal'a toz kondurmayan yazar-çizer ve siyasetçiler tarafından bu maceracı politika sürekli yadsındı.

Kabul eder görünenler ise, Özal'ın, Türkiye'ye 'büyük kazanımlar' sağlayarak hizmet etmek ideal ve amacında olduğunu söyleyerek konuyu ne idüğü belirsiz biçime dönüştürmeyi başardılar.

(Ayrıntılarını yukardaki bölümlerde gördük) Özal'ın Kuzey Irak'a askerle müdahalesi ile ilgili gerçeği, ilk kez Genelkurmay Başkanlığından istifa eden emekli Orgeneral Necip Torumtay ortaya koydu.

Fakat, zaman geçti: "Gökkubbenin altında hiçbir şeyin gizli kalmayacağı"nı içeren kural bir kez daha ve de olanca görkemiyle sahneye girdi.

Turgut Özal'ın, 1991 Körfez Savaşında Türkiye'yi nasıl bir maceranın içine sürüklemeye çalıştığı, canlı tanıklarıyla kanıtlandı, belgelendi.

91 Körfez Savaşının üzerinden yedi yıla yakın bir süre geçtikten sonra; tarih, bir kez daha canlı tanıklarıyla doğruları yazma olanağına kavuştu.

Tarih: 6 Şubat 1998.

İlk büyük Körfez krizi ve savaşının üzerinden yedi yıla yakın bir zaman geçmiş, Körfez'de yine savaş rüzgârları esiyor.

Sorun yine Saddam, yine Irak'a askeri müdahale hazırlıklarının canlı olduğu bir günün gecesi.

Türkiye yine gündemde. Irak'a girişilecek müdahalede Türkiye'nin yeri tartışılıyor.

Programın adı: 'Durum'. Yönetici Güneri Civaoğlu, "Tarihin deneyimleri ışığında bugünleri aydınlatmak üzere, Körfez Savaşı sırasında Genelkurmay Başkanı olan emekli Orgeneral Necip Torumtay'ın stüdyoda bulunduğunu" söylüyor ve o günlere değin, emekli olduktan sonra hemen hiçbir yerde konuşmayan, görünmeyen bir başka ismi eski görevini de anımsatarak takdim ediyor:

"...Yine o dönemin Türkiye'nin Irak'a girmesi halinde o kuvvetlerimizin komutanı olması öngörülen emekli Orgeneral Kemal Yavuz, İkinci Ordu Komutanıydı" diyor.

Sivil kesimden Ecevit (Başbakan Yardımcısı), İsmail Cem (Dışişleri Bakanı), Demokrat Türkiye Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk, ABD'nin Özal dönemindeki Ankara Büyükelçisi Abramowitz (sesiyle) katılımcılar arasında.

Bir de; Özal'ı 'çok yakından tanıyan' diye sunulan emekli Büyükelçi, Çankaya eski sözcüsü Kaya Toperi.

Programda önce 1998 Irak krizi ve Türkiye'ye yansımaları üzerinde duruldu.

1991 öyküleri, eski Büyükelçi Abramowitz'in, bir soru üzerine söylediği bir-iki cümleyle başladı.

"Siz" dedi Civaoğlu: "Körfez Savaşı sırasında Ankara'daki Amerikan Büyükelçisiydiniz. O zamanlar Cumhurbaşkanı Özal'ın Irak'a asker göndermek ve buradaki petrol bölgelerini denetlemek gibi gerçekleşmemiş bir planı vardı. ABD'nin bunu desteklemek ya da engellemek yönünde bir girişimi olmuş muydu?

Bu arada, Irak'ta federe bir Türk devleti kurulması ve bunun da Türkiye'ye bağlanması planı var mıydı?"

Morton Abramowitz yanıtladı: "ABD'nin Türkiye'den istediği tek şey, ordusunun küçük bir bölümünü Suudi Arabistan'a göndermesiydi. Eğer çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye bu kararı almadıysa, bunu Türkiye'deki yetkililere sormalısınız.

Federal bir bölge konusunda hiçbir plan yoktu; bunun nereden çıktığını bilmiyorum. Belki de, Türkiye'den birinin bir planı vardı. Amerikalıların böyle bir planı yoktu."

Tarihin birinci tanığı

Öykü burada durmadı, gelişti ve renklenmeye başladı.

"Şimdi bu konularda bildiğimiz bir gerçek şuydu" diye bir başka giriş daha yaptı Civaoğlu: "Merhum Özal'ın Silahlı Kuvvetlerle birlikte Kuzey Irak'a küçük bir birlikle girmeyi istediği. Az evvel Abramowitz'in söylediği.

Ama bugüne kadar hiç açıklanmayan tarihi bir söylem var."

'Tarihi söylem'i DTP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk'un sesinden dinledik:

Cindoruk, "Krizin hemen akabinde ben Meclis Başkanı oldum" diye konuşmaya başladı ve sürdürdü:

"Sayın ve rahmetli Cumhurbaşkanı Özal'la her ay mutad görüşmeler yapılıyordu.

Cumhurbaşkanı, biliyorsunuz önemli konularda fikirlerini hiç çekinmeden söyleyen bir kişiliğe sahipti. Bana şunu söyledi birkaç kere: 1990'lı yıllarda bu hadise olmuş, biz –1991'de Meclis Başkanlığına geldim– iktidar olduk. Sayın Demirel Başbakan. Bir fikri vardı ve bir fikri empoze etmeye çalışıyordu. Hatta duvarında da bir harita vardı, Ortadoğu haritası. Orada söylediği şuydu: 'Türkiye fırsat kaçırdı, ama bu fırsat hâlâ devam ediyor. Silopi'yle Suriye hududu arasında 40 kilometrelik bir hudut var. Bu hudut bir ova, o ovadan ta Basra Körfezi'ne kadar hiçbir engel tanımadan yürümek mümkün. Türk askeri bu yürüyüşü yapsa, orada Erbil gibi, Musul gibi petrol kaynakları da var ve bu kaynakları muhafaza altına alsa, orada hâlâ biliyorsunuz Saddam zamanında ortaya çıkartılmış bombalama hadiseleri vesaire yıpranmış bir Irak ordusu var, dağınık; çok kolay bir operasyon.

Bu, hem bir kama gibi gireceksiniz, ikiye böleceksiniz, hem Barzani veya Talabani'den yardım alacaksınız: Çok kolay bir operasyon' diyordu. 'Ve Irak'ı Saddam'dan da kurtarır, silahlardan da arındırır, üstüne üstelik de Türkiye'yi petrol bölgesinde egemen yapar. Ben bu fikrimi askerlere de kabul ettiremedim, hükümete de. Ama şimdi de bu şans henüz gitmiş değildir.'

O zaman bir soru sordum, dedim ki: 'Efendim peki biz buraya girdik, nasıl çıkacağız?

Çıkmamız o kadar kolay değil; çok taraflı anlaşmalarla ortaya çıkmış olan Kıbrıs'ta bile. Bizim harekâtımız bugün Kıbrıs'ta Türkiye aleyhine kullanılıyor, hatta her konuda önümüze çıkıyor. Kıbrıs'a girdik, doğru da girdik, katliamı önledik, anlaşmalara dayandık. Ama ne var ki, şimdi oradaki Türk askerinin varlığından bütün dünya rahatsız ve üstümüze geliyor.'

'O, Amerika'nın desteği olmadan yapılmış bir harekâttı. Bu, Amerika'nın desteğiyle yapılacak bir harekâttır.'

Ve bir gün bana 'Biliyor musun, bu Körfez harekâtında Bush müteredditti, ben kendisini ikna ettim. Saddam'ın gücünü çok abartıyorlardı, askeri gücünü. Hiç de öyle olmadığını, hatta kolayca bu işin çözülebileceğini ifade ettim ve Bush'u ben ikna ettim. Bu Körfez krizinin de senaristi benim' dedi; bana anlattığından hissettiğim kadarıyla veya söylediği kadarıyla.

Askerler de tabii, o zaman Genelkurmay Başkanı, yanılmıyorsam Sayın Necip Torumtay, istifa edecek noktaya kadar gelmişti. Ben asker değilim ama bir harekât yapılabilir, tanklar gidebilir, belki de iki günde Basra Körfezi'ne varılabilir. Üstelik Irak Ordusu dağılmış, bombardıman altında. Ama ben bir asker değilim, bir siyasetçiyim, ben askeri sonuçlara bakmadım, siyasetçi olarak oradan nasıl çıkacağımızı... Musul meselesinde bizim asırlardır hâlâ süren tiradlarımız var, haklarımız var, onları çözmek bu kadar kolay olsaydı, Atatürk de çözerdi, sonra gelen devlet adamları da çözerdi. Ben pek askeri çözümle bu meselenin ortadan kalkabileceğine inanmadım. Şimdi de bakıyorum; aradan geçen yıllar içerisinde iyi ki Türkiye bu işe fazla bulaşmamış diyorum."

Tarihin ikinci tanığı

Emekli Orgeneral Torumtay kendisine yönelen şu sözleri dikkatle dinledi:

"O sırada Genelkurmay Başkanlığından istifanız bir şok etkisi yaptı. Özal'la 'ilkelerde' ihtilafınız olduğunu belirtmiştiniz. İşte dinlediniz Cindoruk'un sözlerini. Bu konuları bize açıklar mısınız?"

Torumtay, 'Durum'a, bildiklerini dürüst bir asker olarak olduğu gibi, gerçekleri saptırmadan söyleme koşulunu yönetici Civaoğlu kabul ettiği için katılmıştı.

Üstelik, sunucunun dediği gibi 'uzun süredir bu konuları hiç konuşmamış' da değildi. İstifasından bir yıl sonra yazdığı kitapta gerçekleri anlatmıştı. Özal'ın isteklerinin önemsenmediği ve önemsenmesinin önlendiği bir ortamda yazdıkları ancak meraklısının dikkatini, ilgisini çekmişti.

Geçen bölümlerde izlediğimiz gerçekleri, bu kez, eski Genelkurmay Başkanı, yorumlayarak, ancak Özal serüvenine özenle değinerek anlatmaya başladı:

"Evvela şunu belirtmek isterim: Rahmetli Özal'la Kriz Masası çalışmalarında bu konuya değinildi, kendisi önemle ve ısrarla durdu. Bu konu dediğim Kuzey Irak'a Türkiye'nin fiili müdahalesi konusu.

Tabii işin askeri yönü var, bir de buna temel olan siyasi bir görüş var, o da şu: Körfez krizine ve sonra savaşına neden olan, Irak'ın Birleşmiş Milletler yasasına aykırı olarak başka bir ülkenin topraklarını işgaliydi. Hal böyleyken, Türkiye bundan kısa bir süre sonra aynı şeyi yapar, Irak topraklarını işgal ederse aynı duruma düşmez miydi; bu işin siyasi yönü.

Askeri cephesine gelince:

Evvela bir stratejik kuralı hatırlamakta yarar var. Bu sadece askerlerin de bildiği bir husus değil, yine de bilinen, birçok dergilerde konu olmuş olan bir gerçektir. O da şudur: Bir ülke bir savaşa girerse ve o savaşı kendisi açarsa, hedefi düşmanın silahlı gücünün yok edilmesi ve düşman savunma gayretinin ortadan kaldırılmasıdır. Yani düşman dize getirilmedikçe savaş bitmiş kabul edilmez. Ancak, başka bir ülkenin tecavüzüne maruz kalırsa, o zaman da hedefi çoluğuyla çocuğuyla sonuna kadar vuruşmaktır.

Türkiye bu durumda, bahis konusu olan durumda başka bir ülkenin toprağını işgal durumuyla karşı karşıya kalırdı eğer gerçekleşseydi. Bunun askeri bakımdan bazı büyük hazırlıkları gerektiren yönleri var.

Bir defa bu tür bir harekâta girişirken, bunu mutlaka zafere ulaştırmak mecburiyeti vardır. Çünkü, bu olmadı bir daha tekrar edeyim denilebilecek bir harekât değildir. Zaferi mutlaka elde etmeniz lazım. Edemezseniz, orada dursanız; mağlup olmasanız dahi fiilen, mağlup kabul edilirsiniz. Bu bakımdan, Erbil veya Musul bölgesine bir taarruz için, Türkiye'nin en azından tam kadrolu bir orduyu orada kullanması gerekirdi.

Çünkü, karşısında yedi veya sekiz tahmin edilen Irak tümeni vardı. Kuzeye karşı kendi kanatlarını korumak için bu tümenlerini Kerkük-Musul bölgesinin kuzeyinde, dağlık bölgede bir kısmını tertiplemiş durumdaydı.

Türkiye'nin İkinci Ordusu, o günkü mevcuduyla böyle bir harekât için yeterli değildi. Mecburen Doğu bölgemizden, Kafkasya cephesinden yahut da muhtemel cephesinden ve Trakya'dan oraya birlik kaydırmak gerekecekti.

Bunun tabii bir süresi var. İkincisi; o sırada Sovyetler Birliği dağılmış değildi, Kafkasya'da ve Bulgaristan'da, Trakya'da hâlâ bu tehdit mevcuttu. Türkiye hedefinin ne olduğu tam belli olmayan bir harekât için, hayati derecede önemi olmayan bir harekât için sırtını adeta Kafkaslara veya Bulgaristan'a dönecek, oradaki birliklerin gücünü azaltacaktı.

Diğer taraftan böyle bir harekât elbette Türk ordusu tarafından yerine getirilebilirdi. Musul ve Kerkük bölgesini ele geçirmek büyük bir problem değildi hazırlıklar tamam olduktan sonra. Ancak iş burada bitmezdi; Musul ve Kerkük'ü almakla bitmiyor, her şeyden evvel Irak kuvvetlerinin tümünün imha edilmesi lazımdı. Bunun için de Irak'ın derinliklerine kadar gitmek gerekirdi, o zaman da işin şekli değişecek, tüm Irak'ın dize getirilmesi ve bölgenin işgalini gerektirecekti. Türkiye bütün imkânlarının çoğunu böyle bir görev için tahsis edebilir miydi? Ülkenin o sıradaki ekonomik durumu, çevresindeki tehditler dururken Türkiye hangi nedenle böyle bir harekâta veya maceraya atılacaktı, bu da işin bir tarafı.

Ve nihayet o tarihlerde Türkiye, bugün de kısmen azalmış olmasına rağmen bir PKK konusu ile meşguldü. Hal böyle iken, kuvvetin çoğunu Irak'ın işgaliyle, Kuzey Irak'ın işgaline tahsis ettiği takdirde bir başka ülkeyi işgal etmiş ve onun topraklarında üç milyona yakın insanı kendisine düşman etmiş olacaktı. Ve bu üç milyona yakın insan, kendi vatanlarını korumak için bize gerilla faaliyetlerine girişecekti. Yani, arkamızdaki PKK'ya ilaveten bir de..."

"10 bin kişilik PKK'ya karşılık bir de üç milyonluk..."

"...Üç milyonluk halkın gerilla birlikleriyle geri hatlarını korumak zorunda kalacaktı. Tabii, bu Türkiye için esasında bütün gücümüzü, her şeyimizi oraya koyarsak bir mesele değildi. Ama, Türkiye o günkü koşullarda böyle bir maceraya atılsaydı bunun bedeli, karşılığı ne olacaktı; bu,

tabii siyasi bakımdan büyük karar; askeri bakımdan da gerçekleri iyice anlamayı gerektiren bir durumdu."

"Bunu anlattığınız zaman Özal ne diyordu?"

"Efendim, pek tatmin olmuş görünmediler. Hatta, 'Türk Ordusu bunu yapamaz mı?' diye bayağı beni orada üzen sorular da sordular. Ben de kendilerine şu cevabı verdim, antiparantez şunu da söylemek isterim: Bu Kriz Masası toplantılarında Cumhurbaşkanı'ndan başka –tabii onun başkanlığında oluyor– Başbakanımız, Dışişleri ve Milli Savunma Bakanlarımız da benimle beraber bulunuyorlardı. Onların yanında tabii bu konuşmalar cereyan etti. Ben kendilerine şunu söyledim: Büyük dâhi komutan Atatürk'ün bir sözü vardır; 'Bir taarruz yapılmadan evvel hazırlıkların tam olması lazım. Noksan hazırlıkla taarruz yapmaktansa, hiç yapmamak daha iyidir' derdi. Ve bunun da misalini verirdi: Sakarya Meydan Muharebesi.

Sakarya Meydan Muharebesinde biz Yunanlılar'ı o savaşta yendik, mağlup ettik. Hemen arkasından o zamanki Meclis, derhal denize dökelim, ne duruyoruz diye Mustafa Kemal'e bayağı ağır sözler söyleyenler de oldu. Mustafa Kemal acele etmeyin dedi, şu anda gücüm yeterli değil. Bekleyin, askeri hazırlıklarımızı tamamladıktan sonra bunu yapacağız dedi. Bir sene sürdü bu. Mustafa Kemal, bir sene Meclisi ikna etmeye çalıştı ve nihai, hayati taarruzuna bir sene sonra başlayabildi. Yarım taarruz yapılamaz.

Amerikalılar Irak'a Körfez harekâtını gerçekleştirmek için altı ay yığınak yaptılar, altı ayda ancak yığınaklarını tamamladılar. Ama, onun gerisinde 30 yıla yakın bir hazırlık vardı. Amerika'da Tampa'da, Florida'da halen mevcut olan bir komutanlık vardır, bugünkü ismi Merkezi Komutanlık 'Centrel Comand.' Bu komutanlık 1960'lı yılların başında 'Streit Forst Comand' diye kurulmuştu. 30 yıl bunlar, Ortadoğu bölgesine gerekirse nasıl intikal edilir, orada hangi koşullarda, hangi savaşlar yapılır, devamlı bunun eğitimini, hazırlığını yapmışlardır. Bu kadar hazırlıktan sonra oraya geldiler. Türkiye, savunma düzenini almış bir Türkiye böyle bir taarruza, harekâta geçmek için üç günde, beş günde bu hazırlığını tamamlayamazdı. Ama zaman olsaydı ve Büyük Millet Meclisi'nden bu karar çıksaydı gayet tabii gerisi düşünülmeden mutlaka bu gerçekleştirilebilirdi."

"Peki, istifa nedeniniz bu muydu?"

"Efendim, bu istifa nedenimin konusuydu. Fakat esas sebebi, merhum Özal'ın bilhassa Körfez Savaşı başladıktan bir süre sonra, kişisel kararlarla icraat yapma girişimlerinden olmuştur. Ve devletin karar alma mekanizmasının usulleri dışında direkt olarak, sorumlu kimselerin görüşlerini almadan karar verme uygulamalarını benimsemesi olmuştur. Netice itibariyle, ben de, eğer öyle bir karar verilseydi onu uygulamadan sorumlu komutanıydım, Silahlı Kuvvetler'in komutanıydım. Böyle bir hazırlık yapılmadan ve Meclis'in kararı alınmadan böyle bir hareketi, direkt olarak verilecek bir emri gayet tabii yerine getirmeden evvel yazılı emir isterdim. Bu bakımdan, bu görüş ayrılığı nedeniyle ve makamların atlanması ve gerekli danışım yapılmadan kararın verilmesi veya böyle bir icraata girilmesi temayülü nedeniyle makamımın gerektirdiği tepkiyi göstermek zorunda kaldım."

"Yalnız, tabii yazılı bir direktif geldi."

"O yazılı direktif esasında şöyledir, kısaca onu da burada belirtmek isterim: Körfez Krizi başladığı günden itibaren, bu Kriz Masası toplantılarında sık sık tekrar ettiğim bir şey oldu; 'Başüstüne, ancak bunun yöntemini uygulamamız lazım' dedim. 'Evvela Bakanlar Kurulu toplantısında bu konunun enine boyuna incelenmesi gerekir. Eğer hükümet kararı verilirse, bu kararın mutlak surette usullerimize göre Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görüşülmesi veya onaylanması veya reddedilmesi; bunun sonucuna göre bunun kararı verilir. Yoksa, böyle Kriz Masasında özel olarak, ayrı ayrı gruplarla özel olarak konuşularak bir karara varılması hatalı olur. Bunu topluca ve bütün yönleriyle görüşüp, ondan sonra karar vermek lazımdır' cevabını verdim kendilerine. Bu yüzden 4 ay süreyle hükümet siyasi bakımdan bir karar veremedi.

Rahmetli Cumhurbaşkanı'nın sık sık yabancı ülke liderleriyle yaptığı telefon konuşmaları veyahut da şahsi temaslardan sonra yeni davranışlar içine giriliyordu. Zaman zaman televizyonda veya radyolarda medyaya yeni görüşler açıklanıyor; bazen Irak'a karşı sert beyanlar veriliyordu. Bu şekilde kesin bir siyasi karar verilemedi. Siyasi direktif çıktığı vakit hükümetten, 4 ay geçmişti, ancak gelen siyasi direktifin de imzaları yoktu."

"Yani imzalar yoktu?"

"Bütün bakanların isimleri vardı, bomboştu; Cumhurbaşkanı'nın ismi dahil. Sonradan öğrendiğime göre, birçok kararlar bu şekilde çıkarılıyormuş, önceden Bakanlar imzalıyorlarmış veyahut da daha sonradan imzalıyorlarmış. Bu tabii bir günlük kararname değildi, memleketin kaderi ile ilgili ve bütün Bakanlar Kurulu'nun toplanarak, görüşerek, –tabii Genelkurmay Başkanının da bulunduğu bir toplantıda, işin askeri yönü ağırlık taşıyor görüşüldükten sonra– hükümetçe karar altına alınması, Meclis'ce onaylanması, ondan sonra yazılı olarak gelmesi gereken bir işlemdi.

Bunlar yapılamadı; çünkü 1 Aralık Cumartesi günü öğleden sonra bunun yazılmasına başlandı ve pazar günü, ertesi gün öğleye doğru bu karar bana geldi. Hafta sonu nedeniyle Cumhurbaşkanı Abant'a gitmişti, Başbakan Niğde'ye. Bakanların da bir kısmı İstanbul'da, bir kısmı Ankara'da veya Ankara dışındaydılar. Bakanlar Kurulu zaten toplanamazdı, toplanmadı da. Dolayısıyla, böyle bir görüşme yapılmadan, müzakere yapılmadan bu direktif imzalanmamış olarak, sadece Başbakanlık Müsteşarının imzası ile önüme geldi. Bazı yönleriyle kabul edilebilir gibi değildi. Tabii, işin o kısmı burada söylenecek değil, hâlâ gizliliğini muhafaza eden bir belgedir. Ama, o belgenin imzasız geldiği, bütün ilgililerce bilinmektedir. Bu beni karara götüren son durum olmuştur."

Tarihin üçüncü tanığı

Torumtay'dan sonra, o güne kadar tam yedi yıl hiçbir yerde ve hiçbir medya kuruluşunda konuşmayan, ancak Körfez Savaşı'nda Kuzey Irak'a gönderilecek Silahlı Kuvvetler'in komutanlığını yapması kararlaştırılan, İkinci Ordu Komutanı Orgeneral Kemal Yavuz'un tanıklığı başladı.

Öyle bir tanık ki; Özal'ın Kuzey Irak'a girip Musul-Kerkük'ü aldıktan sonra ta Basra Körfezi'ne kadar uzanmayı düşlediği serüveniyle ilgili bir numaralı bilgi sahibi.

Emekli Orgeneral Yavuz, "Ben daha çok o gün Sayın Komuta-

nımın (Torumtay'ın) anlattığı olayın ordu bazındaki yönünü müsaade ederseniz anlatayım" dedikten sonra açıklamalara başladı:

"Aslında bugünkü şu an içinde bulunduğumuz durum, bundan 7 sene önce yapılan –bizim değil Amerika'nın veya Amerika ile birlikte yapılan– harekâtın sonuç almadığının bir açık delilidir. 7 sene önce yapılmış olan hataların, siyasi, askeri hataların sonunda bugün tekrar aynı noktaya gelinmiştir. Bunu Amerikalılar da, Abramowich de gayet açık olarak söylediler. Olaya bizim müdahalemiz çok değişik bir renk katmazdı; ama Sayın Komutanın belirttiği gibi çok ciddi problem yaratırdı.

Ben bunu açıklayıcı tarzda Sayın Cumhurbaşkanımızla, rahmetli Cumhurbaşkanımızla bir konuşmamı burada anlatmak isterim sizlere. Başlangıçta da, bu benimle ilgili bir konuşma olduğu için özür dilerim.

Şimdi, Nisan başıydı. Nisan başında, biliyorsunuz Saddam'ın Kuzeye doğru yaptığı askeri harekât yüzünden o bölgedeki insanlar yoğun halde bizim bölgemize doğru hareket ettiler. Bunu üç-beş gün öncesinden biz tespit ettik, ilgili yerlere bildirdik, mutlaka hükümete de bildirilmiştir. O dönem içerisinde bunların hudutlarımızdan içeri alınıp alınmaması meselesi bahis konusuydu. Bu konuda gerek askeri, gerek sivil unsurlar arasında bazı görüşmeler oldu. Bana intikal eden bilgilere göre, o dönemde de askerler, bu mültecilerin hudut içerisine alınmasının çok ciddi sorunlar yaratacağını ve o dönemde çok büyük ölçüde gerilemiş olan PKK tehdidinin gelişmesine sebep olacağını belirterek hududun dışında tutulması, hudutta tutulması gerektiği konusunda ısrarlıydılar. Ama, tabii o ayrı bir konudur, anatılmasında da kamuoyunun doğru olarak bilmesinde de yarar vardır, ama şu andaki konumuzun dışındadır o konu. Yetkisiz bazı müdahalelerle o zaman hükümetin vermiş olduğu kararlar değişti ve bunların hudut içerisine alınmasına karar verildi. Hatta o dönemde başlangıçta bir bayram arifesiydi. Genelkurmay Başkanlığımızdan bize gelen emirde 'bu işi mülki makamlar yürütecektir' ifadesi vardı. Biz de başlangıçta bu işin mülki makamlar tarafından yürütülmesini bekledik. Ama, bildiğiniz şekilde olay beklenenden çok daha büyük bir olay oldu. Kaymakamlarımızın tartaklanmasına, dövülmesine kadar varan bir durum hasıl olunca, Silahlı Kuvvetler ister istemez işin içine girdi ve mültecileri misafir etmeye çalıştılar."

Tarih, 'serüveni' ayrıntılarıyla not ediyor

Onurundan ve dürüstlüğünden başka övünülecek hiçbir şeyi olmayan emekli Orgeneral Kemal Yavuz, Özal gerçeğine, anlatımlarındaki ayrıntılarla öyle bir darbe vuruyor ki...

İşte, Kemal Yavuz Paşa'dan dinlediklerimiz, tarihin yazacağı gerçek:

"Şimdi, benim anlatmak istediğim konu, Sayın Cumhurbaşkanı'nın bu mültecileri ziyaret etmek üzere geldikleri olay. Aşağı yukarı Nisanın ikinci haftası içerisindeydi sanıyorum; bu mültecilerin bir kısmı, yine Sayın Cumhurbaşkanı'nın emirleriyle Silopi'nin güneyinde, Silopi ile Habur arasındaki göç misafirhanesine alınmıştı; 4-5 bin kişilik bir mülteci grubu oradaydı. Sayın Cumhurbaşkanı teşrif ettiler, Diyarbakır'a geldiler. Oradan Bölge Valisi Sayın Kozakçıoğlu, o dönemdeki Asayiş Bölge Komutanı Sayın Hikmet Köksal ile beraber karşıladık kendilerini, helikopter ile Silopi'ye geldik ve mültecilerin bulunduğu yere geldik. Sayın Cumhurbaşkanı'na büyük bir gösteri yaptılar, Sayın Cumhurbaşkanı orada ufak bir konuşma yaptı kendilerine. Ve ondan sonra o bölgedeki Gümrük Müdürünün, o binada bulunan Gümrük Müdürünün odasında toplandık.

Aşağı yukarı 15 kişilik bir sivil-asker grubu vardı bölgenin sorumluları olarak. Sayın Cumhurbaşkanı, geçti masaya oturdu. Birdenbire iki tane Amerikalı general ortaya çıktı. Bunlardan birisi Çekiç Güç'ün komutanı, diğeri komutan yardımcısıydı. Çekiç Güç'ün Komutanı da Tümgeneral Şali Kaşvili idi. Sonradan Amerikan Müşterek Kurmay Başkanı da oldu. Sayın Cumhurbaşkanı onlara karşılarındaki kanapede yer gösterdi ve onlara dönerek İngilizce olarak onlarla konuşmaya başladı. Bölgedeki durumu sordu, onların tavsiyelerini aldı, kendisi bazı tavsiyelerde bulundu. Aşağı yukarı 20-25 dakikalık bir konuşma oldu bu. Ondan sonra 'Teşekkür ederim' dedi, ellerini sıktı, onlar kapıdan çıkınca da Sayın Cumhurbaşkanı ayağa kalktı:

'Mesele anlaşılmıştır, hadi gidebiliriz' dedi.

Ben büyük bir şaşkınlık içine düştüm. Yani, orada bölgenin sorumlu Ordu Komutanı, Asayiş Kolordu Komutanı, Bölge Valisi hepimiz varız. Biz Sayın Cumhurbaşkanı'na bilgi vermek için oradayız. Ama Sayın

Cumhurbaşkanı iki Amerikalı ile konuştuktan sonra 'Mesele anlaşılmıştır' dedi.

Ben böyle bir şey beklemiyordum, gayrı ihtiyari döndüm yanımdaki Hikmet Paşa'ya dedim ki, 'Paşam bu nasıl iştir, Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı buraya kadar geliyorlar, bütün bölgenin mülki ve askeri yetkilileri burada olduğu halde onlardan herhangi bir bilgi almak ihtiyacını duymuyorlar, iki tane Amerikalı general ile konuşuyorlar ve mesele anlaşılmıştır diye gidiyorlar; bu nasıl iştir' dedim.

Bilmiyorum, belki heyecanlandığım için yüksek sesle söylemiş olmalıyım ki, bir ses duydum; 'Kemal Paşa sen ne diyorsun' dediler. Döndüm baktım, Sayın Cumhurbaşkanı masanın etrafını dönmüş, kapı tarafında ayakta duruyor.

Yaklaştım, 'Bir şey mi buyurdunuz Sayın Cumhurbaşkanım?' dedim.

'Sen ne düşünüyorsun bu durumda?' dedi.

Dedim ki; 'Sayın Cumhurbaşkanım, gerek Çekiç Güç'ün bölgeye gelmesi, gerek hudutların açılması suretiyle mültecilerin bölgeye girişi kanaatimizce çok yanlış olmuştur. Çünkü, bu mültecilerle yüzlerce PKK militanı, binlerce silah ve çok miktarda mühimmatın bölgeye girmesi artık önlenemez hale gelmiştir. Çekiç Güç'ün bölgeye gelmesinin çok ciddi sorunları önümüzdeki dönemlerde görülecektir' dedim.

Kendisi şöyle dedi: 'Ben size zamanında söylemiştim. Amerikalılar güneyden girdiği zaman biz de kuzeyden girseydik, hem bu meseleler bahis konusu olmazdı, hem de Musul, Kerkük bugün elimizde olurdu' dedi.

Ben bu sözden çok üzüntü duydum. Birçok konuda üzüntü duydum. Bir kere, kendisinin nacizane çok takdir ettiğim bir Genelkurmay Başkanıma karşı geçmiş kısa dönem öncesinde yapılmış olan haksızlığa karşı üzüntü duydum. İkincisi, onu aşarak Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı yapılan haksızlıklara karşı üzüntü duydum. Onu da aşarak Türk milletine karşı yapılan bir haksızlık vardı, ondan üzüntü duydum.

Ve kendisine şöyle bir sual sordum: 'Sayın Cumhurbaşkanım, siz bizim hududumuzdan Kerkük'e kadar olan mesafeyi harita üzerinden ölçtünüz mü?' dedim.

Yüzüme baktı, cevap vermedi, herhalde ölçmemişti. 'Ben' dedim, 'ölçtüm: 200 kilometre kuş uçuşu mesafe var. Eğer Sayın Genelkurmay Başkanım bana emir verselerdi, ben bu mesafeyi zırhlı birliklerimle 4-5

günde giderdim. Ama, bir bölgeyi işgal etmek o kadar önemli değil, ondan daha önemli bir şey var; o bölgede kontrolü idame ettirmek ve sürdürmek. Bu bölge 200 kilometre derinlikte ve 300 kilometre genişlikte; yani 60 bin kilometrekare bir bölge. Bu 60 bin kilometrekare bugün aşağı yukarı bizim Olağanüstü Hal Bölgemize yakın. Kendi bölgemizde valimizden köy muhtarına kadar bize ait, halkımızın yüzde 98'i en az bizi destekliyor, her türlü alt yapı imkânlarına, yollarımıza, görüşme imkânlarına sahibiz. Buna rağmen biz kendi bölgemizde bile asayişi sağlayabilmek, güvenliği sağlayabilmek için 60 tabura yakın kuvvet bulunduruyoruz. Siz tasavvur ediniz; hiçbir alt yapısı olmayan, halkının büyük bir çoğunluğu bize karşı olan bir bölgede asayişi sürdürebilmek, güvenliği sürdürebilmek acaba kaç taburla mümkün olabilirdi, hiç hesapladınız mı?' dedim. Bir cevap alamadım yine.

'Sonra' dedim, 'bir şey daha sormak istiyorum: Diyelim ki bütün Türkiye'yi boşalttık, Kara Kuvvetleri'ni buraya taşıdık ve bu bölgede kontrolü sürdürdük. Siz düşünebiliyor musunuz acaba bu Musul'u, Kerkük'ü bize bırakırlar mıydı?' dedim. 'En basit bir tarih kültürü olan herkes bilir ki' dedim; 'Biz oraya kadar giderdik, ama arkamıza baka baka tekrar geri gelirdik. Ama, Anadolu çocuğunun temiz kanını da Arap'ın çölüne dökmüş olarak geri dönerdik' dedim.

'Ne yapmalıydık Paşam?' dedi. Dedim ki; 'Efendim, başkasının sürdüğü saban izinden yürürseniz, ancak başkasının hedefine gidersiniz. Eğer kendi hedefinize gitmek istiyorsanız zahmete katlanıp kendi saban izinizi sürmek zorundasınız'. Yüzüme baktı, 'Teşekkür ederim, anlaşılmıştır' dedi ve gitti.

Tekrar özür diliyorum, kendime ait bir olayı anlatmak zorunda kaldığım için. Ama, tabii bu olayda bu ifadeler kullanılmış mıdır, değil midir, bazı kimseler şüpheye düşebilir. Ama, olay bahsettiğim gibi en az 10-15 kişinin önünde geçti. Mesela, Sayın Kozakçıoğlu gibi, Sayın Hikmet Köksal gibi, daha birçok asker arkadaşlarım vardı, ama şu anda hizmetteler, isimlerini vermeyeyim. Olay böyle cereyan etti, yani Sayın Cumhurbaşkanı'nın olaya yaklaşımı buydu. Bizim de olaya bakış açımız bu kadar gerçekçiydi.

Şimdi müsaade ederseniz, bu olaydan ben ufak bir değerlendirme yapmak istiyorum, bu olaydan kaynaklanarak.

Efendim, ben şuna inanıyorum ki, hangi ülke olursa olsun, o ülke-

nin mukadderatı bir kumar fişi gibi kumar masasına atılamaz. Bakın, bunun çok tipik bir misali bundan 80 sene önce bizim Anadolumuzda cereyan etti. Birinci Dünya Harbi'nden şu veya bu şekilde galip çıkan Yunanistan, sorumsuz politikacıların elinde Anadolu platosuna evlatlarını geldi sürdü, kumar fişi gibi evlatlarını Anadolu platosuna sürdü. Sonuç ne oldu? Sonuçta yüzbinlerce Yunan evladı Anadolu patosunda döküldü, ayrıca da asırlardan beri o bölgede yaşayan milyonlarca Rum asıllı kişi topraklarından, yaşadıkları yerlerden sürüldü gitti. Belki o hatayı işleyen insanları Yunanlılar sandalyelere ters oturup sırtından kurşunladılar, ama mesele orada bitmedi. Bakın, üzerinden 80 sene geçtikten sonra bile Yunanlı, 80 sene önce Türk'ten yediği tokadın acısını hâlâ suratında duyuyor. O halde bu konuda, bir memleketin mukadderatına etki yapacak olaylarda çok dikkatli, çok sorumlu davranmak lazım.

İkinci husus, bir ülkenin mukadderatını tayin eden, bir ülkenin yönetimine talip olan insanlarda birçok vasıfların aranması lazım. Ama, kişisel kanaatime göre iki vasıf çok önemli. Bunlardan bir tanesi, başta tarih kültürü olmak üzere çok geniş milli ve milletler arası kültüre sahip olmak lazım bir milletin mukadderatında söz sahibi olabilmek için.

İkincisi de, sorumluluk sahibi olmak lazım. Kime karşı? Devlete karşı, millete karşı, topluma karşı sorumluluk sahibi olmak lazım ve verilecek bütün kararlarda, alınacak bütün icraatlarda o sorumluluğu duymak lazım; kişisel kanaatim bu."

Savunma

Orgeneral Kemal Yavuz'un o güne dek bilinmeyen gerçekleri açıklaması bomba etkisi yaptı.

Güneri'nin ifadesine göre 'Özal'ı sevenlerden gelen telefonların ardı arkası kesilmiyor'du. Hele, soyadını her olayda ve her olanakta kullanmaya meraklı olan Ahmet Özal, Yavuz Paşa'ya yanıt vermek için 'çırpınıyor'du.

Oysa, Özal'ın özellikle Körfez krizi ve savaşındaki eylemlerini, düşüncelerini –dürüstlüğü tartışılmaz tanıklara karşı– savunacak insan; rahmetli Cumhurbaşkanı'nın Sözcüsü Kaya Toperi, oradaydı ve elbette konuşacaktı.

Konuştu da: "Bazı gerçekleri bilmekte fayda var" dedi.

Gerçekçi bir giriş yaparak savunuyu sundu Toperi: "Tabii, Silopi'den girip Musul, Kerkük'ü alıp Basra'ya inmek fantezisini biz duymadık. Biz bu tip konuşmalara, toplantılara katılmadığımız için bizim bilgimiz yoktu."

Oysa, Özal'ın öncelikle Musul-Kerkük düşünü Başkent'te duymayan kalmamıştı.

Yüksek düzeydeki asker tanıklar yıllar sonra Özal'ın bu düşü gerçekleştirmek için girişimlerini, tartışmalarını açık seçik anlatıyorlardı.

Toperi; yabancı devlet adamları, başta Başkan Bush'la Özal'ın yaptığı bütün telefon görüşmelerinde 'hazır bulunmuş'tu, ama "Paşam'ın söylediği gibi bir şey hiç geçmemişti."

"Bazıları" Harbiye Orduevi'nde Özal'a "Kuzey Irak'ta Kürtlerin biraraya gelip bir yarı otonom federetif bir şey kurup Türkiye'ye iltihak etmeleri teklifine Özal şiddetle karşı çıkmıştı."

"Peki, Kerkük'ü, Musul'u ele geçirmek?"

Toperi yanıtlıyordu:

"Hiçbir zaman Kerkük'ü, Musul'u ele geçirmek veya bu şekilde bir çalışma yapın, bir etüt yapın veya oranın durumunu inceleyin diye bize bir talimat vermedi. Bize verdiği talimat, ancak, 'Süleymaniye, Musul, Kerkük, o bölgenin demografik yapısını inceleyin, oradaki Türkmenlerin kesin sayısını çıkaralım; ileride bir şey olduğu vakit, Kürtlerle bunların beraber yaşamasında Türkmenlerin de sözü olsun' dedi. O vakitler hatta şöyle bir şey vardı; bize Talabani'nin söylediği, 'Saddam'ın kuzeydeki Türkmenlerin varlığını kabul etmediği, bunlar bizim misafirimizdir, istedikleri anda geldikleri gibi defolup giderler' dediği şeklinde bir de nakli vardır Talabani'nin.

Onun için biz oradaki Türkmenlerin sayısını saptamaya çalıştık ve çeşitli kaynaklardan alınan bilgilere göre 2 milyon civarında olduğu sonucuna varıldı. Bizim yaptığımız çalışma bundan ibaretti."

Fakat dikkat çeken nokta şuydu: Torumtay Paşa ile Yavuz Paşa'nın kuşku duyulması olanaksız açıklamaları net ve açıktı: Özal

Kerkük ve Musul'u istiyordu. Cindoruk ifade ediyor ki, taa Basra'ya kadar gitmeyi düşlüyordu Özal.

Toperi ise 'çok yakınıydı Cumhurbaşkanı'nın ve garip bir şey, niçin bu konuları ona hiç açmamıştı?'

Yanıt:

"Hiçbir şekilde böyle ne intiba uyandırdı, ne bir izlenim, ne bir bildirim, ne bir söylemi oldu bize. Ve ne de herhangi birisinde, ki çoğunda biz hazırdık, baş başa görüşmelerde hazırdık, böyle bir beyanı olduğuna ben tanık olmadım.

Ancak, Körfez krizi başladığından itibaren her zaman Türkiye'nin bir adım önde olmasına özen gösterdi. Türkiye'nin bu Körfez krizinden bilistifade, dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer alması arzusunu izhar ediyordu."

Türkiye; komutanların sağduyulu direnmeleri sonucu, binlerce evladını çöl bataklığında yitirmedi.

Tanık ifadeleri, Özal'da bir deha vehmedenlere ithaf olunur!

Beşinci Bölüm

PERDEYİ BİR UCUNDAN KALDIRAN NOTLAR

30

BM'nin 678 sayılı kararının ele alındığı Bakanlar Kurulu toplantısına Özal, yine egemen.

Egemen; zira, devlet adına, hükümet adına 'dış dünya' ile, tabii ABD ile doğrudan ilişki kuran, Körfez krizinin o günkü durumunu ve olası gelişmeleri yeterince bilen tek kişi.

Başbakan'dan bakanlara değin, sorumlu olanlar, Türkiye'nin geleceğini saptayacak kararı alabilmek için Özal'ın ağzına bakmak, onun görüşmelerden edindiği izlenimlere göre sonuç üretmek zorunda.

Kasımın son gecesi toplanan Bakanlar Kurulu, "Güvenlik Konseyi'nin aldığı 'savaş kararı' ile rahatlamıştı."

Bu izlenim dalga dalga yayıldı. Ancak, ABD'nin Irak'a yaptığı diyalog çağrısı ile 'tedirgin oldu.'

Özal'ın o güne kadar yürüttüğü siyaset:

Savaş istiyordu Irak'a karşı; işte savaş!

Irak'la diyalogdan bir sonuç çıkması zayıf bir olasılıktı ama, yine de mide bulandırıyordu.

Bu diyaloğun Saddam'ın iştihasını kabartabileceği ve Türkiye'ye saldırı düzenlemesine yol açabileceği gibi bir başka olasılık da gündemdeydi.

Ama, Özal'ı rahatlatan başka bir öğe vardı: Irak'a 15 Ocak 1991'e kadar süre tanıyordu BM Güvenlik Konseyi kararı.

Bakanlara bir uyarıda bulunarak başlamıştı konuşmaya Özal:

"Bu süre içinde biz çok dikkatli olmalıyız. Saddam çıkış yolu bulamadığı anda bize saldırabilir."

ABD Başkanı Bush'un Irak Dışişleri Bakanı'nı Amerika'ya davet ve Baker'ı Bağdat'a gönderme kararı Bakanlar Kurulu'nda tartışmaya açılırken, Özal'ın önüne bir not konuldu:

Başkan Bush telefondaydı!

Özal, 15 dakika Bush'la görüştü ve toplantıya döndüğünde "Hiç merak etmeyin. Bu mesele halloldu" dedi.

31

Özellikle Körfez krizi sırasında; Başkan Bush'la Cumhurbaşkanı Turgut Özal arasındaki 'içten işbirliği' nereden kaynaklanıyordu?

Aradan yedi yıl geçti. Milliyet, 'Özal'ı anlatan bir yazı dizisi' yayımlamaya başladı. Çankaya'da üç yıl sözcülüğünü yapan Kaya Toperi, 'gizemi' açıkladı (13 Ekim 1997 Pazartesi):

"1990'da Beyaz Saray'da yemekte Bush, Kaddafi'nin azıttığını söyledi.

Bush güldü.

Sekiz ay sonra Irak, Kuveyt'e girdi. Ondan sonra Bush devamlı Özal'la konuşmaya başladı, telkinlerini dikkate aldı.

Bush telefonla arar, 'Dünkü konuşmanızı anlamadım tam olarak. Ne demek istemiştiniz' derdi.

Telefon diplomasisine bayılırdı. İngilizceyi basit cümlelerle konuşurdu ama fikrini gayet açık ve sarih anlatırdı."

32

Peki ama, Özal'ın Bush'la konuşmadan sonra aktardığı 'hallolan mesele' neydi?

Anlattı: "Bush, Saddam'a haber gönderdiğini, 'Tarık Aziz'i gönder ben de James Baker'ı göndereyim' dediğini söyledi. Bunu basın toplantısında da söylemiş.

Saddam'ın etrafındakilerin kötü haberleri Saddam'a iletmediğini, iyi haberleri duyurduklarını söyledi.

Onun için birinci ağızdan blöf yapmadığını duyurmak, BM kararlarında niyetin ciddi olduğunu anlatmak istiyor. Başkan Bush;

'Süre koymamız meseleye yumuşak baktığımız anlamına gelmesin. Biz her çare denenmiş olsun istiyoruz' dedi.

Kendisi, meselenin barışçı yolla çözümü için bütün yolları denemiş olmak istiyor."

Özal, Saddam'ı tasfiye edecek, 'belki de pastadan pay almamızı' sağlayacak savaşın gündemden çıkmadığını görerek, rahatlamıştı!

33

Not defterimden:

(3 Aralık 1990) Torumtay'ın istifasını, basına verilen brifingte saat 15.30'da öğrendik.

Demirel'i aradım. İstifayı "12 Mart darbesinden önce TSK'dan gelen, 'Hükümet ve parlamento üzerine düşen görevi yapmadığından' diye başlayan muhtıraya benzetti."

Benzetme doğru olabilir miydi? Muhtıradan sonra darbe!..

Böyle bir hava gerçekten yoktu.

Marmaris'te ikamet eden Kenan Evren Paşa'yı aradım:

"Körfez'le ilgisi yok istifanın" dedi. Şaşırttı beni.

"Torumtay, alaturkalıktan şikâyetçi" diyordu Evren:

"Bir yere gidiyor. 15 dakika bekletiyorlar. Körfez'le ilgili yok."

Acaba? Torumtay 'gerçekleri henüz söylemeye hazır' değil. İstifasının siyasal nedenlere bağlı olmadığını söylüyor ama...

Evren; Torumtay'la 'temas halinde' olduğunu, "Evi yok, kiraya çıkacak. Bir kooperatife girmiş, o da Haziranda bitiyormuş" diyerek kanıtladı.

Söylentiden geçilmiyor. Bir koşu Başbakan'a giden Erdal İnönü, "Darbe olasılığı varsa birlikte karşı çıkalım" demiş Akbulut'a. Oysa bana "Başbakan hâlâ 'İstifanın nedenini anlayamadım' diyor" demişti, aynı sözü yineliyor. Ne darbesi?

Evren'in söylediklerinin tersini İnönü'den duyuyorum:

"İstifanın nedeni Körfez politikasında ihtilaf!"

Metin Toker 'spekülasyon' dediği bir yığın bilgi aktarıyor: Yok Özal'ın istifası isteniliyormuş... Yok, Akbulut gidecek yerine Mesut Yılmaz gelecekmiş...

Hepsi palavra.

Salı günü Güneri'yi gördüm, o da Yılmaz'ın Başbakanlığını haber veriyor.

Mesut'la konuşmuş: "Turgut Bey izin vermez buna" demiş. Üstelik Genel Merkez'in Yılmaz'ın Başbakanlığını onaylamayacağını düşünüyormuş. Eh, doğru.

Not defterimden:

(3-4 Aralık 1990) İktidar kaynakları, başta Akbulut, Torumtay'ın istifasının Körfez krizi ile ilgili olmadığında ağız birliği yapıyor.

Oysa, kulislerden gelen ve kimi ciddi kaynakların bize aktardığı bilgiler tersine işaretler veriyor.

Kimine göre –örneğin Civaoğlu– "Kriz buzluğa konuldu."

Başta Özal ve ona bağlı olanlar ne kadar yalanlarsa yalanlasın, Çankaya'nın 'krizin başından beri Dışişleri ile Genelkurmay'ı dışlaması, Güneydoğu'da bir cephe açma arzusu,' Genelkurmay Başkanının istifasına neden.

Demirel, istifaya bakış açısını genişletiyor, artık "Büyük patlak" diyor.

Kafası hâlâ geçmişe takılı. İstifayla geçmişte yaşadıkları arasında koşutluk arıyor ve buluyor. 1980'den önce Evren'e söyledikleri yine gündeminde: "Madem ki beğenmiyordu bizi, niçin ayrılmadı görevinden?"

Bu nedenle, Özal'ın politikasını beğenmeyen Torumtay'ın istifasını 'çok dürüst bir davranış' olarak niteliyor.

Bir söylenti de şu: Akbulut, istifa mektubu bir zarf içinde önüne konulduğu zaman 'nedenini anlayamamış' ve ilk tepkisi "Acaba neden?" olmuş.

"Bir yıldan fazla birlikte çalıştık. Aramızda bir görüş ayrılığı olmadı. Körfez konusunda da olmadı" diyor.

BBC'nin yorumu geldi: Birçok neden sayıyor. İrtica hareketlerinden de söz ediyor, asker göndermeye karşı çıktığından da...

Ancak, asıl nedeni yayının sonuna saklamış: "Torumtay'ın Özal'ın Körfez bunalımında yürüttüğü 'tek adam' politikasından da rahatsızlık duyduğu, bu politikaların Türkiye'yi savaşa bulaştırmasından endişe ettiği de ileri sürülen görüşler arasında."

Associted Press (AP) Ajansı, Torumtay'ın yerini alacak olan Orgeneral Doğan Güreş'in de Körfez krizinde 'aktif role' karşı olduğunu bildiriyor.

Torumtay'ın istifasında son sav, Genelkurmay Başkanı'nın ABD baskısına sinirlendiğini öne sürüyor. "Bush'tan emir almam" demiş!

Washington'da bulunan Semra Özal hanımefendiden haber: "İstifa çok önemli değil."

Havayı yumuşatan, hatta gülümsemelere yol açan bir başka haber, Akbulut'tan geldi. Kontrgerilla, grevler, laiklik tartışmalarından sonra Torumtay'ın gündeme gelmesine dikkat çekiyor Başbakan ve Torumtay'ın davranışı dışındaki üç olayın siyasal nitelikte olduğunu belirttikten sonra, "Hedef ANAP'ın yükselişini çelmelemektir" diyor. Yani? ANAP'a komplo!

Ya ABD'den gelen sesler: ABD Kongresinde Körfez'e Türk Hükümetinin etkileri tartışılıyor. ABD Savunma Bakanı Cheney, krizin Türk Hükümetine ciddi sorunlar çıkarabileceğini söylüyor. Bakan, Irak'ın, elindeki füzelerle Türkiye'yi vurabileceğini öne sürüyor.

Köşk'ten aynı bilgiler akıyor siyasal kulislere. ABD-Türkiye işbirliği? Müthiş!

Torumtay'ın istifasıyla ilgili yorumlar sürüyor.

Manşetlerde hâlâ Torumtay konusu.

Not defterimden:

(5 Aralık 1990) Coşkun Kırca aradı: "Muhalefetin yapması gerekeni Torumtay yaptı" dedi:

"Vahim olan da bu. Turgut Özal'ın gidişine karşı birilerinin bir şey yapması gerekiyordu.

Siyasal sistem çalışmıyor. İki taraftan biri, iktidar. Zaten sistemi tanımıyor. Muhalefet ise ne yaptığını bilmiyor.

Bu olay, ABD gözünde Özal'ın değerini azaltır.

Kriz komitesine bir konu geliyor. Akbulut, 'Cevap veremem, Köşk'e sorup geleyim,' diyor. Durum bu."

Demirel de kısa konuşmamızda aynı kapıya çıkan görüşler söyledi:

"Özal, ABD'ye söz veriyor. Şimdi savaş yapacak generaller arıyor.

Torumtay olayı, telefon diplomasisinin ortaya çıkardığı sonuç.

Söz verip savaşa girerlerse bu sefer Mustafa Muğlalı olayı doğacak.

'Bir de robot olmam' diyor Torumtay ve tabii ordu."

Not defterimden:

(6 Aralık 1990) Gündem dışı konuşmalar, Torumtay'la ilgili.

İnönü, "Özal'ın krizin çıkmasından itibaren hep sıcak bir savaş ve bundan yararlanma senaryosunu yürütmeyi amaçladığını" söyledi.

O da Demirel gibi düşünüyor: "Özal, parti genel başkanlığı, başbakanlık, çeşitli bakanlıklardan sonra şimdi de Genelkurmay Başkanlığının yetkilerini de üzerine almak istiyor ve bunu da belirtmekten kaçınmıyor" diyor.

Demirel, 'bu konuda' nedense kürsüde yok. Vefa Tanır'ı konuşturuyor.

Ya Özal? Bir yakınma, bir yakınma halinde ki:

"Hep benimle uğraşıyorlar. Meclis'te de sürekli beni konuşuyorlar. Sonra demezler mi 'bu adam ne kadar mühim adam.' Orada Cumhurbaşkanı ile uğraşacağınıza milletin sorunları ile uğraşın. Kin midir, ihtiras mıdır? Bilmiyorum."

Oysa Çankaya ile uğraşılmasındaki nedenleri Demirel ve İnönü kadar biliyor Özal.

AP Haber Ajansı şunu yazıyor: "Başkan Bush'un 'yakın arkadaşı' olan Özal, ülkesinde 'kaygan zemin üzerinde yürüyor.' "

Birden hiddete kapıldı Özal. Newyork Times'ta yayımlanan "Özal Körfez'e asker göndermek istiyor" haberini Çankaya, alışılmadık bir üslupla yalanladı.

Kaya Toperi, "Bu haber tamamen hayal mahsulüdür. Böyle bir şey söz konusu değildir" dedi.

Açıklamanın hedefi; iç siyaseti ve kamuoyunu yatıştırmak. Meclis (muhalefet) kulislerinde gülüşmelere açan yorum ise şu:

"Doğru. Özal asker göndermeyi değil, savaş açmayı istiyor!"

Ama Çankaya'ya yakın kaynaklar hâlâ 2. cepheden söz ediyor.

Hatta, "Körfez Savaşı çıkması ve Irak'ın Türkiye'ye saldırıda bulunması halinde" Özal'ın, Türk topraklarında 'ikinci cephe' açılması konusunu gözden geçireceğini Beyaz Saray'a bildirdiği öne sürülüyor.

Not defterimden:

(7 Aralık 1990 Cuma) Marmaris'i aradım. Evren Paşa kahvaltıdaymış. Saat 09.40.

Hal hatır sormalardan sonra Evren'e "Herhalde bugünkü Zaman Gazetesi'ni görmüşsünüzdür" dedim.

"Yok" dedi, "Ben o gazeteyi okumam."

"Biliyorum da onun için aradım" dedim. Gülüştük. "Ne diyor?" diye sordu:

"Bir haber var gazetede. Torumtay'ın istifasıyla ilgili olarak: Sizin de –gazetenin kullandığı deyimi söylüyorum– 'parmağınız' olduğunu yazıyor Zaman."

"Yok yahu" dedi, sesi üzgün gibi, derken gülmeye başladı. Tek yanıtı, "Biliyorsunuz, Zaman dinci bir gazete" oldu. Yani dinci bir gazetenin uydurması.

Oysa, Torumtay'ın istifasında Evren'in de dahli olduğu İstanbul'da da söylenmişti. Ama kimse inanmamıştı. Paşa, bir süre duraksadıktan sonra konuştu:

"Yok, yok! Hepsi yalan. İstifayı duyduğum zaman Torumtay'a telefon ettim. Üzüntülerimi bildirdim. 'Necip Paşa, biraz daha düşünseydiniz' falan, dedim."

"Demek öyle?"

"Evet" dedi Evren, sonra sürdürdü konuşmayı:

"Torumtay Paşa da bana 'Ben artık kararımı verdim' dedi. Yani benim daha önceden haberim olsa, Torumtay'a telefon açıp üzüntülerimi bildirir miydim?"

"Sizi aramamın nedeni: Bir şeyler yazmak için bu konuda."

"Öyle zannediyorum ki, kendi kendine bu kararı almış. Ailesi

ile konuşmuş, bu kararı almış, çünkü Doğan Paşa'nın (Güreş) da haberi yok."

"Demek Doğan Güreş'e de söz etmemiş."

"Evet. Dün ben Doğan Güreş Paşa'yla da konuştum. 'Hayırlı, uğurlu olsun' dedim. 'Vallahi bizim haberimiz yoktu' dedi. Demek ki, aile muhiti içinde verilmiş bir karar. Öyle anlaşılıyor."

"Ama istifa mektubu kısa olmasına karşın çok ciddi ifadeler taşıyor."

"Demek ki, bazı şeyleri kimseye açmamış."

"Fakat Paşam" dedim Evren'e: "Bu istifa pek basit bir istifa değil. Birtakım sıkıntıların varlığını ortaya çıkarıyor."

"İstifa mektubundan öyle anlaşılıyor. Ama kimseye danışmıyor. Ben istifayı duyunca kendisiyle konuştuğumda 'Aile içinde de konuştuk, böyle karar verdik' dedi bana ve konuyu böyle kapattı. Kimseyle istişarede bulunmamış."

'İstifada parmağı olduğu' haberini yalanlamamı söyledi.

Torumtay'ı arayıp konuştuğunu yazabileceğimi ekledi.

34

Burası değişik bir dünya. Örneğin, Türkiye'de bir-iki yıldır kimi konular var ki, asla değişmez, gündemdeki yerinden –taş çatlasa– oynamaz.

Çankaya sorunu, erken seçim ve Özal'ın 'tek adamlığına karşı' eleştiriler, oyunlar, eylemler...

Arada sırada erken seçimi zorlayacağı sanılan bir konu var ki, gelip geçiyor siyasal ufkumuzdan: Sine-i millete dönmek!

Bu konularla ilgili kimi gelişmelere değinmeden önce, Ali Bayansel'le yaptığım kısa konuşmadan bir-iki not yazayım: Baransel, Evren Paşa'yla yaptığım görüşmeyi tabii biliyor.

Ne ki; Evren'in söyledikleriyle Torumtay'ın istifasından sonra basına yansıyanlar arasında garip bir çelişki göze çarpıyor. Evren Paşa'ya göre, Torumtay sadece ailesi ile konuştu ve istifayı bastı. Ama gazetelere yansıyan haberlere göre Kuvvet Komutanları ile konuştuktan sonra kararını eyleme dönüştürdü!

"Ama" dedim Baransel'e: "Herhalde Torumtay öyle basit nedenlerle istifa etmedi, değil mi?"

Baransel, herhalde Torumtay'la da görüşüyor. Benim yorumuma yanıt vermedi ama, "Torumtay Paşa, 'yukardaki' haysiyetini rencide edecek bir demeç vermez, hareket yapmazsa konuşmayacak" dedi.

"Keyfi bilir" dedim, "ama söylentilerin ardı arkası da kesilmez!"

Pazartesi günü bütçe görüşmeleri başlıyor. Muhalefet için Torumtay olayı "bir numaralı" sorun.

Demirel 'yeni vitrin' peşinde. Bugün Zonguldak'a gitti. Tatsız bir ilişki dönemi. Garip. Neye, kime kızıyor, ya da neden alınıyor? Belli etmiyor. Ama, hareketlerini buna göre düzeniyor. Ya yüzünde tek çizgi oynamıyor. Ya soğuk, ya sıcak. Boşver!

Biraz önce Zonguldak nutku gazetelere geldi. Köşk'e, ANAP'a savaş... Bir de 'kendi yoluna getirmek için' SHP'ye salvolar...

Zonguldak'ta sine-i millet çağrısını yinelemiş.

"Sine-i millete dönmenin faziletine inandırmak bizim işimiz mi?" diye soruyor ve SHP'yi ikna etmek için 'konuyu karşılıklı görüşmeye gerek olmadığını' belirterek; "İşin ayrıntısı yok, bir cümleden ibaret, 'sine-i millete dönüyorum' diyecekler" diyor.

Tabii, bu sözler SHP çevrelerinde 'tuhaf' karşılandı.

İnönü ile 'erken seçim ve sine-i millet' üzerine bir telefon görüşmesi:

CA: "Demirel 'Biz önerdik, eğer SHP karar verirse milletvekillerini çekeriz,' diyor."

İnönü: "Başka partiler bir şey yaparsa biz de yaparız, bu yeni bir şey değil.

Ciddi bir değişiklik varsa durumda, tabii oturup konuşmak gerekir. Bugün gördüğüm (Demirel'in sözleri) tamamiyle bir polemik sorunu. Her zamanki mesele. İki parti çekişme halinde. İşte, biz daha iyi muhalefet yapıyoruz havasında bir demeç Demirel'inki.

Bunun, bence bugünkü duruma bir faydası yok.

Mesele seçime gitmek ve burada muhalefetin birlik göstermesi. Bu şekilde tartışma açmak yanlış. Ama tabii kendileri bilir."

"Demeçlerinizden kaygılarınız olduğu anlaşılıyor. İki parti sine-i millet derse, ANAP genel seçime gidecek mi acaba?"

"Bunlar daha evvel konuşuldu. Ancak durumda bir değişiklik varsa, oturulup bunlar konuşulabilir. Ama Sayın Demirel, 'İşte ipe un serdiler, niyetleri yok zaten,' diyor.

Kamuoyunda kendine üstünlük sağlayan bir davranış. Kendi partisi için bir propaganda hareketi... Bu aşamada değişen bir şey olmadığı ve sine-i milletin erken seçime götürmeyeceği kanaatindeyiz. Baştan beri.

Sine-i millet güzel bir söz ama milletvekilinin amacı milletvekilliğini bırakmak değil, bir an önce iktidar olmak."

İki muhalefet partisinin sine-i milletin ülkeyi erken seçime götüreceği öngörüşünde birbirleri ile uyuşmadıkları görülüyor.

Özal ise; Köşk'ü iğneli fıçıya benzetiyor. "Gezdiği sahanın 'mayınlı' olduğunu, ama hiç kimseden korkmadığını" söylüyor.

Bu sözler, Torumtay'ın istifasıyla birlikte yeniden kulis gündemini oluşturan bir konuyu akla getiriyor: Darbe!

Köşk'e 'çok yakın çevre' Barlas ise, Özal'la konuşuyor ve 'askerlerin de sivil otoriteye uyması gerektiğini' vurgulayan bir yazı yazıyor.

Yeniden ortaya çıkan bir görüşmüş gibi. Askerleri sivillere bağlı kılmaya, 'başka bir hareket' yapmalarına karşı çıkan bir görüş...

Özal hayranları artık hareket halinde. Özal'a soruyorlar:

"Askerlerle ilgili böyle demeçler verme cesaretini nereden buluyorsunuz?"

Askerlere karşı kimi görüşler öne sürmek, demek ki, bir cesaret sorunu!

İnanılır gibi değil. Özal'ı böyle yüceltmek? Anlamsız.

Özal diyor ki: "Bu cesaret meselesi değil." Ya nedir? Sadece gerçekleri söylüyormuş: "Türkiye artık ancak bu zihniyetle yönetilebilir."

Aksini söyleyen de yok. İkinci bir soru: "Darbe olmasından korkmuyor musunuz?"

Cesareti övülen bir adama bu soru niçin? Özal ne diyebilir:

"Yok... Hayır. Türkiye'de artık ihtilal falan olmaz" diyor.

Güvenceyi aldık, rahatız artık!

Özal'ı eleştirmek, Özal'a kin duymak... Mantığı bu. Torumtay'ın istifasını 'yanlış değerlendirenler' olduğunu söylüyor:

"Bazıları bize karşı kin duyuyorlar. Bu kinleri yüzünden yanlış hareket ediyorlar. Demokrasiyi istemeyenlerin tuzağına düşüyorlar. Süleyman Bey bu tuzağa düştü. İnönü de düştü."

Özal; basın koro halinde Torumtay'ın siyasi nedenler ya da Körfez krizinde anlaşmazlığa düştükleri için istifa etmediğini içeren yazılar yazsa, başlıklar koysa, muhalefet lideri aynı havayı çalsa... Ancak, işte o zaman basın için 'cici' diyecek, 'muhalefet doğruyu söylüyor' diyecek!

Cumhurbaşkanı –bir bakıma– 'tek adam' rolünü mazur gösterecek yeni bir gerekçe buldu galiba. Üstelik Torumtay'ın istifasına yeni bir boyut getiriyor:

Özal, 'hızlı, tempolu bir ordu' özlüyormuş.

Torumtay'ın komuta ettiği ordu, hızlı, tempolu değil demek ki...

Bu, birinci yeni görüş. İkincisi ise:

"Olaylar o kadar hızlı gelişiyor, değişiyor(muş) ki, Türkiye'nin çok çabuk 'cesaretli' kararları ânında alması lazım"mış.

Yoksa? Geride kalırmışız!

"Ülkeyi idare edenlerin tempolu hareket etmesi kaçınılmazdır" diyor. "Ordu da bu hızlı temponun içinde yerini almalıdır." Ve isim söylemeden lafı Torumtay'a getiriyor:

"Ama bazı generaller tempoma ayak uyduramıyorlar. Statükocu hareket ediyorlar. Cesaretli bir adım attığımızda frenleyici rol oynuyorlar.

Böyle gitmez. Ordumuzun da hızla değişen dünyada yerini alması lazımdır.

Karar almada nihai merci sivil otoritedir. Bunu da herkesin çok iyi bilmesi lazımdır. Sivil otoritenin üstünlüğünü herkes kabul etmelidir."

Özal'ın bu görüşleri, Çankaya'da kendisiyle konuşan ANAP milletvekilleri aracılığıyla dalga dalga siyasal merkezlere ve kulise yansıyor.

Torumtay'ın istifasını 'demokratik' bulan ve 'olabilir' diye yorumlayan Özal, ANAP milletvekillerine 'istifaya kırgın' olduğunu duyuruyor ve 'sitemkâr' ifadeler kullanıyor.

Yalanlanmayan bu bilgiler 'tek adamlığını onaylamayan orduya', Özal'ın bir çeşit 'haddinizi bilin' mesajı değil mi?

Not defterimden:

(8 Aralık 1990) "Siyasette değişen bir şey olmadığı için iki muhalefet liderinin görüşmesini onaylamayan Erdal İnönü'de 'karar değişikliği...' İki gün sonra Demirel'le biraraya geliyor.

"Son konuşmamızda sine-i millete dönüş yoktu aklınızda ve bu sabah baktım ki, sine-i millet dahil her önlemi konuşmak üzere Demirel'le görüşme kararı almışsınız" dedim Erdal İnönü'ye:

"Doğrusu hayret ettim."

Erdal İnönü, hayretimi daha da artıracak açıklamalara başladı:

"İşte, tabii... Belirli bir stratejik ortam var. Bunun sonucunda Demirel bir tartışma (sine-i millet) başlattı. Bu tartışmayı bitirmek için konuşacağız. Umarım erken seçimi yakınlaştıracak bir yola gireriz" dedi.

"Ama, Demirel'in yöntemi belli. Erken seçime gitmek için sine-i millete dönmek gerektiğini söylüyor."

"Orası belli değil" diyor İnönü: "Bizi güç durumda bırakmak ve kendisine pay çıkarmak için söylediği şeyler, bunlar. Beraber konuştuğumuz zaman bakalım neler söyleyecek?"

"Yani sine-i millet önerisinde içten değil diye mi düşünüyorsunuz?"

"Mesele, sine-i millet erken seçimi getirir mi ya da erken seçimi ne getirir, erken seçim nasıl sağlanır, onu konuşacağız. Ne yapmalı, ne yaparsak bir an önce seçim olur."

"Doğrusu erken seçimin nasıl geleceğini kestiremiyorum."

"Kimse kestiremiyor" dedi İnönü. "Sine-i millet ne etki yapacak, kimse kestiremiyor."

İnönü, Demirel'in 'gerçek teklifleri nelerdir, onları konuşmayı' umuyor. SHP liderine soruyorum: "İki liderin buluşmasına 'sine-i millet zirvesi' diyebilir miyiz? Yoksa..."

" 'Erken seçim zirvesi' demek daha doğru olur" diyor İnönü:

"Zira, sine-i millet tek başına amaç değil ki... Parlamentodan ayrıldık, peki ama ne olacak, oysa yapılacak başka şeyler de var."

İnönü'ye kimi yeni senaryolardan söz açıyorum:

"(a) Sine-i millete döndünüz, Anayasa emri, ara seçim. ANAP ve Meclis dışındaki iki muhalefet partisi iskemleleri doldurdu. DYP'den ve SHP'den yoksun bir TBMM. Ne olacak haliniz?

(b) Ara seçimle ANAP'ın milletvekili sayısı 300'ün üzerine çıktı. Anayasa'yı kendine göre değiştirdi, o zaman ne yapacaksınız?

(c) Bir başka olasılık: Meclis dışındaki partiler sizin sine-i millet kararınıza, ara seçimlere girmeme davranışınıza bakalım uyacaklar mı? Yoksa yokluğunuzu fırsat bilip ara seçimlere gidecekler mi?"

Erdal İnönü, "Arkadaşların üzerinde psikolojik baskı var" dedi. "İstifa etmiyorsunuz, sine-i millete dönmüyorsunuz, o yüzden seçim yapmıyorlar, diye. Demirel'le görüşmemizin bir nedeni de bu. Herkesi erken seçim istemeye çağırıyoruz. Yollar arayacağız. Sine-i millet bir amaç olamaz. Olaya, erken seçim olayına sine-i milletle yaklaşmak yanlış olur."

"Doğrusu Demirel bir manevra yaptı. Onunki bir çerçeveye oturdu. Siz bir manevra yaptınız, daha geniş bir çerçeveye oturdu olay. Öyle görünüyor."

"Hayır, manevra değil. Erken seçime götürecek bir yol varsa ona hazırız" dedi İnönü ve görüşmeyi kapadık.

Hikmet Çetin'le söyleştik: "Sana ne SHP'den kardeşim" diye başladı, Demirel'e dönük bir eleştiriyle:

"Sen kendi kararını ver. Gündem değiştiriyor kendi kendine. Türkiye'de onca sorun varken: Turgut Özal, Genelkurmay Başkanı'nın istifası varken kendiliğinden gündem değiştiriyor" diyor.

Çetin'in de duyduğu ya da aklına gelen 'çeşitli senaryolar' var.

Benim İnönü'ye söz ettiklerim gibi. Partilerarası protokol yapılsa, ara seçime girilmeyeceği karara bağlansa... Ama 'içlerinden biri' bir başka parti kurdurarak ara seçimlerle Meclis'e girse... Ne olacak?

Hikmet, Demirel'e "Bu olasılıkları düşündün mü düşünmedin mi, soracağız" diyor. Hikmet bir başka anımsatma yapıyor:

"Sine-i millet zamanı Cumhurbaşkanı seçiminden önceydi. Adam daha Cumhurbaşkanı olmamış. Tereddüt içinde. Yerel seçimde de yüzde 21 almış. O zaman Demirel, sine-i millet çağrılarını hiç tınmadı ama... Tabii bizimkiler de. Konjonktür işte o zamandı. Hele şu günlerde sine-i milleti gündeme getirecek konjonktür yok."

İnönü ve Hikmet Çetin'den sonra Demirel'i aradım.

Zonguldak'tan dönmüş, 'oraları' çok iyi imiş.

Sine-i millet tartışmaları aldı yürüdü. Tabii biliyor, sormak için kısaca tartışmanın genişlediğini söyledim:

"Gayet kolay" dedi: "Eğer SHP sine-i millete karşı değilse, 'Biz bu işin içinde varız, hadi gidelim' derse yapılacak iş çok basit. 82 istifa onların, 60 istifa da bizim. Götürüp Meclis Başkanlığına veririz."

"İyi ama" dedim, İnönü'nün gerekçesine koşut bir mantıkla:

"Sine-i millete döndünüz, ya adamlar erken seçime gitmezse?"

Demirel, bir an durakladı, "Gitmeyip de ne yapacak?" dedi.

"Gitmez seçime. Uyduruk partiler kurdurur."

"Olur mu öyle!"

"Refah girer, hazır bekliyor, SDP girer..."

"Eğer Türkiye bunları kaldıracaksa zaten hiçbir şeyin mücadelesi yapılamaz" dedi Demirel, hırçın ve kırgın bir sesle. Sürdürdü:

"O zaman kimsenin bize diyeceği bir şey olamaz. Ben açıkça söyledim. Bu mücadele bir siyasi partinin, hatta siyasi partilerin değil, tümüyle kamuoyunun mücadelesidir."

"Erdal Bey'le görüşeceksiniz?"

"İşte... Randevu talep ediyor ya da edecek."

Oysa, Hikmet Çetin bana Genel Sekreter Gökberk Ergenokan'a görüşme istemini bildirdiklerini ve Demirel'den saat ve gün beklediklerini söyledi. Demirel, görüşme istemi hâlâ kendisine ulaşmamış gibi göstermeye özen gösteriyor. Ergenekon'un SHP'den gelen isteği 'ânında' Demirel'e iletmediği düşünülemez.

"Ama başvurmuşlar efendim" diye direndim.

"Bana intikal etmiş bir şey yok" dedi.

"Nasıl olur? Hikmet Çetin, Ergenekon'la görüşmüş."

"Efendim?"

"Randevu saat ve günü için Ergenekon'la konuşmuşlar."

"Ancak toparlanıyoruz. Saat 11.00'de kayıt yapacağız."

"Ne kaydı efendim? (Laf karışıyor) Diyelim ki çarşamba, perşembe bir görüşme oluyor. SHP'nin açıklamasına göre, gündem sine-i millete dönmek olmuyor. Asıl madde erken seçime nasıl gidilir?"

"Bunun dışında bir yol yok ki..."

"Siz yine böyle mi görüyorsunuz? Ancak sine-i milletle mi erken seçim olur diye düşünüyorsunuz?"

"Başka bir yol yok ki" diye yineledi Demirel ve ekledi:

"Başka şu yol var diyen bir kimse de yok. Lafı bence ağızda dolaştırmaya gerek yok."

"Ama siz de erken seçime yol açmak için bütün demokratik kurumları göreve çağırdınız?"

"Evet, söyledim. Otobüste (Zonguldak yolunda gazetecilere) SHP'nin ne söyleyeceğini bilmediğim halde, sabah saat 07.30'da söyledim gazetecilere."

"Evet?"

"SHP'nin açıklamasından saat 17.00'de haberim oldu. Zonguldak, Hakkari gibi bir yer. Otobüste, otomobilde telefon irtibatı yok. Orası öyle terk edilmiş bir yer ki şaşılacak şey."

"Konuyu nereden alıp nereye götüreceksiniz? Kestirmek zor. Buluşup görüşeceksiniz, bir şey çıkmazsa?"

"Ne yapacağız?" Demirel de sıkışık durumda. Böyle bir duygu veriyor:

"Her gün bizi eleştiriyorlar, gagalıyorlar. 'Muhalefet beceriksiz' filan. Ne yapacağız? 'Onu yapalım, bir şey çıkmaz; bunu yapalım bir şey çıkmaz,' diyorlar. Aslında problem muhalefet değil.

Bakın, Bangladeş'te bile adam ayağa kalktı, alaşağı etti."

"Ama halk birlikte."

"Ben Prag dedim, Leipzig dedim, bütün arkadaşlarınız üstüme geldi. (Darbe arıyor, isyan çıkarmaya çalışıyor diye bu örneklemelere karşı sert yazılar yayımlanmıştı bir ara.)

Şimdi de 'Hâlâ ne duruyorsunuz, bunları indirsenize' diyorlar. İyi mi?

Halkın demostrasyon hakkını kullanır hale getirelim. Aman aman, anarşi olur! Sonra 'bu hükümeti atın başımızdan.' Peki ama neyle atalım?

Türkiye'nin çıkmazı bu yüzden. Demokratik tepki var ya...

Demokratik tepkiyi sıfırlamış olmasından, depolitizasyondan..."

"Ama halksız olmaz bu işler."

Demirel, "Halksız hiçbir şey olmaz" dedi:

"Eğer bu adam, sine-i millete biz döndükten sonra, ara seçim yaparım derse, halk da sandık başına giderse... (durdu, belki de 'böyle demokrasinin içine'... diyecekti, demedi.)

...O zaman yine bizi tahrip etmiş olur" diye cümleyi tamamladı.

Olasılık güçlü. Sine-i millet ve erken seçim yerine TBMM'de boşalan koltuklar için ara seçim ve halk, sandığa!..

"Sandık başına gitmeyecek halk. Onu söyleyeceğiz halka."

Ara seçime iki muhalefet partisinin girme olasılığı? Yanıtsız.

"Ne zaman görüşeceksiniz?"

Demirel, "Onlar (SHP) pazartesinden sonra diyor" dedi.

Parti liderleri çok değişik insanlar.

Başta SHP'den gelen randevu isteminden haberi yoktu, konuşmanın sonunda derinlemesine bilgili olduğunu açıklayan kısa bir yanıt verdi.

Evet, parti liderleri, özellikle Süleyman Demirel 'çok değişik' bir insan!

35

Bir ara, Yıldırım Akbulut'un Özal'a karşı 'direnişe geçtiği' haberleri yayıldı. Bu söylentiler, kimi bilgilerle destekleniyordu.

Yüksek Planlama Kurulu toplantısında Başbakan'ın yüksek sesle "Tüm ekonomik kararların imzasından geçeceği" emrini verdiği ve "Benim dışımda kimseden talimat alınmayacak" dediği söyleniyordu.

Bir başka haber Dışişleriyle ilgiliydi: Kıbrıs konusunda 'sert' bir açıklama yapan Dışişleri, açıklama metnini Özal'a göstermemişti.

Türk kamuoyu bu haberlerle günler geçiriyordu.

(10 Aralık 1990) Meclis'te bütçe görüşmeleri. İnönü, uzun ama güzel bir konuşma yapıyor. Bir-iki bölümünü siyasal mantığa örnek olur sanısıyla aktarmaya çalışalım:

"Bugün ülkemizde nasıl bir iktidar uygulaması yapıldığı, bir yıllık deney sonunda açıkça bellidir. Uygulama durumunda olanlar da saklamıyorlar. Dış politikamızla ilgili önemli bir soru kendisine sorulduğunda Dışişleri Bakanı, 'Bu konuyu Sayın Özal'a sorun' diyor. Emeğin hakkını arayan maden işçilerinin sendika başkanı ilgili Bakana, 'Bizimle görüşmeye oturduğunuzda Sayın Özal'ın demeçleriyle bağlı olmadan karar verebilecek misiniz?' diye soruyor. Bakan, 'Tabii, hükümetin sorumluluğunda olan bir müzakeredir' diyemiyor.

Ekonomiden sorumlu çeşitli bakanlar aralarında tartışabiliyorlar. Ama önemli kararları almadan önce ayrı ayrı Sayın Özal'ı ziyaret etmeyi hiç ihmal etmiyorlar. Zaten Sayın Özal da ekonominin günlük yönetimi üzerindeki talimatlarını zaman zaman televizyondan da açıklıyor. Uluslararası antlaşmalarda yasaya göre yeri ve gereği olmayan imzaları atmak için Sayın Özal yurtdışında prestij açısından önemli gördüğü toplantılara gidiyor ve asıl sorumlu olan, Anayasa'ya göre yürütmenin başı olan Başbakan'a da sadece Sayın Özal'ın sessiz yardımcısı görünümü içinde bu toplantılarda boy göstermek düşüyor. Ülkemiz bir savaş olasılığı ile, bizi içine çekme tertiplerinin üzerimizde yoğunlaştığı ve Sayın Özal'ın sorumsuz, tutarsız ama genellikle özendirici açıklamalarıyla desteklenen bir savaş olasılığı ile karşı karşıya bulunduğu sırada Dışişleri Bakanı ile Milli Savunma Bakanından sonra Genelkurmay Başkanı da birdenbire görevinden istifa ediyor ve istifa nedeni olarak, ilkelerine ve devlet anlayışına uymayan bir durum karşısında bulunmasını gösteriyor.

Bu durumun ne olduğunu, hangi ilkelere uymayan davranışların söz konusu olduğunu, savaş olasılığı karşısında güvenliğimizin nasıl korunacağını sorduğumuz Başbakan, 'İstifanın nedenini bilmediğini, insanların iç dünyasındaki nedenleri araştırmaya gerek duymadığını' açıkça söyleyebiliyor.

Geçen hafta burada Sayın Başbakan'ın bir konuşmasını dinlerken duyduğum üzüntüyü, birçok milletvekilinin paylaştığına inandığım had safhadaki rahatsızlığı anlatabilmem mümkün değildir. Başbakan, Genelkurmay Başkanının istifa nedenini bilmediğini, bilmesinin de gerekmediğini çekinmeden açıkladı ve eğer biliyorsak bizim söylememizi istedi. Konuşmasının büyük bölümünde de konunun ciddiyeti ile hiç bağdaşmayacak şekilde muhalefet milletvekillerine sataştı. Kendi tahrik ettiği milletvekillerine geçmişle ilgili suçlamalar yöneltti ve sonunda herhalde böyle bir

soruyu sorarak muhalefet görevimizi yaptık diye bütün muhalefeti askeri politikaya sokmakla suçladı.

Anayasa'nın 117'nci maddesi böyle bir istifanın nedenini kimin bilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı Bakanlar Kurulu sorumludur, muhalefet partileri değil... Gene bu maddeye göre Genelkurmay Başkanı Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini yerine getirir ve asıl konuyla ilgili cümle de şu: Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur. Anamuhalefet partisine karşı sorumlu değildir. Hal böyleyken Başbakan istifa nedenini bilmediğini itiraf ediyor ve nedenini bize soruyor.

Konu, ülkenin savunması konusu. Bütün halkın can ve mal güvenliği konusu... Bu konuyla birinci derecede ilgili, sorumlu kişi, ilke ve devlet anlayışı üzerindeki anlaşmazlıktan istifa ettiğini açıklıyor ve elbette anlaşmazlık savunma konuları üzerinedir. Ya savunma politikasının içeriği üzerinde ya da bu politika ile ilgili uygulamalar üzerinde olmalıdır. Şimdi bu kişinin doğrudan doğruya bağlı bulunduğu makam sahibi olarak Sayın Başbakan 'anlaşmazlık konusunu bilmiyorum' ya da 'hiç anlaşmazlık yok' diyorsa, bundan çıkan sonuç, Başbakan'ın bugün ülkemizin savunmasıyla yakından ilgili sorunlar ve yaklaşımlardan hiç haberi olmadığıdır. Ee o zaman da Sayın Akbulut'un ne iş yaptığı, Başbakanlık görevlerini kimin yaptığı sorulur, kaçınılmaz olarak sorulur ve her şeyden önce bu durumun düzeltilmesi gereği karşımıza çıkar.

Bakınız Sayın Milletvekilleri; sükûnetle, serinkanlılıkla durumu inceleyelim. Olaya neden olanlar açıklama yapmadıkları için, nedenleri açıklıkla bilmiyoruz. Ama elbet tahmin edebiliriz. Bütün ömrünü askeri disiplin içinde ve yüksek bir görev anlayışıyla vatan hizmetinde geçirdiğinin bilincinde olan bir insan, emekliliğine bir yıldan az zaman kalmışken ve mesleğinin en önemli günlerini yaşaması olasılığı karşısında bulunurken, sırf kendi kararıyla niçin görevini bırakır? İki çeşit neden düşünülebilir. Ya doğruluğuna, ülke için yararlılığına inanmadığı, inandırılamadığı emirler kumandana verilmiştir ve bunları uygulamanın ülke zararına olacağını düşündüğü için, görevi bırakmaktan başka çare bulamamıştır. Ya da içeriğini tartışmasa da, emir ve talimatların uygulanması sırasında kendi görev ve sorumluluk alanına kabul edilip, kabul edilmeyecek müdahaleler

yapıldığını görmüş ve bu sorumsuz müdahaleleri önleyebilmekten umudunu kestiği için, görev mevkiinin onurunu korumak gibi bir amaçla istifa etmiştir.

Sayın Başbakan, bu her iki çeşit nedenin de söz konusu olmadığını tekrar tekrar söylüyor. Ama bu ifadeler eğer doğruysa sadece Başbakan açısından yersiz bir müdahale olmadığını ya da içeriği yararlı görülmeyen bir emir verildiğini gösterir ve istifaya neden olan davranışları yapanın Sayın Özal olduğunu ortaya koyar ve sonuçta Sayın Akbulut'un sorumluluğu hiç de azalmış olmaz.

Şimdi Anayasa'ya göre doğrudan doğruya Başbakana karşı sorumlu olan en yüksek devlet görevlisi, Sayın Özal'ın sorumsuz müdahaleleri yüzünden görevinden ayrılmış durumdadır. Yani kısacası Başbakanın savunma üzerindeki denetimini ve gözetimini sağlayacak insan, Başbakanın kontrolü dışındaki nedenler ve müdahalelerle bu görevden ayrılıveriyor. O halde Başbakanın ülke savunmasını denetleyebildiği, bu en önemli görevini yaptığı söylenebilir mi? Hayır. Elbette hayır. İşin vehameti, en büyük kaygıyı veren yanı buradadır ve Sayın Akbulut'un Genel Kurul'da muhalefete cevap vermek için söz alıp, hiçbir şey bilmediğini söylerken, vakit geçirmek için muhalefete sataştığını görmekten, hepimizin duyduğu üzüntünün nedeni de sanıyorum buradadır. Daha açık söyleyeyim. Eğer Sayın Akbulut deseydi ki, 'Genelkurmay Başkanı ile yürüttüğümüz savunma politikası ya da uygulamaları konusunda görüş ayrılığı olmuştur. Biz şunu düşünüyoruz, o bunu kabul etmedi, onun için istifa etti.' O zaman olayı iktidar sorumluluğu içinde değerlendirirdim ve açıklanan tartışma konusunda fikrimi söylemekle yetinirdim. Ama şimdi Başbakan ülkenin savunmasıyla ilgili temel yaklaşımların kendi kontrolü dışında geliştiğini sezdiren itiraflar yapınca, bambaşka bir konu gündeme geliyor. Bir an önce sorumluluğunun bilincinde olan, ülke savunmasında, dış ve iç politikasında, ekonomik ve sosyal politikada sorumluluğunun bilincinde olan, bu sorumluluğu sorumsuz bir Cumhurbaşkanı'na terk etmeyen bir hükümetin ya da bir iktidarın kurulması... Gündemimizdeki konu artık budur."

Oysa, uzun süredir değişmeyen ve ancak erken bir seçimle 'değişmesi olası' konu, buydu!

Erken seçim baskıları artıyor; ama, Çankaya öyle koşullar öne sürüyor ki, tünelin ucunda küçük bir ışık bile görünmüyor.

Özal'ın koşulları:

"600 milletvekili. Cumhurbaşkanını 'direkt' olarak halkın seçmesi ve seçmen yaşının 18'e indirilmesi."

Demirel'in meydan okumasına karşılık veriyor. Çankaya Köşkü'nü yansıtıyor Özkök:

"Özal, bu çağrıyı iyice düşünüp taşınarak mı yapıyor, yoksa, Demirel'in yine 'kıvırtacağını' düşünerek 'biraz hesapsız mı davranıyor?' "

Ama, evdeki hesap çarşıya uymuyor. Demirel, bütçe konuşmasında Özal'ın önerilerini kabul ediyor. (11 Aralık 1990)

Not defterimden:

(11 Aralık 1990) Demirel sabahki konuşmamızda Akbulut'un TBMM'de dün gece 'sergilediği manzarayı hazin buluyor'du.

Özal ise, Demirel'in koşulları kabul etmesinden sonra Köşk'ten yaptığı açıklamada 'erken seçimi' kabul etmiyor. Seçimi normal zamanında, 1992'de görüyor.

Demirel'e, "Başbakan, Cumhurbaşkanlığı ile genel seçimi birleştirmeye karşı" dedim.

"Önemsenmez" dedi: "İradesi elinde değil. Orta yerde budalalık var. Şimdi Turgut Özal kapana kısıldı. 'Ben söyledim şartları ama, yetkim yok, iş Meclis'in' derse, hiç şaşmam. O zaman sormak lazım: 'Öyleyse o önerileri neden yaptın, o sözleri niye söyledin?'"

"Peki ne diyebilir Özal size göre?"

" 'Tavsiye idi' diyebilir. Yeni bir kördüğüm oluşmazsa gelişir olay. Olay, siyah-beyaz sentezinde değil."

Demirel de artık seçim olasılığı görüyor. Ancak 'çok ihtiyatlı':

"90'ın sonuna geldik. Bakalım. Türkiye çok dertli. Rakamlarda dertlerin hepsi görünüyor. Bu durumu uzatmak fevkalade zor."

"Sine-i millet veya Anayasa değişikliğiyle erken seçim mi?"

"İş oraya gelsin. Mesele Özal'ı oradan koparmak. Daha altı yılı var. Fakat oturduğu yerden şüphesi var ki, yeniden seçilmek istiyor.

Millet yeniden seçerse, bizden günah gider. Hak ettiği idareyi yeğlemiş olur."

Şaşırtıcı bir söylem değişikliği daha Demirel'den:

'Yarınki toplantıyı' soruyorum:

"Daha çok dinleyeceğim. Amaç seçime götürmek, sine-i millet şart değil. Bu yıl (1991) seçim olmazsa, o zaman sine-i millet" diyor.

Vehbi Dinçerler gerçekçi: 1991 ilkbaharında "ANAP'ın seçimden kaçamayacağını" söylüyor. Nedenini sordum: "Demirel'le İnönü zorlayacak" dedi.

Demirel de bir açıklama yaptı, Özal'a "Hodri meydandan kaçma" diye seslendi.

Aynı öyküler; bir öyle bir böyle.

Not defterimden:

(12 Aralık 1990 Çarşamba) Hasan Pulur'un 'yağdanlıkları' Köşk'te değil, ama telefon başında:

Milliyet'te manşet:

"Özal, işte Köşk'ü bırakıyor."

Tuhaf şey; iki muhalefet liderinin biraraya geleceği gün; bu manşet, nereden çıkmıştı?

Zira muhalefet hem Özal'ın Köşk'ten ayrımasını, hem de –örneğin sine-i millet yoluyla– erken seçimi görüşecek bugün.

Genel seçim, ister zamanında ister erken olsun, Özal'ı bağlamıyordu. Çankaya'yı bırakacaktı! Yani istifa edecekti.

Peki ama Demirel'in, Özal'ın önerdiği Anayasa değişikliğini kabul ederken öne sürdüğü koşul; yani 7 Nisan 1991'de veya daha erken bir zamanda en geç Mayıs 1991'de seçim ne olacaktı?

Burada hafif yan çiziyor, her şeyi, tek başına karar verip ANAP'a ve hükümete kabul ettiren Özal, "O sorun, TBMM'nin işidir" diyordu.

Üstelik, iki parti ya tek başlarına veya toplam oyları yeter hale gelince, zaten Özal'ı 'indirecekler'di. Bunu da biliyordu.

Basın çevrelerinde yeni bir deyim moda: "Matrak yazı girişi!"

Özal'ın telefonla aradığı gazeteci yazıya "Cumhurbaşkanı beni aradı" diye başlıyordu. Altan Öymen de o günkü yazısına "Cumhurbaşkanı Turgut Özal telefon etti" diye giriyor ve;

" 'Bugünkü yazınızı okudum,' dedi. 'Benim kıvırtma ihtimalimden bahsediyorsunuz. Hayır. Kıvırtmıyorum. Ne söyledimse o. Ana-

yasa'nın söylediğim gibi değiştirilmesinden yanayım. Meclis'in üye sayısı 600'e çıksın. Seçmen yaşı 18'e insin. Cumhurbaşkanını halk seçsin'" dediğini aktarıyor ve şöyle sürdürüyordu yazıyı:

"Cumhurbaşkanı'na sordum:

'Yani şimdi erken seçime mi gidiyoruz?'

'Erken seçim. Erken olmayan seçim. O ayrı konu. Zaten bunun benim işim olmadığını söyledim. Burada şuna dikkat edilsin. Bu şu demek: Ben Cumhurbaşkanlığını sürem dolmadan bırakıyorum. 7 yıl için seçilmedim mi? Bu benim yasal sürem değil mi? Seçim, zamanında yapılsa bile, ben süremin en az dört yılından feragat ediyorum. Belki daha fazlasından. Daha ne istiyorlar?'

'Bu bir feragat mı? Yeni Cumhurbaşkanı seçiminde aday olmayacak mısınız?'

'Olurum, olmam. O başka iş. Ama itirazları bugünkü durumuma değil mi? Ben, bir genel seçimle birlikte görev süremi bitirmeyi kabul ediyorum. Gerisi seçmenin bileceği iş.'

'Ama Demirel'in bir şartı var: Anayasa değişikliğiyle birlikte erken seçim istiyor.'

'Onu Meclis içinde görüşsün. O benim yetkimde değil.'

'Yetkimde değil diyorsunuz ama ANAP grubunun sizin sözünüzden çıktığı var mı? Savaş yetkisi bile siz isteyince verdiler. Onlardan erken seçim isterseniz, tersine mi karar verirler?'

'Bir kere savaş yetkisi değil. Asker gönderme yetkisi. Yabancı kuvvetler bulundurma yetkisi. Bana verilmiş de değil, hükümete verilmiş.'

'Yalnız, herkesin kanısı o: Hükümeti idare eden sizsiniz. Yetkiyi kullanmak sizin elinizde.'

'Canım, bunlar yanlış şeyler. Yetki öyle tek başına kullanılmaz devlette.

Şimdi bir tek adam lafıdır gidiyor. Ben diktatör müyüm yani? Diktatör olsam, hakkımda bu kadar şey söylenir, yazılabilir mi? Neye müdahale ediyorum ki!.. Söylenenlere cevap veriyorum, o kadar.'

'Erken seçimi Meclis'ten isterseniz, o kararı aldıramaz mısınız?'

'Bakın, ANAP Grubu benim bazı önerilerimi kabul etmişse, her önerimi mutlaka kabul eder diye düşünmek yanlıştır.

Seçim ne zaman olursa olsun, benim teklifim ortada. Süleyman Bey de bunu kabul ettiğine göre, Anayasa değiştirilsin. Seçim tarihi belli olunca da uygulansın.' "

Özal, muhalefet liderlerini bu söyleşilerle 'köşeye sıkıştırmak' istiyor.

Öyle anlıyorum. Altan'a söylediklerine bakılırsa, sine-i millete dönmek zor.

Bu zorluğu Demirel de biliyor.

'Hodri Meydan'da, kimi gazetecilere telefonda söylediklerini iyi anlamak gerektiğini öne sürüyor Özal:

"Asıl hodri meydan Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesidir. Sorun bakalım, Cumhurbaşkanını halk seçerse Süleyman Bey kendisi de aday olur mu? Hadi gelsin, adaylığını koysun" diyor.

Demirel'in (yinelediğine göre) 'Cumhurbaşkanı adayı olmak gibi bir sorunu, bir savı yok.'

Siyasal yasaklar referandumunu zar zor geçmiş. Adaylığını koysa, Cumhurbaşkanı seçilemeyeceğini biliyor. Elbette Cumhurbaşkanı olmak gibi bir savı yok!

Tabii, o sıralarda, 1990'da. Ya 1994'te?

Erdal İnönü, Özal'ın "Seçimler erken veya zamanında yapılsa da, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi için Anayasa değişikliğinin şart olduğu" yolundaki açıklamasını, "Basit bir manevra" diye nitelendirdi.

Özal'ın, erken seçim yetkisinin Meclis'te olduğunu söyleyerek; 'Anayasa değişikliği ile erken seçimin bir ilişkisi olmadığını kabul ettiğini' söylüyor.

Telefonda Demirel, öfke içinde.

Yağdanlıkların yazdıklarını okumuş:

"Alçaklığın bu kadarı olmaz" diyor: "Peki, erken seçim senin meselen değil, Meclis'in meselesi... Cumhurbaşkanlığı meselesi Meclis'in değil mi ki tartışıyorsun?

Cumhurbaşkanlığı kimin ve neyin meselesi? Önde gelen sorun; Meclis'in, iktidarın itibardan düşmesi...

İki yıl sonraki seçim değil meselemiz. Zaten iki yıl sonraki se-

çimden sonra seni oradan indirmeye kararlıyız. İki yıl sonraki değil, yarınki seçimlerdir meselemiz."

"Yani siz Anayasa'nın bugün değiştirilmesi için erken seçim şartını, tarihler önererek söylüyorsunuz?"

"O yüzden ben, 'kaçıyor, hodri meydan' dedim."

Ecevit ise, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi konusunda "Bu konuda Özal, Demirel'i köşeye sıkıştırmış görünüyor" diye konuşuyor.

Ecevit'in saptaması bir gerçeği mi yansıtıyor acaba?

Zira Demirel, Özal'ın açıklamalarına 'müthiş öfkeli.'

Günün öteki 'önemli' olayı iki liderin görüşmesi ve ortak açıklama:

"SHP ve DYP Genel Başkanları ülkemizin ve halkımızın içinde bulunduğu ciddi ve boyutu giderek genişleyen bunalımdan ancak bir erken seçimle çıkılabileceği konusunda iki parti arasında kesin bir görüş birliği bulunduğunu bir kez daha belirlemişlerdir.

Bu amaca ulaşmak üzere halkımızın erken seçim istemini toplumsal bir talebe dönüştürmek doğrultusunda, sine-i millet olarak ifade edilen Meclis'ten topluca çekilme kararı da dahil; her türlü demokratik çözümün aranması ve oluşturulması için başlatılan bu ortak çalışmanın sürdürülmesi uygun görülmüştür.

Halk iradesine ve hukukun üstünlüğüne dayanan çare ve seçenekleri, partilerin kendi programlarında öngörülen ilke ve yaklaşımları saklı kalmak koşuluyla, araştırmak ve saptayarak Genel Başkanlara sunmak için Sayın Hikmet Çetin ve Sayın Hüsamettin Cindoruk'un başkanlıklarında bir çalışma grubunun görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu grubun hazırlayacağı gündemi görüşmek üzere Sayın Genel Başkanlar 26 Aralık 1990 günü saat 11.00'de SHP Grubunda yeniden biraraya geleceklerdir."

Not defterimden:

(13 Aralık 1990 Perşembe) Olayların arkası kesilmiyor. Bu sabah, bir 'bomba haber' ile uyandık:

İki liderin biraraya geldiği dün; Özal, Işın Çelebi aracılığıyla Demirel'e bir haber göndermiş ve;

"Erken seçim tarihinde anlaşabiliriz. Sizin açıkladığınız gibi. Nisan ya da Mayıs çok erken bir tarih. Erken seçim tarihini Eylül veya Ekime alabilirseniz, anlaşmak mümkün olur. Cumhurbaşkanlığı seçimi de dahil olmak üzere, gerekli Anayasa değişikliklerini çözer, sonra da Eylül veya Ekimde erken seçime gideriz" demiş.

Gizlice gelen bu haber iki liderin görüşmesine 'Özal'ın gölgesini düşürmüş.'

"Ben" dedi Demirel, sabah, erken bir saatti: "Işın Çelebi'yi iki yıldır görmedim. Bu sana bir şey ifade ediyor mu?"

"Etmesine ediyor, çok şey ifade ediyor ama, yine de akla geleni sorayım: Çelebi DYP'den birilerine koridorda böyle bir şeyler söylemiş olamaz mı?"

"Hayır" dedi Demirel, kesin bir sesle: "İçimizden birine sokulsa o arkadaşım ânında bulur beni. Böyle bir haberi kim taşıyabilir sırtında? Fahri Korutürk değil ki, ordu uyarı mektubunu 7 gün cebinde tutsun."

"Peki, Özal'da böyle bir değişim olacağını sanıyor musunuz?"

"Sanmıyorum."

"Muhalefet arasında görüşmeler başlamış. Tam bu sırada böyle gizli görüşmeler olmasını ister misiniz?"

"Biz gizli kapaklı hiçbir işin içinde yokuz. Kim ne yapacaksa benim için mi yapacak? Türkiye için yapacak. Kim ne yapacaksa çıksın ortaya. Kamuoyu önünde söylesin."

"Dünkü liderler toplantısını; 'sine-i millet komisyona havale edildi' diye alaya alıyorlar. Kimi gazetelerde, örneğin Hürriyet'te."

"Ne yapacaktık" diye yine öfkelendi Demirel:

"Oturduk. Memleket seçime gitsin, peki nasıl? Nasıl da, ben adamı sıkboğaz mı edeyim? Bırakalım adam da (İnönü) düşünsün. Adamın sıkıntıları var. Birtakım sıkıntıları var. Anladığım kadarıyla şu:

Sine-i millete gidilince rejim askıya alınırsa, asker müdahale ederse gibi –açık söylemiyorlar ama söylediklerinden çıkarıyorum– endişeleri var.

Bunu yapınca ANAP'ın seçime gideceği yüzde 100 değil ama, en yakın ihtimal bu."

"26 Aralıktaki toplantıdan herhalde birkaç noktada olumlu kararlar çıkar?"

"Ben de aynı kanaatteyim. Dünkü konuşmalarımız düzgün, uygar konuşmalardı. Yarın içerdeki konuşmalar dışarda konuşulur, korkusu olmadan ki bunlar olagelmiştir, konuşuldu her şey.

Şunu söylersem şunlar alınır mı gibi bir düşünce olmadan herkes fikrini açık açık söyledi."

"SHP'liler erken seçim, şartlı Anayasa değişikliğine takıldılar mı?"

"Hayır. Ben söyledim onlara. Maksat Türkiye'yi seçime götürmek değil mi? Bu yoldan götürürsek mesele yok. Anayasa'ya bakışımız bizim, onlardan farklı. Bildiride zaten bunu söylüyoruz. 'Herkes fikrini muhafaza edecek,' diyoruz. İşin uygar tarafı da bu."

"Ama gazetelere bakıyoruz: Sine-i milleti istemiyorlar! Ne diyorsunuz?"

Demirel'in yanıtı: "Zihin kargaşası!"

"Bugün Sabah'ta Özal'ın özel demeci yayımlandı. 'Milletvekili maaşları arttı, erken seçime niçin karar versinler?' diyor."

"Ayıp yahu! Onları satın almış demektir. Madem ki seçim söz konusu değildi, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine, milletvekili sayısının 600'e, seçmen yaşının 18'e indirilmesine ne gerek vardı?

Madem ki erken seçime gidilmeyecekti, bu kadar lafa ne gerek vardı?"

Liderler toplantısına Erdal İnönü'nün bakış açısını saptadım.

İnönü, "İyi oldu" dedi, "gazeteler de olumlu değerlendiriyor."

"Toplantıdaki havayı olumlu bulduğunuz görülüyor?"

"Evet. Bir arayış içindeyiz. Bu olumlu. Tabii yol-yöntem bulmak erken seçim için, kolay değil."

Sorunun 'komisyona havale edildiğini' ifade eden yaklaşımları doğru bulmuyor İnönü ve "Ciddi bir mesele bu. İki partinin başka problemleri de var. Kaç yıllık gelenekleri var. Birden bir şey yapılınca önce konuşmak, görüşmek gerekir. Ne var elimizde, hangi olanaklar gibi," diyor.

"Demokratik yoldan ANAP'ı seçime zorlamak gibi."

"Tabii, tabii" diyor İnönü: "Cumhurbaşkanını halkın seçmesi de geride kaldı" diye bir ek yapıyor.

İki parti arasında diyalogtan 'bir şeyler çıkacağını' ümit ediyor İnönü:

"Ben bir şeyler çıkacağından umutluyum. Ne var ki, çok çabuk bir şeyler çıkmasını beklememek lazım. Yapay bir şey değil ki yaptığımız... Seçim ihtiyacı ortada. Bence bu, çok olumlu bir başlangıçtır."

Bu arada Özal, hâlâ konuşuyor, konuşuyor.

Son demecinde 1991'de erken seçim olasılığını 'yok' saydı ve neden olarak başta GAP'ın açılış törenini, birçok yatırımın hizmete girmesi olaylarını gösterdi.

Not defterimden:

(16 Aralık 1990) Mümtaz Soysal ile Altan Öymen arasında Milliyet'te 'yağdanlık' kavgası, çok ilginç.

Mümtaz Hoca bugün şöyle yazdı:

"Son günlerin Türk basınında şöyle başlayan yazılara sık sık rastlanır oldu:

'Telefon çaldı. Açtım. Karşımda Cumhurbaşkanı... Dedi ki...'

Şöyle başlayanlar da var:

'Kulaklığı kaldırıp numarayı çevirdim. Cumhurbaşkanı hemen çıktı. Dedim ki...'

Girişlerin başka çeşitleri daha eğlenceli:

'Saat gecenin ikisi. Falanca otelde Cumhurbaşkanı'yla karşı karşıyayız. Soruyorum...'

Ya da:

'Çankaya Köşkü'nün çevresinde el ayak çekilmiş. Cumhurbaşkanı'yla yalnızız. Diyor ki...'

'On kişilik uçakta, görevliler dışında bir ben varım, bir de Cumhurbaşkanı. Konuşuyoruz...'

Bütün yazılar öyle yazılmış ki, neredeyse içeriğinden çok, girişi önemli. Okur okumaz 'Vay canına, amma yakınmış' dedirtircesine.

Kimbilir, belki de için için kıskanıyorsunuzdur."

Yazının son paragrafı:

"Eski denizcilik bayramlarındaki 'yağlı direk' yarışı gibi bir şey. Birazcık ilerleyen, düşüyor."

Kuşkusuz, bu yazı Altan Öymen'in Özal'la son telefon konuşmasına ve o yazının girişine ve de öteki yağdanlık yazarlara müthiş bir darbe!

Ertesi gün Öymen, Özal'la telefon konuşmalarına değinen uzun bir yazı yazdı. Şöyle:

"...Özal bazen kendisini eleştiren bir yazıyı görünce ona ânında cevap vermek için, yazarı olan gazeteciye bir 'geceyarısı telefonu' açıyor. Gazeteci de, o cevabı öğrenip onu da yansıtma imkânını buluyor.

Bence iyi bir şey" diyordu.

Eh, sorun kalmıyor! Ne ki, Mümtaz Soysal'ın tarif ettiği Çankaya Köşkü ile gazeteciler arasındaki görüşmeler, Özal'dan sonra da sürdü.

Demirel, Özal'ın gazetecilerle yaptığı 'geceyarısı telefon görüşmelerini' bizlerle konuşurken alaya alırdı. Hatta isim verir, gazetecilerle dalgasını geçerdi. 'Yağdanlık' tanımlamasını da çok sevmişti.

Özal öldü, Demirel Cumhurbaşkanı seçildi.

Gazetecilerle telefon muhabbetini kesmek mi? Aman efendim nerede; Demirel telefon görüşmelerini daha koyulaştırdı. Üstelik Özal'ın dış gezilerini eleştiren Demirel, merhumdan daha çok dış geziye çıktı. Ya büyük bir uçakla gider ya da özel bir mesaj vermek isterse, kimi gazetecileri 'ismen çağırarak' özel uçağında konuşmaya başlardı.

Anayasa değişiklikleri dahil; Özal yaşarken ne yaptı ne söylediyse, Demirel bunları aynen uyguladı. Önerileri tazeledi.

Zira Demirel Türk ulusunun bellek zafiyetini çok iyi biliyordu.

Bir olay olduğu zaman hemen şunu söylerdi:

"Bir-iki gün sonra unutulur."

Haksız da değildi!

Demirel, zıtları birarada götüren ender kişilerden.

'Yağdanlıklar'a Uğur Mumcu'nun taktığı ad daha değişikti:

"Mabeyn kâtipleri."

Not defterimden:

(15-16 Aralık 1990) Hasan Cemal telefonda:

"İş çevrelerinin, bazı gazetecilerin tek amacı Turgut Özal'la Demirel'i barıştırmak, birini Cumhurbaşkanı, ötekini Başbakan görmek" dedi.

Evet ama, 'işin bir evveliyatı var'dı. Hasan'a Yavuz Donat'ın (15 Aralık) yazısını örnek gösterdim. Sonradan birçok kez yazdı; verdiği izlenime bakılırsa, Donat, Özal'la Demirel arasında bir çeşit arabuluculuk yapıyor.

Yazıda şöyle çizgiler var: "Demirel'e Özal'dan dinlediğimiz bir olayı aktardık:

Efendim, Sayın Cumhurbaşkanı diyorlar ki 'Olay iktidar-muhalefet sorunu değil. Sayın Demirel'le benim sorunum.' Gerçekten Özal'la sorununuz var mı?

'Benim itirazım Özal'ın kişiliğine değil. Halka gitsin, seçilirse sağlıcakla otursun.'

Özal, çarşamba geceyarısı (herhalde telefon) görüşmesinde bize 'Olay benim parti kurmamdan kaynaklanıyor. Demirel bunu unutmuyor, affetmiyor' üslubunda konuşmuştu.

'Ne dersiniz Sayın Demirel?'

'Yanlış düşünüyor. Hiç ilgisi yok. Ben o zaman olaya şöyle baktım; biri iktidar olacaksa, varsın bu olsun. Başkasından daha ehven..."

Araya İzmir'den kimi izlenimler giriyor ve sonra ilginç çizgilerle sürüyor:

"Ve uçağa biniyor, sohbete başlıyoruz.

'Efendim, Sayın Özal'la uzlaşabilir misiniz? Mesela genel seçime gidilsin. Kazanan iktidar olsun. Çankaya bu işlerin dışında tutulsun. Sayın Özal 1995'e kadar orada otursun. O Cumhurbaşkanı, siz Başbakan.'

Demirel: 'Olmaz kardeşim. Sonra milletime söyleyecek sözüm kalmaz.' "

(16 Aralık 1990) Demirel, Isparta'yı geçmiş, Sandıklı dolaylarında, arabadan aradı. İki liderin buluşmasının Özal'ı rahatsız ettiği-

ni, bu birlikteliği baltalamak için kimi girişimlerde bulunacağının söylendiğini anlattım.

"Evet" dedi. O da işitmiş olmalı ki, "Özal, SHP-DYP ortak çalışmasından çok rahatsız" diye ekledi.

Ama; bana göre, bütün bunlar Özal'la Demirel arasındaki buzların birden erimesine engel değildi.

Olumlu sayacakları bir işaret Özal'da da Demirel'de de 'politik çizgileri' değiştirebilirdi. Bu kişilikte siyasetçilerdi Özal'la Demirel.

Demirel, bir gün bana "Erken seçim olsun da, ne olursa olsun" dememiş miydi?

Şimdi tamamen sezgilerden kaynaklanan bir olasılığı yazacağım:

Özal isterse seçime istifa etmeden girsin. Demirel'i pek ilgilendirmiyordu.

Yeter ki; ANAP'a erken seçim kararı aldırsın!

Nereden geliyordum bu noktaya: TBMM'deki bütçe konuşmasında her olasılıkla olanağı tartışırken 'istifa' koşulundan hiç söz etmedi. Ama başka bir manzara değişikti. Aynı gündü. Grup odasında milletvekilleri ile konuşuyordu, oradaydım. Devlet olanaklarını kullanan Özal'la seçime nasıl gidileceği sorusu ortaya gelince;

"Canım 1-2 ay önce istifa koşulu var" dedi.

Öyle ya da böyle. Bir yanıt, bir açıklama buluyordu.

Özal, Demirel'den, Demirel Özal'dan mı bir şey bekliyor acaba? Kim bilebilir?

Not defterimden:

(20 Aralık 1990) Sendikalar Anıt-Kabir'e yürüdü.

"Çankaya'nın şişmanı – işçi düşmanı" diye bağırarak...

(26 Aralık 1990) İki muhalefet partisi liderleri biraraya geldi.

Uzun ve anlamlı ortak bir bildiri yayımladılar. Beklendiği gibi; toplantıdan sine-i millet çıkmadı!

İnönü'nün görüşü kazanmışa benziyor.

Geleceğe dönük olumlu bir belge niteliğinde olan **ortak bildiri**'nin tam metni:

12 Aralık 1990 tarihinde biraraya gelen SHP ve DYP Genel Başkanları, ülkemizin gün geçtikçe yoğunlaşan ve giderek bunalıma dönüşme istidadı gösteren ağır sorunları karşısında, ancak bir erken genel seçimle demokratik çıkış yoluna ulaşılabileceği noktasında görüş birliğine varmışlardır.

26 Aralık 1990 günü yeniden biraraya gelen SHP ve DYP Genel Başkanları erken seçim konusundaki kararlılıklarını kamuoyuna sunmayı gerekli görmektedirler.

I.

Türkiye, 12 Eylül 1980 müdahalesi ile içine itildiği yapay siyasal ortamı ve olumsuzluklar sürecini daha fazla gecikmeden aşmak zorundadır.

1983 Genel Seçimlerinin bilinen yasak ve kısıtlamalar çerçevesi içinde gerçekleşmesinden sonra, 1987 Genel Seçimleri de, Seçim Yasası'nın anti-demokratik özellikleri ve engellemeleri yüzünden, önceki yapay durumun bir anlamda devamı sonucunu doğurmuştur.

Bu Genel Seçim sonuçları üzerinde tartışmalar sürerken 26 Mart 1989'da yapılan Genel Yerel Seçimler Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki iktidar partisinin, gerçekte bir azınlık iktidarı olduğunu, siyasal ve toplumsal desteğe sahip bulunmadığını bir kez daha kanıtlamıştır.

Bütün bu tartışmalı seçim sonuçlarına karşın TBMM'de haksız çoğunluğa sahip bulunan iktidar partisi, ülkemizin çağdaş, demokratik, laik, hukuka ve insan haklarına dayalı sosyal bir devlet olması yönünde hiçbir çaba göstermemiştir.

Siyasal yaşama yapılan son müdahalenin üzerinden 10 yıl geçmiş olmasına rağmen Türkiye, insan hak ve özgürlüklerine ve hukuka dayalı demokratik bir devlet olma niteliğine kavuşamamıştır. Bu süre içinde insan hak ve özgürlüklerindeki evrensel gelişmeler bütün anlaşmaların imza sahibi tarafı olan Türkiye'nin iç hukukuna ve uygulamalarına yansıtılmamıştır.

Demokratik rejimlerin temel dayanağı sayılan kuvvetler ayrılığı ilkesi, Anayasa, yasa ve bu iktidarın uygulamalarından kaynaklanan tutumlarla âdeta terk edilmiştir.

KHK'ler yoluyla TBMM'nin yasa yapma yetkisine önemli ölçüde el atılmış, KHK'ler hakkında ayrıca Anayasa'nın öngördüğü süreç engellendiği için TBMM bu alanda devre dışında bırakılmıştır.

Yasama gücünü elinde tutması gereken TBMM'nin bu yetkisi fiilen KHK'leri amacını aşarak kullanan yürütme organınca ele geçirilmiştir.

Meclis gündeminde biriken çok sayıda sözlü ve yazılı sorular ile genel görüşme ve meclis araştırması önergelerinin görüşülmesi geciktirilerek TBMM'nin denetim görevi kısıtlanmıştır.

Fon uygulamalarıyla devletin bütçe gelirlerinin, devlet harcamalarının denetimi engellenmiştir.

Anayasa'dan gelen sınırlamalarla kısıtlanmış bulunan yargı bağımsızlığı, uygulamadan da kaynaklanan tutum ve davranışlarla fiilen 'bağımsız yargı' kavramı anlamını yitirmiş, yargıya müdahale günlük işler arasına girmiştir.

Devletin hiçbir alanda belirli, sürekli temel politikası kalmamış; dış politika ve milli savunma alanlarında ülkemizin çıkarları ile bağdaştığı kuşkulu kişisel yaklaşımlar egemen olmaya başlamıştır.

Kişisel güç elde edebilmek uğruna ülke, ulusal çıkarlarımızı aşan ölçülerde Körfez krizinin içine itilerek savaş gerginliğine sokulmuş; Türkiye, dünya kamuoyuna haksız biçimde savaş isteyen ve bundan kendisi için çıkar uman bir devlet olarak gösterilmiştir. Uluslararası iyi ilişkilerimiz düşmanlığa dönüşebilir hale getirilmiş, böylelikle dış politika geleneklerimiz ile birlikte ulusal saygınlığımız ve ulusal çıkarlarımız da ağır biçimde zedelenmiştir.

Bütün övünmelere rağmen, ülkede anarşi ve terör durmamış, önemli sayıda güvenlik görevlisinin yanı sıra değerli bilim ve düşünce adamlarıyla basın mensuplarının da aralarında bulunduğu birçok yurttaşımız yaşamını yitirmiştir. Büyük şehirler soygunların, cinayetlerin, şiddet eylemlerinin sergilendiği kanunsuz şehirler haline gelmiş; ülke, birçok alanda yasa dışı bir başıboşluğa teslim edilmiştir.

TRT hiçbir demokratik ülkede görülmedik bir biçimde tek sesli ve partizan bir yayıncılık anlayışıyla bir 'aile haber bülteni' haline getirilmiştir.

Hizmette ve devlet imkânlarının dağıtımında başgösteren adaletsizlik, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini başarmasını engelleyecek ve yurttaşlarımızı en temel haklarından yoksun bırakacak ölçüsüzlüklere vardırılmıştır.

Ekonomik politikalar sonucu gelir dağılımı giderek kötüleştirilmiş; Türkiye, dünyada gelir dağılımı en bozuk ülkelerden biri haline getirilmiştir.

Başta Doğu, Güneydoğu olmak üzere ülkenin diğer geri kalmış yörelerini geliştirici hiçbir politika üretilmemiş ve gelişme sağlanamamıştır. Bölgeler arası kalkınma farklılıkları endişe verici boyutlara çıkmıştır. Bu bölgelerin en önemli sorunları olan güvenlik, yoksulluk, işsizlik, eğitim ve sağlık sorunlarını giderecek adımlar atılmamıştır.

Nüfusun yarısı gelecek endişesi içinde ve sosyal güvenlik şemsiyesinin dışındadır.

Emeklilerimize bir aylık geçimi için bir günlük gelir verilmektedir. Emeklilik statüleri arasındaki farklılıklar sosyal güvenceyi değersiz kılmıştır.

Ülkede ekonomiyi geliştirecek yatırımlar durdurulmuş; sanayi ve onun temelini oluşturan imalat sanayii alanında yatırımlar gerilemiştir.

Devletin iç ve dış borcu, altından kalkılamayacak, yıllık ana para ve faizi ödenemeyecek boyutlara doğru ilerlemektedir. Yıllık borçlanma büyüklüğü GSMH'nin yüzde 10'u civarına tırmanmıştır. Ülke hızla dış borç krizine doğru sürüklenmektedir; iç borç miktarı ise bütçenin yarısını aşmıştır.

Basın özgürlüğü sürekli artan maliyetler, yoğun baskılar ve yapılan yasal değişikliklerle içi boşaltılmış 'sözde bir hak' haline sokulmuştur.

Sendikalar, meslek kuruluşları ve meslek odaları işlevlerini yapamaz hale gelmiş; memurların, işçilerin tüm çalışanların milli gelirden aldıkları pay 1980'lerin çok gerisine inmiş, bu kesim gelecek ümidini yitirmiştir.

İşçilerin ücretlerini pazarlık etme ve emeklerinin değerlerini elde etme, grev yapma hakları iktidarın duyarsızlığı nedeniyle sonuç vermez hale gelmiş, bu alanlarda gerekli yasal düzenlemeler de yapılmadığı için ülkede çalışma barışı derinden sarsılmıştır.

Toplantı, gösteri, yürüyüş hak ve özgürlüklerinin özü uygulama ve sınırlamalarla işlemez bir biçime dönüştürülmüştür.

Yanlış bir yaklaşımla kadrolu-sözleşmeli personel ayırımı amacından saptırılmış ve devlet personel rejimi içinden çıkılmaz bir hale getirilmiştir.

Son yapılan nüfus sayımından da açıkça anlaşılacağı gibi 32 il göç verir hale gelmiş, nüfusun yarısı 12 ilde toplanmış, sağlıksız kentleşme ve çevre sorunları alabildiğine artmıştır.

İşsizlik oranı yükselmiş, üniversite mezunları dahil olmak üzere her kesimden gençler kapı kapı dolaşarak iş aramak zorunda bırakılmıştır.

Esnaf, BAĞ-KUR primini ve yıllık vergisini ödeyemez hale gelmiş, işyerini kapatmak durumunda kalmış, iflaslar birbirini kovalamıştır.

Tarım girdilerindeki yüksek artışlar taban fiyatlarına yansıtılmadığı ve üreticinin parası zamanında ödenmediği için devlet desteğinden yoksun bırakılan köylü ve çiftçi yoksullaşmıştır.

Devlet, eğitim ve sağlık alanlarından neredeyse tümüyle çekilmiş, milli eğitimde kapanan okul sayısı 1000'i aşmış, hastaneler, yoksullar ve hatta orta gelirliler için önünden geçilemez bir hal almıştır.

Eğitimde, kültürde, sanatta insani değerlerin çiğnendiği, ulusal ve evrensel zenginliklerin gözardı edildiği, iktidara egemen olan düzeye uygun olarak yozlaşma, çürüme ve ticarileşme anlayışları yaygınlaşarak gençliğin ve bütün toplumun sağlığını ve geleceğini olumsuz yönde etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Üniversiteler bilim özgürlüğünün, bağımsız eğitimin kurumları olmaktan çıkarılmış, YÖK'ün baskıcı yönetimine bırakılmıştır.

II.

Bütün bu sorunlar karşısında hükümet duyarsız, ilgisiz ve etkisizdir.

Hükümetin yetkileri, yasal olsun ya da olmasın Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmaktadır.

26 Mart 1989 Yerel Seçim sonuçlarından sonra Cumhuriyet geleneklerini zorlayarak tek parti seçiciliği içinde Cumhurbaşkanı olan ANAP Genel Başkanı önceki görevini sürdürerek hükümetin, TBMM'nin ve çoğu kez ANAP Grubunun iradesini hiçe sayan 'tek adam' yönetimini açıkça sergilemektedir. Türkiye'de parlamenter rejimin temelleri zorlanmakta; ülke kuralsız, yasasız ve ilkesiz bir anlayışın elinde 'hukukun dışında' yönetilmektedir.

Tarih ve ulus önünde ağır sorumluluklar yaratacak olan bu oldu-bitti karşısında hükümet ve ANAP Grubuna dönüştürülmek istenen TBMM çoğunluğu etkisiz kalmaktadır.

Bu ortak tespitleri göz önünde bulunduran SHP ve DYP, toplumumuzun demokrasiye inanan bütün kurum ve oluşumları, halkın bütünü ile elbirliği içinde ve yasalara özenle bağlı kalarak, ülkemizi demokratik bir çıkışın aydınlığına kavuşturmak kararlılığındadır.

SHP ve DYP bu amaca parlamenter yöntemle, önerilerle varmak için ortak çaba harcamaya öncelik vereceklerdir.

Bu süreç içinde, siyasal oluşumların, basınımızın, demokratik kitle örgütlerinin, sendikaların yaklaşımları, katılımları ve düşünceleri özenle değerlendirilecek ve sağlanacaktır.

Türkiye bu yasama yılı içinde yeni bir Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve onun elleriyle gelişecek aydınlık bir geleceğe erişmelidir. Bu yasama yılı sona ermeden TBMM Genel Seçim kararı alarak ulusun haklarını da, kendi saygınlığını da özenle korumalıdır. Yüce Meclis'in bu darboğazı aşacağına olan güvenimizi sürdürmek istiyoruz.

Gelişmelerin zorunlu kılması ve TBMM içinde tıkanan çözümlerin açılamaması halinde, milli egemenliğin kaynağına dönerek gücünü halkın gücüyle çoğaltmak için, 12 Aralık 1990 tarihli ortak bildiride de belirtildiği gibi TBMM'den topluca çekilme kararı dahil, ülkeyi seçimle demokratik bir çözüme kavuşturmanın bütün gereklerini yerine getireceklerdir.

2000'li yılların eşiğinde Türkiye, tarihinin enginliği, toprağının ve kültürünün zenginliği ve insanının olgunluğu ile her alanda yaşadıklarımızdan daha iyisine layıktır. Ülkemiz, demokratik katılımın ve seçmen eğilimlerinin adil biçimde yansıyacağı demokratik bir seçim hukukunun sonucunda gerçek demokrasiye kavuşabilecektir.

Siyasi partiler ve tüm siyaset adamları olarak temel görevimizin ülkemizi layık olduğu yaşam düzeyine ulaştırmak olduğuna ve bu yolda hiçbir özveriden kaçınmamak gerektiğine içtenlikle inanıyoruz.

SHP ve DYP, önümüzdeki günlerin bizi, başka ülkelerin çıkarları için bir savaşa sürükleme tehlikesi karşısında, kamuoyunu uyarmayı ve iktidarı durdurmayı muhalefetin en önde gelen sorumluluğu olarak görmektedirler.

SHP ve DYP Genel Başkanları, bu amaçların gerçekleşmesi doğrultusunda dünya ve ülke şartlarındaki gelişmeleri yakından izleyerek ortak olarak yapılacak girişimleri yeniden değerlendirmeyi ve sadece demokratik yöntem ve araçlarla gerçek demokrasinin oluşacağına inançlarını kamuoyu önünde tazelemeyi görev saymaktadırlar.

Kamuoyuna saygıyla sunulur."

Bir bakıma, ortak bildiri 1991 seçimlerinden sonra kurulacak olan DYP-SHP ortak hükümetinin temellerini atıyor.

(27 Aralık 1990) Yılın son günleri.

Oktay Ekşi, Özal'dan demeç almış:

Başlıklar:

"Özal, SHP lideri İnönü'ye sitem etti:

'Benim elimi sıkmıyor, Saddam'ın elini sıkıyor.' "

İnönü ile konuştum. Ortak bildiriye yaklaşımımızı övdü: "Öteki gazeteler" dedi, "bazı mühim şeylerin farkında değiller."

İki muhalefet partisinin, üstelik dünya görüşleri birbirine zıt iki partinin rejim konusundaki duyarlılıklarına gazetelerin önem vermeyişini yadırgıyor.

Acaba, Özal'a yanıt vermeyecek miydi?

Kışkırtmak için bir örnek verdim. Demirel'in, Özal'ın elini sıktı diye eleştirenlere, "Elini sıkmayacaktım da neresini sıkacaktım?" deyişini anımsattım.

Güldü İnönü. Önce, "Düşüneyim" dedi ve sonra, ince üsluplu bir yanıt verdi:

"Ben diktatörlerin elini sıkarım. Özal'ın da elini sıktım."

1991... Erken seçim olasılığı güçlü.

36

Kehanet

Yedi yıl sonra: 27.10.1997.

Haberin Turgut Özal'la ilgili bölümü aynen şöyle:

"Washington Enstitüsü'nün, 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal anısına her yıl düzenlemeyi kararlaştırdığı konferansların ilki geçen pazartesi günü Washington'da yapıldı.

Toplantıya ABD Başkanı Bill Clinton da bir mesaj göndererek katıldı. Clinton'un mesajı şöyle:

'Turgut Özal'ı görev döneminin ilk günlerinde tanıma fırsatını bulmuştum. Kendisi benim Başkanlığımda Oval Ofis'te görüştüğüm ilk liderdir. O görüşmemiz sırasında Özal'ın Türkiye'nin stratejik konumu ve Türk-Amerikan ilişkileri üzerindeki derin bilgisinden ve görüşlerinden çok etkilenmiştim.

Özal'ın zamansız kaybı Amerika Birleşik Devletleri'nde ve uluslararası camiada büyük üzüntü yarattı.

Özal'ın anısına böyle bir toplantı düzenlenmesini çok yerinde bulduğumu ifade etmek isterim."

Konferansın ana konuşmacısı Turgut Özal'ın yakın arkadaşı tarihçi Prof. Bernard Lewis şunları söyledi:

"Özal Körfez Savaşı'ndan önce oradaki durumu bana o kadar iyi anlatmıştı ki, savaşın ne zaman çıkacağını ve sonucunu bir 'falcı kehaneti' ile söylemişti; gerçekten de dedikleri aynen çıktı.

Daha sonraki görüşmemizde bu konuda bu kadar kesin bir bilgiye nasıl sahip olduğunu sordum. Bana, 'Ben hem yaramaz komşularımı, hem de Amerikan Ordusunu çok iyi tanıyorum. Onun için tahminimde zorlanmadım' yanıtını verdi."

Prof. Bernard Lewis, Özal'a bu görüşmeyi herkese açıklayıp açıklamayacağını sorunca, "Tabii, çok sevinirim. Çünkü herkes kehanetimin ne kadar doğru çıktığını öğrenir" dediğini hatırlattı.

Prof. Lewis'in bu sözleri büyük alkış aldı. Lewis konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Ortadoğu'da en eski iki devlet merkezi var; biri Türkiye, diğeri İran. İkisi farklı seçenekler sunuyor. Türkiye laik-demokratik ve bilimselliği seçerken diğeri teokratik rejimi sunuyor.

Önümüzdeki yıllarda bu bölgedeki ülkeler bu iki seçenekten birinde karar kılmak zorunda kalacak.

Türkiye'deki köktendinci hareketin durmadığını ve önümüzdeki 5 yılda Türkiye'nin tercihini yapacağını sanıyorum." (Leyla Umar, Sabah)

Prof. Lewis, Özal'ın ani ölümünden sonra Cumhurbaşkanlığına seçilen Süleyman Demirel'in de 'yakın' dostu.

Ortadoğu'yu her ziyaretinde, mutlaka Türkiye'ye de uğruyor.

Çankaya'yı ziyaret ediyor.

Özal'ın Körfez Savaşı ile ilgili kehanetini anlatan Prof. Lewis, Türkiye ile ilgili bir kehanette bulunuyor.

Bakalım bu kehaneti gerçekleşecek mi?

Altıncı Bölüm

DÜZ YOLDA ENGEBELER

"Herkes kendi oyununu oynayıp kazanmak peşinde"

37

Belki de olaylara damgasını vuran yıl, bu yıldı: 1991!

Kimi beklentiler bu yılda gerçekleştiği için...

Ola ki, 90'lı yıllara damgasını vuracak olaylar bu yılda başladığı için...

1991'in yaşantımızda özel bir yeri vardı.

Uzun sürmeyeceği söylenen, ama bir türlü başlamayan Körfez Savaşı bu yıl başlarında sona erdi.

Özal'ın ve ANAP'ın sonunu hazırlayacağı öne sürülen erken seçim 1991'de gerçekleşti.

Öte yandan; onca umut, onca beklenti tıkandı kaldı.

SHP ve DYP tek başına iktidar olamadı.

Ve... Aylardır Türkiye'yi cadı kazanına çeviren Cumhurbaşkanlığı sorunu başladığı yerde durakladı.

Erken genel seçimler Özal'ın Çankaya'dan indirilemeyeceğinin kanıtıydı.

Zira; DYP ile SHP'nin toplam milletvekili sayısı 'Çankaya sakini'nin en az beş yıl daha görevde kalacağını gösteriyordu.

38

'Çankaya sakini' ise, Çankaya'dan hükümeti ve elbette, ülkeyi yönetmeyi sürdürdü.

Dış politikaya egemenlik yetmiyordu Özal'a. Daha, daha istiyordu. İç politikaya bütün gücüyle asıldığını kanıtlayan olaylar 1991'de gerçekleşecekti.

Özal'ın her alandaki yön verme ihtirası; kuşkusuz, iş yaşamını etkileyecek ve Türk işçi tarihinde ilk kez büyük bir yürüyüşü Zonguldak Maden İşçileri Sendikası önderliğinde madenlerde, yeraltında çalışanlar düzenleyecekti.

Aralık 1990 sonlarındaki işçi yürüyüşünü başlatacak tohumlar, toplu sözleşme görüşmelerinde atıldı. Yönetim, işçilere hak ettikleri zamları vermeye yanaşmayacaktı.

İşçi yürüyüşüne olanak sağlayan asıl etken Çankaya'dan geldi. Turgut Özal, öteden beri maden işletmelerinin 'ekonomik olmadığına' inanıyor ve 'kapatılmalarını' istiyordu. Ona göre, bu işletmeler devletin sırtında birer yüktü. Ne ki, işletmelerin kapatılmasında direnirken, işsiz kalacak olan yüzbinlere geçim kaynağı göstermiyordu.

Özal'ın "Ben zengini severim" sözünü anımsıyor musunuz?

Sonraki tarihlerde bu sözünü yalanlayacaktı.

Öyleyse, işçiye karşı neden devleti harekete geçirmesini yadırgıyorsunuz?

Toplu sözleşme çıkmazı ve –Özal'dan kaynaklanan– bütün öteki öğeler, binlerce maden işçisinin, kadınlarıyla birlikte Zonguldak'tan Ankara'ya doğru yürüyüşe geçmesine yol açacaktı, açtı.

Hava soğuk, dağlar karlıydı. Özal ve buyruğundaki Başbakan Yıldırım Akbulut dışındaki bütün siyasal güçler işçilerin yanında yer aldı.

Ama Özal, Çankaya Köşkü'nün kapılarına kadar dayanan daha önceki uyarılardan ders çıkarmamıştı. Hatta işçilerin "Çankaya'nın şişmanı / işçi düşmanı" sloganlarını duymamazlıktan gelmişti.

Ocak 1991'in ilk günlerinde maden işçisinin azmi karşısında, devletin anlamsız direnişi bütün olanaklarıyla hareket halindeydi. Akbulut, geçit vermez bir inatla işçilerin görüşmelerle kabul edecekleri kimi maddi olanakları geri çeviriyordu.

Elbette, kışkırtma Çankaya kaynaklıydı.

İlk saatlerde işçilerin, kimi demeç ve uyarılardan sonra Zonguldak'a geri döneceğini hesaplamıştı hükümet. Ne kadar yanıldığını kısa sürede anlayacaktı.

Ama, işçileri durdurmak için anlamsız yöntemlere başvuracaktı.

Zonguldak-Ankara şehirlerarası yolunun Mengen yakınlarındaki tüneli kapatacak, binlerce işçinin Başkent'e yürüyüşüne engel olmayı deneyecekti.

Başarısız oldu denilemez. İşçiler durdu. Ama, geri dönmedi.

Korkuyordu hükümet. Bu türden engellemelere başvurması, korktuğunu gösteriyordu. İşçilerin Ankara'ya vardıktan sonra olayların daha genişlemesi olasılığı ile bu tür hareketlere giriştiği anlaşılıyordu.

Bir iç savaş? Türk işçisi bir iç savaşı neden başlatacaktı ki?.. Kime karşı ve kiminle savaşacaktı? Zonguldaklı işçiler haklarını hem yasal, hem de demokratik yollardan almayı düşlüyorlardı.

Erdal İnönü, hükümeti sürekli uyarıyor, iktidarın 'işçilerin üzerine polis gücü göndererek Türkiye'de iç savaşa yol açacağından' kaygılanıyordu.

Anamuhalefet; işçilerin değil, hükümetin güvenlik güçleriyle bir iç savaş başlatmasından kaygılanıyordu.

Sosyal bir sorunda, iktidarla muhalefette birbirine zıt bakış açıları egemendi. Egemendi, zira hükümet işçi yürüyüşünü 'politik' nedenlere bağlıyordu. Hükümete göre:

İşçiler; muhalefetin, tabii özellikle sosyal demokrat bir parti olduğundan SHP'nin kışkırtmalarıyla sokağa çıkmıştı.

İktidar, inanılması zor kimi yargılar içinde bocalıyordu.

İşçi yürüyüşü siyasaldı, ama daha öteye bir yorumla, Bakanlarımızdan İmren Aykut'a göre, o sırada Körfez'de başı belada olan Saddam, "işçi hareketinin 'arkasında' idi ve işçileri kışkırtıyordu!"

Sert tartışmalar izleniyordu iktidarla anamuhalefet arasında. İktidarın işçi yürüyüşüne gerçekçi 'bir teşhis' koymasına henüz zaman vardı.

Akbulut, SHP liderine işçi hareketinin siyasal amaçlı olduğunu bir kez daha anımsatırken "Yürüyüşe katılan SHP milletvekillerini çekin" diye konuştu.

Böyle konuşması doğaldı. Akbulut'a göre: İşçiler haklarını istemiyorlardı, SHP'nin kışkırtıcı önderliğinde sokağa dökülmüşlerdi! Bu denli anlamsız bir siyasal mantık hükümete egemendi.

Oysa İnönü, Başbakan Akbulut'a hem uyaran hem de gerçeği anımsatan bir yanıt veriyordu:

"Gerçeği görün. Burada en önemli mesele ücrettir. Size bir görev hatırlatıyorum."

Akbulut: "Kanunsuz hareketin karşısına çıkarız. Kimse 'Ben kanunlara bağlı değilim' diyebilir mi?"

İnönü: "Ama Türkiye'de böyle diyen var." Özal'ı gösteriyordu.

Akbulut: "Dememelidir efendim!"

İnönü: "O zaman bunu beraberce gidip (Çankaya'ya) söyleyelim o insana!"

Bu sert diyalog iktidarın aleyhine olan havayı daha da yoğunlaştırıyordu.

Ama; Çankaya, işçi yürüyüşüyle verilecek olan hakların öteki sendikalara 'örnek olacağını' telkin ediyordu. Hayır, hükümetin isteğine uyulmalı, işçiler Zonguldak'a dönmeli ve toplu sözleşme, yönetimin istediği yönde bir çözüme bağlanmalıydı.

İki zıt karakterin, iki zıt dünyanın çatışması nereye varacaktı? İşçiye hak tanımayan, ne verilirse kabullenip sesini çıkarmamasını isteyen 'otorite' mi, yoksa alnının teriyle yaşayanlar mı kazanacaktı?

İktidarın direnci –Çankaya'ya karşın– yavaş yavaş kırıldı.

Hükümet, işçilerin her ne olursa olsun demokratik bir hak olan yürüyüşten vazgeçmeyeceklerini ve sonuna kadar savaşım vereceklerini nihayet anladı.

Başbakan Yıldırım Akbulut, işçi temsilcileriyle konuşup 'anlaşmak' amacıyla Bolu'ya geldi.

Evet, Başbakan, Maden İşçileri Sendikası Başkanı Şemsi Denizer ile masaya oturdu.

Çankaya, görüşmeleri kesmek, işçiye karşı hükümet direncini tazelemek için Akbulut'u birkaç kez telefonla aradı ve... kendine özgü görüşler doğrultusunda 'telkinlerde bulundu.'

Oysa Akbulut, devletin uzlaştırıcı rolünü yadsıyacak yaşı çoktan aşmıştı. Belki sendikadan önerilen ücretlerde ve sosyal olanaklarda 'indirim sağlayabilir'di; ama kuşku yok, bir uzlaşmayla Ankara'ya dönmeyi yeğliyordu.

Nitekim öyle oldu.

Hükümetle işçiler arasında uzlaşma sağlandıktan sonra, Denizer; "Dönüyoruz" dedi binlerce işçiye...

Şarkılar, türkülerle çıkmışlardı yola.

Şarkılar, türküler söyleyerek evlerine, maden ocaklarına döndüler.

O yürüyüşten sonra maden ocaklarını kapatmak gereğini söyleyene rastlanmadı.

39

Güncel yaşantımızda iç ve dış siyaset tartışılıyor, ama, her tartışma bir noktaya kadar geliyor, orada bir süre duruyor.

Ama bir tartışma var ki, ne gündemden düşüyor, ne de canlılığını yitiriyor: Özal!

"Nedir, ne değildir" sorusu.

Sürekli yanıt aranıyor. Pek çok söyleşi bu sorunun yanıtını Özal'dan almaya çalışıyor:

"Sizi burada bulmuşken sormadan edemeyeceğim:

En fazla aldığınız eleştirilerden bir tanesi yönteminiz. Söyleşi yapıyoruz. Görülüyor ki 'her şeyde siz varsınız, her şeyi siz yönlendiriyorsunuz.'

Tek adam mı oluyorsunuz?"

T. Özal: "Tek adam kelimesi. Mesela Saddam Hüseyin'e tek adam kelimesi rahatlıkla kullanılabilir. Neden? Çünkü tek adam diktatördür. Şimdi bizim yapımız buna müsait değil. Yani eğer tek adam kelimesi diktatör manasında kullanılıyorsa bu mümkün değil. Çünkü bana o zaman 'tek adam' diyemezsiniz."

"Ne dememiz gerekiyor?"

"İçeri girersiniz..."

"Haa evet..."

"Diyemezsiniz. Yani onu söylemek mümkün değildir. Tek adama, siz tek adamsınız, diktatörsünüz denilebilir mi? Sen söyleyebildin mi Saddam Hüseyin'le konuştuğunuz zaman?"

"Tereddüt ettim."

"Şimdi bundan dolayı değil. Gördüğümüz başka bir şey var. Bu 1979 sonundan itibaren aşağı yukarı 11 sene. 11 senedir bu ülkede ne kadar yenilik varsa, yani özellikle ekonomik alanda, hepsinde benim imzam var. Bunu gördüm. Belki bundan dolayı tek adam diyorlar. Belki bundan dolayı..."

'Tevazu' sözcüğü Özal'ın sözlüğünde yer almıyor.

11 yıl, ne kadar yenilik varsa imzası var altında ve bu:

'Tek adam' sıfatını hak kazandırıyor Özal'a. Hükümete, partiye, iç ve dış siyasete, tarafsız bir Cumhurbaşkanı olarak doğrudan karışması... Tam anlamıyla ayrıntı demek!

Evet. Böyle. Vay!

"Müsaade ederseniz" diye başlayan bir tepki soru daha geliyor:

"Müsaade ederseniz... Aynı zamanda enflasyon da var, sokakta yürüyüşler de..."

"Enflasyon olabilir... Bakın, bakın. Şunu hemen söyleyeyim."

"Zor durumda olan insanlar..."

"Zor durumda olan her yerde var. Amerika'ya gidin. Şeyde yaşayanlar var, kutular içinde yaşayanlar var. Homeless! Amerika gibi zengin ülkede bu var.

Ben şunu iddia edebilirim. Belki standartlarımız çok daha aşağıdadır ama bizim genel seviyemizde, yani en aşağı seviyemizdeki insanımızda o gibi hadiseler yoktur. Çünkü Türkiye, Türkiye etrafındaki ülkelerle mukayese edildiği zaman durum fevkalade daha parlaktır. Ama 10 sene evvel böyle değildi. Bir Bulgaristan'la Türkiye'yi mukayese edemezdim.

Tek adam söylenmesinin bir başka sebebi daha var. Ben her önemli hadisede fikrimi çekinmeden söylüyorum. Birinin söylemesi lazım. Benim bundan sonra seçim endişem yok. Her şeyin doğrusunu milletime söylemek mecburiyetindeyim. Belki o yüzden kızanlar da var. Niye bu lafları söylüyor, hoşlarına gitmeyen laflar söylemiş olabilirim."

"Peki niçin hükümet söylemiyor? Mesela Başbakanınız söylemiyor?"

"Hayır. Bazı konular var ki, hükümet söyleyemez onu. Daha tarafsız gibi bir makamda oturan bir kimsenin söylemesi lazım."

"Fakat siz bir yerde fiilen ülkeyi yönetiyorsunuz. Yani yasalar şöyle der böyle der. Fiilen yönetiyorsunuz. Hükümet yok ortada..."

"Hayır o değil. O kadarını söylemek mümkün değil. Bakın: Bakanlar Kurulu toplanıyor. Pazarlık yapılıyor, her şey yapılıyor. Bunlar gazetelerde görünüyor. Ben mi bunları idare ediyorum?

Şimdi herkeste şöyle bir zaaf var.

Biz Çankaya'da oturuyoruz. Allah için şunu söyleyeyim; Ben Çankaya'da oturuyorum. Çok kere ziyaretçi kabul ediyorum. Çok kere de kitap okuyorum. Bundan sonra ne yapmalıdır Türkiye için diye düşünüyorum. Fikir geliştiriyorum. Yaptığım iş budur.

Yoksa pratik olarak bu işleri bir kişinin yapması zaten mümkün değil. Ama nedense hep benim üzerime geliyor.

Dikkat ederseniz 1991 bütçe görüşmelerinde hep Özal üzerinde konuşuldu.

Bütçe konuşulmadı."

"Ama siz varsınız orada."

"Ben bir şey yapmadım ki... Mazallah bir ortadan kaybolsam yazacak bir mevzu bulamayacaksınız."

"Yok hayır. Onu demek istemedim. Hükümetten memnun musunuz?"

"Gayet memnunum."

"Bu sizin hükümetiniz çünkü."

"Evet, evet. Yıldırım Bey gayet güzel götürüyor."

"Çok sessiz."

"Yok, sessiz değil. İşte son bütçe konuşmalarında da fevkalade parlaktı."

"Bir taraftan Anayasa değişikliğiyle oluruna getirip başkanlık..."

"Şimdi bakın. Mevcut sistemimiz Cumhurbaşkanına fevkalade yetkiler vermiş: Cumhurbaşkanı daha evvelki dönemin, 61 Anayasası'nın Cumhurbaşkanı değil.

Açıp okumak istemiyorum Anayasa'yı. Herkes biliyor. Bunun karşısında olanlarla aynı fikirde değilim.

Biz yetkilerimizi biliyoruz, görevlerimizi biliyoruz.

Yetkimizi ve görevimizi sonuna kadar, limitine kadar yaparız. Çünkü ben bunu bir nev'i vatan borcu olarak biliyorum.

Çünkü ben onları yapmazsam başka birinin de yapması mümkün değildir.

Cumhurbaşkanına verilmiş görevleri yaparım.

Milli Güvenlik Kurulu Başkanıyım. Milli Güvenlik Kurulu'nun görevleri 1961 Anayasası'nda yazan vazifeler değildir. Misal olarak söylüyorum."

"Politikayı bırakmayı düşünüyor musunuz? Yoksa Bayan Thatcher gibi, sonuna kadar 'Go on and on and on' gidecek misiniz?"

"Hayır, şöyle: Ben politikaya isteyerek gelmedim. Yani 55 yaşında politikaya girdim. Daha evvel ufak bir tecrübem var. Biraz zorla olmuş.

Ama şunu söyledim, dedim ki: 'Ben muhalefet olmam!'

Maalesef Türkiye'de politikacıların şimdiye kadarki kaderi ister muhalefet, ister iktidar on and on devam ediyorlar. Sayabilirim politikacıları. Cevap hakkı doğmasın diye isimlerini söylemiyorum. Ben o konuda değilim.

Cumhurbaşkanı seçilmişim. Eğer Cumhurbaşkanlığı seçiminin millet tarafından yapılması ki, onu kabul etmezler, o takdirde Cumhurbaşkanlığı dönemini bitiririm.

Muhalefete düşmeden siyaset sahnesini bitiririm."

"Yani siz diyorsunuz ki; başkanlık sistemine geçsek dahi ben aday olmayacağım."

"Başkanlık sistemi demedim. Çünkü eğer Anayasa değişir, seçimle Cumhurbaşkanı seçilirsem 'ben buna varım' dedim. Buna varım. İster bu sene olur, ister bir sene sonra olur."

"Bu sene Cumhurbaşkanını halkın seçmesi sistemini yaptıracak mısınız?"

"Hayır, benim buna yetkim yok. Zaten yanlış anlaşılan nokta o. Ben sadece şunu söylüyorum. Bizi istemiyor musunuz, buyrun hodri meydan. İşte siz de aday olun, öbürü de aday olsun. Ben de aday olayım. Çıkalım milletin karşısına. Kim fazla rey alacakmış, görelim." (7 Ocak 1991)

Ama nedense milletin bütün katmanları Turgut Özal gibi düşünmüyordu.

Bir gün sonra işçi yürüyüşünün sona erdiğini ilan ederken Ma-

den-İş Genel Başkanı Şemsi Denizer, beş gündür açlığa, soğuğa karşın direndiklerini söylüyor, uzlaşmaya yanlı olduklarını vurgularken;

"Asıl anlaşmak istemeyen, tarafsız olması gereken makamda oturan, Anayasa suçu işleyen, hukuku hiçe sayan Cumhurbaşkanı Özal'dır" diyordu.

40

İçimizdeki savaş, dışımızdaki savaşla içiçe.

İçimizdeki savaş; iki muhalefet partisinin erken seçimle tek başlarına iktidara gelmelerini ve... Özal'ı Çankaya'dan 'indirmeyi' amaçlıyor.

Dışımızdaki savaş ise; Kuveyt petrollerini Saddam'ın elinden kurtararak Batı dünyasının yararlarını korumayı ve... Saddam'ı iktidar koltuğundan 'indirmeyi' hedefliyor.

Farklı olan iki hedefin bir ortak yanı var:

Özal'ı Cumhurbaşkanlığından,

Saddam'ı tek adamlıktan yoksun bırakmak!

9 Ocak günü ABD Dışişleri Bakanı Baker ile Irak Dışişleri Bakanı Tarık Aziz, Cenevre'de –barış dansında– son tangoyu oynuyorlar.

Bush ya zaman kazanıp savaş hazırlıklarını eksiksiz duruma getirmeyi hesaplıyor ya da dünya kamuoyuna savaştan önce barış için elinden gelen her şeyi yaptığını kanıtlamaya çalışıyor.

O güne kadar tarafların tutumunu bilenler Cenevre'den barış şarkıları beklemiyorlar. Baker, beklentileri yanıltmıyor: "Irak'ın Kuveyt'ten çekilme konusunda 'hiçbir esneklik' göstermediğini" açıklıyor ve Tarık Aziz'den yanıt geliyor: "Savaş çıkarsa İsrail'e saldıracağız."

Zayıf bir tehdit!

Türkiye, hemen her kesimiyle gelişmeleri izliyor, 'savaşa doğru' seslerinden tek bir kaygıyla etkileniyor:

"Körfez Savaşı'na 'fiilen katılmamak.' "

İpler başrol oynayan Özal'ın elinde.

Soru: "Sizce savaş olasılığı var mı, varsa ne kadar?"

Özal: "BM kararı çıktığı zaman ben bu ihtimalin zayıfladığını, yüzde 20'ye düştüğünü söylemiştim. Ama geçen günler, bu ihtimali şimdi tahmin ediyorum, elli elliye getirdi."

"Peki bu oranları nasıl buluyorsunuz?"

"Tamamiyle hissi, yani tamamiyle hisle bulunan bir şeydir. Zaten aslında çok fark etmez. İsterseniz 30 deyin siz, 20 deyin. Öbür taraf 90, 80 desin. Savaş olursa yine o yüzde 20'nin içine girmiş olur."

Güzel Türkiyem! Özal'ın açık sözlerinden anlaşılıyor ki: Uluslararası politika, bir savaş hali, Cumhurbaşkanı'nın 'hisleriyle' yön buluyor, saptanıyor.

İstihbarat... Verilerle öğeleri analiz eden ilmi yöntemler...

Hepsi dışarı. Özal'ın önsezileri içeri!

Savaş olasılığı –Özal'ın hissettiğine göre– o sırada yüzde elli!

Söz savaştan açılınca, Özal'a, "Allah korusun" diye başlayan ve herkesin yanıtını merak ettiği soru yöneliyor:

"Savaş çıktığı takdirde, Allah korusun, savaş çıktığı takdirde Türkiye katılacak mı? Katılacaksa nasıl katılacak?"

Özal: "Şimdi bu konuda verilmiş hiçbir kararımız yok.

Önümüzdeki günlerde ne karar vereceğimizi de bilmiyorum.

Tabii gelişen hadiselere bakmak mecburiyetindeyiz. Yalnız söylemek istediğim bir şey var. BM kararları var. 2 Ağustostan bu yana gelmiş...

Biz BM kararlarına tamamiyle uyduğumuzu, başka bir yerde olmadığımızı hep söylemişiz. En son çıkan karar, eğer Irak 15 Ocak tarihine kadar Kuveyt'ten çıkmadığı takdirde silahlı müdahale dahil bütün BM üyelerini otorize ediyor. Yani yetki veriyor. Bir de bir maddesi daha var, bu müdahaleyi yapanlara bütün diğer üyelerin veyahut da üye olmayanların, bütün state'lerin tabir etmiş, yardım etmesi talebi de var. Tabii bütün bunlar nazar-ı itibara alınacak.

Bizim ayrıca, nerede olacağımıza karar vermiş değiliz.

Onu da açık söyleyeyim, söylemek istediğim bir tek şey var.

Biz memleketimizi, bu hadiseden her zaman ifade ettiğim gibi

en iyi şekilde, güçlü, bir zarara uğratmadan çıkarma yolundayız. Bundan başka bir şey söyleyemem."

Araya bir not koymak gerekiyor: Özal'ın sözlerini yansıtan cümlelerde hiçbir düzeltme yapılmamıştır. İfadeler tamamiyle Turgut Özal'a aittir.

"Ama kamuoyu da merak içinde. Türkiye savaşa katılacak mı, katılmayacak mı? Ne şekilde katılacak? Mesela Dışişleri Bakanı bundan önceki bir açıklamasında 'İncirlik hava üssünün Amerikalılar tarafından kullanılması söz konusu değildir' dedi."

Özal: "Şu anda söz konusu değildir, doğru."

"Bu değişebilir diyorsunuz?"

"İleride ne olabilir, onu bilemem. Yani şu anda verilmiş bir kararımız yoktur."

"Peki kara harekâtını tamamen saf dışı mı bırakıyorsunuz?"

"Kara harekâtı düşünülmüyor."

"En kötü senaryo nedir?"

"Muhtelif senaryolar var ama uzun konuşmamak lazım bunları. Esas itibariyle bizim hudutlarımızın güvenliği esastır, bizim kimsenin toprağında gözümüz yok. Onu açık söyleyeyim ben."

"İlk ambargoyu başlatan Türkiye oldu. Saddam'a karşı koalisyon oluşmasında etkin bir rol oynadı. Hatta Bush'un bazı politikalarında sizin etkin olduğunuz söyleniyor. Bugüne kadarki politikasıyla katı ve savaşlı bir çözüme daha geniş yer veren bir görüntü koydu orta yere. Bu doğru bir yaklaşım mı?"

"Şimdi bakın, bu sualiniz bana neyi hatırlattı: Meşhur Nasrettin Hoca hikâyesini. Hoca'nın evine hırsız girer, ne varsa alır götürür. Ertesi gün komşuları gelir: 'Hoca kapını niye kilitlemedin, Hoca niçin uyudun, şuna niçin dikkat etmedin?' derler.

Hoca, 'Yahu kardeşim' der, 'hiç hırsızın kabahati yok mu?'

Şimdi söylenen bunlar. Irak hiçbir şey yapmamış. Biz sert davranıyoruz. Irak suçsuz!

Bir hadiselere bakın; 2 Ağustosta Kuveyt'e biz mi girdik? O Kuveyt ki, İran-Irak savaşında Bağdat'a 20 milyar dolar nakit para yardım etmiştir. Şimdi dikkat ederseniz, Irak yönetimi 78'den bu tarafa 12 senelik dönem içerisinde 8-9 senedir harp içerisinde. Hiç mi bunların kabahati yok?"

"Siz Saddam'ı sert üslupla eleştiriyorsunuz. Üslup sert, demeçleriniz katı. Ama Saddam, sizi eleştirecek çok malzemeye sahip olmasına rağmen eleştirilerinde yumuşak."

"Gayet basit sebebi var. Saddam Hüseyin akıllı bir adamdır. Ben kendisini tanıyorum. Gayet zeki adamdır. Ama insafsızdır. Yani fırsatını bulduğu zaman rakiplerini elemine eder. Bu da bilinen bir gerçektir."

Ne var ki; Özal'ın açıklamaları güven vermiyor. İnandırıcı olmuyor.

İki muhalefet lideri, bildiklerini okuyor. Ne talihsizlik! Bir savaş öncesinde, Türkiye'nin yazgısı söz konusu. Ama, Türkiye'yi yönetenler arasında derin uçurumlar var. Güvensizlik, inanmazlık kol geziyor siyaset arenasında.

Türkiye'nin savaşa gireceği, Özal'ın verdiği güvencelere karşın, özellikle İnönü ve Demirel'de bir çeşit tutkuya dönüşmüş.

DYP lideri, Özal'ın sözlerini, "Türkiye'nin savaşa sürüklenmesinin hiçbir gereği yok" diye karşılıyor. Erdal İnönü ise, "Türkiye'nin savaşta yeri olmayacağının ABD'ye anlatılmasını" istiyor.

Muhalefetin ortak bir isteği var: Hükümet, TBMM'ye mutlaka bilgi vermeli!

Irak'a verilen sürenin dolmasına beş-altı gün kalmış. Baker ile Hurt Türkiye'ye geliyor. Bu trafik, kaygıların, kuşkuların artmasına yol açıyor.

İnönü'ye göre, BM'nin son kararı, bizim savaşa girmemizi gerektirmez. Demirel, daha çok Özal'ın sözlerinden yola çıkıyor: " 'Kâr amacıyla' Türkiye'yi kimsenin savaşa sokamayacağına, sokmaması gerektiğine" işaret eden demeçler veriyor.

İçimizdeki savaş, dışımızdaki savaşı ne ölçüde etkileyecek? Belli değil.

ABD Kongresi, Başkan Bush'a 'Irak'a güç kullanma yetkisi' verdiğine göre, savaşın önü açılıyor.

Muhalefette tek cephe olasılığı güçleniyor. Erdal İnönü ile Demirel bir telefon görüşmesi yapıyor.

Savaş karşıtı cephe! İnönü, savaşla felsefeyi biraraya getiren irdelemelerde bulunuyor: "Dünyaya gelmek elimizde değil ama dünyada kalmak elimizde" gibi.

Daha başka bir yaklaşımı şöyle: "TBMM'nin Özal'a karşı 'halkı korumasını' istiyoruz."

CNN'de savaş olasılığı 'şimdi' yüzde 80 diyen Özal'ı alaylı bir dille eleştiriyor İnönü: "Canım şimdi ne güzel aletler, bilgisayarlar var, atariler var. Sayın Özal Köşk'te onlarla oynasın. Biz de o zaman ona karışmayız."

Demirel, artık klasikleşmiş saldırılarda: "Özal'ın savaş politikası izlediğini" söylüyor.

Özal'ın ABD'ye yakınlığını Ecevit, daha ileri bir aşamaya getiriyor: Özal'ın, verdiği demeçlerle "ABD yönetimini ve Kongresini savaş kararı almaya kışkırttığını" öne sürüyor ve "Türkiye'yi de olası bir savaşta etkin bir rol üstlenmeye sürüklemektedir" diyor.

Amerika, bu arada 'işini' görüyor. Amerika Savunma Bakanı Richard Cheney Türkiye'den, "Irak sınırına daha fazla asker yığmasını istediklerini" açıklıyor. Böylece, Irak'ın dikkati bölünecekmiş!

Soru: "Türk-Irak ilişkileri ne olacak bundan sonra?"

Özal: "Türk-Irak ilişkileri ister Saddam olsun, ister olmasın, ister bir başka yönetici olsun, neyse tarihi gelişmesi, aynı gelişme devam eder. Bu siyasettir. Bu laflar söylenir. Kimsenin bundan korkmasına gerek yoktur."

14 Ocak 1991 gazeteleri 'korkulu bekleyiş'i yansıtıyor. Sürenin bitmesine bir gün kalmış.

Baker, Ankara'da ve savaş olasılığı giderek yükseliyor.

Soru: "Bush, tetiği çekebilir mi? Çünkü Bush'un epey riski var bu olayda?"

Özal: "Evet, çok riski var. Hatta bir ara dedim: Onun yerinde olmak istemezdim. Ama, benim tanıdığım Bush, karar verme zamanı geldiği zaman, kararını verecektir."

Söylentiler çeşitli: Özal'ın askeri-ekonomik destek istemini karşılıyor ABD. "Sınırlı askeri destek isteyecekler."

"Savaşa hayır" mitinglerinden bir slogan çıkıyor. İnönü'ye göre, ANAP'ın sloganı, Atatürk'ün ünlü sloganını değiştiriyor: "Yurtta çekişme – dünyada kavga".

TBMM'nin olağanüstü toplantısı 'şartlar tam olarak teşekkül etmediği' gerekçesiyle reddediliyor.

Koşullar herhalde savaşa fiilen girdiğimiz sırada 'tam teşekkül etmiş olacak.'

Özal'dan yeni bir manevra. Bu ülkede 'şartlar tam teşekkül etmedi' diye TBMM toplanıp Körfez Savaşı'nı müzakere edemiyor. Ama, Cumhurbaşkanı 'şartların tam teşekkül ettiğine' inanmış olacak ki, (14 Ocak 1991) parti liderlerini Köşk'te zirveye çağırıyor.

Maymunun gözü açılmış olacak ki; Erdal İnönü, "Özal'ın inanılır tarafı kalmamıştır. Ben zirveye gitsem de kimse inanmaz, gitmesem de kimse inanmaz" diyerek çağrıyı geri çeviriyor.

Demirel daha dikkatli ve ihtiyatlı: "16 Ocağı görmeden bir şey söylemem" diyor. BM'nin Saddam'a tanıdığı sürenin sonucunu görmek istiyor.

Oysa, Özal çağrıya kışkırtıcı bir gerekçe bulmuş: "Muhtemel düşman veya düşmanlara ayrılık içinde olmadığımızı göstermek!"

DYP lideri gündüz ihtiyatlı ve kuşkusuz etrafı gözden geçirerek, geceyi bekliyor. Çevreyi dinliyor, dengeleri kontrol ediyor ve gecenin bir saatinde "Özal, Türkiye'yi adım adım savaşa götürmüştür. Şimdi sorumluluğa ortak arıyor" diye bir açıklama yapıyor. Ya Özal'ın gerekçesi, birlik ve beraberlik?

Demirel, hiddetleniyor: "Bu, bir şantajdır."

Gamsız Çankaya, bir yandan da ANAP örgütüne ulaştırmasını istediği bir mesajı ANAP Teşkilat Başkanlığına gönderiyor. Milletvekilleri ile görüşmek istediğini bildiriyor.

Not defterimden:

Baker'la görüşmeler üzerinde duruyoruz. Bakanlar Kurulu, dünkü olağanüstü MGK'dan sonra toplandı. Tuhaf! Bu kez Köşk'te değil, Başbakanlıkta. Ama Özal orada. (12 Ocak 1991)

Demirel bana, "Baker'a neler vereceklerini saptıyorlar. Boş kararnamelere imza atılıyor. Sonra da üstünü istedikleri gibi dolduracaklar" diyor.

Köşk'te yeni yıl resmi kabulleri ve bol söylenti. Oysa, Özal CNN'de "Saldırı olmazsa savaş yok" dedi. Belki bir rahatlama getirir bu açıklama.

Özal'ın ANAP milletvekilleri ile niçin görüşmek istediği bir sü-

re sonra ortaya çıktı. Üsler sorunu... "Hükümet yetki isteyebilir, destek olun" diyor ANAP milletvekillerine.

48 ABD uçağının Türkiye'de konuşlandırılması gündemde.

Saldırı amacıyla kullanılacakları söyleniyor. ABD, gerektiğinde Irak'ın stratejik bölgelerini vurmak niyetinde. Karşılığında ne alıyoruz? Ticaret kolaylıkları ve 500 milyon dolarlık bir yardım paketi. Bu konulardaki pazarlığın Baker Ankara'da iken yapıldığı söyleniyor.

AP haber ajansının savaş senaryosuna göre: Irak, Türkiye'den kalkacak uçaklarla vurulacak!

Soru: "Petrolün dışında hiçbir şey gelmedi. Gelecek mi, gelmeyecek mi? Zaten siz de söylüyordunuz; 'Bir türlü gelmiyor, gürlüyor ama yağmıyor' diye. Ne oldu?"

Özal: "Tabii bu işe girerken herhangi bir şekilde zararlarımızı karşılayacağız diye girmedik. Her zaman söyledim, prensip itibariyle girdik. Türkiye'nin geleceğini düşündük.

Düşünmek mecburiyetindeyiz. Gayet tabii petrol fiyatları artarsa zararımız olacaktır. Ama bize şunu da ifade etmişlerdir. 'Bu zararların mühim bir kısmını biz telafi edeceğiz.' Biz istemeden bunu söylediler. Şu âna kadar bize verilen hibe şeklindeki yardım miktarı, büyük bir kısmı gelmiş olmakla beraber, 2 milyar dolar civarındadır. Bu kadar. 2 milyar dolar civarında hibe diyorum."

Soru: "Geldi, kasaya girdi?"

Özal: "Girmek üzere. Bir kısmı petrol olarak ödeniyor. Tahmin ediyorum, bir 750 milyon dolar daha ilave gelebilir. Bunun haricinde takriben 1-1.5 milyar dolar civarında uzun vadeli 'soft loan' şeklinde bir kredi bahis mevzuudur. Avrupa'dan ve Japonya'dan. Bunun da müzakereleri yapılıyor. Diğer taraftan büyük çapta askeri yardım alıyoruz."

"Amerika'dan?.."

Özal: "Amerika, Almanya... Bunlar da aşağı yukarı 7-8 milyar dolar civarındadır."

"Bunlar eski değil mi?"

"Hayır, bir kısmı eski, bir kısmı yeni."

"Şeyler de var..."

"Patriot füzeleri var içerisinde. Patriot füzeleri hiç bizimle dü-

şünülmemişti. Tanklar? Çıkan malzeme olarak verilecekti. Büyük çapta malzeme geliyor. Detaya girmek istemiyorum."

Yardım vs... Sürenin bittiği gün. Demirel grupta 48 ABD uçağı üzerinde duruyor. Mantıklı bir değerlendirme yapıyor: "48 uçak" diyor: "Türkiye'de kullanılmayacak olsa, Amerika uçağa ihtiyacı olan yerde, götürür Körfez'de kullanır. Burada kullanamayacaksa uçaklar neye yarayacak?"

Şu yargıya varıyor:

"Uçaklar burada kullanılacaksa;

Türkiye yanlış bir savaşa, yanlış bir zamanda, yanlış adamlar tarafından sokulacaktır."

İnönü ise, "Türkiye'nin 'büyük bir savaş korkusu' yaşadığını" söylüyor.

Özal'ın verdiği bütün güvencelere karşın kamuoyunun ve muhalefetin 'savaş korkusu' ile yaşamasında geçerli nedenler bulunuyor.

Olayın doğrudan sorumlusu ve bir ölçüde yaratıcısı ABD'de, Kongre'nin yüzde 40'ı 'kuvvet kullanılmasına karşı çıkıyor.'

Ama, Kongre'de alınan bu sonucu ABD Başkanı Bush, 'bölücülük' olarak nitelemiyor.

Türkiye'nin savaşa katılması için zorunlu sebep nedir? Demirel'in söylemiyle "Bir emri zaruri var mı?" Yok!

Öyleyse, basının büyük kısmının, muhalefetin hatta halk çoğunluğunun 'ülkeyi savaşa sürüklemeyin' demesi niye bölücülük oluyor?

Demirel tam cephe bindiriyor:

" 'Ya dediğimi yaparsınız, yapmazsanız bölücülük yapmış olursunuz' diyene biz, 'Hadi oradan' diyeceğiz."

41

Demek 'şartlar tekemmül etmiş.' Demek, ANAP'a göre artık TBMM'de 'krizi ve eşikteki savaşı konuşmanın' zamanı gelmiş...

Irak'a verilen sürenin sona erdiği gün; 15 Ocak 1991. Bir çarşamba günü. Dışişleri Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemuçin TBMM'de gündem dışı söz aldı, izahat verdi.

Açıklamaları bir noktada düğümleniyor:

"Paniğe gerek yok!"

Verdiği izahat arasında, ABD uçaklarının 'kalış süresiyle kullanım biçiminin hükümetin yetkisinde' olduğunu irdeleyen cümleler dikkati çekiyor.

Demirel, soruyor:

"Savunmayı ihale mi ettiniz?"

İnönü, birtakım 'hayali çıkarlardan' söz ediyor. Daha da ileriye gidiyor ve "Kişisel ya da partisel açılardan faydalar sağlamak için bu savaş macerasına ülkemizi atanlar en büyük sorumluluk altında kalacaklardır" diyor.

Başbakan Akbulut, her zamanki durağan kimliğiyle kürsüde. 48 ABD uçağının 678 BM kararı gereğince istendiğini söylüyor, bir de güvence veriyor:

"Türk askeri bu savaşa katılmayacak. Türk uçakları bu savaşa katılmayacak. 48 uçağı kullanmak gerektiğinde yine TBMM'ye gelir, durumu açıklar, desteğini alırız."

Kulisler başka havada. Özal'daki değişimden söz açılıyor:

"Savaş biter. Masaya otururuz. Pastadan pay alırız. Harita değişir" diye yola çıkan Turgut Özal'ın pastadan pay almaktan vazgeçtiği; turizme, yabancı sermayeye, silahsızlanmaya giden Avrupa'da –artık malzeme haline gelmiş– silahlara fit olduğu söyleniyor, konuşuluyor, tartışılıyor.

15-16 Ocak 1991 gece yarısı.

Savaş başlıyor!

CNN gece yarısı 'Çöl Fırtınası' Operasyonunun başladığını, Bağdat ve stratejik hedeflere sabaha kadar bomba yağdığını bildiriyor.

CNN sayesinde; savaş, artık evimizde. Dakika dakika izleniyor.

Bizdeki durum:

"Gerekirse, lüzum görürsek, şimdilik böyle bir düşünce yok" gibi sözlerle üstü örtülen gerçek niyeti, Akbulut açıklıyor: Hükümet, TBMM'den sınır ötesi harekât için 'savaş yetkisi' isteyecek! Bu istek, kuşkusuz;

Özal'ın, hükümeti de yanına –hatta avucuna alarak– asıl amaca aşama aşama yürüdüğünün kanıtı.

48 uçak bu istemin bir parçası, önemli bir parçası. Turgut Özal'la ABD arasındaki 'gizli müzakerelerin' sonucu. Söylendiğine göre, bu görüş birlikteliğiyle Savunma ve Ekonomik İşbirliği'nin (SEİA) İncirlik Üssü için 'getirdiği koşul ve tavanların dışına çıkılmasına olanak' tanınıyor.

James Baker'ın Özal'a, "İncirlik'i kullanmamız kaçınılmaz olabilir" dediğini, sözüne inanılır kaynaklar bildiriyor.

16 Ocak, saat 03.00. İnönü, televizyon başında. Savaşı izliyor ve bana; "Bir an önce bitmeli" diyor.

Aynı gece. Demirel "Türkiye'nin birkaç gün içinde sıcak savaşa topyekûn itilme durumu olduğunu" öne sürüyor.

Özal mı? Bush gibi düşündüğü kesin. Saddam'ın kafası gidinceye kadar savaşmak, savaşmak! Başka ne düşünebilir ki...

Zira, Özal barışı, savaşmakta görüyor.

Özal'la hükümetin izlediği politikanın getireceği sonuçları önceden görenler haklı çıkıyor.

16 Ocak, saat 04.30. Saat 00.50'den beri Köşk'te Özal'ın başkanlığındaki toplantıda Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan, Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'le birlikte olan Başbakan Akbulut düzenlediği basın toplantısında beklenen bombayı patlatıyor:

"Türkiye'ye herhangi bir saldırı olmaması halinde de Türkiye'de bulunan ABD uçaklarına üslerimizden yararlanma imkânı verilebileceğini" açıklıyor.

TBMM'ye bilgi vereceklerini ve daha önceki yetkilere ek yetki isteyeceklerini bildiriyor.

Türkiye'ye saldırı olmaması halinde savaşa girmeyeceğimizi söylüyordu Özal ve hükümet. Oysa, Çankaya'da dar çerçeveli bir toplantıda alınan bu karardan sonra Irak'ın Türkiye'yi savaş ilan eden ülke konumunda görmesi doğal bir sonuç oluyor.

Kısacası, Türkiye savaşa fiilen katılıyor.

Yetki TBMM'den geçmeden... 17 Ocak sabahı gazete manşetleri "İncirlik'ten kalkan ABD uçaklarının Irak'a yöneldiğini" duyuruyor.

İkinci cephe açılıyor mu? Hayır! Ama Türkiye'den kalkan ABD uçakları, ABD kurmaylarının saptadığı yörelere bomba yağdırıyor.

Haber sürpriz niteliğini taşımıyor. Çünkü; CNN, Akbulut'tan çok önce Türkiye'nin ABD'ye İncirlik'i kullanmaya ilişkin 'izin vereceğini' duyuruyor.

Özal, mutlu. CNN hemen kapısını çalıyor. Özal, CNN'le dünya kamuoyunun önüne çıkıyor ve... "Böylece" diyor, "müttefik kuvvetleri Türkiye'deki üsleri ve hava sahasını kullanabilir."

Artık dünya liderleri arasında istediği rolü oynayabilir Özal! Örneğin CNN'den gelen şu soruya ve Özal'ın yanıtına bir göz atınız:

CNN: "Kellesi koltukta birkaç kişiden birisiniz. İşler kötü giderse... sonunuz olur mu? Yani sıkıntıya düşer misiniz?"

Kısacası, bu soru Özal'ın çok sevdiği bir söylemi anımsatıyor: "Siyasete girerken ipimi yanımda taşımayı bildim."

Yanıt veriyor: "Endişelenmeyin, endişelenmeyin... Ben BM'nin yanındayım. BM'nin kaybeden taraf olacağını sanmıyorum.

Muhalefet bana 'kumarbaz' olduğumu söylüyor.

Ben kumarbaz değilim. Her şeyi hesaplarım. Kaybedeceğimi sanmıyorum."

Hesap adamı Özal, 'hislerine dayanarak' ABD için önemli olan bir başka soruya da yanıt veriyor:

CNN: "Öyleyse matematiksel olarak Saddam'ın ayakta kalma şansı nedir?"

Özal: "Ben artık onun ayakta kalabileceğini sanmıyorum."

Özal'ın 'hisleri de matematiksel hesapları da' yanılıyor.

Bush seçimi yitiriyor, Özal ölüyor. Pek çok lider gelip geçiyor.

Saddam ayakta!

1997'de ABD'ye yine kafa tutuyor.

42

Devletin karar organlarından Dışişleri dışlanmış.

Hükümetin savaş yetkisi istemine katılmıyor:

Türk Dışişlerine göre, "Türkiye'nin bu savaşta yeri yok!"

Yetki Meclis'te görüşülüyor. Özal, ANAP milletvekilleri ile daha önceden alt yapıyı hazırlamış. Hükümet yetkiyi alacak! Burası

kesin. Muhalefet son kez uyarıyor ve Türkiye'yi savaş serüvenine atan hükümete karşı sert eleştirilerini TBMM tutanaklarına geçiriyor.

Yetki Meclis'ten çıkarsa; doğrusu, Özal kamuoyuna, muhalefete, sağduyuya, askere karşın zafer kazanmış olacak!

İnönü'ye göre, 678 sayılı BM kararı 'gerekli destek verilmesinden' söz etmiyordu. Üye ülkelere 'uygun destek sağlama' çağrısında bulunuyor ve;

Özal'ın TBMM'yi, muhalefete kadar hemen her kesimi adım adım peşinden sürüklemesinden bıkmış, yakınıyor:

"Savaşa gireceksek gelin söyleyin. Niçin bizi kandırıyor, savaşa girmemizi başkalarının iradesine bırakıyorsunuz? Türkiye'nin ulusal çıkarları savaşa girmemiz doğrultusunda değildir.

Bugün görüşülen (17 Ocak 1991) tezkereyle Irak'a karşı 2. cephe açılmak isteniliyor.

Dışişleri Bakanı '2. cephe söz konusu değildir,' diyor.

Getirdiğiniz tezkere 2. cephenin ta kendisidir.

Bu kumar politikası karşısında milli birlik ve beraberlik olur mu?"

Demirel kürsüde. Daha atak, ANAP Grubunu ayağa kaldıran bir konuşma yapması doğal. Siyasal doğası gereği, dayanamıyor. ANAP'ın bam teline basıyor:

"Türkiye'nin sipariş ile, ısmarlama savaşa sürüklendiğini" söylüyor ve "Türkiye, her zaman haklı olması koşuluyla güçsüz olanın yanındadır" diyor.

Devlet Bakanı Mustafa Taşar, bağırıyor: "Hayvan!"

48 uçak sorununu kürsüye taşıyor: "Ya 'saldırı olmazsa bunları kullanmayacağız' deyin, ya da 'Türkiye'yi savaşa sokmayacağız' demeyin.

Türkiye'yi yönetenler de 'savaşa girmeye biz de karşıyız' diyor. Ama 'biz de karşıyız' diyenlerin Türkiye'yi bir punduna getirip savaşa sokması gibi... 'bir hileli planları' var."

Bir kulaktan girip ötekinden çıkan irdelemeler, saptamalar bunlar.

Bir kez yol açıldı. Bakın, Özal'ın niyeti, düşleri nerelere kadar uzanıyor...

Yetki:
Sayı: K.K. Gn. Md. 07/165-24/02051

17.1.1991

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesi sonucu ortaya çıkan Körfez Savaşı sebebiyle öncelikle Ortadoğu'da barışın ve istikrarın yeniden tesisi için 678 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararını desteklemek ve ülkemizin muhtemel tehlikelere karşı güvenliğinin idame ettirilmesini sağlamak, kriz süresince ve sonrasında hasıl olabilecek gelişmeler istikametinde Türkiye'nin yüksek menfaatlerini etkili bir şekilde korumak ve kollamak, hadiselerin seyrine göre ileride telafisi güç bir durumla karşılaşmamaya yönelik süratli ve dinamik bir politika izlenmesine yardımcı olmak üzere; lüzum, hudut, şümûl ve zamanı hükümetçe takdir ve tayin olunacak şekilde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı Silahlı Kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına, bu kuvvetlerin kullanılmasına Anayasa'nın 92'nci maddesi uyarınca izin verilmesini takdir ve tensiplerine arzederim.

Yıldırım Akbulut
Başbakan

43

Savaşın 3. günü, Özal savaş ihtirasıyla yanıyor.

"Tek başına karar verebilseydim Körfez'e asker gönderebilirdim" diyor (19 Ocak 1991). Bu ifade, Özal'ın o güne kadar sergilediği tek başına hareketlerle yetinmediğini, hatta Akbulut'u bile önünde bir engel gördüğünü kanıtlıyor.

Oysa, Türkiye savaş cehenneminin ta içinde. Allah'tan; Saddam, güneyle uğraşıyor. Kilit nokta Kuzey Irak değil. Türkiye ile uğraşması olanaksız.

Bir gecede İncirlik'ten 35 jetin, 4 tanker uçağının kalktığı öğreniliyor.

Özal'ın önünde bir başka engel daha var: Sovyetler! Gorbaçov, Türkiye'nin 2. cephe açma olasılığına karşı sesini yükseltiyor.

Bakanlar Kurulu'nun üslerle ilgili kapsamlı kararını Dışişleri açıklıyor:

"Irak'a karşı harekâta katılan ülkelere desteğin artırılması amacıyla... üslerin daha kapsamlı kullanılması için gerekli talimatların verildiği" duyuruluyor.

Ah, hafıza-ı beşer... Oysa, 13 Ocak 1991'de Özal, Mehmet Barlas'a "İncirlik Üssü'nün kullanılmasının söz konusu olmadığını" söylüyor, ama cümlenin başına 'şu anda' sözcüklerini oturtmayı ihmal etmiyordu. Çünkü, daha sonra –üç-beş gün sonra– İncirlik'i ABD'nin buyruğuna verecekti.

Aynı gün, savaşın 'bir haftada biteceği' kehanetinde bulundu.

Bakalım. Savaş dediği gibi, bir haftada sona erecek miydi?

Kamuoyunda üsleri ABD'ye kullandırmakla kullandırmamak arasında duraksamalar yaşanırken (not defterime göre) Demirel bana şöyle dedi:

"Bunlar üslerin kullanımını Meclis'e getirecek. Baker Ankara'da Yıldırım Akbulut'a 'uçakları göndereceğiz' demiş. Hani savaşa girmeyeceklerdi? İşte üsleri açarak savaşa giriyorlar."

Demirel, "Savaş, 18'i 19 Ocağa bağlayan gün olacak" dedi. Yani kandilden sonra. "İki ülke de Müslüman" diyor. 'Sağlam kaynaklardan gelmiş haber.'

Tabii, tartışılmayan, ama kulislerde fısıltı halinde söylenen bir olasılık var:

Eğer Türkiye, üsleri açarak savaşa dahil olursa, büyük yararlar elde edebilir. Hele tek bir Türk askerinin burnu kanamadan savaşın içinden çıkarsa, Özal'ın maddi ve manevi kazançlarını bir düşünün ve...

Ondan sonra artık tutmayın Özal'ı...

44

Artık muhalefete düşen görev, Özal'ın 'savaş isterisini' halka anlatmak!

İnönü, bu görevi başarıyla yapıyor: "Özal doğrudan şavaşalım

diyemediği için bize bir saldırının olmasına yol açacak her türlü işleme girişiyor" diyor.

TBMM, savaş başladığından beri 'normal çalışma' düzeninde. Ne ki, hükümet olan bitenler hakkında TBMM'ye bilgi vermeyi düşünmüyor. Demirel, savaş haberleriyle gelişmeleri "Yabancı televizyon ve radyolardan öğrendiklerini" vurguluyor, "inciniyoruz" diye tamamlıyor.

Pek çok şey gibi, üslerin kullanımı hükümetin elinde soruna dönüşüyor. Hükümet sözcüleri üslerin kullanımı konusunda Genelkurmay'a uygulamayı düzenleme yetkisi verildiğini söylerken, Genelkurmay böyle bir talimat almadıklarını belirtiyor. Genelkurmay'la konuşuyorum: Yetkililer, böyle bir talimat gelmediğini, Genelkurmay'ın talimat almadan üsleri kullanıma açma yetkisi olmadığını söylüyor.

"Hükümet tarafından usulüne göre Genelkurmay Başkanlığına bir yetki verilir. Genelkurmay Başkanı da bu emre ait işlemleri yapar ve ilgililerle koordine eder."

Söylenenlerin özeti bu ve söyleyen de Genelkurmay Genel Sekreteri Tolon Paşa!

Kısacası Genelkurmay üslerin kullanımına ve yetki sorununa bozuk!

Not defterimden:

(19 Ocak 1991) Üsler bunalımı ve hükümete yetki konusunda Demirel'le görüştüm.

Dedi ki: "Özal'a bakarsan uçuyor. Aktif politika takip ediyor. Hemen Akdeniz Birliği yapıyor. Karadeniz Birliği yapıyor. Ticaret, kalkınma, ekonomi yapıyor. Güvenlik meselelerini böylece çözüyor.

Özal'a bıraksan konuşulacak, çözülecek hiçbir şey kalmıyor orta yerde. Burada ayıp olan nedir biliyor musunuz? Meclis'e gelip söylemediklerini daha sonra söylüyorlar, iyi mi?

Meclis'ten yetki istediği zaman yetkinin gerekçesini Meclis'e söylemiyor.

Daha sonra 'Ben bu yetkiyi aldım ya, şunları yaparım' diyor. 'Şunları yapmak için bu yetkiyi istiyorum,' demiyor. Sonra bu yetkiye dayanarak şunları yapayım, diyor.

İşte bizim ikiyüzlülük dediğimiz bu!

Ben soruyorum: Körfez'de savaşanlara bu işi bir an önce bitirmeleri için yardım etmeye ne mecburiyeti var Türkiye'nin veya bunun ne gereği var? Şimdi böyle gerekçe koyuyor orta yere...

Özal'a bakarsan, ambargoyu koyduran kendisi. Müttefik koalisyonunu kurduran Özal! Gerekçesi de öyle. Fodul gerekçe ki, biz ambargoya uymazsak olmazmış bu. Ambargoya uymayıp ne yapacaktık?

Ambargoya uymak mecburiyetindeydik.

Ama savaşa uymak mecburi değildi."

İnönü ile görüşme:

İnönü'ye "Özal'la ABD'nin daha baştan beri üslerin kullanımında mutabık olduklarını" söyledim. "Evet" dedi: "Zaten başından beri bir oyun oynanıyordu. Başından beri istedikleri Türkiye'yi adım adım savaşa sokmak veya adım adım Türkiye'yi kullanmak!"

"Genelkurmay'ın yetkisi?"

"Böyle bir şey olamayacağını açıkladılar. 'Biz ancak verilen emri yerine getiririz' dediler. Verilen emirde de yok böyle bir şey. Onun için nasıl yapıyorsunuz diyorlar."

Askerin 'gayrı-memnun olduğu'na değiniyor İnönü:

"Şimdi önümde Genelkurmay Başkanı'nın 'Bizim böyle bir yetkimiz yok' diyen açıklaması var. Bu, nasıl şey? Şimdi bu ülkede kim sorumlu, kim yetkili? Vatandaş da, biz de bunu bilmek istiyoruz" diyor.

Soruyorum İnönü'ye:

"Askerler üslerin ABD'li komutanın emrinde olamayacağını söylüyorlar. Amerikalılar talimat veririz, uygulanır diyorlar. Yani şimdi Suudi Arabistan'daki General Schwarzkopf emir verecek, uçaklar kalkacak. Yani böyle mi oluyor şimdi?"

Kestirme bir yanıt alıyorum: "Hiç şüphe yok! Böyle oluyor."

"Yani bizim askerler devre dışı?"

İnönü: "Devre dışı!"

"Yani bağımsız Türk topraklarına dışardan komuta ediliyor?"

İnönü: "Öyle, öyle. Yapılan o zaten. Biz, Türk topraklarını BM'ye verdik, diye söylüyorlar. Ama bizim BM'yle böyle bir anlaşmamız yok. Karşılığında ne alacağımız belli değil. Ulusal güvenliğimiz nasıl zedeleniyor, bunların hiçbiri belli değil. Yaptıkları bu.

Bizim muhatabımız BM Genel Sekreteri değil. Muhatabımız General Schwarzkopf!"

"Yani Schwarzkopf şimdi bizim Genelkurmay'ın da komutanı mı?"

İnönü: "Yok. Bunu söylemek yanlış olur. Biz savaşa girdik sayılır.

Biz bazı bölgelerimizi Sayın Özal'ın hayalleri uğruna ABD'ye bıraktık.

Türkiye'nin o bölgelerini kiraladık!

Ve... Karşılığında bir şey almadan!"

"Ama Özal, 'Ben korkmuyorum, çünkü ben cesurum' diyor CNN'de."

İnönü: "Bu, korku veya cesaret meselesi değil."

Not defterimden:

(21 Ocak 1991 Pazartesi) Demirel, "Güneydoğu'da Albay Kalaycıoğlu'nun birliklere savaş talimatı dağıttığı söylendi. Ama Albay iki gün önce birliklerin savunma düzenine göre konuşlandırıldığını söyledi televizyonda" dedi. Hafifçe güldü, "Her neyse" dedikten sonra sürdürdü:

"Bugün Amerikan ABC televizyon muhabiri geldi. 'Üslerin kullanıma açıldığını (hükümet) niçin saklıyorlar?' diye sordu. Ben de;

'Halk bunlara güvenmiyor, bunlar da halka güvenmiyor. Hırsızlama iş yapıyorlar' dedim.

Sonra Norveçliler geldi. Onlara da 'Saddam bu kadar silah aldı ise, bizim üzerimizden Batılılara sattığı 100 milyar dolarlık akaryakıtla aldı' dedim."

"Her gün grup toplantısı yapıyorsunuz" dedim Demirel'e:

"Yarın da belki yaparız. Biz de tıkandık. Söylenecek laf kalmadı" diye karşıladı.

Tamamlayıcı not: Başbakan Akbulut ile Dışişleri Bakanı Alptemoçin, İncirlik konusuna açıklık getirmediler. (21 Ocak 1991) ABD Büyükelçiliğinden bir yetkili "Evet, üsler kullanıldı" derken, Başbakan'la Dışişleri Bakanı kaçamak yanıtlar verdiler.

SHP Genel Sekreteri Hikmet Çetin Meclis'te, "Ülkenin şerefini ayaklar altına aldınız. Bu İncirlik konusuna yanıt verin" dedi.

Hükümetin yanıtı hayli komik:

"İkinci cepheyi açmamak için çaba sarf ediyoruz. Üsler, hükümetin kontrolü altındadır."

İyi mi? 'Üsler kontrol altında'ymış. Oysa bizim gazetedeki manşetler sortilerle dolup taşıyor. Hasan Cemal ABD uçaklarının gidip geldiğinden kuşku duymadığını söylüyor.

Not defterimden:

(22 Ocak 1991 Salı) Bu gece Akbulut, ani bir karar almış olacaklar ki, Başbakanlık Konutu'ndan naklen televizyon yayınında 'üsleri kullandıracağımızı' açıkladı.

Günün ilginç notu İran'dan: Tahran tedirgin. Türkiye'nin Musul ve Kerkük petrollerine el koymasından kaygılanıyor. Tabii, Türkiye'nin bu hareketi başlatmasıyla birlikte Suriye ve İran kuvvetleri Kuzey Irak'a... girecekler!

Demirel'e (yarın Dışişleri Bakanı Alptemoçin'i ziyaret edecek) "Artık peşinizdeyim. Kimbilir ne kadar yararlı ve bilmediğimiz bilgiler alacaksınız, sizden öğreneceğiz" dedim.

Dalga geçtiğimi, tabii anladı. Güldü.

Dışişlerinden, bilmediğimiz ne gibi bilgiler alınacaktı ki?

Demirel, "Bak, Bakan'a neler söyleyeceğim, şimdiden anlatayım" dedi:

"678 sayılı kararla yetki ve izin kullanan hükümetiniz üslerin başkalarının kullanımına açılmasına karar verdi. Biz soracağız:

'Kime verdi üsleri?' Cevap: 'Bilmiyoruz.'

'Uçaklar nereyi bombalıyor?' Cevap: 'Bilmiyoruz.'

'Ya Patriot füzeleri?' Cevap: 'Bilmiyoruz.'

'Bu kadar şey bilmiyorsanız, biz de diyoruz ki; sizin hükümet olmaya hakkınız yok!'"

Gülüştük.

Demirel; Saddam 1.000-1.200 km.lik füzeleri kullanmaya karar verir ve bunları Musul civarından atarsa kolaylıkla Kayseri veya Adana'yı vuracağını söylüyor.

Doğrusu, Saddam'ın Türkiye'ye füze atmasına gerek yoktu. Bugün Adana'da bir Patriot füzesi yanlışlıkla fırlamış ve havada kendini yok etmişti!

45

İkinci Dünya Savaşı sırasında çekilmiş ve bugün belgesellere malzeme olan filmlerde, örneğin Churchill'i ya da bir başka devlet adamını, ama en çok Hitler'i, harita başında komutanlarla 'durum tartışması' yaparken görürdük.

Ama Türkiye'de de benzeri manzaraları saptayan fotoğraflar, televizyondan gösteriliyor.

Bizim de Churchill gibi, hatta Atatürk ve İnönü gibi savaşı harita başında izleyen 'komutan bir Cumhurbaşkanımız' olduğunu öğrendik:

"Türkiye, 'Körfez Savaşı'nın çıktığı gün, televizyonda, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı; önünde bir harita, elinde bir cetvel, yanı başında duran Başbakan Yıldırım Akbulut, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, Dışişleri Bakanı Alptemoçin ve Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan'a bir 'komutan edasıyla' bir şeyler anlatırken görmüştü." (Günaydın Gazetesi, 22.1.1991)

Time yazarı Strobe Talbott işte 'o ânı' Ankara'dan topladığı bilgiler çerçevesinde dergisinde şöyle anlatıyor:

"Özal, derhal bir harita istetti ve bölgeyi gösteren bölümünü önüne açtı.

'Bakın şu anda neredeyiz ve etrafımızda neler oluyor' diye söze başladı. Özal ülkesinin kuzeyindeki dev komşusuyla olan sınırını elindeki cetvelle gösterirken, öbür eliyle de cebinden 'ya sabır' tespihini çıkartıyordu. Kaygılı değildi. Ona göre, Irak'ın yarattığı problem en kısa zamanda çözülecekti. Fakat Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci dünya yaşamının çirkin bir yönü olarak uzun sürecekti.

Geçen haftanın ana sorunu Baltıklar, bağımsızlık ayaklanmaları ve bunlara karşı sürdürülen baskı politikasıydı. Bu durum Kafkasya ve Orta Asya'yı derinden etkiliyordu ve bu bölgelerde Müslüman, Türkçe konuşan uluslar yaşıyordu.

Özal 'Rus sistemi çöktükçe ve yerine yeni sistemler gelirken, dini akımların buradan (eliyle Arap Yarımadası'nı gösterdi) bölgeye girmesini biz önleyebiliriz' dedi.

Özal, Şvartnadze ile yaptığı son görüşmelerde, Türkiye'nin

özellikle Orta Asya ve Kafkasya'nın istikrara kavuşmasında rol alabileceğine Kremlin'i ikna ettiğine inanıyordu.

Sonra cetvelini Pakistan'dan Cezayir'e uzanan geniş bir alanda gezdirdi ve 'Bütün bu insanlar çok az umuda sahip olacak kadar kalabalıklar' dedi.

Bu insanların durumu, Saddam Hüseyin'in İslamcı sloganlarından etkilenmelerine yol açacaktı... Ve Özal, bu insanların 'zenginin fakiri ezdiği' görüşüne sahip olmaları halinde, uzun yıllar bu düşünceyle yaşayabileceklerini, krizin sürekli olabileceğini de vurguladı."

Not defterimden:

(22 Ocak 1991) Başbakan Akbulut televizyondaki açıklamalarında üslerin "Keşif, eğitim ve... askeri amaçlarla kullanıldığını" söylüyor.

Demirel'in Dışişleri Bakanıyla yapacağı görüşmede 'üslerin kulanımı'nın ele alınacağını duyuruyor. Açıklamadan sonra Akbulut, gazetecilerin sorularını yanıtlıyor.

Bir soru: "İncirlik Üssü'nün kullanıldığını 5 gün gizleme gereğini niçin hissettiniz? Saddam'ın Türkiye'den kalkan uçakların Irak topraklarını bombalamasını endişe ile karşıladığı yolundaki açıklamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?"

Akbulut: "Bazı konuları askeri amaçla açıklamayacağımı ifade etmeye çalışıyorum. Ama konu bu üslerin kullanılması meselesi ise, kullanıldığını ifade ediyorum. Bizim kimsenin toprağında gözümüz yok."

Irak'tan gelen sert mesaj, "Türkiye'nin tutumu saldırgan" diyor (23 Ocak 1991).

İnönü ile Demirel, Alptemoçin'le görüştüler ve sonuç, tabii DYP liderinin varsayımını doğruladı. İnönü'ye sordum; "Yeni hiçbir şey söylemedi" dedi. Tek söylediği Alptemoçin'in;

"Hükümetin savaşa girmemek için gerekli çabayı gösterdiği" idi.

Arada bir Adana'da ve Diyarbakır'da alarm sesleri duyuluyor. Geçen akşam prova yapılmış ve alarmla birlikte halk sokaklarda!

Bu türden güldürücü olaylar sahneleniyor. Örneğin Demirel, 'belki anlar' diye İngilizce konuşuyor:

Yurttaşlara hükümetin "Don't worry (endişe etme)" dediğini, ancak "Be happy (mutlu ol)" diyemediğini söylüyor.

46

Ohoo, almış başımızı gidiyoruz. Savaş başlamış, Irak diz çökmüş...

Özal, yanında Başbakan Akbulut, gruplar halinde ANAP milletvekilleriyle konuşuyor ve;

"Bizim, masaya, ABD'den de Fransa'dan da önde oturmamız gerekir" diyor.

Oysa savaşın henüz haftası doluyor. Özal'ın ünlü özelliği, kehaneti mi konuşuyor:

"Saddam kısa zaman pes edecek. Petrol platformlarını (Kuveyt'teki) bombalaması, bitişinin göstergesi. Artık son nefesini veriyor."

Yoksa, nereden alıyor bu 'havayı', Bush'tan mı? ABD Başkanı, Türkiye'yi ve elbette dilediği kulvarda koşan Özal'ı okşuyor. Ya, Amerikan basını?..

Öylesine kışkırtıcı, Özal'ı öylesine yüceltici yayınlar yapıyorlar ki; Cumhurbaşkanı'nın bu övgülere ve ifade edilen savaş sonrası sonuçlara kapılmaması olanaksız.

Örneğin Time dergisi "Daha iyisini hak eden bir müttefik" başlıklı yazısında; "Özal, Irak'a karşı oluşturulan koalisyonun başlıca mimarlarından biriydi. Türk Hükümeti geçen hafta Amerikan Kuvvetlerinin üsleri kullanmasına izin verdi. Türkiye kriz sonrasındaki bu yakınlığı ve samimiyeti ile Batı dünyasından sadece sürekli kabul ve saygı görmeyi beklemiyor, ayrıca bunu hak ediyor" diyor.

Ya, Türkiye'nin yazgısını uzun süre elinde tutan Kenan Evren ne diyor?

Evren, ABD ve öteki ülkelerle herhangi bir anlaşma sağlanmış ise, bunun belgelendirilmesi gerektiğine (23 Ocak 1991) işaret ederek, "Bu, ağızda mı kaldı, telefon konuşmasıyla mı hallediliyor, yoksa yazıya mı döküldü, bilemiyorum.

Hiç güven olmaz, bugün böyle söylerler, ondan sonra da, Bi-

zim Kongremiz bunu kabul etmedi' derler, bunları çok gördük biz" diye konuşuyor.

Doğruydu; Evren 'çok görmüştü böyle oyunları: Örneğin Yunanistan'ın NATO'ya dönüşünü NATO Başkomutanı General Rogers'ın Ankara'yı bir günlük ziyaretinde 'rica üzerine' onaylayıvermişti!

Özal, gazete temsilcileriyle görüşüyor (24 Ocak 1991).

47

Not defterimden:

(24 Ocak 1991) Özal, gazetecilere tam 45 dakika, 18 Ağustostan beri söylediklerini yinelemiş ve 'ne söyledimse çıktı' diye övünmüş.

Özal'ın anlatımlarına geçmeden önce bir-iki notu şuraya almalıyım. Önce Tarık Aziz'in Dışişleri Bakanı Alptemoçin'e gönderdiği 'protesto notası'na değiniyorum.

Tarık Aziz, İncirlik'ten kalkan ABD uçaklarının Irak'ı bombalamasından doğacak sonuçları Türkiye'nin bilmesi gerektiğine işaret ettikten sonra şu canalıcı noktaların altını çiziyor: "Türkiye'nin Körfez krizindeki tutumu utanç vericidir... Bu tutum, Irak'a ve Irak halkına karşı haince saldırılar düzenleyen ABD'nin önünde diz çökme arzusundan kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin Amerikan planlarına katılmasından ve iyi komşuluk ilişkilerine ters düşen bir politika izlemesinden Cumhurbaşkanı Turgut Özal sorumludur."

Hükümetimiz ise, hemen aynı günlerde Irak'ın ABD uçakları tarafından bombalanmasına açıklık getiren demeçler veriyordu.

Soru: "Size CNN televizyonunda anlatılanlardan öteye bilgi veriyor mu Amerikalılar?"

Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan: "Tabii. Ama çok fazla bilgi verildiğini söyleyemem. Yine de epeyi veriyorlar bilgiyi."

Türk topraklarından kalkan yabancı uçaklar komşu bir ülkeye bombalar yağdırıyor. Bu durumu bir savaş hali kabul ederse Irak, Türkiye'nin savaşa fiilen girmesi an sorunu. Milli Savunma Bakanı

Doğan "ABD'nin epeyi bilgi verdiğini" söylüyor, 'yeteri kadar' diyemiyor.

Soru: "Şu anda İncirlik'ten kalkan kaç uçak Irak'taki hava harekâtına katılıyor?"

Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan: "İncirlik'ten harekâta katılan Amerikan uçaklarının toplam sayısı 96'dır. Bunların arasında F-15'ler, F-16'lar, F-111'ler ve diğer destek uçakları var."

Öyle günler ki, kimi siyaset adamlarımızdan 'inciler' sütunlara yansıyor:

İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Güneydoğu Bölgesi'nin Irak sınırına yakın olan illerde ve İncirlik Üssü çevresinde yaşayan halkın Batıya göç etmelerine kızarak, tarihsel değerlendirmesini yapıyor:

"Tehlike kalmadığını söylüyoruz. Bu millet tabansızsa ben ne yapayım, kardeşim" diyor.

48

Demirel'le konuşuyoruz. (24 Ocak 1991):

"Bana soruyorlar" diye başladı söze:

" 'Tarık Aziz'in mesajına ne dersiniz?' diye. Ne söyleyebilirim ki... Adama 'topraklarımızı açtığımız başkaları size bomba yağdırıyor. Bırak, boşver üzerinde durma, olur böylesi' mi diyeceğiz?

Yasin Ramazan 5 Ağustosta buraya geldi. Ona Köşk'te 'Türkiye topraklarını sizin zararınıza kullandırmayacağız' diye söz verdiler. Şimdi kullandırıyorlar. Bu, devleti ikiyüzlü hale getirdi. 12 Ağustos 1990'da TBMM'de söyledim bunu.

Verdiği sözü tutmayan ve topraklarını başkalarına açan bir devlet.

James Baker son gelişinde Akbulut'a 'İncirlik'e daha çok uçak göndereceğiz' diyor. Bu uçakların sayısı 150'yi buluyor."

"Turgut Özal, Meclis'e gelip milletvekilleriyle konuştuğu ve basını çağırdığı zaman her bir halt çıkıyor devletin başına" dedim Demirel'e.

Demirel: "Dün Dışişleri Bakanına sordum. 'Olağanüstü hal için

hazırlık yapılıyor. Şimdi için değil ama çalışılıyor' dedi. Bunlar olağanüstü hal gerektirecek!"

Bugün BBC Türkiye'de iki başka üssün daha kullanıldığını söylemiş. Oysa, dün Alptemoçin, Demirel'e sadece İncirlik'in kullanıldığını bildirmiş.

Demirel, Rus Büyükelçisi ile yemekteymiş dün. Elçi "Scud füzeleri 20 yıllık. Ama tanklar önemli" demiş. ABD Genelkurmay Başkanı ile Milli Savunma Bakanı Cheney'in basın toplantısını örnek göstermiş. "ABD, Irak tanklarını delmek için 'Bir şey lazım' diyormuş. O denli sağlam Rus tankları."

"Füze atar mı Saddam?"

"Bir-iki atar belki. Elinde şimdi 1.200 km.lik El-Hüseyin füzeleri var."

Peki ama, masaya oturup pastadan büyük pay alacağımız ya doğru çıkmazsa? Ya da Özal, savaşa girmeyi başka nedenlerle mi istiyor acaba? Ama hangi nedenlerle?

Çok basit! Ulusal bir kahraman olacak, seçim kazanacak ve Ortadoğu'da liderliğe soyunacak!

İnönü, "Başkalarının yararı için halkı savaşa sürükleyip cengâver gibi görünmek budalalık" demeyi sürdürsün sürdürebildiği kadar... Kimin umuruna?

49

Cumhuriyet ekibi Çankaya'dan döndü.

Hasan Cemal yarınki yazısında Özal'ın basına söylediklerini Özal'a bağlamaksızın 'siyasal kulislere atfen' okuyucuya aktaracak.

Ne ki, Hasan Cemal'le Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin'in gözlemleri ilginç. Özal'ın söyledikleri hem aydınlatıcı, hem de çeşitli zeminlerde söylenenlere anlam kazandırıyor.

Hasan Cemal, "Dikkati çeken şu" dedi:

"Turgut Özal sinirli. Eleştirel soru ya da irdelemeleri ya görmezlikten, işitmezlikten geliyor veya üzerinde durmuyor, geçiveriyor."

Okay daha kesin bir ifadeyle yaklaştı duruma:

"Boku yediğinin sıkıntısı içinde" dedi.

Eklediği izlenime göre; Özal, bu krizden para umuyor, yoksa ekonomiyi ayağa kaldıramayacak!

Turgut Özal'ın basına söyledikleri, Demirel'e 'tabii, hemen gelmiş.'

"Bu" dedi, Özal için, "çıldırmış."

24 Ocakta Çankaya Köşkü'nde gazete temsilcileriyle Özal'ın yaptığı toplantıyı Hasan Cemal, 25 Ocak 1991'de Cumhuriyet'te, "Irak saldırırsa" başlığı altında şöyle aktardı:

Irak Türkiye'ye saldırabilir mi? Nasıl bir saldırı olabilir bu? Füze, yoksa karadan bir çılgınlık?..

Türkiye'nin vereceği karşılık ne olur?

Karadan bir *ikinci cephe* açılabilir mi? Yani Türk askeri Kuzey Irak'tan Kerkük'e, Musul'a yürüyebilir mi?

Bu soruların karşılıkları kuşkusuz hepimiz için, ülkemizin güvenliği açısından son derece önemli.

Başkente yaptığımız günübirlik bir ziyaret sırasında, Körfez Savaşı'yla ilgili bu soruların yanıtlarını araştırdık. Siyasal iktidara yakın çevrelerden edindiğimiz izlenimleri özetlersek, ortaya şöyle bir görüntü çıkıyor:

(1) *Irak Türkiye'ye saldırırsa ne olacak?* Hiç kuşkusuz gereken karşılığı görecek. Nitekim Cumhurbaşkanı Özal, Alman ARD televizyonunun bir sorusu üzerine *"Irak saldırırsa misilleme yaparız"* demiştir.

(2) *Bu nasıl bir karşılık olabilir?* Irak'ın saldırısıyla *'orantılı'* bir karşılığın verileceği söylenebilir. Atılacak bir Scud füzesinin Patriot füzelerince havada yakalanıp yakalanmadığı, yakalanmadıysa nasıl bir tahribat yaptığı belirlendikten sonra Türkiye'nin tepkisi saptanacak. Örneğin bir isabet söz konusu olmazsa, *'Geçiniz!'* de denilebilecek bu saldırıya.

(3) *Türkiye Kuzey Irak'ta ikinci cephe açabilir mi?* Siyasal iktidar çevrelerinden edindiğimiz izlenimlere göre bu sorunun yanıtı şöyle özetlenebilir:

Türkiye'nin Irak'a karşı karadan bir *ikinci cephe* açma niyeti yoktur. Böyle bir olasılığın gerçekleşmesi için üç adet önkoşul dikkati çekiyor:

• Irak'ta doğacak bir boşlukta *'Kürt devleti'*nin kuruluşuna giden adımların ortaya çıkması...

• Irak'ta meydana gelecek kaosta, İran ve Suriye'nin *'bir şeyler kapmak için'* devreye girmeleri...

• Irak'ın Türkiye'ye karşı bir *'çılgınlık'* yaparak kara harekâtına girişmesi...

Öyle anlaşılıyor ki, böylesi gelişmeler Türkiye'nin Kuzey Irak topraklarına girmesine neden olabilecek.

Şimdilik gözüken o ki, yalnızca ABD ve müttefik kuvvetleri rahatlatmak için Irak'a karşı bir *ikinci cephe* açmaya niyeti yok Türkiye'nin. Ama ileride, ABD'yi güneyde rahatlatmaya yönelik Washington kaynaklı baskılar yoğunlaşırsa, ne olur? Bilemiyoruz.

(4) *Saldırı ne demek?* Adana'ya, İncirlik'e tek bir Irak füzesinin düşmesi Türkiye'ye karşı bir saldırı sayılacak. Peki, İncirlik'ten kalkarak Irak'ı bombalayan Amerikan savaş uçakları, Türkiye'yi *saldırgan* konuma getirmiyor mu?

Siyasal iktidar çevrelerinin bu soruya yanıtı hayır; şöyle diyorlar: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı uyarınca, uluslararası hukuka göre, Irak *'mütecaviz'* bir ülkedir; ABD ve müttefik kuvvetler bir *'tecavüzü'* önlüyor; BM kararına göre de Türkiye bu konuda *'uygun'* yardımı yaptığı için *'mütecaviz'* bir ülke olması söz konusu değildir.

(5) *Türkiye'nin Kerkük ve Musul 'hesapları' olabilir mi?* Siyasal iktidar çevreleri böyle bir ilgiyi *resmen* reddediyorlar. Ancak gelişmelerin, Irak'ta ortaya çıkabilecek kaosun, İran'la Suriye'nin bu konudaki tutumunun Türkiye'yi bazı yönelişlere *istemeye istemeye* itebileceği yorumu da yapılabilir. Konunun Ankara'da hayli yakından, inceden inceye izlendiği belli oluyor.

(6) *ANAP iktidarı savaştan ne bekliyor?* Her şeyden önce bugüne dek izlenmiş olan politikanın, Türkiye'yi savaş sonrasında *'barış masası'*na oturtacağına inanılıyor. Karadan bir ikinci cephe açılmasa bile, Türkiye'nin savaş sonrası düzenlemelerde neden ağırlıklı bir rol oynayabileceğine verilen yanıt kısaca şöyle:

"Çünkü İncirlik Üssü'nün Amerikalılara kullandırılması basit bir hadise değil."

(7) *ANAP iktidarı, İncirlik'in Amerikan savaş uçaklarına açılmasını neden resmen açıklamadı, bir süre özellikle yalanlama gereği duydu?* İktidar çevrelerinden aldığımız bilgi şu:

"Çünkü Patriot füzeleri daha yeni gelmiş, kuruluyordu. O hazırlık ta-

mamlanmadan, güvenlik açısından bu konuda resmi bir açıklama yapamazdık."

(8) *Türkiye saldırıya uğrarsa, NATO ne yapar?* Siyasal iktidara göre, NATO üyelerinin kalkıp da resmen "Türkiye'nin yanında değilim" demeleri mümkün değil. Ancak Ankara, özellikle bazı Batı Avrupalı NATO ülkelerinin tutumundan son derece rahatsız. Bu alanda başı Almanya çekiyor.

Nitekim Cumhurbaşkanı Özal, dün Alman ARD televizyonuna verdiği demeçte, Bonn Hükümetini bu konuda son derece ağır biçimde suçlayarak, *"Zenginleşen Almanya'nın savaşkan ruhunu yitirdiğini, 'güvenilmez bir müttefik' haline geldiğini"* söylemiştir.

Sayın Özal'ın bu çıkışı da, Türk dış politikasında köklü bir dönüm noktası olabilir; Türkiye'yi daha da ABD'nin dümen suyuna iterek, manevra alanını daraltabilecek bir dönüm noktası...

(9) Son bir soru: *Savaş ne kadar sürer?* Siyasal iktidarın dorukların-da iki-üç aydan söz edilebiliyor. Bir zamanlar yapılan öngörüler bu kez değişmiş gibi geldi bize. İki-üç gün, iki-üç haftadan, iki-üç aya...

Günübirlik bir Başkent ziyaretinde çekebildiğimiz fotoğraf işte böyle...

Gazetecilerle görüşmenin tutanağından

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın gazete yöneticileri ile yaptığı toplantıdaki söylemleriyle irdelemelerinden ilginç paragraflar:

"Bu toplantının gayesi, esas itibariyle Körfez'de olan bu kriz konusunda Türkiye'nin takip ettiği politika, bu politikanın problemleri, artıları, eksileri, karşılaşacağımız durumlar ve bununla ilgili olarak bu işin tahlili ve bilebildiğimiz kadar sizi aydınlatmaktır. Burada söylenenlere dayanılarak veya bundan bahsederek herhangi bir yazı yazmamanızı bilhassa rica ediyorum. Bu krizin devamı müddetince, belki arada bir sizinle gene bu şekilde toplantılar yapabiliriz. Bu toplantı, sizin bilgilenmeniz, basınımızın bu meselede takip edilen politika ile mümkün olduğu kadar paralelliğe gelmesi ihtiyacından düşünülmüş bir toplantıdır. Çünkü bu gibi konumlarda ülkelerin mümkün olduğu kadar çok farklı durumlar içerisinde olmaması lazım. Bunun bizim ilerideki hedeflerimiz bakımından, ülkenin

hedefleri bakımından birtakım mahzurları olacağını şimdiden tahmin etmek yanlış değildir. Her zaman söylediğimiz bir şey var. *Bu kriz sırasında bu çok açık belli oldu: Haber ajanslarında, gazetelerde çıkan haberler, yazılar, makaleler, birçok devlet tarafından bir nevi esas gibi alınıp ona göre hareketler yapıldığını biz bu devrede müşahade ettik. Mesela bizim basınımızda bir yazı çıkar, bu yazıya dayanılarak, 'Türkiye şöyle düşünüyor' veya 'Türkiye bu hareketi yapabiliyor' veya 'düşünüyor' derler veya bu anlamda genel yorumlar yapılabilir. Ben bütün bu söylediklerimin hakikat olduğunu gördüm. Onun için mümkün olduğu kadar düşünceleri, meseleleri, tahlilleri, 'hükümet ne düşünüyor,' 'şimdiye kadar ne oldu,' bunları, yapılan işleri sizin anlamanızı bilhassa ben arzu ettim, arkadaşlarımız da arzu etti. Bu konuyu onun için burada açıklayacağım. Tabii açıklarken, birtakım hususları da ortaya koyacağız, bunların yazılması doğru değildir, o bakımdan söyledim. Türkiye'nin menfaatleri bakımından doğru değildir...* Ama sizin kafanızın gerisinde bulunursa, yazacağınız yazılarda bunları artık kendi üslubunuza göre kullanırsınız. Bizi atfen vermemeniz daha doğru olur.

Şimdi bu hadisenin bir hususiyeti var. Önemli bir hadise. Belki Doğu-Batı ilişkileri, NATO-Varşova Paktı, II. Cihan Harbi'ni takiben dünyadaki soğuk savaştan sonra Batı dünyasının karşılaştığı en önemli hadise. Şunu söyleyebilirim: En önemli hadisedir. İkinci bir noktası da, bu hadise çözüldükten sonra dahi, bunun yaralarının dünyayı çok meşgul edeceğidir. Öyle tahmin ediyorum. Körfez'de bu hadisenin meydana getirdiği durumun, Arap âlemindeki durumun, dünyayı büyük çapta meşgul edeceğini ve problemi bayağı büyüteceğini zannediyorum. Mesele çözülse bile burada bitmeyecek. Birtakım yankılarının önümüzdeki yıllarda, hatta önümüzdeki asra kayarak devam edeceğini zannediyorum...

Geçtiğimiz on sene ve önümüzdeki on sene bakımından siyasi hadiseler, ekonomik hadiseler, teknik hadiseler, teknolojik hadiseler o kadar hızlı değişme içinde ki, bazen bunlara uyum sağlamak da kolay değil. Hadiseleri tahlil edip onun önüne geçebilmek, hatta çok geri kalmamak, bazen imkânsız hale gelebiliyor. *Genel olarak, her ülkenin devlet sistemleri belki bu kadar hızlı hareketlere müsait değil. Devletimizin de, başka ülkelerin de yapıları, bunları derhal tahlil edip, derhal uyum sağlayacak durumda olmayabilir. Sonra bazı alışkanlıklarımız, bazı meseleleri görüş tarzlarımız var. Şimdiye kadar uygulanan sistemler içerisinde böy-*

le olması tabiidir. Mesela biz birtakım meseleleri aşağı yukarı 40 seneye yakın bir zaman içerisinde NATO-Varşova Paktı açısından gördük. O açıdan şartlandık. O açıdan 'Şu üsler kullanılır, bunlar kullanılmaz' diye mütalâalarda bulunduk. Ama şimdi denklem değişti. Denklemin o denklem olmadığını, bambaşka birtakım parametrelerin devrenin içerisine geldiğini müşahade edeceksiniz. Mekanizma eski duruma alıştığından birdenbire manevra mümkün olmuyor. Oysa manevra kabiliyetinin çok hızlı olması lazım. Benim müşahade ettiğim, aşağı yukarı ayın 2'sinden bu tarihe kadar olan önemli handikaplardan birisi –sadece bizim için değil, herkes için– hadiselerin hızlı cereyan etmesi, hızlı karar verme mecburiyetinin olmasıdır. Süratli karar verme ve mütalaa etme, bizi ülke olarak çok yakından alâkadar ediyor. Biz bölgenin hemen yanıbaşındayız. Onun için bu problem bizi fevkalade yakından alâkadar ediyor.

Tabii ki, böyle bir problemle karşılaştığımız zaman hepimizin düşüneceği bir genel prensip var: Ekonomik prensip de olur, siyasi prensip de. En az zararla, en az masrafla en büyük faydayı temin etmek. Veyahut da yaptığımız bir fedakârlık varsa, bunu mümkün olduğu kadar iyi değerlendirmek. Bu esprinin dışına hiçbir zaman çıkmayacağımızı, herkesin çok iyi bilmesi lazım. Tabii herkesin kendine göre bir hareket tarzı olabilir ama, esas gaye memleketimizin bu işten en az problemle, en az fedakârlıkla, en fazla faydayla çıkmasını temin etmektir. *Harp hiçbir zaman tercih edilen bir şey olmamalıdır. Prensip olarak, ancak bize sataşıldığı zaman, yurt tehlikeye düştüğü zaman, harbe en son çare olarak müracaat edilmelidir. Bunu yıllardır ben şahsen söylüyorum. Bunun da düşünülmesi lazım. Bizim gibi harplerde tecrübesi olan, harplerden yanmış-yıkılmış, çok şey kaybetmiş olan ülke yok gibi. Çok büyük problemler geçirmişiz. Çok büyük harplerden geçmişiz. Harplerin meseleleri çözdüğü kanaatinde değilim. Hatta yeni meseleler yarattığı kanaatindeyim. İleride birtakım başka meseleleri ortaya koyabileceğini düşünüyorum. Onun için, zaruret olmadıkça –zaruret de bu söylediğim şartlar içerisindedir– Türkiye'nin harbe girmemesi gereklidir, diye düşünmemiz lazım. Bu da prensiplerden bir tanesi. Çünkü başarılı da olsanız bir harbin içerisinde neticede kayıplarınız daha fazla olur. İşte II. Dünya Harbi'nin başarılı devletlerinin savaştan sonra ekonomik yönden ne hale geldiklerini hep beraber gördük..."*

(...)

"...Bu hadise başladığı zaman, ben bunun çok önemli bir hadise olduğu kanaatine vardım. Önce his olarak, sonra tahlil ederek, muhtelif temaslardan sonra haberleri takip ederek bu sonuca vardım.

Bu ilişkiler ta 1950'lerden beri devam eden müsbet ilişkilerdir. Fakat, özellikle Doğu-Batı yumuşamasından sonra, Avrupa nezdinde Türkiye'nin öneminin azaldığı şeklinde, hepinizin de yakından bildiği birtakım faraziyelere hep şahit olduk. Ben televizyondaki bir konuşmamda, açık olarak ifade ettim. Türkiye'nin NATO nezdindeki önemi Avrupa bakımından azaldığı için, Avrupa nezdindeki ağırlığı da beraberinde azalıyor. Gayet basit. Varşova Paktı-NATO münasebetleri bakımından Türkiye çok önemli bir rol oynuyor. Türkiye'nin rolü çok açık, Sovyet Rusya'nın yumuşak karnında bir yerde mevki almış. *Yarın NATO-Varşova Paktı arasında bir ihtilaf çıktığı anda Avrupa'ya hücum etmeden evvel –ki hazırlıklarını da ona göre yapacaktır– Avrupa üzerine yapacağı kuvvet yığınağının önemli bir kısmını bizim hudutlarımızda yapmaya mecburdur. Belki, bu yüzden de, ilk ve en büyük darbeyi Türkiye yiyecektir. Bu rolü oynuyor, ama ülkemiz aynı zamanda en büyük riski de üzerine alıyor, bunu da görmemiz lazım.*

Bu rol ortadan kalktığı anda, Avrupa bakımından önemimiz azalacaktır. Ortak Pazar'a girişimizde argümanlarımızdan biri olan, savunma boyutu meselesi de Avrupa bakımından düşecektir..."

Özal: "Söylediklerimizin fevkalade doğru olduğu ispat edildi."

"...Biz de bunun karşılığında, *'Türkiye'nin şöyle önemi vardır, böyle önemi vardır, Türkiye Ortadoğu'da bir istikrar unsurudur'* demeye devam ediyoruz.

Bu hadise, bir enteresan noktayı da getirdi: *Söylediklerimizin yanlış olmadığını, fevkalade doğru olduğunu ispat etti. Şimdi bundan istifade ederek hemen spekülasyon yapıp, 'Bizi Ortak Pazar'a alırlar' falan demiyorum. Ama, Batı nezdinde yeni bir ağırlığımız ortaya çıkmıştır. Amerika zaten bunu oldukça iyi biliyordu, Avrupa'dan daha iyi biliyordu. Avrupa bu konuda çok daha gerideydi. Halbuki petrol bakımından da en fazla*

muhtaç olan Amerika değil Avrupa'dır. Ama bunların hepsi genel bir Batı birliği içinde düşünülürse, Batının da liderinin Amerika olduğu nazarı itibara alınırsa, tabii ki gene başı çeken Amerika olacaktır.

Son on beş günlük devre içinde ve genel çerçevede Türkiye'nin öneminin artmasının ana sebebi budur. Bu ana sebep, ileride Türkiye'ye acaba başka birtakım konular getirecek mi diye düşünmek lazım. Tabii, NATO'ya yeni birtakım vazifeler aranırken, bunun da düşünüleceğini tahmin ediyorduk. NATO'nun Körfez'i, yani hayat damarını koruması gibi konuların ele alınıp alınmayacağının nazarı itibara alınması lazım. Nedendir diye sorarsanız, şu anda bu koruma işini Amerika yapıyor. Hiç kimse aksini söylemesin. (1) numara Amerika. Eğer haberleri iyi takip ediyorsanız, Amerika, çok kısa bir zaman içerisinde belki 200 bine yakın askerini, ağır silahlarını, en modern silahlarını bölgeye getiriyor. Vietnam Harbi'ndekinden daha fazla askerini daha kısa bir zamanda bölgeye yığıyor. Bu, işin ne kadar önemli olduğunu çok açık bir surette gösterir. *12 bin kilometre mesafeden belki şu sıradaki en muazzam bir gücü bu noktaya getirmek kolay değildir. Bu söylediğim kara kuvveti veya deniz piyadeleri, karada çarpışacaklar. Ama bunun yanında dört tane muharebe grubu var. Her birisi korkunç güce sahip. İşte Kennedy, Independent, Eisenhower ve Saratoga uçak gemileri diyorlar, dört tane muharebe grubu da ilk defa aynı bölgeye ve aynı bölge civarına geliyor ki, bu da gene Amerika Birleşik Devletleri'nin topladığı en büyük deniz gücüdür..*

Benim hissettiğim, konuşmalardan da anladığım –çok konuşma yaptığım için birçok şeyleri yakından da daha iyi değerlendirme şansım var– Amerika burada uzun müddet kalmak istemeyecektir. Ülkenin durumu buna müsait değildir. Vietnam, Kore, birçok mücadelelerden gelmiş geçmiş bir ülke uzun süre bu Arap çöllerinde kalmaz. Muhakkak bu hayat damarı konusunu, müesseseleştirecek bir sisteme doğru gidecektir. Başka alternatifi yoktur. Tek başına da yapmak istemeyecek, bir ülkeler grubuyla bunu yapacaktır ki, bunun da tabii müttefikleri olması lazım. Batı âlemi olması lazım.

Benim bu tahlilleri yapmaktan kastım şu; biz Türkiye'ye burada en iyi yolu aramaya, Türkiye'nin bu denklem içerisinden en iyi şekilde çıkmasını temin etmeye mecburuz. Bunu nasıl yaparız? Evet, belki çoğunuzun da gördüğü gibi mesele şu âna kadar gayet iyi gelmiştir. *Şu âna kadar Türkiye itibar kazanarak gelmiştir. Aslında kayıpları olmuştur*

ama, bu kayıpların bir kısmı biz istesek de istemesek de, bu işin içerisine, bu ambargoya girsek de girmesek de, olacak kayıplardır. Biz bunları hesaba koyuyoruz. Ama, mesela petrol fiyatlarının artmasından dolayı kayıplarımız, girsek de girmesek de olacak kayıplardır. Bu işe bulaşsan da, bulaşmasan da şu veya bu şekilde olacak... Irak ticaretinin büyük bir kısmı zaten kaybolacaktı. Bir tek alternatifi vardı bunun, onu da yapamazdık. Irak'la, iyice onunla sarmaş dolaş olurduk, demin söylediğim gibi petrolünü alır, karşılığında mal verirdik. Bunu da Türkiye'nin yapması mümkün değildi. Bugünkü dünya konjonktüründe böyle bir şeye bulaşırsak, hem Birleşmiş Milletler prensiplerine alenen karşı çıkmış oluruz, hem de Batıda hâkim olan bu devletler karşısında bizim itibarımız sıfıra inerdi. Ayrıca her taraftan da, çok büyük tazyik altında kalırdık. Bunu hiçbir şekilde düşünmememiz lazım. Benim size bunu anlatmamın sebebi, daha ziyade Türkiye'nin anahtar ülke olduğunu göstermek bakımındandı. Yoksa bu konu, bu şekilde düşünülüp öyle karar verilmiş değildir..."

(...)

"...Önümüzde birkaç devre daha var. Birçok yabancı devlet adamı geldi gitti. Geçen gün buraya Fransa Cumhurbaşkanı, Mitterand'ın temsilcisi de geldi. Benim hissettiğim, Batı bu konuda aynı şekilde düşünmektedir. Aynı kelimeleri ben ondan da duydum. *'Burası bizim hayat damarımız'* dedi. *'Boğazımızı sıkar,'* dedi. Fransa'nın, Amerika'dan farklı düşünmediğini biliyorum. Bakmayın siz, 'İşte şu hukuken şöyledir, böyle olması lazım' gibi sözlere. Onlar, sadece semantik birtakım münakaşalardır. *'Birleşmiş Milletler ambargo kararının ötesinde bir karar daha alsın (abluka kararı alsın), işte o zaman gemileri durduralım,'* diyebiliyorlar. Bu bir hukuki münakaşa haline gelmiş. Ama olur, olmaz. Çok önemli de değil aslında. Demin söylediğim bir sebepten dolayı da çok önemli değil. Çünkü, gelir tarafı gidince ithalat imkânı zaten kendiliğinden ortadan kalkar. Irak'ın, şu anda tuttukları gemilerin çoğu, daha evvel parası ödenmiş olan gemilerdir. Ve onların hizmeti bir müddet sonra biterse, zaten hiçbir gemi de bedava çalışmaz, ambargo = abluka olur. Tabii, Amerika mümkün olduğu kadar süreyi kısaltmak, ambargoyu daha efektif hale getirmek için daha baştan itibaren gemileri de tutmayı arzu ediyor, zannediyorum. İhtilaf da bu 15 günlük bir devre için olan bir hadisedir. Tutabildikleri kadar tutarlar, tutamadıklarını bilmiyorum.

İster ambargo ile, ister bir silahlı çatışma sonucunda, bu mesele bir çözüm noktasına gelirse, nasıl çözülecek diye düşünmek lazım. Muhtelif alternatifleri var. Ben size şimdi bu spekülasyonları yapmak istemiyorum. Ama, bizim bunu araştırdığımız açıktır. Yani, *'Ne olabilir'* diye düşünüp, buna göre durumumuzun ne olacağını tespit etmek mecburiyetindeyiz. Bu hakikaten bir menfaat meselesi değil, bir cihangirlik veya bir toprak hevesi de değil. Böyle bir şey yok. Ama orada olacak hadiseler Türkiye'yi çok yakından alâkadar eder. Basit bir tek misal vermek gerekirse, eğer bu çözümler içerisinde bir tanesinde diyelim ki, Kuzey'de bir Kürt devleti kurulması meselesi ortaya gelirse, bu bizi çok yakından alâkadar eder. O petrole bağlı olan ülkelerden çok daha fazla alâkadar eder. Her halükârda şu noktaları hepimizin düşünmesi lazım. *Bu hadiseden Türkiye'nin faydalı bir şekilde çıkması için birkaç şey üzerinde durmamız lazım. Bir tanesi, Batının kesin olarak Türkiye'nin vazgeçilmez bir ülke olduğunu anlayabilmesi lazım. Bunun temin edilmesi lazım. Çünkü, bu hayat damarı hikâyesidir. Türkiye'nin de bu noktada çok önemli bir ülke olduğunun anlaşılması lazım.* Bu bize önemli kolaylıklar getirir. Zaten şimdiden de bunun emareleri vardır. Ama, bunu yaparken klasik çekingen politikamızın da gereğinin çok dikkatli düşünülmesi lazım. *'Aman biz hiçbir şeye bulaşmayalım, aman üzerimize problem almayalım, aman biz şöyle duralım,'* diyemeyiz. Çünkü burada bizim kendi menfaatimiz var. Yarın bizim irademizin dışında, karışmamızın dışında bir çözüm bulunursa, bu belki Türkiye'yi çok zor duruma düşürebilir. Veyahut da bu duruma Türkiye giremezse, olayın zaten önemi de kalmaz. Bunların hepsini beraber düşünmemiz lazım. Bu bakımdan da ta başında söylediğim bir şey var: Hareket kabiliyetimizin çok olması lazım. Çok düşünüp, neticede çok ince hesap yapıp, hiçbir şeye karar verememek gibi bir duruma katiyen düşmemeliyiz. Kararı veririz, gerekeni yaparız. *Bütün bu tahlilleri yaparken, hep söylediğim, hep hatırımda olan bir şey var: Asgari zarar ile azami faydayı temin etmek gereği. Onun için dedim ki, ambargonun netice vermesi bizim için de, birçok ülkeler için de, hatta Irak için de daha iyidir. Yoksa bir harbin, bir savaşın fevkalade ağır sonuçları vardır. Bizim bakımımızdan da çok ağır sonuçları vardır. Ve ileride unutulmayacak yaralar da çıkarabilir. Onu hiç tercih etmemek lazım.*

Ama bir noktayı da söyleyeyim, bu hareket kabiliyetimizi şu âna kadar iyi muhafaza ettik. Bundan sonra böyle olması lazım, diye düşünüyo-

rum. Ama dediğim gibi, gelecek dünya, gelecekte tesis edilecek dengeler, Doğu-Batı münasebetleri için soğuk harp başlangıcında temin edilmiş, tespit edilmiş dengelerden farklı olacaktır. Onu çok iyi bilmemiz lazım. Hâlâ biz bu eski düşüncelerin ışığı altında, tesiri altında gidersek hiçbir yere varamayız. Onun için söylemek istediğim, anlatmak istediğim, hareket kabiliyetimizin çok iyi olması lazım. Şunu söylemek istiyorum: Bu işin bir gün bir yerde müzakeresi başlayacaktır, bu iş nasıl olacak, diye. Kabul etmek lazım ki, Irak'ın bunu kazanması mümkün görülmüyor. Eğer içimizde öyle düşünenler varsa, bunun imkânsız olduğunu söyleyebilirim. Şimdiye kadar getirdiğimiz, düşündüğümüz, baktığımız, konuştuğumuz hadiselerden ve esas sebeplerden dolayı bunun imkânsız olduğu gözüküyor. Bu bir süper devlet değil. Ekonomik gücü yüksek bir devlet değil, bu bir sanayi ülkesi değil, aslında bu bir üçüncü dünya ülkesi, iyi bakarsanız. Sadece petrol zenginliği olan bir ülke. Batının, bu ileri ülkelerinin karşısına çıkmış.

Bu konuda bizim politikamızda muhakkak ileriye dönük elemanlar olması lazım. Batı ile olan ilişkilerimizde, biraz önce söylediğim gibi vazgeçilmez bir ülke olduğumuzun onlar tarafından tespit edilmesi lazım. Hareketlerimizin bunu göstermesi lazım, bir. İkincisi, Arap ve İslam ülkelerine, teker teker giderek, liderleriyle konuşarak, bunların da yanında olduğumuzu göstermeliyiz. *Çünkü, yeni kurulacak dengelerde Türkiye'nin, sadece burada Batının önemli bir üssü olmadığını, elinde İslam hüviyeti olan bu ülkelerle çok iyi münasebetler kuran, köprü vazifesini gören, bir ülke hüviyetini de taşıdığını göstermesi lazım.* Tabii, bunu yaparken de, demin söylediğim gibi, bu münasebetleri etrafla kurması lazım, kurmaya devam etmesi lazım. Çekingenlikten vazgeçerek muhakkak daha aktif bir politika yürütmemiz lazım.

Bunda biraz geri kaldık, onu hissediyorum. Gerçi ben, telefonla çok kimseyi arayarak, onlara birtakım mesajlar vermeye çalıştım. Ama şimdi bunun üzerine daha gidip, o ülkeleri dolaşarak Türkiye ile bunlar arasındaki münasebetleri muhakkak düzenlememiz lazım. *Çünkü ileriki dengede, demin söylediğim gibi iki kartımız olacaktır. Biri Batı ülkeleriyle olan kartımız, diğeri de bu İslam ülkeleri, Arap ülkeleriyle olan kartımız. Türkiye bu iki kartı taşımaya mecburdur. Batıdaki ağırlığı, Doğudaki ağırlığı ile mütenasip olur. Doğudaki ağırlığı ne kadar fazla olursa, Batıda da ağırlığı o kadar fazla olur.* Tabii hareketlerimizi de buna göre düzenle-

mek mecburiyeti vardır. Benim size esas itibariyle söylemek istediğim, esas mesajlarım bunlardır..."

Soru: "Efendim, Türkiye de sembolik de olsa çokuluslu güce katılacak mı?"

Cumhurbaşkanı: "Oradaki düşüncemi söyleyeyim. Aslında ambargo uyguladıktan sonra, oraya sembolik kuvvet gönderip göndermememiz Irak'la olan münasebetlerimiz bakımından hiç fark etmez. Çünkü herkes iyi biliyor ki, Irak da muhakkak biliyordur, en efektif tedbir, Türkiye bakımından ambargodur. Aslında, manevra kabiliyeti bakımından Türkiye oraya bir ufak sembolik kuvvet göndermiş olsaydı, belki şunu temin edebilirdi: Artısı nedir diye bakıyorum. İleride, birarada hareket eden Arap ülkeleriyle bir nevi beraber hareket etmemiz, oradaki dostluklarımızı kuvvetlendirmemiz. Bir de şu faktör var: 400 sene biz buralarda kalmışız. Buraları müdafaa bize düşmüş. Şimdi, bu hadisede şu propaganda yapılacaktır, bu iş bittikten sonra: *'İşte mukaddes toprakları Hıristiyan güçler geldi, müdafaa etti,'* düşüncesi getirilecektir. Tabii bu arada bu sembolik göstermenin böyle bir önemi de var diye düşünüyorum. Ama, vakit geçmiştir. Daha evvel yapılması lazımdı. Manevra kabiliyeti bakımından çok önemi kalmamıştır şimdi. Belki bizden isteyenler de olabilir. Onu bilmem. *'İşte, bir gemi gönderin,'* falan diyebilirler. Artık çok artısı, eksisi fazla bir şey kalmadı."

Soru: "Efendim, yetkiyi bu yüzden mi istediniz?"

Cumhurbaşkanı: "Hayır, ben yetki istemedim. Yalnız yetki alın ki, fleksibilitemiz, manevra kabiliyetimiz olsun. Yoksa orada harp ilanını kimse düşünmüyor. Zaten o yetki de benim bildiğime göre devredilmesi mümkün olmayan bir yetkidir. İzin alınıyor ama, harp ilanı izni olmaz. Meclise gitmesi lazım."

Soru: "Efendim, bu başlangıçta böyledir..."

Cumhurbaşkanı: "Hayır, bizim bildiğimize göre, zaman geçti, herkes gönderdi. Sonradan kervana katılmak olur. Şimdi ben size açıkça söyleyeyim: Mesela ambargo hikâyesinde olan durum. Ortada şu hadise vardır: Burada şu dosyada Başkan Bush'la konuşmalarımız var. Daha ilk telefonunda, ilk konuşmada, *'Sizdeki boru hatları,'* dedi. Tabii, kimsenin bu stratejiyi görmemesi mümkün değil. İlk önce hatıra gelecek olan konu iki tane boru hattı. Biz de onu biliyoruz. Ondan sonraki üç konuşmamda da benim devamlı olarak telkin ettiğim şudur: *'Ambargo kararı alın Birleş-*

miş Milletler'den. O zaman belki düşünebiliriz,' dedim. Hiçbir zaman kesin de söz vermedim. Ama birtakım tavsiyelerimiz, şunlarımız bunlarımız olmuştur. Ne oldu? Ayın 7'sinde ambargo kararı alındı, değil mi? 9'unda veya 10'unda Baker geldi. Baker gelmeden evvel haberi geldi. Enteresan bir şey de söyleyeyim: Dışişleri Bakanlığımız bize 'çok gizli' kaydıyla Baker'ın geleceğini, bunun *çok gizli* tutulduğunu haber vermiştir. Biz Dışişlerinin bu yazısını okurken, iki dakika sonra CNN ilan etti geleceğini. Ambargo kararı o gün çıktı. Burada Bakanlar Kurulu'nu topladık. Uyma kararını aldık. Ve üç-dört saat sonra tatbik ettik. Halbuki Baker ve Cheney şu maksatla yola çıkmışlardı. Cheney Suudi Arabistan'ı iknaya gidiyordu. Askerlerin gelmesini temin bakımından da temaslar yapacaktı. Baker da bizi ikna etmeye geliyordu. *'Türkiye naz edebilir, çünkü boru hattını kapatmakta, büyük kaybı var'* diye... Kolay değil tabii. Ama hesabı demin yaptığımız gibi ortaya çıkınca, bunlar gelmeden bu işi bizim yapmamız daha doğrudur kanaatine herkes varır. *'Acele edildi,'* falan derler de, bir gün evvel kapatmamız Türkiye'ye zamanlama bakımından çok büyük imkân kazandırmıştır. Baker geldiği zaman söylediği laflardan biri şudur; burada var: *'Kapatmasaydınız, dışarıdan gemilerin gelmesine mani olurduk'* dedi. Onu biz de biliyoruz. Bunlar candamarı. Daha evvelden bu kararı almak ve tatbik etmek Türkiye'ye çok itibar kazandırdı. Başka türlü olması da mümkün değil. Ne kazanacağım, ambargoyu uygulamamız iki gün gecikse? Neticede eninde sonunda uyacağım, hesap burada. O yanlışı yapmamak lazım. Ondan sonra da *'Baker geldi, kapattırdı'* olurdu. Öyle derlerdi..."

Soru: "Efendim bu üçüncü aşamada, konunun çözümü için müzakerelere sıra gelince, Türkiye nasıl bir tutum izleyecek? Seçenekleri nedir? Bu konuda bir fikir var mı?"

Cumhurbaşkanı: "Tabii, birçok şeyler yazılıyor. Birçok şeyler çiziliyor. Herkes kendine göre birçok şeyler söylüyor. Yabancı gazetelerde, dış basında da çıkıyor, iç basında da çıkıyor. Söylemek istediğim tek şey var: Eğer üçüncü safha sonunda kararlar alınacaksa, bu kararlar, birinci safhadan başlayarak devam eden bir silsile içinde alınır. Yalta'da Avrupa'nın haritası çizilirken, Yalta'da çizilmedi bu. Başından beri konuşuldu, konuşuldu, Yalta'da noktalandı. Öyle mi, değil mi? Birisi bir şey hatırlattı. Doğru mu, yanlış mı bilmiyorum. İsmet Paşa'yı Kahire Toplantısında, Roosevelt *'Türkiye harbe girsin'* falan diye sıkıştırınca, denilmiş ki, *'Har-*

be iştirak etmeyen, sulh masasında yerini alamaz.' İşte İsmet Paşa'nın da meşhur sözü var. *'Sulh masasına oturtmayız'* denince, *'Biz ayakta durmasını biliriz'* cevabını vermiş. Öyle bir şeyler söylüyorlar. Ama burada bir gerçek var. O gerçek de şu; sulh masasında yerimiz olmaz. Bunun için ille harbe girmek şart değil. Onu söylemek istiyorum. Bütün hüner, başından beri bu işin içinde olduğunuzu, en önemli olduğunuzu ispat etmektir. Belki ufak ufak şeyler vererek bu sağlanabilir. *'Biz hiçbir şey vermiyoruz, biz hiçbir şeyi kabul etmiyoruz, aman şu da olmasın,'* dediğiniz zaman, hakikaten masada yeriniz olmaz. Şimdi misali de verdim, ambargo hikâyesi çok tipik bir hikâyedir. Biz bir gün evvel ambargoyu uyguladık. Bir gün daha sallayabilirdik. Bir buçuk gün daha sallayabilirdik veya Baker'ı bekleyebilirdik. Ne istifade edecektik? Çok şey kaybedecektik. Ama, onu bir gün evvel vermenin bize önemli bir şey kazandırdığı, bir gün, ileride bu şeyleri açıkladığımız zaman görülür. Bu meselede söz sahibi olmaya başladığımızı söyleyebilirim. Ama bu burada bitmiyor. Daha önümüzde birtakım safhalar var. Bu safhada, Türkiye'nin hareket kabiliyeti limitlenirse, kendi içimizden dolayı limitlersek, o vakit masada yerinizi alamazsınız. Şöyle söyleyeceğim. Hatta hareket kabiliyetiniz, manevra kabiliyetiniz öyle olmalı ki, en az zararla, en büyük faydayı temin edebilesiniz. Vermez vermez, son anda masaya oturursanız, çok daha fazla taviz verebilirsiniz. O tehlike de var. Onun için bütün bu hesapları yapıp bilmek lazım. Zaten Meclis'e giderken benim söylemek istediğim şuydu: Yetki sizin elinizde olmalı ki, manevra kabiliyetiniz olmalı. Dışarı mı göndereceksiniz, bunlar ufak şeyler, şu mu gelecek, içeride bir manevra mı yapılacak, hep düşünmeniz lazım ki, ondan sonra daha büyük taviz vermeye zorlanmayasınız. Hesabı hep böyle düşünmeniz lazım."

Soru: "Kuveyt'e bir askeri birlik göndererek Arap ülkelerine karşı müspet bir propaganda yapamaz mıyız, efendim?"

Cumhurbaşkanı: "Başta biz bunu yapabilseydik, o zaman daha müspet olurdu propaganda, ben öyle görüyorum. Bundan sonra *'Türkiye birinin zoruyla yaptı'* gibi laflar çıkacak. Yanlışlık oradan geliyor."

Soru: (Bant kaydından soru duyulamadı.)

Cumhurbaşkanı: "Çok zor bir sual. Ve o konuda çok ihtiyatlı olurum, açık söyleyeyim size. Ben şahsen çok ihtiyatlı olurum. Öyle maceraları falan düşünmemek lazım. Bazen şartlar müsait olur, her şey kendiliğinden gelir, o ayrı bir konu. Ama herhalde bir ülkeye gidip, orayı fethet-

mek, harbe girmek fevkalade tehlikeli. Türkiye'nin bir tek problemi var. Eğer orada bir Kürt devleti kurulursa, buna mani olmamız lazım, onu düşünürüm sadece. Çünkü o devlet ileride, hele petrole de sahip olursa, bizim başımıza çok çorap örer. Bunu düşünürüm. Ama onun haricinde *'Şunları biz alalım, eskiden bizim hakkımız vardı,"* dersek, Iraklıların yaptığı gibi olur iş. Şartların ne olacağını bilemiyorum şimdiden. Ama böyle bir düşüncenin bizde olmaması lazım."

Soru: (Bant kaydından soru duyulamadı.)

Cumhurbaşkanı: "Bakın orada, Türkiye'nin kendi hukuki kayıtları var. Bu kayıtların dışına çıkamayız, onu söyleyeyim. Kolay da bir şey değil. Onun için söylüyorum, diyorum ki, belki bazı şeyler ileride istenir, o istenmeye daha evvelden hareket ederek mani olmak isterseniz, daha evvelden bazı fleksibilitelerinizin olması lazım. Bak ben bunu yaptım, şunu da isteme, diyebilirsiniz. Ama bunu diyemezsiniz aksi takdirde. Bunun bir misali var burada. Hiçbir şekilde yazılmaması kaydıyla tekrar aynı şeyi söyleyeceğim. 8 Ağustos Çarşamba günü Bush'la konuşmamızda aynen şöyle bir cümlemiz var. *'Tomorrow I see Mr. Baker,'* bu ambargo kararını aldığımızdan sonraki konuşmadır. Bush diyor ki, *'He is looking follow to it? And I want to tell you. I appreciate your willing to recieve him. I think it will be a good conversation and don't do anything you don't feel comfortable with. He is there to give you assurances of support from the U.S. and your other friends.'*

Söylediği şu: *'Hoşuna gitmeyen bir şeyi kabul etme,'* diyor. Bu söylenir mi? *'O size Amerika'nın ve diğer dostlarınızın garantisini vermeye geldi,'* diyor. Bu neden böyle olmuştur, diye sorarsanız, ambargoyu hiç kimse söylemeden kabul ettiğimiz için olmuştur. Ve bizim buradaki yakınlığımızdan dolayı olmuştur. Yoksa böyle bir laf söylenmez. Ben bunu söylemek istiyorum."

50

Not defterimden:

(25 Ocak 1991 Cuma) Özal'ın gazete yöneticileriyle yaptığı uzun konuşmadan, sorulara verdiği yanıtlardan sonra Başkent ilginç bir gün yaşadı.

Sabahtan başlayalım:

Eğer yazılan söylentiler doğruysa; Özal ANAP milletvekilleri ile yaptığı görüşmelerde kendini överken, kimi vurgulamalar yapıyor.

Eh, yakışır doğrusu. Kendini övmekte ustadır Özal. Diyormuş ki; "Böylesi şanslar insanın ayağına zor gelir. Böyle şansları da 'büyük yöneticiler' kullanmayı başarabilir."

Daha önceki savları, Irak'a uygulanan ambargoyu Bush'a kabul ettirdiğini ve ABD Başkanı'nın Çankaya'dan gelen önerilerin çoğunu benimsediğini içermiyor muydu?

Daha önceki övünmeler, Özal'ın bilinen doğası; fırsatları değerlendiren 'büyük yöneticinin' kim olduğunu ortaya çıkarmıyor mu?

Özal Türkçesi ile:

"Arif olan understand!"

Özal'ın son anlatımlarına göre; SHP Türkiye'de birlik ve beraberlik havası olmadığı izlenimi yaratıyor. Bunu da Özal'a olan garezinden yapıyor ve "Türkiye'yi savaşın sınırına getiriyor"muş.

İnsaf! Ama, Özal'ın böyle konuştuğu, böyle inandığı doğru olabilir. Zira, Özal haberlerinin sağlam kaynağı Hürriyet'e göre, Cumhurbaşkanı "Saddam'ı muhalefetin cesaretlendirdiğini" söylemiş.

Oysa, Irak 100 milyar dolar akaryakıt satarken, elde ettiği bu gelirle tank, top, tüfek, füze alırken, Özal iktidardaydı ve Irak'ın silahlanışını suskunlukla karşılıyor, sözünü etmiyordu.

Gerçek bu iken; Saddam'ı, muhalefetin cesaretlendirdiğini söyleyebiliyor.

Bir başka haber: Özal, BBC'nin İncirlik dışında başka üslerimizin de kullanıldığından söz etmesine fena halde bozulmuş. Falkland Savaşı'nda da BBC, gerçek neyse –hükümete karşın– halka duyuruyordu. BBC, bizim TRT mi?

İçte dışta, Özal'a övgüden ve Özal'ın Körfez siyasetine destekten geçilmiyor.

ABD yönetiminden de resmi bir açıklama çıktı: "Özal'ın Irak-Türkiye arasındaki boru hattını kapatması ve yaptırımları (başta üsleri ABD'ye açma) desteklemesi gibi kişisel kararlarını takdirle karşılıyoruz" diyor.

Bu Özal'a yıllarca yeter. Muhalefet şunu diyormuş, bunu istiyormuş... Özal'a ne?

Çankaya'daki gazeteciler toplantısına katılan Oktay Ekşi, "Soru şu" diye yazıyor:

"Savaşın bugünkü halinde Türkiye kendini savaşın içinde mi saymalı, dışında mı?"

Köşk'te bu soruya yanıt bulamadığını söylüyor Ekşi. Ama; galiba Özal'ın anlatımları ile olayın içinden çıkamadığı için;

"Ne içinde, ne dışında. Yahut hem içinde hem dışında olduğunu gösteriyor" diye yazıyor.

Metin Toker ise daha başka yönden eleştiriyor Çankaya'daki toplantıyı, oldukça alaylı bir dille:

"Biz Bush'un Özal'ı idare ettiğini sanıyorduk. Halbuki Özal Bush'u idare ediyormuş" diye yazıyor.

Geçen hafta ABD Büyükelçisi Abramowitz ile yemek yiyen Demirel, "Yaygın bir söylenti çıkardılar" demiş: "Turgut Özal, Bush'u idare ediyor diye?"

Abramowitz yemeği bırakmış, yanıt yerine, dakikalarca kahkahalarla gülmüş, gülmüş. Elçi'nin kahkahaları bize bir gerçeği, ABD'nin Türkiye'yi yönettiği gerçeğini anımsatmıyor mu?

Üstat Özal her söylediğinin doğru çıktığını söylüyor. Öncelikle önemlisinden başlayalım. Özal, "Bu iş uzun sürmez" buyurdu. Savaş başlayalı 8 gün oldu. Sürüyor ve Şubat sonunda bitmesi olasılığından söz ediliyor. Gerisini boş verin.

Bugün MGK toplanıyor, gece Bakanlar Kurulu. Olağanüstü hal (mi)? Alptemoçin'in Demirel'e 'hazırlık yapıldığından' söz. açması, olasılığı güçlendiriyor. Demirel'in tahmini de bu koşutta. "Gelecek hafta olağanüstü hal kararını Meclis'e getireceklerini" söylüyordu.

DYP GİK bildirisinde şöyle bir açıklama var: "Irak'tan Türkiye'ye bir hareket gelmesi halinde hükümete koşulsuz destek verme, hata ve kasıtları sonra değerlendirme."

Parlamento muhabirimiz Canan Gedik, Özal'ın ANAP milletvekillerine söylediklerinin söylenti değil, gerçek olduğunu belirtiyor.

"Peki, Özal'ın söylediklerini yayan ya da anlatan kim, isim var mı?" diye sordum.

"Var" dedi ve şunları anlattı:

"Örneğin Ercan Vuralhan." Anlattığına göre; Özal, milletvekil-

lerine kimlerin savaştan korktuğunu anlatırken Akbulut'u ve generalleri amaçlıyormuş.

Vuralhan'ın anlatımlarına göre daha kısıtlı toplantılarda Özal; "Generallerin lüks evlerde oturduklarını, altlarında arabalarla rahata alıştıklarını ve savaş istemediklerini söylüyormuş. Akbulut'la generallerin 'savaş' deyince dizleri titriyormuş.

Vuralhan'ın bu sözleri aktarıp yayması ilginç. Canan bir kanıt veriyor: "Ercan Vuralhan Meclis'e Özal'la birlikte ve onun arabasında geliyor" diyor.

Demirel'e GİK'ten çıkan bildirinin anlamını sordum. Üstelik Özal, bu bildiriden sonra "DYP de artık gerçekleri görmeye başladı" diye yorumlar yapmış.

"Eee, ne yapacaktık yani? Bir saldırı olursa sizin yüzünüzden oldu diyecek, geride mi kalacaktık? Bu mesele, bir saldırı sorunu, hükümet meselesi değil" dedi.

Döndü dolaştı; Özal'a, Özal'ın irdelemeleriyle yanıt verdi:

"Turgut Özal'a göre bir gün devlet adamıyım, bir gün değilim. Nasıl iş bu?"

Her söylediğinin gerçek çıktığını savlayan Özal'ı örneklerle yalanlıyor:

"Dün o zevatı –yani basını demek istiyor Demirel– topladı ve dediklerinin hepsinin doğru çıktığını söyledi, değil mi?

Halbuki; 'Savaş çıkacak' dedi, ertesi gün 'Çıkmayacak' dedi. 13 Eylülde 'Ambargo krizi çözer' diyen kendisi. Cenevre'deki buluşmadan sonra 'Savaş olmaz' diyen de Özal. Şimdi 'Benim dediklerim doğru çıktı' diyor."

Özal'ın doğasını yeni bir benzetmeyle anlatıyor Demirel:

"Bu adam bir prizma. Olayın her yüzünü söyler. Sonra dediğim çıktı, der. Paranın yazı turası var, ikisini de söyler, para yere düştüğünde ya yazı ya tura. Dediğim çıktı diye böbürlenir.

Hafıza-i beşer nisyan ile malûl Türkiye'de.

Bunları söylüyor, yanıt veren yok!"

Aynı gün, ama değişik manzaralar:

Erdal İnönü, söyleşilerde bulunmak amacıyla gazetecileri saat 11.30'da partiye çağırdı.

Mustafa Ekmekçi ve Ahmet Tan'la gittik.

İnönü çay, kahve ve kuru pasta ikram ederken, bir yandan da konuştu. Tam bir söyleşi havası esiyor. Özal'ın Cumhurbaşkanı seçildiğinden beri Anayasa'yı tanımayan tutumuna değindi.

Körfez krizinde 'tek adam' kimliğini sürdürdüğünü söyledi. Türkiye'yi adım adım savaşa sürüklemesini eleştiriyordu. Türkiye, kara savaşında nasıl vaziyet alacaktı, bu da bilinmiyordu.

Daha sonra görüşler söylenmeye, sorular sorulmaya başlandı.

TRT'nin o günlerdeki haline ve özel televizyon Magic Box'ın (sonradan Star'ın) düşmanca davranışlarını eleştiren İnönü, bu durum karşısında yapılacak tek eylemin mitingler, kapalı salon toplantıları olduğunu söyüyor, halkı bu olanaklarla aydınlatma yolunu seçmekten başka çareleri kalmadığını anlatıyordu.

Önce DYP ile CHP'nin birlikte miting yapmaları görüşü öne sürüldü.

Arkadan, gazetecilerin parti liderlerine akıl verme ya da yönlendirme dürtüleri sahneye giriverdi.

Arada, GİK bildirisiyle DYP'nin muhalefetten kopup iktidara yanaştığından söz ediliyordu ki...

Teoman Erel, İnönü'ye bir öneride bulundu:

Erdal İnönü, Çankaya'ya çıkmalı ve savaşı Özal'la konuşmalıydı!

İnönü, bu aşamada 'yukarıya çıkmanın gereksizliğini' anlattı. Erel, "Olsun" dedi. "Olumsuz bir sonuç alırsanız, çıkın halkın önüne, 'Özal'a şunu şunu söyledik, ama anlatamadık' deyin, halk daha çok sizin arkanıza takılır" diye direndi.

Oysa, kamuoyu araştırmaları halkın yüzde 80-84'ünün 'savaşa karşı' olduğunu gösteriyordu. Muhalefetin halkı aydınlatmasına gerek yoktu.

Erel'in Köşk'le ilişki kurmayı içeren önerisine, yanımda oturan Derya Sazak da katıldı. Koroya İsmet Solak da girdi. O da 'yukarıya mutlaka çıkılması gerektiğinde' ısrar ediyordu.

Bir ara söz almadan, "Bu davranışı gösteren muhalefet lideri hem kendini, hem de 1.5 yıldır savunduğu fikirlerle partisini inkâr eder" dedim. Özal'dan randevu istemek, bence muhalefet için 'tükürdüğünü yalamak' olacaktı.

Ne söylenirse söylensin, dinleyen yoktu. Derya başlıyor, Teoman tamamlıyor, İsmet Solak "Burada genel kanaat oluştu" diyor-

du. Erdal İnönü'ye "Evet, şu şartlarda Köşk'e gitmek lazım" dedirtmeye çalışıyorlardı. Yarınki manşet hazırlanıyordu:

"İnönü, Köşk'e çıkıyor!"

Uzayıp gidecekti bu türden konuşmalar. Birden ayağa fırladım, "Burası partinin Merkez Yönetim Kurulu'na dönüştü" dedim ve toplantıyı terk ettim.

Bir fikirdi. İnönü'nün Köşk'e gitmesi önerilebilirdi, ama bir sınırı vardı bu söylemin. Bir noktada değil, cümlenin tamamlandığı noktada kesilirdi. Biz İnönü'yü yönetmiyorduk ki.

Arkamdan gelen Ertuğrul Günay da söyleniyordu. Dünkü Çankaya toplantısının meyvelerini verdiğini söylüyordu. Muammer Yaşar ile merdivenlerde yanyanaydık. O konuşmamıştı bu konuda; ama onaylıyor muydu yoksa onaylamıyor muydu, pek anlayamamıştım. İkide bir söylenenlere başını sallıyordu.

Hayretler içindeydim. Bir sonuç çıkmayacağını bile bile bu öneride direnmenin nedenini bir türlü bulamıyordum.

Hasan Cemal aradı; 'üçgenden gelen ısrarlı öneriyi' ona da anlattım. Hayret etti.

Demirel'i aradım. Evde yoktu. Sonra Demirel beni aradı. SHP'deki renkli toplantıyı öğrenmişti. Doğruladım. "Zaten" dedim:

"Söylendiğine göre, yılbaşı resmi kabullerinde Özal, Aydın Doğan'a 'İşiniz olduğu zaman görünüyorsunuz. İşiniz olmadığı zaman görünmüyorsunuz' demiş."

Demirel, "O kadarla kalsa iyi" dedi ve sürdürdü:

"Bana gelen birinci elden enformasyona göre: Başbakan Erzurumlu, Aydın Doğan Gümüşhaneli. Yöresel yakınlıkları olduğu gibi –bilmem biliyor musun– askerlik arkadaşı imişler. Aydın Bey'in bacanağı Bakan, Namık Kemal Zeybek. Bir de Gümüşhaneli Oltan Sungurlu var, eşiyle hısım.

Aydın Doğan bir banka kuruyor. Her türlü muamele tamamlanmış, şimdi hükümette. Özal, banka olayını öğreniyor. Milliyet'te her gün Coşkun Kırca, Metin Toker, Mümtaz Soysal küfredecek Çankaya'ya ve bir de banka kurma izni ha! 'Biraz kalsın' diyor."

Demirel hangi bağlamda anlattı bunları o sırada anlamadım.

Fakat sözlerini şu cümlelerle tamamlayınca:

"Churchill'e 'Savaş mı demokrasi mi daha önemli' diye sormuş-

lar. Tereddüt etmeden 'Demokrasi, savaştan önce gelir' demiş... İşte gerçek bu. İspanya'da biri 'Şayet basın düzgün olsaydı İspanya'ya demokrasi 30 yıl önce gelirdi' demiş."

Sözü basına getirmek istediği kendiliğinden ortaya çıktı.

Tabii akla kimi yorumlar geliyor. Bana kalırsa Özal'ın kafasında iki sorun var.

Biri, geçen ay yayımlanan SHP-DYP ortak bildirisi.

İkincisi, Köşk'e karşı muhalefetin kurduğu ortak cephe.

Özal, cepheyi kırmak istiyor. Demirel'i deneyemiyor, sert geliyor. Daha yumuşak gördüğü İnönü ile muhalefet cephesine merkezden yükleniyor. Köşk'e çıkmayı İnönü'nün kabul etmesi, Özal'ın bir taşla iki kuş vurması demek. Ortak bildiri ile Çankaya'ya karşı ortak cephe güm!

Örneğin, Özal ve yandaşları DYP'ye karşı İnönü'yü DYP GİK bildirisiyle kışkırtmak istiyorlar.

Ulusal sorunların ortalıkta dolaştığı günlerdeyiz ve Türk basınındaki ciddi gelişmeler böyle... Hikmet Çetin "Gazeteciler Köşk'teki toplantıdan amma da etkilenmişler" diyordu, alaylı bir sesle.

Bu sabah Demirel'e, "GİK bildirisinin yanlış anlaşılacağını, DYP'nin 'savaşa karşı olmaktan' vazgeçtiği gibi bir anlam çıkarıldığını" söylemiştim.

Akşam üzeri DYP lideri aradı; "Senin" dedi, "sabahleyin söylediklerinden sonra bir açıklama daha yaptım. Sana göndereyim."

Açıklama Hasan Cemal'in önünde. Açıklamayı okumuş. "Demirel de bizim gibi konuşuyor" dedi.

Savaşa girersek hangi yanlış politikaların etkisiyle savaşa katıldığımız sorusu elbette geride kalırdı. İnönü ile Demirel öncelikle 'bu noktayı' söylüyorlardı. İnönü, Adana'ya gidecek. Hikmet Çetin "Bizimkinde hiçbir değişiklik olmaz" diyor. Bir değişiklik partiyi de İnönü'yü de bitirir! Çetin'e bunu söyledim.

İnönü'yü aradım; "Partideki olumsuz çizgiler içeren toplantının altında yatan nedir?" diye soracaktım. Belki kimi öyküler biliyordu, belki anlatırdı. Ama İnönü, başladı gülmeye.

Bugün Batman'da, Van'da cihat çağrıları. İstanbul'da ve Van'da polise direniş. Bir ölü.

Uğur Mumcu –Aydın Doğan'ın– banka ismini araştırıyor.

Not defterimden:

(26 Ocak 1991 Cumartesi) Teoman Erel "Teleks" köşesinde şunları yazıyor:

"Dün İnönü'ye sorduk:

'Demirel'le birlikte Çankaya'ya çıkıp tehlikeyi son defa anlatmanız ve etkili bir uyarı yapmanız doğru olmaz mı?'

'Hayır' dedi İnönü, 'faydası olmaz. Bizim oraya çıkmamızdan sadece kendi politikası için yararlanıyor.'

'Peki Başbakan'la konuşsanız?'

'Başbakan da aynı kanala girmiştir. Başbakan'ı bulunduğu kanaldan çıkarabilmek için vinç lazım!' "

Kuşkusuz, bir-iki gündür Demirel, GİK bildirisiyle garip bir eleştiri ortamında yaşıyor. Muhalefeti terk ettiğini irdeleyen eleştiriler, bir yerde suçlamaya dönüşüyor.

Bu anlamsız eleştirilere ya da suçlamalara "Dur" demek gerekiyordu ki; Demirel, bir kısa demeç verdi: "Türkiye bir savaşın eşiğine getirilmiştir" dedikten sonra eleştiri oklarını etkisiz hale getirmeye yöneldi:

"Hangi sebeple olursa olsun, olay bu ise, bize ve herkese düşen görev, bunun tartışmasını ve hesaplaşmasını geleceğe bırakarak Türkiye'nin karşılaşacağı bir saldırının önüne dikilmektir.

Madem ki, yanlış politikalar uygulayarak Türkiye bir savaşın eşiğine getirilmiştir; 'Bir saldırı olursa bunun karşısına Türkiye'yi bu duruma getirenler çıksın' denebilir mi? Kim diyebilir?

Yanında olduğumuz Türkiye, karşısında olduğumuz ona yönelecek saldırıdır.

Ne yanlış politikanın ne de onu yürütenlerin yanında olduğumuzu kimse çıkarmasın."

İnönü ile Demirel bir telefon konuşması yaparak 'savaşa bakış açılarında farklılık olmadığını' bir kez daha doğruladılar.

Kimi gazeteler –özellikle Milliyet– SHP ile DYP liderlerinin telefon görüşmesinde "İnönü; Demirel'e 'savaşla ilgili tutumunu değiştirip değiştirmediğini' sordu, diyor ve büyük manşette 'İnönü'de Demirel kuşkusu' " diye yazıyordu.

Demirel'le gruptan önce konuştuk. "Beni herkes bir yere koyu-

yor. Ben de kendime bir yer arıyorum" dedi. Grup konuşmasında Milliyet'in adını vermedi ama, fena halde yüklendi.

Hasan Cemal aradı; "Milliyet'in Anadolu baskısını Bursa'da bulduttum. Manşet: 'Muhalefet bölündü.' Sonra değiştirmişler" dedi.

51

"Geçtiğimiz hafta Tansu Çiller Ankara'daydı. Liderle uzun uzun konuştu.

Lidere söylediklerinin bir özetini Genel İdare Kurulu'nda tekrarladı... Çiller'in beklentileri - önerileri:

1. Türkiye'ye yapılacak yardım teminat altına alınsın.

2. Kıbrıs ve Ermeni konularındaki taleplerimize yazılı cevap isteyelim.

3. Irak'ın toprak bütünlüğü konusunda aktif politika izleyelim. Yine yazılı güvence ısrarında bulunalım.

Çiller de bu yeni tavır nedeniyle Demirel ve Dülger gibi tebrik alıyor." (Yavuz Donat)

1991'leri yazarken zaman zaman 1996-1997'leri anımsıyoruz.

Öyle günler ki, Demirel'in "Çiller'i fazla tanımadığını" söylediği günler...

52

Ocak ayının gözde haberi Washington'dan geldi. Haber;

"Cumhurbaşkanı Özal'ın 'Irak'a kimyasal silahları Alman şirketleri sattı' sözlerini ABD Başkanı Bush'un yerinden fırlayarak ayakta alkışladığını" bildiriyor.

Körfez krizinde paralellik gösteren Türk-Amerikan politikaları konuşulurken, Washington Post gazetesi Cumhurbaşkanı'ndan 'Arslan' diye söz ediyor.

Özal, kimyasal silah satışını Alman ARD televizyonundaki özel demecinde söylemişti. (28 Ocak 1991)

Soru: "Sizi Körfez krizi başladığından bu yana en fazla alkışlayanların arasında ABD Başkanı Bush geliyor. Hiçbir yerlere koyamadı sizi. Övgüler dağıttı, vaatlerde bulundu. Ama sonuç yok. Sonuç yok dediğim zaman, hâlâ 7'ye 10 oranı devam ediyor. Hâlâ askeri yardım konusu var ve konuyu, Senatör Bird'e mektubunuzda şikâyet ettiniz. Nedir son durum?"

Özal: "Şöyle söyleyeyim: Bush'la çok yakın, iyi bir dostluğumuz vardır. Doğrudur. Yani birçok meseleyi, çok rahatlıkla telefonu açıp söyleyebilirim. Nitekim evvelsi gün Büyükelçimiz Dışişleri Bakanını göremiyormuş. Dedim ki 'Benim ismimi kullan.' Hemen randevu verdiler. Yani bu kadar da ilişkimiz var.

Ama 7'ye 10 oranı maalesef yanlış bir hadisedir. Kongrede Yunan lobisi tarafından, onu tutan congressmanlar ve senatörler tarafından getirilmiştir. Kaldırılması gereklidir ve benim kanaatim Senatör Bird'e yazdığım mektupta da burada Amerika'nın Türkiye gibi güvenilir bir müttefiki, bilhassa bu Gulf krizinde isteniyorsa, bunu Yunanistan'ı dengelemekte kullanmamak lazım."

Soru: "Yani Amerika işine geldiği zaman bizimle beraber, ondan sonra..."

Özal: "Bilemiyorum, bilemiyorum. Bunu zaman gösterecek."

Soru: "Körfez krizi bittikten sonra yine Bush'la telefonlaşabileceğinizi şey yapıyor musunuz?"

Özal: "Çok rahatlıkla söyleyebilirim. Bu, sadece bir Körfez krizinin getirdiği değil. Ben kendisini çok daha evvel tanıdım. Yani Vice President'lık (ikinci başkan) zamanından beri tanıyorum. İkincisi, kendisinin bizim tavsiyelerimize karşı büyük bir güveni vardır. Yani doğru karar vermesine biraz yardımcı olabiliyorum, öyle hissediyorum."

Soru: "Sizin mutlaka aldığı kararlarda etkiniz var. Bari söyleyin de savaş çıkartmasın."

Özal: ..... (7 Ağustos 1991)

53

Söylenti denizi dalgalı. Bu kez, Özal'ın Başbakanına eleştirel gözle baktığı yaygın.

Özal'ın savaş hesaplarına ABD'den gelen haberler olumsuz etkiler yapıyor.

"Türkiye'nin savaşa girmesi, Suriye ve İran'ın seyirci kalmamasına yol açar ki, bu durum, ABD'nin çıkarlarına uygun düşmez."

Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'de Kürtçeyi serbest bırakabilmek için kullandığı yöntemlere bir yenisi ekleniyor. ANAP milletvekillerine demiş ki; "Saddam'ın sonu geldi. O bölgede harita değişecek. Savaştan sonra sofraya değil, masaya oturacağız.

Eğer Kürtçe konuşma serbestisini getirmezsek orada sıkıntıya düşeriz."

Ne durumlara geldik Yarabbi: Savaş politikalarında muhalefetin parçalanmışlığına değinen tartışmalar sürüp gidiyor ve İnönü, "Özal'ın propaganda metodları" diyor bu tartışmalara ve ekliyor: "Herkesi yanına almak ya da yanındaymış gibi göstermek istiyor."

Bu arada Turgut Özal, dalgasını geçiyor:

"Bir koyup üç alacağımızı söylediğimi yazıyorlar.

Öyle demedim.

Bire üç hafif kaçıyor.

Bir koyup 20 alacağız diyorum."

Ufukta kara savaşı belirtileri... Saddam, 800-1000 arası zırhlı aracı Suudi Arabistan'a kaydırıyor. Ama Bush, ABD'nin henüz kara savaşına hazır olmadığını söylüyor.

Savaş, nemize gerek! Biz içimizdeki sorunlara dönelim: Bakanlar Kurulu, Özal'ın başkanlığında toplanarak Türk Ceza Yasası'nın 141, 142 ve 163. maddelerini kaldırmayı ilke olarak benimsiyor.

Necmettin Erbakan ve çevresindekileri biraz olsun tanıyorum. 1970'ten beri bu kadronun bir İslam Cumhuriyeti peşinde olduğuna inanıyorum ve başta Uğur Mumcu'nun ve öteki yazarlarımızın 163. maddenin kaldırılmasına yan tutmalarını onaylamıyorum ve...

İrticaya karşı yaşamsal değerde olan 163. maddenin kaldırılmasına karşıyım.

Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddelerini kaldırmak için 163. maddeyi pazarlık öğesine çevirmek; bana irticayla pazarlığa oturulmuş gibi bir duygu veriyor.

2 Şubat, savaşın 17. günü: Kürt sorununu tartışmayı sürdürüyoruz. ABD'den değişik havalar geliyor. Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devletinin kurulması olasılığını içeren günler yaşanıyor. İçerde şu ya da bu modellerle Özal'ın Kürt sorununa bakış açısı yayılıyor. Ama asıl hedefinin ne olduğu, kesin ve resmi bir açıklamaya bağlanmış değil.

Belki de Türkiye'yi içine alacak, Kuzey Iraklı Kürtlerle bir federasyon, konfederasyon... Amerika'dan da yarım yamalak yalanlamalara karşın, Kuzey Irak'ta Kürt devlet modelini okşayan, onaylayan sesler geliyor, duyumlar alınıyor.

Türkiye'de bu kaygı genişliyor. Çevik Kuvvet'in olası bir Kürt devletine yardımcı olmayı amaçladığı özellikle basın çevrelerinde yaygın.

Cumhuriyet'teki (2 Şubat 1991) haber ilginç ve kuliste söylenenleri doğruluyor.

"Diplomatik çevreler 'olumlu' yaklaşıyor, askeri yetkililer 'siyasi amaçlı' buluyor":

(Özal'ın Kürt politikası tartışılıyor:

Iraklı Kürt liderleriyle ABD ve İngiltere arasında varılan anlaşmanın öngördüğü 'Türk-Kürt-Arap Konfederasyonu' planını Özal benimserken, Türkiye'deki Kürt örgütlerinin bu plana karşı çıktıkları belirtiliyor.)

Bu haber 'resmen' yalanlanmıyor.

54

Yetki tartışması yine gündeme giriyor. Kuşku yok ki; Özal'ın kışkırtmasıyla hükümet Körfez krizini gerekçe göstererek çok sayıda yasada Kanun Hükmünde Kararnamelerle değişiklik peşinde. Yetki yasasında direniyor, ama Adalet Komisyonu 'ekonomik düzenlemeleri yasanın kapsamı dışında bırakıyor.'

Asıl önemli tartışmayı –tabii– susmak nedir bilmeyen Özal başlatıyor:

TBMM'den çıkmıyor Özal ve ANAP milletvekilleriyle yaptığı

görüşmeler dakikası dakikasına gazetecilere ve oradan da kamuoyuna yansıyor.

Bu kez konuşmalarında "Irak'ın gücünü daha önce küçümsemekle yanılmışım" diye başlıyor. Sevindirici bir giriş. Zira önümüzde ilk kez 'yanıldığını' kabul eden bir Özal var. Ama, "Irak mazallah Kuveyt yerine Türkiye'ye girseydi darmadağın olurduk" diyor. Bu kadarla yetinse, gene de bu sözleri olumlu karşılayacaklar çıkacak. Hayır! Irak'ın "bizim için bir tehlike" olduğunu yineledikten sonra "Körfez'e küçük bir birlik göndermediğinden pişmanlık duyduğunu" söylüyor ve "Ordu'ya ciddi bir neşter vurmak gerek" dediği yayılıyor.

TSK'ya güven duymayan –Anayasa'ya göre– bir "Başkomutan!"

Bir Devlet Başkanı!

Doğal olarak müthiş bir tepki görüyor:

Demirel, "Asıl neşter bu sözün sahibine gerek" diye sert çıkıyor:

"Sözünden çıkan anlama göre TSK, sahip olması gereken güçte değilse?..

Kendileri 7 yıl Başbakanlık yaptı. Öyleyse görevini ihmal etmiş demek ki" diye sürdürüyor Demirel.

Sağa sola saldırmaktan kendini alıkoyamıyor Özal. Bu kez İnönü'ye "Jetonu geç düşüyor" diye göndermeler yapıyor. İnönü nazikçe, "Ben Özal'ın tarafsız olmadığını söylüyorum. Zannediyorum bu sözleri beni destekliyor" diyor.

Savaş sonrası yeniden çizilecek Ortadoğu haritası, içteki tepkilerin dışarıya taşmasına, ABD Senato Dışişleri Komisyonuna yansımasına yol açıyor.

Dışişleri Bakanı Baker, Komisyonda "Savaş sonrası amaçlarda 'bağımsız bir Kürt devleti olmadığını' açıklıyor."

Ankara memnun!

Beklenmeyen ya da belirli çevrelerde beklenen bir haber, iki yıldır sözü edilen ama muhalefetle iktidar arasında sürekli zıtlaşmalara neden olan bir konuyu gündeme alıyor:

Erken seçim!

55

Ama, Körfez Savaşı ile bağlantılı bir erken seçim havası.

Özal'ın ANAP'a ve hükümete verdiği talimat:

Körfez Savaşı Şubatta biterse... Evet, savaş Şubatta biterse, 1991 yılının Mayıs ayında seçime gidilmesini istiyor. Mayısa bir genel seçim yetiştirmek, pek olası değil.

Özal bu; olasılıkları hesaplayarak, elbette kendine yontarak yeni seçim tarihleri sıralıyor:

Şubatta olmazsa, Ekim ayında! Muhalefetin işine gelen bir tarih.

Ama Özal, erken seçimin –ilk kez– ucunu gösterirken, muhalefete kimi koşullar getiriyor:

"Yetki yasası çıkarılacak - ekonomik durgunluk aşılacak - demokratikleşme sağlanacak" ve:

"Kürtçe serbestisi getirilecek!"

56

Ülkenin önü bir ölçüde aydınlandı gibi.

Seçim, pek çok şeyin panzehiri değil miydi? Evet! Özal da, Akbulut da ve elbette muhalefet de 'panzehir' erken genel seçime güveniyor.

Artık kartlar açık oynanıyor. DYP erken genel seçimin ufukta göründüğüne o denli inanmış ki, GİK bir bildiri yayımladı:

"Özal'dan hesap, yüce millet ve ilgili merciler önünde sorulacak"tı!

Cumhurbaşkanı ise Batıya, 'daha liberal bir rejim' sözü veriyordu...

Siyasal hava seçim kıvamına girmişken; birden, günlerce sürecek, hatta Körfez Savaşı ile atbaşı gidecek, hatta ve hatta kimi zaman Körfez Savaşı'nı aşacak önemde bir olay patlak verdi.

57

Semra Özal, İstanbul İl Başkanlığına aday olduğunu açıkladı.

Kamuoyunda büyük dalgalanmalar başgösterirken; ANAP, örgütüyle, Meclis Grubuyla ikiye bölünüverdi.

Özal, hemen her açıdan, doğal olarak, özellikle parti içi çatışmalarda eşinin yanında vaziyet aldı.

Cumhurbaşkanı Anayasal konumunu ve tarafsızlık ilkesini hiçe sayan demeçler veriyor, kulis hareketlerinde yer alıyordu.

Muhalefetin cılız sesi Özal'ın Anayasa'yı ayaklar altına aldığını söylüyor, basının bir bölümü durumu saptayan yazılar yayımlıyor, devletin hiçbir kurumundan Özal'ın Anayasa'ya aykırı tutumuna karşı ufacık bir tepki gelmiyordu.

Şubat ayında birbirine koşut iki çizgi yer aldı:

58

Birinci çizgi:

Fakat Körfez krizi olanca şiddetiyle sürüyor.

İkinci çizgi bir anketten:

Sabah'ın anketinde ilginç sonuçlar göze çarpıyor:

Özal'ın (bütün tafrasına karşın) uyguladığı politikalarla Türkiye'yi riske soktuğuna inanmayanlar yüzde 34. Demek ki gerisi riski kabul ediyor: Yüzde 66!

Üslerin ABD ve müttefiklerine açılmasını doğru bulanlar: Yüzde 30,7.

Doğru bulmayanlar yüzde 70 dolayında.

Kuveyt'ten çekilmiş, silahları alınmış, toprak bütünlüğünü korumuş Irak'ın Türkiye yararına olduğuna inananlar: Yüzde 60. İnanmayanlar: Yüzde 40.

Özal'ın uyguladığı politikayı destekleyenler: Yüzde 43.

Yüzde 57, uygulanan politikaları desteklemiyor.

Halkın sağduyusu çok önemli bir noktaya parmak basıyor:

Soru: Savaştan sonra Türkiye'nin karşılaştığı zararlar, sağlayacağı faydalardan fazla olacak mı?

Cevap: Yüzde 70, evet!

Çarpıcı bir başka sonuç:

Halkın yüzde 88'i savaşa karşı!

Tabii, bütün politikacılar gibi Özal da, işine gelmeyen bu sonuçları, "Doğruları vermeyen basit bir anket" diye karşıladı.

1991'in ilginç ve geleceği betimleyen bir yıl olacağına son bir işaret; dünyadaki önemli sermaye çevrelerine siyasal ve ekonomik tahminler hazırlayan Political Risk Services adlı kuruluştan geldi.

200'den fazla ekonomist, diplomat, askeri ve bölge uzmanları tarafından hazırlanan raporda; 'Türkiye'de karışıklıklar çıkma olasılığının yüksek olduğu konusunda' yatırımcılara uyarıda bulunuluyordu.

Political Risk Services; ANAP içinde liberallerle muhafazakâr dinci gruplar arasındaki bölünmenin, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın izlediği politikalar nedeniyle ve halktan kaynaklanan hoşnutsuzluğun katkısıyla daha da artacağını ve hükümetin değişmesine neden olacağını, ardından da partinin önümüzdeki beş yıl içindeki iktidar şansını da ortadan kaldıracağını vurguladı.

Rapor, hükümetin 1992 Kasım ayında yapılacak seçimlere kadar zayıf bir olasılıkla işbaşında kalabileceğini ve ama:

ANAP'ın, iktidarı, ya Sosyal Demokrat Halkçı Parti ya da Doğru Yol Partisi önderliğinde koalisyon hükümetlerine terk edeceği belirtiliyordu.

Genel seçim 1992'den 1991'e alındı. Ekim 1991'de erken genel seçim hiçbir partiye tek başına iktidar olanağı tanımadı. ANAP, koalisyonlarla iktidar yüzü gördü.

DYP, seçimden birinci parti çıktı. SHP ikinciliğe düştü.

Political Risk Services'in (4 Şubat 1991'de) yayımlanan raporunda altı çizilerek belirtildiği gibi; DYP başkanlığında SHP ile bir koalisyon hükümeti kuruldu.

Tam on ay sonra; Risk Services'in analizi tam isabet!

Körfez krizinin Türkiye'ye yansımalarında beklenmeyen bir başka gelişme, eski Genel Sekreter Deniz Baykal'ın SHP'nin dış politikasıyla tam ters düşen bir demeciyle başladı.

Baykal bu demecinde "İncirlik'i kullandıran iktidarın bu tutumuna karşı düşmanlık yapma hakkını kendinde görmüyordu." Daha

öteye giden bir irdeleme yapıyor, "Uluslararası hukuk açısından İncirlik'in ABD'ye kullandırılmış olmasının Irak'a Türkiye'ye saldırma hakkı vermediğini" savunuyordu.

Baykal, birdenbire Özal politikalarına koşut bir davranış içine acaba hangi nedenlerle girmişti? Tartışmanın doruk noktası şuydu: Bu demeç, Baykal'ın siyasete bakış açısında 'kamp değiştirdiğini' gösteriyordu.

İnönü sakindi ve Baykal'ın bu savlarının Kurultay'dan beri sürüp gittiğini öne sürüyordu.

Diplomasi, kara savaşı olasılığını barışa çevirmeyi deniyordu. Savaşın 29. günündeydik.

Ama gözlerimiz yine iç politikaya çevrili. Zira Özal, TBMM'deki 'temaslarında' yurtdışındaki işçilerin Haziranda Kurban Bayramı vesilesiyle yurda geleceklerini anımsatıyor ve;

"Eğer yurtdışındaki işçilerin oy kullanmasını istiyorsanız, Eylülde seçim yapın" diyordu.

Özal, Adana'da İncirlik'i denetliyor. İnönü'nün "Akıl sağlığımızı korumak için gayret sarfedeceğiz" demesine alınmış, "Biz zaten korunuyoruz. Bizi Allah koruyor" diye yanıtlar veriyordu.

SHP'nin 'Savaşa Hayır' mitinglerine takmış, "Bir kısım çıktı, 'Savaşa Hayır' mitingleri yaptı. Savaşı biz çıkarmadık ki a gözüm. Savaşı kim çıkardıysa git ona 'savaşa hayır' de" diye laf yetiştiriyordu.

59

Diplomatik git-geller fayda etmedi:

Kara savaşı başladı. (23-24 Şubat 1991) Bush, "Kuveyt'in kurtarılması son aşamasına girdi" dedi. Müttefik Kuvvetler Irak'a karşı yoğun bir kara savaşına giriştiler.

Savaşta 40. gün. Ankara, savaşın uzun sürmeyeceği kanısında.

Savaşta 41. gün. Demirel "Özal'ın savaşın bitmesini istediğini" söylüyor ve nedenini şöyle açıklıyor:

"Kehanetlerinin yanlış çıkması halinde sıkıntıya düşeceğinden rahatsız."

Savaşta 42. gün. Müttefik Kuvvetleri Kuveyt başkentinde.

ABD, Irak liderinin Kuveyt'ten derhal ve koşulsuz çekilme önerisini 'yetersiz' buluyor.

Kozlar Washington'ın elinde:

"Artık Saddam'ın kayıtsız şartsız teslim olmasını" istiyor.

Savaşta 43. gün. Bush, ilan ediyor:

"Savaş bitti!"

ABD, Türkiye saati ile 07.00'den (28 Şubat 1991) itibaren Irak'a saldırıyı askıya alıyor.

04.00'te (TSİ) Bush, "Kuveyt'in kurtarıldığını, Irak Ordusunun yenildiğini, müttefiklerin askeri hedeflerine ulaştıklarını" söylüyor.

Aylarca süren tartışmalar;

İçimizdeki ikilemler, yalanlar, korkular, büyüklük kompleksinden doğan saldırılar...

Bir anda sona erdi.

Bush kazandı.

Ya Özal...

Ne kazandı?

Ne, ne, ne?.. Bir koydu, hiçbir şey alamadı!

Üçün birini bile...

Yedinci Bölüm

DÜNYA NEREDE... BİZ NEREDE?..

60

Irak'a kara savaşının başlatıldığı gün, Türkiye'de bir başka savaşın yeni bir cephesi açılıyordu.

Eşinin gücüne dayanarak Semra Özal'ın açtığı savaş!

Bir cephenin değil, birçok cephenin varolmasına yol açtı.

ANAP, hemen her gün yeni bir grubun ortaya çıkmasıyla dağınık, parçalanmış, giderek yaşamsal gücünü yitireceğe benzeyen bir siyasal kuruluş haline dönüşüyor...

Semra Özal cephesinin sadık bir neferi olan Mustafa Taşar Semra Hanım'ın adaylığına karşı çıkanları tarif ederken;

"Şimdiye kadar yağdanlık gibi oturdular. Akılları başlarına yeni mi geldi? Lahana yerken iyi. Önlerine başka bir şey konulunca 'meee' diyorlar. Olmaz böyle şey" diyordu.

Gerçekleşmesi beklenmeyen olaylar izleniyor.

Örneğin; Başbakan Akbulut, İstanbul kongresinden önce Özal'ın müdahalelerinden 'rahatsızlığını' dile getiriyor. ANAP Grup Başkan Vekillerine sızlanıyor:

"Telefonu açıyor. Milletvekillerine, Bakanlara 'Sen şunun için çalış' diyor. Şimdi ben ne yapayım? Beni büyük sıkıntıya sokuyor."

Ama, ne yapacağını bilemediğini söyleyen Akbulut'un aklına istifa etmek, nedense, gelmiyordu. (25 Şubat 1991)

Bir gün sonra ANAP Grubunda "Özal'ın, İstanbul İl Başkanlığı sorununa doğrudan karıştığını" söyleyecekti.

Demirel (27 Şubat 1991) "Türkiye seçime gebedir" dedi, ama daha önceki günler Özal, benzeri havalar çaldığı için, sözleri fazla dikkat çekmedi.

Oysa, DYP lideri partisine talimat veriyordu: "Kendimizi hazırlamak mecburiyetindeyiz." Demirel'in kulağına gelen haberler erken seçimi işaret etmese böyle konuşmalar yapmazdı.

Üstelik; Demirel, iktidar partisinin içine düştüğü bunalımı, erken seçimi zorlayan büyük bir avantaj olarak görüyordu. Görmesi de doğaldı. Merkez sağ oyların ANAP'tan DYP'ye kayması olasılığına olumlu gözle bakmayacak kadar toy bir siyasetçi miydi?

Çünkü, o günlerde ANAP'taki kargaşa yeniden boyutlandı.

Semra Özal'a karşı vaziyet alan dört Bakan arasında 'yetim' Hüsnü Doğan'ın bulunması, Özal'ı neredeyse çıldırtacaktı. (28 Şubat 1991) Günlük gazetelere göre, ANAP milletvekilleriyle toplantı yapan Özal 'o' Bakanları 'gerici' diye niteliyor ve;

"Artık bu iş böyle gitmez. Gerekirse bu dört Bakan için Grupta güvenoyuna gidilir. Ayrılıp bir kenara çekilmeleri gerekir" diyordu.

Eşinin İstanbul İl Başkanlığına adaylığı konusunda dört Bakana 'konuşmamalarını' söylemiş; ne ki, dört Bakan konuşmayı sürdürmüşlerdi.

Özal, duygularını açıklıyordu: "Ama konuştular, tepemi attırdılar."

Bir başka savı daha vardı Özal'ın: "Semra Hanım'ın kaybetmesi parti için iyi olmaz!"dı.

Cumhurbaşkanı bir hizip ya da genel başkan gibi konuşuyordu: "3 Martta (Büyük Kongrede) fırtına kopacak"tı.

Özal, TBMM'den hükümete geniş yetkiler alıyor; Demirel, hâlâ Özal'ı küçümseyen bir tavır takınıyor. Örneğin "Özal, elinde bir dosya, toplantıya geç gelir. Dosyanın içinde hiçbir şey yoktur" diye konuşuyordu. Gülüyordum. O zaman, "Bülent Ulusu söylemiş bu halini" diye bir açıklama yapıyordu.

Ya Independent gazetesinin Özal için yazdıklarına ne demeli?

Gazete; Özal'ı "Kapalıçarşı'daki halı tüccarlarına benzetti."

ANAP'lı milletvekilleriyle görüşürken, elbette sadece ANAP İl Başkanlığı ya da parti içi sorunlar ele alınmıyordu. 141, 142 ve 163. maddelerin kaldırılmasını savunurken, Özal, gerekçe olarak "Yakında AT'ye gireceğimizi, girmeden önce bu değişiklikleri, düzenlemeleri yapmamızın zorunlu olduğunu" söylüyordu. "Bu maddelerin mutlaka kalkması gerektiğini" öne sürüyordu.

Ama, bir toplantıda bir milletvekili "Bu üç maddenin kaldırılmasının 'şeriatı getireceğini' " savundu. Bu milletvekili "163. maddenin kaldırılması biraz tehlikeli değil mi, şeriat gelmez mi?" diye sordu.

Özal yanıtlıyordu:

"Korkmayın. Bu maddenin kalkmasıyla şeriat gelmez.

Gelse gelse şeriat enflasyonu gelir. O zaman da çok sayıda Erbakan çıkar.

Hem biz genç bir nüfusuz, ayrıca gençlerimizin sayısı da çok fazla. Siz gençlere şeriat düzenini kabul ettirmek isteseniz bile bu mümkün olmaz." (6 Şubat 1991)

Ama, ölümünden 4 yıl sonra izlediğimiz olaylar (1997), RP'nin Refahyol hükümetiyle irtica hareketlerinde hızla yol alması...

Özal'ın kehanetlerinden birinin daha gerçekleşmediğini kanıtladı.

Bir kehanetin daha palavra olduğu ortaya çıktı.

Özal'a karşı yoğunlaşan olumsuz yargılar, duygular, Independent'te çıkan yazının elden ele gezmesine, kulislere malzeme olmasına yol açtı. Öyle ifadeler vardı ki yazıda; örneğin "Elbisesi, sanki gece üstündekilerle yatmış gibi buruşuk. Kuveyt işgal edilince telefona sarıldı ve bir daha elinden bırakmadı. Çayını köylüler gibi höpürdeterek içiyor" gibi ifadeler...

Sözcü Kaya Toperi, gazeteye bir mektup gönderdi:

"Yazıda en az 14 adet temel hata saydım. Ortak dava için çaba gösteren sıradan, namuslu, muhafazakâr eğilimli Türk halkının sadakatine atıfta bulunurken ise, gerçeğe yaklaşmışsınız" diye yazıyor.

(Not defterimdeki notlara ek bir başka nota göre) Londra: Kimi İngiliz milletvekilleri yazıyı "Dost bir ülke hükümetinin başkanını küçültücü bulmuşlar ve İndependent gibi ciddi bir gazeteye yakıştıramamışlar." Hürriyet böyle yazıyor.

Ama 'o yazı' çoğaltılmış, bürolara, yazarlara gönderiliyor:

"İnce, zarif ve sofistike bir asker lider olan Atatürk'ün aksine kısa boylu, tıknaz bir adam olan Özal, dört yıl önce üçlü bir by-pass ameliyatı geçirdi ve bu haliyle hiç de Cumhuriyet'in kurucusuna uygun bir lider imajı vermiyor. Kalın camlı, kaba gözlükler takıyor; es-

ki moda, buruşuk takım elbisesi sanki gece üstündekilerle yatmış gibi görünüyor. Kalın ve büyük çiçekli zevksiz kravatlar takıyor. Saçı ve bıyığı özenle tıraş edilip biçim verilecek yerde alelacele kırpılmış gibi duruyor. Yüzü kimi zaman esaslı bir tıraşa ihtiyacı varmış gibi görünüyor. Geçen sene askeri birlikleri tişörtle teftiş ettiğinde, generallerin tepesini attırmıştı. Çankaya Köşkü'nde iş takip ederken, durmadan Türk işi tatlılar atıştırıyor ve köylüler gibi sütsüz ama çok şekerli çayını höpürdete höpürdete içiyor.

Sözün kısası, Devlet Başkanından ziyade, İstanbul'un Kapalıçarşı'sında halı satan tüccarı daha çok andırıyor. Nitekim Özal, 1954'te evlendiği eşi Semra'yla beraber zevksiz bir konfor içinde yaşıyor.

Şimdi Türkiye'deki müminler, Özal ve köktendinci Suudi prensleriyle ABD'den yana mı, yoksa İslam'ın Saddam ve destekçileri tarafından temsil edilen türünden yana mı tavır alacaklarına karar vermek zorundalar.

Özal, temiz, sıradan, dürüst ve muhafazakâr zihniyetli Anadolu insanının kendisinden yana çıkacağına inanıyor. Çünkü kendisi de onlardan biri. Şayet haklı ise Özal da Atatürk gibi etkili bir lidere dönüşebilir. Türkiye, muhtemelen Özal'ın iktidardan uzaklaştırılacağı ve yeni bir askeri darbeyle durdurulacak bir istikrarsızlık dönemine girecek demektir."

Hemen aynı gün; dünyaya yayın yapan ve hemen her ülkede izlenen CNN, "Şimdi, dünyanın gözleri Özal'ın üzerinde" diyordu.

61

Her şeye karşın; kabul etmek gerekir ki, Turgut Özal, bir fırsat adamı.

Aklından geçenlerin üstünü ustaca örtüyor.

Amacına varmak için güncelleşen ve kamuoyunda çok geniş destek gören 'her konuyu' kullanıyor.

Türkiye, 1980'den sonra kimi zaman şiddetlenen, ancak gündemden asla eksik olmayan bir konuyu sürekli tartıştı: Sivilleşme!

Sivilleşme, aslında askeri darbelerden kurtulabilmenin bir başka adıydı.

Özellikle düşün ve yazın dünyasında askerleri yönetimden olabildiğince uzak tutmak bir tutku haline gelmişti. Özal'ın kimi demeçlerinde, gazetecilerle yaptığı söyleşilerde 'konu' mutlaka gündeme geliyor, sivilleşme yolundaki kimi istekler, yazımlar Çankaya'dan destek görüyordu.

Ne ki, ne Özal ne de basın, askerlerden kurtulmanın yollarını açık seçik söylediler.

Özal, daha 1987'de, Başbakanken sık sık sözünü ettiği, ama bir türlü gündeme getiremediği bir konuya el attı:

"Genelkurmay Başkanlığını Milli Savunma Bakanlığına bağlayacaktı."

Körfez krizi sırasında Özal'ın, askerleri sivil otoritelerin emrine almayı –tabii kendi otoritesine bağlamayı– hedef alan politikası birdenbire canlanıverdi.

1987'deki proje tozlu raflardan indirildi.

Ne ki, bu kez konu gazeteler aracılığıyla kamuoyuna Özal'ın "Ordu operasyonu planı" diye sunuldu. Gerçekte buydu.

Özal, Batıya söz verdiği gibi, acaba tam demokratik ve liberal bir rejim inşa etmenin peşinde miydi? Yoksa, Orgeneral Torumtay'ın kriz boyunca Özal'dan farklı düşünmesi, askerlerin Körfez Savaşı'na Kuzey Irak'tan fiilen karışma isteklerine karşı çıkmaları mı birden orduya el atmasına neden olmuştu?

Daha açık bir dille, Turgut Özal, 'Ordu'yu kendine bağlamanın' peşinde miydi?

Bu sorulara açık seçik biçimlerde evet ya da hayır diye yanıt vermek olanaksızdı. Özal, bu tür konularda tam bir kapalı kutu idi. Sır vermemekte çok ustaydı.

Özal, hükümeti ve ANAP çoğunluğuyla TBMM'yi kontrol eder durumdaydı. Şimdi sıra, TSK'ya gelmişti. Özellikle Körfez krizi sırasında dilediği gibi politika düzenleyebilmek, isterse savaşa fiilen katılmamızı sağlayabilmek için, Ordu'yu da denetim altına almayı düşlüyordu.

Yineleyelim: Bu girişimi Türk demokrasisinin büyük bir özlemle beklediği 'sivilleşme' uğruna başlatıyordu.

Benim yorumuma göre; sivilleşme, asıl amacın örtüsüydü.

'Köşk'e yakın kaynaklar' Özal adına kamuoyunu hazırlamaya Şubat başlarında giriştiler.

Özal, 'sivilleşme harekâtını' bıraktığı yerden sürdürmeye karar vermişti. Dikkati çeken nokta, 1991 yılının Şubat ayı başlarında henüz kara savaşı başlamamıştı. Türkiye'nin savaşa girip girmeyeceği –içerde ve dışarda– tartışılıyordu.

Kurnaz Özal, asıl amacını örtecek sivilleşme öğesini tam zamanında ve çok usturuplu bir dille ortaya atmıştı.

Genel seçimler erkene alınmak isteniliyorsa; savaşın sona ermesini izleyen bir-iki ay çok elverişliydi. Seçim ayını yine değiştirdi. Ekimden Hazirana aldı.

Ama, şayet ANAP seçimi kazanmak istiyorsa;

Hükümete 'çok geniş yetkiler veren bir yasanın TBMM'den geçmesi' gerekiyordu. Öyle bir yetki yasası ki, kamu kesimini ve ekonomik yaşamı kararnamelerle yönetmeyi sağlayacaktı. TBMM, Bakanlar Kurulu'na çok geniş alanlarda düzenlemeler yapması için bir yıl süreyle Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi verecekti.

Bakanlar Kurulu, KHK'lerle askeri personelden hâkim ve savcılara, devlet memurlarından yüksek öğretim personeline kadar tüm kamu çalışanlarının haklarını yeniden düzenleyebilecekti.

İnönü ile Demirel, Anayasa hukukçularının saptadığı gibi, 'TBMM'nin yetkilerini hükümete devreden böyle bir yasaya karşıydılar ve sonuna kadar savaşım vereceklerini açıkladılar.

Özal ise, ANAP milletvekillerine "Korkulacak ne var ki... KHK'ler nasıl olsa, benim başkanlık edeceğim Bakanlar Kurulu'ndan geçecek, merak etmeyin" diyordu.

Erdal İnönü yetki yasasının sakıncalarına sürekli değiniyor ve bu yetkiyle hükümetin kamu kuruluşlarını ve ekonomiyi düzenlerken 'yeni bakanlıklar kurabileceğini' söylüyordu.

Özal da boş durmuyordu. Gazetelerin, hatta kimi siyasetçilerin 'sivilleşme özlemini' kışkırtıyor, beri yandan ANAP milletvekillerine seçimi kazanmak için neler yapmalarını zorunlu bulduğunu söylüyordu.

Fakat yetki yasası üzerinde yoğunlaşan çabalar Özal'ın dilediği yönde yürümedi.

Özal'ın amaçlarıyla yüklü 'arabaya, birileri taş koydu.'

62

Özal'ın yetki yasasına ilk engel Başbakanlıktan geldi.

Çankaya bir yetki yasası taslağı hazırlayıp Başbakanlığa göndermişti.

Taslakta 'Genelkurmay Başkanlığı ile Milli Savunma Bakanlığı'nda yapılacak düzenlemeler için yasadaki yetkilerin kullanılabileceği' hükmü yer alıyordu.

Ancak Başbakanlıkta bu hüküm değiştirildi ve taslağa Genelkurmay Başkanlığı ile MSB'nin 'kapsam dışı tutulacağı ilkesi' getirildi.

Taslaktaki bu değişiklik kimin ya da kimlerin talimatıyla yapılmıştı, bilinmiyordu.

'Cumhurbaşkanı'nın, Başbakanlıkta önerdiği taslağın değiştirilmesine bozulduğu, ama sesini çıkarmadığı' haberleri dolaştı.

Ne var ki, Özal mücadeleyi bırakacak doğada bir insan değildi. Taslak, hükümet tasarısına dönüştükten sonra TBMM komisyonlarında görüşülmeye başlayınca sözünden çıkmayan milletvekillerine önergeler verdirecek, ola ki komisyonda başaramazsa, bu kez genel kuruldaki görüşmelerde hedefine ulaşmayı deneyecekti.

Yetki çerçevesinde Özal, ilk önce MSB'yi sivilleştirecekti. İlk aşamada 'Bakanlığın müsteşarı ile kadrosunu sivilleştireceği' söyleniyordu. Zira, MSB'nin 'bütün personeli Genelkurmay Başkanlığınca atanıyor ve bakanlık fiilen Genelkurmay'ın emrinde çalışıyordu.'

Sivilleşme nöbeti bütün Türkiye'yi sarmıştı.

Özal bu ortamı kendi idealleri uğruna soğukkanlılıkla ve 'suret-i haktan' görünerek pekâlâ kullanıyordu.

Değişik varsayımlara göre;

Özal, Genelkurmay'ın MSB'ye bağlanması operasyonunu Anayasa'da değişiklikle noktalamayı planlıyordu.

Kimi haberler, Adalet Bakanlığında bu konuda geniş çalışmalar yapıldığını bildiriyordu. Bakanlar isim vererek açıklamalar yap-

maktan çekiniyorlardı. Ancak, Özal'ın hükümet tasarrufuymuş gibi gösterdiği 'planı' övüyor, "Türkiye'deki uygulama demokratik ülkelerde yok, bu değiştirilmelidir" diyorlardı.

Zaten basının, özellikle demokratik yaşamı tümüyle sivilleştirmeyi içtenlikle isteyen yazarların, Özal 'planını' onaylarken dayandıkları gerekçe de buydu. Genelkurmay 'müstakil' bir kurum olmaktan çıkarılmalı, Batı dünyasında olduğu gibi MSB'ye bağlanarak sivil otoritenin emrinde olduğu kanıtlanmalıydı!

Çankaya kaynakları ve hükümet çevreleri Körfez krizinin patlak vermesinden sonra 'ciddi sıkıntılar' yaşandığını belirterek şöyle konuşuyordu:

"Siyasi otoritenin askeri otoriteyle paylaşılması zaman zaman 'sistemi' zorladı. Türkiye'de de Batıda olduğu gibi bir sisteme gidilmelidir.

Eski Genelkurmay Başkanının (Torumtay'ın) istifası da tamamen bu sorundan kaynaklanmıştı.

Siyasi otorite bir karar alıyor, askeri otorite ya bunu uygulamıyor, ya da başka türlü uyguluyor. Böyle davranırken askerî gerek gördüğünü söylüyor."

Özal, Körfez krizi sırasında planını gerçekleştirmeyi başaramadı. Fakat Körfez Savaşı'ndan sonra Genelkurmay'ı MSB'ye bağlamayı mutlaka ve süratle gündeme getirmeyi düşündü.

Ama, yine başaramayacaktı!

Özal'a yakın yazarlardan Yavuz Gökmen (8 Şubat 1991) Cumhurbaşkanı'nın 'büyük planını' –herhalde kendisiyle konuştuktan sonra– şöyle özetliyordu:

"...Son söz olarak şimdilik şunu söylüyorlar Çankaya zirvelerine yakın olanlar:

'Sivilleşmiş bir demokrasi yaratılacak.'

Buna bürokratik ve ekonomik unsurlar da eklenerek yapı tamamlanacak. 1983-90 döneminde çağdışılığı düzeltme aşamasını tamamlayan Özal, şimdi temelli ve kalıcı reformlar peşinde... Şöyle diyor: 'Bu tempoya ayak uyduranlar yanımda kalır, soluğu kesilen silkelenir gider. Atatürk'ün yanında da, kadrolarından sadece yüzde 40'ı kalabilmişti...'"

DYP GİK'inin çıkardığı bildiri; yetki yasasıyla oluşan 'demokra-

si dışı havayı' ve yasama yetkilerinin 'tek şahsa' devrini vurucu sözcüklerle ve gerçekçi biçimde yansıtıyor, yadsıyordu:

Bu nedenle bildiri metnini aşağıya alıyoruz:

"Ülkemizin bugünkü yönetimi, her türlü hukuk sisteminin dışında, bir azınlığın devlet nüfuzunu suiistimali olarak yürütülmektedir.

İcra mevkiindeki sorumlu hükümetin elinde, icra ve iktidar gücü yoktur. Bunu devretmiştir, devretmeye hakkı yoktur.

Sorumsuz Çankaya'nın ise arkasında ne hukuk ne de halk vardır.

Meclis içindeki, milletin 26 Mart 1989'da vekâletinden azlettiği iktidar çoğunluğu da, milletin emaneti olan yasama hakkını, hükümet aracılığı ile, tek şahsa, bir an önce devretmenin telaşı içerisindedir. Bunu devretmeye hakkı yoktur. Devrederse, orada oturmaya hakkı yoktur.

Açıkça ilan ediyoruz ki, bunlar Anayasa suçudur.

Bütün bunların hesabı millet ve ilgili merciler önünde görülmeli ve sorulmalıdır, sorulacaktır.

Yalan ve yolsuzluk bugün maalesef Devlet yöntemleri arasına girmiş ve bu dönemin simgesi olmuştur.

Bugünkü yönetimin hizmet ettiği çıkarların, bu ülkenin ve bu milletin çıkarları olduğu üzerinde ciddi kuşkularımız vardır.

Ülke, kendi kutsal değerleri ve yüksek çıkarları için değil, ne olduğu, milletçe, milletin meclisince ve hatta hükümetince de bilinmeyen kapalı kapılar ardında sorumsuz ve yetkisiz kişi tarafından verilmiş içeriği meçhul vaatlerle, bir savaşın eşiğine getirilmiştir.

Ülkesini bir savaşın eşiğine getirmiş olan kişi, gerektiğinde o savaşı yapacak olan ordusunu, yani çağ açmış, çağ kapamış, tarih yazmış Türk Ordusunu dosta düşmana, zayıf ve 400 yıl idaremizde yaşamış bir memleketin karşısında bile, darmadağın olabilecek bir ordu diye ihbar edebilme basiretsizliğinin belki dünyadaki tek örneğini teşkil etmektedir.

Açıkça ilan ediyoruz ki, bu, Türkiye için bir talihsizliktir.

Dümen suyuna takılmış, şahsiyetsiz bir dış siyaset, devletin imkânları ve yayın organları suiistimal edilerek, aktif dinamik politika diye, her gün yanıltılan millete kabul ettirilmeye çalışılmaktadır.

İnsanlık, önlemesi gerekirken ve mümkün iken önleyemediği bir facianın ağır ve acı bedelini ödemektedir.

Milyonlarca aç insanı doyuracak, milyonlarca çıplak çocuğu giydire-

cek maddi imkânlar, bugün maalesef yüzbinlerce ton bomba halinde yine insanların başına yağmaktadır.

Ülkemizin hayalperest yöneticileri de, bu faturanın ödenmesine gönüllü talip olmuşlardır.

Savaş sonrasının tablosunda, galibi ve mağlubu ile, bütün bölge halklarının gözünde ve gönlünde güvenilmez bir ülke durumuna düşürülmüş olduğumuzun belirtileri ve hatta açık ifadeleri ayan beyan ortadadır.

Bize güvendiğini söyleyen, daha doğrusu sırtımızı okşayan bazı çevrelerin ise, bize biçtikleri rol, 'Ortadoğu NATO'su' adı altında kendi çıkarlarının bekçiliği ve jandarmalığıdır. Bu da, bugünlerde aynı çevrelerde açık açık ifade edilmektedir.

Oysa Türkiye, bugünkü yöneticilerine rağmen, büyük bir devletin adıdır.

Aktif ve dinamik dış politika iddialarının, hayal âleminin dışındaki gerçek yüzü bugün için işte budur."

'Hayal âleminin' bir başka yüzünde ne vardı, biliyor musunuz?

'Profesyonel Ordu' kurmak!..

63

Özal'ın ordu ile ilgili emelleri, siyasal kulislerde çarpıcı tepkilere yol açtı.

Özel konuşmalarımızda Demirel Özal'ın sözlerini 'delilik' diye niteledi. "Bir insan" diyor: "Antimilitarist olabilir. Ama dün 'Bastığımız yeri titretiriz' diyeceksin, bugün çıkıp 'Saddam saldırsaydı darmadağın olurduk' diye konuşacaksın. Olmaz. Üstelik dokuz yıl iktidarı elinde tutan Özal'ın böyle konuşmaya hakkı yok."

ABD'den övgüler almaya devam ediyor Özal; ama Avrupa?..

Alman Bunte dergisi "Küçük bir Sultan" diye niteliyor Özal'ı:

'Günün insanları' sayfasında dergi, Özal'ın "Kerkük'e gözünü diktiğini, 'bana savaşacak generaller lazım' diyerek 100 bin askeri sınıra yığdığına" değinmiş.

Küçük Sultan'ın küçük oğlunun nişanı da görkemli mi görkemli. 491 davetliye tam 40 aşçının hazırladığı menü. Gider (o zamanın

parasıyla) 60 milyon. Ağırlama + salon süsleme masrafıyla 200 milyon. Büyük Efes'in 3. katı... Odalar özel dedektörlerle aranıyor.

Şubat ortalarında 'Özal kehanetlerinden' biri daha iflas ediyor:

William Pfaff imzasıyla International Herald Tribune'de çıkan yazıdan:

"Başkan Bush'un askeri danışmanları harekât başlarken kendisini temin ediyorlardı ki bombardımandan iki gün sonra Irak çökecektir. (Özal da böyle düşünüyor ve açıktan söylüyordu.) Bunu Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin bir üyesinden dinliyorum. Mr. Bush'a Mısır Başkanı Hüsnü Mübarek harbin iki hafta alacağını söylemiştir. Suudi Arabistan Kralı Fahd ise iki saat demiştir."

Özal zaman söylememiş, ama Saddam'ın 'hemen çökeceğini' öne sürmüştü.

64

İkinci çizgi:

9 Şubat 1991'den itibaren Türk siyasal yaşamında kimi zaman trajikomik, kimi zaman dramatik olaylar izlendi.

Başrolde iki insan; bir kadın bir erkek.

Turgut Özal ve Semra Özal.

Figüranlar: ANAP'lı bakanlar, milletvekilleri, örgüt elemanları.

İnanılması güç bir gerçek, Semra Özal'ın il başkanlığına adaylığı ile yüzünü gösterdi. Irak Savaşı artık solda sıfır kalıyor. Ne savaş, ne barış çabaları. Türkiye'de tek bir konu işlem görüyor: Özal'lar!

Anayasal bir rejimdeyiz, demokratik bir ülkede. Yetkileri yasayla sınırlı bir Cumhurbaşkanı; her söylediği sanki padişah fermanı; her söylediğinin neredeyse semavi bir buyruk kabul edilmesini istiyormuş gibi davranıyor.

Turgut Özal, partide Semra Hanım'ın il başkanlığına karşı çıkanlara savaş açıyor. (11 Şubat 1991) Dört Bakan ismi sayıyor:

Hüsnü Doğan, Mehmet Keçeciler, Abdülkadir Aksu ve Cemil Çiçek.

Özal'a, Semra Hanım'ın adaylıktan vazgeçmesini söylemişler.

Özal, "Hayır" diyor. "Onlar gibi düşünmediğimi, bu meseleyi karıştırmamalarını söyledim."

ANAP'taki muhafazakâr kanat; içki ve püro içen, laikliği savunan, geceleri gerektiği gibi yaşayan, papatyalarıyla ayrı bir dünya kuran Semra Hanım'ın 'politikaya atılmasına karşı çıkıyor.'

Turgut Özal, dört Bakan arasında öncelikle Hüsnü Doğan'a kızıyor. Zira Özal ailesinden sayılan Hüsnü Doğan (16 Şubat 1991) verdiği demeçte "Aile ve hanedan imajından dolayı çok ıstırap çektiğini" açıklıyor, Doğan; Çankaya'daki görkemli, debdebeli yaşamdan, neredeyse Osmanlı saraylarına yaraşır ve yakışır gösterilerden duyduğu ıstırabı, "Aileye çok yakın, hatta 'dayı oğlu' diye çağrılan biri olarak" dile getirdiği için Özal tarafından lanetleniyor.

Hayır, kamuoyu eğilimi tersine işliyor. Hüsnü Doğan, üzerine düşen görevi yerine getirdiği için alkışlanıyor.

Fakat annesinin yanına alıp baktığı 'yeğen Hüsnü'yü'. Özal affetmiyor.

Affedemiyor. O, gerçeklerin yanında değil. Oysa ıstırabını açıklayarak kamuoyundan destek alan Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan, sadece "Semra Özal'ın sosyal ve siyaset yaşamındaki faaliyetlerini 'asgariye' indirmesini" istiyor.

Hemen her şeyin hiçe indirgendiği bir dönemden geçiyor Türkiye.

Önümüzde bir Cumhurbaşkanı var. O Cumhurbaşkanı ki; 1989'da ANAP Grubunun oyları ile seçildiği gün, "Cumhurbaşkanı sıfatıyla... üzerine aldığı görevi 'tarafsızlıkla' yerine getirmek için bütün gücü ile çalışacağına Büyük Türk Milleti ve tarih huzurunda namusu ve şerefi üzerine..." and içerek Çankaya'ya çıkıyor.

Ama bu andı içen Cumhurbaşkanı Turgut Özal, çeşitli zamanlarda sergilediği Anayasa dışı hareketleri bile aşan bir davranışla, koruması gerekli 'tarafsızlık' ilkesini birden kenara atıveriyor.

ANAP Büyük Kongresinden önce, İstanbul İl Başkanlığı savaşımında eşinin yanında, üstelik parti içi oyunlarda artık gizli saklı ayırt etmeksizin vaziyet alıyor.

Ne Anayasa takıyor, ne yasalar... Ne de ANAP'ın geleceğini!

Özal'ın Anayasa'yı ayaklar altına aldığı bir varsayım, bir sav ol-

maktan çıkıyor. Dolaylı yollardan kamuoyuna, basına yansıyan bir söylenti de değil Anayasa'yı ihlal hareketi.

Belgeli!

(17 Şubat 1991) Âni bir kararla Turgut Özal, basın toplantısı düzenliyor ve beş sayfalık yazılı bir metni, gazetecilere okuyor:

Kızgın ve sinirli. 'Değerli basın mensuplarına' birkaç gündür basında eşi Semra Özal'ın ANAP İl Başkanlığına adaylığı ile ilgili birçok haber ve yorum yapıldığını söyleyerek sözlerine başlıyor ve sürdürüyor:

"Haberlerin birçoğu doğrudan doğruya verilen beyanatlara dayanmamakta, daha çok belli olmayan üçüncü şahıslardan alındığı sonucuna varılmaktadır.

Bu konu ile ilgili açık olarak bir beyanat Sayın Hüsnü Doğan tarafından verilmiştir.

Şahsımı da ilgilendiren bu yorum ve haberler karşısında daima açıklık ilkesinin yanında olan bir kişi olarak neler olduğunu herkese anlatmakta fayda gördüm.

Geçen sene ilk aylarda Semra Özal'ın Anavatan Partisi'ne adaylığı haber ve yorumları yapılırken hepinizin de hatırlayacağı gibi bir açıklama yaparak Semra Hanım'ın Anavatan Partisi Başkanlığına aday olmak istemediğini ifade etmiştim."

Geçen yıl, Özal, doğruyu yapıyor. Eşi ile ilgili haber ve yorumları bir 'açıklama' ile karşılıyor, kendince doğruları kamuoyuna sunuyor.

Ne var ki; bir yıl sonra üstelik liderlik savaşı ile geçen ANAP Büyük Kongresinden önce İstanbul İl Kongresinde dört Bakana karşı vaziyet alıyor. Bu davranışla da yetinmiyor.

ANAP içinde 'bir hizip başı' görevi üstleniyor.

Bir hizip başı olarak parti içinde kulis yapmakla yetinmiyor, Cumhurbaşkanlığını rafa kaldırarak eski partisinin önde giden isimlerine karşı savaş açıyor.

Tarafsızlık maskesi düşüyor artık ve taraf olan, Anayasa başta hiçbir yasa dinlemeyen, meydanı boş bulmuş 'tek bir adam' kimliğiyle sahneye çıkıyor.

Basın toplantısı ilginç irdeleme ve saptamalarla sürüyor:

"Mesele bu şekilde kapandıktan sonra bundan takriben bir ay

kadar önce eşime İstanbul İl Başkanlığına aday olması ile ilgili teklifler gelmeye başladı.

Onun üzerine ilk önce beraber oturup konuyu müzakere ettik. Mahzur ve faydalarını tarttık. Sonra çocuklarımızla konuştuk. Neticede faydalı olacağı kanaatine vardık.

Ama benim teklifimle konunun ilk önce uzun yıllar dostum olan Eymen Toptaş'a açılmasına, onun uygun görüşünün alınmasına, sonra Sayın Başbakan Yıldırım Akbulut'a konunun açılmasına, onun görüşünün alınmasına karar verildi.

Bunlardan sonra ilçe başkanları ile bir yemekte onların görüşlerinin alınmasına, daha sonra da basından bir grup gazeteci arkadaşımızın görüşünün alınmasına, ondan sonra adaylığın bu görüşmelere göre açıklanmasına karar verdik.

Sırası ile Eymen Toptaş ve Sayın Akbulut ile görüşüldü, uygun görüşleri alındı.

Geçtiğimiz pazartesi (11 Şubat) üç Bakan arkadaşımız bana geldi. Keçeciler, Aksu, Doğan. Semra Özal'ın adaylıktan vazgeçmesini istediler.

Kendilerine onlar gibi düşünmediğimi, bu meseleyi karıştırmamalarını söyledim.

Sonradan aldığım bilgiler bu üç Bakanımıza bir dördüncüsünün de katılarak (Cemil Çiçek, çarşamba günü, 13 Şubat) İstanbul'da ilçe başkanları ile biraraya gelerek yemekli toplantıyı boykot etmeleri fikrini telkin etmişlerdir.

Olanlar bu şekildedir.

Semra Özal'ın aday olmasının gerekçeleri şunlardır:

Semra Özal, Anavatan Partisi'nin ta kuruluşundan beri benimle en yakın çalışan kimsedir.

En yakın dostlarımın bana 'Parti kurma, başarılı olamazsın' dediği devrede bana en büyük desteği veren kimsedir.

İlk evlendiğimiz günlerden itibaren sosyal hayatta fevkalade aktif rol almıştır. Özellikle Türk kadınının cemiyetimiz içinde layık olduğu yeri alması için tutucu çevrelerden ve o zamanki siyasi muarızlarımızdan gelen her türlü yakışıksız ve çirkin eleştirilere rağmen yolundan dönmemiştir."

Tam bu noktaya geldiğinde; Turgut Özal, Anayasa'yı anımsıyor

ve parti içi olaylara 'fiilen' katılmasını 'tarafsızlık' ilkesi ile bağdaştıran anlamsız bir gerekçe sunuyor:

"Ben siyasetten, çok partili dönemde bir siyasi partinin başkanlığından başbakanlığından geliyorum. Benden evvelki 4 Cumhurbaşkanından hiçbirinin siyasi partiler ile ilişkisi olmamıştır.

Bu yüzden tarafsızlık anlayışına farklı yorumlar yapılacağını biliyor ve kabul ediyorum.

Benim tarafsızlığım yeminimdekine uygundur.

Devletin ayırım yapmama ilkesidir.

Tarafsızlığım, kurduğum, idare ettiğim partinin fikirlerini artık taşımadığım manasında olamaz."

Bu sözlerle Özal'ın tarafsızlık anlayışı belgeleniyor.

Özal, Anayasa andını tamamen çiğniyor. Tarafsızlığı 'devletin ayırım yapmamasına' bağlıyor.

'Kurduğu partinin fikirlerini taşımanın tarafsızlığını korumakla ilgisini' açıklayamıyor ve;

And içme metnindeki tarafsızlıkla ilgili inandırıcı olmayan görüşleri bir başka Anayasa maddesi ile çelişiyor:

Anayasa'nın 101. maddesi "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir" diyor.

Oysa, Özal aile boyu kuliste, parti içinde.

Özal'ın açıklamaları sürüyor:

"Bu açıklamam ile Semra Özal'ın adaylığını, 1) Türk kadınının siyasi ve sosyal hayatta layık olduğu yeri almasına öncülük etmesi, 2) Benim şimdiye kadar temsil ettiğim birleştirici bütünleştirici zihniyeti temsil etmesi gerekçeleri ile uygun gördüm."

Ne yasalarla ne de demokratik gelenek ve göreneklerle bağdaştırılması olanaksız bu açıklamalar, kuşku yok, silahın bir yerde Hüsnü Doğan'a çevrilmesiyle sonuçlanacaktı:

"Sayın Doğan'ın bir gazetemizde çıkan Cumhurbaşkanı eşinin sosyal ve siyasi faaliyetlerini kısması görüşüne katılmak mümkün değildir. Bu şekilde ifade edilen görüş, muhafazakâr görüş de değildir.

Kadını hor gören, cemiyette layık olduğu yeri almasına karşı çıkan, gelişmesini önleyen görüş İslamiyet'ten önceki cahiliye devrinin görüşüdür. Çağdışı bir görüştür.

Milliyetçi muhafazakâr daima yenilikten yana sosyal adaletçi,

reformcu görüş, kadınımızın, erkeklerimiz gibi sosyal ve siyasi hayatın her kademesine gelmesine de mani değil, bilakis onu teşvik eden bir hüviyete sahiptir.

Türkiyemizin gelişmesinde, modernleşmesinde kadınlarımızın da aktif rol almaları gereklidir. Bu konuda Cumhurbaşkanı, Başbakan ve diğer mevki ve makam sahibi insanlarımızın eşlerinin öncülük etmesi lazımdır.

Ben Hüsnü Doğan dahil kimseye 'Sende mi Brütüs' lafını söylemedim. En başta annemin, üzerinde çok emeği olan Doğan'ın tahsilinde benim ve eşimin önemli yardımları olmuştur. Kendisi bana fikrini söylemiştir. Bundan öteye gitmesi yanlıştır. Bu bakımdan bu hatırlatma yapılmıştır.

Herhalde kendisi bu hareketi muhalefetin yaptığı hanedana mensubiyet iddiasına 'Ben hanedandan değilim' görüntüsüne geçmek için yapmaktadır. Keçeciler için böyle bir hatırlatmayı lüzumlu dahi görmüyorum.

Geçtiğimiz on sene çok büyük hamleler yaptık. Türkiye çok ileri bir noktaya geldi.

Körfez krizi sonuna yaklaşıyor, çok daha ileri gideceğiz.

Ülkemizi hiçbir kimse hızla gitmekte olduğu aydınlık dönemden geriye çekme gücüne sahip olmayacaktır."

65

'Taraf' tutan Cumhurbaşkanı'nın basın toplantısı düzenleyerek parti içi olaylara 'resmen' bulaşmasından iki gün önce; Semra Hanım, 'ailenin kararlaştırdığı' planı zaten uygulamaya koymuştu.

Örneğin, önce ilçe başkanlarıyla biraraya gelmiş, ama 'gereken desteği bulamamış', birçok ilçe başkanı yemekli toplantıya katılmamıştı.

'Aile'nin onayladığı plana göre gazetecilerin görüşleri alınacaktı:

Tabii cımbızla seçilen 21 gazeteciye "Semra Özal'ın politikaya girmesini onaylıyor musunuz?" sorusu yöneltildi; bir-ikisi dışında –bizim Ankara temsilcimiz Ahmet Tan dahil– gazetecilerin büyük çoğunluğu 'onay verdi.'

(Not defterime yazdığım gibi) Tek sağlıklı yanıt Güneri Civaoğlu'ndan geldi: "Ben gazeteciyim. Ne evet, ne de hayır derim" dedi.

Mehmet Barlas'la Ertuğrul Özkök, daha başka havalarda; "Turgut Bey'in zarar görmemesi için hayır" diye yanıt verdiler.

Destek veren gazeteciler: Tercüman'dan Alptemur Kılıç, Adam gazetesinden Ertuğrul Akbay, AA'dan Hulki Cevizoğlu ve Behiç Ekşi, Magic Box'tan Orhan Uğurlu, Günaydın'dan Saruhan Ayber, Hürriyet'ten Özcan Ertuna, Nokta'dan Tuğrul Eryılmaz, Tempo'dan Şefik Kahramankaptan, Güneş'ten Pınar Türenç, Türkiye'den Kenan Akın ve Ömer Öztürkmen.

Leyla Umar, "Sizi sevdiğim için 'evet' diyorum" demişti.

Bugün gazetesi Genel Yayın Müdürü Aydın Öztürk'ün yanıtı ilginçti: "ANAP delegesi olsaydım oyumu size verirdim."

Semra Özal'ın yapacağı tek bir şey kalmıştı:

"Çoğunluk desteklediğine göre ben de adaylığımı ilan ediyorum."

Bu sonucun alınmasında Cumhurbaşkanı Özal'ın basınla ilişkilerinin ve basına uyguladığı yöntemlerin hiç etkisi yok muydu?

Semra Hanım o denli hızlıydı ki, il başkanlığından ilk yerel seçimlerde İstanbul Belediye Başkanlığına atlayacağından söz ediliyordu.

Basından alkışlar, alkışlar...

O sıralar, ortalık karışmış. Ya;

Başbakan ve Parti Genel Başkanı Yıldırım Akbulut ne yapıyordu?

TBMM'den çıkarken bir gazeteci yanına yaklaşıyor ve Akbulut'a, "Efendim, İstanbul'da Semra Hanım'ın yemeğine 5 ilçe başkanı gitti. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?" diye soruyor. İşte yanıt:

"Niye bu kadar üzerinde duruyorsunuz, üzerinde durmayın bu kadar."

Ya İstanbul 'konusu' ne olacak?

"Her şey düzelir, her şey düzgün olur!"

Semra Hanım'ın İstanbul İlçe Başkanlarıyla yemekli toplantısının tam bir fiyasko ile sonuçlanması dört Bakanın isyan bayrağı açması, ANAP'ta 'kıyma makinası'nın yakında çalıştırılacağı söylentilerine yol açıyor. Başka söylentiler de giderek yaygınlaşıyor:

"Tarafsız Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ilçe başkanlarının boykotu ile ortaya çıkan umutsuz tablodan yılmadığı ve dün akşamdan itibaren ilçe başkanları ve il seçiminde oy kullanacak 600 delegeyi tek tek telefonla arayarak düşüncelerini çelmeye başladığı söyleniyor."

12 Haziran 1990. Yaklaşık 8 ay önce. Turgut Özal, Hürriyet'e verdiği demeçte Semra Hanım'ın politikaya gireceği söylentilerine noktayı koyuyor ve "Kesinlikle aday olmayacak" diyor. 17 Şubat 1991'deki açıklamalarına karşın, 8 ay önceki sözleri bir türlü unutulmuyor.

Fakat Özal da 'bazı şeyleri unutmuyor!'

Bir çeşit kin. Bu kanıyı Özal'ı yakından izleyen ve tanıyan Ertuğrul Özkök'ün (17 Şubat 1991) bir yazısındaki kimi cümleler doğrular nitelikte:

"Bazı yakınlarına (Özal) sık sık 'Ben orada ecelle boğuşurken, onlar listeleri delip bana komplo hazırladılar' diyor."

Bütün bu veriler; 'unutmayan' Özal'ın önce Hüsnü Doğan'ın 'hesabını göreceği' yolundaki varsayımları güçlendiriyor.

Nitekim, sağlıklı haberler yazan Hürriyet'ten Muharrem Sarıkaya, Özal'ın Keçeciler'le Doğan'ı arayarak 'azarladığını' bildiriyor. Keçeciler'e –önümüzdeki kongrede– "Sen artık Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna bile giremezsin" demiş.

Ya Doğan'a: "En ufak bir şerefin varsa (Bakanlıktan) istifa edersin!"

Bu, Özal'ın Doğan'la ilgili 'bir şey yapmaya hazırlandığını' gösteriyor.

66

Çark işliyor. 'Tarafsız' Cumhurbaşkanı çıkmış orta yere, particilik yapıyor, bir Bakanı –parti içi kavgalardan başka bir neden yokken– istifaya çağırıyor.

(18 Şubat 1991) Sabah. Hüsnü Doğan'ı aradım. Basın toplantısı yapacağını söyledi.

Saat 16.00. Hüsnü Doğan basına konuşuyor.

Hazin bir tablo. Bir Bakan, Milli Savunma Bakanı üstelik, Hüsnü Doğan, Cumhuriyet tarihinde belki de ilk kez, 'tarafsız' bir Cumhurbaşkanı'na yanıt veriyor:

"Sayın Cumhurbaşkanı dün yaptığı basın toplantısında özellikle beni hedef alan ifadeler kullanmıştır.

Ben Anavatan Partisi'nin iki nolu kurucusuyum. Sayın Özal'ın daha önceleri açıkladığı üzere partinin kurulma fikrini ilk defa kendisine ifade eden kimseyim. Parti programını, seçim beyannamelerini, hükümet programlarını yazmış olmanın mutluluğunu taşıyorum. Yedi yıla yakın bir süredir önemli bakanlık görevlerinde bulundum. Körfez krizinin en kritik döneminde Milli Savunma Bakanlığına getirildim. Hal böyle iken, hakkımda sarfedilen sözleri ne daha önce söylediklerimle, ne de kendimle kabili telif göremiyorum. Bu sözlerin modern, ileri, çağdaş ve demokratik hukuk düzeninin hâkim olduğu bir ülkede söylenmesini yadırgamamak mümkün değildir.

Milliyet gazetesinde çıkan beyanatımda şu ifade vardı:

'Sayın Özal bu konuda veya bazı konularda kendisi gibi düşünmeyenleri karşısında görmemelidir. Aslında ben bu çıkışı yapmakla, bunları söylemekle üzerime düşeni yapıyorum, dostluğumu gösteriyorum ve inandığım şeyleri söylüyorum. Bugün partimizde insanların çoğu bu şekilde düşünmektedir, buna inanıyorum. Haliyle bu gibi hadiselerde bazı insanlar ürkeklik ve çekingenlik gösterirler. Bu onların tasvip ettikleri anlamına alınmamalıdır.'

Sayın Özal'ın aldığı tavır ve ileri sürdüğü düşünceler halen yaşanmakta olan kriz ortamında ülkemizin ve devletimizin yüce menfaatleriyle ilgili hususlar değildir. Beni üzen Sayın Cumhurbaşkanımızın eşinin il başkanı adaylığı gibi şahsi bir meseleyi bu boyutlara getirmiş olmasıdır. Bu itibarla, iyi niyetle ve sorumluluk duygusuyla yapmaya çalıştığım uyarıların ne kadar haklı olduğu bir daha ve açıkça görülmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın eşinin il başkanı adaylığı ile kadın haklarını özdeşleştirip, bu konuda farklı fikirde olanları itham etmesini haklı ve adil görmek zordur. Türkiye kadın hakları konusunda Büyük Atatürk'ten başlayarak ciddi reformlar yapmış dünyanın sayılı ülkelerindendir. Ancak politikacı ve hele devlet başkanı eşlerinin bu ölçüde siyasetle iştigal etmeleri Batı dünyası standartlarıyla dahi telif edilemez. Nitekim

Sayın Bush, Sayın Mitterand, Sayın Kohl, Sayın Major ve Sayın Gorbaçov'un eşleri ne parti il başkanı, ne milletvekili, ne de parti genel başkanı adayı değildir. Bayan Thatcher'in kocası da pek tanınmazdı. Batıda bile kabul görmeyen böyle bir yaklaşımı cahiliye devrinin karanlıkları ile mukayese etmenin mantığını anlamak zordur.

Son olarak şunları söylemek istiyorum:

Ben kendisine iyilik edebildiğim hiçbir kimseden bana ne diyet ödemesini, ne de minnet duymasını beklemedim.

Sayın Özal'ın hakkımda sarfettiği duygusal ve onur kırıcı sözler için cevap bulmakta gerçekten zorluk çekiyorum ve bunları arkadaşlarımın ve aziz milletimin engin sağduyusuna havale etmekle iktifa ediyorum.

Türkiyemizin çok daha güzel günlere gitmesi için bugüne kadar göstermiş olduğumuz gayretleri artırarak çalışacağımızı bu vesileyle vurgulamak isterim."

Cumhurbaşkanı'nın benzin dökerek genişlettiği parti içi yangın, bu açıklamalardan sonra sönecek miydi? Hayır!

Demirel ile konuşuyoruz. "Anayasa ihlali ortada" dedi. "Ama su götürmez biçimde" diye bir ek yaptı.

Anayasa sorunu bir kez daha ortaya çıktığına göre, konuşacak mı Demirel?

Alaylı bir sesle, "Benim saham değil" dedi ve ekledi:

"Cindoruk konuşacak."

Garip bir ses tonu var. Hüsnü Doğan'ın istifa edebileceğini söylüyor. Oysa, Doğan cephesinden tam tersine rüzgârlar esiyor: Görevde kalmak ve mücadeleye devam etmek!

Özal ise, Güneydoğu'da 'kıt'a teftişinde.' Milli Savunma Bakanı yanında yok!

İnönü, zaman zaman öyle çıkışlar yapıyor ki; hem çok ciddi dokundurmalara yol açıyor, hem de gülümsemelere!

Özal'ın konuşmalarından sonra, "Aklımızı muhafaza et, Yarabbi" diyor.

67

İşin çığırından çıkacağını gösteren kimi olaylar yaşanıyor.

Semra Özal'ın yanında yer alan Leyla Yenisay Köseoğlu, yengesine karşı çıkan Yusuf Bozkurt Özal'ın "Senden hesap soracağız" demesi üzerine, "Elinden geleni yap. Senin yerin Refah Partisi" diye bağırıyor.

Özal, kurduğu partiyi parçalıyor. İstanbul'dan sonra İzmir'de de ikilik başgösteriyor.

Cumhurbaşkanı'nın 'tarafsızlık' üzerine söylediklerini "Özal'a özgü bir tarafsızlık" diye niteleyen SHP lideri; "Bu lugatta 'tarafsız' demek, 'ANAP taraftarı' demektir" diyor.

Semra olayı Demirel'in dilinde daha başka biçimde yorumlanıyor:

"Türkiye'de bir Evita Peron projesi olduğunu" söylüyor. Bu projeyi, "Devleti taksim etmiş bir 'ailenin' genişleme politikası" diye adlandırıyor.

Tabii, sert biçimde vuruyor:

"Rahatsız olduğumuz şey, bir hukuk devletinin, bir aşiret devleti, bir aile devleti haline sürüklenmesidir.

Bir aile kavgasını devletin radyo ve televizyonunu kullanarak herkese seyrettirmek bence arsızlığın üst sınırı.

Olay, ne 'yetim' ne de 'Brütüs' olayı. Olay, işgal edilen Çankaya'yı muhafaza olayı.

Brütüs tartışması yapılabilir. Fakat Brütüs tartışmasının televizyonda yeri ne?

Bir Evita projesi. Bir Evita projesi hayali olabilir.

Evelallah! Biz Arjantin'den geri kalır mıyız? Kalmayız!"

Devlet, ciddiyetini yitiriyor. Çankaya'ya karşı düne kadar hukuksal açıdan eleştiriler yapılırken, bugün alaya alan, ama sert saldırılarla yüce Cumhurbaşkanlığı kurumunu temelinden sarsmaya yönelen konuşmalar, söylemler, irdelemeler duyuluyor.

Cumhurbaşkanı'nın gidişi o gidiş ki... Özal'ın partide yarattığı ikilikler başka olaylara gebe.

68

SHP liderinin son olaylara vurduğu damga eski damga:

"Özal'ın Cumhurbaşkanlığı anlayışından ve kişisel davranışlarından kaynaklanan bir rejim sorunu."

Bir de benzetme yapıyor: Özal'ın fiilen başkanlık sistemi varmış gibi kıra döke öyle davrandığını söylüyor.

Bir başka vurgulama daha yapılıyor: "Aile içi hesaplaşma!"

Olacak şey mi? Kabul edilebilir bir analiz mi bu?

Türkiye bu davranışları sineye çekiyor. Acayip!

ANAP içinde başlayan mücadele, İslamcı-muhafazakâr çevrelerde de tartışmalara yol açıyor. Özal ve 'ailesinin' bağlı olduğu Nakşibendi tarikatının, gelişmeleri yakından ve özenle izlediğini gösteren bilgiler geliyor.

Bir isim çıkıyor ortaya: Yusuf Türel! Nakşibendi tarikatı İskenderpaşa Dergâhı'nın 'ileri gelenlerinden' olduğu belirtiliyor.

Türel, 'köşesinde inzivaya çekilmiş', ama soruları yanıtlamadan edemiyor:

Soru: "ANAP'ta bir tartışma ortaya çıktı. Sayın Özal'ın size çok yakın olduğu ve saygı gösterdiği biliniyor. Siz, taraflara ne tavsiye ediyorsunuz?"

Türel: "Ben aciz bir insanım. Bu meseleye girmek istemiyorum."

Soru: "Yine de bazı değerlendirmeler yapmış olmalısınız, değil mi?"

Türel: "Tarihte bile böyle şey olmadı. Bunu değerlendirmek mümkün değil. Kösem Sultan dahi böyle yapmamıştı. Bir yerde kendini frenlemişti."

Soru: "Sayın Özal partiyi kurmadan önce size gelmişti. Artık sizin fikirlerinizi alma ihtiyacını duymuyor mu?"

Türel: "Dikkat buyurursanız bütün meseleler ailesinin içinde çözülüyor. İki oğlu, bir hanım kızı, hanımefendi ve kendisi. Başka yerden fikir alma lüzumunu hissetmiyor."

Yusuf Türel, Özal ailesi ile ilişkilerini 1985'te verdiği bir demeçte şöyle anlatmıştı:

"Turgut'la ben 32 seneden beri bir manevi 'mürşit'in himayesinde beraber bulunduk. (Nakşibendi tarikatı İskenderpaşa Dergâhı'nın Şeyhi Mehmet Zait Kotku'yu kastediyor.) Aynı manevi tastan

çorba içtik. Ama bu çorba sizin bildiğiniz çorba değil. Onun lezzeti bambaşka. Bizim kardeşliğimiz oradan devam ediyor.

İstanbul'a geldiği zaman bana uğrar. Sık sık görüşürüz. Turgut'un annesi Hafize ile hem dünya, hem ahret kardeşiz. Aynı düşüncenin sahibiyiz. Aynı mürşide inanmışız. Biz bu mürşidin feyzinden çok istifade ettik.

Turgut daha küçükken, mektep sıralarındayken bu manevi halkaya girmiştir.

O aile aynı halka içindedir. Turgut bana 'Hocam' der, ben de ona 'Oğlum' derim.

Onun bir vasfı vardır, belki Semra kızım da, çocukları da onu anlayamamıştır.

Turgut inandığı şeyin üzerine azimle yürür. Çünkü Allah'ına güvenir. Ama bir işte muvaffak olamayacağını anlarsa, o işi bırakır. Ama bu Turgut şu âna kadar bildiğim Turgut. Bundan sonra değişirse bilmem."

69

Değişmez! Bizim anladığımız anlamda, değişmez.

"Huy canın altındadır," demişler. Özal, değişmez!

Demirel'in bir sözü, çok ilginç ve 'kişiyi tarife uygun':

"Türkiye'nin Körfez'i Çankaya'dır."

(Not defterimde ilginç bir not) Demirel, bana "Dün söylediğini bugün inkâr etmenin topluma, yönetim kadrolarına kolayca alt edilemeyecek şu kuralı yerleştirdiğini" söyledi:

"Kim, ne zaman, neyi yapar? Artık belli olmaz!"

"İşte" diyor DYP lideri: "Türkiye'ye yerleşen yeni ahlak."

Yusuf Türel'in 1985'te söylediği, 1991'de gerçekleşiyor. "Özal, inandığı 'şeyin' üzerine azimle yürüdüğünü" ispatlıyor.

Oysa, 'kin derecesine varan öfke' demek daha doğru olacak. Tarafsızlığını yitirdikten sonra, bu seferki davranışıyla Cumhurbaşkanlığı andında yer alan 'milletin huzur ve refahını, milli dayanışma ve adalet anlayışını' bir kenara atıyor.

(23 Şubat 1991) Gazete manşetleri ilan ediyor:

"Özal, Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan'ı azletti!"

Siyaset, gelenek ve görenekler, yasaların emredici hükümleri? Yok! Çıldırmış sanki. 'Aile kavgası' diye adlandırılan, bir parti içindeki hizip çatışmaları devlet yaşamına yansıyor.

22 Şubat 1991, 'hayırlı' cuma patlayan olay, birbirinden ilginç evrelerden geçerek 'azle' dayanıyor.

21 Şubat 1991: Özal, Başbakan Akbulut'u arıyor. "Hüsnü Doğan'a söyle. Yarın saat 14.00'teki MGK toplantısına gelmesin. Geldiği takdirde Bakanlıktan azlederim" diyor.

Başbakan, Doğan'ı arıyor, "Cumhurbaşkanı MGK'ya katılmanı istemiyor. Katılırsan azledecek."

Hüsnü Doğan'dan Akbulut'a: "Anayasa'nın 118. maddesine göre MGK üyesiyim. Bakanlıkta kalmak için böyle bir bedel ödemem. Toplantıya katılacağım."

22 Şubat 1991: Akbulut'tan Özal'a: "Hüsnü Doğan toplantıya katılmakta ısrarlı."

Özal'dan Akbulut'a: "O zaman azlederim."

Duyarlı dakikalar. MGK toplantısına yarım saat kala, Akbulut'tan Doğan'a telefon: "Benim teklifim, Cumhurbaşkanı'nın onayı ile Bakanlıktan azledildiniz!"

İkinci kez bir azil olayı yaşanıyor Özal döneminde. İlkinde, Başbakan iken Maliye Bakanını azletmiş, azil kararını Cumhurbaşkanı Evren onaylamıştı.

Bu kez, yine Anayasa'ya ters bir davranış içinde Özal. "Hüsnü Doğan'ı azlederim" diyor. Oysa Anayasa'ya göre doğrudan azil yetkisi yok.

Başbakan'ın önerisi üzerine onaylama yetkisini kullanabilir.

Bu süreçte Başbakan Akbulut, Özal'a direnme gücünü gösteremiyor.

Azil muamelesi kitabına uyduruluyor. Başbakan Akbulut, Milli Savunma Bakanını –hiçbir ciddi gerekçe göstermeden– sadece Çankaya'nın isteğini yerine getirmek amacıyla azlettiğini bir tezkereye bağlayarak Özal'ın onayına sunuyor.

Aslında, Hüsnü Doğan'ı, yetkisi olmadığı halde Cumhurbaşkanı azletmiş oluyor.

Böylece Özal, yasaları bir kez daha kişisel amaçları için kullanıyor.

70

Özal'ın öfkesine 'kurban' edilen Hüsnü Doğan kamuoyuna yaşadığı gerçekleri duyuruyor:

"17 Şubat 1991 Pazar günü Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın basın toplantısını müteakip Başbakan Yıldırım Akbulut ile bir görüşme yaptım ve orada bulunanların huzurunda şunları söyledim:

'Bölgemizde savaş devam etmektedir. Böyle bir durumda Cumhurbaşkanı ile karşı karşıya gelen bir Milli Savunma Bakanı olarak kalmayı görev ve sorumluluk anlayışımla bağdaştırmıyor ve istifa etmeye karar vermiş bulunuyorum.'

Bunun üzerine Sayın Başbakan'ın tavrı şöyle oldu:

'Ben sizin gibi düşünüyorum. Her şeye rağmen kriz devam ederken görevinizden ayrılmanız yanlış olur. Zaten şimdiye kadar Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı ve iki Dışişleri Bakanı istifa ettiler.

Diğer taraftan şayet Cumhurbaşkanı sizin veya diğer arkadaşların azlini isterse bunu kabul etmem. Ayrıca Sayın Cumhurbaşkanı benim istifamı isterse ben de istifa etmem. Demokratik usullerle düşürülme hariç, büyük kongreye kadar görevime devam ederim!'

Böylece istifa etmemem ve ertesi günü bir açıklama yapmam uygun bulundu.

18 Şubat Pazartesi günü basına yaptığım açıklamayı toplantıdan önce Sayın Başbakan görmüşlerdir.

Dün Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Başbakan tarafından bana iletilmek üzere 'Hüsnü Doğan 22 Şubat günü saat 14.00'te yapılacak Milli Güvenlik Kurulu toplantısına gelmesin, geldiği takdirde Bakanlıktan azlederim' mesajını göndermiştir.

Anayasamızın 118. maddesine göre Milli Savunma Bakanı, Milli Güvenlik Kurulu'nun üyesidir. Ben Bakanlık görevinde kalabilmek için böyle bir bedel ödemeyi kabul etmedim ve toplantıya katılacağımı ifade ettim.

Bugün saat 13.30 civarında Sayın Başbakan beni telefonla arayarak Bakanlıktan azledildiğimi haber verdiler."

71

Gece saat 20.30'da Hüsnü Doğan'ı aradım. "Açıklama iyiydi" dedim:

"Ne var ki" diye sürdürdüm: "Akbulut'un kısa açıklamasında 'Hüsnü Doğan bana yardımcı olmadı' diye bir ifade var. Ne demek bu?"

Doğan soruyu yanıtlamak istemedi. Ama direndim. Zira yanılabilirdik.

Doğan ısrarım karşısında kısa, ama olayın öyküsünü bilen herkesin anlayacağı ikinci bir rezaleti söyledi:

"Benim MGK toplantısına katılmamamı istedi" dedi. Olayın analizi çok ilginçti:

1) İnanılacak gibi değildi. Bir Başbakan, Milli Savunma Bakanı gibi çok duyarlı bir koltukta oturan bir Bakanın Cumhurbaşkanı'nın saldırılarına maruz kaldıktan sonra istifa istemini geri çeviriyor.

2) Bakan, Körfez Savaşı sürerken Cumhurbaşkanı ile 'karşı karşıya' kalmak istemiyor. Ama, Başbakan, 'Öyle düşünmediğini' söylediği gibi, daha ileriye giden bir tutum sergiliyor. Cumhurbaşkanı 'istifa etmesini isterse, etmeyeceğini, direneceğini' söylüyor.

3) Buraya kadar –eskilerin deyimiyle– Başbakan'ın tutumu 'takdire şayan.' Ne var ki, 48 saat içinde Başbakan Akbulut gidiyor, yerine bir başka Başbakan Akbulut geliyor.

4) Cumhurbaşkanı'nın isteklerine boyun eğen, istifasını kabul etmediği bir Bakan için azil tezkeresi yazıp Özal'a gönderen bir Başbakan!

T.C. tarihinde bugüne kadar hiç görülmemiş bir skandal!

"Yani" dedim Doğan'a: "Yıldırım Akbulut, Özal gibi 'MGK toplantısına gelme, ama Bakanlıkta kal' mı dedi?"

Hüsnü Doğan'ın yanıtı:

"Mesele bu!"

Doğrusu bu yanar-dönerliğe şaştım kaldım. Başka soracak konu bulamadım, telefonu kapadım.

Tam o sıradaydı. Saddam, Moskova'nın barış planını kabul etmiş, Kuveyt'ten çekileceğini açıklamıştı.

İçerdeki savaşın renkleri, öylesine canlı ve çekiciydi ki... Körfez Savaşı gazetelerde ikinci plandaydı.

Pek kavrayamadığım yorum Demirel'den geldi: Bana, o gece "Hüsnü Doğan istifa etmeliydi" dedi. "Eğer onurunu koruyup istifa etseydi, azil olayı başına gelmeyecekti."

Benim kanıma göre azil olayı Doğan'dan hemen hiçbir şey götürmemişti.

'Bir şeyler' yitiren biri varsa Özal'dı, ama Özal'dan da fazla Başbakan Akbulut'tu.

Ve... Akbulut'un Özal güdümünde olduğu savı böylece doğrulanıyordu!

72

Bana kalırsa; muhalefet parti liderlerinin bizden farkı yoktu.

Gazeteci olarak bizler, ANAP içinde kavgayı izliyor, bilgileniyor ve yorumluyorduk.

Muhalefet liderleri de bizleri ve gazete haberlerini okuyarak ANAP'taki büyük olayı yorumluyorlardı.

Örneğin; İnönü, "İktidar içinde tam bir kargaşa yaşandığını" söylüyordu. Oysa, ohooo hangi kargaşa?.. Devletin temellerini sarsan hukuksal ve siyasal rezaletler ardı ardına patlıyordu. "Bu olayların, Başbakan'ın ortada olmadığını gösterdiğini" söyleyen İnönü'ye, DYP lideri Demirel, dalga geçen bir üslupla katılıyordu:

"İlahlar gazaba geldi. İlahlar gazaba gelince kurban isterler.

İlah bir kurbanla doyduysa mesele yok. Olayın arkasında ne olduğunu bilmiyorum.

Siyasi manasını bulmamıza aile kavgası engel oluyor."

Özal, bir ara Doğan için, "Kafası büyüktür, şapkası 60 numara" demişti.

Yeni adı ise: "Yetim Brütüs!"

Körfez'de kara savaşının başlaması, içerdeki kavgayı biraz olsun yatıştırdı.

Çankaya'dan esen hafif rüzgâr, Özal'ın 'fiili politikaya dönmesi olasılığını' yayıyordu.

Gazeteler –Hürriyet– derhal kolları sıvamış, bir anket yaptırmıştı. Sonuç:

Turgut Özal'ın tekrar politikaya dönmesini istemeyenler yüzde 53,1.

İsteyenler yüzde 38,4.

Fikri olmayanlar yüzde 8,5.

Bu ara, Türkiye'de demokratik kuralların işleyeceğine, Hüsnü Doğan olayından sonra hükümetin düşeceğine ya da istifa edeceğine inananlara rastlanıyor.

Hüsnü Doğan'la telefon söyleşimizde; başkentteki sessizliğin Özal'ın Güneydoğu'dan dönüşüyle bozulacağını irdeliyoruz. Ama Doğan bir yorum yapmıyor, "Bugünden yarının neler getireceği kestirilemez" diyor.

Ona göre, hükümeti 'götürmek' için, önce 'mekanizmayı ele geçirmek lazım' ki, o da zor. Zaten, Akbulut istifa etse, Özal yine Akbulut'u atar Başbakanlığa.

Demirel, havasında. Milyarlar dökse böyle bir ortam yakalayamazdı:

"Olay, Timurlenk'in filleri öyküsüne benziyor. Hani Hoca, Timurlenk'e fillerden şikâyetçi olan hemşehrilerinin derdini anlatmak için huzura varmış. Bir de bakmış ki, arkasında kimse yok. Timurlenk ne istediğini sorunca;

'Kullarınız bir de dişi fil istiyor' demiş... Ha, ha, ha... Bir de dişi fil!"

Herhalde 'erkek' Özal'dan çektiklerimiz yetmiyor, halkımız bir de 'dişi' Özal istedi ve o da İstanbul'dan politikaya giriyor... demek mi istiyordu?

Yoruma bağlı.

73

Kapalı kapılar ardında Köşk'te neler oluyor, neler yaşanıyor:

"Özal'ın Körfez politikası, kafasındaki plana uygun gelişiyor.

Ancak iç politikada işler, istediği gibi gitmiyor. Geçen cumartesi günü kendisiyle görüşen birine çok açık bir ifadeyle, 'Semra Hanım'ın adaylığının, böyle bir krize yol açacağını sanmıyordum' diyerek, şaşkınlığını belirtiyor.

Aileden biri olarak gördüğü Hüsnü Doğan'a kırgın, planı bozduğu için çok bozuk. Cumartesi günü yine aynı kişiye, 'Hüsnü Efendi, Milli Güvenlik Kurulu'na gelmekte ısrar etmeseydi, onu görevden almayı düşünmezdim' diyerek bazı ipuçları veriyor.

'Efendi', Özal'ın sözlüğünde bulunan bir sözcük değil. Ama Hüsnü Doğan'a 'efendi' sıfatı koyarak aşağılayıcı bir tutum sergiliyor.

Abdülkadir Aksu dışında, dörtlünün elemanlarını defterden silmiş havada konuşuyor. Ama 'Semra Hanım, Cemil Çiçek'in hanımını severdi. Abdülkadir Aksu ve eşiyle aramız çok iyiydi, Hac'ca beraber gitmiştik' demeyi ihmal etmiyor.

Özal'ın bu olayda büyük düş kırıklığı yaşadığı anlaşılıyor. Ama bu olaydan bazı dersler çıkardığı izlenimi veriyor. Nitekim bu durumu, cumartesi günü konuştuğu kişiye şöyle açıklıyor:

'Bir insanın ne olduğunu anlamak mı istiyorsun? Onu önce Bakan yapıp sonra görevden alacaksın ve izleyeceksin. Bu, insanların dostluğunu anlamak için en iyi testtir.'

Peki, Özal'ın şimdiye kadar yaptığı testlerden kimler başarılı çıktı?

Bu soruya da 'Üç, dört kişi var' cevabını veriyor." (Ertuğrul Özkök, 26 Şubat 1991)

Hüsnü Doğan'ı sattığı savlarıyla hırpalanan Başbakan Akbulut zayıf bir savunma yapıyor:

"Ben adam satmadım arkadaş. Azil olayının olmaması için onların istedikleri formülü uygulamaya çalıştım. Ancak kendileri yan çizdi" diyor.

Akbulut'a göre, olay şöyle gelişiyor: "Yusuf Özal bana, 'Azil olmasın. Ben Hüsnü ve Cumhurbaşkanı ile de konuştum. Hüsnü, MGK'ya gitmeyecek. Arayı biraz soğutalım. Kapansın bu mesele' dedi. Bu formülün uygun olduğunu, Cumhurbaşkanı'nın da benden aynı şeyleri istediğini söyledim. Ertesi gün yine biraraya geldik. Yusuf Özal'ın formülünden söz ettim. Keçeciler ile Çiçek, formüle sı-

cak baktı. Hüsnü Doğan ise önce direndi, daha sonra 'Sen bize müsaade et. Durumu bir konuşup tartışalım, ondan sonra sana haber veririz' diyerek yanımdan ayrıldılar."

Bu açıklama Hüsnü Doğan'ın Bakanlıkta kalmak için anayasal görevi olan MGK'ya gitmemeyi kabul etmediğini ve sonraki saatlerde olayın açıkladığı gibi geliştiğini gösteriyor.

İnönü ile Demirel, grup toplantılarında 'ağır konuşmalar' yapıyor. İnönü:

"Eğer bir devlet kendi içinde tartışmalıysa, eğer bir devletin ne söylediğini kimse anlayamıyorsa, eğer bir devletin başındaki insan hiç yetkisi olmadığı halde her şeye karışıyorsa, böyle bir devletin karışık bir ortamda nasıl bir örnek olması beklenebilir?..

...Bakanların bir kısmı bir tarafta, bir kısmı öbür tarafta. Bu kadar zavallı bir manzara gösteren bir ülkenin yeni barış ortamı beklediğimiz Ortadoğu'da nasıl bir olumlu rol oynaması beklenebilir?..

...Bir çıkar peşinde koşmak, bu aile meselesini devlet meselesi üzerinde tutmak, Türkiye'nin itibarını son derece yaralıyor ve bunun sonucunda ortaya çıkan sonucu görüyorsunuz...

...Tıpkı eskiden, artık devrini tamamlamış, ya da tarihsel görevini yapamayacak hale gelmiş padişahların, ailelerini ülkeye egemen yapmak istedikleri gibi, şimdi de Sayın Özal'ın aynı davranışta olduğunu görüyoruz...

...Burada başka bir şey var. Bunun arkası gelecek. Tıpkı padişahlar döneminde olduğu gibi aile bütün ülkede istediği yönetimi yürütecek. Maksat herhalde bu..."

Körfez Savaşı sona ermeden bir gün önce toplanan CHP Parti Meclisi bir bildiri yayımlıyor.

Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal durumu gözler önüne seren bildiri, "ANAP iktidarının 'freni patlamış eski bir kamyon hızıyla, çöküşün ve parçalanışın uçurumuna doğru yol almakta olduğunu" vurguluyor.

'Bu uğursuz gidişe' karşı çıkmak için herkesi göreve çağırırken;

"Bütün bu olup bitenleri alkışlayan ya da sessiz kalan siyaset adamları, TBMM üyeleri, kamuoyu sözcüleri, aydınlar, herkes tarih önünde, insanlık önünde, ülkemizin geleceği önünde onulmaz bir utançla karşı karşıya kalacaklardır" diyor.

Fakat bildiride 'aile skandalı' ile devletin içine düştüğü acıklı duruma tek sözcükle değinilmiyor.

Kin, nefret, öfke... Artık nasıl tanımlarsanız tanımlayın, Özal adındaki tayfun hızını kesmiyor:

Oran'daki lojmanlarında ANAP milletvekillerine, "Artık bu iş böyle gitmez" diyor: "Gerekirse bu dört Bakan için grupta güvenoylamasına gidilir. Zira ayrılmaları ve bir kenara çekilmeleri gerekir."

Demek ki, Çankaya'ya karşı çıkan, Semra Hanım'ın il başkanlığını onaylamayan, padişah fermanıyla kapı dışarı!

İşte, tarafsız Cumhurbaşkanı'nın gerçek yüzünü gösteren bir başka haber:

"Eşimin adaylığı konusunda bu dört Bakana 'karışmayın' dedim.

Ama karıştılar.

Tepemi attırdılar!"

Tepesi attı mı ne Anayasa, ne yasa... Gözü hiçbir şey görmüyor.

Son tehdit ise partiye yönelik:

"Semra Hanım kaybederse parti için iyi olmayacak."

Özal'a göre, "3 Martta fırtına kopacak."

Semra Hanım ise, il başkanlığına aday olmasındaki gerekçeyi açıklıyor:

"Bölünmeyi önlemek için adayım!"

Nasıl, iyi mi?

Partiyi bölen, bölünmeyi önlemeye çalıştığını söylüyor.

74

Körfez'de silahlar sustu.

Ama, bizde 'iç savaş' giderek büyüyor.

İktidar partisinde cepheler giderek pekişiyor ve birbirlerine öldüresiye ateş ediyorlar.

ANAP milletvekillerinin Oran'daki evlerine kadar giderek partiyi ailenin ele geçirmesi için savaşım veren Cumhurbaşkanı Özal, kendinden bekleneni yapıyor:

Cumhuriyet'i, "Yalan haber ve yorumların mimarı" ilan ediyor.

Oysa, ANAP milletvekilleriyle yaptığı söyleşiler, hemen her gazetede ya manşette ya da ilk planda.

Yüreği elvermediği için öteki gazetelere yüklenemiyor. Özal'a olumlu bakan yayın organlarında ise, örneğin Hürriyet'te, "3 Mart sonrası fırtına var." Özal'a atfen yayımlanıyor. Aynı haber –Özal'a atfen– öteki gazetelerde şu başlıklarla yayımlanıyor:

Milliyet, "Şimdi bir olay oldu, bedeli ödendi" diyor.

Güneş: "Aynı tavırları sürdürürlerse gruba getirir, güvenoyu isteriz."

Sabah: "(Semra Hanım'a) Destek verilmemesi bu ülkeyi sıkıntıya sokar."

Tercüman: "Benim kimseyle meselem yok. Sertleşmedikleri sürece yerlerinde kalırlar."

Çankaya Sözcüsü Kaya Toperi bu haberleri, 'gerçek dışı' ilan ediyor.

Bu haberleri yazanları 'engin hayal gücü içinde' olmakla suçluyor.

Not defterimden:

(2 Şubat 1991) Delegeler, The Marmara Oteli'nde 'krallar gibi ağırlanıyor.'

Delege, istediği zaman The Marmara'ya gidip 65 bin liraya öğle, 75 bin liraya akşam yemeği yiyebiliyor, 40 bin liraya sabah kahvaltısı yapabiliyor.

Bakanlar, milletvekilleri Semra Hanım'ın peşinde. Siyasetçi onlar. Anlayışla karşılamak olanaklı. Peki ama, 5 müsteşar, 4 müsteşar yardımcısı, 12 genel müdür ve bunlara bağlı 700 kadar bürokratın otelde, kuliste ve Semra Hanım'ın peşinde, ne işleri var?

Bir Cumhurbaşkanı partizanlığa girmeye görsün. Arkası işte böyle gelir.

Kuliste ağabeyinin eşine karşı çıkan Yusuf Bozkurt Özal, "Ailenin parçalanmakta olduğunu" söylüyor ve diyor ki: "Annem bizlere 'Oğlum doğruyu öğren ama her bildiğin doğruyu söyleme' derdi."

Avrupa'dan yeni gelen Kâmran İnan'la konuştum; ısrarla Özal'ın Körfez Savaşı'na girmek istemediğini yineledi. Türkiye'nin

değeri anlaşılmış. Batı gazeteleri peşimizden koşuyormuş. "Hemen her gün birinci sayfalarda 2-3 sütunluk haberiz," diyor.

Özal'ın, dört Bakanın davranışını 'irtica hareketi' diye nitelemesi ayrı bir olay. "ANAP içinde laiklik tehlikedeyse taraf olurum" diyor.

Telefon söyleşimizde Demirel; "Sanki itiraf halinde" dedi: "Keçeciler'i 1980 yılında yanına alan, Başbakan vekili yapan, televizyondan Hac'cı naklen yayımlatan kendisi değilmiş gibi... La Paix (İspanyol) gazetesine 'Devlet laik, ben değilim' diyen sanki kendisi değil."

Demirel Özal için "Böyle söylüyor, yapıyor" diyor.

75

Not defterimden:

(3 Mart 1991 Pazar) Kongre günü:

Liberallerin adayı Semra Özal. Destekleyen kuvvetler: 7 bakan, 15 milletvekili ve 11 ilçe başkanı.

Muhafazakârların adayı Talat Yılmaz. Destekleyen kuvvetler: 3 bakan, 5 milletvekili, 14 ilçe başkanı.

Semra Hanım'ı destekleyenler ağır basıyor. Zira, Cumhurbaşkanı Özal, eşinin cephesinde, 'prestij için savaşıyor.'

Kongreye gelemiyor. Ama kaldığı otelde kapalı devre televizyondan kongreyi izliyor. Kulağı, gözü ekranda.

'Çöl ayısı' namıyla ünlenen Körfez Savaşı'ndaki müttefik kuvvetler generali Schwarzkopf'a kendini benzeten Devlet Bakanı Mustafa Taşar, "Ben de ANAP'ın deniz ayısıyım" demiş, bu söz yansıya yansıya "Ben otel ayısıyım"a dönüştü.

Tabii, insanlardan çok ayılar sahneye egemen olunca, olanlar oldu. Kongre tartışmalar, kavgalar arasında başladı ve...

Kavgalar, tartışmalar arasında 'iptal edildi.'

Birinci raund, her kongrede olduğu gibi, başkanlık divanı seçimi.

640 delege oy kullandı. "Hile, hile yapıldı" bağırışları arasında Mustafa Taşar'ın, 320 oyla kazandığı açıklandı. Semra Hanım'ın rakiplerinin adayı Hayrettin Elmas'a 313 oy verilmişti.

Yedi oy farkla Taşar kazanmıştı. Yoksa yedi oy farkla Hayrettin Elmas'ın kaybetmesi mi sağlanmıştı?

Elbette, çok kuşkulu bir seçimdi. Fakat, oteldeki gözler manzarayı izliyor ve 'gidişi beğenmiyor'du. Avni Akyol, delegelere dağıtılan kumanyayı beğenmemiş, otelin lokantasında yemek yerken, Özal'ın görüşlerini aktarıyor, "Ya bir şeyler yapın ya da kongreyi iptal edin" diyordu.

Akyol, Cumhurbaşkanı'nın görüşlerini söylüyordu.

Güneş Taner, kürsüye fırlamış, Semra Özal salona girerken "Sayın Cumhurbaşkanı'nın eşi" diye anons ediyor; ama Talat Yılmaz'ın gelişini "İşte bir Anadolu çocuğu geliyor" diye duyuran Bakırköy delegesini Mustafa Taşar tartaklıyordu.

İstanbul Milletvekili Baki Albayrak olaya müdahale edince, Taşar'la yumruklaşıyorlardı.

Artık dananın kuyruğunun kopacağı an gelmişti. Listeler açıklanırken itirazlar oldu.

Ama Taşar, deneyimli bir partici. Salonda esen olumsuz rüzgârı görüyordu. Semra Özal yenik düşecekti. Zaten, Cumhurbaşkanı'nın gözleri üzerindeydi ve talimat kulağına gelmiş olmalıydı:

"Ya bir şeyler yapın, ya da kongreyi iptal edin!"

Taşar, kongreyi iptal yolunu seçti.

Erdal İnönü'nün kongreyi tanımlayan sözü ne kadar ilginçti:

"İhtiras tramvayına binmiş bir aile."

Yorumlar aynı noktada buluşuyordu: "Özal'lar, ANAP'ı bütünüyle aileye bağlayabilme ve böylece iktidarlarını pekiştirme mücadelesi yapıyorlar"dı.

Turgut Özal, gazetelerin ve ekranların giderek yükselttiği muhafazakâr kanadın kazanma şansını alt düzeye indirmeye çabalamış, 'irtica tehlikesinden' söz açarak eşi lehine sonuç almaya çalışmıştı. Heyhat! Bu gayretler boşunaydı.

Zira, Özal'ın siyasal manevralarını yutan yoktu.

Ne var ki; Turgut Özal, hem Başbakan, hem de Cumhurbaşkanı dönemlerinde 'bugün suçladığı insanlarla dün kolkola olduğunu unutuyordu.'

Eğer Mehmet Keçeciler, Abdülkadir Aksu, Cemil Çiçek, Hüsnü Doğan 'irtica habercisi' iseler, başkanları da Turgut Özal'dı.

Bu mantık dokusuna Özal'ın karşı çıkması olanaksızdı.

Denediği her yol; Semra Özal'ı kazandırmaya, barut fıçısına dönüşen ANAP İstanbul örgütünü yatıştırmaya yetmemişti. Özal'ın muhafazakârlara gönderdiği haber, ANAP kulisine yayıldı:

"Böyle olmaz. Çekilsinler. Hepsini affedeceğim!"

Mesajı alan muhafazakârların yanıtı, "Hayır" oldu.

Not defterimden:

(4 Mart 1991 Pazartesi) İptal kararının ardından kongrenin 28 Nisanda yapılacağı bildiriliyor.

Semra Hanım'ın il listesinde –neredeyse– bütün bir aile arz-ı endam eyliyor.

Kızı, oğlu, gelini... Akbulut'un kardeşi. Liste gece AA'dan geliyor.

Demirel'e listeyi söyledim:

"Çok iyi" dedi: "Bu liste seçilsin!"

Semra Hanım, 'birleştirici' olacağını söylüyor ama, olaylar Semra Hanım'ın 'ayrılıkçı' olacağını gösteriyor. Genel başkan adaylarından Hasan Celâl Güzel, bana "Politikada riya ve yağcılık hiçbir zaman bu denli yoğunlaşmadı. Çanak yalayıcılarla politika yapmak mümkün değil" dedi.

15 Şubat 1991'deki yayınları nasıl anımsamaz insan: Yağdanlıklar, "Politika bayrağını şimdi de Semra Özal teslim alıyor. Eşinin Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra ANAP'ta görülen 'lider boşluğunu' doldurmaya çalışacak" diye yazıyorlardı.

Ne günlere kaldık Yarabbi! Emniyet Müdürü Mehmet Ağar –o tarihlerde sahneye giriyor– İçişleri Bakanı Aksu, Semra Özal'ın, "Kongrede ne can güvenliği ne de seçim güvenliği vardı" içerikli savlarına laf yetiştiriyorlar.

Bir Cumhurbaşkanı'nın eşi, üstelik iktidar partisinden bir Cumhurbaşkanı eşi... Can ve seçim güvenliğinden yakınıyor.

"Peki, mücadeleye devam edecek misiniz?"

"Pek tabii" diye yanıtlıyor Semra Hanım: "Ben vazgeçmem!"

Yeni slogan mı? "Umut Semra, unut Semra!"

(5 Mart 1991) Ali Baransel aradı; Özal, Harbiye Orduevi'nde ilçe başkanlarını, delegeleri kabul ediyormuş.

Kongre ile ilgili soruları nasıl yanıtladığını, olanağı yok, tahmin edemezsiniz, hatta düşleyemezsiniz:

"ANAP'ın iç işi" diyor Özal... Yaaa! Kongreyle baştan sona ilgilenen, eşini seçtirmek için Bakan azillerine varan eylemlere girişen Özal, İstanbul İl Kongresinde olup biteni 'partinin iç işi' diye yorumlamaz mı?

Hey gidinin dünyası, hey!

Ne ki, bu yanıtı "Özal'da geriye adım" diye yorumlayanlar var aramızda.

Semra Hanım adaylıktan vazgeçebilirmiş!

Kongre iptal edilmiş; Harbiye Orduevi'nde Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında 'kongre değerlendirmesi' yapılıyor. Semra Hanım'lı ve Mustafa Taşar'ın da katılımıyla.

Yeni siyasal manevra olanaklarının doğduğuna karar veriliyor; Cumhurbaşkanı –gölgedeki fiili Başbakan, gölgedeki ANAP fiili Genel Başkanı– Turgut Özal, İzmir'e gidiyor ve kongreyi 'partinin iç işi' diye yorumlayıp işin içinden –şimdilik– sıyrılıyor.

Maske bir kez daha aşağıya: Özal, Manisa'da, Gazeteciler Cemiyeti'nin 'Yılın Adamı' ödülünü alıyor. Ama Başkent'te, Yıldırım Akbulut faaliyette. Yasal olarak gerçek genel başkan olan Akbulut'un İstanbul ilçe başkanlarına söyledikleri, Cumhurbaşkanı'nın elini fiili siyasetten asla çekmediğinin bilmem kaçıncı kanıtı olmuyor mu?

"Eğer Semra Hanım'ın başkanlığını kabul etmezseniz, Cumhurbaşkanı MKYK üyelerini teker teker çağırıp istediği kararı çıkartır. MKYK'ya kongreyi iptal ettirir ve Büyük Kongreyi İstanbul'suz toplarız" diyor.

Daha çok tabana dayanan aday Talat Yılmaz'ın sesi yükseliyor:

"Adaylıktan çekilmeyeceğim."

Çaresiz bir parti, çaresiz bir genel başkan, çaresiz bir MKYK!

Çünkü; MKYK toplanıyor, havanda su dövülüyor. Sonuç yok!

Oysa, Akbulut Özal'a tercüman olurken diyor ki: "Özal 'ya olacak, ya olacak' diyor."

MKYK üyelerine daha değişik tonda konuşuyor: "İstanbul

Kongresindeki seçimden Semra Hanım değil, Cumhurbaşkanı çıkacak.

Ben Cumhurbaşkanı ile kavga etmek istemiyorum."

Güzel ama, partinin başından kopup Çankaya'da soluğu alan Özal'ın ne olduğu ya da ne olmadığı hâlâ anlaşılmış değil parti örgütlerinde.

Üstelik, bir kongrede 'aile adına' devlet bürokratları gövde gösterisi yapıyor. Bu önemli noktayla uğraşan yok.

Artık, skandal gelişmeler Türkiye'yi dışarıya taşıyor.

10 Mart 1991'deki gazetelerde Newyork Times'da yayımlanan bir haber baş köşeye oturuyor:

Türkiye kaynaklı ve Clyde Hiberman imzalı bir haber, Türkiye'de "Kahvelerde, minarelerin altında, her yerde 'hanedan' dedikoduları yapıldığından" söz ediyor.

"Bu sözcük Amerika'da, salon operalarında görülen iktidar mücadelelerini, aile komplolarını çağrıştırır. Ama Türkiye'de durum gerçek. Cumhurbaşkanı ve eşi Türkiye'yi buyrukla ve küstahça yöneten modern hükümdarlar haline geldikleri konusundaki iddiaların kuşatması altında" diyor.

Semra Hanım'ı elinde puro, bardağında viskiyle modern ve laik bir Türk kadını diye oldukça övüyor. Ama, karı-koca Özal'ları şöyle de tanımlıyor:

"Turgut Özal kurucu baba - Semra Özal kurucu ana."

Kuşku yok; Özal'ların ülkeyi ve sonunda partiyi getirdikleri nokta, daha çok muhalefet partilerinin işine yarıyor, yarayacak.

Yeryüzünde muhalefetin bu denli kolay yapılabileceği bir başka ülke yok herhalde.

Demirel, bir kez daha rahatlamış olacak ki, partiye verdiği talimat 'yeni günleri artık rahatlıkla müjdeliyor':

"Sıkıntı ve şikâyetlerden ülke bunalmıştır. Bu devir kapatılacaktır."

O güne kadar seçimden bir olasılık olarak söz eden DYP lideri kafasındaki yargı değişikliğini tek bir cümle ile açığa vuruyor:

"Sandığı halkın önüne getireceğiz, ama önce onun hakkını vermek lazım."

"Onun hakkını vermek!" Ne demekse?

Akşam üzeriydi. Demirel'le telefonla görüşüyorduk.

Çalışmalarını anlatıyor. Parti içi sorunlarda yine Saadettin Bilgiç adı geçiyor. "Ne zaman parti yönetiminde görev almasa bir şeyler karıştırıyor" diyorum. Doğruluyor. "Şantaj yapıyor" diyor: "Eski Demokrat Partililerle, o çekirdek kadro ile. Kimse uymaz ona."

ANAP İstanbul İl Kongresi olaylarına değiniyor:

"ANAP (oysa Özal demek istiyor) karnından yara aldı. İki gündür örgütle toplanıyoruz: Bizimkilerden biri 'Karısını seçtiremeyen adamdan hayır mı gelir' dedi. Ölçü bu."

Hâkim ANAP İl Kongresi için 28 Nisanı uygun görmüş. Ferruh İlter'le konuştum. "Taşar'ı nereden bulup çıkardıklarını" sordum:

"Biz, 20 milletvekili" dedi, "İbrahim Özdemir'i önerdik kongre başkanlığına, ama kabul ettiremedik."

İşte, sonuç!

Kongre sonrası doğal olarak hükümet sorunu gazetelerin gündeminde ilk sırayı alıyor. Şaşkınlık. Akbulut, kabinede "Bu gidiş bindiğimiz dalı kesmektir" dedikten sonra, şaşkınlığın gerekçesini şu kısa soruyla veriyor: "Biz ne yapıyoruz?"

Elbette, partide bilen yok. Ama, Semra Hanım'ı seçtirmek için liberallerin sarıldığı 'laiklik sloganına' Hasan Pulur'dan tatlı-sert bir yanıt:

"Eğer laiklik Semra Hanım'ın eteğinin boyu ile açık başına kalmışsa ört ki ölem" diye yazıyor.

Bizim Faruk Bildirici'nin ANAP Genel Başkanını tanımı ise harika:

"Akbulut, çift günlerde Özal'ı destekliyor. Tek günlerde direniyor!"

Ertuğrul Özkök'ün yazdıkları Özal'da pişmanlık belirtilerini mi yansıtıyor, yoksa iç ve dış siyasette, özellikle ekonomide bir deha düzeyine çıkardıkları Özal'daki görüş noksanlığını, daha doğrusu bozgunu mu anlatıyor, karar vermek güç.

Özkök, Özal'a neden böyle krize varacak bir işe soyunduğunu sormuş.

"Şaşırtıcı bir cevap aldım" diyor:

"Ben işin bu kadar büyük bir krize gideceğini tahmin etmiyordum."

Maşallah! Oysa olayı baştan sona davranışlarıyla krize dönüştüren bizzat kendisi.

'Aile serüvenleri'nin ardı arkası kesilmiyor.

Bu ne biçim Cumhurbaşkanlığı? Markos'un sarayını geçti. Çünkü, İstanbul söylentileri henüz kapanmamışken, birden ortalık Efe Özal'ın borsaya gönül verdiğini açıklayan haberlerle çalkalandı. Bir menkul değerler şirketine ortak oluvermiş.

Borsa çevrelerinde 'insider trading – bilgi sızdırarak' haksız kazanç sağlama tartışmaları ayyukta!

Demirel derhal harekete geçti. Ekonomik göstergelerin iyi olmadığına işaret ediyor. Cumhurbaşkanı'nın oğlu Efe Özal'ın aracı kurum olarak işlem yapmaya hazırlandığı İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndaki son gelişmelere değinerek sözlerini sürdürüyor:

"Borsaya sürülen senetlerin daha önceden kapatılması varsa bu borsa değil soygundur. Devletin yönetiminde bulunanlar, genel işlerinden haberdar olabilecek kişiler, borsa oynayıp zengin olmayı akıllarına koyabilirler. Bu, istismardır, soygundur. Kanunlarda bu konuda boşluk var. Bu boşluk tıkanmalıdır."

Yasalardaki boşluğu 'tıkamak' için; bana bir yasa önerisi hazırladıklarını söylüyor Demirel. 'Devlet hizmetinde olanların ve yakınlarının borsada oynamalarını yasaklayan' bir yasa önerisi. Yasa için varsayımlı bir de gerekçe söylüyor:

"Semra Hanım borsada oynadı ve 350 milyon kazandı! Doğru ya da değil; Efe borsaya soyunursa arkasından piyasaya sürülecek söylentiler elbette böyle olacak.

Peki nasıl kazandı borsada? Örneğin Adana Çimento senetleri kapatıldı. İki misli prim yapıyor! Anlıyorsunuz ya?

Bunlar, vahşi kapitalizmin kokuşmuşluk halidir.

Ya da 3 milyar kazanıyor, Semra Özal'ın kongre masrafları için 200 milyonu –helal olsun diyerek– veriyor. Bir koy, üç al, aslında bu!

Ah, evet! Anımsatalım: Türkiye'nin Körfez krizinde bir koyup üç veya yirmi alacaklarını söyleyenlerin yanılgısı ortaya çıktı:

Körfez krizinde Türkiye'nin zararı 30 milyar dolar!

76

ANAP o hale düştü ki; ne şişin yanmasını istiyor ne de kebabın.

Öyle ama, her çevreyi memnun edecek, ANAP'ı kamuoyunun gözünde düştüğü çukurdan çekip çıkaracak ne yapılabilirdi?

Ya Semra Hanım, burnundan kıl aldırmayan kişiliğinden ödün verecek ya da Talat Yılmaz 'pes' ettiğini açıklayacak!

Ara bir fomül yoktu. Akbulut istediği kadar "Çare bende" desin, çaresizdi. Bu türden tartışmaların, hatta her gazetenin 'sağlam kaynaklara dayanarak' yayımladığı formüllerin konuşulduğu sırada, Demirel bana "Sağlam ve güvenilir bir kaynaktan gelen habere göre Talat yatmış, iş tamam" dedi.

Oysa, Demirel'in bu bilgisini doğrulayacak herhangi bir ipucu, bir işaret yoktu ortalıkta. Ama, Talat'ın 'yatması' bir muhalefet partisinin işine niçin geliyordu? Demirel'e "Semra Hanım'ın İstanbul'a il başkanı olması ANAP'ı daha çok batağa itmez mi?" diye sordum, yanıt vermedi. Belki de, 'muhafazakârların egemen olacağı İstanbul'dan çekiniyor veya Güneş Taner'in söylediği gibi –zayıf bir olasılıkla– ANAP'ı hacı hoca takımının ele geçirmesini istemiyordu.'

Hepsi birer olasılıktı. Siyasetçilerin hangi noktaları –kendileri için– daha yararlı bulduklarını asla anlamak olanaklı değildi. Bize aykırı gelen, siyasetçiye uygun düşüyor.

Ne ki, Demirel, "Seçim paklar bu işi" demekle yetindi.

Mülkiyeliler Birliği'ndeki siyasal parti liderleriyle yapılacak toplantıyı geçen ay vali engellemişti; dava açılmış, izin çıkmış. "Necmettin Bey geldi avanesiyle" diyordu Demirel: "İpe sapa gelmez neler söyledi, neler."

İstanbul 'olayı' artık gerilere düşüyor. Ön plana geçecek yeni olayların ilk işaretleri görülüyor. Ama hâlâ birinci sıradaki haber, il kongresi. Akbulut, arkadaşlarıyla bir çözüm bulacağına güveniyor. Daha doğrusu bulacağı çözümü arkadaşlarının kabul edeceğine inanıyor. Söylediği bu.

Gazeteci, Akbulut'a soruyor: "Bulduğunuz formülü dün (8 Mart 1991) Çankaya'yı ziyaretinizde Cumhurbaşkanı'na söylediniz mi?"

Akbulut öyle bir yanıt verdi ki; eşim Esin dakikalarca güldü.

Başbakan yanıtında, "Cumhurbaşkanı bu işlere müdahil olmaz.

Sayın Özal'a genel çerçeveyi anlattık. Pek itirazı da olmadı. Belki de fazla ilgilenmedi," dedi.

Esin'i kahkahalarında yalnız bırakmadım.

Bir partinin genel başkanı, o partiye bir tarihte genel başkanlık yapan insanın eşine söz geçiremiyor. Yıldırım Akbulut'un bulup Özal'a aktardığı kendi hazırlayacağı formül, liste ile kongreye gidilmesi... Semra Hanım, "Listeyi kendim yaparım" diye direniyor.

Bizler, izlediğimiz gelişmelere hem güler hem de ne hallerdeyiz diye hayıflanırken, Amerika'dan gelen haberler Özal'ın 'siyasal becerilerini' övüyor.

Amerikan yönetiminin "Körfez krizi sırasında fevkalade kararlılık gösterdiğini" söyleyerek övdüğü Turgut Özal'ın Türkiye'deki becerilerine kanıt olan şu diyaloğa bakınız:

Ertuğrul Özkök: "Semra Hanım'ın geri çekilme ihtimali var mı?"

Turgut Özal: (Tereddütlü bir sesle) "Dur bir bakalım!"

Ertuğrul Özkök: "Bu konuda kafanızda bazı tereddütler mi var?"

Turgut Özal: "Ben bu konuda konuşmam."

Ertuğrul Özkök'ün notu: "Semra olayı, Turgut Özal'ın canını fazlasıyla yakacak bir noktaya ulaşıyor. ANAP kurulduğundan beri ilk defa parti üzerindeki kontrolünün azaldığını görüyor."

'Gidişat ve görünüş' gerçekten de böyle. Zaten, iki arada bir derede Özal. (Milliyet'e göre) Semra Hanım, 'koşulsuz başkanlık'ta direniyor ve 'toptan tavize' karşı.

Özal Moskova'ya hazırlanıyor. ABD'den yazan Derya Sazak; biz olağanüstü yardım beklerken, "Tam tersine" diyor: "Amerikalılar 'Saddam Türkiye için de bir tehdit değil miydi? Biz bu tehlikeyi ortadan kaldırdık. Bundan fazla ne bekliyorsunuz? En büyük kazanç galiplerin tarafında olmanızdır' diyerek büyük beklentilere kapıyı kapıyorlar."

Harpokulu'nda laiklik üzerine konuşan Özal'ı dinleyen Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş ayaklarını uzatarak oturuyor.

Üç günlük Doğu gezisinden dönen Hasan Cemal'le Uğur Mumcu'nun izlenimleri benim saptayıp söylediğimde inanmadıkları kimi gerçekleri içeriyor.

Generaller Özal'la dalga geçiyor. Albaylar ağır bir dille konuşuyor. Askerler sorunları çok iyi biliyor, saldırı olmazsa savaşmayacaklarını bir kez daha doğruluyorlar. Özal'ın "Hantal ordu, savaşacak komutanlar arıyorum" sözlerinin büyük tepki uyandırdığı bir kez daha anlaşılıyor.

Özal, Harpokulu'na olumsuz izlenimleri silmek amacıyla gitmiş olabilir.

Dışişlerinden (Tugay Özçeri'den) gelen bilgiler daha net:

"Ne pasta, ne masa! Camp David ise uyutma!"

Artık kimi bilgiler öyle geliyor ki, hızla, ardı ardına. Demirel Dışişlerinden gelen bilgileri doğruluyor. Türkiye ne güvenlik örgütünde yer alacak, ne de ekonomik işbirliği içinde.

DYP liderinin bana söyledikleri arasında şu bilgi de var: "Sağlam bir kaynaktan aldık. Özal, Suudi Arabistan'a asker göndermek istedi, reddettiler. Araplar bizim işlerine karışmamızı istemezler" dedi.

Ne masa, ne pasta! "İşte bu yüzden" diyor Demirel, "şimdi savaşa asker göndermediği için dövünüyor."

Sözlerine açıklık getiriyor: "Hatta benim Özal'ım bölgede jandarma görevi verilse hemen kabul eder, ama Arap kabul etmez dememdeki neden budur."

Demirel'e göre, Arap âleminde asıl patırtı, ölen Arap askerinin sayısı belli olunca başlayacak.

Rakamları ABD kaynaklı:

"Irak'ın 500 bin askerinin 300 bini elinde. 100 bini esir. 100 bini kayıp. Kaçı ölü, kaçı kaçak, kaçı sığınma bilinmiyor. Bu rakam ortaya çıkarsa gürültü büyük. Saddam –ben şeytanın avukatlığını yapıyorum– her şeyden daha beter bir tehlike... Bu rejim Irak'ta ayakta kalırsa?.."

Newyork Times'daki 'Hanedan' yazısına göz atmış. Hanedanlık iş var ama "gayrı meşru" diye yazıyormuş:

"SHP'nin 'gölge kabine' kurmasına gerek yok" diyor Demirel. "Asıl gölge kabine var orta yerde... Akbulut'unki.

Türkiye'de çarklar kendi başına dönüyor. İrtibatı sağlayacak mil kırık, yok. Hükümet, Meclis, basın, üniversite, partiler... Hepsi ayrı dönüyor.

Moskova'ya işadamları da gidiyormuş. Özal'la birlikte. İşadam-

ları sanki Özal'la gitmeye göbek atıyorlarmış ve Özal'ın itibarı iade edilmiş gibi. Oysa, basına gönderildiği gibi işadamlarına da faksla davet gitmiştir. Herif işadamı. Reddedecek değil ya."

Cumhurbaşkanı Özal, Moskova'ya gidiyor ve siyaset gündemine yeni bir madde giriyor.

Öyle bir madde ki, canlılığı yıllarca sürecek. Türkiye'nin bütünlüğü üzerinde oynanan oyunlar bir gün öyle, bir gün böyle değişecek.

Kürt sorunu!

Özal'ın elinde çok tehlikeli virajlar alacağa benziyor. Özal'ın Kürt sorununa bakış açısıyla genelde Türkiye'deki sağlam güçlerin, Misak-ı Milli'ye bağlı kalanların bakış açıları arasında çok büyük farklar var.

Özal Kürt konusundaki kesin görüşünü bu zamana kadar kesin çizgileriyle açıklamadı.

Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulmasına karşı çıkan söylemlerde bulundu.

Ama zaman geldi; Kürtlerle federasyondan söz açtı. Hatta, yanılmıyorsak bir ara Irak'taki, Suriye'deki ve İran'daki Kürtleri Türkiye'ye bağlamayı düşleyen –Özal bağlantılı– kimi görüşler öne sürülüyordu.

Fakat Özal, 'devletin' duyarlı olduğu bu konuda kesin söz yerine, "Sorunu tartışmanın daha doğru olacağını" ifade ederek gerçek görüşlerini açıkça söylemekten kaçındı.

Örneğin, federasyon savı anımsatılınca, yalanlıyor, "Hayır, ben federasyon konusunun da tartışılmasına yanlıyım. O nedenle federasyon görüşünü ortaya getirdim" diyordu.

77

"Gizli"

Kürt örgütleriyle ilişki... Bomba, Özal'ı Moskova'ya götüren uçakta patlıyor.

Cumhuriyet'ten Hasan Cemal uçakta.

Moskova'dan şu haberi geçiyor:

"Cumhurbaşkanı Özal, Moskova yolunda gizlice Ankara'ya gelen Talabani ve Barzani'nin temsilcisi (Dizari) ile Dışişleri ve MİT elemanlarının görüştüğünü açıkladı."

Soru: "Celal Talabani'yi Ankara'ya davet etmişsiniz, doğru mu?"

T.Ö.: "Ne o yani, görüşmeyelim mi?"

Soru: "Hayır, soru o amaçla sorulmuyor."

T.Ö.: "Yanlış mı olur konuşmamız? Bu konuda herkes konuşuyor onlarla. Ben diyorum ki, Amerika konuşuyor, İngilizler konuşuyor, Fransızlar konuşuyor. Onları şöyle böyle yönlendiriyorlar."

Soru: "Siz de konuşacak mısınız?"

T.Ö.: "(Gülerek) Konuştuk bile."

Soru: "Ne zaman, siz mi görüştünüz?"

T.Ö.: "Geçen hafta. Hayır, ben görüşmedim. MİT ve Dışişleri bürokratları." (11 Mart 1991)

(13 Mart 1991) Talabani, Ankara'dan "Siyasal destek sözü aldığını," PKK konusunda 'anlaşamadıklarını' açıklıyor.

Bir aşiret reisi, bir devlet başkanı gibi konuşuyor. Oysa Türkiye iki Kürt aşiretine el uzatırken; "Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve Irak'ın tek devlet olarak varlığının devamına yönelik bir tehdit oluşturmamaları koşuluyla Talabani ile Barzani'ye 'destek ve sempati' mesajı veriyor." Resmi görüş bu.

Talabani, ilk 'temastan' sonra, sürekli olarak Türkiye'ye karşı; PKK ile Apo'ya 'sempati'den de öteye 'işbirliği içinde' bir tutum izliyor.

17 Kasım 1997'de çağrı üzerine Van'a giden gazeteciler topluluğuna Genelkurmay yetkililerinin verdiği brifingte PKK ile yapılan mücadele özetlenirken şöyle bir değerlendirme yapıldı:

"PKK, 1984 Ağustosunda Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla eyleme başlamıştı.

1987'de tasfiye aşamasına gelindi. Ancak sıkıyönetimden olağanüstü hale geçiş, tasfiyenin tamamlanmasına engel oldu.

1990'da yine tasfiye aşamasına gelindi. Bu kez Körfez krizi olumsuz etki yaptı.

1992'de birinci Kuzey Irak harekâtı sırasında PKK'yı 'imhadan' Talabani kurtardı."

Türkiye'nin dışında; İngilizlere, Amerikalılara çalışan Talabani, Türkiye'ye gelip gidiyor, aldığı bilgileri bir Apo ajanı gibi PKK'ya aktarıyordu.

Bu arada yüzlerce masum insan öldürülüyor, güvenlik güçleri şehit ediliyor.

Aramızda gezen, T.C. Cumhurbaşkanı'nın iltifatına mazhar olan Türk düşmanı Kürt aşiret reisi işte böyle bir insan. Özal'ın temas kurulmasına olanak tanıdığı insan, katillerle işbirliği yapan bir Türk düşmanı.

Türkiye, Talabani'nin gerçek yüzünü ancak son yıllarda görebildi ve... ilişkiyi kesti.

Zaten Talabani de artık gerçek yüzünü göstermişti. PKK ile, İran ile 'dostluk ilişkileri' içindeydi.

78

Türkiye, Özal'ın attığı adımlarla Kuzey Irak Kürt aşiretlerine "resmen 'muhatap' oluyor."

Özal'a göre, "Kürt aşiret reisleriyle konuşmakta çekinilecek bir şey yok. Netice itibariyle bunlar, vaktiyle bize düşman olan insanlar değil. Dost olmamız lazım."

Oysa, bir gerçek sırıtıyor: Kürt aşiretleri, Irak yönetimine karşı savaşıyorlar. Saddam'a kim karşı çıkıyor ve savaşıyorsa, onlar Batının gözbebeği.

ABD yönetimi, Özal'ın davranışını genel olarak 'olumlu' buluyor.

Ama muhalefet –bir gerçeği– vurguluyor:

"Özal'ın girişimleri ABD'de hazırlanan senaryoların bir parçasıdır!"

Ve:

Özal, Moskova'dan döndükten birkaç gün sonra ABD'ye gidiyor.

Kürt sorunu, Türkiye'nin belli başlı sorunu.

Ankara kaynıyor. Muhalefet ayakta. Türkiye'nin bütünlüğünde duyarlı olan aydınlar, yazarlar, çizerler... Özal'ın ne yapmak istediğini araştırıp duruyorlar.

Demirel, "Gizli görüşmelerde neler konuşulduğunu" soruyor Özal'a:

"Açıkla, açıkla!" diye sesleniyor.

Erdal İnönü, Özal'ın artık "Devlet tanımaz, devleti yok sayar bir duruma geldiğini" söylüyor. Ne ki, Özal, içerdeki Kürt sorununa 'çözüm arayan,' Kürtçe konuşmaktan etnik bağımsızlığa kadar 'istekleri' olan kesimlerin desteği altında. Basının önemli bölümünden de güç alıyor.

Demirel, dayanamıyor: "Eğri oturup doğru konuşalım. Yani iş Türkiye'yi parçalamaya mı kaldı? Bir bütün Türkiye kime batıyor?" diyor. Tabii, 'kime batıyor' derken isim vermiyor.

ANAP'ta genel başkan adayı Hasan Celal Güzel, 'sabık liderine' bindiriyor: "Milletin mukadderatı ve geleceğiyle ilgili konuda TBMM ve hükümeti devre dışı bırakarak 'tek kimsenin tehlikeli arayışlar içine girmesini' kabul edemeyiz."

Daha komik bir olay geliyor gündeme: Hasan Celal Güzel, Türkiye'nin yitirdiği olanakları anımsatırken, Başbakan Yıldırım Akbulut'un, 'Kürtlerle görüşmeleri MİT'ten, hem de birkaç gün sonra öğrendiğini' söylüyor ve bu haber gazetelerde yer alıyor.

Devlet Bakanı Vehbi Dinçerler'in doğru 'teşhis'i: "Federasyon fikri ima edilmek isteniliyor." Soruyorum Dinçerler'e; Başbakan'ın kabinede açıklama yapmadığını söylüyor.

Körfez krizi boyunca Ankara'nın eşiğini aşındıran dostlarımızdan gelen işaretler ise iç karartıcı. Hiç beklemediğimiz ve asla istemediğimiz bir oluşuma yeşil ışık yakar cinsten.

İngiliz Dışişleri Bakanı Douglas Hurd; "Savaş sonrası bir düzenleme gereği olarak İngiltere, Irak Kürtlerinin 'özerk bir yönetim biçimine kavuşmasını' desteklemektedir."

Kuzey Irak'ta savaş. Kürtler, Bağdat'ı zorluyormuş. Saddam'ı düşüreceklermiş. Musul'un Kürtlerin eline geçtiğine, savaşın Güney

sınırlarımızda, Habur Kapısı yakınlarında sürüp gittiğine değinen haberler geliyor.

Uluslararası platformlarda yeni arayışlar, Türkiye üzerine yeni baskı planları... Stockholm'de 'Uluslararası Kürt Konferansı' toplanıyor ve sonuç bildirisi;

"Kürtlere kültürel özerklik" sloganı ile sonuçlanıyor.

Ama bu slogan Türkiye'de büyük destek görüyor. Devlet politikasına dönüşüyor demeyelim ama, hükümet ve tabii Özal tarafından benimsenen bir içerik alıyor.

Anayasa'da ve yasalardaki değişiklik bir paket halinde hükümette ele alınıyor. Kürtçe konuşma yasağını kaldıran yasa taslağı Bakanlar Kurulu'na geliyor. 141, 142, 163. maddeler ile birlikte...

O günlerden sonra Türkiye'de yoğunlaşan konu, daha doğrusu sorun: Kürt 'realitesi.'

Not defterimden:

'İki Talabani' yani ikiyüzlü Talabani'ye ait bilgiler Amerikan basınında yazılı.

Irak muhalefetinin ünlü ismi Kürt lideri ve belki de gelecekte Irak'ta iktidar koltuğunda göreceğimiz Celal Talabani, "Sayın Özal'ın başlattığı süreç ilerler ve gelişirse Türkiye; sadece Irak'takiler değil aynı zamanda İran ve Suriye'dekiler de dahil olmak üzere Ortadoğu'daki 20-25 milyon Kürt'ün hayranlığını ve desteğini elde edecektir," diyor.

Talabani Türkiye'de Özal'a böyle pompalanıyor.

Amma... Tam tamına aynı gün aynı Talabani'nin Amerikan Kongresi'nde katıldığı bir toplantıdaki sözleri Washington'dan Ankara'ya yansıyor:

"Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Irak'ta Araplar, Kürtler ve Türkmenler arasında bir konfederasyon kurulmasını savunuyor. Irak'taki yarım milyon Türkmen için konfederasyon savunulurken Türkiye'deki Kürtlerin sayısının 15 milyon olduğu dikkate alınırsa bizim de Türkiye'de Türkler ve Kürtler arasında konfederasyon isteme hakkımız doğmaz mı? Türk Cumhurbaşkanı bu konfederasyon modelini Türkiye için de uygulamayı düşünmelidir."

İşte, adam bu, Talabani bu!

Üstelik, daha başka bir gerçeği öğreniyor Türk kamuoyu. Körfez krizi sırasında Talabani Amerika'da. Washington, 'bizi kızdırmamak, tedirgin etmemek için' Talabani'nin ziyaretiyle ilgili resmi soruları "Haberimiz yok" diye karşılıyor.

Özal'ın Alman Frankfurter Allgemeine'ye verdiği demeç Kürt sorununda yeni dalgalanmalar yapıyor: Alman gazeteye, "Irak'ta Kürt devletinin kurulmasının Türkiye'ye tehlike yaratacağını sanmıyorum" diyor.

Tabii bir sonuç: Paris Kürt Enstitüsü sözcüsü Shewki, "Özal eğer Irak'ta bir Kürt devletine 'evet' diyorsa, neden Türkiye'de de bir Kürt devleti kurulmasın?" diye bir demeç veriyor.

Öte yanıyla Amerikalıların Talabani'yi ABD'de konuk etmelerinden sonra çıkan tartışmada, "Resmi bir ziyaret yapmadı, hükümetle görüşmedi" yolunda mazeret bulmaları da mide bulandırıyor.

Türkiye'de yeni bir irdeleme giderek güçleniyor. Uluslararası Çekiç Güç'ün Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurulması için 'fiilen rol oynadığı' yaygınlaşıyor.

Öyle ki Kuzey Irak'ta otonom bir Kürt devletinin kurulması isteklerini de aşarak, doğrudan Türkiye sınırları içinde bir Kürt devletinin 'vücut bulmasına' yönelen istekler, uluslararası zeminlerde güçleniyor.

Hükümet başkanının, iki Kürt aşiretiyle görüşmeden iki hafta sonra ANAP Grup toplantısında verdiği izahat, "Kürt liderleriyle 'savaştan sonra Irak'taki karışıklığın boyutlarını tespit' edebilmek" noktasında toplanıyor. (19 Mart 1991)

"Kendileri" diyor Başbakan Akbulut: "Kürt devleti kurmayı amaçlamadıklarını, PKK ile ilişkileri olmadığını söylediler. Biz devlet olarak herhangi bir taahhütte bulunmadık."

Akbulut, o konuşmada Türkiye'nin değişmez, ödün vermez politikasını açıklıyor:

"Türk devleti üniter bir devlettir."

80

Bu kesin vurgulama, gerçeğin bir kez daha söylenip saptanması –o günün koşullarında ve ortamında– rahatlatıcı oluyor.

Kimi çelişkiler birden su üstüne çıkıyor: Anımsıyoruz; Özal, Tokyo'ya giderken Tahran'a uğruyor ve Devlet Başkanı Rafsancani ile 7 saat süren bir görüşme yapıyor. Bu görüşmeden önemli bir karar çıkıyor: "İran, Suriye ve Türkiye'nin, Irak'ın kuzeyinde bağımsız bir Kürt devleti kurulmasına karşı oldukları" açıklanıyor.

Ve şimdi... Belki bağımsız Kürt devletine doğru değil. Ama uluslararası açılışlar Kuzey Irak'ta, hatta Türkiye sınırları içinde Kürt devleti özlemini dile getiriyor.

Bir zamanlar Saddam'la işbirliği yapmış Talabani. Irak Kürtleri Kerkük petrollerini ele geçirenin Irak'a egemen olacağını düşünüyorlar. Belki petrolden yüzde 50 pay istiyorlar. Kürtlerin öne sürdüğü mantığa göre, petrol alanları Kürt bölgesidir.

Federal bir yapı. Zaten özerk bölgeler var. Kürt + Arap...

Bir zamanların Irak Anayasası'nın Geçici 2. Maddesi "Araplarla Kürtlerin kardeş olduğunu" yazıyor. Ya Türkmenler? Azınlık! Zaten nüfusun yüzde 2'si.

Saddam, Kürtleri Kürtlere vurdurdu. Arap dağa çıkmadı, Kürt ovaya inemedi.

Şimdi... Örneğin Talabani ile Mesut Barzani birbirlerini hiç sevmezler.

Yani? Kuzey Irak'ta Kürdü, Kürde vurdururlar!

81

Çankaya'ya yakın çevreler, "Özal bu kez" diyor; "Kürtlere 'hami' rolünü bir başka devlete, eskiden olduğu gibi, örneğin Sovyetler'e veya İran'a bırakmak istemiyor."

Alman gazetesine dediği gibi, 'Kuzey Irak'ta azınlıklardan oluşan bir federasyona karşı çıkmaması' ve Talabani ile 'gizli görüşmeler'e ışık yakması... Özal'ı, Kürtlere 'hami rolüne' soyunmaya kadar götürüyor.

Özal'ın politikası, "Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulması kaçınılmaz ise ve ABD senaryosu bu yolda yazılmışsa; hiç değilse, Türkiye'ye rağmen değil, Türkiye'nin kanatları altında olsun" mantığına dayanıyor.

Bu görüş, irdeleme ve politik savlarının kaynağı Moskova'ydı. Tabii, ya Özal ya da yakını olan kaynaklar.

Moskova'dan esen bir başka rüzgâr; Özal'ın Kürt planını dört aşamada anlatan bir haberdi:

" 'Cumhurbaşkanı Özal'ın Kürt sorununu çözmek için önemli adımlar atmaya kararlı olduğuna' dikkati çekiyor.

Özal'ın savaştan sonra 'Ortadoğu'da daha güçlü bir ülke olmak için başta Kürtler olmak üzere bütün azınlıkları kaynaştırmak isteğini' belirtiyor.

Özal'ın 4 aşamalı olarak düşündüğü planın ilk ayağı 'Kürtçe'nin serbestçe konuşulmasını ve yazılmasını sağlayan' yasa düzenlemesi.

Meclis'teki bazı engellemelere rağmen yasakların büyük bölümü fiilen ortadan kalktı. Böylelikle Kürt halkına karşı sempatik adım atılmış oldu.

Özal ikinci aşamada Irak'ın Kürt halkına ve haklarına karşı yürüttüğü baskıyı durdurmak istiyor. Bu nedenle ister Saddam'lı ister Saddam'sız Irak yönetimine yoğun diplomatik baskı yapacak.

Özal'ın Ortadoğu'da ciddi bir harita değişikliğinden yana olmadığı belirtiliyor. Özal planının üçüncü aşamasında Irak'ta kurulacak bir Kürt Federasyonuna karşı çıkmayacak.

Son aşama ise eyalet sistemine benzer bir sistemin Türkiye'de oturtulması.

O zaman Türkiye tıpkı Amerika gibi değişik din, dil ve kültürden insanların birarada yaşadığı bir ülke haline gelecek."

Haber hangi öğeleriyle doğru, hangi öğeleriyle yanlıştı; elbette kaynak kesin olarak bildirilmediği için saptanamıyor.

Ne var ki, Özal planlarını uygulamaya girişirse birinci aşamadan itibaren Türkiye'yi kargaşaya sürükleyeceğine kesin gözle bakılıyor.

Batı basını Türkiye ile ilgili siyasal haberlere ağırlık verirken, magazin türünü de ihmal etmiyor. Örneğin Der Spiegel'de "Semra Sultan" yazısı Kürt sorununun, Körfez Savaşı sonuçlarının tartışıldığı sırada yayımlanıyor.

Alman dergisi, 'aile'yi tam isabet tanımlıyor:

Dergide, Özal'ın kardeşi Korkut'un danışman olarak görev yap-

tığı, diğer kardeşi Yusuf'un milletvekili olduğu, yeğenlerinden Hüsnü Doğan'ın Savunma Bakanlığına kadar yükseldiği, büyük oğlu Ahmet'in özel bir televizyon yayınını (o zamanki adıyla Magic Box) yönettiği, küçük oğlu Efe'nin İstanbul borsalarında görülmemiş kazançlar elde ettiği yer aldı...

...Semra Özal'ın 'milletin anası' veya 'Semra Sultan' laflarından hoşlandığı da belirtilen yazıda, Türk kadınları daha ziyade evde eşe hizmet, evi bekleme ve mümkün mertebe kamuoyunda dikkat çekmeme alışkanlığına sahip oldukları halde 'Semra Sultan'ın viski ve Havana purosu içtiğine' de değinildi.

Spiegel, il kongresinde 640 oy verildiği halde sandıktan 670 oy çıktığını belirtiyor ve 'Özal'ın (tarafsız Cumhurbaşkanı'nın) emriyle kongrenin ertelendiğini' duyuruyor.

Beri yandan aynı günlerde Sovyetler'de yayımlanan 'Ünlüler Ansiklopedisi'nde; "Özal, hep konuklarının yanına oturur. Bu nedenle çalışma masasındaki koltuk yepyenidir" deniliyor.

Ansiklopediden alıntılar:

"Genel kanı Özal'ın sohbeti hoş biri olduğu yolunda. Ankara Büyükelçimiz Çerniçev anlatıyor: 'İlk tanışmamızda bir saat boyunca sözümü kesmeden beni dinledi.'

Özal lezzetli yemekleri çok sever. Ufak boyuyla uzun yıllar şişmanlıkla boşuna mücadele etti.

Her fırsatta kısa bir gezinti yapıp kafeteryaya uğruyor.

Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Volkan Vural bir anısını şöyle anlatıyor: 'Bir gün geç bir saatte telefon çaldı. Açtım. Özal beni bir kafeteryaya davet ediyordu. Biz onunla otururken korumaları harıl harıl onu arıyordu.' "

Baştan aşağı Özal'ı öven 40 sayfalık yazıyı Novoye Vremya (Yeni Zamanlar) dergisi yazarlarından Yakov Borovoy yazmış.

Borovoy "...Geçen yıl Türkiye'yi ziyaret ederek liderlerle görüşmüş ve Turgut Özal'ın Başbakanlık görevine Yıldırım Akbulut'u getirmesini;

'Mükemmel bir seçim!' olarak nitelemişti..."

Erdal İnönü, "Türkiye'de herkesin, anadili ne olursa olsun serbestçe konuşmasını sağlamaktan" yana. SHP liderine göre:

"T.C. üniter bir devlet kuruluşu. Etnik kökenleri farklı da olsa insanlar bu devleti birlikte omuzlamışlardır.

Bizim amacımız üniter yapıyı koruyarak herkese demokratik haklarını vermektir.

İktidarın dış politikadaki kural dışı davranışları Türkiye'de ve dünyada başıbozuk bir yorum fırtınasına yol açmıştır. Herkes her konuda yorum yapabilir hale gelmiş, ortalık toz duman."

Demirel ise, "Türkiye'yi inanç ve etnik farklılıklarla mütalaa edersek ülkenin parçalanacağını" söylüyor, "Milletin birtakım mukaddeslerini Çankaya koltuğu için parçalamaya kalkarsanız, zehir zıkkım olsun" diyor.

'Bu kişiler' diye andığı, Talabani ile Barzani'nin 'yıllardır var olduğunu, ancak şimdiye kadar Ankara'ya çağrılıp konuşulmadığını' vurguluyor.

Demirel 'bu kişiler'in Ankara'ya çağrılmasına da, onlarla konuşulmasına da karşı! Sürdürüyor kesin irdelemelerini:

"Ama bunların yönetiminde Türkiye Cumhuriyeti, giydirilmiş olmaktan çıplaklığa dönüştürülmüştür. Bunlarla yapılan konuşmaların zaptı yoktur. Talabani 'Irak'ta otonom Kürt idaresi kurulması için, Türk hükümetini ikna ettik' diyor."

Sert ifadelerin dozu artıyor ve DYP lideri, Özal'ı 'gaflet, dalalet ve hıyanet içinde bulunmakla' suçlayınca, Adliye koridorlarının ucu gözüküyor. Demirel aleyhine 500 milyon liralık tazminat davası açıyor Özal.

Demirel'in karşılığı: "Millete dava ettim" oluyor.

Talabani'nin Ankara'ya hangi tarihte geldiği bile bir giz. Sonunda 8 Martta Kürt liderlerin geldiği ve birkaç gün sonra Kuzey Irak'a döndükleri öğreniliyor.

ANAP içinde Kürtlerle yapılan 'gizli' görüşmelere çok sert çıkan tek milletvekili Hasan Celal Güzel:

"Özal'ın Kürt meselesinde atacağı her adım Türk Devleti'ni yakından ilgilendirir. Böyle kapalı kapılar ardında gerilla lideri ile ya-

pılan anlaşmalar bizi bağlamaz. Turgut Özal çok vahim bir hata işliyor" diyor.

Oysa, bir başka haber daha sakıncalı: Talabani ile görüşmelerin tohumu 13 Ocak 1991'de İngiltere Dışişleri Bakanı Hurd'ın Ankara'ya gelişinde atıldı. İngiltere, Türkiye'ye "Iraklı Kürtlerin 'bizimle' temas etmek istediğini" bildirdi. Kral Fahd, Türkmenlerle Kürtleri özel uçağı ile Riyat'a aldırıyor.

Bir manzara ortaya çıkıyor: Turgut Özal; "Fransız, İngiliz ve Amerikalı, Kürtlerle konuşuyor, biz niye konuşmayalım" diyor; ama asıl, Kürt sorununu bizzat kendisi İngilizlerle, Fransızlarla ve Amerikalılarla konuşuyor!

Talabani'nin gerçek yüzü yavaş yavaş anlaşılıyor. BBC'ye verdiği bir demeç gerçek yüzünü anlamak için yeterli (13 Şubat 1991):

"Türkiye ile aramızda PKK'ya yaklaşım konusunda farklılıklar var. Onlar (Türkiye) PKK'yı bir terör örgütü olarak tanımlıyorlar. Ben ise PKK'ya 'yurtsever-devrimci bir grup' olarak bakıyorum. PKK konusunda ortak bir çizgi belirlemek mümkün olmadı.

Sınırlara gelince: Bölgedeki üç ülkenin sınırlarını –şu anda– değiştirmenin mümkün olmadığını görüyoruz. Bu yüzden demiyorum ama, en doğru çözüm, Ortadoğu ülkelerinde demokratik federatif yönetimlerin oluşmasıdır."

Kuşkusuz bir başka gizemli olay Kürtlerle bu yaklaşmadan Genelkurmay'ın ne kadar haberdar olduğunun bilinmeyişi.

Genelkurmay Genel Sekreteri Hurşit Tolon Paşa'yı arayarak "Devletin geleceğiyle ilgili girişimlerden devlette kimsenin haberi yok, bu nasıl iş?" dedim.

Tolon Paşa, "Siyasal mahiyette dışımızdaki bir konudur, bilmiyoruz" dedi. Güldüm ve "Her şey açık seçik belli oluyor" dedim. Ne ki, bir süre geçti, Tolon Paşa aradı:

"Bilmiyoruz derken, ben bilmiyorum demek istedim" dedi. Belki Doğan Güreş Paşa biliyordu. Özal, sadece 'yukarı kademelere bilgi vermekle' yetindi.

DSP lideri Ecevit'e göre Özal'ın son girişimlerinin anlamı şu: "Savaş sonrasında 'ganimet sofrasında yer bulamayan' Özal, kendi başına sofra kurmaya çalışıyor."

Talabani'yle ilgili bilgiler çok çeşitli kanallardan giderek artı-

yor: Örneğin, 'münfesih' MDP'nin Genel Başkanı, emekli Orgeneral Turgut Sunalp'ten gelen bilgiler:

"Ben 1983'te partiyi kurarken emin yerlerden bilgi almıştım. Bu bilgilere göre, Suriye'de PKK'nın yetiştirdiği adamları Celal Talabani Irak'a getirerek buradan Türkiye'ye sürmüştür. Talabani budur. Sonra bu şahsı kabul ediyorlar...

...Bugün iki tehlike vardır. Kürtçülük ve irtica. Sevr'i hortlatmak isteyenler var."

Prof. Şükrü Gürel Sina (1997'de 55. Yılmaz Hükümeti'nde Devlet Bakanı): "Batıda Sevr rüzgârları eserken, Türkiye'de eyalet tasarımları ortaya atılırken bu görüşmelerin yapıldığı düşünülünce insan bir kere daha endişeleniyor."

Özal'ın Kuzey Irak'ta otonom bir Kürt devleti kurulmasına hayli 'heveskâr' görünmesine karşı, Başbakan Akbulut; "Irak'ta ne gibi bir idarenin oluşacağı hakkında yönlendirici değiliz" diye ters bir vaziyet alıyor.

Akbulut, "Kürtlerle yapılan görüşmeler açıklanmayacaktı" diyerek devletin üst düzeylerinde alınan bir kararı duyuruyor; Özal, tam tersine, Moskova yolunda sadece görüşmeyi doğrulamakla kalmıyor, tamamlayıcı bilgiler de veriyor.

Türkiye'nin Irak'la ilişkilerinin ülkenin ve ulusun çıkarları olmaktan çıktığı görüşü kamuoyuna yavaş yavaş egemen oluyor ve "Cumhurbaşkanı'nın Saddam'a olan şahsi nefreti beliriyor" (Oktay Ekşi) diye yazılar çıkıyor.

Bir başka saptama gerçeği söylüyor: "Adamlar (Kürtler) gayet dürüst davranmışlar, 'Bağımsız Kürt devletinin şimdilik hayal olduğunu' söylemişler. Ama 'Biz hiçbir zaman bir Kürt devleti kurmayacağız' dememişler. Bu yönde kimseye güvence de vermemişler."

Bakanlar Kurulu'ndan sonra Kâmran İnan'la görüştük. Ona göre, Irak'ın ne olacağı belli değil. Saddam'ın kalması mümkün değil. Kürtlerle görüşmeler PKK'yı bir süre 'tecrit' edebilir. Ama İnan diyor ki:

"Bölgede ABD ne derse, o olur!"

Erzurum'dan arıyor Demirel. Arabadan konuşuyor ama ses bir geliyor, bir gidiyor. Zorlukla "Kürt meselesi" dedim:

"Ne Kürt meselesi, densizlik!" dedi:

"Bana hiçbir bilgi gelmedi. Ateşle oynamaktır. Kim razı olur federasyon fikrine? Hatta Kürtler razı olmaz. Irak öyle yüklenir ki, orada insan bırakmaz. Bırakın bunları yahu. Erzurum'a bakın. Erzurum aç. Erzurum'da kar diz boyu. Erzurum'da yoksulluk diz boyu!"

Özal ise, Rusya'dan yeni yeni nağmeler gönderiyor Türkiye'ye. Kafasının arkasında saklı tuttuğunu, bölük pörçük cümlelerle duyuruyor. Örneğin, "Türkiye'de etnik bir mesele varsa, bu çözülmelidir" diyor.

Demirel ve öteki liderler Kürtlerle federasyon, konfederasyon veya özerk bir devlet üzerindeki varsayımlara, haberlere diledikleri kadar yüklensinler.

Talabani'nin açıklamaları sürüyor:

"Görüşmelerde Irak'taki diktatörlüğün devrilmesi gerektiği, Kürtlerin de birleşik Irak devleti içinde federe, konfedere ya da özerk bir yapı içinde haklarını elde etmeleri gerektiği konusunda görüş birliğine vardık. Cumhurbaşkanı Özal da bunu destekliyor."

ABD'nin tam desteği var diye kimi sanılar yayılıyor Çankaya'dan. Oysa, resmi açıklamalar Kürtlerle ilişkileri 'onaylamıyor.'

Demirel'den, ilk tepkisine ek yeni tepkiler aldım:

"Kürt liderlerle konuşmak ihtiyacı nereden çıkmış? Abdullah Öcalan'la konuşmak isterse ne yapacağız? Doğu Anadolu'da devlete bağlı insanlar var, bunları da kaybedeceğiz."

Söylediğine göre, ANAP milletvekilleri Erzurum'da halkın içine çıkamıyormuş.

ABD'nin Avrupa'daki şubesi sayılan İngiltere'den yankılanan görüş, Batının Kürt sorununa bakış açılarını da beraberinde getiriyor:

İngiltere Hükümeti Dışişleri Bakanı Douglas Hurd, parlamentoda Kürt sorununa ilişkin olarak yöneltilen sorulara şu yanıtları verdi:

"Irak'ın şu anda dünya ulusları topluluğuna tekrar katılması ve hatta ülkesini yeniden inşa etmesi sürecini ayrıntılı olarak görmek çok zor. Özellikle Saddam iktidarda olduğu sürece. Biz, bölgede barış ve istikrarın yeniden gerçekleştirilmesi sürecinde 'Kürt azınlığın daha geniş bir otonomi ve ulusal özlemlerinin daha yüksek bir düzeyde garanti edildiğini görmek isteriz.'

Bu aşamada bağımsız bir Kürt devleti gerçekçi değildir. Ancak gerçekçi olan şudur ki, Kürtler yaşadıkları ülkelerin sınırları içerisin-

de insanca bir yaşama düzeyine ve politik haklarını kullanma özgürlüğüne sahip olmalıdırlar." (17-18 Mart 1991)

Kuzey Irak'ta çeşitli biçimlerde tarif edilen Kürt modeli, doğal olarak Türkiye'deki Kürtlerin bağımsızlığına kayıyor. Özal'ın açtığı yol, Kuzey Irak Kürtlerine sonunda bu tartışmayı gündeme taşıma fırsatını veriyor. Talabani'den sonra Paris'teki Kürt Enstitüsü Başkanı Kendal Nazari de eski bir plağı çalmayı sürdürüyor, öteki Kürt liderleriyle aynı yolda ilerlemeye girişiyor.

"Özal 100 bin ya da 1 milyon Türkmen için Araplarla Kürtlerle federasyon öneriyor ama, Türkiye'deki 12 milyon Kürt için aynı fikri niçin geçersiz sayıyor?" içerikli demeçler veriyor.

Özal'ın ektiği tohum belki 1991 yılında filiz vermemiş ama, sonraki yıllar?..

Özal bu filizlerin yeşermesini istiyor mu acaba? Bağımsız Kürt devletine karşı mı? Devletimize karşı mı? Ama geleceğin neler getireceğini kestirmek olanaksız.

Gündem yavaş yavaş, Özal'ın ABD gezisine ısınıyor. Demirel, "Colomp'tan beri Türkiye her yıl bir kez ABD'ye gidiyor. Ne alıp geliyorlar, ayrı mesele. Ama verip geliyorlar" diyor ve Özal'ların Amerikan Başkanı'nın dinlenme merkezi Camp David'te Bush'la birlikte olmasına Türkiye açısından kuşkuyla bakıyor.

Gündemin her maddesinde yer almak tutkusuyla Özal, (22 Mart 1991) ABD'ye giderken bir kez daha manşetlere çıkıyor. 'Özal Anayasası'nın öngördüklerini açıklıyor. Bilinen öğeler. Cumhurbaşkanı'nın beş yılda bir halk tarafından seçilmesi... Seçmen ve seçilme yaşının düzenlenmesi... Faşist, komünist ve 'şeriatçı partilerin' kurulmasını engelleyen Anayasal hükümlerin kaldırılması... Özel televizyonlara olanak... vs.

Dört gün sürmesi programlanan ABD gezisinde ne verilecek, ne alınacak?

Soru üstüne soru. Ama yanıt yok. Tek yanıt; bizim sistemimizde Cumhurbaşkanı'nın bir yabancı devletle görüşmeye oturup 'bir şeyler alıp bir şeyler vermesi' söz konusu değil.

Ama, konumuz herhangi biri değil. Bir Cumhurbaşkanı. Üstelik adı da Turgut Özal.

Yani? Her şeyi yapar!

İki muhalefet partisi 'Özalizm' diye adlandırılan siyasal yöntemlere yeri geldiğinde ağır biçimde saldırıyorlardı.

Fakat, iç ve dış politikalarda hukuk tanımayan bu zihniyet, daha önceki yıllarda görülse kıyametler kopar; hatta rejimi, bu Anayasa dışı hareketleri yapanların başına geçiren eylemler gözlenirdi.

Evet, muhalefet, üzerine düşen görevi yer yer yapıyordu ama... Olayın bir 'ama'sı vardı ve soru şuydu: "Muhalefet partileri 'toplumu, toplumun çeşitli katmanlarını toplumsal eylemlere' niçin yönlendirmiyorlar"dı? 1991'de gözlenen ve yaşanan 'yönetim anarşisi'ne son vermeye neden girişmiyorlardı?

Oysa, toplumsal eylemlere girişebilmeleri için yeterinden fazla haklı gerekçeye sahiptiler.

Çoğu çevrede irdelenip söylendiği gibi; özellikle 1989 Cumhurbaşkanı seçiminden itibaren tepkilerini göstermeleri gerekirken 'pasif kalmayı' yeğlemişlerdi, yeğliyorlardı.

Neden?

12 Eylül darbesinden sonra Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Başkanlığı görevini üstlenen General Nevzat Bölügiray, nedeni açıklıyor:

"Çünkü halk hareketine öncülük yapmaları durumunda; yönetim tarafından '12 Eylül öncesini' hortlatmakla suçlanacaklarından ya da askeri müdahaleye neden olabileceklerinden korkmaktadırlar. Özellikle muhalefet '12 Eylül öncesi' kompleksini üzerlerinden bir türlü atamamaktadır."

Oysa:

Bölügiray sürdürüyor: "12 Eylül yönetimi döneminde öylesine yanlışlıklar yapıldı ki askerlerin ağzı iyice yandı ve yeniden bir müdahale düşünmeleri oldukça zordur.

12 Eylül yönetiminin, yaptığı tüm yanlışlıkların yanı sıra bir de ülkeyi ANAP gibi berbat bir yönetime teslim etmesi; muhalefetin, basının, aydın kesiminin ve halkın çoğunluğunun güven yitirmesine ve askeri müdahalelere karşı olmasına neden olmuştur. Bunların desteği olmadan askeri bir müdahalenin başarıya ulaşması çok kuşkuludur.

Askeri müdahalelerde ABD'nin desteğinin varlığı yadsınamaz. Bugünkü yönetimden daha iyi 'işbirlikçi' bir yönetim bulamayacak olan ABD'nin hele bugünkü çıkarları ortamında, bir askeri müdahaleye destek vermesi beklenemez.

İçte dışta destekten yoksun bir askeri müdahalenin başarı şansı çok kısıtlı olur. Ancak 27 Mayıs, 12 Eylül gibi ortamlardaki müdahalelere tepkiler en alt düzeyde olmaktadır.

İçte ve dışta destek bulma şansı olmayan ya da çok az olan bir müdahalede komutanlar arasında ve ordu genelinde de gerekli birliğin sağlanacağı kuşkuludur."

'Askeri müdahaleye neden olmaktan korkan' muhalefet, erken seçimi bekliyor!

84

Kenan Evren, "Ben bu adama" dedi. Adam dediği, Turgut Özal'dı:

"Türkiye'de darbe olmaz, dedim. İki şart hariç."

Özal'a söylediği iki koşulu bana yineledi:

"Bir: Şeriat. İki: Kürt meselesi. Ordu bu iki konuda fevkalade hassastır. Şeriat için ülkede biraz toparlanma var. Ama o nedir yahu? Karısını çıkarıyor laiklik adına. Olacak şey değil. Kürt meselesine gelince..." Biraz durdu, sonra;

"...Daha çok şeyler olur" diye konuştu.

Kenan Paşa ile aramızdaki söyleşi, 21 Mart 1991 günü Ankara Gazi Orduevi'nde geçiyordu. Ali Baransel de vardı görüşmede. Paşa saat 11.00'de kabul etti beni.

Not defterimden:

Bir koltukta oturuyordu. Biraz sinirliymiş gibi geldi bana. Bir bacağını sürekli oynatıyordu. Bu, sinirli insana özgü bir davranış değil mi?

Öğleden sonra Ali Baransel'le konuşurken, Kenan Evren'in sinirli halinin dikkatimi çektiğini söyledim. Baransel, "Üzerinde baskı var" diye başlayan bir açıklama yaptı:

"Özellikle son olaylar... Kürt sorunu, ordu ile iktidar, özellikle Özal'ın ilişkileri, sözleri..."

Evren'i hem sinirli hem de bozuk görmüştüm. Baransel sürdürdü sözlerini ve bugüne kadar hiç söylenmeyen ama dikkat çekici bir açıklama, bir saptama yaptı:

"Bir de şu var: Paşa'ya 'Bugünün sorumlusu sensin' diyorlar. Etkiliyor tabii."

Evren, gülümsedi. Ama, keyifli olmadığı her halinden belliydi. Sanki bu konunun açılması bekleniyormuş gibi, ben; 'Türkiye'de ne oluyorsa sizin yüzünüzden ve bugünkü manzara sizin eseriniz' diyenlerin varlığına değininceye, Paşa hemen yanıtladı:

"Neden?" dedi, adeta gürledi: "1983'te Turgut Özal'ı Süleyman Demirel desteklemedi mi? 'İyi olur, parti kur, seçime gir' demedi mi?" dedi.

Evren Paşa'nın belleğinde, belki de sinirinden, hafif bir yanılgı söz konusu. Demirel, 1983'te, askerler parti kurma izni verip siyaseti açtıkları günlerde, galiba Mehmet Gölhan aracılığıyla Özal'ı kuracakları partiyle birleşmeye çağırmış, ama kabul görmemişti.

Sonra... Büyük Türkiye Partisi'nin kapatılması, Doğru Yol'un 1983 Genel Seçimlerine girmesinin engellenmesi... Anavatan'ın tek başına iktidar olmasından sonra, Demirel'in Özal'a –eski müsteşarına– 'iyimser gözle' bakması doğaldı.

Kardeşlerini Özal'ı kutlamaya göndermesi sadece bir ağabey-kardeş ilişkisiyle açıklanabilir miydi? Elbette Demirel, iktidar olmuş, bir zamanlar yakınında görev almış bir kişiden en azından siyasal yasakların kalkması için yardım görmeyi ummuş olabilirdi.

O günlerde çıkan bir demecinde Evren'den şikâyetçi görünüyordu Özal.

"Siz NATO Başkomutanı Roger'a Yunanistan vetosunun kalkmasını sağlayacak olanak sağladınız diye söylenmedik söz kalmadı ama, bakınız o neler yapıyor?"

Evren'i rahatlattı bu sözler, gülmeye başladı: "Yeni ciltlerde" diye başladı. Anılarını yazıyor ve Demirel'le fena halde kapışıyordu o sıralar.

"Yeni ciltlerde Turgut Özal'a söylediklerim yer alacak" dedi ve anlattı:

"Ermeni tasarısı ABD kongresinde görüşülüyordu. Turgut Özal'a, ABD'ye kararı çıkarmazdan evvel tepkimizi gösteren bir hareket yapmamız gerektiğini söyledim.

'Ermeni kararı çıktıktan sonra tepki gösterirseniz, mesela üsleri kapatacağınızı söylemenizin hiçbir değeri olmaz,' dedim.

Bana 'ABD ile ipleri koparacak mıyız?' dedi. İpleri koparmayacaktık ABD ile, ama sözümüzü söyleyecek, gerekirse yerine getirecektik. Çok bozuldu.

Tamamen Amerika'ya bağlıdır. Amerika'yla dostluk yapılır ama ulusal konularda kendi politikamız yürütülür. Bugüne kadar hep böyle oldu ve yardım yine geldi, dostluk da yürüdü."

Evren'e, " 'Bu adamın' yürüttüğü politikalarla bir gün Türkiye' nin bölüneceğini" söyledim. Ses çıkarmadı.

Torumtay'ın istifası bir mihenk taşıydı. İstifasının ardında 'çok şeyler' yatıyor, ama Necip Paşa konuşmamakta direniyordu. Baransel araya girdi:

"Ben Torumtay Paşa ile konuştum" dedi: "Çekiniyor konuşmaktan. Özal'ın çevresi ve imkânları var diye çekiniyor."

Evren, bu bilgilere fazla iltifat eder görünmedi.

Konu, doğal olarak darbe olasılığına kaydı. Evren;

"İstenilmesine karşın, darbe olmaz" dedi: "Basın askeri umacı gibi gösterdi. Askerin de niyeti yok darbeye. Zaten ben karşıyım."

"Ama" dedim Evren'e: "Herkes her çareye başvurup yolunu yordamını bulup 'bu adamı' erken seçime zorlamalı."

"Ne kadar zaman kaldı şurada" diye karşıladı Evren, "belki bu yıl yapar. Olmazsa gelecek yıl kesin, kaçamaz."

'Bir an önce seçim' üzerinde direndim. Rejim bugünkü koşullarda ileriye değil, geriye gidiyordu.

Uğur Mumcu ile Hasan Cemal'in Doğu illerindeki gezide askerlerden edindikleri Özal'la ilgili 'çok olumsuz izlenimler'den söz açtım Evren'e.

Doğruladı: "Ordu rahatsız" dedi. Baransel de –görüşmeden sonraki konuşmamızda– İstanbul'da iken Evren'e 'eski askerlerin', Necdet Üruğ'un, Haydar Saltık'ın, Necdet Öztorun'un geldiğini ve "Halkla askerlerin 'bu adamdan' tiksindiğini" söylediklerini aktardı.

Evren, yeni bir seçimde ANAP'ın tek başına iktidar olamayacağına, ama hiçbir partinin tek başına iktidar olacak sayıya ulaşamayacağına inanıyor. Doğru bir saptama.

"Yalnız bu koalisyon eskileri gibi olmaz" dedim. Onu karşıladı: "Ya ANAP'la DYP koalisyon yaparsa?" dedi. İki sağ partinin birarayа gelip hükümet olması? Demirel mantığına aykırı düşerdi. Ama Evren, 'politikacılara, hele Demirel'e inanmıyor'du. O nedenle her şey olabilirdi.

"Ben" dedi Evren: "Bülent Ecevit'in gelmesini istiyorum."

Bu kez DSP'nin yüzde 10 barajı aşacağını söyleyince, arzusunu açık bir cümleyle açıklayıverdi.

"Gelsin Ecevit" diyordu Evren: "Hatta 1987 seçimlerinde seçim yasasını değiştirirken Özal'a barajı yüzde 10'dan yüzde 8'e indirmesini söyledim, yapmadı."

Yüzde 8 barajla Ecevit'in Meclis'e gelebileceğini anlatmak istiyordu.

Özal'ın, Cumhurbaşkanlığına ne zaman karar verdiğini bir kez daha konuştuk. "Bedrettin Dalan anlattı bana" diye bir anısından söz etti:

"1986'da oturup konuşmuşlar Özal'la. O Cumhurbaşkanı, Dalan da Başbakan olacakmış. Böyle anlattı Dalan bana."

İşte, konuşmanın bu noktasında Baransel, Özal'ın işbaşına gelmesinden Evren'i sorumlu tutan kimi şikâyetlerden söz etti.

"Yahu, ben nasıl getirmişim bu adamı?" diye isyan etti Evren.

"Öteki partileri tasfiye edip meydanı Özal'a bırakarak" dedim.

Gene aynı noktaya işaret etti:

"1983 seçimlerinde Demirel, 'Oylarınızı Turgut Özal'a verin' demedi mi?" diye sordu.

"Dedi mi?" diye bu kez ben sordum.

"Dedi" dedi, üzerine basarak. Öyle ki, halk oy verip Özal'ı seçti ise ben ne yapayım demeye getirecekti sözün sonrasını.

Evren'in bozuk olmasının nedeni; anlaşılan, sadece Kürt sorunu değildi. Bu olaylar kadar, Özal'ı başımıza bela edenin kendisi olduğunu içeren suçlamalardı.

85

Cumhurbaşkanı'nın Camp David hazırlıkları sürüyor ve programdan her gün bir yeni sayfa açıklanıyor.

Çevre, ilginin odak noktasına Özal'ı yerleştirmeyi çok iyi biliyor. Tabii, Özal'ın bu konudaki ustalığını da unutmamak gerekiyor.

Camp David programı: "Ormanlık arazide uzun yürüyüşler – kilo vermek için bowling – demir çubuklara uzaktan at nalı fırlatılarak oynanan 'horseshoe thrower' – ata binmek – atış poligonunda (tüfekle) atışlar yapmak."

Tam 'bizimkine uygun' bir program! At binmesi, uzun yürüyüşler, atış poligonunda tüfekle atışlar... Tam Özal'a yaraşır bir program!

Özal'ın bu yüklü program arasında 'kabarık istekler listesi' ile Bush'un karşısına çıkacağı haberleri ise hemen her gazetede geniş yer alıyor.

'Kabarık istekler listesi'nde neler varmış, bir göz atalım:

"Kıbrıs Rumları üzerine baskı yap – Türk ordusu için daha fazla yardım yap – 7/10 oranını kırmaya devam et – 160 F. 16'yı eski koşullarla bize sat – tekstil ve çelik kotalarını artır – AT'ye giriş çabalarımıza destek ol."

Oysa yağdanlık olmayan çevreler; Özal'ın Camp David'te Başkan Bush'a, Güneydoğu sokaklarındaki mitinglerde –tabii sayelerinde– 'Biji Kürdistan' haykırışlarının yoğunlaştığını anlatıp anlatmayacağını merak ediyordu.

Özal'lar için 24 Mart 1991 talihsiz bir gündü. O gün, Başkan Bush'la Özal'lar 'havanın yağışlı olması nedeniyle Camp David programlarını tamamlayamadan' Washington'a döndüler.

23 Mart 1991 günü, Bush'la Özal, Beyaz Saray'da bir basın toplantısı düzenleyerek ikili görüşmelerden çıkan sonuçlar üzerinde açıklamalar yaptılar.

Türk-ABD dostluğunu ve Özal'ın kişiliğini öven klasik sözlerin yanı sıra, dikkat çeken öğelerden biri Bush'un "Körfez ve Ortadoğu'da barış açısından Türkiye'nin çok yararlı bir rolü olduğuna inandığını" söylemesi ve hemen ardından "Cumhurbaşkanı Özal'ın da bunu belirttiğini ve bu rolü oynayabileceklerini söylediğini" açıklamasıydı.

Savaş sona ermiş; Türkiye, uğradığı zarara karşın hemen hiçbir şey alamamıştı. Özal, hâlâ Türkiye'yi Ortadoğu bataklığına itmeye çalışıyordu. Askersel açıdan içine girmediğimiz bir bataklığa bu kez diplomasiyle bulaşmayı kafasına koymuş, Bush'un açıklamasından da anlaşıldığı gibi, ABD'den 'Türkiye'ye Ortadoğu'da yararlı bir rol vermesini' istiyordu.

ABD, Saddam'la ilgili varsayımları geri çekmiş, savaş öncesi iktidardan düşeceğini içeren olasılıklardan söz etmeyi alt düzeylere indirmişken; Özal, Irak Büyükelçisi ile yaptığı görüşmeyi Bush'a nakledi yor, Amerikan basınına da "Saddam'ın ayakta kalıp kalmayacağını tahmin etmek çok güç. Ancak ayakta kalabilmesi çok zor" diyordu.

Bush, 'eyeball to eyeball' denilen 'göz göze' çok samimi diye nitelenen ikili görüşmelerde Kürt sorununun ele alınmadığını söylüyordu.

Her konunun, her sorunun 'açık yüreklilikle' görüşüldüğü ortamda, Türkiye'yi çok yakından ilgilendiren, üstelik Amerika'nın çok belirgin biçimlerde parmağı olduğu bilinen bir konunun görüşmelerde ele alınmaması garipsenecek bir olaydı.

Fakat, Bush kurnazdı. "Kürt liderleriyle Türk yönetiminin görüşmelerini ele aldınız mı?" sorusuna, "Hayır" diye yanıt veriyordu: "Ben bizzat bu konuyu görüşmedim. Belki 'diğerleri' bu konuyu ele aldılar."

Bush-Özal dışında toplantılar yapan Türk-ABD yetkililerinin Kürt sorununu ele almış olabileceğine değiniyordu.

"Türkiye, Irak'ta bağımsız bir Kürdistan'a izin verecek mi?" sorusuna Cumhurbaşkanı Özal'ın yanıtı çok katı ve kesindi:

"Hayır, hayır dedim."

Bu manzara değişikliğine, Türk-ABD dostluğunun yüceltildiği, hele Körfez bunalımında 10 Irak Tümenini savaş dışı bırakmamızın alkışlandığı 'çok olumlu' bir ortama karşın; kâr hanemize yazmayı istediklerimiz nelerdi? Önce 'beklentilerimiz':

Washington Büyükelçimiz Nüzhet Kandemir, CNN'deki bir programda açıklıyor:

"Askeri ve ekonomik yardımda artış bekliyoruz.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, modernizasyon için dev ihtiyaçları var.

ABD'den şimdi istediğimiz, yardımdan çok ticaret ve ABD pazarına rekabet ederek girebilmemiz için engellerin kalkmasını istiyoruz."

Bütün bu isteklere olumlu yanıtlar gelmedi.

CNN'de konuşan Prof. Bernard Lewis'in "Bu savaş bir kez daha gösterdi ki Türkiye önemini yitirmedi" sözleriyle yetinmek zorunda kaldık.

86

Ama, Turgut Özal, "Muhalefetin, Türkiye'nin nereye geldiğinin farkında olmadığını" söylüyor:

"Bana yetişmeleri için on fırın ekmek yemeleri lazım" diyordu:

"Yaptıklarımın bir bölümünün ne ifade ettiğini birçoklarının takip etmeleri mümkün değil. Ama bu, benim kaderim!"

Demirel, zaman zaman tanıdığı ve izlediği Özal'ın portresini, karakterini çizen konuşmalar yapardı. Özal da aynı yolu seçti. "Çankaya'nın gaflet ve dalâlet içinde" olduğunu söylemesine takılarak Demirel'i analiz masasına yatırıyordu:

"Bunu mahsus yapıyor. Acaba başka şeyler olabilir mi, askerleri bana karşı harekete geçirebilir mi diye bakıyor. Halbuki hiç farkında değil.

Yani Türkiye öyle bir noktaya gelmiş ki, o söyledikleri söz konusu değil. Kendi başına gelenler bugün Türkiye'de kimsenin başına gelmez. Biz, bazı şeyleri alıp götürmüşüz.

Şimdi yaptığı yanlışların temelini bir türlü hazmedemiyor. İktidarı kaybetti ya... 12 Eylül'de kaybettiği iktidarın kabahatini 12 Eylülcülerde değil, bende buluyor.

Çünkü artık onlarla uğraşacak durumda değil. Uğraştı uğraştı, gitti.

Ve hâlâ kafasında '12 Eylül olmasaydı, ben iktidardaydım' diye bir heves var. Halbuki o günden bu yana iki defa seçime gitmişiz. 83'ü kenara bırakalım. 84 ve 87'de iki defa seçime gitmişiz.

Ve seçimleri kaybetmişsin.

Bundan sonra da kaybedeceksin!"

Tam Özalvari bir mantıkla konuşan Cumhurbaşkanı, kazandığı seçimlerden iftiharla söz ederken, 1986 ara seçimlerindeki büyük hezimeti hiç anımsamıyor!

Özal'ın Camp David'li gezisinden sonra; ABD'nin Kürt politikasında 'bir değişiklik' başladığını içeren yorumlara rastlanıyor (24 Mart 1991).

Dışişleri Bakanlığı üst yetkilileri ABD'nin Irak'ın parçalanmasına karşı olduğunu ve Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurulmasına 'sıcak bakmadığını' söylüyorlar.

Bush yönetiminin özellikle Körfez krizinden sonra Irak'taki Kürtleri yakın izlemeye aldığı bildiriliyor.

"Economist Intelligence Unit"teki rapor, "Sonbaharda erken seçim beklendiğini" bildiriyor.

İnşallah! Eski Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz da Özal'ı öven demecinde "Genel başkanlık şansının yüksek olduğunu" söylüyor.

Hayırlısı!

Fakat, Bush-Özal görüşmelerinden sonra "Türkiye'nin, Avrupa'yı bırakarak tamamiyle ABD çizgisinde bir politika izlemeye başladığına" işaret eden yorumlar göze çarpıyor.

Özal'ın istediği 'özel ilişkiler' özetleniyor:

"Stratejik işbirliği içinde ortak çıkarları korumak – çıkarların kesiştiği noktada birbiri adına hareket etmek."

Böylece; Çankaya'nın çok yönlü politikayı bıraktığı, ABD'yle klasik müttefik ilişkisinin ilerisinde ilişki kurmayı arzuladığı öne sürülüyor. Bir bakıma, 'Türkiye, ABD'nin Ortadoğu'da gözü, kulağı ve köprübaşı oluyor.'

Sedat Ergin; Washington'dan bu olasılıkları özetleyerek; "Türkiye, rotasını her zaman kendinin tayin edemeyeceği bir gemiye biniyor" diye yazıyor.

İran İslam Cumhuriyeti'nin Sesi radyosunun yayını: "ABD, Türkiye'nin Ortadoğu'da manivela olarak kullanılmasından yana. Türkiye'deki askeri faaliyetlerini genişletmeyi istedi, Özal bunu hemen kabul etti."

Görüşmenin Kıbrıs politikasını etkilemediği elbette söylenemiyor.

Bir habere göre (Ertuğrul Özkök'ten), "Kıbrıs'ta yeni bir toprak haritası hazırlanmaya başladı bile. Toprakların bir bölümü verilecek, bir miktar göçmen kabul edilecek."

'Çok dostane' bir konuşma; böylece, hemen her konuda özverilere, ödünlere doğru yayılıyor.

Fakat, Bush'la basın toplantısında Özal, neşesiz, isteksiz bir izlenim veriyor ki; örneğin Sabah, "Özal neden keyifsizdi" diye bir değerlendirme yapıyor:

"Çünkü Bush, kısa vadeli kredi talepleri de dahil olmak üzere Özal'dan gelen bütün mali önerileri komisyona havale etti. İsteklerini alamayan Özal'ın keyfi bu yüzden kaçtı."

Bir açıdan doğru bir değerlendirme: Döviz rezervlerimizin kırmızı alarm verdiği söyleniyor. İki milyar dolara gereksindiğimiz, söylentilerin başında geliyor. Hiç değilse Kuveyt'in zararlarımıza karşı ödeyeceği –galiba– 1,2 milyar doları toptan alsak!

Bush, "Yapamam" demiş.

87

Washington bitiyor, iç politika ağırlık kazanıyor. ABD'de iken Özal'ın Anayasa değişikliği için referanduma gitmeyeceklerini, Cumhurbaşkanı seçiminin söylendiği gibi fazla önem taşımadığını söylediği, 5'er yıldan iki kez seçimi sağlama bağlarsa Evren'den hatta Bayar'dan da fazla süre –12 yıl– Çankaya'da kalmayı hesapladığı bildiriliyor.

İçerdeki hesaplar, halkın Özal'ı seçip seçmeyeceği üzerine kurulu.

Not defterimden:

(27 Mart 1991) Demirel'e, "Halkın Cumhurbaşkanını seçmesi sistemine gidilirse, 'bu adam' seçilir mi?" diye sordum:

Biraz durdu, sonra "Seçilmez!" dedi. Ama duraksadı. O da biliyor ki, Özal'ın karşısına çıkacak bir aday yok ortada. Kendisi? "İstemem" diyor ya!

Fakat istifa etmeyerek Çankaya'da kalan Özal, devlet olanaklarıyla neler yapmaz ki?..

İşte, bu noktada isyan etti Demirel: "Yoook" dedi. "İlk şart, seçimden iki ay önce istifa edecek. Şart o. Aşağıya inecek ve dokunulmazlığı da olmayacak. Çünkü milletvekili de değil artık. Bak sen, o zaman gör, neler olur."

Ne ki, Özal'ın ABD ile kurguladığı 'stratejik işbirliği'ne tepkiler yükselecekti, yükseldi:

Konuştuğum iki siyasetçi: Hikmet Çetin, "Satıldı" diyor. Demirel, barut kesilmiş:

"ABD'ye bağlanmaktır" diye bağırıyor. "Mandacılar" diyor. "70 yıl önce ileriyi görmüşler, haklı çıkıyorlar bugün. Sedat Ergin'i okudum; 'Süper güçmüş Amerika. Şartlar değişiyormuş' diye mazeret gösteriyor.

Ne olacak? ABD karar verecek, biz ona uyacağız. Bağımsızlıktan uzaklaşma.

İngiltere'yi örnek gösteriyorlar. Avrupa'da ABD'nin gözü kulağı. Böyle bir anlaşmayla... Port parole –sözcülük yapma anlamında kullanıyor– kime söz dinletecek burada? İran'a mı, Irak'a mı, Suriye'ye mi, yoksa Suudi Arabistan'a mı? Kimse dinlemez!

Ya para? Yok! Bush'un 'Hazineye soralım' falan gibi sözlerini işitince, 'Tamam, bu iş yattı' dedim. Paralı asker bu. Parayı tahsile gitti. Alamadı.

Bush buna demiştir ki; 'Bak, dostum. Bizim bütçede 300 milyar dolar açık var, sana 1,5 milyar dolar veremem.

Yahu ekmek burada 1.000, mektup 500 lira.

Bayram geliyor, 200 bin tebrik kartı göndereceğim. 100 milyon lira tutuyor.

Ha, acele etmeyelim. Newyork'taki bankalar kokuyu aldı ya, yüzde 30 faizle bol kredi önerirler.

Hani kredi veren ülkeydik biz? Bugün yaptığı Mathofer'in (Alman Maliye Bakanı) 1979'da bize söylediği! Almanya'nın vereceğini İsviçre bankaları toptan ödemişti. Köprü kredisi!' "

ABD'den 'parayı alsaydı' Özal, neler olacaktı? Hüsamettin Cindoruk yanıtlıyor:

"Bush paracıkları verseydi, Eylül ya da Ekim ayında seçime gi-

deceği kesindi" diyor. Olabilir. Ama parayı alamadı. Ne olacak? Erken seçim olasılığı ortadan kalkmış değil.

Kafalar karışık. Özal, ABD'de referandum olmayacağını söylerken, "Seçim TBMM'nin bileceği iş" diye üzerinden atıyor. Ama, Başbakan 'referandum'a "Hayır" derken, seçim tarihini yineliyor: 1992'de! Normal sürenin sonu. Oysa muhalefet aynı görüşte ve şu öneride direniyor: Seçim Yasası ele alınsın. Tarih açıklamak koşuluyla Anayasa değişikliğine evet!

Bir arpa boyu yol almadığımız anlaşılıyor yinelenen söylemlerden!

Geceleri saatler boyu telefonlar çalışıyor. Bir yandan Özal üzerinde türlü çeşit öyküler... Öte yandan 'seçim olursa' masallarını içeren kamuoyu araştırma sonuçları...

Derken Demirel arıyor: "Yarınki Hürriyet'te İstanbul'dan sonra Ankara ile ilgili 'seçmen eğilimleri' var" diyor ve oranları sıralıyor: "Ankete göre; yüzde 48 SHP, yüzde 20 DYP, yüzde 12,8 ANAP..."

Hürriyet'in KAMAR'a yaptırdığı anket İstanbul'da da ANAP'ın yüzde 39,7'den 18,3'e düştüğünü gösteriyor. DYP, yüzde 11,9'dan yüzde 17'ye, DSP ise 10,1'den yüzde 20'ye yükseliyor. SHP yüzde 29'dan yüzde 30'a.

Ankara'yı yükselmiş görünce, Demirel'in umudu da hayli yükseldi:

"Bu iş bitmiş bey, bitmiş" dedi: "Erken veya zamanında seçim... Değişmez. Bitmiş bu iş. Erken seçim yapmazsa 18 ay sonra zamanında seçimi yapmak zorunda değil mi?

Üretici perişan. Pancar üreticisinin 1,5 trilyon, çay üreticisinin 300 milyar, pamuk, tütün ve benzeri üreticilerin 282 milyar alacağı var devletten.

3 ayda 40'a yakın faili meçhul cinayet. Soygunlar vesaire...

Kâmran İnan 2-3 gün önce GAP'taki 8 ilde 1.213 köyde okulların açık olmadığını, 933'ünde öğretmen yokluğunun buna yol açtığını söyledi.

Kuveyt'e işçi gitmek için 150 bin kişi sırada.

Dünyada 179 ülke var. 152'sinde vize uygulanıyor bize. Sadece 27'sinde vize yok Türkiye'ye. Güney Amerika'dan Afrika'da Kenya'ya kadar... Vize uygulanıyor bize.

10 yıldır AT'den (şimdiki Avrupa Birliği) 600 milyon eku alamıyoruz.

İthalat 22 milyar dolar, ihracat 12 milyar. Açık 10 milyar!"

Rakamları öyle hızlı söylüyor ve sıralıyor ki... Yetişmek kolay olmuyor.

88

Demirel'e yetişmek gerçekten zor. Zira, ABD'den kredi arayan, 1,5 milyar dolar isteyen Özal ve beraberinde götürdüğü Taner Güneş'in itirafı DYP liderini doğruluyor:

"Biz, 1992'de seçimlere gideceğiz. Bu parayı vermezlerse zor durumda kalırız" diyor Taner. Kaynak, sağlam mı sağlam. Özkök yazıyor:

"Türk tarafı Washington'da aradığını bulamadı. Ancak şimdi, Türkiye'nin elinde, durumu 'biraz hafifletecek' psikolojik bir güvence var. Güneş Taner, bunu şöyle açıklıyor:

'Dünya finans çevrelerinde siyasi otorite çok önemlidir. Amerikan hükümeti Türkiye ile ilişkilerinde yeşil ışık yaktı. Elbette bu yeşil ışık Türkiye'nin bu çevrelerden para bulmasına yardımcı olacaktır.' "

Demirel bana "...Newyork bankaları kokuyu aldı ya, yüzde 30 faizle bol kredi önerirler..." demişti.

Doğruya doğru!

Fakat, Taner Güneş, Özal döneminde Özal'ın yanındaydı. 1997'de 55. Hükümette Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı görevini üstlendi ve yine ABD yolunu tuttu. IMF ile pazarlığa girişti. Bu kez IMF önünde Özal'ın kopyası bir hükümet adamı vardı.

Taner Güneş'i tanımlayan bir yazı, ABD'den geldi, Milliyet'te yerine oturdu:

"Ben Güneş'e kırgınım, Güneş Taner'e... Tanışmıyoruz. Bir vatandaş olarak burukluk duyuyorum kendisine.

İki hafta önce Newyork'ta 'American Turkish Society' tarafından düzenlenen bir işadamları ve bankacılar toplantısında Türkiye'nin ekonomik sorunları hakkında (içeriği kuvvetli) bir konuşma

dinledim. Avrupa kökenli bir Amerikalı işadamı, o öğle yemeğine katılanlara Sayın Taner'i 'All-American Minister' diye takdim etti: 'Tümden Amerikalı Bakan' demek bu. Aynı zamanda 'ABD Milli Takım üyesi' anlamına da gelebilir 'Hepten Amerikan Bakan...'

İrkilmeler, gülüşmeler oldu. Sandım ki Sayın Taner, o olağanüstü akıcı ve renkli İngilizcesiyle ve zarafetle taşı gediğine koyacak. 'Türk Bakan,' Türk olması ve Türklüğünden memnunluk duyması gereken Güneş Taner, 'All American' terimini sineye çekti, kabullendi. Sonra Amerikan İngilizcesinin birçok adi ve laubali sözlerini kullana kullana, haysiyetli ABD devlet adamlarının itibar etmeyeceği bir üslupla yaptı konuşmasını.

Bir T.C. Bakanı, 'All American' olmaya rıza göstermemelidir. Ve düşük düzeyde bir üslup, üst düzey Amerikalılara hoş görünür sanmamalı... Yüreğim burkuldu. Türk Bakanı bir karikatür olmak hevesinde görmek üzücü." (Talât Halman, 19.11.1997, Milliyet)

89

Türklük-Kürtlük yarışı başlatan devletin başı. Hatta Kürtlüğün Türklükten öne geçmesine neden olan bir insan. Kürtlük, öyle bir kıvama geliyor ki, âdeta kıvanç vesilesi. Hiç beklemediğiniz anda, ummadığınız kişilerin gerine gerine Kürt olduğunu söylemesi hayret verici.

North Caroline eyaletindeki Duke Üniversitesi'nde 'Demokrasi dersleri' üzerinde konuşurken Kürt olmaya prim veren bir sav ortaya çıkıyor.

Önce, "1983 seçimlerinde 'askerlerin hazırladığı plana rağmen' seçildiğini" söylüyor ve;

"Malatyalıyım. Büyükannem muhtemelen Kürttü" diyor.

'Muhtemel' sözcüğü ihtiyat akçesi. Bir gün Kürt kanı taşıdığını söylediği için saldırılara hedef olursa, kurtarıcı sözcük 'muhtemelen.' Kesin olarak Kürtüm demediğini öne sürebilmek için.

Ama, bu kadarı yetiyor kimi çevrelere, kimi kişilere. Kürtlük bir moda!

Şimdilik Türkiye'de oturan, Türk olarak zengin olan, uygarca

yaşayan Kürtler 'bağımsız Kürdistan' türküleri söylemiyorlar. Çünkü henüz o kıvama gelmedi gelişmeler.

'Stratejik işbirliği' gürültüleri birden kesiliyor. Böyle bir girişimden Dışişleri'nin haberi olmadığını vurgulayan açıklamaya, "Özal'ın dönüşünden sonra 'ayrıntılı bilgiye sahip' olunacağının" eklenmesi ilginç.

Açıklama, Özal'ın yaptığı görüşmelerden Dışişleri'nin bilgisi olmadığını göstermesi açısından da dikkat çekici. Bakanlık sözcüsü konuyu yalanlamıyor, Özal'ı koruyor ve;

"Sayın Cumhurbaşkanımız, ABD'de yapmış olduğu temaslardan sonra ilişkiyi stratejik bir işbirliği olarak vasıflandırmıştı" diyor.

Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Eric Rouleau, Türkiye'nin Ortadoğu düşleri üzerine bir çarpı işareti çekiyor:

"Bölgede istikrar, silahların kontrolü, imha silahlarının yasaklanmasıyla doğrudan bağlantılıdır.

Ama, bugün ABD şirketleri Körfez ülkelerine 15 milyar dolarlık silah satışı için yarışta. ABD ne yapacak, bilemiyorum."

Bu koşullarda Türkiye ne yapacak biz de bilemiyoruz. İyisi mi; Eric Rouleau Özal'a sorsun ABD'nin ne yapacağını, ola ki sağlıklı bir yanıt alabilir.

İstekler geri çevrilirse, verilen sözler de yalanlanır elbette.

Evren'den sonra Özal'a yaklaşan Mehmet Barlas'ın, Taner Güneş'ten aldığı demeçte Bush'a söyledikleri yer alıyor.

Barlas: "Bush'a demişsiniz ki... 'Bize iki milyar dolar ver... Biz Türkiye'de seçime gireceğiz. Bu parayı vermezsen seçimi kaybederiz.' Nedir bu olay?"

Güneş: "Böyle bir konuşma olmadı."

Ya ne oldu?

Güneş: "...Eğer Körfez yardımı olarak taahhüt edilen parayı 9 ay içinde alacağımıza erken alırsak bu ekonomiye iyi tesir eder. İşte Bush'a bunları anlattım. 'Türkiye 1992'de seçime gidecektir. Bu süre içinde enflasyon dizginlenmelidir. Ekonomideki negatifleri gidermek için bu para devreye erken sokulmalıdır' dedim."

Bu ifadelerin, savlardan pek farklı yok. Tek bir çizgi eksik: Para verilmezse seçimi yitiririz!

Türkiye ile ABD arasındaki 'yakınlaşma' artık öykülerle anlatılıyor:

"Yüzyılın başlarında; Amerikalı bir beyaz, bir zenciyi yakalamış. Çok korkan zenciye, 'Bak' demiş, 'yaşaman için sana iki önerim var, birisini seç.'

Zenci umutlanmış. Beyaz adam önerilerini sıralamış:

'Ya benim kölem olursun, ya da benim kölem olursun. Söyle bakalım hangisini kabul ediyorsun?'

Zenci şaşırmış. Ama yanıtını da geciktirmemiş:

'Senin kölen olmayı seçtim.'

'Aferin' demiş Amerikalı. 'İyi seçim yaptın.'"

90

1991 yılının Mart ayı; Demirel'le Özal arasında Kürt sorunundaki zıtlaşmanın uç verdiği ay.

Özal'ın Kürt liderleriyle görüşmesinden sonra başlayan tartışma, gelecek yıllarda iki siyasetçinin izleyeceği politikaların ilk işaretlerini veriyor.

Kürt liderlerle görüşmeler Talabani'nin "Türkiye bize siyasal destek verdi" sözüne Demirel'in şu saptaması, genel olarak tavrını açıklıyordu:

"Bu, ateşle oynamaktır!"

Demirel'in Kürt sorununda gelecek yıllarda izleyeceği politika bu kısa cümlenin içinde yatıyor. Demirel şunları da söylüyordu:

"Neler konuşmuşlar, bilmiyoruz. Açıklayın diyoruz, açıklamıyorlar" diye yakınıyordu. Herhalde kimi bilgiler almıştı ki, Kürt liderleriyle yapılan görüşmelerin tutanağa geçirilmediğine inanıyordu. "Devlet arşivinde bu konuşmaları açıklayacak belge yok" demeye getiriyordu.

"Bakın" diyordu: "Adam çıkmış... PKK'yı 'vatansever bir örgüt' ilan ediyor. PKK ki, 4-5 bin kişinin ölümüne neden olmuştur Türkiye'de...

Böyle bir ekiple yanyana olan kişilerle konuşularak acaba Türkiye'nin menfaatlerine mi hareket edilmiştir?"

Soru: "Çankaya'nın bu adımlarının arkasında sizce hangi etkenler var?"

Demirel: "Dikkati çeken, Körfez Savaşı bitince Talabani ile görüşülüyor. Bu olay tek başına değil. 2932 sayılı kanunla beraber geliyor.

Bu kanun herkesin Türkçe konuşmasını mecbur eden kanun değildir.

Ama bunu nasıl ortaya koydular: Sanki Türkiye'de Kürtçe konuşulması yasakmış, hükümet, daha çok Çankaya, Türkiye'deki Kürt kökenli insanları kurtarmaya çalışıyormuş. Burada bölücülük vardır.

1983 senesine kadar böyle bir konu yoktu. 8 sene Türkiye'yi idare etmişlerdir. Farzedelim ki böyle bir yasak vardı, 8 senedir neredeydiniz?

Geçen salı günü Meclis'te ANAP Sözcüsü Van Milletvekili 'Sorun bu değildir. Halk zaten kendi arasında konuşuyor' dedi. Öyleyse sorun ne?

Sorun bence Türkiye birliği, çok aziz bir varlıktır, onun istismarıdır.

Daha doğrusu bu Kürt konusunu istismar etmek suretiyle Türkiye'nin birliğine zarar vermek noktasına geliyor bu iş.

Onun için mahkemelik olduk bunlarla. (Çankaya'yı ihanet ve dalalet ile suçlamasından sonra Özal'ın açtığı davayı söylüyor.)

Türkiye'nin birliğinin bozulmasını kim aklına korsa ve bu hususta adım atarsa bu 'gaflettir, dalalettir, hıyanettir.'

...Bence fevkalade zamansız, şuursuz bir tartışma açmıştır Çankaya. Hedef şudur: Rey avcılığı."

"Ama Çankaya Anayasa paketi öneriyor muhalefete?"

Demirel, "Bunların hepsi can havlidir. Can havli için her şeyi yapsın da Türkiye'nin birliğini parçalamaya kalkışmasın...

Bütün bu Kürt işini, Talabani'yi, lisan yasağını, hepsini bir bütün olarak düşünmek lazım" diye sürdürüyordu.

Çankaya'nın önayak olduğu yeni Kürt politikasının ana öğelerine saldırıyordu:

"2932 sayılı kanun kalksın diye iki sene önce Meclis'e kanun teklifi getirdiler. Orada reddettiler. Niye reddettiler?

Pekiyi 2 sene evvel neredeydin? Bu teklif getirildiğinde neredeydin? Hakikaten bu kadar seviyorsan bu insanları, açlıktan, yokluktan kurtar...

...Birtakım insanların kafasında Kürdistan kurmak vardır.

Oraya kadar varmadıkça bu kafada olan insanları tatmin edemezsiniz.

Beyaz Saray'dan soruyor: 'Kürt devletine karşı mısınız?' 'Karşıyız' diyor ama o adamları koruyor bir taraftan."

Sözü edilen, ne mene şey olduğu, Türkiye'yi ne ölçüde bağladığı bir türlü öğrenilemeyen Ortadoğu için 'stratejik işbirliği' konusunda da Demirel aykırı düşünceler içinde:

"Siz, ABD'ye yanaşmışsınız, onun dümen suyuna girmişsiniz. Onlar onurlu bağımsızlığı düşünmüyorlar.

Bu, cinayettir.

Bir terim var: 'Kurtla aynı sofraya oturan, misafir değil, kurdun yemidir' diye..."

Ecevit de kaygılıydı:

"Sayın Özal'ın Irak'ta bir federasyon kurulmasını, hatta Irak Kürtlerinin ayrı bir devlet kurmalarını özendirirmiş gibi sözler söylemesi çok sakıncalıdır" diyor ve şunları ekliyordu:

"Böyle girişimler ve düzenlemeler bir bumerang gibi geri dönüp Türkiye'yi vurur. Nitekim öyle oldu. Iraklı Kürt liderleri, 'Öyleyse Türkiye'de de federasyon kurulmalı' ve 'Iraklı Kürtlerin kuracakları ayrı devlete Türkiye'nin Güneydoğusu da katılmalı' yollu demeçler vermeye başladılar.

Bu gelişmelerle birlikte, Belçika Parlamentosunda, Avrupa Parlamentosunda, Türkiye'nin içişlerine karışma eğilimi gösteren kararlar alındı.

Batı Avrupa'nın bazı siyasal çevrelerinde, Türkiye'nin bölünmesini öngören Sevr Andlaşması'nı diriltme çabaları açığa vuruldu."

Türkiye'nin büünlüğünü gözeten bu demeçlere karşın, hükümet Talabani ile Barzani'nin temsilcisi Dizai ile görüşmelere ara vermedi.

İlk görüşmelerde Türkiye'den maddi hiçbir şey istemeyen Kürt liderleri –Bağdat'a karşı savaş verdikleri için olacak– ikinci gelişlerinde silah, yiyecek ve hatta para istemeye başladılar.

Ara Bölüm

ÖZAL'IN PKK İLE BARIŞ PLANI

Anlatımlara ara verip, üzerinde çok konuşulan 'Özal'ın Kürt sorununu çözmeyi hedefleyen planı ile' ilgili önemli açıklamalara yer vermek gerekiyor.

Zira, Turgut Özal'ın Körfez Savaşı'nın sona ermesinden sonra Kürt sorununun çözümü ile ilgili görüşleri, 'gayrı resmi kanallarda' yaptığı girişimler, 1991 yılında ayrıntılarıyla kamuoyuna yansımadı.

Özal'ın yapmayı istediği, ancak ölümüne dek yaşama geçiremediği 'bir plan' zaman zaman basında tartışmalara yol açtı.

Gizemli öyle yayınlar, söylentiler izledik ki; çoğu kimse, Özal yaşasaydı Güneydoğu'daki savaşın 'o planla' kısa zamanda sona ereceğine inanıyordu.

1997'de aynı kanıda olanların sayısı az değil.

1991'deki olaylar, özellikle 'plana çok yakından bakmış, o planın oluşmasında yardımları geçmiş kişilerin' 1997'deki açıklamalarıyla bir kez daha canlandı.

Üstelik 1997'deki açıklamaları bir başka yönden önem taşıyor:

Özal, PKK ile 1984'te başlayan savaşın TSK'nın çabalarıyla, özel deyimiyle kan dökülerek çözüleceğine inanmıyordu. Konuyla ilgili son açıklamalar bu saptamayı doğruluyor.

Oysa; 1997 yılında Güneydoğu'daki savaşımda PKK'nın yenik düştüğü açıklanıyor.

Hatta, büyükçe bir gazeteci grubunu, bizzat görsünler diye TSK, Güneydoğu'ya götürüyor.

Gazetecilerin saptadıkları ve yazdıkları durum şudur:

PKK, tükenmiş, yenik düşmüştür. Bu gerçeği köktendincisinden eski solcusuna kadar hemen her kesimden bölgeyi gören gazeteciler kabul ediyor.

O kadar ki; TSK, teröristlerle mücadelede 'en alt düzeye indiğine göre' bölgenin artık sosyal ve ekonomik kalkınmasına hükümetin (hükümetlerin) el atmasını 'resmen' istiyor. Bu konudaki görüşünü gazeteciler kanalıyla kamuoyuna duyuruyor.

Kamuoyunda TSK'nın görüşü ile birlikte Güneydoğu sorununda siyaset adamlarının sorumluluğu da tartışmaya açılıyor.

Güneydoğu'ya giden gazeteciler arasında bulunan İsmet Berkan (Radikal) sorunu çeşitli yanlarıyla incelerken, sorumlular bölümünde şöyle yazıyor (28 Kasım 1997):

"Tartışmamız ve eleştirmemiz gereken kişiler, 13 yıldır konuya hâkim olamayan, önderlik yapamayan liderler.

Ve eleştirilerin başında da sorunla ilgili şizofrenik görüşleri nedeniyle Turgut Özal geliyor."

Bu yargı, Özal'a haksızlık mı ediyor?

20 Kasım 1997 Perşembe günü, Show TV'de Can Dündar'ın hazırlayıp sunduğu '40 Dakika' programındaki açıklamaları aslına sadık kalarak aktarmamızdan sonra karar vermeniz galiba daha doğru olacak.

A

O gece ilginç bir program izleniyor. Can Dündar konuya;

"İlk Körfez krizinde hatırlayacaksınız böyle olmuştu ve savaş patladığında, Cumhurbaşkanı Özal, bir yandan Körfez'de atak bir politikayı sürdürürken, bir yandan da Güneydoğu'da, terörü sona erdirmek için 'askeri olmayan bir çözüm' arayışına girmişti. Hatta o dönem PKK ile 'dolaylı yoldan bir temas' içindeydi; o temasın ayrıntıları bugüne kadar pek açıklanmadı," diyerek girdi.

"Aradan 3,5 yıl geçtikten sonra –evet, aradan 3,5 yıl geçtikten sonra nedense ve birdenbire– oğlu Ahmet Özal, geçen hafta Tempo dergisinde, babasının 'zehirlenmiş olabileceği' iddiasını gündeme getirdi:

'Ölmeseydi, 3 gün içinde çok önemli bir açıklama yapacaktı' dedi."

Can Dündar; "Özal ölmeseydi neyi açıklayacağını, programın-

da inceleyeceğini" söylüyor, merhum Cumhurbaşkanı'nın Kürt sorunu ile ilgisinin Körfez krizi ile başladığını, o dönemde Özal'ın birden ön plana çıktığını, Başkan Bush'la görüştüğünü, CNN'de 'boy gösterdiğini' anlatıyor; Körfez Savaşı'nda koalisyon güçleri Başkomutanı Schwartzkopf gibi Özal'ın da Türkiye'nin Kuzey Irak'a girmesinden yana olduğunu anlatıyor. Öyle ki, ikinci cephe konusunda Özal'ın 'herkesten hatta askerlerden bile atak göründüğünü' belirtiyor.

Açıklamaların tam bu noktasında, istifa eden Genelkurmay Başkanı Torumtay'ın yerine atanan emekli Orgeneral (Kilis DYP Milletvekili) Doğan Güreş'in sesi ve yüzü ekranda beliriyor ve Güreş konuşuyor:

"Savaş başladıktan sonra ikili görüşmelerimizde, rahmetli Cumhurbaşkanı Özal; gülerek, şaka yollu, perşembe görüşmelerimizde veya başka türlü görüşmelerimizde, 'Şuradan bir kolorduyla Musul'a doğru girsek bu savaş daha çabuk biter' diye söylerdi. Ama bu ne bir emirdi, ne de bir tahrikti. Ben de gülerdim, güler geçerdik."

Özal, Kuzey Irak'a girebilmek için ANAP milletvekillerinden, hükümetten ve TBMM'den önce Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ikna etmenin ilk koşul olduğunu biliyordu.

TSK'ya elbette emir verecek durumda değildi. ABD'nin isteği doğrultusunda 2. cephenin açılmasını –Doğan Güreş'in söylediği gibi– şakamsı ifadelerle gündeme getiriyordu.

Askerlerde savaşa en ufak eğilim görse, siyasal ve hukuksal girişimleri başlatabilirdi.

Hiç kuşku olmasın; hükümet ve sonra çoğunlukta olan ANAP Grubu aracılığıyla TBMM'den 'savaşa fiilen katılma kararı'nı süratle çıkarabilirdi.

Orgeneral Güreş'le Orgeneral Torumtay'ın Özal'daki savaş isterisini hemen hemen aynı içerik, hatta birbirine yakın sözcüklerle anlatmaları dikkati çekici değil mi?

Can Dündar daha sonraları Özal'ın bir plana bağladığı 'senaryoyu' anlatıyor:

"Özal'ın senaryosu" diyor:

"Savaş sonrası Irak'ta Türkiye'nin söz sahibi olmasına dayanıyordu."

Dünya liderleri arasında yer alma tutkusu...

"Eğer Irak parçalanırsa" diye sürdürüyor Can Dündar:

"Eğer Irak parçalanırsa; Türkiye, tarihi gerçekleri gündeme getirip hak iddia edecekti."

Anlatımdaki mantığı tamamlayalım:

Savaştan sonra masaya müttefiklerle oturmak, pastadan bir parça almak... Kerkük ve Musul gibi 'tarihi gerçekleri', bir zamanlar Osmanlı yönetiminde olan toprakları anımsatarak... petrol kuyularına uzanmayı düşlüyor.

Ama daha sonra Can Dündar, Özal'ın düşüncelerini gerçekçi bir anlatımla sergiliyor:

"Irak parçalanmazsa... Rejimin yeni oluşumunda söz sahibi olmalıydı.

Bunun için Türkiye'nin elinde Türkmen kartı vardı. Ancak bu zayıf bir karttı. Irak'ta söz sahibi olabilmek için başka bir kart daha gerekiyordu.

O kartı da Özal'a, bölgeyi çok iyi tanıyan danışmanı gazeteci Cengiz Çandar hatırlattı.

Bu kartın adı Kürt kartıydı."

Damarlarında Kürt kanı dolaştığını söyleyerek içimizdeki ve komşularımızdaki Kürtlere hoş görünmeye çalışan Cumhurbaşkanı Özal –soruna ve rahmetliye dostça yaklaşan bir arkadaşımızın değerlendirmesine göre– Kürt sorununa, "Kendi politik amaçlarına hizmet vereceğine inandığı için 'birden' heves duydu, bölgedeki Kürtlerin 'hamisi rolüne' bu nedenle soyundu."

B

Can'ın söylemiyle, 'danışmanı' gazeteci Cengiz Çandar ile Özal'ın Kürt'lerden yararlanarak 'yeni' bir Ortadoğu politikasına girişmeleri, aralarındaki bir konuşmayla başlıyor. Çandar anlatıyor o konuşmayı:

" 'Efendim' dedim. 'Bu, bir tek şeye bağlı. Eğer –biz– Türkiye'de Kürt olduğunu kabullenecek isek, Türkiye olarak, o zaman kolay.'

'Tabii kabulleneceğiz, artık insaf, bu noktaya geldik' dedi (Özal).

'O zaman kolay' dedim.

'Nesi kolay?'

'Şu yani: Biz Bulgaristan'daki Türk azınlığıyla, Batı Trakya'daki Türk azınlığı konusunda, hatta Kıbrıs'la ilgili olarak, oradaki Türk toplumuyla ilgili olarak devreye girdik mi, girmedik mi, bunla ilgilenmek zorundayız soydaşımız için.

Şimdi aynı mantıkla, eğer vatandaşlarımızın bir bölümünün Kürt olduğunu kabullenirsek; Irak'taki Kürtlerle, onların geleceğiyle, onların esenliğiyle ilgilenmemiz son derece doğaldır. Zira onlar bizim vatandaşlarımızın soydaşlarıdır.'

(Özal) 'Ben bunu satarım' dedi."

Bu yaklaşımın zaman içinde vatandaş Kürtleri 'azınlık Kürtlere' dönüştürmeye yarayacağı, o sırada Özal'ın aklının ucundan geçmiyordu. Kürtleri 'dağ Türkü' olmaktan çıkarıp Kürtlüğe geçirince pek çok sorunun çözüleceği inancındaydı.

Özal, Çandar'ın önüne serdiği 'kartı satmaya' artık hazırdı.

C

Can Dündar: "Özal, bu görüşmeden birkaç hafta sonra Diyarbakır'daki bir basın toplantısında, Irak Kürtlerinden, 'vatandaşlarımızın soydaşları' diye söz etti. Bu arada da Irak'taki Kürt liderlerle ilgilenmeye başlamıştı. Tam o günlerde, Cengiz Çandar'ın bir röportaj için Talabani'ye gidişini fırsat bildi ve..."

Ve, Kürt liderlere dönük bir açılımın ilk işaretini verdi.

Çandar: "Dedim ki; efendim tutun ki, buldum Celal Talabani'yi ya da Mesut Barzani'yi ve sizin bu iyi, halisane niyetlerinizi söyledim onlara. Onlar dese ki; 'Kardeşim, kendi ülkenizde sizin Kürtler var, onların daha ne olduğunu kabul etmiyorsunuz. İşte Kürt yok tavrı içindesiniz, dağ Kürdü gibi laflar ediyorsunuz. Bunlar da bizim akrabamız. Kimisiyle aşiret bağlarımız var ve sizinle bu ilişkiye girersek korucu aşiretine döneriz biz, itibar kaybederiz. Siz kendi ülkenizde, Kürtler lehine bir adım atacak mısınız ki, ondan sonra gelip bizimle ilişki tavsiye ediyorsunuz?' derse, ben ne diyeyim adam-

lara dedim (Özal'a).

Dedi ki (Özal), 'Yahu elbette adım atacağız' dedi.

'Kendi ülkemizde Kürtlerin var olduğunu kabul etmeden ve onların şartlarını iyileştirmeye yönelmeden, Irak Kürtleri ile ilişki kurmanın hiçbir meşruiyet zemini olamaz' dedim (Özal'a).

'Ama işte Türkiye'nin güçler dengesi malum. Bazı şeyler zaman istiyor' dedi (Özal)."

Kaygıyla sözünü ettiği 'Türkiye'deki güçler dengesi'nde hangi kurum ya da kurul vardı?

TBMM mi?.. Yok canım! Yoksa Irak'ta bir savaşa girmekten özenle kaçınan TSK mı?

Ne dersiniz?

D

Can Dündar dedi ki: "Çandar, bu mesajı Talabani'ye götürürken, Özal da konuyu Milli Güvenlik Kurulu gündemine getirdi ve Irak Kürtlerine sahip çıkma planını askerlere açtı."

Emekli Genelkurmay Başkanı Güreş geldi ekrana: "Özal'ın bir fikri vardı" diye devam etti:

" 'Barzani'yle Talabani'yi itmeyelim, itip de PKK'nın kucağına atmayalım, sonra bize karşı gelir. Bunlar bize muhtaçtır. Her bakımdan muhtaç, yiyecek, ilaç, elektrik vesaire vesaire. Biz bunu kontrolümüze alalım' deyip, bunlarla iletişim kurma düşüncesini söylerdi.

Benim fikrim şuydu; ben o zaman kendisine söyledim. Dedim ki, 'Buna İngilizce silence policy diyorlar. Yani sessiz şekilde bir diplomasi yapıp, aleni, açık yapmayıp ve çok düşük seviyede olmasında fayda olur."

Nitekim öyle yapıldığını söylüyor Can Dündar: "Talabani Mart ayında 'gizlice' Türkiye'ye geldi ve sadece birkaç diplomatla görüşebildi" diyor. Ama, Çandarlı bir ekleme yapıyor sözüne: "Cumhurbaşkanı görüşmedi orada, onunla, Dışişleri Bakanlığıyla ilgili makamlarımız (MİT) görüştü ve ilk temas da benim vasıtamla sağlandı."

Doğan Güreş'in söylediği 'sessiz diplomasi'ye itibar edildi ve Talabani'nin gelişi titizlikle gizlendi, ama bir hafta sonra Özal Moskova yolunda uçakta, olanı biteni 'büyük bir heyecan içinde' basına açıklayıverdi.

Her şeye sahiplenmek dürtüsü yine egemen olmuştu.

Tabii, olayın bu yönleri Can Dündar'ın programında yer almıyor. Sadece 'ne yazık ki, yarıda kalmış bir Kürt planını' öven kimi öğeler sıralanıyor.

"Ancak, o görüşmeler somut bir sonuca ulaşamayınca" diye sürdürüyor Dündar; "Talabani bu kez bizzat Özal'la görüşmek istedi. Randevu talebi kabul edildiğinde heyecandan titriyordu. İlk kez bir Türk Cumhurbaşkanı, bir Kürt liderle görüşecekti."

Bu temaslardan sonra, Özal'ın kamuoyunu hazırlama atağı başladı.

Önce, Kürtçe konuşmanın serbest bırakılması gündeme geldi. Ardından da Özal, Doğu sorununun konuşa konuşa çözülebileceğini açıkladı:

"Var olan problemleri tabu haline getirmemek lazım, meselelerin diyalogla çözülmesinden yanayım. Adam kendine Kürt diyorsa, sen dağ Türkü'sün denmemeli" diyordu.(Can Dündar'dan)

Araya bir de eski bir DYP'liyi almak, 1991'deki DYP'nin görüşlerini de kayda geçirmek gerekiyor olmalı ki; Hüsamettin Cindoruk da 'Özal'ın Kürt planına' nasıl baktığını Can Dündar'ın programında anlattı:

Cindoruk; "Rasyonel şeyler söylediği zaman katılmamak mümkün değildi; ne var ki, devletin geleceği ile, devletin bugünkü güvenliği ile ilgili kararları cesaretle almak değil, onları biraz daha basiretle almak gerekir" diye gerçekçi bir vurgulama yaptı.

Cindoruk'un anımsattığı ve uyardığı nokta, nedense programda hiç yer almadı.

Özal, kimdi? Cumhurbaşkanı. Yürütme yetkisi olmayan, tarafsız ve devletin organları arasında uyumu sağlamakla görevli bir devlet başkanı.

Kürt planları yapıyor, sorumsuz ve gayrı resmi aracıları hükümete haber vermeden kullanıyor, devletin geleceğiyle ilgili kararları tek başına alabiliyor.

Bu, çok önemli, devlet için yaşamsal gerçeği 40 dakika boyunca anımsayan ve üzerine basa basa duran tek kişi çıkmıyor.

Bu saptama bir hukuk devletinde yapılıyor.

Artık Kürt liderleri gelip gidiyor. Türkiye, hızla erken seçime kayıyor.

Tepe noktaları kesin ifadelerle tam yerinde kullanan Can Dündar, durumu özetliyor:

"Ekim 1991 erken seçiminden sonra Başbakan Demirel, devletin yeni politikasını Diyarbakır'da (Başbakan Yardımcısı İnönü ile birlikte) açıkladı:

'Kürt realitesini tanıyoruz.'

Ankara'dan esen ılımlı hava, 1992 Martında Nevruz ateşinde yandı. Büyük bir gerginlik içinde başlayan Nevruz kutlamaları, kısa zamanda çatışmaya dönüştü ve Güneydoğu tam bir savaş alanına döndü; bilanço ağırdı: iki günde tam 57 ölü."

Cengiz Çandar görünüyor:

"(Özal) 'PKK'nın, bölge insanı üzerinde belirli ölçüde nüfuz kazanmış olduğunu kabul etmek zorundayız' demişti.

İkincisi: Bunun şiddete dayalı yöntemlerle çözülemeyeceğini ve bunun şiddet yöntemleriyle bir kangren haline dönüştüğünü görüyordu.

Fakat bir yandan da, devletin başı olarak, Cumhurbaşkanı sıfatı taşıyan birisi olarak, bir terör eylemiyle karşılaştığı zaman, şiddetle ona karşılık verilmesi gerektiğini, fakat İngilizce Double Track diye ifade edilecek, çift yoldan yürüme, yani bir yandan silahlı direnme olursa ona çok şiddetli bir tepki vermek gereklidir devlet olarak, –başka türlü, devletin itibarını, gücünü koruyamazsınız– bir yandan da, ona paralel şekilde, acaba diyalogla bu iş nasıl çözülürün aranmasından yanaydı. (İfadeler televizyondaki konuşmanın çözümünden aynen alındı.)

PKK ile diyalog mümkün olamayacağına göre, işte HEP'in, benzeri kuruluşların o konuda bir anlamı olabileceği neticesine varmıştı."

"Ancak bu yönde işler zordu" diyor Can Dündar. HEP'liler Meclis'in açılışında yaptığı gösterilerle büyük tepki toplamışlardı."

Kürtçe and içmeye kalkışmak, Kürt bayrağıyla gelmek gibi.

"HEP'lilerle temas arayışı işte o günlerde başladı":

Eski HEP milletvekili Sırrı Sakık, doğruladı:

"Evet, böyle bir arayış içerisindeydi. Hatta 'Ben ömrümün son döneminde ülkeme katkı sunmak istiyorum' demişti."

E

Özal'ın Kürt planına giriş

Can Dündar, "1992 yılında, Özal'ın siyasi çözüm önerisi, ilk kez kâğıda döküldü" dedi. Böylece, Özal'ın Kürt planı artık uygulamaya geçiyordu:

"ANAP milletvekili (ve Özal'ın aklına ve sadakatine güvendiği) Adnan Kahveci, Güneydoğu'da (kuşku yok, Özal'ın isteğiyle) bir süre inceleme yaptıktan sonra, 'Kürt sorunu nasıl çözülmez' başlıklı bir rapor hazırladı. Bu raporda, Türkiye'nin en önemli gündem maddesi haline geldiği ve ciddi çözüm uygulanmaması halinde iç savaşa dönüşebileceği söyleniyor ve şöyle deniyordu:

'Askeri önlemlerle, hiçbir ülkede çözüme ulaşılamamıştır. Askeri çözümler hep iç harbi getirmiştir. Bugün Kürt sorunu, siyasal bir kriz halini almıştır. Çözüm için de cesurca atılacak siyasi adımlara ihtiyaç vardır. Bu nedenle, Kürt realitesi, Kürt kimliği ve dili hızla kabul edilerek, Kürtlerin siyasal hakları verilmelidir. Bu durum, Türkiye'de demokrasiye ufuklar açmakla kalmayıp, PKK gibi terör örgütlerine olan halk desteğinin de ortadan kalkmasına yol açacaktır.'"

Şimdi burada kısa bir mola verme zorunluluğu doğuyor.

1991'de Kahveci'nin Özal'ın isteği doğrultusunda yaptığı geziden sonraki raporunun belkemiği olarak 'askeri çözümlerin, hiçbir ülkede çözüme ulaşamadığı' yazılıyor. Daha sonraki irdelemeleri, 'askeri çözümün başarısızlığına' dayanıyor. Yıl 1997. Manzara:

"Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı, Kuzey Irak'ta bölücü örgütün bölgedeki varlığına son vermek ve kalıcı bir barış ortamı sağlamak amacıyla Irak Kürdistan Demokratik Partisi (IKDP) lideri Mesut Barzani'nin daveti üzerine bölgede ortak

operasyonların gerçekleştirildiğini belirterek, 'terör örgütünün bölgedeki etkinliğine büyük ölçüde son verildiğini' belirtti.

"Kuzey Irak'ta barış ve istikrarın sağlanmasının temel faktörlerinden birinin de IKDP-IKYP –Barzani ile Talabani– arasındaki ateşkese uyulması ve bölücü terör örgütünün yarattığı terör ortamının ortadan kaldırılması olduğuna inanıyorum.

Burada terör örgütünü hiç kimse yanına almamalı, onları aralarında barındırmamalıdır. Buna müsaade etmeyiz.

Bugüne kadar geniş bir alanda sürdürülen terörle mücadelede, örgütün komuta kontrol ve teşkilat yapısı parçalanmıştır. Organize eylem etkinliği büyük ölçüde kırılmıştır.

Terör örgütü, artık yurtiçinde ve Kuzey Irak'ta kontrol edilebilir bir seviyeye getirilmiştir." (Diyarbakır, 28 Kasım 1997)

Genelkurmay Başkanı Karadayı, Güneydoğu'ya TSK'nın çağrısıyla giden, her yeri gezip gören gazetecilerin 'PKK'nın belinin kırıldığını, etkinliğini yitirdiğini ve TSK'nın bu sonuca başarıyla ulaştığını' irdeleyen yazı ve televizyonlarda görüş bildirmelerinden sonra, bu açıklamayı yapıyor.

Özal'ın ölümünden 3,5 yıl sonra ortaya çıkan sonuç:

1. İnançsızlık demeyelim ama, Kahveci'nin raporu da, bu raporu 'ufak tefek düzeltmelerle' Başbakan Demirel'e gönderen Özal da, TSK'nın başarı şansını yanlış saptamış oluyor.

2. Özal'ın barış pazarlığına giriştiği APO, ölümünden altı yıl sonra 'derdest edilerek' Türkiye'ye getiriliyor.

Kahveci'nin raporundan sonraki gelişmeleri Can Dündar sıralıyor:

"Özal, 'o güne kadar izlenen politikaya taban tabana zıt' bu raporu inceledikten sonra üzerinde el yazısıyla bazı değişiklikler yapıp kendi raporu haline getirdi ve Başbakan Demirel'e gönderdi.

O yaz, rapordaki yaklaşım doğrultusunda ilk adımları da atmaya başladı. Milli Güvenlik Kurulu'nda, GAP televizyonundan Kürtçe yayın yapılmasını savundu. Ağustos ayında, Kürtçe eğitimin serbest bırakılması gerektiğini açıkladı ve sonunda Türkiye'yi karıştıracak o ünlü açıklamasını tekrarladı:

'Federasyonu bile tartışmalıyız.' "

Hâlâ zihinlerde bir soru işareti yatıyor: Özal, federasyonun bir

görüş olarak tartışılmasını mı istiyordu, yoksa bir federasyon kurulmasına yanlı mıydı?

"Ben kendisiyle konuştum bunu (federasyonu)" diyor Doğan Güreş:

" 'Böyle bir şey basına intikal etti. Bu hususta fikirlerinizi bana söyler misiniz?' dedim, bir perşembe görüşmesinde.

Rahmetli Cumhurbaşkanı Özal bana dedi ki: 'Ben bu fikirde değilim; bu, üniter yapımıza aykırıdır. Federasyon olmaz. Ama konuşulmasına, tartışılmasına da karşı gelmiyorum. Tartışılsın, bunun mahzurları ortaya çıksın ki, halk da buna inansın.' Bana böyle söyledi. Ben de kendisine şöyle söyledim:

'Bunun tartışılması bile zamana uygun değildir. Tartışılması bile, alçak şiddette bir mücadele yapan silahlı gücün, Silahlı Kuvvetlerin, polisin ve halkın morali üzerine direkt etki yapar ki, bu, beni de sıkıntıya sokar.'"

TSK adına yapılan bu uyarıya karşın; Özal, federasyon üzerindeki tartışmaların sürmesini istiyordu. Genelkurmay Başkanı'na söylediği görüşleri, halka ya da basına açıklamıyordu, açıklamadı.

"Federasyon üniter yapımıza aykırıdır, olmaz" diyerek tartışmalara –nedense:- katılmıyordu. Oysa, konu tartışma zemininde ise, tartışmayı başlatan insan olarak ilk önce Özal'ın görüşünü açıklaması gerekmez miydi?

F

Can Dündar: "Ve" dedi, "1992 kışında askeri operasyon başladı. PKK, Kuzey Irak'ta TSK ile Peşmergelerin arasında sıkıştırılmıştı. Türkiye ilk kez, Talabani ve Barzani'yle ortak bir hareket yapıyordu ve bu işbirliği büyük oranda Eylül ayında Köşk'te yapılan Iraklı Kürt ve Türkmen liderler zirvesinin sonucuydu."

Doğan Güreş, "Barzani başlattı bunu, güneyden PKK'ya karşı" diye girdi araya:

"Barzani'nin başlatmasıyla, tabii anlaşma da vardı bizimle arasında. Onun güneyden başlatmasıyla, biz de kışlalarımızdan çıkıp doğrudan doğruya Hakuk dahil, girdik. Hakuk'u Talabani çevirmişti

yalnız. O zaman 3 bin, 4 bin kişi zayiat verildi ve onlar (PKK) kaçtılar Zeli'ye kadar. O zaman tamamiyle dağılmış durumdaydı."

Akıp giden bu açıklamaların tam ortasında Doğan Güreş, çok önemli bir saptama yapıyor. Köşk'te kabul gören, hatta PKK'ya karşı savaşacağı sözü veren Talabani'yle ilgili. Güreş:

"Talabani yardım etmeseydi (PKK) dağılıyordu."

PKK tam bitmiş iken kurtaran adam, Talabani! Türk düşmanı!

Doğan Güreş, bu sonucu gördükten sonra kendine mal ederek, aslında TSK'nın görüşünü yansıtıyor:

"Bu başarıdan sonra, Barzani'nin yardımından sonra da, ben bu eskelasyonu yani 'daha üst seviyedeki görüşmelerde sessiz kalmayı' tercih ettim, ama biraz fazla yükseklere kadar çıkıldı. Faydalı oldu iletişim kurmak, ama biraz fazla yükseklere çıkıldı gibi geldi bana."

Doğan Güreş'in söylediklerini onaylayan ya da karşı çıkan 'bir ses' duyulmuyor programda. Öyle sürüyor.

Can Dündar: "1993 Nevruzu yaklaşırken Türkiye yine endişe içindeydi. Bir önceki Nevruz'un anıları hâlâ hafızalardaydı ve herkes yeni bir kanlı bayram korkusu yaşıyordu. İşte tam o günlerde hiç beklenmedik bir gelişme oldu; askeri operasyonların baskısı altındaki PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ateşkes ilan etmeye hazırlandığı haberi patladı.

(Ve... mekanizma çalışıyor) Apo, bu hazırlığından, önce Talabani'ye söz etmiş. Talabani hemen Cengiz Çandar'a aktarmış. Çandar da o gece derhal haberi Özal'a ulaştırmıştı.

Cumhurbaşkanı heyecanlanmadı (belki o sırada Apo'ya inanmıyordu. Ateşkes'in bir numara olduğunu sanıyordu. Belki... Belki böyle düşünüyordu.)

'Açıklasın bakarız' dedi, geçti. Ama Çandar, Özal'ın 'kendisinden bir beklentisi olduğundan' emindi."

Cengiz Çandar da "Emindi" diyerek açıklamalara girişti:

"Benim ateşkes basın toplantısına gittiğim sırada (belirli kimi gazetecileri çağırmıştı Apo) onun (Özal'ın) bildiği Cengiz'in mutlaka ne yapıp edip Abdullah Öcalan'la, kendisine nakledilmek amacıyla 'özel bir görüşme' yapacağından emindi.

Bu hiç konuşulmadı (Özal'la) aramızda: Ama, onun (Özal'ın)

benden bunu beklediğini ve bunu becereceğimden emin olduğundan ben emindim."

Tabii buraya gelindiğinde bir açıklamaya gereksinim doğuyor. Bir Cumhurbaşkanı, bir gazeteci aracılığıyla Apo gibi kanlı bir terör örgütünün lideri ile temas kurmalı mı, ya da 'bir aracı kanalıyla endirekt yoldan o insanla konuşmalı mı?'

O sırada yanıtı aranan soru buydu. Cengiz Çandar, soruyu açıklıyor:

"Bu tür uluslararası ya da ulusal ihtilaflarda kullanılan yöntemlerdir bunlar. Yani, yarın-öbür gün iş sarpa sararsa, resmi bir sıfatınız, rolünüz olmadığı için, 'Ben öyle bir şey dememiştim' (Özal) diyebilir, devlet mahcup olmamış olur.

Eğer iş olumlu yönde yürüyor ise, 'Sen şimdi çekil bakayım, teşekkür ederiz' deyip devlet kendisi girer devreye..."

Öcalan'ın, gözleri birbirine yakın, asık kara suratı ekrana geliyor:

"...20 Marttan 15 Nisana kadar ateşkes!.."

Can Dündar: "Apo'nun Bekaa Vadisindeki karargâhında sivil kıyafetler içinde yaptığı bu açıklamayla Güneydoğu'da yeni bir aşamaya girildi. (Kim girdi? Devlet mi, Özal mı?)

Basın toplantısını Türkiye'den onlarca gazeteci izliyordu. Ancak, bu gazeteciler içinde 'bir misyon sahibi iki kişi' vardı: Demirel'in danışmanı İlnur Çevik'in gazetesinde çalışan İsmet İmset ve Özal'ın danışmanı Cengiz Çandar.

Basın toplantısı bittikten sonra, Öcalan bu iki gazeteciyle özel görüştü.

Vereceği mesajların kimlere gideceğini biliyordu."

Gerisini Çandar anlatıyor:

"Ben bunu Turgut Özal'a nakledeceğim, o da (İmset) Süleyman Demirel'e nakledecek. Biri Başbakan, biri Cumhurbaşkanı... 'Yalnız, şunu bil' dedim (Apo'ya):

'Yani benim adım Cengiz Çandar, onun adı İsmet İmset. Turgut Özal ve Süleyman Demirel'le müzakere ediyor değilsin, bizimle konuşuyorsun. Biz, sadece harfiyen bu isimlere nakledebiliriz.'

(Apo) 'Ben şeyi taahhüt ediyorum' dedi. 'Nevruz'da, işte birkaç gün sonra Nevruz geliyor, yaprak kımıldamayacak, Sayın Cumhurbaşkanı'na da Sayın Başbakan'a da bunu söyleyebilirsiniz' dedi."

Dündar, Bekaa'daki görüşmede Apo'nun, gazetecilere Özal'ı öven sözler söylediğine değindi ve "Yalnız, Türkiye'de hükümetin ayrı, Köşk'ün ayrı dilde konuşması nedeniyle durumdan emin olmadığını söylüyordu," dedi.

Gazetecilerin Bekaa dönüşü Türkiye'de neler yaşandı? Can Dündar gelişmeleri kalın çizgileri ile anlatıyor:

"Bekaa dönüşü İsmet İmset doğruca Ankara'ya gelerek devletin zirvesine (Başbakan Demirel'e) bilgi verdi. Çandar'sa hemen telefona sarılıp durumu Köşk'te sonucu bekleyen Özal'a iletti."

Ama Çandar, Köşk'ün havasını daha başka yönleriyle anlatıyor:

" 'Yahu' dedi (Özal), 'bu herif neler söylemiş' dedi. (Apo'nun) El-Hayat gazetesinde bir gün önce Kâmuran Karadagi ile Şam'da yaptığı mülakatı çıkmış. O günkü gazeteler de El-Hayat'tan naklen yayımlamışlar. İşte Türkiye'ye yakında dönmeyi umut ediyorum, bilmem ne filan.

'Bu herif deli mi' dedi. 'Ne Türkiye'ye dönmesi? Gene en şahin lafları etmiş' dedi. Dedim ki;

'Efendim, o iç tüketim için yapılmış bir konuşma. Yani bu Öcalan'ın kendi iç tüketimi var. İşte hava basıyor, falan; hiç önemi yok' dedim.

'Ben kendisiyle 45 dakika bir özel konuşma yaptım, yanımda İsmet İmset de vardı, o da Süleyman Bey'e nakledecek.'

Sesinin tonu düştü birden, 'Peki can' dedi, 'Sen Türkiye'ye dönene kadar ben hiç demeç filan da vermeyeyim o zaman' dedi, 'onu rica edeceğim sizden.'

'Evet' dedim."

Çandar dönüyor, Özal'la 'ancak sahurda buluşabiliyor.'

Cumhurbaşkanı ilk olarak Türkiye'nin başına bunca dert açan Öcalan'ın 'nemenem birisi' olduğunu soruyor.

Çandar: " 'Nasıl bir adam bu' dedi. 'İşte ben de onu söyleyeceğim' dedim:

'Bu' dedim, 'Keko,' Abdullah Öcalan için. 'Eğer bu adam şu anda bütün siyasi haklarını kazanmış biri olsa, diyelim ki milletvekili HEP'ten, SHP'den, ANAP'tan, her ne ise, size yeminle söylüyorum' dedim, 'Meclis kulisinde çay içen milletvekili var ya, işte Güneydo-

ğulu, onlarla çay içecek. Sonra, İstanbul'da Çakıl Gazinosunda Diyarbakır gecesinde bağış toplanacak, dansöz oynatacak. Ondan sonra, Diyarbakır kanalizasyon meseleleri için heyet gelecek, çözemeyecek de onu, falan, efsane bitecek, yani normalleştirsek işi.'

Çok güldü. 'Tip bu mu yani?' dedi. 'İşte bizim memleketin insanı, ne olacak' dedim. 'Oranın insanı, bölgenin adamı. Ve Türkiye'de siyasette aktif olmak istiyor, hesap bu.'

'Şimdi şunu yapmamak lazım' dedi: 'Bu Milli Güvenlik toplansın. Ertesi gün de Nevruz. 24 saat, 48 saat içinde Türkiye Devleti toplanıyor, MGK, Cumhurbaşkanı, Kuvvet Komutanları, işte bakanlar tepki veriyor: Bu görüntüyü vermemek lazım' dedi. (Özal)

'Çok acele etmemek lazım. Yeni bir durum var ortada. Yeni bir süreç başlıyor gibi' dedi."

Özal, acele etmemek gerektiğini söylüyor ama, Apo ile ateşkeste uzlaşma peşinde. Apo'nun çağrısını kabul ederek ateşkesi kabule hazırlanıyor.

G

Özal'ın niyeti neydi? Dündar şöyle yorumluyor:

"Özal'ın niyeti, bayram tatilinden de yararlanarak konuyu biraz 'dinlendirmek ve zaman kazanmaktı.' Bir gün sonra MGK toplantısı vardı. O sahur yemeğinin ardından MGK'ya katıldı ve bu 'görüşünü' orada da söyledi. Kurul'dan çıkan kararda ateşkes meselesi 'hiç yokmuş gibi' bir üslup takınıldı. Ancak, 'içeride diyalog meselesi gündeme gelmiş ve tepki almıştı.' "

Başbakan Demirel, olan biten üzerinde açıklama yapmıyor, ama gelişmeleri çok dikkatle izliyordu. MGK'da Özal'ın eğilimlerine uygun politikalar üretilmesine yanlı olmadığı 'MGK bildirisinde ateşkes meselesi hiç yokmuş gibi' davranılmasından da anlaşılıyordu.

Askerlerin de ateşkes görüşmelerine karşı çıktığı, zamanın Genelkurmay Başkanı Güreş'in sözleriyle de kanıtlanıyordu.

Dündar'ın, MGK'nın ateşkese aldığı vaziyeti anlatmasından hemen sonra Doğan Güreş, "Eşkiyayla masaya oturulup, aracı olarak kullanılır mı?" diyor.

Sürdürüyor: "Şimdi İRA meselesi var. Şimfen diyorlar, bir parti var, o aracılık etti, onların şeyini yapıyor. Ama, şöyle masaya oturup da politikacılarla, onların başıyla konuşma diye böyle bir şey yok. Detaylarda böyle bir konuşma yok...

...Eşkiyayla karşı karşıya oturulmaz..."

Asker, noktayı koymuştu MGK'da.

Ama, Can Dündar'a göre "Aslında Özal da bu görüşteydi":

"O da, PKK'yla doğrudan temas yerine yetkililerle görüşüyor ve mesajını dolaylı yollardan iletiyordu. Ateşkesi (devletin önde gelen kurum ve kişilerine karşın) 'önemli bir şans' olarak görüyordu."

Doğan Güreş'in söylemine, MGK bildirisindeki içeriğe karşın Özal'ın 'aynı görüşte olduğu' kanısını öne sürmek hayli tuhaf kaçıyordu.

Bu noktada, Can Dündar'ın –elbette yaptığı araştırmalardan sonra –Özal'la ilgili bir saptaması önem taşıyor:

"Geçen yıl bölgeyi kana bulayan Nevruz, ateşkesin yarattığı yumuşak hava içinde bu kez kimsenin burnu kanamadan atlatılmıştı" dedikten sonra çok dikkat çekici bir bilgi veriyor:

"Özal, 'hükümetin (öncelikle Başbakan Demirel'in) ortaya çıkan bu yeni durumu kavrayamadığına ve basmakalıp demeçlerle barış sürecini baltaladığına' inanıyordu."

Özal planının düğüm noktası bu cümledeydi ve belki de tek başına hareket etmeye alışmış Özal'ın gerçek niyeti de bu vurgulamanın içeriğinde yatıyor.

Hükümetin basmakalıp diye nitelenen, barışı baltaladığı öne sürülen tutumuna karşı; "Oysa Özal, 'bir an önce yeni duruma uygun politikalar üretilmesinden yanaydı' ve...

...kafasında bir çözüm planı vardı."

H

Kürt ve PKK sorununda Özal'ın kafasındaki 'çözüm planı'

Bu planı önce yanındakilere açıkladı.

Cengiz Çandar planı anlatıyor:

"'Yani bu iş nasıl çözülür biliyor musun?' dedi (Özal).

Kafasında bir çözüm parametresi olduğunu ifade eden bir-iki şey söyledi.

Dedi ki: 'Önemli olan ateşkesi kalıcı kılmak. Kalıcı kılmak için dağdaki adamları indirmek lazım. PKK'lıları. Onun için af çıkartmak lazım' dedi.

'Af çıkartmadan inmezler. Şimdi, öyle de bir af çıkartacaksın ki önder kadrosunun sabote edememesi lazım. Yani, affı önder kadroya, yöneticilere teşmil etmezsen engellerler affı. O yüzden kademeli bir af çıkaracaksınız. Yani hiç kimseyi öldürdüğü, bilmem ne yaptığı subut etmemiş olanların silahları bırakması halinde bütün haklarına sahip olarak hayata, dağa çıkmadan önce neyse öyle devamı...

Bunun yoluna yordamına, hukuki imkânlarına bakmak lazım. Yöneticiler için de şartlı bir madde ilave etmek lazım.

Beş yıl içinde herhangi bir suç... Beş yıl yasaklı kılacaksın mesela bunları. Her türlü seçme ve seçilme hakkından, bir sürü vatandaşlık hakkından. Beş yıl içinde Türk Ceza Kanunu'nu ihlal etmezler ise herhangi bir maddesini, beş yıl sonra siyasi haklarına, seçme hakkı dahil olmak üzere otomatikman kavuşmaları filan... Yani bu tür bir şey yapmak lazım' dedi."

İşte, öldüğü için yaşama geçirilmeyişinden pek çok çevrenin hayıflandığı Özal'ın müthiş PKK ve Kürt planı, buydu.

Yüzlerce kişiyi öldüren Apo, çete yöneticileri ve çete bireyleri affediliyor. Beş yıl sonra Apo'nun TBMM'ye girmesi sağlanıyor ve Çandar'ın anlatımına göre, sade bir Güneydoğu milletvekili gibi kuliste sakin sakin çayını yudumlaması için yasalar düzenleniyor...

Dündar, vurguluyor: "İşte Özal'ın PKK'yı dağdan indirme planı buydu," diyor:

"Hem dağda savaşanlara, hem de onların yurt dışındaki lider kadrosuna yönelik kademeli bir af düşünüyordu."

Ya amaç? Anlatıyor:

"Amaç, silahla yürütülen siyasal mücadeleyi yasal platforma çekmekti. Ancak, böylesi bir teklifin..."

...'Tek adam 'rolü oynayan Özal istiyor diye TBMM'den geçme olasılığı neydi?

"...Böylesi bir teklifin 'o gün itibariyle' Meclis'ten geçmesindeki (çünkü ANAP artık parlamentoda büyük çoğunluğa sahip bir parti değildi. DYP-SHP koalisyonu Meclis'te çoğunluğu elinde bulunduruyordu) olanaksızlığı biliyor, buna bir 'çare' arıyordu. O yüzden zamana ihtiyacı vardı. Ne yapıp yapıp 25 günlük ateşkesin uzatılması gerekiyordu."

Oysa; Başbakan Demirel, dağda, kentte, köyde, mezrada, hemen her yerde 'çoluk çocuk, yaşlı, kadın, erkek demeden' can alan PKK ile hiçbir biçimde ne diyaloğa ne de ateşkeste uzlaşmaya razıydı.

Eğer devlet varsa, devletin meşru silahlı güçleri eşkiyayı temizlemeliydi. Tek bir ordumuz vardı; PKK terörü sona erinceye kadar elde ne olanak varsa hepsi seferber edilerek, TSK'nın gereksinmelerinin hepsi karşılanarak silahlı savaş sürdürülmeliydi.

PKK bitene kadar! PKK sıfır düzeyine ininceye kadar!

Demirel'in –bana söylediği– görüş, hiç değişmedi.

Kabul etmek gerekir ki; Demirel'in yıllarca hiç değişmeyen, bu inatçı politikaları, TSK'nın azimli, disiplinli ve kararlı tutumuyla birleşerek 1997'de PKK'nın 'marjinal düzeye' dönüşmesini sağladı.

Devlet kurumlarının karşısında yer aldığını görmesine karşın Özal, umudunu yitirmiyor.

Can Dündar: "Ateşkes süresinin dolmasına iki hafta kala önce Talabani çıktı Köşk'e. Sonra da DEP milletvekilleri. Özal, onlara, zamana ihtiyacı olduğunu 'hissettirdi.' "

Bu ara saptamayı DEP milletvekili Sırrı Sakık'ın sözleri izliyor:

" 'Yani, gidip (Apo'ya) ateşkes süresini uzatmalısınız.' Hatta (Özal) şunu da söyledi: 'Siz tepki alabilirsiniz, size saldırabilirler, ama bana da saldıracaklar. Hep birlikte bunu göğüslemek zorundayız. Çünkü, bu sorun el yakıyor. Yani siyasiler ürkebilir, korkabilirler, ama görebildiğim kadarıyla askerlerin bir kanadı da artık benim gibi düşünüyor' demişti bize ve giderken de 'siz gitmelisiniz...'

Zaten rahmetli bize bu referansı verdiğinde de 'Ben sizin arkanızdayım, gidin' demişti."

Nisan 1993. Ayın ilk günlerinde HEP'liler Özal'dan aldıkları mesajla Şam'a uçtular.

Özal da o uzun Türki Cumhuriyetleri gezisine çıktı.

Can Dündar'a göre: "Müthiş bir arabulucu trafiği başlamış ve herkes bu kanlı düğümün Nisan ayı içinde çözülmesi için 'seferber' olmuştu adeta."

"İlk mesaj Bekaa'dan geldi" diyor Can Dündar: "Talabani Cengiz Çandar'ı arayarak, Apo'nun 'ateşkesi süresiz uzatacağı haberini' verdi. Çandar, ilk uçakla Azerbaycan'a uçtu ve dönüş yolunda 'durumu' Özal'a bildirdi."

"Özal, 'Nedir vaziyet, anlat bakalım' dedi (Cengiz Çandar'a). Ben de 'böyle böyle oldu' dedim. 'İşte yarın filan basın toplantısı olacak ve bu sonuç çıkacak' dedim. Ama, çıkacak da ne olacak?

Dedi ki: 'Bu iş böyle devam edemez.'

'Eğer bu önümüzdeki bir ay zarfında da bir tavır ortaya konmazsa bu işi çözecek, terör geri dönebilir ve korkarım ki, eski dönemi arayacağımız şiddette geri dönebilir' dedi (Özal)."

Can Dündar: "Özal'ın Türkiye'ye dönmesinden hemen sonraki gün, yani 16 Nisan 1993 Cuma günü, Öcalan Bekaa'da bu kez HEP'li milletvekillerinin de katıldıkları bir basın toplantısıyla ateşkesi 'süresiz uzatacağını' açıkladı."

Ancak, hükümetin tavrı değişmedi.

Ankara, silahlı insanlarla (eşkiyayla) konuşulmaz (askerin sivilin kanısı buydu), 'savaşılır' diyordu.

Özal, tek başına sürdürdüğü (oysa kimse Özal'a bu diyalog yolunu aç, dememişti; çevresine, hatta hükümete danışmadan yola çıktığı anlaşılıyordu) diyaloğun böyle sonuç veremeyeceğini anlamıştı (nihayet).

Bu durum karşısında kararını yine Cengiz Çandar'a açıkladı:

I
Yalnız adamın kararı

" 'Eğer, bu önümüzdeki bir ay zarfında bunlar (kimler? herhalde başta hükümet) hiçbir adım atmazlar ve böyle donmuş vaziyette kalırlar ise –hükümeti kastederek– her ne pahasına olursa olsun, her şeyi göze alarak ben ortaya çıkacağım ve çözüm formülümü ilan edeceğim.'

Bu benim Cumhurbaşkanı sıfatı taşıdığım için bütün halkıma karşı sorumluluğumdur, tarihe karşı sorumluluğumdur, bu momentumu kaçıramayız çünkü' dedi."

Sonuç : 1

Can Dündar: "16 Nisan. Özal o gün Demirel'le son görüşmesini yaptı. (Tabii hükümetin olaya bakışında değişiklik yoktu.)

Kafasındaki af planı, Meclis'i by-pass ederek (inanılmaz bir şey) açıklayacağı bir kararnameydi. (Cumhurbaşkanı hangi yasal dayanakla bir kararname hazırlayacak, o da ayrı bir soru.)

Bu kararname çıkmazsa, halka çözüm formülünü açıklayacak ve belki de yeni bir oluşum içinde 'siyasete dönerek', tarihi saydığı bu misyonu bizzat uygulamaya koyacaktı. (Tabii tek başına iktidar olacak bir parti kurar veya ANAP'ı bu plana uydurabilirse.)

Ateşkesi uzatan Apo, ertesi gün Bekaa'daki karargâhında Ankara'nın atacağı adımı beklemeye koyuldu. Kulağı Özal'dan gelecek bir mesajdaydı. (Öcalan, tabii kendi açısından 'olaya' bakıyor, herhalde 'neler, neler değişecek' diye ellerini ovuşturuyordu. Ankara'nın ateşkesi kabul etmesi, PKK'yı 'resmen' tanıması anlamına gelmiyor muydu?)

Çözüme çok yaklaştığına inanıyordu. Akşam yemeğinde, yanında HEP milletvekilleri olduğu halde televizyonunun karşısına kuruldu ve..."

Sırrı Sakık;

"...Orada Özal'ın ölüm haberini aldık. Tabii, ülkede her vatandaş gibi biz de üzüldük ve böyle bir çalışmanın ilk adımında yaşamını yitirmesi ülke açısından da talihsizlikti, 'bizim açımızdan da' talihsizlikti" diyor.

Çandar ise araya önemli bir savla giriyor: "Abdullah Öcalan hatta diyor ki, 'öldürüldü' diyor 'çünkü bu işi çözecekti' diyor."

Ama, Özal'dan 'miras' bir kararname –Can Dündar'a göre– ölümünün üzerinden 40 gün geçmeden MGK gündemine geldi. MGK, iç barışın devamı için PKK'ya sınırlı bir affı hükümete tavsiyeyi kararlaştırdı, ama...

"MGK'nın affa yeşil ışık yaktığı saatlerde Bingöl-Elazığ karayolundan korkunç bir haber geldi" diyor Dündar.

Askerleri taşıyan bir otobüs yolda durdurulmuş, 33 er ve 2 sivil haince kurşunlanarak katledilmişti.

Kararnamenin askıya alındığını o gün ilan etti hükümet.

Apo da yeniden askeri giysiler içinde basına göründü; "Özal gitti, barış bitti" dedi.

Dündar: "Şimdi amaç topyekûn savaştı!"

Kimine göre 1993 baharında barış umutları Özal'la birlikte gömülmüştü.

Kimine göre, PKK ile –onca insan öldürmesine karşın, eşkiya olmasına karşın, Türkiye'nin bütünlüğünü sarsmasına karşın– diyalog yoluyla barış sağlanabilirdi.

1993'te, 1997'deki sonuç beklenmeden binlerce insanın ölmemesi sağlanabilirdi.

Kimine göre, PKK gibi bir eşkiya sürüsüyle; ne masaya oturulur, ne diyalog kurulur ve ne de çözüm arayışları başlatılabilirdi.

Bu tartışma sürüp gidecek gibi görünüyor.

Ama askerler PKK'ya karşı yürütülen silahlı mücadelede örgütün 'marjinal duruma indirildiğini' söylemenin yanı sıra bir başka öneride daha bulundular:

Artık hükümet(ler) yani siviller; terörist savaş asgari düzeye indirildiğine göre, Güneydoğu bölgesinin sosyal ve ekonomik yönden kalkınmasını sağlayacak önlemleri almalıydılar.

(Not: Özal'ın PKK ile 'barış' çabalarının ne denli boş ve devlet adına ne kadar gereksiz olduğunu, 16 Eylül 1998 günü güneyde Türkiye-Suriye sınırında başlayıp, 15 Şubat 1999'da Kenya'da sonuçlanan olaylar zinciri kanıtlıyor.

16 Eylül 1998 günü; Kara Kuvvetleri Komutanı Attila Ateş Suriye sınırından Şam'daki yöneticilere seslendi. Abdullah Öcalan'ı Şam'da besleyen, gizleyen ve Türk hükümetlerinin başvurularına, "Böyle bir kişinin ülkesinde bulunmadığını" söyleyen Şam yöneticilerine Komutan;

"Artık sabrımız taşıyor" dedi.

Askerlerin Suriye'ye seslenişinden 14 gün sonra TBMM'nin ye-

ni yıl çalışmalarını açan nutkunda (1 Ekim 1998) Cumhurbaşkanı Demirel de Suriye'yi, "Artık sabrımız taşıyor" diye uyardı.

O gece TBMM Başkanı'nın düzenlediği resmi kabulde Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, basına "Suriye ile aramızda adı konulmamış bir savaş var" diyordu.

Sonradan öğrendik: Suriye'yi savaşla uyaran, Öcalan'ı Şam'ın sınır dışına çıkarmasına yol açan gelişmeleri yaşama geçiren planı, Orgeneral Kıvrıkoğlu Kara Kuvvetleri Komutanı iken hazırlamıştı. Ne ki, plan Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülmüş, ama onaylanmamıştı.

Genelkurmay Başkanlığına gelen Kıvrıkoğlu göreve başladıktan sonraki ilk aylarda planı uygulamaya koydu.

Suriye, askerlerin başlattığı ve devletin tam desteğini alan uygulamadan sonra 8-9 Ekim 1998'de Öcalan'ı sınır dışına çıkardı.

Türlü serüvenlerden sonra Öcalan –kimi dış yardımlarla– 15 Şubat 1999'da Kenya'da MİT elemanlarınca derdest edilerek Türkiye'ye getirildi.)

İ

Özal'ın barış planına ilişkin açıklamalarının bir başka amacı daha vardı:

Merhum Cumhurbaşkanı PKK ile barış sürecini açacakken acaba 'öldürülmüş müydü?'

Sorunu, babası kanalıyla sahnede görünmeyi gayet ustaca beceren, ancak son yıllarda adı, olumsuz kimi parasal olaylara karışan oğlu Ahmet Özal Tempo dergisindeki bir söyleşide ortaya attı.

Can Dündar da Show TV'de "Özal, acaba Kürt sorununun çözümünü istemeyen güçlerce öldürüldü mü?" sorusuyla Ahmet Özal'ın savına yaklaştı.

Program konuğu oğul Ahmet Bey, sorunun irdelenmesinden önce Kürt sorunuyla ilgili bildiklerini söylemeye zorlandı. Ama 'fazla bir şey bildiği' söylenemezdi.

Ahmet Özal'a, babasının 'hedefe gitmek için her yolu meşru sayıp saymadığı' sorulduğunda, "Hedefe gitmek için yöntemler,

rahmetli Turgut Özal için her yöntem, ama mesele hedefe ulaşmak ve neticeye varmaktır" diyerek karmakarışık bir yanıt verdi.

Oysa soru 'hedefe gitmek için her yol meşru mu' diyor ve bu soru yanıtsız kalıyordu; Ahmet Özal verdiği yanıtta cümleyi 'meşrudur' diye tamamlasa gerçeği açıklamış olacaktı. Hedefe varmak için Anayasa, yasa, gelenek ve görenek tanımayan Turgut Özal gerçeğini...

Ahmet Özal babasının PKK lideri Apo ile 'diyalog çabalarından haberi olup olmadığı' sorusuna; "Hayır, benim bunlardan haberim yoktu" diyor; ne ki, kimi yorumlar ve açıklamalarında babası lehine gördüğü bilgileri veriyor.

Örneğin; olayın kilit noktalarından biri, federasyondu.

Ahmet Özal şöyle diyor: "O zaman bazı basında federasyon konusu tartışılıyordu, 'Özal federasyon istiyor mu?' Hayır! Ben rahmetli ile bu konuyu konuştuğumda bana dedi ki; 'Bak bugün, eğer bir federasyon olsa Türkiye'de, o bölgedeki insanlarımızın çok aleyhine olur. Çünkü T.C. Devleti oradan bir alıyorsa vergi olarak, yirmi koyuyor' dedi."

Ahmet Özal, babasıyla federasyon konusunu görüşüyor, ne var ki, yine gazetelerde sürekli işlenen Kürt liderleri ya da PKK lideri Apo ile bir aracı kanalıyla yapılan konuşmaları, hazırlanan planları, hiç ama hiç ele almadığını söylüyor.

Ahmet Özal, babasının öldürülme olasılığıyla ilgili savların TBMM'de kurulacak bir komisyonda incelenmesini istiyor.

Turgut Özal'ın son sağlık denetimlerinde kalbinin sağlam olduğu ortaya çıkıyor.

Ancak, bu sonucu bilen doktoru De Bakey –Ahmet Özal'ın anlatımlarına göre– "Bu ani ölümün 'bir zehirlenme' olup olmayacağı" sorulduğunda, "Olabilir" diyor.

Üstelik Turgut Özal'a, Bulgaristan ve çeşitli yollardan yapılan kaçakçılığı engellediği için diş bileyenler var. Hatta, büyük kongredeki suikast girişiminin kaçakçılar tarafından düzenlendiği –o sırada– basında yer almıştı, bu noktalara dikkat çekiliyor.

Can, Ahmet Özal'a babasının 'son gününü izlediğini' söyledikten sonra, "Yani son gün işte yemeklerine Türki Cumhuriyetlerinde

belki zehir katılma olasılığı vesaire gündeme geldi. Siz son günkü temaslarda böyle bir olasılık üzerinde durdunuz mu hiç?" diye soruyor.

Ahmet Özal, bu olasılığa da katılıyor: "Vallahi, tabii, bakın, rahmetli Turgut Özal '21. asır Türklerin asrı olacaktır' lafını etmiştir. Bu esasında birçok kimseyi korkutan, ürküten bir laftır."

Dündar: "Yani orayla (Türki Cumhuriyetlerle) ilişkili mi bir şey olabilir?"

A. Özal: "Şimdi, tabii bunu söyleyenler var ve bu konuda teoriler var. Yani Adriyatik'ten Çin seddine kadar 21. asır Türklerin lafı, tabii birçok insanı ürkütür. Bu kimleri ürkütür? Dünyadaki birçok ülkeyi ürkütebilir.

Ben Türkiye'de oynanan oyunların ağırlıklı olarak yurt dışından kaynaklı mihraklar olduğu kanaatindeyim."

Dündar: "Sizde mi kaçakçılık meselesiyle ilişkili bir şeyden kuşkulanıyorsunuz?"

A. Özal: "Tabii o dönem, belki 10 sene önce bir kaçakçılık meselesiydi. Bu 'zehirlenme olayının' (Ahmet Özal'ın, babasının zehirlendiği yargısında olduğu anlaşılıyor) kaçakçılıktan ziyade dış dünyadaki siyasi dengelerin çok hızlı değiştiği ve Türkiye'nin çok hızlı kalkınmaya girdiği bir dönemin çok fazla bazı insanları, bazı ülkeleri belki rahatsız ettiği kanaatindeyim."

Dündar: "Kişisel olarak bir şey yaptınız mı? Son gün ne yemiş, ne içmiş, nerelere gitmiş?"

A. Özal: "Bildiğim kadarıyla, ben o zaman Ankara'da değildim, yurt dışındaydım, kendisi en son gün bir Bulgar ressamının resim sergisinde bir bardak limonata içtiğini duydum. Onun dışında yemek konusunda bir fikrim yok."

Dündar: "Bu sizde bir kuşku uyandırıyor, biraz önce de Bulgarlardan, kaçakçılık meselesinden söz ettiniz."

A. Özal: "Valla ben şu anda, tabii o kadar değişik günler yaşıyoruz."

Dündar: "Bir limonata ipucu verdiniz, o enteresan herhalde. Onun araştırılmasını herhalde talep edeceksiniz, böyle bir şey gündeme gelse..."

A. Özal: "Tabii, bu konular, kendisinin yaşadığı son 20 gün, 25 gün, belki son altı ay bunun araştırılması ancak Meclis tarafından kurulacak bir komisyonla yapılabilir."

Bulgaristan üzerinden kaçakçılık yapanlar...

21. yüzyılın Türklerin yüzyılı olmasını istemeyenlerin...

Düzenledikleri bir ölüm...

Bir bardak limonata ile gelen 'ani bir ölüm?'

Müthiş bir senaryo!

Sonuç : 2

PKK'nın ikinci adamı olarak gösterilen Şemdin Sakık, "Örgüt, zihinsel özürlü Apo yüzünden çöktü. Bir mum gibi eriyerek tükenme noktasına geldi" dedi.

PKK elebaşısı Sakık bu itirafı, Apo'nun örgütün çöktüğüne ilişkin son açıklamaları üzerine bir bildiri ile yaptı. İmzalı bildiri, Tunceli ve Bingöl'ün kırsal alanındaki son operasyonlarda ele geçirildi.

Bildiride şöyle deniliyor: "Örgüt lideri, PKK'nın çöktüğünü resmen ilan ediyor. Bu söyledikleri doğrudur. PKK, beş yıl önce gücünü kaybetmiştir. Örgüt mum gibi eriyerek hem eleman, hem de lojistik destek yönünden tükenme noktasına gelmiştir. PKK, eylem üzerine köşe bucak kaçıyor." (Hürriyet, 3.12.1997)

91

Körfez Savaşı'ndan korktuğu sanılan Saddam, Kuzey Irak'taki Kürt hareketlerini görmemezlikten gelebilir miydi?

Böyle düşünmek, Saddam'ı tanımamak demekti.

3 Nisan 1991 sabahı gazeteleri açanlar, güney sınırlarımıza yüzbinlerce Kürt'ün yığıldığı haberleriyle şaşkına döndü.

Saddam, Kerkük bölgesini karadan havadan her türlü insanlık

dışı savaş yöntemleriyle yerle bir ediyor, on binlerce Kürt Saddam'dan kurtulmak için Türkiye'ye doğru kaçıyordu.

2 Nisanda birden önümüze çıkan büyük insanlık dramına karşı tek başımıza alacağımız önlemler de kısıtlıydı. Daha ilk gün on bin Kürt sınırlarımızı aştı.

Yüzbinleri aşan insan topluluklarını sınırlarımız içinde barındırmak, sınırımıza yakın dağlarda toplandıkları halde yiyeceklerini sağlamak kolay değildi.

Binlerce Kürt bir büyük sorun olarak karşımıza çıkmadan bir gün önce; Türkiye, hâlâ erken seçim, seçimi kazanmak için ABD'den para istenilip istenilmediği, Özal'ın 'tecilli af' konularını tartışıyordu.

Demirel, tecilli tecilsiz ne türden olursa olsun affa karşı çıkıyordu.

"PKK'yı nasıl olur da affederiz?" diyordu. "Anlamak mümkün değil. Üstelik hukukçular af yerine tecilin Anayasa'nın 138. maddesine kesinlikle aykırı olduğunu söylüyorlar."

Özal hızlı. Tecilli affı bayramdan önce imzalamaya hazır olduğunu 'çevresindeki gazeteciler' aracılığıyla yayıyor.

Yabancı gazeteler (1 Nisan 1991) Saddam kuvvetlerinin Kerkük'ü aldığını, böylece Kuzey Irak'a Kürtlerin değil, Saddam'ın egemen olduğunu bildirdiler.

Demirel'le konuşmamızda Kuzey Irak'a değiniyor:

"Turgut Özal, 'Bush'u savaşmaya ben razı ettim,' dedi mi, dedi. Turgut Özal, 'Saddam'ın ortadan kalkması için Bush'u ben razı ettim,' dedi mi, dedi.

Şimdi Kuzey Irak'ta Kürtlerle Türkleri Saddam eziyor. Saddam'ı bu hareketlere zorlayan Turgut Özal olmuyor mu?" diye soruyordu.

DYP liderinin bir başka sorusu şu:

"Peki, Özal'ın Kürtlere 'hamilik' vaadi şimdi nerede kaldı?"

Bütün bu, kimi yerde soğuk, kimi yerde çarpıcı haberler arasında, zaman zaman Türkiye'yi eğlendiren bilgiler de yer alıyordu:

Örneğin; Mülkiyeliler Birliği dergisinin son sayısında Ülkü Orbay'ın ilginç bir değerlendirmesi var. Özetle diyor ki:

"...Tüm aydınlarımız Semra Hanım'ın laikliğin yılmaz savunucusu olduğu noktasında birleşiverdiler. Kanıtlar çok açıktı:

'Hanımefendi başını bağlamıyordu!' "

Örneğin: "Gerçi Turgut Bey bu gezide 'Amerikan çıkarlarını korumak için kendini feda eden yabancılara layık cesaret madalyasına' Türk dostu, Amerikan Temsilciler Meclisi üyesi Solarz tarafından 'aday gösterilmiştir' ama, Özal gözükaralığını başka alanlarda da ispatlamıştır. Kendisine yakınlığı dolayısıyla soyadındaki 'kök' arkadaşlarınca 'köşke' çevrilerek söylenen bir 'dost gazeteci'den okuyalım:

'Özal kürsüye gelerek uzun bir konuşma yapıyor. Önceleri, daha evvelden hazırlanmış kuru bir metin okuyor. Ancak dinleyenlerin dikkatini dağıttığını fark edince, metni bir yana bırakarak irticalen konuşmaya başlıyor. Kullandığı kelimelerin sayısı 20-30'a iniyor ama konuşmaya tatlı bir mizahi üslup geliyor.'

20-30 kelime! Atatürk Çiftliği'nin meşhur papağanı Yakup'un bile daha fazla kelime kullandığı bilinir.

Gazeteci arkadaşımızı okumaya devam edelim. Bakalım, gelen 'mizahi üslup' neymiş:

'Bu arada koyun ticaretini anlatırken koyun kelimesini (sheep) gemi kelimesi (ship) gibi telaffuz edince olayı kavrayamayan yanımdaki bir Amerikalı Türkiye ile İran arasında nasıl gemi kaçakçılığı yapıldığını soruyor. Kendisine bunun yanlış telaffuzdan kaynaklandığını anlatmakta oldukça zorlanıyoruz.'

Kanuni Sultan Süleyman Sergisi'nin İngiltere'deki açılışında da bir Özal (Semra Özal) 'law maker = kanun yapıcısı'nı 'love maker = aşk yapıcısı' diye telaffuz edince Prenses Diana kikirdemiş ve basınımızın bir kısmınca azarlanmıştı ya...

Cesaret, bu dil dağarcığıyla Amerika'nın en önde gelen üniversitelerinden Princenton'da 'hocalara ve öğrencilere' konferans vermeye kalkışabilmektir.

Gene 'dost basın'dan izleyelim. Gezideki en ilginç soruyu bir Amerikalı gazeteci sormuş. Olay Kuzey Carolina Üniversitesi'nde geçiyor. Soru: 'Ülkeniz için bu kadar önemli ve hassas bir dönemde zamanınızı neden ABD'de üniversiteleri dolaşarak geçiriyorsunuz?'

Turgut Bey'in şahane cevabı: 'Türkiye'nin geleceği eğitime bağlıdır. Dekanlarla ve profesörlerle görüşerek fikir almak istiyorum. Sizin bu konudaki tecrübeniz fazla.'

Amerikalı gazeteci şaşkın: Beyaz Saray'ın yemek reçetesini öğrenmek için Çankaya Köşkü aşçıbaşısını değil de, Cumhurbaşkanı'nın kendisini mi gönderir?"

92

Benim notlarıma göre, yüz değil, iki yüz bin Kürt kapımıza dayandı.

Ankara'da olağanüstü bir telaş yaşanıyor. Bir habere göre; Saddam, Kürtleri sınırımızı aşarak bize sığınmaları için silahla zorluyor. Bu da Saddam biçimi intikam!

Özal, ayağının tozu ile olağanüstü toplantıya çağrılan Milli Güvenlik Kurulu'na giriyor. MGK bir bildiri yayımlıyor:

"1) MGK, bu toplantısında Güneydoğu sınırlarımız yakınında cereyan eden olaylar ve gelişmelerle ilgili bilgileri değerlendirmiştir. Şu âna kadar sınırlarımızda, ülkemize sığınmak üzere toplanan ve büyük çoğunluğunu kadın ve çocukların teşkil ettiği 200 bini aşkın insanın ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu tespit etmiştir. Bu insanlar, uzaktan havan atışları ve askeri baskıyla ülkemize sığınmaya zorlanmaktadırlar.

2) MGK, 1988 Ağustos ayında benzeri bir durumda hükümetimizin gösterdiği insani yaklaşımdan hareketle, bu kere daha büyük boyutlarda önümüze çıkan bu insani sorunu aynı düşüncelerle değerlendirmiş ve insan haklarının temel unsurunu teşkil eden yaşama hakkının korunması için gereken insani tedbirleri almayı kararlaştırmıştır.

Bu çerçevede olmak üzere aşağıdaki tedbir ve teşebbüslere tevessül olunmaktadır:

a) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin derhal toplantıya çağrılarak, savaş sınırlarını aşan ve çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan sivil halka yönelik bu ciddi tecavüzü izah ve tedbirlerinin alınmasının talep

edilmesi kararlaştırılmıştır. Birleşmiş Milletler ailesi ve dünya kamuoyu, bu acı manzaraya bigâne kalmamalıdır.

b) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin Ankara'daki büyükelçileri Dışişleri Bakanlığına davet edilerek, mevcut bilgiler ışığında durum kendilerine anlatılıp, insani bakımdan gerekli tedbirlerin alınması yolunda gerek Güvenlik Konseyi içinde, gerek ikili planda etkilerini kullanmaları istenmektedir.

c) Irak'ın Ankara Büyükelçisi keza Dışişleri Bakanlığına davet edilerek, Güneydoğu sınırımızda birikmiş kadın ve çocuklardan oluşan sivillere karşı Irak birliklerince yöneltilen saldırıların durdurulması talep edilmekte ve ayrıca Irak hükümetinin, kendisince arzu edilmeyen yüz binlerce sivil insanı ülkemize sığınmaya zorlamasının insan hakları ve milletlerarası hukuka aykırı düşmesine ilaveten iyi komşuluk ilişkilerimizi de ciddi bir şekilde sarsan bir olay niteliğinde değerlendirildiğini derhal hükümetine iletmesi istenilmektedir.

d) Diğer taraftan, hududumuzda birikmiş bulunan söz konusu masum insanların icabında acil gıda ve ilaç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik tedbirlerin ilgili makamlarca derhal alınması hükümete önerilmiştir.

e) Milli Güvenlik Kurulu ve hükümetimiz, gelişmeleri, insani boyutları ve özellikle sınır güvenliğimiz açısından yakından izlemeye devam edecektir. Sınır güvenliğimizle ilgili her türlü tedbir alınmıştır." (2 Nisan 1991)

93

Demirel, DYP grubunda patlıyor:

"Kuzey Irak'ta cereyan eden bu vahşetten Türkiye'yi yönetenler, Çankaya ve Amerika sorumludur" diyor. Bu sözler, TRT 1'deki haberlerde bir bölümü 'makaslanarak' veriliyor. Amerika var sorumlular arasında, ama Çankaya yok.

Gece konuşuyoruz Demirel'le: Sorumlular arasında Çankaya'yı da saydığı halde, TRT'nin bu bölümü çıkarmasına müthiş sinirlenmiş. Bağırıyordu telefonda!

Not defterimden:

(Demirel'le söyleşi) Şunları söyledi:

"Eski büyükelçi Strauss Hupe Ankara'da. Sağda solda 'Amerika, Özal'a güvenini yitirme noktasında' diyormuş.

Ne yapıldı savaşta? Özal ABD'ye, ABD Özal'a destek verdi. Devletten devlete politikaları, bu kez kişiden kişiye dönüştü. Prof. Erzurumluoğlu, bu tutumun 'ABD'nin, Türkiye'deki hukuki sistemi dejenere etmesine hizmet ettiğini' söylemiş.

Artık (Özal) stratejik işbirliğini telaffuz etmiyor. ABD, bu konuyu 1992'deki başkanlık seçiminden sonraya bırakıyor.

"Türkiye'de ara seçim yok. Yapmayana karşı bir müeyyide yok. Anayasa, mutlak zorunluk görseydi ara seçiminde bir müeyyide koyardı. "

Özal, Anayasa'yı böyle yorumladığı için yapmayacak ara seçimlerini.

Nitekim, bugün Yüksek Seçim Kurulu, ara seçim kararını TBMM'nin verebileceğini açıkladı."

Kuzey Irak faciasıyla ilgili gruptaki sözlerini yineledi. Hikmet Çetin de Demirel koşutunda bakıyor olaya. Sorumluluğu Özal ile ABD'ye yüklüyor.

İnönü ile görüşmüşler olayı. Bir bildiri çıkaracaklar; ne ki, bir kaygıları var:

"Özal, fırsat bu fırsattır diyerek ya Irak'a müdahale ederse?" diyor.

Hikmet Çetin'in Kuveyt'e giden ve bu gece dönecek olan Başbakan Akbulut'tan randevu isteyip görüşmeye çalışacağı haberine Demirel'in yorumu:

"Akbulut kendisine sahip mi ki, onunla görüşeceğiz?"

Başımıza hangi 'gailenin sarıldığını' rakama vurmak gerekirse, 1988'deki küçük çaptaki benzeri bir olaya Türkiye'nin tam 60 milyar harcadığını televizyonda Olağanüstü Vali Kozakçıoğlu açıkladı.

1988'de sayı on bini bulmuyordu. Bugün 200 bin kişi söz konusu.

Bu bilgi ile Hürriyet'in (4 Nisan 1991) manşetini biraraya getirip yorumlarsanız, önümüze konulan faturanın büyüklüğü ortaya çıkıyor.

Hürriyet, "Irak lideri 500 bin kişiyi korkutarak Türkiye'ye kaçırmak istiyor – Saddam, Özal'dan öç alıyor."

Milliyet ise, 'müdahale ihtimali'nden söz ediyor.

Boğazımızı sıkmaya yönelen Kürt akını ile başgösteren sorunlar, kaygıları giderek artırırken, Cumhurbaşkanı Özal (gazetelere geçen haberlere göre) Çankaya'da 90 ANAP milletvekiline iftar yemeği veriyor.

90 milletvekiliyle birlikte teravi namazı kılıyor.

"...İftarın açılışının hemen ardından semazen-müezzin Konya Milletvekili Ziya Ercan yemek duası yaptı..." (Hürriyet)

Sonra? "...Çankaya Köşkü içerisinde milletvekilleri için mescit haline getirilen salonda teravi namazı kılınması için milletvekillerine çağrı yapıldı. Milletvekilleri Özal'ın arkasında toplu olarak namaz kıldılar.."

(NOT: Özal'ın Ramazan ayında uygulamaya koyduğu bu yöntem, ölümünden sonra Çankaya'ya çıkan Demirel tarafından da aynen uygulandı. Demirel'in Özal'dan farkı teravi namazını konuklarıyla kılmamasıydı. Devlet erkânı, İslam ülkeleri büyükelçileri, milletvekilleri Demirel'in çağrılısı olarak Köşk'e üç gün arka arkaya gelip oruç açtılar.

Kuranın okunduğu, duaların edildiği yer, Çankaya Köşkü idi.

Demirel'in Atatürk'ün mekânında nöbet tuttuğunu söylediği; Çankaya!)

94

Tutanaklar gerçekleri yansıtmadığı için öğrenemeyeceğimiz, karanlıkta kalan noktalar var.

Özal'ın Başkan Bush'la doğrudan ya da telefonla yaptığı görüşmelerdeki kimi gizemli, duyarlı bilgiler...

Örneğin, Kürtlerin sınırımıza dayandığı gün bir bildiri çıkaran MGK'da –kimi sağlam kaynaklara göre– üyelere şu bilgi duyurulmuş: Başkan Bush, müdahale isteklerine "Hele evinin içini temizlesin. Sonra..." diye yanıt veriyormuş.

Bu, Bush'un Saddam'ı kolladığı yorumlarına yol açtı.

Hükümetteki görevi nedeniyle sınır olayı ile doğrudan ilgilenen Devlet Bakanı Kâmran İnan, 'Irak'a müdahale etmemiz' olasılığına değinen sorularıma "Hayır" diye yanıt veriyor, "uyarıda bulunduk" demekle yetiniyor.

İnan, şikâyetçi Batıdan. "Çifte standart uyguluyorlar," diyor. "Sınıra gelenleri almazsak insan haklarından söz edecekler. Ama orada insanlar aç, ilaçsız, soğukta ölüyorlar, ses yok Batıdan."

BM kararı yok ortada.

Duraksamalı, ama çok zor günler yaşıyor Türkiye.

Demirel bana, "Kapıyı kapatamazlar. Kapatmamalılar" diyor:

"Gelenler sınırı geçmek isterlerse mani olmamız gayrı insani olur. Çünkü sınıra dayanan insanların katledilmesine (Irak tarafından) seyirci kalırsa Türkiye, bunu kaldıramaz."

Demirel'in görüşüne karşın; SHP adına Genel Sekreter Hikmet Çetin'in Başbakan'la konuşması ilginç olabilir. Akbulut, Kuveyt'ten dönüşünde havaalanında Çetin'in randevu istediğini işitince hemen davet etmiş: Çetin, "Yahu iyi adam ama, zavallı" diyor. Görüşmede Milli Savunma Bakanı da bulunmuş:

"Silahlı müdahale yok, öyle anlaşılıyor. Fakat kapıları daha ne kadar süre kapalı tutarlar, bilemem. Ama daha fazla dayanamazlar. Her şey için BM'nin kararını bekliyorlar."

Atlantik ötesinden gelen haber:

"Amerika Başkanı George Bush, Irak'ta Kürt azınlığa karşı girişilen saldırıların çok düşündürücü olduğunu söyledi ve bu konuyu Cumhurbaşkanı Özal'la görüştüğünü bildirdi.

Bush, Özal'la yaptığı ve 10 dakika sürdüğünü belirttiği görüşme hakkında şunları söyledi:

'Size ilginç bir haber vereyim. Türk Cumhurbaşkanı Irak'tan Türkiye sınırına gelen yüzbinlerce Kürt'ten ötürü tedirginlik duyduklarını söyledi. 80'li yıllarda da Irak'tan Türkiye'ye gelen pek çok Kürt iltica etmiş ve ülkedeki etnik tansiyonu yükseltmişti.

Cumhurbaşkanı Özal, Amerika ziyareti sırasında bizim, Irak'ın içişleri politikasına karışmama fikirlerimize tamamen katıldığını belirtti.'"

'Dostumuz' Bush'un 'yakın ilgisi' bu haberde yatıyor!

Tabii, çeşitli fıkralar, benzetmeler kulislerde yayılmaya devam ediyor.

Örneğin; "Açık Pencere" sütununda çıkan kısa yazı:

"Yunanistan eski Cumhurbaşkanı Konstantin Karamanlis: 'Türk atasözüdür,' demiş bir yerde... Dostumuz İsmail Kumbaracıbaşı ise bunun bir Türk atasözü değil 'Arap özdeyişi' olduğunu duyurmak istiyor Açık Pencere okuyucularına. Şöyleymiş aslı:

Küllü tavilun ahmak/Küllü kasirun fitne/Küllü hayrun evsatuha.

Yani: Bütün uzunlar ahmak/Bütün kısalar fitne/Orta boylular hayırlı.

Boy, huyu etkiler mi? Bazen biraz belki. Ama genellemek mümkün mü?"

95

Özal'ın Körfez müttefikleri, BM'den acele karar çıkarıp yardıma koşacaklarına sınırda bekleyen onbinlere 'kapıları açmamızı' istiyorlardı.

BBC'ye konuşan Cumhurbaşkanı, sınırdaki Kürt sayısının 500 bine çıkması olasılığından söz ederken, bir yandan da başımıza sarılan derdi acıklı bir dille dünya kamuoyuna duyuruyor, "Biz bu kadar insanı yerleştiremeyiz. Zaten biz sınırı açtık. Bu tarafta 100 bin kişi var" diyordu.

Söylediklerinin devamı daha da ilginçti:

"Dünya Türkiye'ye, 'Kapıyı açın' diyor. 1988'de 60 bin kişi aldık. Hâlâ 30 bini Türkiye'de. Rica ettik, dedik ki 'Siz de alın biraz, biz de gerisini alalım.' Ama iş tatbikata gelince hepsi kaçtılar. Şimdi Avrupa ülkelerine soruyorum. 'Siz yarısını alın, biz de kalan yarısını. Siz 200 bin kişiyi alın, biz de 200 bin. Bunu kabul ediyor musunuz?'"

Batı duymuyordu bu çağrıları. O Batı ki, daha düne kadar Özal'ı öve öve bitiremiyordu. Çünkü Özal, o sırada almıyor, istemiyor, ne isterlerse veriyordu.

Bir koyup 20 alacağımıza güvenen Özal, o televizyondan bu televizyona ya da gazeteye çırpınıp duruyordu.

Bush'u sıkıştıran Amerikalı gazeteciler, "Türkiye'ye 1 milyar dolar taahhütte bulundunuz mu?" diye soruyorlar ve Özal'ın 'çok yakın dostu' ABD Başkanı'ndan şu yanıtı alıyorlardı:

"No, no, no!"

Başkan Bush, sanki 1987 yılında siyasal yasakların kaldırılmasına karşı çıkan Devlet Bakanı, Özal'ın aziz dostu, yardımcısı ve yoldaşı Taner Güneş'in tişörtüne yazdırdığı "No, no, no" gibi yanıt veriyordu.

Özal, sınırdaki dramı çözebilmek için yine 'savaş isterisi'ne mi kapılmıştı? Tartışılan konulardan biri buydu.

Özal'ın ağzında 'müdahale' sözcüğü yine vardı. "Türkiye'nin 'tek başına Irak'a müdahale etmesinin' söz konusu olamayacağını, bu nedenle Güvenlik Konseyi'ne başvuruda bulunduğumuzu" söylüyordu BBC'de.

Doğal olarak akla gelen soruyu BBC muhabiri soruyordu: "Kürtlerin korunması için müttefikler yeniden silaha başvurmalı mı?"

"Orada bir soykırım yaşanıyor" diyordu Özal: "Herkes yeniden askeri müdahale konusu üzerinde düşünmelidir. Saddam'a baskı yapılmalıdır. Baskı sonuç vermezse Kuveyt benzeri bir çözüme gidilebilir."

ABD ve Batılı müttefikleri petrol yataklarını Saddam'ın eline bırakmamak için 'Kuveyt'i kurtarabilirler'di; ancak, Saddam'ın gazabına uğrayan Kürtler için parmaklarını bile oynatmazlardı ve...

Oynatmadılar!

Özal'ın Saddam'a karşı yeniden savaş isteğini Kâmran İnan'a sordum:

"Doğru" dedi ve ekledi: "BM'den çıkmaz."

Çankaya, bir yandan da iç politikadaki marifetlerini sonuçlandırmaya çalışıyordu. Hükümetin antiterör yasasını tamamlamasını Akbulut'tan isterken 'Tecilli Af Yasasını da bir-iki gün içinde Meclis'e vermelerini' söylemiş.

İftar yemeği veriyor milletvekillerine, bir ara "Seçim Eylülde" dedikten sonra, "lokmalarınız boğazınızda kalmasın. Eylül ama 1992 Eylülü" diye kocaman adamları gırgıra alan bir ek yapıyor.

96

Saddam'a önce baskı uygulanmasını isteyen, baskı sonuç vermezse 'askeri müdahale' yolları arayan Özal'a, Bush'tan yanıt geldi:

"Irak'ta Saddam Hüseyin'den hoşnut olmayanların bu adamı devirmek için ABD'nin yardıma geleceği izlenimini edindiklerini sanmıyorum. Bu çatışmanın içine girmeyeceğiz...

...Irak'ın içişlerine karışmak koalisyonun hedefleri arasında yoktu.

Birliklerimizin Irak'taki iç savaşın içine çekilmesini istemiyorum.

Irak halkının Saddam'dan kurtulmasını istiyorum.

Bu konuda kimseyi yanıltmadık, hiçbir koalisyon ortağını da aldatmadık."

ABD'den sonra; başta İngiltere, Fransa, hatta Hollanda, sınırları açmamızı, ne kadar Kürt varsa hepsini 'içeriye almamızı resmen duyurdular.'

Bu arada Bush'un demeci geliyor.

250 bin Kürt'ün sınırı zorlayarak geçtiği haberleri yoğunlaşırken; Bush, Ortadoğu gezisine çıkan Dışişleri Bakanı Baker'ın Ankara'ya 'uğramasını' istiyor.

Genelkurmay'ın, Irak'ın Kürtleri Türkiye'den içeri girmeleri için sıkıştırması halinde, 'askeri müdahale'ye yanlı olduğu söylentileri yayılıyor. Genelkurmay ilgilileri bir gün sonra söylentiyi yalanlıyor.

"Tek bir askerinin bile Irak içinde savaşa girmesini istemeyen" Bush ve müttefikleri kılını kıpırdatmayacak; Türkiye, uluslararası bir sorunda tek başına askerlerini çöl bataklığına gönderecek! Olacak şey mi?

Bizim askeri müdahale yapmamıza sıcak bakmıyor Amerika.

James Baker'la Dışişleri Bakanı Alptemoçin sınıra gidip, 'insanlık dramını' izliyor ve ortak bildirilerinde, "Bir iç savaşta askeri müdahaleyi düşünmüyoruz. Ama insani çabalarımıza yapılacak müdahaleleri de kabul etmeyiz" diyorlar. Irak'a, olası maddi yardıma herhangi bir müdahalede bulunmaması anımsatılıyor ama, Türkiye, bir kez daha Bush'un çizdiği politikayı izlemek zorunda kalıyor.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararı:

"Irak'ın son zamanlarda özellikle Kürtlerin yoğun olduğu bölgede ve diğer bölgelerde sivil halka karşı uyguladığı ve bölgede uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden tutumunu kınar.

Irak'ın derhal bu tutuma son vermesini ve Irak vatandaşlarıyla insan haklarına ve siyasi hürriyetlerine saygı temelinde bir diyaloğa girmesi ümidinde olduğunu belirtir.

Irak'ın bir an önce ihtiyacı olanlara iletilebilmek üzere uluslararası kuruluşların gönderecekleri yardımın ulaşmasına izin vermesinde ısrar eder, bu operasyonun gerçekleştirilmesi için Irak'tan gerekeni yapmasını talep eder.

Genel Sekreter'den Irak'ta insani çabaların sürdürülmesini ve Irak nüfusunun, özellikle de Kürt nüfusunun, Irak güçlerince ezilmesi ve göçe zorlanması konusunda, Kuzey Irak'taki durum hakkında bir rapor hazırlamasını, ayrıca gerektiğinde bölgeye bir heyet göndermesini talep eder.

Genel Sekreter'den BM'nin ilgili örgütleri de dahil olmak üzere elindeki bütün imkânları mültecilerin ve yerlerinden edilen nüfusun acil gereksinimi karşılamak amacıyla seferber etmesini ister.

Bütün üye devletleri ve insani kuruluşları, bu insani yardım çabalarına yardımcı olmaya çağırır" diyordu.

Acil insani yardım...

ABD ve Fransa başta olmak üzere pek çok ülke 'maddi yardıma hazırlardı' ve İncirlik 'yine ABD askeri kaynıyor'du. 30'dan fazla ABD helikopteri, 1300 Amerikan askeri... Yine Adana'ya inmişti.

İncirlik'teki Amerikan uçakları Kuzey Irak'taki Kürt sığınmacılara havadan yiyecek atıyordu. Yeni bir plana göre, Kuzey Irak'la Türkiye arasında bir 'tampon bölge' oluşturulacaktı.

ABD'nin desteklediği tampon bölge planı, içerde sert tepkilere yol açtı. Demirel "Tampon bölge vahim neticeler doğurur" diyordu. Erdal İnönü, fıtık ameliyatı geçirmiş, o nedenle sesi çıkmıyordu.

Tampon bölgenin 'vahim sonuçlar' getirmesi, kimi örneklerle eleştiriliyordu; ama asıl neden, tampon bölgenin 'Kürt devleti düşleri'ni hayli kamçılayacağı kuşkusunu taşıyordu.

Özal hâlâ askeri müdahale düşleri görüyordu. Hürriyet'e verdi-

ği bir demeçte koşullu da olsa aynı plağı yine çalıyor, "Ben, Irak ordusunun baskısı devam ederse bu insanları korurum" diyordu.

Başımıza açılan sığınmacı sorunu giderek büyürken; TBMM, 141, 142 ve 163. maddeleri kaldırıyor, Kürtçe'yi 'serbest bırakıyor'du.

Nisan sonlarına doğru; SHP, hazırladığı Anayasa taslağını açıkladı:

"Ölüm cezası kaldırılacak – Sorgulamada avukatlar bulunacak – Seçmen yaşı 18, seçilme yaşı 25 olacak – öğretim üyeleri partilere üye olabilecek – adalet ve istikrar ilkelerine uygun bir seçim sistemi getirilecek – Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı'na sorumlu olacak – YÖK kaldırılacak – Radyo ve televizyon tekeli kaldırılacak, denetim için özerk bir kuruluş oluşacak – TRT özerkleşecek – Devlet Denetleme Kurulu kaldırılacak."

97

Yüzbinlerce Kürt'le Türkiye boğuşurken;

Saddam'la Bağdat'ta görüşmeler yapan Talabani'nin 'uzlaşmaya vardığı' haberi geldi.

Talabani, Irak'ın toprak bütünlüğüne öylesine saygılıydı ki, "Bağımsızlık istemediklerini" yineleyip duruyordu.

Kürtlerle Bağdat arasında imzalanan 1970 Anlaşması ile Iraklı Kürtlere 'otonomi veriyordu' Saddam!

Zaten "Özal'ın 'müdahale' sözü de başka anlamda" imiş. Çankaya kaynakları artık başka havalar çalıyor. Yalçın Doğan 'malum kaynaklardan' aldığı bilgileri aktarıyor:

"Ancak 'müdahale' sözcüğü, Çankaya kaynaklarına göre, 'herhangi bir askeri müdahale' anlamını taşımıyor. Olsa olsa 'Kürtlerin Irak'a karşı korunması' anlamına geliyor. Yani, Kürtleri 'silahlı bir müdahalenin sonucunda kendi bölgelerine göndermeye katkıda bulunmak' anlamında kullanıyor Özal bu cümleyi."

Böylece, bir kez daha Özal mantığı, siyasette zikzaklar anlamına geliyor. Dünü yalan!amak yoluyla...

Başka ülkelerdeki adıyla skandalı Demirel ortaya çıkarıyor: On-

ca işin arasında kafası elbette "Çankaya'nın hıyanet, dalalet içinde" sözüyle başlayan davaya takılı:

"Anayasa'da ihanet suçu var. Cumhurbaşkanı'nın hıyanet suçu işleyebileceği olayı var. Ben hıyaneti ispat durumunda değilim. Suç duyurusunda bulunuyorum. O çeşit davaları açarken 'iftar hâkimine' güveniyorlar...

...Türkiye'yi kimin yönettiği meçhuldür. Bu yetki kargaşası içinde Meclis bir kenara itilmiştir.

Ancak yargıya da birtakım müdahaleler bulaşmamalıydı.

Bir Asliye Hukuk Hâkimi Çankaya'nın iftar sofrasındadır. Bu kişi, sanırım Çankaya'nın tazminat davalarına bakan hâkimdir.

Mesele buraya vardı ise, olay çok önemlidir. Bu olayı, yargının bağımsızlığına müdahale sayıyorum.

Niye başkaları o masaya oturmuyor da, bu hâkim efendi oturuyor, şaşılacak iştir."

98

Küçük bir analiz:

Nisan başlarında Özal; (a) Askeri müdahale olmazsa 'facianın süreceğine' inanıyordu (İngiliz televizyonuna söyledikleri). (b) Kurulmasını istediği BM askeri gücüne Türkiye'nin de askeri katkıda bulunacağını (Amerikan ABC televizyonuna söylüyordu). (c) Ama Baker, Türkiye'den ayrılırken havaalanında Türkiye'nin Irak'a askeri müdahalede bulunmasına "Bu, Türk hükümetinin alacağı bir karardır," diye yanıt veriyordu. (d) Özal'ın bu konudaki (İngiliz televizyonu) sözleri şöyleydi: "Biz müdahale etmezsek bu trajedi devam edecek. Tek başına havadan müdahale yeterli değil. Eğer yapılacaksa müdahale iki taraftan yapılmalıdır. Ancak bundan kuşkuluyum."

Özal'ın sıkıntısı Güvenlik Kurulu'ndan kaynaklanıyordu.

Güvenlik Konseyi'nden çıkan kararı yeterli ve amaca –yani amacına– uygun bulmamıştı.

Daha fazla yaptırım umut ediyordu. Amerika, Türkiye'nin BM'ye başvurusunu Irak'ın içişlerine müdahale olarak algılamış, engellemeye çalışmış, ancak o çerçevede bir karar çıkmasını sağlamıştı.

Saddam yönetiminin kalmasını isteyenler var mıydı? Daha doğrusu Irak'ta rejim değişikliğinden Suudi Arabistan ve onun gibi düşünenler korkuyor muydu acaba?

Bütün işaretler Özal'ın savaş isteklerine yönelikti.

Hikmet Çetin'e bu saptamada yanılgı payını sordum: "Savaş, hiç aklından çıkmıyor ki..." dedi.

Özal neden yalnız kalıyor; büyük dostu Bush Ortadoğu, özellikle Irak'la ilgili 'kehanetlerinden yararlandığı' Ankara'daki müttefikini 'müdahale konusunda niçin desteklemiyor' acaba? Yanıt:

"Amerikan Newsweek dergisinin yaptığı ankete göre ABD halkının yüzde 67'si Irak'ın iç karışıklıklarına müdahale etmemekle, Başkan Bush'un ABD 'çıkarlarına' uygun hareket ettiğini onaylıyor. Ancak yüzde 20'lik bir kesim de Bush'un önce isyancıları teşvik edip sonra onlara yardım etmemesini ahlaksızca buluyor. Ankete katılanların yüzde 50'si Irak'ın kuzeyine kaçan azınlıklara karşı ABD'nin özel bir sorumluluğu olduğunu, onların korunmalarının ve bakımlarının sağlanmasının gerektiğini söylüyor."

99

Kuzey Irak'tan yayın yapan Kürt Birleşik Cephesi radyosu, Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği Genel Sekreteri Celal Talabani'nin bir açıklamasına yer verdi (9 Nisan 1991):

" '...Savaşamayacak durumda olanları biz toplatarak, Türkiye'ye sığınmaları için sınıra gönderdik...'

Talabani ayrıca, Türkiye sınırına doğru ilerleyen savunmasız kadın, çocuk ve eli silah tutmayan erkeklerin, Türkiye tarafından korunacağına da güvendiklerini ifade ederek, yapılan yardımlara teşekkür etti."

Bu açıklama bir tezatı ortaya koyuyor. Türkiye, Irak askerlerinin Kürtleri sınırımıza doğru yürüyüşe zorladığını savunuyor.

Talabani ise, gerçekten kadın, çocuk ve kimi –eli silah tutmayan– Kürtleri 'toplayarak Türkiye'ye sığınmaları için sınıra gönderdiklerini' açıklıyor.

Yüzbinlerce sığınma isteklisi Kürt'ü sınıra hangi örgütün, ya da otoritenin 'zorladığı' bilmeceye dönüşüyor.

100

Altı yıl sonra:

Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Çevik Bir, Kuzey Irak'ta PKK ve Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin (IKYB) işbirliği yaptığını belirterek, Öcalan ve Talabani'nin İran'dan destek aldığını söyledi.

Orgeneral Bir, Irak'ın toprak egemenliğini sağlayana kadar Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'ta etkinliğini sürdüreceğini kaydederek, operasyonların şimdiye kadar sadece PKK militanlarını hedef aldığını ifade etti.

Orgeneral Çevik Bir, Kuzey Irak'taki PKK teröristlerinin Celal Talabani önderliğindeki KYP ile işbirliği yaptıklarını vurgulayarak, İran'ın teröre destek verdiğini belitti. Irak'ın kendi toprak egemenliğini sağlayana dek TSK'nın Türk sınırlarından gelecek terörist tehditlere karşı operasyonlarını sürdüreceğine dikkat çeken Bir, Şafak Operasyonu sırasında sivillerin zarar görmediğinin, sadece PKK militanlarının hedef alındığının altını çizdi. (24 Kasım 1997)

Altı yıl sonra, 1991'den 1997'ye uzanan çizgide; Türkiye, Talabani'nin PKK ile işbirliği içinde olduğunu söylüyor.

Talabani'nin Özal'ın direktifi ile Türk yetkililerle yaptığı ilk görüşmenin üzerinden altı yıl geçtikten sonra...

Orgeneral Bir, Apo-Talabani işbirliğini 'resmen' duyuruyor.

101

1971 darbesinin ünlü isimlerinden Emekli Orgeneral Memduh Ünlütürk ile Konya'da bir polisin katledilmesi; Demirel'e, Özal'a ve emrindeki hükümete 'anarşi konusunda' yüklenme olanağı verdi:

DYP Grubunda "Türkiye anarşi ile hesaplaşmamıştır. Terör odakları yok edilecektir diyorlardı. Konya'daki polisten bir gün sonra Memduh Ünlütürk öldürülüyor.

Yalama olmuştur bu iş, yalama" diyor, "Hani katiller hak ettikleri cezayı alacaklardı! Hangisi almıştır cezayı?" diye soruyor ve şöyle bağlıyordu sözünü:

"Özal, '1980'den önce profesörler öldürülüyordu. Bizim zamanımızda bu olaylar yok,' diyordu. Şimdi generaller öldürülüyor."

Demirel'e göre, rejimin yaptırım gücünün işlememesi (hükümeti ima ederek) böyle bir ucubeyi meydana getirmiştir: "Hükümet yok. Hükümet yetkilerini alan Çankaya, kendi ülkesinin değil, başka ülkelerin hükümeti gibi hareket ettiği bir ortamda, ne tedbiri?"

Konular dönüp dolaşıp Talabani ile Barzani'nin Ankara'ya çağrılıp konuşmalar yapmasına, 'sonuçta sorumluluğu Çankaya'nın üzerinde taşıdığına' dayanıyor.

Demirel, bu girişimleri daha geniş çerçevede anlamlandırıyor:

"Türkiye'nin parçalanması bugün dünyanın birçok yerinde planlanmakta, programlanmaktadır. Nasıl olacak? Milliyet farklılıkları koyarak. Şovenizme dayalı milliyetçiliği getirirseniz Türkiye'ye, çok kötü sonuçları da birlikte getirirsiniz."

İnönü de benzeri koşutta, Özal'a çatıyor:

"...Yine kimseye danışmadan, televizyonlara verdiği demeçlerle bütün Ortadoğu'yu yönetmeye çalışıyor. Bu yönetimin bugüne kadar ne getirdiğini gördük. Irak'taki insanları perişan etti. Kuveyt'teki bütün petrol kuyuları ateşe verildi. Peki Türkiye bundan ne kazandı? Türkiye başından itibaren ekonomik açıdan büyük sıkıntı çekti. Siyasi açıdan herkese karışmaya çalışan müdahaleci, kimi açıdan emperyalist, kimi açıdan kendi çıkarlarını korumaya çalışan belirsiz bir politika izleyen garip bir manzara gösterdi. Bütün bunlar karşısında itibarımız yükselmiştir diye ABD'ye giden Özal, oradan onur kırıcı bir şekilde istediği parayı alamadan döndü."

Newsweek gibi ünlü bir Amerikan dergisi, ABD yönetimini suçlayan bir yazı yayımlıyor. Kapak konusu: Kürtler!

Başkan Bush'un Özal'a ve Kürtlere oynadığı oyunu sergiliyor yazı:

"Kürtler bugün bir ihanete daha uğradıklarını söylüyorlar.

Irak halkını Saddam Hüseyin'e karşı ayaklanmaya kışkırttıktan sonra şimdi Başkan Bush, hem Kürt hem Şii Müslüman isyancılardan gelen yardım çağrılarına kulak tıkıyor.

Kürt Demokrat Partisi'nden Safin Dizayi, '(ABD) Yönetim, Irak halkına hitap ederek rejime karşı ayaklanmasını söyledi. Onlar bu isteği gerçekleştirince, birden yenik bir ordunun, yaralı bir kurdun karşısında yalnız başlarına bırakıldılar.'

Kuzey Irak'ta isyancı Kürtler arasında yaptığı bir yolculuktan dönen bir Amerikalı yetkili ise olayı şöyle özetliyor:

'Kürdistan'ın her yerinde insanlar bana, bizi isyana çağırdı, şimdi neden yardım etmiyor diyorlardı.'

Bush; Kürt ve Şii ayaklanmalarının, Amerika'nın bölgedeki müttefiklerini ve özellikle Suriye ve Türkiye'yi ürküten bir şekilde Irak'ın parçalanması ile sonuçlanmasından korkuyor.

Savaş sırasında Beyaz Saray'ın stratejisi, Saddam'ı zayıflatmak için ayaklanmaları desteklemek, sonra Irak ordusunun Kürt ve Şiilere karşı Irak'ı birarada tutmasına yardım etmek ve en sonunda da ordunun Saddam'ı devirmesiydi.

Kürt liderleri ayrı bir devlet değil özerklik istediklerini söylediklerı zaman ise Bush teminatlarını çekiverdi.

Amerikan yönetimi bir olasılığı düşünemedi: Ayaklanmalara karşı savaşmak Saddam'ın savaştan geriye kalan güçlerini toparlamasına yaradı."

Sosyalist Parti Güneydoğu'ya ve sınıra gönderdiği iki heyetin verdiği raporlarla bağlantılı basın bildirisinde;

"Korucuların yağma ve talanının had safhada" olduğunu açıklıyor. Kürtler de yığılınca bölgeye bir ekmeğin 10 dinara (yaklaşık 8 bin lira) satıldığını, kalaşinkofların 10-15 bin liraya veya birkaç ekmek karşılığı müşteri bulduğunu bildiriyor. Bildiriye göre, mülteci kadınlar kendilerine bir altın karşılığında su satıldığını anlatıyorlar.

Mümtaz Soysal, "Bush'un çiftlik helasını kullanmış olma şerefi karşılığında koskoca Türkiye Cumhuriyeti, Amerika'nın Ortadoğu pisliğini temizlemeye mahkûm edilmez, olamaz" diye yazarken, acaba haksız mıydı?

"Ama oldu" diyor Soysal: "Güneydoğu sınırında şimdi içine düştüğümüz durum budur... Türkiye, şimdi sınırlarına biriken yığınların ağırlığı altında ezilmektedir... Hem de Batının radyolarında, televizyonlarında gün boyu hakarete uğraya uğraya, insanlık adına haklı olarak ileri sürülen eleştirileri sineye çeke çeke çaresiz, zavallı, ezik...

...Türkiye Cumhuriyeti, tarihinin hiçbir döneminde bu kadar kötü yönetilmedi. Türk halkının onuru hiçbir zaman bu kadar incinmedi..

Çare bellidir: Erken seçim, değişik bir Meclis, Anayasa değişikliği yoluyla Cumhurbaşkanı'nın değiştirilmesi...

Buna karar verecek olan TBMM'dir. Meclis ne yapıyor? Meclis, şu günlerde sözde 'af' yasası çıkarmakla meşgul... Ama ne af! Bölük-pörçük, eksik, karakuşi."

Bu saptamalar yanlış mı? Hayır! Gerçek. Ama Soysal söyleyince 'ideolojik tavır' diye burun kıvıranlar çok ülkemizde, Ankara siyaset alanlarında.

Gerçeği söylemek bile böyle yorumlanırsa!.. Öyle günlerden geçiyoruz ki...

Beri yandan, sığınmacı sorununa Batının çare arayışları...

"Başkan Bush –önceki gün– Türkiye'ye başvurarak geniş kapsamlı bir yardım operasyonu düzenlemek için üs istedi" haberleri var (13 Nisan 1991).

Bu üssün İncirlik olduğu öğreniliyor. Türkiye, ABD'nin isteğini hemen kabul ediyor. Hürriyet'e göre, "Irak'ta fiili bir Kürt bölgesi oluşturuluyor."

Amerika; Saddam'ı uyarıyor: Irak uçak ve helikopterlerinin Kürt bölgelerinin başladığı '36. paralelin kuzeyinde uçmasını yasaklıyor.'

102

Evet, çare erken seçim, yeni bir TBMM ve Özal'ın Çankaya'dan indirilmesi.

Tabii, seçim beklendiği gibi, arzu edildiği gibi sonuçlar verirse...

Oysa, kimi araştırmalar umut kırıcı.

Stratejik Araştırma ve Planlama Şirketi'nce gerçekleştirilen bir çalışmaya göre, yapılacak bir seçimde 'hiçbir parti tek başına iktidara gelemiyor.'

Araştırma, katılanların yüzde 21,5'inin DYP'ye, yüzde 18,4'

ünün SHP'ye, yüzde 15,1'inin DSP'ye, yüzde 12,6'sının ANAP'a oy vereceğini gösteriyor.

Türkiye, hemen her gün eski tas, eski hamam.

Muhalefetin saldırıları, Özal'ın kendini öven konuşmaları... Antalya'da yine televizyonda. Adam bayram demiyor, seyran demiyor.

Konu, belli: Kürtler! ABD'nin Kuzey Irak'ta geçici yerleşim bölgeleri kuracağını, 36. paralelin üzerindeki bölgelere Irak saldırırsa, ABD'nin 'vuracağını' açıklıyor.

Bu sonuçlara nasıl varılmış? Sorması bile abes! Tabii Özal, Bush'la konuşmuş ve... 'İşte sonuçlar ortada' der gibi bir konuşma televizyonda.

Acaba, ABD'nin bu girişimleri, Batı desteğiyle Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin tohumları olmasın?

ABD'nin yerleşim bölgeleri girişimi ile ilgili söylemlere Büyükelçi Abramowitz de katıldı (19 Nisan 1991).

Özal'ın davulla zurnayla satmaya çalıştığı yerleşim bölgelerini:

Hürriyet: "Federe Kürt devleti için ilk adım" diye yorumluyor.

Milliyet: "Özal'ın Bush'la başbaşa verip hazırladığı Kuzey Irak projesi, BM yönetiminde Kürt bölgesi öngörüyor" diye açıklıyor ve büyük manşette:

"Bu plan nereye gider?" diye soruyor.

Köşe yazıları da aleyhte.

Çankaya'nın 'ulusal' derdi; Semra Hanım'ın il başkanlığı.

Antalya'da ilçe başkanlarıyla iki buçuk saat süren bir toplantı yapıyor.

Not defterimden:

"Semra Özal'ın başkanlığı gerçekleşiyor."

Eh, nihayet dokuz yıl devletin başında kalmış; elbette Evren Paşa'nın da olup bitenlere bakarak bir yorumu, bir kanısı olmalı. Nitekim, var! Özal, Marmaris'te kendisini ziyarete geldiğinde;

"Güvenlik bölgesi hassas bir konu. Bugün güvenlik bölgesi derler, sonra Kürt devleti oluverirler," diyor.

Ecevit, bir Kürt devleti olasılığına değinerek hemen her çevredeki kaygıları doğruluyor:

"Topraklarını Amerikan, İngiliz, Fransız kuvvetlerine açan ve

onlara lojistik destek sağlayan Türkiye, bu bölge dışı emperyalist güçlerin yanı başımızda gerektiği zaman kendisine karşı da kullanabilecekleri bir karşı devlet kurmalarına aracılık ediyor."

Türkiye çok duyarlı noktalarda. Güneyde bir Kürt devleti... İçerdeki Kürtleri de 'içine almaya' girişirse... ki girişebilir; Türkiye'nin bütünlüğü tartışmaya açılır.

Analizi sürdüren Ecevit, Birinci Dünya Savaşı sırasında tezgâhlanan Batı emperyalizmi planının, Kurtuluş Savaşı ve Lozan Andlaşması'yla yarım kaldığını anımsatıyor ve;

"O planın yarım kalmış bölümü şimdi Türkiye'nin gönüllü desteği ile uygulanıyor. 1920'lerde dünyada Batı emperyalizmine karşı ilk mücadele bayrağını açan Türkiye, şimdi kendi topraklarında ve kendi bölgesinde Batı emperyalizminin aracılığını ve ajanlığını üstlenmiş olmaktadır. Bu olay tarihimizin en acı çelişkisidir" diyor.

Ecevit, Başkan Bush'un oluşturulacak güvenlik bölgelerinin geçici olduğunu söylediğini anımsattıktan sonra, kamuoyunda yeterince irdelenen bir başka gerçeğe de parmak basıyor:

"Körfez bunalımı başladığından beri Başkan Bush'un ne kadar sık karar değiştirdiği, verdiği sözlerin nasıl tersini yaptığı göz önünde tutulursa, şimdiki açıklamalarına inanmanın aşırı safdillik olacağı ortaya çıkar."

Bir başka değerlendirme:

Kürt bölgelerini içine alan 36. paralelin kuzeyinde uygun alanlarda kurulmasına karar verilen kamplar için çalışmalar başladı. Bu kampların federe Kürt devleti için ilk adım olduğu bildirildi.

Türkiye'den fiilen ikinci cephe açılmış oldu.

Amerikan, İngiliz ve Fransız askerleriyle birlikte Irak topraklarına 5 kilometre giren Türk birlikleri, yardım operasyonuna lojistik destek veriyor.

Operasyonun başlatılmasıyla birlikte Irak Ordusu ile Kürtlerin teması kesildi. Müttefikler, Irak'ın güneyine Şii mültecileri, kuzeyine de Kürt mültecileri yerleştirerek Saddam'ı kıskaca aldılar.

Bayram... Ozan Muhip Dranas bir şiirinde ne diyor:

"Dışarda bayram / Bayram bize mahrem"

Bayram ha?

Cumhurbaşkanı Antalya'da Simena Tatil Köyü'nde. Ama, sığınmacılarla başlayan büyük sorunla ilgili toplantıları sürdürüyor.

Yardım geliyor. Bush'la üç kez konuşuyor Özal.

Ne var ki, Kuzey Irak'ta ABD'nin yürüttüğü ve adını 'rahatlatma operasyonu' koyduğu harekât, Türk-Irak topraklarında 'bir karşı devlet' anlamına geldiğini içeren tartışmalara yol açıyor.

Bunun, Özal'ın Camp David'te ortaya attığı stratejik işbirliğinin sonucu olduğu öne sürülüyor.

Bir başka önemli tartışma, elbette kimi haklı yönleriyle kendini gösteriyor.

Yardım, Kızılay aracılığıyla değil, ABD askerleri kanalıyla yapılıyor.

Bu durumla ilgili birkaç sonuç belirtiliyor: Türk ve Irak topraklarının bir bölümünde fiili ABD egemenliği oluşur. Güvenlik bölgesi denilen yer, her bakımdan ABD'ye bağımlı hale gelir. ABD bu yerleşim bölgelerini, sadece Irak'a karşı değil, Türkiye ve İran'a karşı da baskı aracı olarak kullanabilir. Türkiye'ye terörist grupların sızmaları kolaylaşır.

103

Turgut ve Semra Özal muradına erdi.

İstanbul İl Başkanlığına Semra Özal, 351 oyla seçildi (28 Nisan 1991).

Bütün baskılara karşın adaylıktan çekilmeyen Talat Yılmaz 269 oyda kaldı ve "Devlet gücüyle kazandılar" dedi.

Geçmiş ola!

Sekizinci Bölüm

ERKEN SEÇİM BİR KURTULUŞSA, İŞTE, ERKEN SEÇİM!

104

Gelişmeler düzgün adımdan koşar adıma dönüşüyor.

Siyasal yaşamdaki değişim rüzgârları artık sert esiyor.

Özellikle ANAP içinde...

Ama, yeni bir döneme kapı aralık. Erken seçim resmen açıklanmıyor ama, siyasal partiler yavaş yavaş hazırlanıyor.

Mayıs başından Haziran ayı ortalarına dek uzanan olay; kuşku yok, Türk siyasal yaşamına damgasını vuracak olan ANAP Büyük Kongresi'ydi.

Sonuç, hem yeni bir Başbakan çıkaracak, hem de ANAP'ın geleceğini gösterecekti.

Üstelik yeni ANAP kadrosu –tabii Akbulut genel başkanlık seçimini yitirirse –Turgut Özal'ın ne ölçüde etkisinde kalacak ya da kalmayacak sorusunu yanıtlayacaktı.

Körfez Savaşı sona ermiş; bu nedenle komşular arasında gidiş-geliş çoğalmış, örneğin önce İran Cumhurbaşkanı Rafsancani Ankara'yı ziyaret etmişti.

Rafsancani, Türkiye'de her zaman tepkilere yol açan bir davranışla, Anıtkabir'e gitmedi. 'Putlara tapmak'mış!

DYP Genel Başkanı Demirel, partisinin grup toplantısında (30 Nisan 1991) yaptığı konuşmada; sözünü sakınmadı, ama gelecek günlerde iktidar olduğu ya da Cumhurbaşkanı seçildiğinde üzerinde hiç durmayacağı bir söz söyledi:

"Türkiye'nin içinde ve dışında Atatürk düşmanı varsa, bunlar Türkiye'nin dostu olamaz" dedi. Doğrudan Rafsancani'ye yüklenir-

ken, Atatürk ve dış politika konularında bir sentez de yaptı:

"Atatürk'ü ziyaret etmeme nedeni olarak, Müslümanlık'taki kabir ziyareti put ziyareti ile aynı diyorsanız; bu, mezar ziyaretinden çok, bir abide ziyaretidir. Anıt ziyaret ediyorsunuz.

Komşularımızla iyi münasebetler içinde olmak menfaatimize deniliyorsa Atatürk'ü bir kenara iterek olacak bu menfaati başınıza çalın diyorum."

Demirel 1991'de Başbakan oldu, 1993'te Cumhurbaşkanı seçildi.

İran'dan üst düzey yöneticiler, Başbakanlar, Dışişleri Bakanları ve hatta Rafsancani, 'Demirel'in devr-i iktidar ve devr-i ikbal' dönemlerinde geldiler gittiler.

Anıtkabir'i ziyaret etmediler!

Demirel, 'Atatürk'ü bir kenara iterek sürdürülen iyi münasebetlerle menfaatleri' İranlı konuklarının başına çalamadı!

105

Daha epey var kongreye. Adaylar çoğalıyor ve Özal'ın, "Adayım" gibi bir sözü, dalgalanmalar yapıyor, ama Özal "Şakaydı" diyerek yatıştırmaya çalışıyor.

Üzerinde en fazla durulan isim ve ANAP Genel Başkanlığını kazanma şansı ötekilere oranla daha fazla olan Mesut Yılmaz da adaylığını ilan ediyor.

Yılmaz, 1991'den başlayarak uzun süre Türk siyasal yaşamında rol oynadı.

Adaylığını koyarken bu kadar uzun süre genel başkanlık görevi yapacağını acaba tahmin ediyor muydu?

Ama, Özal'dan sonraki dönem için bir saptama yapıyor:

"ANAP olarak yıllardır her karar için liderin ağzına bakan bir lider partisi görünümü sergilediğimizi itiraf etmek zorundayız" diyor.

Bu doğru saptama ve öteki kimi irdelemeler adaylığını açıkladığı metinde yer alıyor. Mesut Yılmaz şöyle diyor:

"Anavatan Partisi MKYK'nun III. Olağan Büyük Kongremizin 15-16 Haziran tarihlerinde yapılmasına karar vermesiyle, partimiz resmen büyük kongre dönemine girmiş bulunmaktadır. Partimizin ve ülkemizin tarihinde önemli bir dönüm noktası olacağına inandığım kongremizin ülkemize ve partimize hayırlı olmasını diliyorum.

Bilindiği gibi, partili arkadaşlarımla yaptığım temaslar sonucunda, Büyük Kongrede Parti Genel Başkanlığına aday olmak arzusunda olduğumu daha önce kamuoyuna açıklamıştım. Katıldığım il kongrelerinde ve yaptığım temaslarda adaylığımın gerek parti teşkilatımızda, gerekse kamuoyunda ilgi ve destek gördüğünü tespit ettim. Bu teveccühe müteşekkirim.

Bugün siz basın mensuplarının huzurunda şahsıma açılan bu siyasi krediyi, kurucularından olmakla onur duyduğum Anavatan Partisi için kullanmaya kararlı olduğumu bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Ülkelerin tarihlerinde seçmen kitlelerinin yorulduklarını hissettikleri, hatta karamsarlığa kapıldıkları dönemler vardır.

Bu ruh hali siyasi partilerin tutumlarından olduğu gibi, dış dünyadan ya da her ikisinden birden kaynaklanabilir. Başta iktidar partisi olmak üzere bütün partilerin oyları düşerken büyük bir kararsızlar grubu oluşur. Bugün Türkiye'de benzer bir sürecin yaşandığı görülmektedir.

Böyle durumlarda bazı tecrübeli siyasetçiler ve basın mensupları özellikle genç politikacıları zor dönemlerin politik riskine girmemek gerektiği hususunda uyarırlar. Ben de bu uyarılara muhatap oldum. Bugün içinde bulunduğumuz milli ve siyasi şartlarda ANAP Genel Başkanlığına talip olmanın ne büyük bir riske talip olmak olduğunun idrakindeyim.

Ancak, öyle zamanlar vardır ki, şahsi hesaplarla hareket etmek ya da çekimser kalıp köşeye çekilmek partinin gelecekteki ciddi sorunlarından kaçmak anlamına gelir. Daha da kötüsü partimizin kaçınılmaz biçimde Türkiye'ye de yansıyan güç kaybına seyirci kalmak demektir.

Anavatan Partisi, bugünkü yapısıyla Türkiye'de kendi yarattığı değişimin gerisinde kalmış, 'iktidar gücüyle ayakta durmaya çalışan bir parti' görüntüsündedir. Partimizin bu durumdan, ülkemizin de seçimlerden sonra ne olacağı belirsiz bir ülke olmaktan kurtarılması şarttır. Yapmamız gereken 83 ruhunun özünü yakalamak ve bu ruhla yeniden yapılanmaktır. Bunu başardığımız takdirde önümüzdeki seçimlerden gene en büyük parti olarak çıkacağımıza inanıyorum. Ve bu inançla kişisel siyasi yaşa-

mıma ilişkin sonuçları ne olursa olsun şahsıma açılan siyasi krediyi Anavatan Partisi'ne teşmil etmeye kararlıyım.

Çünkü, inanıyorum ki, milletimizin Anavatan Partisi'ne vücut veren, onu sekiz yıldır iktidar yapan özlemleri zaman aşımına uğrayacak özlemler değildirler. Ve gene inanıyorum ki, çağı doğru okuyan, meseleleri bilen, yanlışları en hızlı telafi edebilecek, Türkiye'yi 2000'li yıllara taşıyacak kadrolara sahip tek parti hâlâ ve her şeye rağmen Anavatan Partisi'dir.

Meseleye şahsi bir mesele olarak değil, ancak partili arkadaşlarımla birlikte üstlenebileceğimiz ağır bir görev olarak bakıyorum. Adaylığıma ilişkin olarak bugüne kadar hiçbir arkadaşımdan özel destek istememiş olmamın nedeni de bu anlayışımdır. Bu ağır yükü beraber taşıyacağımız kadronun partimizde mevcut olduğunu biliyorum. ANAP'ın demokratik bir kitle partisi olduğunu benimseyen bütün arkadaşlarımla hiçbir ayırım yapmadan birlikte çalışmaya hazırım. Güçlenmek zorunda olan partimizde feda edilecek, hizmetten alıkonulacak bir tek fert bile yoktur. Partimizin ve ülkemizin çıkarları için kişisel duygularımızı aşmamız gereken kritik bir dönemden geçtiğimize inanıyorum.

Türkiye'de siyasetin bir şanssızlığı da lider konumuna gelenlerin yanlarında onları hem besleyecek hem de denetleyecek ciddi, güvenilir, bilgili kadroların oluşmaması veya sürekli olamamasıdır. Bu eksiklik toplumumuzda hemen her yeniliğin, her değişmenin ileri görüşlü liderler tarafından empoze edilmesi zorunluğuna yol açmaktadır.

Ekonomiden siyasete kadar her alanda kurumlaşma güçlüğü çektiğimiz için, en büyük atılımlar bile liderin hayatıyla ve imajıyla kaim olmaktadır. Bu durum, tüm siyasi partilerimiz gibi, ANAP için de böyle olmuştur. Bunun sonucu olarak, en iyi politikalar bile kurumlaşmanın, demokratik katılımın sağlayacağı güçten mahrum kalmaktadır. İktidarımızın Türkiye'de çoğulcu demokrasinin, sivil toplumun, serbest ekonominin kurulmasındaki bunca içten çabasına karşın, ANAP olarak yıllardır her karar için liderin ağzına bakan bir lider partisi görünümü sergilediğimizi itiraf etmek zorundayız.

Halbuki bugün rüştünü ispat etmiş ANAP'lılar olarak meselelerimize ve gündeme hâkim olmalıydık. Bu nedenle benim anlayışıma göre, bir lider partisi olarak kurulup gelişen, büyük reformlar başaran ANAP'ın yeniden büyük işler başarması için artık bu geçiş dönemini tamamlaması

ve her mensubundan azami istifade eden bir demokratik kitle partisi halinde kurumlaşması gerekiyor.

Ne pahasına olursa olsun kazanmak hırsında değilim. Genel Başkanlık yarışını, bugüne kadar olduğu gibi, partime zarar vermeden, şahsi polemiklere girmeden götürmeye kararlıyım. Dileğim, devletin bu yarışta yara almaması, aksine yetenekli siyasi kadrolar kazanmasıdır.

Dürüst ve eşit şartlarda yapılacak bir yarışta kim kazanırsa kazansın asıl galip Anavatan Partisi olacaktır.

Dolayısıyla yarışın cereyan şekli en az sonucu kadar önemlidir. Delegelerin serbest iradeleriyle yapacakları tercihin kamuoyunun beklentilerine de uygun düşeceğine ve partimize yeni bir kan getireceğine inanıyorum.

Anavatan'ın şansı, Türkiye'nin şansıdır. Önümüzdeki büyük kongrenin başaracağı toparlanma Anavatan Partisi'ne tarihi misyonunu sürdürme imkânını verecektir. Delege arkadaşlarımın bu fırsatı en doğru biçimde değerlendireceklerine inancım tamdır."

106

Özal, Anayasa değişikliğini seçim için bir koşul gibi göstermekte ne kadar direnirse direnşin, 1991'in Ekim ayında sandık yolunun açılacağını irdeleyen varsayımların önünü alamıyordu.

Ok yaydan çıkmış, erken seçim sonuçları üzerinde kamuoyu araştırmaları başlamıştı.

Örneğin; Prof. Emre Kongar'ın yaptığı bir araştırmaya göre Meclis'e dört parti girecekti. Büyük bir olasılıkla DYP-SHP koalisyon hükümeti kurulacaktı.

Oğul Ahmet Özal'ın araştırması ise (yakın dostu Yavuz Çizmeci'ye yaptırtmıştı), ANAP'ın yüzde 12,6'lık oyla dördüncü parti olacağına işaret ediyordu.

Erken seçime ağırlık vereceği yerde, gazeteler, Özal'ın kafasındaki ANAP Genel Başkanının kim olduğunu araştırıyordu.

Özal'la siyaset arenasının arslanları arasındaki klasik dalaşmalar sürüp gidiyordu. Bu kapışmalar artık ilginç olmaktan da çıkmıştı. Siyaset, bu ağızlarda birbirini kötülemeye, küçümsemeye dönüşmüştü. İşte (1 Mayıs 1991'den) örnekler:

Bir:

Özal: "Asıl hanedan İnönü. Ben halkın arasından çıktım. İnönü gibi babamın ismiyle gelmedim."

İnönü: "Babam Cumhurbaşkanıyken benim istediğimi yapmak için bakanlar sıraya girmiyordu. Annem de İstanbul İl Başkanı olmak için uğraşmadı."

İki:

Özal: "Demirel, Tophane ağzıyla konuşuyor. Türkiye değişti, farkında değil. İnsanlar ileri gitti, bunlar geride kaldı."

Demirel: "Avanesiyle gidecek. Telaşı ondan."

Bu ara, erken seçim olasılığını güçlendiren günlerden geçiyorduk. TOBB Genel Kurulu toplanmış, Yalım Erez (o tarihlerde Demirel'in yanındaydı ve Demirel'in bana söylediğine göre desteği sayesinde TOBB Başkanlığına gelebilmişti) "Bir an önce erken seçim istediklerini" söylüyordu.

DYP lideri ise, "Onları (ANAP'ı ve Özal'ı) buradan gagalamak gibi bir niyetim yok" diye söze başlıyor ve bilinen öğelerle süslü sert bir konuşma yapıyor.

İnönü de aynı plağı çalıyor: Erken seçim!

Ama ANAP Genel Başkanı, Başbakan Akbulut, "Seçim 1992'de" diyordu.

Özal'dan bir farkı vardı Başbakan'ın. Cumhurbaşkanı erken seçim için Anayasa değişikliğini 'şart koşarken', Akbulut, böyle bir koşul öne sürmeyeceğini, ancak seçim için 1992'nin beklenilmesini söylüyordu.

Değişmeyen, direnci kırılmayan Özal'dı. Mayıs sonlarına doğru 70 ilin başkanlarıyla 'genel başkan adaylığı için' bir toplantı yaptı.

Erken seçimin –iktidarın tüm direnmesine karşın– kapıda olduğunu gören muhalefet; bu arada Demirel, vaatlerinin en önemlisini Üsküdar'da düzenlediği mitingte verdi:

"Yolsuzlukların ayyuka çıktığını" söyledikten sonra;

"Bunların hesabını sormazsak bir daha meydanlara çıkmayız" dedi.

Başbakanlığı döneminde yolsuzlukların hesabını sorduğu söylenemez. Bir-iki dosya mahkemelere gitti. Yüce Divan'a verildi.

Biri dışında, çoğu fiyasko ile sonuçlandı.

Demirel, 1991'de Başbakanlık koltuğundaydı ve muhalefet yıllarında verdiği sözleri yerine getirmedi.

Ayyuka çıktığını söylediği yolsuzlukların hesabını soramadı.

Ama... 'bir olay':

Özal, öldü ve Demirel, Çankaya'ya çıktı.

107

Garip çelişkiler içinden geçiyorduk.

ANAP kongresinde seçilme umudu Çankaya'ya bağlıydı.

Akbulut, Turgut Özal'a, rakibi Mesut Yılmaz ise Ahmet ve Semra Özal'a güveniyordu.

Cumhurbaşkanı ise öylesine tarafsızdı ki; ANAP Genel Başkanlığı için iki aday, Yılmaz ve Akbulut ile ayrı ayrı konuşuyordu. Bu konuşmalar ülkenin ve partinin 'âli menfaatleri' için yapılmıyordu. Özal, hangi adayın kendine daha elverişli olduğunu tartıyor olmalıydı.

Partizan bir Cumhurbaşkanı, ipliği pazara çıkmış bir Kürt lideriyle –T.C. tarihinde ilk kez bir Cumhurbaşkanı– Talabani ile Çankaya Köşkü'nde buluşuyordu.

Ve:

Kavgalar, yumruklar, yuh sesleri eşliğinde (15 Haziran 1991) Büyük Kongre yeni genel başkanı seçti:

Birinci turda;

Mesut Yılmaz 580, Akbulut 557 oy aldı.

Semra Özal'ın delegeler üzerinde ağırlığını koymasıyla sonuca gidildiği sonradan anlaşıldı.

Çünkü, ikinci turda Mesut Yılmaz 631 oy alarak, ANAP'ın 3. Genel Başkanı seçildi.

Başbakanlığı sırasında genel başkanlığı yitiren ilk Başbakan unvanını Yıldırım Akbulut kazandı.

Ve:

(16 Haziran 1991) Yeni bir hükümet pazarlığı hemen başladı.

Tabii, başrolde yine Özal vardı ve bir gece yarısı Mesut Yılmaz'la Bakanlar üzerinde görüşmelere başlayarak yeni hükümet dönemini fiilen başlatmış oldu.

Ve:

ANAP Büyük Kongresi, erken seçimin ilk aşaması.

Zira; Mesut Yılmaz, parti içinde kendisi açısından da değer taşıyan bir ilkeyi 9 Haziranda adaylığını koyduğu gün açıklamıştı:

"Her karar için 'liderin ağzına bakan bir genel başkan' olmayacağını" ilan etmişti.

108

Muhalefet cephesinde Özal'dan değişik bakış açısıyla söz eden lider, Ecevit'ti: Özal'ı ne olursa olsun indirmeye hazırlanan öteki iki muhalefet partisinin tersine "Biz ille de Özal'ı indiririz demiyoruz. Anayasa'ya ve devlet geleneklerine uyarsa yerinde kalır, başkanlık sistemi uygulamaya kalkarsa (sanki uygulamıyormuş gibi) düşürmek için elimizden geleni yaparız" diye konuşuyordu.

Oysa, o sırada ABD yönetiminin, Özal'ı düştüğü açmazdan kurtarmanın yollarını aradığına değinen haberler dolaşmaya başlamıştı. "Hanedan'ın Washington'u endişelendirdiği" söyleniyordu: "Adamcağız Körfez krizinde her şeyi verdi. Yalnız bırakamayız" dedikleri yaygındı.

Haberlere göre, Washington'da esen bir başka hava şöyleydi:

"Eskiden biz Türkiye'ye giderek, şunu bunu yapmak istediğimizi söyler, istediklerimiz için binbir ricada bulunurduk. Şimdi roller değişti.

Biz istemeden Türkiye bize geliyor ve 'Ne istersiniz, nasıl yardımcı olabiliriz' diyor. Bu da tabii Bush yönetiminde bir hayli memnunluk yaratıyor."

'İşte bu nedenlerden Bush yönetiminin, bundan sonra tüm dikkatini Türkiye'deki iç siyasi gelişmelere çevireceğini' irdeleyen görüşler de değer kazandı.

Bush'un Moskova'ya bir zirve için gitmesi kesinleşirse, Özal'ın konuğu olarak Ankara'ya uğraması da söz konusu.

Fakat, Amerikan kaynaklarının Türkiye'ye bakış açısı, ne kadar üzücü.

Amerika söz konusu olunca kimse bu haberlerin üzerinde fazla durmuyor.

Fakat Amerika, Türk iç politikasını değiştiremiyordu. Çünkü bu iktidardan kurtulmayı öngören hava, giderek yaygınlaşıyor. TOBB'dan sonra 'patronlar' da (TÜSİAD) ayaklanıyor: "Erken seçim şart!"

Muhalefet, arkasına, değişik kesimlerin kendilerine koşut rüzgârını alarak Türkiye'yi tarıyor.

Erken seçim, gündemin değişmez maddeleri arasına giriyor. Sabah'ın Gallup'a yaptırdığı ankete göre:

"DYP yüzde 26.7, SHP yüzde 20, DSP yüzde 16.7, ANAP yüzde 15, RP yüzde 7.7, MÇP (MHP) yüzde 4.7, kararsızlar yüzde 9.2."

Başlık: "Demirel arayı açıyor."

Nitekim, 'büyük dost' ülkeden gelen bilgiler de ANAP için içaçıcı değil. Political Risk, yayımladığı Türkiye incelemesinde, "ANAP'ın büyük oranda oy kaybettiğini ve muhalefetin oylarının hızla yükseldiğini" bildiriyor.

Anketler sadece partilerin oy yüzdelerini vermiyor elbette; Özal'ın düşüşünü de sergiliyor: Gallup'a göre, Özal'ı Cumhurbaşkanı olarak başarılı bulanların oranı yüzde 32... Başarısız bulanlarsa, yüzde 68!

Bir siyasetçinin düşüş nedenleri sadece eylem ve icraatıyla kanıtlanabilir mi? Örnek Özal'dan: ABD'ye gönderdiğimiz valileri kabulünde, "Herkes hayat pahalılığından bahsediyor. Aslında hayat pahalı değil. Ortada çok mal var. Hepsini alamayan, geçinemiyoruz diye şikâyet ediyor" diyor.

Enflasyondan inleyen bir ülkede... Özal'ın sözleri gazete manşetlerine tırmanınca toplumda soğuk duş etkisi yapmaz mı? Yapıyor!

Bir telaş sarmış 'yukarıları.' Çankaya'yı yani. Araştırmaların etkisi kendini belli ediyor. Tek teselli Ecevit'ten. Çankaya ile görüştükten sonra, "Uslu uslu otururşa Özal ile geçinebileceğini" söylüyor. Ama, bu yeterli değil Özal'a.

Özkök'e verdiği demeçte ateşin nasıl bacayı sardığını ve artık erken seçimin kaçınılmaz olduğunu gösteren saptamalar yapıyor.

Biraz da tehdit kokuyor sözleri.

"Başka bir parti iktidara gelirse alır başımı giderim" diyemiyor, ancak "Yetkilerimi sonuna kadar kullanırım" diye konuşuyor.

'Şapka' sorunu Özal'ın ağzında değişik tonda:

"Seçimi başka parti kazanırsa, şapkayı alır gider miyim... O gün karar veririm."

Değişiklik şurada: Daha önceki demeçlerinde Cumhurbaşkanlığında ancak ANAP'la çalışabileceğinden dem vuruyordu. Hayli mesafe almış! Başka parti gelirse, 'düşünüp o gün karar vereceği' noktasında.

12 Eylül'ün mimarı ve önderi Kenan Evren'le nihayet başka bir konuda da birleşti Özal: "Bizde koalisyon yürümüyor."

Soru: "Sizi biraz buruk görüyorum."

Özal: "Yok, yok öyle değil. Şunu izah etmek istiyorum. Son pişmanlık fayda etmez. Denenmiş bir daha denenmez. (Demirel'i kastediyor.)"

Soru: "Hesaplarınız arasında şapkayı alıp gitmek de var."

Özal: "Şimdi bu konuyu daha fazla konuşmayalım. O gün görürüz."

Özkök bile "Konuşmadan çıkardığım hava şu" diyor: "Artık kendisi de ANAP'ın inişte olduğunun farkında. Herhalde bu nedenle eski sakinliğini yavaş yavaş kaybediyor."

Kongre bitmiş, Yılmaz kazanmış. Ama kimi bilgilerin ardı arkası kesilmiyor ve bunların arasında Özal'ın kaç ipte oynadığını kanıtlayan bilgiler de var.

Örneğin, Demirel bir gece arıyor ve "Kongre'den önce, Özal'ın Aydın Menderes'i Köşk'e çağırıp genel başkanlık teklif ettiğini" söylüyor. Ama Menderes, "Seçimlere değin siyaset yapmamaya karar verdiğini" öne sürerek, Özal'ın önerisini geri çeviriyor. Bu bilgi, daha sonra gazetelerde haberleşiyor.

Demirel, haklı olarak bir yargıya varıyor:

"Şimdi, hale bakınız: Turgut Özal, parti içindeki adayları beğenmiyor ve dışardan bir genel başkan arıyor! İyi mi?"

Kuşkusuz, bu davranış 'iyi değil.' 'Liderin ağzına bakmaktan' usanç getiren bir kadroda, bir lider adayına karşı 'içten içe bir tepki' oluşmaz mı?

Oluşursa haksız mı olur?

Beri yandan gazeteler arasında habercilikte ön sıraya geçmekten çok, 'etkili olmak' yarışı başlamış, sürüyor. Ecevit'in Köşk ziyareti, daha çok Irak'la ilgili ve Ecevit'in Irak'a yaptığı ziyaretle donanımlı.

Milliyet –Ecevit'i Bağdat'a gönderdiği için– bir zafer kazanmış gibi yazılar yayımlıyor ve Irak Başbakan Yardımcısını Özal'ın Haziran ortalarında Türkiye'ye davet edişini 'gazetecilik zaferinin son halkası' olarak niteliyor.

Olur olmaz konularda yeni ve şaşırtıcı öyküler arayanlar, basının Ecevit'i 'parlatmasındaki' nedenleri bulmaya çalışıyor. Birçok yorum, iş çevrelerinin SHP'yi tutmadığına bağlanıyor. SHP'yi Ecevit'le 'didikledikleri' yaygın. Öteki iki liderin Köşk'e çıkmamakta direnmesi, Ecevit'e bir şans veriyor.

Bu yorumlar Ecevit'i yükseltmeyi deniyor. Ama, Demirel, Özal'ın parti içinde 'tarafsız kalacağını' açıklamasını 'mürâilik' diye nitelerse ne olur? Şu olur: Özal'la 'barış içinde birlikte yaşanmasını' ilke kabul edenler, özellikle iş çevreleri, tabii ki Çankaya'ya çıkan Ecevit'e prim vermeyi deneyecekler.

İstanbul İl Başkanlığı koltuğuna davul zurna, alkışlar ve destekleyenlerin parlak gösterileri arasında oturan Semra Özal'ın Büyük Kongredeki 'durumunu' galiba doğru olarak Demirel saptadı:

"Karısı il başkanı. Onun hareketleri kocası Özal'ı ilzam etmeyecek mi?"

İstanbul'da Mesut Yılmaz'ın yemeğine Semra Özal gitmiyor ama, oğul Ahmet Mesut'un masasında. Semra Hanım da büyük bir çiçek gönderiyor. Tuhaf değil mi? Van'da Akbulut, "Bana söz verdiler, yerine getirmiyor aile" diye dert yanıyor.

Kongre bir rüzgâr gibi geldi geçti, ama günlerdir dedikodusu, yorumları bitmiyor.

Örneğin, Özal, Köşk'te Akbulut ve Yılmaz'la görüştü ya... "Her ikisi de Köşk'ten neşeli çıkıyor. Peki ama bu nasıl mümkün olabilir?"

Soruyu Ertuğrul Özkök, yanıtlıyor yazısında:

"İşte, Özal'ın 'dehası' bu değil mi? Kimseye bir şey vermeden

her ikisini de sevindirmek ve ANAP Kongresinde sorunu kendisinin çözdüğü hissini vermek."

Ne ki, gerçeği ve siyasetçi kimliğiyle Özal'ı yine Özkök anlatıyor:

"Her ikisiyle de kazanacaklarmış gibi konuştum. İki başlı sistem yok. Kim genel başkan olursa, bana ne... İkisi çarpışacak. Delegeler karar verecek."

Umutlu gelecekten. Oysa, Demirel bana "Bu ölüyü kimse diriltemez" diyordu.

'Liderin ağzına bakmayacağını' dolaylı yoldan da olsa açıklayan Yılmaz, Özal'a 'doğal lider' diyerek 'Çankaya'ya şapka çıkardı.'

Yok, hayır. Pek böyle görünmüyordu. Beklenti; Yılmaz'ın güvenoylamasından sonra kendine tanınan Anayasal yetkileri kullanacağına işaret ediyordu.

Demirel (önünde seçim var) Yılmaz'ın başarılı görünerek Özal'ı Çankaya'ya kapatmasını ister miydi? Yılmaz'ın 'umut olması' DYP'nin işine gelir miydi?

Demirel, daha seçilmeden, hükümeti kurmadan yeşermesi olası bu umudu kırmaya çalışıyordu.

ANAP düzeldikçe 'zaten Demirel'e oy vermek istemeyenler' DYP'den kaçacaktı. Seçim –Demirel'in beklediği gibi– sonuç vermeyecek, Özal 'yukarda' kalacaktı. İşte bu olasılıklar ANAP Kongresinden sonra, seçim öncesi giderek geçerlilik kazanıyordu.

109

Demirel'den şu haberi alıyorum:

" 'İyi sıhhatte olsunlar' (yani ordu demek istiyor) Turgut Özal'a Kasımda seçim önermişler. Özal, 'Ordu, baskı yapıyor diye açıklarım' demiş.

Askerler bu kez, cevaben 'İyi niyetli olunca neden baskı olsun' demişler.

Özal, gelecek yıl 'erken' seçim diye Şubat ayından bahsediyormuş."

Askeri çevrelerden iyi haber alan Coşkun Kırca da Demirel'in söylediklerine benzer bilgiler aktardı.

İşadamları arasında gerçekçi görüş bildiren tek adam, Bülent Eczacıbaşı. "Mesut Yılmaz'ın, olumlu sonuçlar alması için zamanı yok" diyor.

Başarı ile seçim arasına sıkışıyor Mesut Yılmaz. Üç-dört ay içinde bütün çarkları olumluya çevirmek ancak masallarda.

Bayramdan sonra Yılmaz, (26 Haziran 1991) yeni hükümeti açıkladı ve siyaset ahlakı bir kez daha kendini gösterdi:

Yıldırım Akbulut, bir basın toplantısı düzenleyen Özal'a yüklendi.

Demirel, İstanbul'da. Aradı:

"Devlet patladı!" dedi:

"Kaide dışına çıkılırsa işte böyle olur. İnsanların haysiyetleriyle oynarsın, oynarsın... ve sonra böyle patlar adam. Sen Çankaya'da mısın, değil misin? 25 ilçeyi feshettirmek nasıl istersin?"

Akbulut'un basın toplantısındaki söylemlerine göre devlet şöyle patlamıştı:

"Madem Cumhurbaşkanısın, otur oturduğun yerde. Özal ve ailesi geride kalıp Mesut Bey'i öne itecek. Mesut Bey'in de tepesine vurup indirirler, gıkı çıkmaz.

'Tarafsız kalacağım,' dedi, Mesut Bey'i destekledi. Kızıyla, karısıyla, doktoruyla, terzisiyle ona çalıştı.

Yaptığı kendini garantiye alma operasyonudur.

Özal, MSP'den geldiğini unuttu. Yüzyıl geçse benim ilericiliğime gelemez. Muhalefete inat her şeye karıştı. 25 ilçeyi feshetmemi istedi, reddettim."

Haziran ayının çarpıcı olaylarından biri (27 Haziran 1991) Mesut Yılmaz'ın 'bizimkilere' konuşmasıydı. Hemen hemen aynı söylemleri öteki gazetecilere yayarak 'ayırımsızlığını' kanıtlamak istiyor sanki; verdiği tek önemli vaat, erken seçimle ilgili:

"1,5 ay durumu değerlendireceğiz. Sonra erken seçimle ilgili önerilerimizi yapacağız. Erken seçim kararı aldıktan sonra 55 güne ihtiyacımız var."

İlk kez, ANAP'tan erken seçimle ilgili net ve açık bir irdeleme işitiliyordu.

Başbakanın bu sözlerinden çıkan anlam açıktı:

Mesut Yılmaz bu yıl içinde erken seçime gitmekte kararlı görünüyordu.

Ne Özal gibi kıvırıyor, ne de Akbulut gibi, toplumdan gelen baskıya karşın, seçimlerin normal zamanında yani 1992'de yapılacağını söylüyordu.

1,5 ay içinde 'durumunu gözden geçireceğini' ve bu kadar kısa zamanda her açıdan 'onarım' gerektiren Türkiye'ye gerekeni veremeyeceğini anlarsa, erken seçim tarihini saptayıp TBMM'ye önereceğini açıklıyordu.

Oh, nihayet! Toplum, siyaset... Rahat bir nefes almıştı.

110

Gündemi karıştıran Akbulut'un sözlerine, Marmaris'ten dönen Özal, yanıt vermiyor, yanıt vermeye yanaşmıyor.

Türkiyemizin kurtulamadığı 'kimin neyi var' sorusunu Yılmaz da yanıtlayarak mal bildiriminde bulunuyor kamuoyuna:

"İstanbul Suadiye'de bir apartman dairesi – Beyazıt'taki Beyaz Saray Habıbıb 6/1 hissesi – İstanbul Ataköy'de eşine ait bir daire – Bodrum Yalıkavak'ta eşine ait yazlık bir ev – Bodrum Atabük'te yazlık ev – Ankara Beytepe'de inşaatı devam eden bir ev – Alanya'da yapımı süren yazlık ev – Delta Deri A.Ş.'nin 314 milyonluk hissesi – Bankalarda toplam 251 milyon 62 bin 914 lira para ve yarım kilo altın – Eşi Berna Yılmaz'a ait 300 milyon liralık mücevherat – bir adet 1987 model Renault marka otomobil."

111

Hükümet programı durgun, kıpırtısız bir göl yüzeyi gibi, neredeyse ölü diye nitelenecek bir sesle, okundu.

Tam bir sessizlik içinde dinlenildi ve...

Beğenilmedi! (30 Haziran 1991)

ANAP grubunda konuşan Mesut Yılmaz'a dinmek bilmeyen tepkiler... Akbulut ve arkadaşlarınca sürdürülüyor. Elbette hakları. Elbette yenilginin, haksız darbelerle yitirilen bir genel başkanlığın acısı...

Yılmaz ilk grup toplantısında Başbakan olarak konuşurken, hemen işin başında sonucu söylemeye zorlanıyor:

"Parti içinde birlik ve beraberliği sağlayamazsak, genel seçimde yüzde 10'un altına düşeriz; sağlayabilirsek, yeniden iktidar olabiliriz" diyor.

Artık seçim, sözcük olmaktan çıkıyor, gerçekleşecek gibi görünüyor.

Hükümetin seçim önerisi önce ANAP grubuna gelecek...

...Yılmaz, iki aylık süre içinde tatilde olan "TBMM'nin olağanüstü toplantıya çağrılacağını" sözlerine ekliyor.

Daha işin başındayken Yılmaz, parti içi muhalefetin olası girişimlerini engellemenin peşine düştüğü için acaba karamsar mı?

Hem kongre seçimini yitirmiş, hem de Bakanlar Kurulu'na girememiş olanlar Akbulut çevresinde giderek çoğalıyorlar. (2 Temmuz 1991) Akbulut'un çevresinde toplanan milletvekillerinin sayısının 73'e yükseldiği söyleniyor.

Bu grup, hükümete güvenoyu vermemek kararında.

Ne ki, bir partinin hükümetine o parti milletvekilinin ret oyu vermesinin kamuoyunda 'kötü' karşılanacağı hesabında olanlar; örneğin Eyüp Aşık, Alparslan Pehlivanlı gibi isimler oylamaya girmemeyi yeğliyorlar.

Akbulut parti içi muhalefeti sürdürebilecek mi? Kim bilebilir! Politika bu; Türkiye'deki politikanın ve politikacıların belkemiği yok ki...

Şu, bir gerçek: Güvenoyu 226'nın altına düşerse, Yılmaz'ın 'hali berbat!'

Hükümet programı üzerindeki görüşmeler... Beklendiği gibi, pek çok öğesi bilindiği gibi.

Korktuğu başına gelmedi Yılmaz'ın. Güvenoyu aldı: 265 evet, 153 hayır.

Yıldırım Akbulut ve onunla birlikte Yılmaz'a muhalefete geçen milletvekillerinin oylamaya katılmamasına karşın... Güvenoyu aldı Yılmaz hükümeti.

Fakat, dikkati çeken özellik Meclis dışında güçlü görünen muhalefet partilerinin Meclis'teki toplam oyunun 153 ile sınırlı olmasıydı.

Özal muhalefetin TBMM'deki güçsüzlüğüne dayanarak dilediği gibi at oynatıyordu.

Yılmaz hükümetinin programı TBMM'de görüşülürken (3 Temmuz 1991), muhalefet tezlerinde gerçekten önemli bir değişiklik yoktu. Genel olarak Özal'dan yakınma, hatta Özal'la ilgili olumsuz irdelemeler. Demirel'in konuşmasında, Erdal İnönü'nün kürsüde söylediklerinde ortak nokta, erken seçimdi.

Asıl dikkati çekecek olan; Özal gibi partiye damgasını vuran bir liderden, Akbulut gibi sağlam temellere dayanmayan bir Başbakandan sonra gelen Mesut Yılmaz'ın belirgin bir-iki noktada ortaya koyacağı siyasal tavırdı.

Muhalefetin söylediklerine kuşbakışı göz atarsak; eski fikirler, yeni bir paket içinde yineleniyor izlenimi edinilebilirdi.

Demirel soruyordu: "Çankaya, partiyi ve hükümeti yönetmeye devam edecek mi?" Oysa bu soru, bir yanıt aramaktan çok, Yılmaz'ı TBMM kürsüsünde köşeye sıkıştırmak amacıyla soruluyordu.

DYP lideri mantık oyunuyla Yılmaz'ı açmaza sürüklemek istiyordu:

"Geçmişe bir şey dese Çankaya ile karşı karşıya gelecektir. Demese halk ile karşı karşıya gelecektir" diyordu. Ona göre, "Bugünkü hükümetin zorluğu; bitmiş, tükenmiş, damarlarında kan kalmamış bir gövdeyi taşımaktır."

Programdaki bir eksiği yakalamış, "Enflasyonu düşürmeyi düşünmüyor musunuz" diye soruyor ve bir saptama ile yanıt beklemediğini açığa vuruyordu;

"Gerçi" diyordu: "Vaktiniz olmayacak. Ben de öyle düşünüyorum. Ama hiç değilse niyetiniz olsun."

Davulu ANAP'ın sırtına vuruyor, "Ben tokmağı arıyorum" diye iktidar milletvekillerini kışkırtıyordu.

Ne ki, Demirel'in eline önemli bir koz, daha doğrusu Çanka-

ya'daki Cumhurbaşkanı'nın "Anayasa'yı 'ihlal ettiğini' kanıtlayacak" bir manivela geçmişti.

Adı, Yıldırım Akbulut'tu ve eski Başbakandı.

Akbulut, görüşmelerden birkaç gün önce ıstırabını ortaya dökmüş; Özal'ı suçlayan, partiyi ve hükümeti karıştırdığını kesin dille açıklayan bir demeç vermişti.

Demirel, bu kozu kaçıracak bir siyaset adamı değildi.

Anayasa ihlalini kanıtlayacak sözleri kürsüye taşıdı ve "Bunların (Akbulut'un Özal'ı suçlayan sözlerinin) ne zaman dendiği önemli değil" diye anıyor, "Ne demek istendiği önemli" diyerek şöyle sürdürüyordu:

"Biz bir Anayasa ihlalini belirtiyoruz. 15 gün önceye kadar Başbakan olan bir kişi söylüyor diye geçersiz sayılmaz."

Son vurgulaması, hükümetin programını 'iflas masasına' benzetmesiydi.

Erdal İnönü de Demirel'e benzer bir konuşma yaptı. Biraz da alaylı bir üslupla konuşuyor: "Dil alışkanlığı 'yeni hükümet' diyoruz bu hükümete!"

Bu program 'iktidara veda programı' idi. İki noktaya ağırlık verdi İnönü; konuşmada 'enflasyonun sözü bile edilmiyor, ama asıl beklenti olan seçimden de hiç söz edilmiyor'du.

Bir başka noktadan yakalıyordu hükümeti. Hükümet değişimine, SHP'nin yıllardır üzerine düşüp gensoru, araştırma, soruşturma önergelerinde dile getirdiği öğeler yol açmıştı. Oysa, ANAP iktidarı SHP'nin öne sürdüğü sorunları 'gözardı etmiş' ve... bugünlere gelmişti!

Klasik muhalefet. Sonra büyük bir çoğunluğu arkasına alarak göreve gelen bir yeni Başbakan. Mesut Yılmaz neler söyleyecekti? Özellikle Özal ve erken seçim konularında, nasıl bir siyasal tavır ortaya koyacaktı?

Önce bir iyiniyet gösterisinde bulundu: Muhalefet partileriyle 'yapıcı bir diyalog' kurmayı arzu ediyordu ama... 'Ama'dan sonra, yapıcı diyaloğun gerçekleşmesi olasılığının zayıflamasına neden olan etkeni vurguladı:

"Endişem, Sayın Demirel'den kaynaklanıyor" diye başladı:

"Bildiğiniz gibi kendileri zaman zaman küsmeyi severler. Uzun

yıllar Sayın Ecevit'le küsmüşlerdi. Daha sonra Sayın Evren'le küstüler. Şimdi Sayın Özal'la küstüler.

Sanıyorum, eski makamına kim otururbut ona küsmektedirler."

Bir ANAP'lı Başbakan için Demirel'in 'küskünlük hali'ni açıklayan bu sözler, fena değildi.

Muhalefete döndü, "Seçim talebiniz var. Hayret ettim" dedi: "Bugün bunu çok kuvvetli vurgulamadınız.

Biz normal süresine (1992) kadar seçimleri bekletmek gibi katı, sabit bir noktada değiliz."

İktidarın erken seçime yanaştığını bir kez daha ifade eden bu söylemi şöyle tamamladı Yılmaz:

"(Seçimin) Yapılmasını en uygun gördüğümüz tarihe ilişkin önerimizi TBMM yasama dönemi başlar başlamaz (o yıllarda TBMM'nin yasama yılı 1 Eylülde başlıyordu) huzurunuza getireceğiz."

TBMM'de âdeta muhalefete erken seçim güvencesi ve hatta yaklaşık bir tarih veren Yılmaz'ın, güvenoylamasından sonra ANAP grubundaki konuşmasında başka bir hava estirmesi, muhalefet merkezlerinde telaşa yol açtı.

Yılmaz, ANAP grubuna, Anayasa değişikliğiyle Seçim Yasasının TBMM'nin normal çalışma düzeninde ele alınacağını söylüyordu.

"Şu anda bu konuda (seçim) hiçbir önyargıya sahip değiliz" diyordu: "Ama gerek muhalefetin önerdiği, gerekse bizim istediğimiz değişiklikler, teknik olarak 1991 yılında seçim yapılmasını mümkün kılmamaktadır."

Bu ifadeler, erken seçimden kaçmayı mı hazırlıyordu? Yoksa, ANAP'ın fazlasıyla işine yarayan seçim yasasındaki değişiklik önerilerini önlemeyi mi amaçlıyordu?

Mesut Yılmaz'ın kafasındaki düşüncenin ne olduğu daha sonra öğrenilecekti.

113

Ne ki, TBMM'deki program görüşmelerinde yeni genel başkan, muhalefetin Özal-ANAP, Özal-hükümet ilişkilerine sert biçimde yüklenmesini elinin tersiyle geriye itmeye çabalamıştı:

"Bu ilişkiyi" diyordu: "Sizin kolay kolay anlayamayacağınızı kabul ediyorum. Bu ilişkiyi en sert biçimde burada dile getiren Sayın Demirel, uzun yıllar Başbakanlık yapmış, fakat hiç 'sivil kökenli bir Cumhurbaşkanı ile' çalışmamıştır."

Fakat bu irdelemelerin hemen ardından gelen cümle; Başbakan'ın Özal'a duyduğu büyük saygı ve sevgiye karşın, hükümet-Çankaya ilişkilerinde 'gelecekte' önemli bir değişim olabileceğinin ilk işaretini veriyordu:

"Muhalefeti ilgilendiren... İcranın sorumluluğunu üstlenmiş hükümeti denetlemektir. Cumhurbaşkanlığı ile münasebetler bizim sorumluluğumuzdadır."

Daha sonra, Çankaya'ya bir mesaj gönderiyordu: "Sayın Özal ANAP'ın kurucusu ve bizim 'doğal' liderimizdir."

Yeni Başbakan'ın, taze genel başkanın bu anlatımlarına bir mim koymak gerekiyordu. Zira; Yılmaz, Özal'ın kabul etmeyeceği bir biçimsellik getiriyordu Çankaya ile ilişkilere...

'İcranın sorumluluğunu üstlenmiş bir hükümet ve... Cumhurbaşkanlığı ile münasebetlerin Başbakanın sorumluluğunda olması' dikkat çekici öğelerdi.

Nitekim, Temmuz 1991'de iktidarın iki önderi arasında ipler kopuverecekti.

114

1991'de Özal 'hanedan'ından, Akbulut gibi silik siyaset izleyen Başbakanla ayyuka çıkan yolsuzluklardan toplum o kadar rahatsızdı ki; Demirel, bir kurtarıcı gibi kabul görüyor, ne geçmişi, ne de o günkü siyasal tutumu yadırganıyordu.

Yılmaz ve ANAP, özellikle iktidara aday gösterilen Demirel'e ne söylerse söylesin, etkili olamıyordu.

TBMM'deki tartışmalarda Yılmaz normal zamanlarda hayli gürültü koparacak bir olayı örnek gösterdi.

Bayram gazetesinde çıkan bir haber, istifa ederek ordudan ayrılan eski Genelkurmay Başkanı Torumtay'ı 'muhtıracılıkla' suçluyordu.

Yılmaz, "Bunun üzerine Sayın Demirel, 'ağzınızı, burnunuzu dağıtmadan çekin gidin' biçiminde demeçler verdi" diyor; "bu nasıl demokrasi anlayışıdır? Bu nasıl demokrasi havariliğidir?" diye soruyordu.

"Yassıada ve Zincirbozan'lar kendisine dokunmadığı sürece karşı çıkacağı anlaşılan bu zihniyet, Sayın Cumhurbaşkanı'nın elini sıkmaktan, Saddam'la öpüşmekten de, ANAP'ı düşman ilan etmekten de daha tehlikeli değil mi?"

Yılmaz kürsüdeyken, oturduğu yerden sürekli laf atan DYP'nin Isparta Milletvekili (1997'de Mesut Yılmaz'ın kurduğu 55. Hükümette Turizm Bakanı olan) İbrahim Güldal yer yer hakarete kaçan davranışlar yapıyordu. Unutmamak gerek: DYP'li Güldal, Bakan olmazdan bir süre önce ANAP'a transfer oldu.

Yılmaz, muhalefet sıralarından ama daha çok Güldal'dan gelen müdahalelere dayanamadı:

"Böyle bir muhalefete, hırçın, kavgacı ve çirkin bir muhalefete milletimiz razı değildir" diyerek kürsüden indi; muhalefet, bu tanımlamanın yükünden kurtulabilmek için Yılmaz'a söylemediğini bırakmadı ama, Başbakan kulaklarını tıkadı bu gösterilere...

Çıktı gitti.

Görüşmelerden önce, Meclis kulisi her zamanki renkliliği içinde. Liderlerin, tabii daha çok muhalefet liderlerinin kimi konulardaki görüşlerini almaya çalışan gazetecilerin çalışma alanı.

O günlerde Evren'in, Özal'ı eleştiren kimi demeçleri yayımlanıyordu.

Demirel, geleceği hiç düşünmeden, "O lafları söyleyen sonra da yanyana kolkola oturuyor. Standart diye bir şey kalmadı" dedi.

(Oysa, Cumhurbaşkanı olduktan sonra Demirel, söylemediğini bırakmadığı Evren'i, resim sergisini açarak onurlandırdı...)

Aynı gün, kulis söyleşilerinde Evren'le Özal'ın Sabancılar'ın düğününde dans ettikleri anımsatılınca, kahkahalar atan Demirel; "Ne dansı yapıyorlar? Fokstrot mu, yoksa Güney Amerika mambası, sambası mı?" diye alay ediyordu.

Mesut Yılmaz'ın güvenoyundan sonraki grup konuşmasında "Genel seçim için muhtemelen 1992 yılında bir tarih belirleyecelerinden" söz açması, kulaklara kar suyu kaçırmadı.

ANAP'ın manevrası belli olmuştu. Erdal İnönü, Başbakan'ı kutlamak için Başbakanlığa gittiğinde, kafasındaki tek soru 'seçim'le ilgiliydi. Erken seçimden vazgeçilmiş gibi bir izlenim almadığı havasındaydı İnönü ve Yılmaz'a "Bir an önce yeni, adil ve demokratik bir seçim yasası ile erken seçime gitmeyi" öneriyordu.

Ya, Demirel ne yapacaktı? Acaba, Mesut Yılmaz'ı –İnönü gibi– kutlamaya gidecek miydi?

DYP lideri İnönü'ye fena halde bozuktu: "Hem bu iktidarın arkasında halk yok diyeceksiniz, hem de herkesin nazarında onore edeceksiniz (yücelteceksiniz)!"

Ana muhalefete bu eleştiri Isparta'dan geliyordu.

Güneydoğu'da, Diyarbakır'da patlayan olaylar, İstanbul'da terörist gösteriler, gündemdeki siyasal olayları aşağıya çekti ve Silopi'ye konuşlandırılmak istenen Çekiç Güç sorunu birden büyüdü.

Muhalefet sert çıkıyor. Çekiç Güç'ün 'müstakbel bir Kürt devletinin tohumlarını atmak' amacıyla Güneydoğu'ya yerleştirilmek istendiğini öne sürüyordu.

Erdal İnönü, hükümetin yine TBMM'yi devre dışı bırakarak bildiği gibi davrandığını söylüyor, Demirel "Ülkemize yabancı askerlerin konuşlandırılmasıyla karşı karşıyayız. Durum nazik" diyor, Ecevit ise "Türkiye, Batı emperyalizminin bazı komşularımıza yönelik hareket üssü haline gelmiştir" diye eleştiriyordu.

Dinleyen olursa! Zira, (17 Temmuz 1991) Yılmaz, Kuzey Irak halkını 'korumaya yönelik bir güç' olarak kabul ettiği Çekiç Güç konusunda 'uzlaşmaya varıldığı'nı Bakanlar Kurulu toplantısında açıkladı. Başbakan'a göre; bu güç, 900'ü Türk, 2.300 yabancı askerden oluşuyordu.

Moskova Çekiç Güç'ün Silopi'ye ve Kuzey Irak'a yerleşmesine karşı çıkıyordu. ABD'nin Ankara Büyükelçiliği ise, "Saddam yıllarca kalacaksa, Çekiç Güç bir o kadar kalacak" diyordu.

ABD, ne derse 'evet' diyen bir yönetimden, Çekiç Güç'e daha fazla hava desteği verilmesini istedi.

Oh! Nihayet! Hükümet bu isteği geri çevirdi.

116

Dört kişinin evinden alıp kaçırdığı, HEP'in Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın cesedinin bulunması ile başlayan olaylar değişik yorumlara yol açtı. Cenazenin Diyarbakır'a 1.200 araçla girmesi, yolda hemen her durakta nümayişlerle karşılanıp uğurlanması ile Çekiç Güç'ün varsayılan 'emelleri' arasında bağ arayanlar da vadı.

Özal'ın girişimleriyle ve müttefik diye anılan, oysa sadece ABD patentli olduğu bilinen Çekiç Güç'le alevlenen Kürt 'olayı' acaba yeni bir aşamaya mı giriyordu?

Bu soru kafaları sürekli işgal ediyordu.

Diyarbakır'daki cenaze törenine tamamen Kürtçülük egemendi. Sloganlar, bayraklar... Bilanço: 3 ölü, 60 yaralı ve 300'e yakın gözaltı.

O gece, İstanbul'da Dev-Sol 'yuvalarına' polis baskını. Bomba kullanılıyor. 11 ölü. Dev-Sol'un kurucusu Paris'te ensesine kurşun sıkılarak öldürülüyor.

Bir gün sonra: Konya'da kocaman bir Kürt bayrağı ile nümayiş.

Demirel'i aramıştım. Aradı, "Bütün bunlar PKK işi" dedi:

"Hani barışan Türk ve Kahramanlar aileleri var ya. Kahraman aşiretinden sağ kalan tek erkek... O geldi. PKK'nın artık kente köye indiğini söyledi. PKK'nın, bölgede seçim yaptırmayacağını anlattı. Kozakçıoğlu da –bana söylemedi ama– sağda solda bir-iki yıla kadar sokağa çıkamaz hale geleceğimizden söz ediyormuş. Çok canım sıkıldı."

Bizim gazetede bir başyazı yayımlanıyor (14 Temmuz 1991): Gidiş elbette onaylanmıyor. Sıkıyönetim olasılığından söz ediliyor, bir an önce seçime gidilmesi öneriliyor.

Seçim doğru bir öneri. Ama?

Bana göre; yeni TBMM, yeni bir hükümet, Güneydoğu sorununun üstesinden gelemez.

"Seçim bir çözüm, çare değil" dediğim zaman aksi savunuluyor.

Cumhuriyet yönetim kadrosu, Demirel'le İnönü'nün bir koalisyon hükümetinde biraraya geleceklerinden umutlu.

Bugüne kadarki çizgi, bu yönde umut veriyor. Ancak, Demirel'in bana zaman zaman söylediği bir durum var, daha doğrusu bir karar:

"SHP ile asla koalisyon yapmayacağını" söylüyor.

Bu kararlı tutum, seçim öncesinin bir gereği, bir gereksinmesi mi? Yoksa Demirel'in, gerçek kararı mı?

Geçmişe bakıyorum: Bugünkü kararlı sözlerine karşın; 1970'lerde 'Türk demokrasisinin tekrar normal rayına oturtulmaya çalışıldığı günlerde' Demirel'in, İsmet İnönü'ye bakış açısını anımsıyorum.

O sırada Çankaya'ya çıkmak için Genelkurmay Başkanlığını bırakan Gürler Paşa'ya karşı İsmet İnönü'yü Cumhurbaşkanı seçmekten söz edenler vardı. Örneğin Abdi İpekçi.

Demirel bana birçok kez "Gürler'i seçsek millete anlatırız ama, İnönü'ye oy vermemizi anlatamayız" demişti.

Şimdi SHP'nin başında İsmet Paşa'nın oğlu Erdal İnönü vardı. Çoğu zaman muhalefet çizgileri birleşiyordu; ama Demirel, SHP liderine de soğuk bakıyodu.

Ne var ki, kimi günler sağda Adalet Partisi, solda CHP ile gergin günler geçiren Türkiye'de bir 'uzlaşma dönemi' açılmasından da söz edilirdi.

Sağ ve solun biraraya gelip devleti yönetmesi özlemi neredeyse Türk demokrasisi ile yaşıttı.

Bir başka denklem daha vardı: ANAP'la DYP'nin biraraya gelmesi olanaksızdı. Çünkü, Demirel yeri geldiğinde "İki sağ parti hükümette biraraya gelirse, biri diğerini mutlaka yer" derdi.

Kürt yürüyüşleri genişliyor. Konya'dan sonra İzmir'de de...

Demirel, aynı gün ikinci görüşmemizde "Bush geliyor ya, ona 'Biz de varız' mesajları" diye tanımladı Kürt yürüyüşlerini.

Genelkurmay Başkanı Güreş, yürüyüşler üzerine "Bizim değil,

siyasetçilerin işi" diye konuşmaya yanaşmıyor, Başbakan Yılmaz ise, onca ısrara karşın konuşmadan İstanbul'a gidiyor.

Demirel, konuşmayan ve İstanbul'a giden Başbakan'ı;

"İstanbul'a 'şeye' danışmaya gitmiştir" diye eleştiriyordu.

Şey, neydi?

ANAP'ın tokmağı! Neyse?

Güldü. Sıkıyönetim? "Bunlar (ANAP Hükümeti) istemez" diye olasılık tanımadı. 'Devlette küslük' sürüyordu.

Bush geliyor, ama muhalefet Özal'ın resmi kabullerine katılmayacağını açıklıyor. Demirel ile İnönü, İstanbul'da Başkan Bush'la ayrı ayrı yarım saat süreli görüşmeler yapacaklar.

Türk Başbakanın Bush'la görüşme süresi ancak 15 dakika!

Neden?

Yanıt: "Efendim, program Akbulut'un Başbakanlığı zamanında, Akbulut'a göre ayarlandı."

Terbiyesizlik!

117

İki nokta arasında notlar:

Son Olağan Kurultay'dan başarıyla çıkan Erdal İnönü, ABD'nin Baykal'ı genel başkanlığa getirmek için çaba harcadığı yolundaki soruları karşılıyor:

"Türkiye'deki iç politika hareketlerine dışardan birtakım gayretler yok mu? Elbette vardır. Aynı dünyada yaşıyoruz. Büyük güçler de kendi güçlerini her şekilde kullanıyorlar."

Türkiye'de yaşam tablosundan küçük bir alıntı:

Normal benzine bir yılda yapılan zam:

8 Ağustos: 1.264, 10 Ağustos: 1.452, 20 Ağustos: 1.794, 11 Eylül: 2.065, 30 Eylül: 2.387, 15 Şubat: 2.660, 16 Temmuz: 3.070. Artış yüzdesi: 143.2.

Başbakan Yılmaz (18 Temmuz 1991) "Seçimler çantada keklik değil" diyor.

Bakanlar Kurulu'na Bölge Valisi, Jandarma ve MİT yetkilileri brifing veriyor. "Diyarbakır olayları sırasında polis karakoluna sap-

lanan kurşunların HEP otobüsündeki kovanlara uyum sağladığı" ifade ediliyor.

Bu bilgilere bağlı olarak Halkın Emek Partisi (HEP)'nin kapatılması için İçişleri Bakanlığının Cumhuriyet Savcılığına başvuracağı bildiriliyor.

Tabii, kimi gülünç haberler de yansımıyor değil:

İğneden ipliğe her malda zincirleme fiyat artışlarına neden olan akaryakıt zammını haklı göstermeye çalışan ortadirekten sorumlu bakan, Birsel Sönmez'in izah biçimi:

"Toplumun refah içindeki yüzde 10'luk kısmının benzin zammı ile kâr marjı azaldı!"

Yılmaz ise, basında kıyamet kopmasını 'hayretle' karşılıyor.

Yunan Tahidromos dergisi, Türk siyasi sahnesinde ön plana çıkacak isimler arasında saydığı Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Büyükelçi Kaya Toperi'nin, "Özal keyifsiz olduğu zaman ona politikacı taklidi yapıyorum, keyfi yerine geliyor. Ama kimlerin taklidini yaptığımı söyleyemem" dediğini yazıyor.

118

Başkan Bush, Ankara'da:

Mesajları: Kıbrıs'ta dörtlü zirveyi destekliyoruz. Konuşmalarında sadece Rum yönetiminden söz edip, Denktaş'ın adını ağzına almayan Bush, "Unuttunuz mu?" sorusunu, "Dikkatsizlik" diye yanıtlıyor.

Kıbrıs için 'çözüm empoze etmeyeceklerini, etmediklerini' söylüyor.

"Çekiç Güç sınıra yığılma olursa harekete geçer" diyor. Saddam'ı halkın başından defetmesini istiyor. Türkiye ile ticari, ekonomik, kültürel eğitim işbirliği yapılacağını, F-16'lar için destek vereceklerini söylüyor ve tabii:

"Özal'ı cesur, Yılmaz'ı etkileyici" bulduğunun altını çiziyor.

Türkiye'nin geleceği için yaşamsal değerde olan Kürt sorununda konuşan Bush, "Amerikan yönetiminin, bağımsız bir Kürdistan istemediğini" kesin bir dille vurguluyor.

Özal'ın Bush onuruna verdiği akşam yemeğinde muhalefet liderleri yok! İstanbul'a Bush-muhalefet liderleri arasındaki görüşmelerde dikkat çekici bir nokta görülmüyor.

Ne ki, Bush'la görüşmeye 'DYP'nin çağdaşlığa ve gençliğe açılan yüzü' genel başkan yardımcılığına getirdiği Tansu Çiller'le birlikte gidiyor Demirel.

Erdal İnönü ise, Özal'ın başkanlık sistemi varmış gibi Anayasa'ya aykırı bir tutum içinde olduğunu söylüyor; Bush'tan haklı bir tepki görüyor:

"Bu, sizin iç sorununuz!"

119

Cumhurbaşkanı Turgut Özal Malatya'da (24 Temmuz 1991):

Patlıyor! Hem iki kez:

İlkinde Erdal İnönü'yü hedef seçiyor. SHP liderinin başkanlık sistemi varmış gibi davrandığını Bush'a söylemesine müthiş öfkelenmiş, "Beni Bush'a gammazladı" diye bir Cumhurbaşkanı'na yakışmayan bir üslupla karşı çıkıyor.

"Ama" diyor: "ABD Başkanı'nın bana itimadı var. Benim tavsiyelerimi dinler. İnönü'yü ciddiye almamıştır."

Bush'un himayesi olmazsa sanki Türkiye yönetilemezmiş gibi...

Asıl patlama, iç siyasete yeni bir yön, yeni bir içerik getirecek nitelikte. Üstelik kamuoyunun gerçek Özal'ı bir kez daha tanımasına olanak sağlıyor.

Cumhurbaşkanı, Başbakan Yılmaz'ın 600 bin kamu işçisine yüzde 141.5 tutarında ücret zammını bir türlü kabullenemiyor. Hükümete yükleniyor; "İpin ucunun kaçar hale geldiğini" söylüyor, enflasyonun üç haneli olmaya yüz tutacağını sözlerine ekliyor, "Umarım tavsiyelerimi dinlerler" diyor.

Özal, işçiyi değil, 'zengini sevdiğini' ilan eden ilk Türk Cumhurbaşkanı. Zonguldak taşkömürü işçilerinin haklı ücret isteklerine şiddetle karşı koyan, bu yüzden Başbakan Akbulut'la çatışan bir Cumhurbaşkanı.

Kamu işçilerine verilen zammı içine sindirmesi elbette beklenmiyor.

Ama ne var ki; tokmağı elinde tutan Özal'a, Mesut Yılmaz'ın davul olmayacağı birden ortaya çıkıyor.

Özal'ın, Yıldırım Akbulut gibi 'sakin ve uyumlu bir Başbakandan sonra' sert bir kayaya çarptığı anlaşılıyor.

Başbakan Yılmaz, Cumhurbaşkanı'na kibarca karşı çıkıyor:

"Kendisinin bilgisinden, tecrübelerinden ve tavsiyelerinden her zaman istifade ederiz. Netice itibariyle icranın sorumluluğunu biz taşıdığımız için nihai kararları veririz" diyor. (28 Temmuz 1991)

"Davul sırtımızda, ama tokmak da elimizde" demeye gelen bir demeç. Terbiyeli ama, kesin çizgilerle sorumluluğu ayıran bir söylem!

Bir başka haber siyasal kulisleri bir kez daha karıştırıyor.

Camp David'teki görüşmelerde Başkan Bush'tan seçimi kazanabilmek için 1 milyar dolar isteyen Devlet Bakanı Güneş Taner'i aşan bir başka haber, DYP lideri Demirel'den basına yansıyor.

Bush'un Türkiye'yi ziyareti sırasında Türk hükümetinin kendisinden 4 milyar dolar istediği, ABD Başkanı'nın ise vermeye yanaşmadığı yolunda duyduğu 'dedikoduyu' basına açıklayan Demirel şöyle konuşuyor:

"Bunlar şimdi 4 milyar dolar arıyorlar. Sanırım Bush'tan istemişler. Kapı arkalarında konuşulmuş. Parayı istedikleri de hık mık etmiş. 'Veririz' dememiş. Bu parayı alsalar Kasımda seçime gideceklermiş."

Milliyet'in SONAR Araştırma Şirketi'ne yaptırdığı anket, Mesut Yılmaz için umut kırıcı. DYP'nin genel bir seçimde başı çekeceği artık anlaşılıyor. Zira SONAR'ın sonuçları ortada: "Bugün seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz? DYP, yüzde 20.3. ANAP, yüzde 13.6."

Hasan Cemal'e, "Mesut Yılmaz'lı ANAP'ın 3-5 puan yükseleceğini" söylüyorum. İnandırıcı bulmuyor.

Bakanlar Kurulu, uzun saatler toplanıyor ve sanki Özal'a inat, işçiden sonra her kesime 'zam yağdırıyor.'

Özal'ın Malatya'daki sert çıkışını A.A. bülteninden izleyen Mesut Yılmaz, çevresine "Bakın, neler söylüyor" dedikten sonra bülteni yere atmış!

Küsmek sadece muhalefete özgü bir oyun değil.

Harp Akademileri toplantısında Özal, Yılmaz'la hiç konuşmuyor.

GAP'a gideceklerdi. Gözünü muayene ettiren Özal, GAP'a gitmekten vazgeçiyor.

Yılmaz, yalnız başına Urfa'da.

Yalnız başına!

İniş çıkışlarla, oldukça hareketli ve bol söylentili günlerden sonra, artık erken seçime hazırlık günleri başlıyor.

120

Şimşek gibi bir girişim, birden ortalığı aydınlattı:

Başbakan ve ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz (9 Ağustos 1991) öğleden sonra SHP lideri İnönü ile DYP lideri Demirel'i ziyaret edeceğini ve;

"Muhalefetle siyasi değişikliklerde 'anlaşma sağlandığı takdirde' TBMM'yi olağanüstü toplantıya çağıracaklarını" bildirdi.

ANAP iktidarının, özellikle Mesut Yılmaz'ın erken seçime gitmeyi arzuladığı biliniyordu. Ama Köşk'ün inadını kırabilecek miydi? Oysa son günlerde Özal'ın da 'Kasım ayında seçim' fikrine yatkın olduğu söylentileri dolaşıyordu.

Yılmaz'ın erken seçim isteği haklı nedenlere dayanıyor.

Parti, Özal'dan sonra bir türlü gerçek kimliğine kavuşamadı. Hâlâ Özal'ın etkisinde, giderek azalan halk desteğiyle neredeyse bitkisel yaşama geçti, geçmek üzere. Bu kabuğu kırmak gerekiyor. Sonuç ne olursa olsun.

Yoksa, ya yüzde 10'lara, hatta yüzde 10'un altına düşecek ve böylece Özal'sız ANAP siyasal yaşamını sona erdirecekti.

Ya da kısa sürede toplumun önemli bir kesiminin kabul ettiği yeni bir ANAP ortaya çıkacak, yeni kuşakların olacak, yürüyüp gidecekti.

Mesut Yılmaz'ın ziyaretinden önce İnönü, 'seçime hazır' olduklarını söyledi. Demirel daha hızlıydı:

"Biz erken seçim için yarın sabah olsun diyoruz. Yarın sabah bile, geç kalmış bir seçimdir."

ANAP lideri, partisinden milletvekilleriyle konuşurken, daha ayrıntılı bilgiler veriyor. 20 Ağustosta TBMM'yi –tabii siyasal 'koşullarda' muhalefetle anlaşırlarsa– olağanüstü toplantıya çağırabileceklerini belirtiyor. Ancak daha önce ANAP yetkili kurullarında 'konuyu görüşeceklerini' anlatıyor.

"Koşullar?"

Yılmaz, muhalefet turunda Özal'ın aylardır öne sürdüğü 'koşulları' gündeme getirmeyi düşünüyor. Anayasa'da bilinen değişiklikler ve Seçim Yasası'nda ANAP'a uygun kimi düzenlemeler...

İşin içine Anayasa değişikliğinin girmesi, uzlaşma olanağının birden ortadan kalkması olasılığını akla getirdi. Zira, bu konuda anlaşma sağlanabilmesi hayli zordu.

Üstelik, seçim sisteminde 'dar bölge'ye gidilmesi, her ilde seçim çevresinin, 2,3 veya 4 milletvekili çıkaracak şekilde ayarlanması isteniliyordu. Partiler bu bölgelerde milletvekili sayısının iki katı aday göstereceklerdi. Milletvekili sayısı ise 600 olacaktı.

ANAP grubunda erken seçime karşı oluşacak tepkileri önleyebilmek için Başbakan'ın bulduğu yöntem, milletvekili sayısını 600'e çıkarmaktı.

"Böylece, partiler mevcut milletvekillerini 'doğrudan' listelere koyabileceklerdi."

Ve... Ve; "Mevcut milletvekillerinin aday listelerinde yer almasından sonra... Kalan aday sayısı da 'önseçimle' belirlenecekti."

Geriye kalan önseçimle belirlenecek derken "Parti genel merkezlerinin veto hakkını saklı tutacaklardı."

Başbakan Yılmaz'ın muhalefet partileriyle görüşmeleri genelde 'mutabakatla' sonuçlandı. İnönü'ye göre, "İktidar artık seçime 'sıcak' bakıyor"du; Demirel ise, "İktidarın nihayet seçim noktasına gelmesinden memnun olduğunu" açıklıyordu.

Demirel, Başbakan için "Tarih telaffuz etmiyor ama" diyordu, "Türkiye, seçime gebe." Seçim Yasasındaki değişiklik, Anayasa'da da değişikliği gerektirecekti.

Yılmaz'a karşı Demirel, hatta İnönü'den de cömertti:

"Madem ki seçim olacaktır, değişiklikleri yapalım, hay hay yapalım" diyecek noktaya gelmişti.

Onca değişiklik sözünün edildiği ikili görüşmelerde dikkati çe-

ken önemli bir nokta vardı. Daha doğrusu Yılmaz'ın söylemediği, o güne kadar tartışmaların odak noktası olan bir istek, bir Anayasal değişiklik:

Yılmaz'ın ağzından, Cumhurbaşkanını halkın seçmesiyle ilgili tek bir sözcük çıkmamıştı.

Bir düş müydü geçmişteki tartışmalar, zıtlaşmalar?..

Cumhurbaşkanı ve TBMM seçimlerinin aynı gün ayrı sandıklarda yapılması, özellikle Özal ile Demirel arasındaki çatışmanın temel noktası değil miydi?

Hayret! Yılmaz hiç sözünü etmedi; ama DYP lideri Demirel de Çankaya'yı indirmenin tek yolu olan Cumhurbaşkanını halkın seçmesini hiç ağzına almadı.

Bir yoruma göre; Özal, erken seçimde ANAP'ın Köşk'ü koruyacak ölçütlerde olumlu bir sonuç alamayacağına inandığı için Cumhurbaşkanlarını halkın seçmesini erken seçimin koşulu haline getirmemişti. Bu, akla yakın gelen bir yorumdu.

Fakat Demirel, üzerinde aylardır direnerek durduğu ilkeden neden bahsetmiyor, uzun zamandır tartıştığı konuyu 'sorun haline' niçin getirmiyordu?

DYP kanadından bir yorum: "Neden getirsin" diyordu. Getirmezdi: Çünkü, Demirel her şey bir yana, erken seçim istiyordu.

Erken seçim istiyordu, çünkü bu seçimle DYP'nin tek başına iktidara geleceğine, en kötü olasılıkla SHP ile biraraya gelerek Özal'ı zaten Çankaya'dan indireceğine inanıyordu.

Grubunda yaptığı konuşmada "Yılmaz'ın Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili bir öneri getirmediğini" söylemekle yetindi.

Ne ki, sandığı milletin önüne koyabilmek için siyasal açıdan çalışmalar (pazarlıklar) yapmak, ancak ondan sonra olumlu sonuç alınabildiğini ilan etmek gerekiyordu.

Oysa, siyasal pazarlıkların erken seçimin önünde bir engele dönüşmesi olasılığını da gözardı etmemeliydi siyasal partiler.

Yılmaz da gardını alıyor, "Muhalefet, üzerinde mutabakat olmayan konuları gündeme getirirse bu, işi yokuşa sürmek olur. Bu da seçimden kaçmak anlamına gelir" diyordu.

Neden böyle konuşmak gereksinimini duyuyordu? Duyuyordu;

çünkü Erdal İnönü "Elbette seçim istiyoruz" dedikten sonra "Ama" diye başlayan yeni hedefler gösteriyordu:

"Ama bu, adaletsiz bir seçime 'Evet' demek değildir."

DYP lideri, Yılmaz'ın seçim kaçağı olma savından alınmış olmalı ki; "Bizim hiçbir şartımız yok" dedikten sonra, ANAP liderine yükleniyordu:

"Muhalefetin seçimden kaçtığını söylemek için kişilerin aklını kaçırmaları lazım. Mesut Yılmaz'ı anlamak mümkün değil."

Bu, birbirine ters düşen söylemler erken seçimin bir anda sağırlar diyaloğuna dönüşmesine yol açabilirdi.

Fakat ortamın rahat nefes almasını sağlayacak hareket yine ANAP'tan geldi. ANAP Başkanlık Divanı (12 Ağustos 1991) 'bu yıl' erken seçim yapılması kararını aldı. Yılmaz, bu arada muhalefete hafif bir çıkışla uyarıda bulundu:

"Muhalefetin tavrı kesinlik kazandıktan sonra ANAP olarak seçim meselesinde 'kendi inisiyatifimizle' bir karar alacağız ve bu kararı uygulayacağız."

Bu, açıkça "Muhalefete bağlı kalmayacağız" demek, değil miydi?

SHP ise, Genel Sekreter Hikmet Çetin aracılığıyla ANAP'a bir salvo atış yaptı:

"Ne demek yani" diyordu Çetin: "Biz ANAP'ı kurtaracak bir seçim istemiyoruz."

Demirel, tabii bir baş farkla daha sertti:

Mesut Yılmaz'ı 'şantaj yapmakla' suçladı.

Yılmaz, yeni koşullar istemiyordu, ancak SHP'nin koşulları vardı:

"Partilere üye yaşı 18 olacak, milletvekili seçilme yaşı ise 25. Milletvekili sayısı 500. Seçimler 4 yılda bir yapılacak. Televizyonda tekel kalkacak. Türkiye barajı yüzde 10'dan 5'e düşürülecek. Dar bölge getirilmeyecek. Makul seçim takvimi uygulanacak."

Birçok noktada, bu koşullar ANAP'ın kendi lehine gördüğü ilkelerle çatışıyordu. Tartışma giderek 'mutabakatı ortadan kaldıracak' bir havaya giriyordu.

Erdal İnönü, Yılmaz'ın "Seçimden kaçıyorlar" sözüne fena bozulmuş olacak ki;

"Sen emir vereceksin, ben dinleyeceğim. Yağma yok! Sen kendini ne sanıyorsun Sayın Başbakan?" diye yanıt verdi.

Mesut Yılmaz yeni bir öneri daha getirdi:

Kasımda yapılacağı söylenen seçimi, Ekim ayına aldıklarını açıkladı.

Hatta, Türkiye milletvekilliği denilen garabeti de geri çekti.

İnatlaşmanın seçimi başka bahara taşıması olasılığını gören Demirel, öne sürülenlerin "Demokratikliğini veya anti demokratikliğini 'tartışmaksızın' seçime gitme" kararında olduğunu söyledi.

DSP lideri Ecevit ise, Meclis'te değildi ama, hele seçim gibi önemli bir tartışmanın içindeydi. "ANAP'ın nefesi 1987'de tükenmişti" dedi. Ezeli ve galiba ebedi bir çekişmeyi anımsattı yine: "Eğer SHP'nin desteğiyle dünyanın en adaletsiz seçim sistemi uygulanmasaydı, ANAP daha 1987'de iktidardan düşecekti. Turgut Özal da Cumhurbaşkanı seçilemeyecekti." Gerçeğin ta kendisini söylüyordu.

Haklıydı. Daha önceki bölümlerde gördüğümüz gibi; İnönü, o tarihte Özal'ın yalnızca ANAP'a ve tabii kendisine hizmet edecek seçim yasasını boykot etmeye bir türlü yanaşmamıştı.

ANAP, büyük bir çoğunlukla, muhalefet ise küçük gruplarla Meclis'e geldi.

Sonuçta, Özal bütün direnişlere, karşı çıkmalara karşın tasarladığı planı uyguladı.

ANAP grubuna kendini Cumhurbaşkanı seçtirdi!

İşte bu koşullarda kendini Cumhurbaşkanı seçtiren Özal, partilerin yaşamsal savaşım verdikleri sırada, Fethiye'deki dinlence günlerinde de rahat durmuyor, erken seçimi etkileyecek, doğrudan ANAP'a yarayacağını sandığı propaganda kokan nutuklar atıyordu:

Fethiyelilere; "İl olmak istiyorsanız ANAP'a oy verin" diye sesleniyordu.

121

Yılmaz ise muhalefete bir girişimde daha bulundu. (17 Ağustos 1991) İki muhalefet lideriyle toplantı yaptı ve... erken seçimde ilke olarak üç genel başkan yine anlaştı. Amma:

Seçmen yaşını 18'e indirmeyi kabul ediyor, bu kez milletvekili sayısının 600 olmasında direniyordu. Seçim tarihini nihayet 'telaffuz' etti:

20 ya da 27 Ekim!

Anayasa ve Seçim Yasası değişikliklerini aralarında çözemeyen liderler, sorunları 'partilerarası komisyona havale ettiler.'

Özellikle Anayasa değişikliğinde;

Yılmaz: "Uzlaşma umudu görmüyorum."

İnönü: "Köklü değişiklikler istiyorlar."

Demirel: "Bunlar düşünce değil, kendilerine ortak arıyorlar" diyordu.

Tartışmalar neredeyse çatışmaya dönüşecekti ki, Moskova'dan gelen haber (19 Ağustos 1991) büyük komşuda 'büyük değişimi' müjdeledi!

Gorbi'ye darbe!

Yeni yeni parlayan isim; Yeltsin direniyor!

Gazetede darbeyi biz yedik:

Büyük usta Nadir Nadi (20 Ağustos 1991) öldü!

O acılı günümüzde siyasal devinimleri izliyorduk! 'Show must go on.' Bir tiyatro deyimiydi, ne olursa olsun 'Oyun devam etmeliydi.'

Ortalığı karıştıran ilkelerden biri, önseçim sorunuydu. Yılmaz'a göre, ANAP önseçim yapmayacaktı. Ötekilerin önseçimden kaynaklanan sorunu, ANAP'ı ilgilendirmiyordu.

122

Süleyman Demirel'in (21 Ağustos 1991) konuşması tarihsel bir saptama. Metni dikkatle okumak gerekiyor.

Üstelik ne umuyordu, ne buldu? Bu soruyu yanıtlıyor.

"Seçimden tek parti çıkacak" dedi:

"Bu da kuşkusuz DYP iktidarı olacaktır.

Milletimiz kaybolan 10 senenin telafisini DYP ile yapacaktır. Onlar hâlâ iktidar ya da iktidar ortağı olacaklarını mı düşünüyorlar?

Seçimden şimdiden koalisyon bekleyenler büyük darbeyi sandık başında alacaktır."

Bu sözler, o sırada fazla önemsenmedi. Satır aralarında yitip gitti. Oysa Demirel'in gerçek düşüncesini ve sarsılmaz inancını ifade eden, içeren sözlerdi bunlar.

Yakından biliyorum:

Kendine o kadar güveniyordu ki, tek başına iktidara geleceğini yineledikten sonra öteki düşüncelerini sıralıyordu. Kısacası bu düşünceler bir genel başkanın söylemesi gerekli olan propaganda söylemleri de değildi.

Yılmaz hızla ilerliyor. Erken seçimi olabildiğince erkene almayı düşlüyor, o yolda mesafe alıyor. Ekim sonu da geride kaldı, 20 Ekim tarihini yineliyor.

TBMM'nin olağanüstü toplanacağını gösteren işaretler yoğunlaşıyor.

Seçim tarihinin değiştirilmesine Demirel, "Biraz acûl olmuştur" diye tepki koyarken, Erdal İnönü, ANAP'ın yasa önerilerini 'kumar yasaları' diye niteliyor.

Ecevit'in saptaması daha açık: "Şimdi zayıflayan ANAP daha yozlaşmış bir seçim sistemi hazırlıyor" diyor.

Partilerin takıldıkları öğelerden bir diğeri 'tercihli oy pusulası.' Bir oyun arıyorlar bu yeni sistemde:

"Tercihli oy sistemiyle partiler her seçim bölgesindeki milletvekili sayısının iki katı kadar aday gösterecek. Aday sıralamasını partiler kendileri belirleyecek. Ancak o seçimde bölgesinde partinin aldığı oyun yüzde 15'i kadar tercih alan aday ön sıraya çıkacak. Ülke barajı yüzde 10'da kalırken bölge barajı yüzde 25'e inecek.

Seçim takvimi 90 günden 60 güne sığdırılacak. Propaganda sürelerinde değişiklik olmayacak. Yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının gümrüklerde oy kullanmasıyla ilgili 15 günlük süre 30 ya da 45 güne çıkarılacak."

TBMM toplanıyor. (24 Ağustos 1991) Anayasa ile ilgili değişiklik yatıyor.

Daha önemli bir olasılık hızla gündeme giriyor:

HEP'in seçime girememesi olasılığı güncellik kazanıyor. TBMM, daha doğrusu ANAP iktidarı çok yanlış bir politika izliyor.

HEP'i seçim dışı bırakmakla Güneydoğu sorununu TBMM dışına atıyor. Bu, çok değişik sonuçlar doğuracak bir karar, bir hazırlık.

Sabaha kadar çalışan TBMM Seçim Yasasını çıkarıyor.

TBMM'de kabul edilerek onay için (25 Ağustos 1991) Cumhurbaşkanı'na gönderilen ve 20 Ekimde seçim yapılmasını öngören yasa şu hükümleri içeriyor:

"Partiler, her seçim çevresinde milletvekili sayısının iki katı kadar aday gösterecekler.

Siyasi partiler, iller toplamının en az yarısında, gerekli sayıda aday bildirecekler. Bildirmemeleri durumunda YSK, eksiklerin tamamlanması için uyarıda bulunacak.

Seçimlerde kullanılacak çıkmayan boyanın imal ve ithali konusunda hükümet yetkili olacak.

YSK, oy verme gününü esas alarak, seçim takvimindeki süreleri kısaltabilecek.

26 Mart 1989 Yerel Seçimlerinde kullanılan seçmen kütükleri güncelleştirilerek, bu seçimlerde kullanılacak.

Bağımsız adaylar, birleşik oy pusulasında yer almayacak, bu adaylar ayrıca oy pusulası bastıracaklar.

İki, üç ve dört milletvekili çıkacak seçim çevrelerinde çevre barajı yüzde 25 olarak uygulanacak. Kontenjan adayı gösterilen ve beş milletvekili çıkarılacak seçim çevrelerinde, çevre barajı yüzde 20 olacak. Bu seçim çevrelerinde bu oranlardan düşük oy alan partiler ve bağımsız adaylara milletvekili tahsis edilmeyecek.

Birleşik oy pusulasının üzerinde partilerin yanı sıra adayların da isimleri yer alacak.

'Evet' mührünü basarak tercih ettiği siyasi partiyi belirten seçmen, bu partiye ait adaylardan sadece biri için de tercih kullanabilecek. Birden fazla aday için belirtilen seçmenin tercihleri geçersiz sayılacak.

Tercih barajı yüzde 15. Adayın aldığı tercihlerin geçerli olabilmesi için siyasi partinin seçim çevresinde aldığı geçerli oyların yüzde 15'ini aşması gerekiyor. Bu oranı aşanlar partinin listesinin ilk sıralarında yer alanlardan önce seçilmiş sayılacaklar.

Seçimlere mazeretleri olmaksızın katılmayanlar 50 bin lira ceza ödeyecekler."

Özal, yasayı onayladı!
Erken seçim kesinleşti.

123

Özal, fiili politika içinde geziyor ama, yüzüne söylenen tepkileri de sineye çekmek zorunda kalıyor.

Örnek: Bursa'da İş Adamları Derneği'nin toplantısı. Bursalı bir gazeteci. Siyasal eğilimi SHP. Bursa Hâkimiyet gazetesinde yazar:

Özal'a "Hep kendinizi övüp memlekete hizmet eden yok mu, söylemiyorsunuz. Hep 'Ben, ben' diyorsunuz" diye başlıyor:

"Sizden öncekiler, halefleriniz, selefleriniz bu ülkeye hiç hizmet yapmadılar mı? Bu Cumhuriyeti Atatürk kurmadı mı? Seçimden önce 'Ortadirek, ortadirek' diyerek iktidara geldiniz. Bugün ortadireğin hali belli."

Turgut Özal, sinirleniyor: "Ortadirek eskisinden daha iyi durumdadır" diyor:

"Gidin bakın evlere. Ben yüksek ücrete karşıyım.

Ben Cumhurbaşkanıyım. Her şeyin doğrusunu söylemeye mecburum. Beni çekemeyenler var, biliyorum. Hiç kimse benim kadar zirvede kalmadı çünkü.

Muhalefete düşmeden 'zirveden kendimi koruyarak' köşeme çekileceğim. Bizde yavaşça çekiliriz. Hiçbir başka iddiamız yok.

General Douglas Mac. Arthur'un bir sözü var: 'Eski askerler ölmez, yavaş yavaş kaybolup giderler.'

Biz de ölmeyiz. Yavaş yavaş kaybolup gitmesini biliriz."

124

HEP'in seçime girmeyi engelleyen olguya karşı attığı çığlıklar günün koşulları arasında eriyip gidiyor, fazla ilgi ve dikkat çekmiyor... İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Helsinki Nihai Senedi, Paris Şartı... Nerede?

Yok! HEP'in bu belgelerle ilgili anımsatmaları... Hiç!

125

Ödünç oy ve "Düşün arkama"

Bir yeni moda: Partilerin, başta DYP'nin 'vitrin düzenleme' telaşı.

Bu deyimle partiye gelen yenilik Demirel'in başına çorap örecek!

Ne ki, vitrin sorunu sürüp giderken; DYP lideri Demirel, parti meclis grubunda ileriki yıllarda 'kendini bağlayan' önemli bir konuşma daha yapıyor: Hesap sorma üzerine!

"Hesap sorulmasını istiyorsanız" diye başlıyor söze. Tabii söyledikleri DYP milletvekillerinden çok topluma dönük ve her kesime kesin bir vaat niteliğinde:

"...İstiyorsanız, o partiyi bu partiyi bırakın. Oylarınızı bize 'ödünç verin.'

Hesap sorulmasını istiyorsanız, düşün arkamıza..."

Müthiş bir şey; Demirel, iktidar için 'ödünç oy' istiyor ve o denli vaatkâr ki, hesap sorulmasını isteyenlerin 'arkasına düşmesini' isteyecek kadar kararlı.

Devleti geçen 10 yıldır yönetenlerden hesap sorulacağını yineliyor ve "Bunu yapmadan T.C. Devleti'ni 'yürütmenin mümkün olmadığını'" bildiriyor.

"'Hesap sorun' dememizin bir anlamı var:

Hesap sorulacak olanlar, hesap vermeye hazır olmalıdırlar.

Biz, bu hesapları soracağız.

Bize o yetkiyi verin ki, o hesabı soralım.

Ben hiçbir şeyi ödünç istemem. Biz bu ödüncü çirkinliklerle dolu bir dönemi kapatıp, aydınlık bir dönemi açmak için istiyoruz."

Bu sözler müthiş bir patlama yapıyor.

Artık Demirel'in erken seçimdeki ana sloganı belli olmuştur:

DYP lideri, Çankaya 'sakinini' indirecek ve hem ondan, hem de 10 yıldır ülkenin yönetiminde bulunanlardan hesap soracaktır!

Toplumdaki bu arzu, bu eğilim Demirel'in sözleriyle simgeleşiyor.

Ankara'dan Türkiye'ye yayılıyor ve Demirel'e hayli yüksek puanlar kazandırıyor.

Evet, ama?..

126

Eylülde partiler seçim beyannamelerini açıklıyorlar. Ama ne çare, bir konudan asla vazgeçilmiyor. Türk siyasal yaşamına silinmezlik damgasını vuran bir konu.

Tartışmaların doruğa ulaştığı, halkın tam partileri tartacağı kıvama geldiği bi sırada, 'malum konu' yine ortaya çıkıyor.

Ya Özal kışkırtıyor ya da örneğin Demirel'in bir dokundurması üzerine Çankaya kavgası yine açılıyor. Kabul etmek gerekir ki; kışkırtıcılık daha çok Turgut Özal'dan geliyor.

Durmadan demeç veriyor. Konuşmazsa dayanamıyor, gezilere çıkıyor. Halkla konuşma ayağına yatıp öyle şeyler söylüyor ki, Demirel'in yanıt vermemesi olanaksız.

Çankaya'da oturuyor; elbette 'babalık' taslayacak! Örneğin "Seçim yaklaşırken bütün siyasal partilerin gerçekleştirilmesi mümkün olmayan vaatleri arka arkaya sıraladıklarından" yakınıyor. Tıpkı 12 Eylül darbesinin önderi Evren gibi.

Partilerin 'çiftçilerin ve esnafın borçlarını silmeyi –bile– vaat etmelerini' eleştiriyor. Tıpkı Kenan Evren'in 1983 seçimlerinden önce partilerin olmadık şeyler vaat etmelerini radyo ve televizyondan 'şikâyet etmesi' gibi...

Ama, Demirel'le birleştikleri konuyu Özal da işliyor:

DYP lideri tek başına iktidar istiyor. Dilediği gibi icraat yapabilmek için.

Cumhurbaşkanı Özal da bir partinin tek başına iktidara gelmesini istiyor. Tıpkı Kenan Evren gibi. Aynı mantıkla, koalisyonlar döneminin açılmamasını istediği için...

Niçin koalisyon istemediğini de açıklıyor: "Ben koalisyon olmasın da ister SHP, ister DYP tek başına iktidara gelsin, demek istedim" diyor. Dediğine göre, 'memleket meselelerinin koalisyonlar

döneminde çözülemediğine' dayanıyor bu istek. Kenan Evren de böyle konuşuyordu. Özal'ın slogan sözü şu:

"Koalisyonlara Allah'ın izniyle izin vermeyin!"

1 Eylül. TBMM açılış nutkunu okurken, Özal, ANAP grubu ile başbaşa. Muhalefet Özal'ı yine boykot ediyor. Arada sırada alkış sesleri yükseliyor ve Özal'ın nutkunu Başbakan Yılmaz sessiz, dinliyor.

Özal, kendi hükümetine de küsmüş. O gece TBMM'nin açılışı onuruna Meclis Başkanı Kaya Erdem'in verdiği kabulde, Özal, Başbakanı ile konuşmuyor.

Meclis'teki konuşması yetişmiyormuş gibi, Çankaya'ya çıkıyor, bu kez gazetecilerle konuşuyor. Ertuğrul Özkök'ün kışkırtıcı sorusuna kışkırtıcı bir yanıt veriyor:

"Demirel'in iktidara gelebileceğinden endişe etmiyor musunuz?"

"Gelebilir, gelebilir de memleketi de felakete götürür" diyor ve öyle bir cümleyle sürdürüyor ki konuşmasını:

"Çünkü bakıyorum eski kaçakçıların hepsi Süleyman Bey'in etrafına toplanıyor. Adamın gelişinden ne yapmak istediği belli. Hınçla geliyor" cümleleri siyasal ortamın birden büyük ölçüde elektriklenmesine yol açıyor.

Demirel'den ültimatom biçiminde bir yanıt geliyor: "Kimse onlar, etrafımdaki kaçakçılar, ona bir gün süre veriyorum, açıklasın. Yoksa kendisini namus, şeref ve fazilet celladı sayarım!"

Çankaya'nın hedefi Demirel. Semra Hanım, kocasının kurduğu cephede kavgaya karışıyor: "Yürekli şu Yeltsin" diyor: "Tankların üzerine çıkıp milletine hitap etti. Şapkasını alıp kaçmadan." Kimi ima ettiği belli: Demirel'i!

Yılmaz da aynı konuyla Demirel'e yükleniyor:

"Bizde 2 defa askeri darbeyle uzaklaştırılanlar, her seferinde şapkasını alıp giden lider, yeniden ülkenin yönetimine talip oluyor. O lider, 1960'larda kaldı. Kendi geçmişinin unutulduğunu sanarak oy istiyor, hem de ödünç oy istiyor. Aradığı, 10 yıl önce kaybettiği koltuğudur."

127

Şapka tartışmalı bir seçim

Oysa, 10 yıl önce yitirdiği koltuğunu aramakla suçlanan Demirel, daha önce 'şapka ve Yeltsin' konularındaki saldırıları yanıtlamak zorunda.

Hem de halk önünde. Bu fırsatı Aziz Üstel'in İzmir Fuarı'ndaki söyleşilerine katılarak yakalıyor Demirel.

"Son zamanlarda bir eğilim ya da bir girişim var" diye başladı sormaya Üstel: "Sovyetler Birliği'ndeki son darbe girişiminde Boris Yeltsin tankların üstüne çıktı ve darbecileri geri çevirdi.

Deniyor ki Süleyman Demirel hem 12 Mart hem de 12 Eylül'de 'şapkasını' aldı, gitti. Niye Boris Yeltsin olamadı Süleyman Demirel, şapka çok mu büyüktü yoksa?"

Sorunun son satırları ağır bir suçlamayı ince biçimde anımsattı. Söyleşiyi izleyenler, kahkahayı bastı.

DYP lideri gayet sakindi. Hazırlamıştı kendini bu türden sorulara.

Önce ciddi bir ifadeyle masanın üzerinde duran şapkayı aldı, kalabalığa gösterdi ve yanıt verdi:

"Şapka burada duruyor" dedi: "Ben nereye gittiysem şapka oraya gitti. Hiçbir yerde bırakmadım."

Sıra Yeltsin olmayışına geliyordu:

"Sanıyorum ki burada büyük bir yanılgı var. Ben Boris Yeltsin'in durumunda değilim ki... Ben Gorbi vaziyetindeyim.

Binaenaleyh, Yeltsin vaziyetinde olanlar aslında beni itham edenlerdi. Onlar da o işleri yapanlarla biraraya gelip hükümet oldular.

Açıklıkla şunu ifade edeyim ki, 12 Eylül sabahı bana 'Buyrun, sizi Hamzakoy'a götüreceğiz' diyen benim silahlı kuvvetlerimin mensuplarına ben ne diyecektim? Dediğim şudur:

'Su testisi su yolunda kırılır.'

Biz bu yolda, sonuna kadar gitmek için varız. Benim kendimi korumak için ikinci bir silahlı kuvvetlerim yok ki...

Beni götürdükleri zaman geride kalanlar Boris Yeltsin vaziye-

tindeydi, onlar çıkmalıydı tankın üstüne. Ben Hamzakoy'da ne tankı bulup da onun üstüne çıkacaktım?"

Gazeteciler Demirel'de 'müthiş bir değişim' gözlüyor. Kullandığı sözcükler, tişörtle çektirdiği resimler.

Zaten 1991 Genel Seçimlerine Demirel, 'değişen ve kendini yenileyen bir lider' imajı vererek girdi. Konulara, ülkenin sorunlarına ve hele demokratik yaşamımıza bakış açısı çok 'değişik ilkelere' oturan bir Demirel...

Bir süre 'Demirel değişti mi, yoksa değişmedi, eskisi gibi mi' tartışmaları yapıldı. Sonunda konuşması, sorunlara yaklaşımıyla Demirel, topluma 'değişen Demirel' izlenimini sindirmeyi bildi.

Seçimlerde pek çok öğenin yanı sıra, verdiği bu görüntünün de önemli etkisi oldu.

Soldan kaçanlar, Anavatan'a oy vermek istemeyenler 'ödünç' olarak oylarını DYP'ye yönelttiler.

İzmir'deki 'Fuar Söyleşi'sinde Demirel, "Denize bile kravatla girer" söylentisine yanıt verme olanağını buldu:

"Ben kimseyi taklit etmem" diye başladı. Tabii 'taklit etmediği kişi' Özal'dı:

"Kendime göre bir prensibim, devlet adamı anlayışım vardır. Tişört giyerim, ama gazetelere ve sahneye fırlayıp çıkmadım bu zamana kadar."

Kalabalıktan "Bravo" sesleri yükseldi:

"Bir zaman geldi ki halkın önüne kravatsız çıkmayı saygısızlık saydık. Daima derli toplu, klasik giyimli olduk. Gördük ki bu bir eleştiri konusu haline geldi. Madem ki kravatlı ve takım elbiseli halkın önüne çıkmak geride kalmışlık anlamına geliyor, biz de geride kalmadığımızı göstermek için hadi bakalım biz de görünelim dedik."

Demirel, "Benim yanımda 25-40 kuşağından çok değerli mütehassıs kişiler var. Tek başıma koşmuyorum ben. Siyaset takım işidir" dediğinde, kalabalıktan bir ses;

"Baba, sen bu takımla 12 çekersin" diye seslendi.

Doğruydu belki; ama o sırada yanında olan –isimlerini bütün DYP kadrosunun, gazetecilerin ve siyasetçilerin bildiği– 25-40 kuşağından kişilerin hemen hiçbiri Cumhurbaşkanı Demirel'in yanında değildi.

Demirel, pek çoğunu bırakmıştı. Öyle ki, Çankaya'da yanında olmayanlar Demirel'in kendilerini bıraktığını söyleyemezlerdi; çünkü, Demirel öyle ustaydı ki... Şayet bir kabahatli aranırsa, yanından ayrılanlardaydı kabahat!

O aralarda Demirel, sanki peşinde büyük oylar, büyük bir seçmen kitlesi varmış gibi, belki de İstanbul'u fethetmek için, Bedrettin Dalan'ı, bugün adı bile anımsanmayan Bedrettin Dalan'ı DYP'ye kazandırmakla meşguldü.

Demirel'in Özal'a verdiği süre doluyor, yanıt gelmiyordu. Ama, Demirel sabırlıydı. Bir gün daha verdi. Yine ses çıkmadı. 'Milletine havale etti' Özal'ı.

Bütün bu çıkışlar, kavgaya yatkın atışmalar, seçimin doğasından mı kaynaklanıyordu? Yoksa, seçimle birlikte 'psikolojik savaş günleri' mi yaşıyorduk?

Demirel'in Özal'dan gelen onca ağır sözcüklerin altında kalmayarak çok sert, hırçın ve kavgacı bir üslup benimsemesi işten bile değildi.

Üstelik, siyasal yaşamdaki belirgin doğası, bu üsluba yatkındı ve birçok kez, bu üslubunun ne denli güçlü olduğunu kanıtlamıştı.

Ama, 1980'deki darbeden sonra ayağa kalkmaya çabalarken Demirel'in karşılaştığı büyük eleştiri, 'kavgacıdır' yargısı ile başlıyordu.

Evet, kavgacıydı, ama 'yeri geldiğinde'. Hep öyle derdi.

Ne var ki; 12 Eylül bir başka toplumsal gerçeği ortaya çıkarmıştı. Toplum, 12 Eylül'ün siyasetçilerin aralarındaki kavgalardan kaynaklandığına inanıyordu. Siyasetçilerin sert, hırçın üslupla konuşmalarına ve davranışlarına olumlu gözle bakmıyor, iyi not vermiyordu.

Özal'ın sakin konuşması, sakin davranışları, seçimlerde başarılı olmasına önemli katkıda bulunmuştu.

Demirel, bir gün baktı ki, toplumdaki kavgacı görüntüsü çok şey yitirmesine yol açıyor. Giysilerinden kravatına kadar pek çok şeyi değiştirdiği gibi, özellikle seçim propagandası boyunca kavgacı ve hırçın görüntüsünü de terk etti.

Topluma, uzlaşmacı, sorunları kavgacı üsluptan uzak durarak çözmeye çalışan bir lider izlenimi vermeye özen gösterdi.

Özal'ların, Yılmaz'ların başlattıkları saldırı kampanyasında Demirel, bir 'tuzak kokusu' alıyordu.

Bu saptamasını "Çankaya rahatsız olunca bizi 'kızdırmak', 'asabımızı bozmak', 'şahsiyet yapmak' yollarına gidiyor" diye açıkladı.

"Meyveli ağaç taşlanır. Biz bu oyunlara gelmeyiz" diyordu.

Demirel'in taktiği olumlu sonuç verdi.

DYP liderinin kavgacı ve hırçın üslubu geride bırakması kabul gördü.

128

Demirel, vaatlerini rakamla desteklemeyi seviyordu. Bu, belki kendine olan güveninden, belki de halka bu yolla daha inandırıcı görüneceğini sanmaktan kaynaklanıyordu.

"500 gün programını" TÜSİAD'ta açıkladı. 1991 seçimlerinde TÜSİAD, seçime katılan partilerin genel başkanlarını davet ediyor, genel sorunların yanı sıra ekonomide neler yapmayı planladıklarını açıklamalarına olanak sağlıyordu.

İktidara yakın parti DYP'nin lideri Demirel, (5 Eylül 1991) bombayı patlattı:

Enflasyon 500 günde yüzde 10'a inecekti!

Programın 12. ayında da enflasyon yüzde 38'e çekilecekti.

1980'de de dışardan destekli bir hükümetle işbaşına geldiğinde 100 güne sığdırdığı önemli bir program açıklamıştı.

İşadamlarına görücüye çıkan bir damat adayı gibi ekonomik görüşlerini anlatan ve sorulara yanıt veren Demirel, ekonomi programının 'ayrıntılarını' Tansu Çiller'in açıklayacağını bildirdi.

Demirel, "500 günde halk birtakım şeylerin hal yoluna girdiğini görecektir" diyordu: "Ekonomi o kadar bozuk ki, 10 sene evvel 100 gün isterdim, şimdi 500 gün istiyorum."

Kredi faizlerini düşürecekti. Bu sözlerin hemen hepsi işadamlarının işitmeyi bekledikleri sözlerdi.

Hele yüzde 35'le iktidara gelirse, Seçim Yasasını bir partinin yüzde 40-42 oyla iktidar olabileceği biçimde değiştireceklerini söylüyordu. Bu değişiklik için en çok 1,5-2 yıl süre istiyordu.

Demirel'in TÜSİAD'taki konuşması beğenilmişti. Yeni çizdiği portrenin adı;

'Yenilikçi ve uzlaşmacı' oldu.

Demirel'in istediği sonuçtu bu. Eskimiş, geçmişte kalmış bir lider kimliğiyle seçim alamayacağını biliyordu ve 'yenilikçi' diye övülmeyi, kavgacı diye ünlenmektense uzlaşmacı diye anılmayı zaten istiyordu.

129

Yolsuzlukların peşindeki lider

Demirel, tek başına iktidara geleceğine ya da tek başına iktidardan başka hiçbir isteği olmadığını kanıtlamaya o denli merak sarmıştı ki, öteki partilerin tek başına iktidar konusundaki suskun tutumlarını alaya alıyordu.

"Bakıyorum da benden başka tek parti iktidarı çıkaracağım diyen, elinde bayrak giden de yok" diye dalga geçiyor, 1991 seçimlerine damgasını vuracak bir sloganı sürekli yineliyordu:

"Hesap kimlerden sorulacak?" diyen çıkarsa hemen:

"Kim rüşvet yemişse ondan soracağız. Sormayalım mı?" diye yanıt veriyordu.

Sonra yolsuzluklara geçiyordu:

"Hırsızlık iddiaları var" diye başlıyordu:

"Bizim elimizde de var. Devletin yaptığı işler içinde çok ayıp işler, utanılacak şeyler var."

'Hesap sorma', seçim propagandasının ilk gününden itibaren, söyleyene oy getiren bir silaha dönüşecekti.

Bir soru, Demirel'in seçim konuşmalarında değişik bir öğeye yer vermesine yol açtı.

Belki o günlerde farkına varılmadı ama, o sorudan sonra Demirel, Özal'ı indirme planında 'sayısal' bir değişiklik yaptı.

Soru, mantıklıydı: "Turgut Özal'ın yüzde 21.75 oya dayanan bir Meclis çoğunluğu ile Cumhurbaşkanı seçilmesini sürekli eleştirdiniz. DYP –en çok– yüzde 35 oy alırsa, bu yüzdeye dayanan Meclis grubuyla Özal'ı nasıl indireceksiniz?"

Bu soru üzerine Demirel;

"Benim iddiam yüzde 45'le iktidar olacağımdır" dedi:

"Yüzde 35 oy alırsam iktidarı yürütmem mümkün olmaz. İktidarı reddetmeyiz ama yüzde 42-43 oyla iktidara gelinmesini mümkün kılacak şekilde Seçim Yasasını değiştirerek kısa sürede seçime gideriz... 1-2 sene sonra... O çoğunluğu yakaladık mı; millete, 'İşte koltuk sizin, siz karar verin' deriz."

Oysa, Demirel, Özal'ı indirebilecek sayıda milletvekili aradığını söylemekle yetinmeliydi.

Bu arada, Demirel'le Ecevit'in oy istemlerindeki koşutluk dikkat çekiyor. Demirel 'ödünç oylar'dan söz ediyor, Ecevit ise 'emanet oylar' istiyor.

Önemli bir noktada Ecevit, DYP ile SHP'den ayrı düşünüyor:

'Özal'ın Cumhurbaşkanlığı üslubundan' yakınıyor:

"Kendisini (Özal'ı) önce devlet geleneklerinin sınırları içine çekmeye çalışacağız. 'Anayasa'yı değiştirip düşüreceğiz' demek, bize ters geliyor."

'Hesap sorma' artık o denli işliyordu ki, Semra Özal da devreye giriyor ve 'birine' yine sataşıyordu:

Soru: "Turgut Bey'in 'Bu millete hizmet ederek suç işliyorsak sonucuna da razıyız' derken Menderes'in sonundan bahsetmesi sizi üzmedi mi?"

Semra Özal: "Turgut Bey o kadar iyi, öyle merhametli bir insan ki şimdiye kadar hiç kimseden hesap sormadı. Oysa 80 öncesinin hesabını sorması gerekirdi." (11 Eylül 1991)

Partiler arasındaki çelişkiler hesap sormayla sınırlı değildi.

SHP, ekonomik programını açıklarken gün vermedi. Türkiye'de en önemli sorun olarak gördüğü hayat pahalılığını 100, 200 ve 500 günlük programlarla açıklamanın 'gerçekçi olmadığını' söylüyor, SHP'nin enflasyon sorununu 'iki yıl içinde çözeceğini' vaadediyordu.

130

Bir yutturmacanın başlangıcı

Ekonomik sorunların çözümünde partilerin birbiriyle yarıştıkları günlerdeydik.

Demirel'in yeni bombası, işte bu sırada patladı. Ne ki, medyanın önemli bölümü 'bombaya' hayran kaldı. Öve öve bitiremedi:

Tansu Çiller, bir otelin büyük bir salonunda projeksiyonlarla, grafiklerle DYP'nin kabullenip benimsediği meşhur 'Ulusal Dinamik Denge Modeli'ni açıkladı.

Bir ekonomi profesörü. Alımlı bir kadın. Oradan oraya koşuşturmuş ve sonunda yeni bir vitrin aramak zorunda bırakılan Demirel'in yanına gelmiş. Kısa sürede partinin genel başkan yardımcılığına getirilmiş. Amerika'da eğitim görmüş...

Kuşku yok; Çiller'i bu denli benimseyip övmenin altında başka hesaplar var.

Türk demokrasisinin en büyük eksiği 1991'de de gözardı edildi.

Aday olan, adaylıkla birlikte birden yıldızlaşanların geçmişi ve kimliği yine araştırılmadı.

Örneğin; Tansu Çiller! Bir profesör, ABD'de eğitim görmüş, Demirel gibi kurt bir politikacının beğenisini kazanmış, siyasete alınmış güzel bir kadın. Bu kadar bilgiyle yetinildi.

Oysa, başımıza olmadık işler açan Tansu Çiller'in geçmişi biraz karıştırılacak ya da araştırılacak olsaydı, 1991 seçimlerinde övgüyle söz edilen kişisel özelliklerinin üzerine hayli gölge düşebilirdi.

Önce, Demirel'in bu araştırmayı yapması gerekirdi. 'Vitrini değiştirme' uğruna gerçeklere gözünü ve kulağını kapadı. Tansu Çiller'in ancak 'Bakanlık sözü verilirse' DYP'de siyasete soyunacağını koşul olarak öne sürdüğü yaygınlaştı. Bu söylentileri Demirel, yadsımak gereğini duymadı.

Çiller, seçimde Demirel'in gereksindiği 'gençlik aşısı' idi.

Demirel'in tek bir arzusu vardı: Ne olursa olsun seçimi almak!

Çiller bu amaca varmak için bir araçtı. Kullanacaktı!

Zenginliğe merakını daha o günlerde açığa vurdu Çiller:

Lüks otelde, tam bir konfor içinde tablolar, grafikler...

Elinde mikrofon, 'öteki elinde iki anahtar', Türk halkını nasıl 'refaha kavuşturacaklarını' anlatıyordu. İki anahtar mı? Biri otomobilin, öteki de bir konutun anahtarı!..

Tansu Çiller dağıtıyordu: Bir ev, bir otomobil!

Çiller'i, DYP içinde rahatsızlığa yol açan iki anahtarlı propagandasının ertesi günü, ANAP adına Devlet Bakanı İmren Aykut kimi örneklerle yanıtladı.

Aykut, aynı zamanda hükümet sözcüsüydü.

"Sayın Tansu Çiller'in (1991'de henüz 'yalanları' ortaya çıkmadığı için) yanılmaları dillere destandır" diye başladı söze:

"Konuyla ilgili basın mensupları hatırlayacaklardır. Hanımefendi, 1988 Şubatında Türkiye'nin dış borçlarının çok arttığını söylemiş, bu borçların 1989 yılında ödenemeyeceği kehanetinde bulunmuştu. Çiller'e göre ödemeler dengesi krizi yaşayacaktık. Döviz darboğazına girecektik. Tabii böyle bir şey olmadı. Tansu Hanım'ın, kehanetlerini ciddi araştırmalara dayandırmak gibi bir âdeti olmadığından, Körfez krizine rağmen Türkiye'nin 12 milyar döviz rezervinin olduğunu bilmesi imkânsızdı.

Yine 1989 Nisanında bir açıklama yapmış, Türkiye'de enflasyonun yüzde yüzün üstüne çıkacağını iddia etmişti. Pek iyi bilindiği gibi 1989 ve 1990 yıllarında enflasyon bu rakama yükselmediği gibi düşmüştür!"

131

Seçim öncesi siyasal kapışmalarda bir lider ötekinin bir sözünü kendi propagandasında 'karşı silah' olarak kullandı.

Örneğin Mesut Yılmaz; Demirel'in yüzde 42-43 oyla iktidara gelebilmek için Seçim Yasasını 1,5-2 yıl içinde değiştirdikten sonra seçimlere gideceğini içeren vaadini ele alarak;

"Demirel, kendi telaffuz ettiği rakamın bir puan altında kalırsa istifa etmelidir" diye karşı saldırıya geçti.

"Yüzde 45'in altında oy alırsa hemen seçime gitmesi lazım. Tabii eğer seçimi kazanırsa..."

Ucuz demagojiler... Ne ki, Mesut Yılmaz yüzde 26 oyla 226

milletvekili çıkarma olanağından söz ediyordu. Bir başka söylemi daha vardı:

"İstikrar için yüzde 30'un altına düşmemek lazım."

Demirel de bir konuda 'ipin ucunu kaçırdı' deyimine hak verdirecek bir politika izliyordu:

Hangi ilçeye uğrarsa, o ilçeyi il yapıyordu!

Demirel'le il sayısı 100'e çoktan ulaşmıştı.

Liderler, hem geziyor, konuşuyor, seçimlerde iş görecek programlar açıklıyor; hem de seçmene daha çekici görünmek için hemen her alandaki 'ustalardan' ders alıyorlardı.

DYP liderine çağdaş bir görüntü verebilmek için fotoğraf ustaları da seferber edilmişti. Bir resim çıktı gazetelerde:

Demirel, Güniz Sokak'taki çalışma odasında, dört bir yanı kitaplarla çevrili, koltuğunda oturuyor ve önündeki küçük masanın sağ köşesinde bir bilgisayar görünüyordu.

Oysa; Demirel, bilgisayara hiçbir zaman elini sürmedi. Sadece bilgisayara mı? Hayır! Daktiloya da, özel arabasının direksiyonuna da!..

Eylül ortalarında çoktandır sahnede görünmeyen Erdal İnönü, bir çıkış yaptı. "Siz" dedi Özal'a:

"ANAP propagandası mı yapmak istiyorsunuz? Cumhurbaşkanlığından istifa edip inin aşağıya. Geçin partinizin başına. Cumhurbaşkanı olarak partinize nasıl oluyor da oy istiyorsunuz? Buna hakkınız yoktur."

Hemen sonra 1991'in sloganını İnönü de yineledi:

"Bunların hepsinin 'hesabını' soracağız!"

"Yoksa" diyordu İnönü:

"İktidara geldiğimizde hesap sormazsak siz bizden hesap sorarsınız.

Yağma yok.

Yolsuzlukların, haksızlıkların, suiistimallerin hesabını soracağız."

Mesut Yılmaz'ın yüzde 26 oy ve 226 milletvekiliyle hükümet olunamayacağı sözlerinden alınan Demirel ise; 226 milletvekiliyle 'hükümet yapmayacaklarını' ilan ediyordu o günlerde.

Oysa, 226 ile bal gibi iktidar olacaktı.

Zaten görüşünü yineliyor, "Öyle bir durum olursa" diyordu, "makul bir süre sonra seçime gideriz."

'Makul sürede seçime gitme' sözünü tartışma götürürdü.

1,5-2 yıl dolunca Demirel ve partisi 'makul gerekçeler öne sürerek kendilerine uygun sürece' iktidarı sürdürebilirlerdi. Örneğin, 3-4 yıl daha!

Rize'de "Hamsi kavağa çıkarsa ANAP iktidar olur" diyen Demirel'e, hem Rizeliler, hem de Rize'den aday olacağını açıklayan Yılmaz, ateş püskürüyordu:

"Geçmişte hükümet olabilmek için kadayıflı koalisyonların bile sineye çekildiği ülkede herhalde bundan ders alması gerekenler vardır.

Ama ders almayı bırakın (Demirel) ders verecek kadar pişkindirler."

Bir genel seçim. Bir hedef: ANAP ve Özal!

Ama iki sosyal demokrat parti için hedef, sağda vuruşanlar değildi. SHP ile DSP birbirlerine amansız saldırılarla vuruyor ve kuşku yok, oy yitiriyorlardı. Bu savaş, SHP'nin Güneydoğu'da listelerden HEP adaylarını almasından sonraki ikinci büyük hataydı.

Bir başka sonuç var ki; Türk basını alkışladı. Önce Evren ve yönetimi, sonra Özal ve takımı Türkiye'nin 'depolitize' olmasına çalışmış ve başarı sağlamışlardı. Fakat, o günler geride kalıyordu.

1991 genel seçimleri öylesine özgür bir ortamda gelişiyordu ki, artık toplum yeniden, eski günlere dönüyor, 'politize' oluyordu.

Ne günlerden geçmiştik, ne günler yaşıyorduk!

132

Çankaya'da oturan, can sıkıntısıyla Anadolu'ya koşan, nutuklarıyla siyasal hedef haline gelen Turgut Özal, muhalefetten sonra ANAP'a da saldırıya geçti. (18 Eylül 1991)

Kabul etmek istemediği bir durum vardı orta yerde: Yaptığı konuşmalar, muhalefeti etkilemiyor, ama tersine ANAP'ı yaralıyor, hatta oy yitirmesine yol açıyordu. ANAP içinde de Özal'a karşı eleştirel konuşmalar, sesler yükseliyordu.

Ama, bu durum zaten aralarından bir süre önce karakedi geçen Özal ile Yılmaz'ı bir kez daha karşı karşıya getirdi.

Özal ile Yılmaz Köşk'te tam 5,5 saat görüştüler.

Özal, "Kim bu adamlar?" diyordu Yılmaz'a. "Nasıl böyle konuşabiliyorlar? Muhalefet bana yükleniyor. Görülüyor ki ANAP yönetimi de bana yükleniyor. Ben, bu partinin kurucusuyum."

Özal, Çankaya'ya çıktıktan sonra kuruculuk unvanının artık tarihsel bir sıfata dönüştüğünün ayırdına varamıyordu. Oysa halk deyimiyle eşek ölmüş, dava bitmişti.

Kulise yansıyan yakınmalarına yanıt aranırken, laf dinlemezliğini bir kez daha sergileyen Cumhurbaşkanı, "Konuşurum, kimse bana karışamaz" dedi.

Örneğin; iktidara gelmekte olduğunu söyleyen Demirel'e "Aç tavuk kendini darı ambarında görür" diye sataşıverdi.

Ayın son günleriydi; Erdal İnönü, HEP'lilerle seçim ittifakını şiddetle eleştiren Ecevit'e karşı partiyi ve kendini savunmak gereğini duydu.

Soru gayet açıktı: "HEP'le yaptığınız işbirliği DSP lideri Ecevit tarafından sert biçimde eleştiriliyor. Ecevit, sizi 'bölücülüğe hizmet etmekle' suçluyor.

HEP'le anlaşmanızın nedenlerini, bu gelişmenin iç ve dış politika açısından Kürt sorununa nasıl etki yapacağını anlatır mısınız?"

İnönü yanıtlıyor: "Bu konu çok yanlış değerlendiriliyor. Öncelikle bizim HEP'le girdiğimiz ilişki, bir seçim ittifakı değildir.

Bir disiplin olayı (kimileri parti genel merkezine danışıp haber vermeden Paris'teki bir Kürt toplantısına gitmişlerdi) sonunda, sonradan HEP'i kuran arkadaşlarımızın SHP dışında kalması gibi (çünkü Paris'e gidenleri ihraç etmişlerdi) talihsiz bir durum doğmuştu.

Bu talihsizlik sanki Kürt kökenli siyasetçilerin fikirlerini söyleyebilmek için ayrı bir partide bulunmaları gerekirmiş gibi, yanlış bir anlayışa yol açtı.

Oysa ülkenin bütünlüğü içinde, kökeni ne olursa olsun siyasetçiler tek bir parti çatısı altında biraraya gelebilirler. Bu Türkiye Cumhuriyeti tarihinde her zaman böyleydi. Biz şimdi, talihsizliğin yarattığı yanlışı düzeltmeye çalışıyoruz.

Bu, bir yuvaya dönüştür. Partimiz birlikte oy mu kazanır, oy mu kaybeder onu düşünmüyoruz.

Bu birlik, ayrı bir Kürt partisi şarttır izlenimini ortadan kaldırıyor.

Seçimden sonra da devam edecek olan bu birleşmeyle, ulusal birliği korumaya yönelik hareket ediyoruz.

Böyle bir demokratik yaklaşım olmadıkça, ülke bütünlüğü korunamaz. Ecevit'in bunu anlamak istememesi üzücüdür. Ecevit, bunu görmek istemeyerek oy almaya yönelik propaganda gayreti içindedir.

Bizim konumumuz gayet kesindir.

Biz, Kürt sorununu demokrasi içinde çözüme kavuşturacağız.

Anadilde konuşma, şarkı söyleme hakkını, folklorik geleneği yaşatma hakkını güvenceye alacağız."

Evren de bir ucundan girmeliydi seçim olaylarına. Girdi de.

Özal'ın 'meydanlara inmesini nasıl karşılıyordu?'

Evren, bir baba şefkatiyle "Çankaya'nın bu durumuna ben de üzülüyorum" diyordu. Ama Evren, devletin ezeli ve ebedi 'baba'sıydı ve onun için;

"Çünkü bu makamın, bu yüce makamın yıpratılmaması lazım idi" diyordu.

ANAP'ta da Özal'dan yakınanlar çoğalınca muhalefet cephesi Çankaya'ya yüklenmeyi yine fırsat bildi. İnönü "Özal da Yılmaz da gidiyor" diyor, "Har vurup harman savurmaları ile gidiyorlar" diye ekliyordu.

Birçok ilçeden sonra Bandırma'yı da, Edremit'i de il yapacağı vaadi ile kürsüye fırlayan Demirel (o sırada Özal dış gezideydi), "Şimdi Çekoslovakya'dan Çankaya'yı konuşuyor. 'Demirel şapkasını aldı gitti' diye. İşte şapka. Demirel işte Edremit'te meydanda. Değil benim hakkımdan gelmek, şapkamın hakkından gelemediler" diye bağırıyor.

Günler sandığa doğru ilerledikçe; seçimin favori partilerinin sonuca bakışları da kemikleşiyordu:

Demirel, almış başını gidiyordu, artık yüzde 32 oyla da yetinmiyor, yüzde 45'ten aşağı düşmüyordu.

İnönü, 'tek başına iktidar' diyordu ama ne yüzdeler söylüyor ne de mutlaka tek başına iktidar diye inatçı bir direnme gösteriyordu.

Gerçekçi olan parti lideri Ecevit'ti. Şöyle diyordu: "Seçim sonrası koalisyon!"

Ama mantığı değişikti. Hemen bütün liderler, ülke sorunlarının çözümü için bir partinin 'tek başına iktidar'a gelmesini önkoşul görürken, Ecevit;

"Sorunlar o kadar ağırlaştı ki, tek parti çözmekte güçlük çeker," diyordu.

'Sorunları koalisyonlar çözer' demeye getiriyordu.

Özal yeni bir olay yarattı. Evren ağzıyla konuştu:

"Meydanlara çıkacağım" demişti, çıktı:

"Herkes 'Size göğü vereceğiz,' diyor. 1980 öncesi de bunları vaat ettiler. (Hedefi kimdi, belli olmuyor mu?) Türkiye felakete gitti. Anahtar vereceklermiş. Bu palavralara inanırsanız başınıza felaket gelir."

Meydan mitingleri başlıyordu. Daha renkli günler. İl il partilerin gücünü ölçebilme olanağını veren meydan mitingleri...

Demirel'i hiddetlendiren, Özal'ın son sözleriydi ve yanıtlamadan geçemedi:

"Başınıza felaket gelir derken 'Bana inanmayın' diyor. İş yaparken kendi kusurunu ortaya koyuyor" diyordu.

Listelerin açıklanması. Doğal bir sonuç; partilerde aday olamayanların ya da listede dilediği yere gelemeyenlerin hırçınlığı...

Belki de bir gösterge: Adaylık başvurusu en çok DYP'de. Bu, DYP'nin seçimi alacağına inanıldığının bir işareti... Yorumlar böyle.

Kaynaşma daha çok ANAP'ta.

133

Çok uzak değil. Yirmi gün sonra, siyasetin yazgısını saptayacak olan sandık, işte orada duruyor.

Siyasetçinin umut kaynağı sandık.

20 Ekim 1991 Pazar. İnönü'nün, Demirel'in, Ecevit'in, hatta Erbakan'ın günü.

Siyasetçiler hasret sandığa, bol oya, tabii iktidara...

Demirel gibi Ecevit de son kozunu, son kartını oynayanlara özgü ruhsal ve bünyesel çalkantılar içinde mi?

İnönü, Demirel kadar hasret mi sandığa, yeniden iktidar kapılarını zorlamaya?

Ya Erbakan? Bir cuma sabahı... Bir koalisyonda iktidara ortak olma hasretiyle yanarak ellerini göğe uzatmış oy mu dileniyor acaba?

Ama hiçbiri, eminim ki hiçbir lider bu seçimden başarılı çıkmayı Demirel kadar ihtirasla beklememiş ve iktidar olmayı istememiştir.

Demirel gibi gerçekçi bir siyasetçi 20 Ekim seçiminin ya kurtuluş olacağının...

Ya da artık siyasal alanda tökezlemiş, yaşlı, modası geçmiş bir siyasetçi olarak bir kenara çekilmesinin isteneceğinin bilincindedir.

Zira, toplum acımasızdır.

Demirel için 20 Ekim:

To be or not to be!

Olmak ya da olmamak!

Başka yol yok.

Bu nedenle Demirel sert bir rüzgâr gibi batıdan doğuya, güneyden kuzeye esiyor.

Günde bir-iki il deviriyor. Her yerde konuşuyor... konuşuyor...

Sadece oyla boğuşmuyor.

Kendisi ile de çatışıyor. Yenileşme ile boğuşuyor, kendini yenilediğini topluma kanıtlamak için savaş veriyor.

Hayır! Ya olacak ya da olamayacak.

İşte 'mesele bu.'

Dokuzuncu Bölüm

DÖNÜŞ

"İnsan bir kez doğar, bir kez yaşlanır ve bir kez ölür...
Ama bu?.. Ama bu, bu: Hayret! 7. kez doğuyor."

134

Yüreklendirme

Kampanya süresinden bir gün daha eksildi.

Demirel sabah çıkıyor, akşam üzeri ya da gecenin bir saatinde Ankara'ya dönüyor.

Hemen her gün arıyor. Gittiği illerdeki manzara-ı umumiyeyi anlatıyor.

Umutlu.

Gazetelerde yayımlanan anketler ilgiyle izleniyor. Bir süredir anketlerdeki oy oranlarında büyük değişiklikler görülmüyor.

Üç aşağı beş yukarı aynı rakamlar sütunlarda. Önceleri DYP'ye yüzde 26 şans tanıdı anketler. Demirel'in kampanyayı açmasından sonra oran, kâh yüzde 27'ye, kâh 28'e çıktı, ama genelde yüzde 27'de ya da çok az üzerinde duruyor.

Demirel söyleşilerimizde, illerde gördüğü ilgi ve coşkuyla anketleri kıyaslamaya kalkıyor ve anketlerin doğruyu göstermediği gibi bir kanıya kapılıyor.

"Ben meydanları bilirim. Ben meydanların gösterdiği ile sonucu çıkarabilirim."

Genelde böyle başlıyor söze ve anketlere takılıyor.

Kampanyanın ilerlediği günlerde oranın yükseleceği sanısına kapılıyor.

Ne ki, DYP'ye verilen oy oranı sabit bir noktaya takılmış gibi.

Yüzde 27! Genel çizgi... Yükselmiyor!

Demirel'in nabzı hızlı atıyor. Hatta bu hızın telaştan kaynaklandığı bile söylenebilir. Zira DYP lideri, yüzde 27 ile tek başına iktidar olunamayacağının bilincinde.

"Beklemek ve sonuçları görmek gerekiyor" gibi kimi yumuşak sözler Demirel'i 'teselli etmiyor.'

Sandık gününe az zaman kalmış, Demirel'in telefondaki sesi kaygılı. Yüzde 27'yi gösteren anketleri sorguluyor.

Not defterimden:

"Ama" diyorum Demirel'e: "Anketlerin ortak bir yanı var."

Susuyor, söyleyeceklerimi bekliyor:

"Sözünü ettiğim ortak yan; hemen hemen bütün anketlerin, DYP'nin birinci parti olacağını göstermesi."

Bu saptama doyurucu değil. Biliyorum.

Ama Demirel, "Ne demeye geliyor bu sözler?" diye soruyor, yanıtlıyorum:

"Evet, öncelikle çıkan mana; DYP 'tek başına iktidar' olamıyor" diyorum.

Uzunca bir sessizlik telefon hattında. Söylenmemesi gerekeni söylemiş olmanın sıkıntısını çekiyorum. Tepki göstermiyor. Sürdürüyorum:

"Ne var ki, anket sonuçları önemli bir gerçeği vurguluyor."

Kötü bir haber duymak istemeyen insanlara özgü pesten bir sesle, "Nedir?" diye soruyor.

"Çok basit, ama önemli bir gerçek" diyorum:

"DYP, tek başına iktidar olmayabilir ama, DYP'nin başı çekmediği, içinde olmadığı bir hükümet asla kurulamaz. Bu, ne demektir? DYP liderinin Başbakan olmayacağı hiçbir koalisyon ne kurulabilir ne de yaşar.

Anketler, DYP'nin iktidar olacağını gösteriyor. Çünkü DYP genel oy sıralamasında ve milletvekili sayısında parlamentoda birinci parti oluyor."

Derin bir nefes alıyor.

Bu görüşmeden sonra Demirel, daha büyük bir hızla kampanyaya asılıyor.

Bana verdiği izlenim şu: Tek parti iktidar olamamaktan kaynaklanan sıkıntıyı atmış. 7. kez iktidar olasılığının tarifi olanaksız coşkusuyla il'den il'e koşuyor.

Konuşmalarında tek başına iktidar olanağını elbette yine işliyor. Ancak, daha dikkatli. Vurgulamalarında yüzde 45'lere uzanan inatçı bir tahmin yok!

Onca yıldır sürdüre geldiğimiz demokrasi savaşımında "Demirel, 7. kez 'geri' dönecek mi?" acaba?

Bu sonucu görmek... Ve:

Yaşamak istiyorum.

135

Notlarımı bir kez daha gözden geçirdiğimde Demirel'in Ekim ayı başlarında "Bu yüzde (27/28) orada donar" dediğimde neden sessizliğe gömüldüğünü açıklayan, bir teselli olsun diye "Düşmez ama yükselir" diye bir ek yapmamdan sonra mutlu olduğunu gösteren satırlara rastladım.

Bir-iki gün sonraydı. Yine anketlerdeki oranların düşeceği ya da yükseleceğini konuşuyorduk. Bu kez, DYP'nin yüzde 27,28'lerde gezinen oylarında bir düşme olasılığının kalmadığını söylerken birden sözümü kesti:

"Siz de 'Artık düşmez, yükselir' diyordunuz" dedi.

Ya karamsar yeni bir yorum yapmamı engellemek için laf arasına girmeyi yeğlemişti. Ya da?.. Elbette iç dünyasındaki çalkantıları sezmek olanaksızdı. Bu nedenle Demirel'in hangi ruhsal durum içinde olduğunu tahmin edemiyordum.

Ama, DYP'nin oy oranı bir türlü yukarılara çıkmıyordu.

Fakat konuşmalarımızdan çıkardığım sonuçlara göre; örneğin Demirel, İstanbul'dan yüzde 26 oy bekliyordu. Bu, DYP için çok büyük bir orandı.

Ne ki, DYP'nin İstanbul'da yüzde 26 oy alması, yurt düzeyinde yüzde 35-36 oy toplaması demekti.

Ama, ne de olsa siyasal açıdan varını yoğunu bu seçime bağlayan bir lider, oy oranını beklenenden daha aşağılarda tahmin ettiğini açıktan söyleyemezdi.

Seçim sonuçları belli olduktan sonra, Demirel ilk DYP grup toplantısındaki konuşmasında "Tek başına iktidara gelemediklerini... Ama, DYP'siz bir hükümetin de kurulamayacağını" söyledi.

Grup toplantısından sonraki konuşmamızda "Sizin daha önce söylediğiniz gibi" diyerek, hem bir anımsatma yaptı, hem de gerçeği dile getirerek partisine moral verdiğine değindi.

Demirel günlerce önceki varsayımlarla yorumlarımızı anımsatarak ne yapmak istiyordu?

Ekim ayı başlarındaki yorumumun gerçekleştiğini anımsatarak dolaylı bir dille beni kutluyor muydu? Yoksa daha başka bir duygu, bir görüş ya da düşüncenin tutsağı olan irdelemede mi bulunmak istiyordu?

Demirel gibi liderler duygularını asla açığa vurmazlar.

Kızgın mıdır, kırgın mıdır, yoksa alay mı etmektedir, kolay anlaşılmıyor.

1997'de 55. Yılmaz Hükümetinde Milli Savunma Bakanlığına getirilen İsmet Sezgin, yıllarını DYP'ye vermiş ve Demirel'le sıkı işbirliği içinde siyaset yapmıştı.

Bir gün Demirel'den söz ediyorduk; "Bizleri kullandı, kullandı ve sonra bir kenara bıraktı" dedi.

Bu saptamayı Sezgin yapmasa, Demirel'i uzaktan tanıyan birisi söylese fazla üzerinde durmaz, geçerdim. Ama 30 yıla yakın Demirel'le birlikte olan, onun liderliğinde kimi zaman yiten, sonra yine yükselen bir siyasetçinin, Sezgin'in söylemesi ilgi çekici değil miydi?

Seçim kampanyası sırasında küçük bir eleştiriden derhal sonuç çıkarırdı Demirel. İnsanları kendi amaçları doğrultusunda kullanmayı bildiği kadar, görüştüklerinin kimi zaman önemsemeden söyledikleri irdelemeleri derhal uygulamaya almayı da çok iyi bilirdi.

Not defterimde rastladığım küçük bir anı, bu kanıya bir örnek:

"20 Ekimden önce Demirel bir konuşmasında halka 'Güneydo-

ğu sorununu bir yılda çözüme ulaştıracaklarını' kesin bir dille ifade etti.

O gece aradığında 'Güneydoğu sorununu bir yılda çözeceğim' demenin 'çok bağlayıcı' bir vaat olduğunu Demirel'e söyledim.

Böyle bir vaadi –üstelik sorun çok çetrefil bir sorundu– bir yılda çözememesi durumunda çok sert eleştiriler alacağını, hatta partinin çok zora gireceğini de ekledim.

Dikkatle dinledi. Ama sesini çıkarmadı. Ama uyarıyı kabullenmiş gibiydi.

Nitekim, bir daha halka yaptığı konuşmalarda Güneydoğu sorununu bir yılda çözeceğini söylemediği gibi, hükümet programında da 'Güneydoğu sorununun çözümünü kesin bir zaman dilimine bağlamadı.'"

Bu not 4 Aralık 1991 günü, İstanbul Emniyet Müdür Muavini ile şoförünün öldürülmesiyle ilgili haber, televizyonun 20.00 haberlerinde verildiği sırada aklıma geldi.

Hangi bir yıl? Devlet, PKK terörü ile daha yıllarca uğraşacaktı.

136

Nitekim, Demirel, Ekim başlarında seçimleri fazla etkilemeyen parti beyannamesinin açıklanmasından sonra, "Bugün Türkiye'de yaşam her açıdan pahalı" diyerek hem terörden, hem de hayat pahalılığından yakınmamış mıydı?

1 Ekimdi ve Demirel, "Devlet harcamalarının asgariye indirileceğini, devlet hesabına lüks yaşamanın sona ereceğini, YÖK'ün kaldırılacağını, üniversitelerin özerk ve özgür hale getirileceğini", vesaire vesaireyi vaat ediyordu.

Öyle bir seçim beyannamesi ki, üç kitap halinde. Üstelik 350, 150 ve 50 sayfalardan oluşan üç kitap.

Üç ciltlik bir seçim beyannamesi? Kim okuyacaktı bunları? Halk bu kitapçıkları ele geçirse sanki her birini kurtuluşun yolu diye bağrına mı basacak? Hiçbiri olmayacaktı, olmadı.

Ama Demirel, yıllardır dört duvar arasına hapsettiği görüşleri, fikirleri bu kitapçıklarda yansıtıyordu.

Beyannameyi Ankara Hilton'da basına sunuyor.

Orta düzeydeki bir birey, Hilton'a gelir, yemek yiyebilir veya yatabilirmiş gibi, 1991'de "Türkiye'nin her şeyi var. Mesela bu otel. Paran varsa 1 milyon lira verip gece de yatabilirsin. Ama bunu kaç kişi yapabilir?" diye soruyordu.

Bu satırlar yazıldığında takvimler 6 Kasım 1997'yi gösteriyor.

Ankara Hilton'da bugün kaç kişi yemek yiyebilir, gönlü çekiyorsa yatabilir?

Ne ki, bu soruların sorulacağı zaman değildi Ekim 1991. Zira, genel olarak bir hedef vardı, siyasetçinin, gazetecilerin ve aydın çevrelerin önünde:

ANAP'tan ve Özal'dan kurtulmak!

Büyük kentlerin özlemi!..

Özal'lar kendilerini savunuyor: Onlara göre, ANAP klasik yolda. Sanki âdet yerini bulsun der gibi, Özal partilere yükleniyor, ANAP iktidarlarında yapılan büyük işleri anlatmayı yeğliyor.

Ama, Turgut Bey'den sonra Semra Hanım sahnede, silahı ateşliyor:

Örneğin, Tansu Çiller'e saldırarak başlıyor salvolarına: "Bu kadının bazı meziyetleri olduğu bir gerçek. Ama ekonomiden yana sıfır olduğu da bir gerçek" diyor.

Erdal İnönü de nasibini alıyor: "Sandıktan güller çıkacak, diyor. Dikenleri acaba nerelere batacak?"

Demirel'e: "Hangi yüzle oy istiyor?"

İnönü'den yanıt Semra Hanım'a: "Cahil!"

Türkiye'de seçimlerde bugüne kadar uygulanan yöntemler yavaş yavaş çağ atlıyor. Partiler propaganda günlerinde meydan nutuklarına yine sarılıyorlar ama, uçak giriyor sahneye, helikopter ve televizyon... Liderler yeni taşıt olanaklarıyla bir günde birkaç ilde konuşabiliyor, akşamları televizyonda.

Örneğin Demirel, kampanyanın artık hızlandığı sırada tam 5 ilde aynı gün miting yapıyor, konuşuyor.

Demokrasiyle yaşamak, genel ve ortak bir yargı. Özal yine dolaşıyor. 'Kürt sorununun demokratik yollardan çözülmesi (Hakkari'de) gereğine' değiniyor ve "Zorla çözüm kadar yanlış bir iş yok. Bunu yapanlar kayaya çarparlar" diyor. Ecevit, SHP'ye yükleniyor.

"İnönü, memleketi Özal'a sattı" diye konuşuyor. İnönü'ye, gittiği illerde ilgi büyük. SHP lideri de "Türkiye'nin çivisi çıkmış. Demirel'le Özal'ın ne farkı var?" diye sesleniyor halka.

Seçim günü yaklaştıkça, DYP'nin "büyük kentlerde 'işinin' zor olduğu" anlaşılıyor.

137

Sandıklar kapandı.

20 Ekim 1991 Pazar günü, saat 18.00'i biraz geçe, Hasan Cemal'i aradım:

"Küçük bir beldeden, ama kırsal alanla kent arası bir küçük yerleşim bölgesinden, küçük bir sonuç geldi" dedim.

DYP birinci parti oluyor, onu sırasıyla ANAP, SHP, RP ve DSP izliyordu.

"Çok erken" dedi.

"Doğru" dedim: "Ama... Bak, göreceksin bu tirent devam edecek."

Devam etti.

O gece TRT televizyonu sonuçları sağlıklı biçimde aktarıyordu. Partilere gelen bilgiler çeşitliydi ve birbirini yalanlıyordu. DYP'de büyük bir merkez kurulmuş, her ilden sonuç alınıyordu.

Demirel evdeydi. Kapısı açıktı, gelenin gidenin haddi hesabı yoktu. Bir ara çalışma odasına girdim. Kalabalıktı.

Demirel, gelen sonuçları 'ihtiyatlı bir tutumla' değerlendiriyor, sonuç üzerinde asla kesin bir vaziyet alacak bir şey söylemiyordu.

Yalnız bir ara öğrendiği sonuçları beğenmemiş olacak ki;

"Daha köylerden oylar gelmedi ki" dedi.

Daha köylerden oylar gelmedi!.. Kentlerde alınan sonuçların doyurucu olamayacağını söylemek istiyor, milletvekili sayısının birden artabilmesi için 'köylerden gelecek oylara' güveniyordu.

DYP, köylü partisiydi ya!

Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal'e söylediğim çizgi, saatler geçiyor, gerçekten değişmiyordu.

20 Ekimi 21 Ekime bağlayan gecenin sabahı, saat 05.00'te gayrı resmi sonuçlar aşağı yukarı ortaya çıkmıştı:

DYP, yüzde 27 oyla birinci, ANAP yüzde 24 oyla ikinci, SHP yüzde 21 oyla üçüncü, Refah Partisi yüzde 17 oyla dördüncü, DSP yüzde 11 oyla beşinci parti olmuştu.

Resmi sonuçlarda: DYP'nin 178, ANAP'ın 115, SHP'nin 88, RP'nin 62, DSP'nin 7 milletvekili çıkardığı açıklandı.

29.978.837 seçmenin katıldığı seçimde katılma oranı yüzde 83.9'du.

Demirel'in büyük umutlarla girdiği 1991 seçimlerine bakış açısı 21 Ekim sabahı saat 00.30'da gazetecilere söylediği bir cümlenin içinde gizliydi:

DYP lideri "Bu yarışı yüzde 30 gibi bir nispetle birinci bitiririz" diyor ve hemen her kesimin varsaydığının tersine "Bu birincilik tek parti iktidarı çıkarır mı, sabahleyin görürüz" diyordu.

Doğal olarak basın, Demirel'in öngördüğü sonuçların yıllardır süren bir iddialaşmanın, hatta artık neredeyse ulusal bir politikaya dönüşen Çankaya olayının çözümüne yarayıp yaramayacağını soruşturuyordu.

Demirel, "Olabilir de olmayabilir de" gibi olasılık içeren bir yanıt veriyordu:

"Böyle bir sonuç çıkabilmesi için uğraştık. O, SHP'nin ne alacağına bağlı. DYP'nin (bu kez daha yumuşuyor sonuç bahsinde) yüzde 25-30 civarında oy alacağı görülüyor. Ama kaç milletvekili çıkarır, meçhul. SHP yüzde 22-23 alır da, onun karşılığında kâfi milletvekili çıkarırsa, çözülür.

Yani iki partinin yekûnu yüzde 50'yi, milletvekili sayısı da parlamentonun yarısını geçiyorsa, çözülür bu iş."

Ne kalkınma hızı, ne enflasyon, ne işsizlik... Varsa yoksa Çankaya sorunu. Tek başına iktidara gelemediği gece yarısına doğru ortaya çıkan Demirel'e bir başka soru.

O soru, yıllardır birbirlerine küfüre varan ağır sözcüklerle saldıran iki insan arasındaki gelecekle ilgili.

Biri, Çankaya'da, Anayasa gereği hükümet kurma görevini verecek olan adam, Cumhurbaşkanı Özal.

Diğeri, seçimden zaferle çıkmış, ama tek başına iktidara gelemeyen, en fazla milletvekili çıkarma olasılığı olduğu için Başbakanlık görevinin kendisine verilmesini bekleyen DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel...

Ringin bir köşesinde Özal, öteki köşesinde Demirel...

Özal'ın çevresinden yayılan bir haber var ki, Demirel için 'mide bulandırıcı': Anayasa'da Cumhurbaşkanının kime görev vereceği yazılı değil.

DYP tek başına iktidara gelmiş olsa, sorun yok.

Çankaya'nın Demirel'i Başbakan atamaktan kaçınması olanaksız.

Ama orta yerde tek başına bir iktidar yok. Özal, Anayasa'da yazılı olduğu gibi 'TBMM'den bir milletvekiline hükümeti kurma olanağı tanıyabilir.'

20 Ekim gecesi, henüz bu olasılık siyaset sahnesinde rol almış değil.

Daha işin başında bir başka soru geçerli:

"Görev almak için Çankaya'ya çıkacak mısınız?"

Demirel, henüz 'böyle bir soruyu yanıtlayacak kıvamda' değil. Üstelik sorunun yanıtı; çok değişik öğelerle bağlantılı. Sabah ola hayrola! Öyle ya; sabahın önüne nasıl bir tablo koyacağını bilmiyor ki... İşte, söylüyor da: "Ben ne kadar milletvekili çıkaracağım, SHP ne kadar getirecek, belli değil."

Bu yanıt, ayrıca DYP'nin tek başına iktidara gelse bile 300'ü bulup Özal'ı indirme olanağını yakalayamayacağını göstermiyor mu?

Üstelik Demirel; 20 Ekim gecesi, hatta 21 Ekimin ilk saatlerinde Çankaya'ya çıkıp çıkmayacağı sorusuna yanıt vermek istemiyor. Onun aklı oyların yüzdesinde; saat 00.30 dolaylarında henüz seçim, istediği noktaya gelmemiş. Onu düşünüyor, oylarda sabaha doğru artış bekliyor. Köylerden sonuç ancak, sabaha doğru geliyor!

Bir umut.

Soru yineleniyor: "Görev almak için Çankaya'ya çıkacak mısınız?"

"Senaryo bunlar" diyor. Sesi titreşimli, ama terslemiyor:

"Durum saat başı değişiyor. Hükümet konusu şu anda askıda. Bu kadar seçim takip ettim. Şu andaki kadar belirsizlik olmadı.

Sabahleyin göreceğiz. İktidar boşlukta mı yoksa tek parti iktidarı çıkıyor mu?"

Belki de –o sırada– Demirel'in fazla umursamadığı bir konu, bir soruyla geliyor önüne. Soru suçlayıcı içerikte:

"ANAP barajı aşamaz diyordunuz, ama 2. parti oldu?"

İşte, bu soruya terslenir gibi:

"Aşacak mı diyecektim yani?"

Haklı bir yanıt.

Erdal İnönü de dikkatli. 'Sabah alınacak sonuçlara göre ayrıntılı konuşmayı' yeğliyor. Ya koalisyon? 'Hükümete ortak olmaktan söz etmiyor.'

21 Ekim sabahı; Mesut Yılmaz, Başbakanlıktan istifa ediyor. Genel çizgileriyle, 1991 seçimlerinin sürpriz sonuçlar verdiğini içeren yorumlar baş köşede.

DYP, umduğu kadar milletvekili çıkaramıyor. Tek başına iktidara uzak bir konumda. Bir zafer kazandı, eksiği olan, ama bir zafer! DYP kazanmadı. Aslında 1980'de Evren yönetiminin siyasal coğrafyadan sildiği, daha doğrusu sileceğini sandığı Demirel; ister öyle ister böyle, iktidar!

Asıl sürpriz şu sonuçta: Siyasi partilere ve kamuoyu anketlerine göre yüzde 10 barajını aşması zor görünen ANAP; ikinci parti!

Daha önemli olan sonuç: Refah Partisi'nin büyük bir atılım yaparak yüzde 17 oy alması.

Tabii, bu sonucun RP'nin gerçek gücünü göstermediği yorumları yapılıyor. Fakat, RP'nin aldığı sonuç şaşkınlık yaratıyor.

Yüzde 17'nin RP'nin gerçek gücü olmadığına delil olarak; Türkeş'in partisi MÇP ve sağ bir başka partiyle 'seçim ittifakı' yapması gösteriliyor.

Öyleyse? RP'nin bu iki partiden soyutlanması durumunda, gerçek oyunun yüzde 11'lere, 12'lere düşeceği söylenip, yazılıyor.

Demirel de aynı kanıda: "RP'nin yüzde 11'lerde gezen oyu olduğunu" öne sürüyor.

Ne büyük bir yanılgı! 1995 seçimlerinde ortaya çıkıyor.

138

Siyaset günleri başlıyor

Seçim geride kaldı.

Seçim sonuçları öyle bir hava estirdi ki; Türkiye, siyasetin çapraşık, alışılmamış ölçüde devinimli, kimi zaman şaşırtıcı ama, hareketli günlerine giriyor.

Demirel'in hükümet konusunda bir açıklama yapması beklenirken, gündeme güm diye inen bir girişim başlatacağını söylüyor:

"Koalisyondan önce" diyor:

"Çankaya sorununun çözümü için temaslar yapacağım!"

139

İnce ayar hesaplar

'Çankaya sakinini indirmek' için temaslar yapacaktı. Demirel'in birden açıkladığı girişimdeki püf noktalar nelerdi?

Demirel gibi bir siyaset adamı, bir girişim başlatırken yararlanacağı stratejiyi, taktiği önceden hesaplamamış olabilir miydi?

Kuşkusuz, hayır!

Hükümet kurmaya öncelik verse; bir koalisyon kursa, bir süre sonra Çankaya gibi yıllardır söyleyegeldiği 'bir numaralı sorunu' ikinci plana attığı için sert eleştirilerle karşılaşacaktı. Hatta, Özal'ı indirmekte içten olmadığı, yıllarca konuyu siyasal bir propaganda aracı gibi kullandığı öne sürülecekti.

Girişime ikinci önemli neden; TBMM'nin yeni aritmetik bünyesine göre hangi partiyle hükümet olmayı henüz kafasında kristalize etmemiş olması gösterilebilirdi.

Çankaya sorunuyla ilgili girişimin bu iki ana nedeninin birleştiği temel nokta daha çarpıcıydı:

Demirel, Çankaya sorununa çözüm ararken, hem bu konuda partilerden ne ölçüde anlayış, destek göreceğini, hem de hangi partiyle koalisyon yapabileceğini saptayacaktı.

Kuşkusuz, Çankaya sorununa gösterecekleri 'yakın' ilgi partilerin koalisyona ortak olmalarını önemli ölçüde etkileyecekti.

Çankaya sorununu sonuçlandırabilmek için, Anayasa değişikliğinin TBMM'de 300 oyla kabulü gerekiyordu.

Daha aşağı rakamlar, Anayasa değişikliğini referanduma götürecekti.

Kuşkusuz; Demirel'in aradığı, partiler arası anlaşmayla 300 rakamına ulaşmaktı.

ANAP'ı hem koalisyon hem de Çankaya hesaplarında hesap dışı tutmalıydı. 90 milletvekiliyle TBMM'ye gelen SHP, en uygun seçenekti. Ancak, Demirel'in hesaplarına uymuyordu. DYP ile SHP'nin toplam oyu 268'de kalıyordu.

Uygun formül, tabii kâğıt üzerinde DYP + SHP + RP = 329 rakamına ulaşmaktı. Ne var ki, işin içine RP girince neyin ne olacağını veya nelerin nereye varacağını kestirmek zordu, hatta olanaksızdı.

Ancak, Demirel'in bir karara varabilmesi partilerle yapacağı görüşmelere bağlıydı.

Hükümet sorununa gelince: Demirel'in Çankaya sorunuyla yeni bir girişim başlatması, elbette hükümet kurmayı geciktirdiği anlamına gelebilirdi.

Oysa, durum 'geciktirme' gibi yanlış bir değerlendirme ile açıklanamazdı.

SHP'nin 26 Mart 1989 yerel seçimlerindeki aldığı sonuçtan sonra 1. sıradan 3. sıraya düşmesi, hele sürekli eleştirdiği ANAP'ın arkasında ipi göğüslemesi parti içinde fırtınaların kopmasına yol açtı.

Zaten kaynayan bir kazandı SHP. Şimdi, İnönü muhalifleri kazanın altına birkaç parça odun atmak için geçerli ve önemli bir fırsat yakalamışlardı.

SHP'de, başlar sıkıştığı ya da hizipler yönetimi alaşağı etmeyi planladıkları zaman hemen başvurulan Olağanüstü Kurultay önerileri ve istekleri seçimlerden sonra, hemen piyasaya sürüldü.

Deniz Baykal, sürekli yüklendiği ve kadrosu ile tasfiye etmeyi planladığı İnönü'yü zayıf anında yakaladığı inancıyla harekete geçti.

Bildiğim kadarıyla hükümet koltusuna el atabilmek için Demirel, SHP'de suların durulmasını bekliyordu.

DYP ile SHP'nin biraraya gelmeleri durumunda TBMM'deki iktidar, 268 rakamına ulaşıyordu. Güvenoyu almak, icraat yapabilmek için bu rakam, ideal bir rakamdı.

Burada, zaman zaman Demirel'in söylediği bir sözü bir kez daha anımsamak gerekiyor:

"İnönü ile hükümette olmak mı? Asla, asla!"

Ne var ki, dün ile bugün arasında önemli bir fark vardı:

Demirel, 'baba' İsmet İnönü ile değil, oğlu Erdal İnönü ile birarada yaşayacaktı!

Daha bir başka gerçek, belleğimin derinliklerinden gün ışığına çıkıyor. 1991 yılındaki hükümet arayışlarından sonraki yıllarda Demirel ile RP arasındaki ilişkilere kadar uzanıyor.

1970-80 arasında Demirel, (o zamanki adıyla) MSP ile iki kez koalisyona girdi. Üçüncü bir kez, Erbakan'ın 'dışardan desteği' ile azınlık hükümeti kurdu. Son hükümeti 12 Eylül darbesiyle sona erdi.

Koalisyon hükümetlerinde ve en son MSP destekli azınlık hükümeti sırasında Demirel'in –anlattıklarına göre– Necmettin Erbakan'dan çekmediği kalmadı.

O kadar ki, belki o yıllarda açıkça söylemiyordu:

Hükümeti bıraktı gitti demesinler diye Erbakan'ın anlamsız hareketlerine 'tahammül etmişti.'

1980 öncesi azınlık hükümetine Erbakan'ın saldırılarını karşılamak, MSP liderini sorunları ve gerçekleri anlatarak yola getirmek için yüzlerce sayfalık bir kitap kalınlığında bir dosya hazırlamıştı. Dosyayı Erbakan'a gönderdi.

Nafile! Çünkü, Necmettin Erbakan'ın ülkenin sorunlarını çözmek diye bir amacı, bir görüşü ve inancı yoktu.

O, hükümet olmayı istiyordu!

Üzüm yemek değildi amacı, bağcıyı dövmekti!

1980'de darbeden önce –bir gece– Erbakan'la birlikte yaşamanın zorluğunu Demirel'e sorduğum zaman yaka silker gibi bir hareket yaptı ve;

"Öyle günlerdi ki" dedi, "üç-beş tel saçım bir gecede bembeyaz oldu."

Geçmişin unutulmaz gerçeklerini az çok bilirdim. Ne ki politikacının zayıf belleğini anımsayarak, tam 11 yıl sonra hükümet kurma aşamasındaki Demirel'e sordum:

"TBMM'deki rakamlar ortada. Sol bir partiyle kurmayı yeğlemeyebilirsiniz. RP ile birlikte güvenoyu için yeterli olan 239'a ulaşıyorsunuz. Bu koşullarda Erbakan'la hükümet olabilir misiniz?"

Yüreğinden kopup gelen bir sesle;

"Asla, asla" diye karşı çıktı.

Erbakan'la birlikte devlet yönetilemeyeceğinin bilincindeydi.

Geriye kalan olasılık SHP ile koalisyon olmaktı.

Nitekim, gazetelerde yayımlanan kamuoyu araştırmaları, gerçekleşmesi beklenen siyasal birlikteliği açıklıyordu.

Seçim sonuçlarında oy oranını en doğru bilen GALLUP'un yaptığı araştırmaya göre, 'halkın gönlünde SHP-DYP koalisyonu' vardı.

Anket sonucu; DYP'nin ANAP ile koalisyon kurmasına yüzde 31 istekli görünüyordu. RP ile koalisyon isteyenlerin yüzdesi 18'di.

Ama, DYP-SHP koalisyonuna –ankete yanıt verenlerin– yüzde 50'si evet diyordu.

Halkın nabzı azınlık hükümetine uygun atmıyordu: Yüzde 9.

Erken seçim de istemiyordu: Yüzde 28.

Bir zamanlar toplumda olumsuz tepkiler uyandıran koalisyonlara halkımız, yüzde 63 oranında onay veriyordu.

Seçimden sonraki gelişmeler, SHP'deki bünye içi çatışmalar, DYP'nin hükümet sorunundaki girişimleri daha geri tarihlere atmasına yol açtı. Fakat, Demirel'in el altından –her önemli olayda uygulamaya koyduğu 'derin kulis' çalışmalarıyla– SHP'yi yokladığı, bir süre sonra ortaya çıkacaktı. 'Derin kulis çalışmaları'nda Demirel'in yardımcısı Hüsamettin Cindoruk'tu.

Kendini Demokrat Parti'nin devamı sayan DYP; Menderes ile iki arkadaşının asılması ile sonuçlanan 27 Mayıs müdahalesinin bir numaralı etkeni CHP'nin sürgiti SHP ile nasıl biraraya gelecekti?

DYP ile SHP'nin –RP'yi aradan çıkararak– bir hükümette buluşmasını gönülden isteyenler, sonradan iki partinin biraraya gelmesini açıklayan bir gerekçe buldular:

İki parti arasında yıllardır sürüp gelen tartışmalara artık bir son vermek gerekiyordu.

Kavga zamanı değil, artık barış ve Türkiye'nin iki büyük partisinin biraraya gelerek ülkenin sorunlarını çözmeleri zamanıydı.

Bu gerekçe toplumda olumlu karşılandı.

Sağ ile sol artık hükümet olmalıydı.

Mantık kabul gördü.

141

Mantığın kabul görmesinde İnönü'nün kimi kısa söylemleri önemli bir rol oynadı.

SHP lideri, parti içi kargaşa ve tartışmalara karşın, DYP adını vermeden hedefi açıkça söyledi: "Gelişmeleri bekliyoruz" diyordu: "Gelişmelere katkı yapmaya hazır olduğumuzu herkes bilsin."

Ne demekti bu sözler? Koalisyona girmeye hazır olduğunu içeren mektup!

Ne ki, hükümeti oluşturmak için 'zamana gereksiniyordu' SHP. SHP'deki oy erezyonu küçümsenecek gibi değildi.

Bir yoruma göre; İnönü, oy yitmelerinden doğan tartışmaların partiyi daha da yıpratacağını hesaplayarak koalisyona yeşil ışık yakıyordu. Ya da, iktidara susamış (SHP'li) kitlelerin eğilimlerini karşılayabilmek için DYP ile hükümete hazır olduğunu duyuruyordu.

Bu yorumlar, 1991 yılının Ekim ayının son günleri medyada fazla önemsenmeyen yorumlardı. Zira:

DYP-SHP hükümetine kamuoyu ısınmıştı.

142

Ne var ki; ikili bir hükümete, hele dışında kalacağı bir hükümete, bir koalisyona ılımlı gözle bakmayan biri vardı: Erbakan!

Beklenmeyen bir sonuç alarak 61 milletvekiliyle Meclis'e gelen

Erbakan, kolları sıvadı. Tabii, DYP ile SHP arasındaki flörtü o da yakından izliyor ve geleceği görebiliyordu.

Sahneye yavaş adımlarla girdi:

Erbakan "DYP bugüne kadar hep 'Yüzde 27 ile iktidar olunmaz. Çankaya'ya çıkanı, Çankaya'dakini indirip hesap soracağım,' dedi. Bu sözleri söylemek kolay. Hadi, bakalım, şimdi göreceğiz" diyordu.

Bu sözlerle Erbakan rengini gösteriyordu. Hem de ne istediğini:

DYP'nin yüzde 27 ile iktidar sözünü ele alarak, ancak RP'nin yüzde 17 oyunun yüzde 27 ile biraraya gelmesiyle toplam yüzde 42 oyla iktidar olunabileceğini anımsatıyordu. Bu, bir.

Taktiğin ikinci bölümü; DYP'yi kışkırtıyordu. Demirel'in aldığı sonuçla Çankaya sorununu tek başına çözemeyeceğine işaret ediyor;

RP grubu ile hedefe varabileceğini ima ediyordu.

Kuşkusuz, özellikle ikinci yol, cazipti. DYP'nin temel idealine uygun ve çekiciydi.

Ne ki bu olumlu önerileri söyleyenle ilgili bir sorun derhal her şeye egemen oluyordu: Erbakan'a duyulan güvensizlik!

Demirel, daha yokuşun başındaydı. Fırsatları harcamak istemediği için, susuyordu. Elbette gelişmeleri izliyordu. Çankaya sorununa ilişkin ikili görüşmelerde alacağı sonuçlardan sonra koalisyon ortaklığı konusunda bir karara varmayı yeğliyordu.

Erbakan'ın sözleri ayrıca hafif tehdit kokuyordu: " 'Dün dündür, bugün bugündür' diye başlarsa (Demirel), baştan amacını koymuş olacaktır. Millet de bunların sözüne güvenilmeyeceğini görecektir."

Böylece, DYP'nin SHP ile hükümet kurma olasılığının önüne 'bir engel' koyduğunu sanıyordu.

Oysa, 1970-80'ler zaman tünelinde kalmıştı.

143

Gazeteci, sorularıyla Demirel'i açmaza düşürdüğünü sanıyor muydu, elbette bilinmez. 1989'dan beri sürüp giden bir kavganın

üstesinden gelemeyeceği izlenimi vererek Demirel'i köşeye sıkıştırmayı düşünenler de vardı.

"Çankaya sorununda 'ısrarlı' olmayacağınız yolunda izlenim alanlar var?" diye sordu gazeteci.

Demirel, izleyeceği stratejiyi kafasında günlerce tartıp biçmiş ve izleyeceği politikayı mantıklı çizgiye oturtmuştu. Böylesi sorulardan ne alınır, ne de kaçardı:

Yine "Çankaya sorunu ülkenin bir numaralı sorunudur" diye söze başladı:

"Liderlerle görüştükten sonra (sorunu) karara bağlayacağım."

Üç partinin biraraya gelerek 'sorunu' çözme olasılığı ortada iken, Demirel, tam tersi izlenim verecek kadar acemi bir politikacı mıydı?

Üstelik, liderlerle sorunu görüşmesi Çankaya'yı yıllardır bir dava haline getiren kendisine iki noktada rahatlık sağlayacaktı:

1) İki lider, İnönü ile Erbakan, Özal'ı indirmeyi mutlak anlamda kabul ederlerse zaten sorun kalmayacak, tek başına iktidara gelmemiş olmasına karşın, Çankaya konusunu çözüme bağlamış olacaktı.

2) İki liderden biri; örneğin Erbakan, Çankaya sorununu bir hükümet pazarlığına dönüştürerek kaypak bir yol izlerse, o zaman halka dönecek, "İşte çözüm, ama RP'nin oyunbazlığı ile olumlu sonuç alamıyoruz" diyecekti.

Demirel'in kafasında bir başka, ama önemli yargı daha vardı:

DYP lideri, Çankaya sorununun bir hükümet pazarlığına dönüşmesine kesinlikle rıza göstermeyecekti!

Özal'ın pervasızca ve dilediği gibi siyaset yapmasına 'son verileceğini', bilinen bir deyişle söylüyordu:

"Davul da tokmak da hükümetin elinde olacak!"

144

ANAP iktidarı döneminde tokmağı elinde tutan Çankaya sakini Özal, kuşku yok, kendi açısından gelişmelerin hangi noktaya geldiğini ve 'tek başına dilediği gibi at oynattığı dönemin artık kapandığını' görüyordu.

Seçim sonrası olayların tepe noktalarından biriydi Özal'ın Ertuğrul Özkök'e söyledikleri:

Demirel'in iktidara gelmesi durumunda nasıl hareket edeceğini o güne kadar açık seçik söylemeyen Özal, (23 Ekim 1991) Özkök'e, "Netice itibariyle" diyordu:

"Özal dönemi sona ermiştir. Ben artık herhangi bir rol almak istemiyorum."

TBMM'deki ANAP çoğunluğuna dayanarak tek başına bir iktidar, âdeta başkanlık sistemi uygulayan Turgut Özal bu sözleri ile artık siyasal güçsüzlüğünü itiraf ediyordu. Gerekçesi de şöyleydi:

"Ben 1987 seçimlerini kazanan insanım. O seçimlerde iktidar adayı bir siyasetçi olarak halka vaatlerde bulundum, sözler verdim. Dolayısıyla halktan aldığım bu yetkiyi sonuna kadar takip etmek zorundaydım. Yani, 1987'de oyunu aldığım halka karşı, manevi sorumluluğum vardı. O nedenle icraatı izlemem geekiyordu.

Şimdi yeni bir seçim yapıldı, yeni bir parlamento oluştu ve 'benim manevi sorumluluğum' da bitti.

Şimdi artık halktan yetkiyi alan, ona hizmet eder."

Üstelik Özal'ın bu gerekçesi Anayasa'yı ve yasaları ne denli umursamadığının son ve yeni bir kanıtıydı.

Halka olan yükümlülüklerini birinci plana alıyor, ancak Cumhurbaşkanı seçilmesiyle partiyi ve hükümeti 'aşağıda' bırakarak Çankaya'ya –tarafsız bir başkan olarak– çıkması gereğini bir kenara atıyor ve Anayasa'daki 'sorumluluğunu anımsamayan bir kimlik' sergiliyor.

Başbakan Demirel'in tutumu olmasaydı; Özal, ülkenin duyarlı kimi iç ve dış konularına daha fazla girebilirdi.

Örneğin şu sözleri artık Özal'ın yolunu kapıyordu:

"Kimse, kendi üzerine farz olmayan işin içinde olmayacak. Kim Anayasa çizgisi dışına çıkarsa, fevkalade protesto ile karşılaşır. Anayasa, Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini yazmış, onları kullanırsa mesele yok" diyordu Demirel.

Başbakan adayının henüz liderlerle görüşmelere başlamadığı günler... 'Derin kulis' işliyor. (23 Ekim 1991) Cindoruk, önce Hikmet Çetin'le görüşüyor. Kuşku yok, Demirel'in bilgisi ve talimatıyla.

DYP lideri, adım adım ilerliyor. DYP'nin 'hükümeti kuracağını' söylüyor ve 'telaşa gerek olmadığının' altını çiziyor. Zira, henüz üç gün geçmiş seçimden bu yana, ne ki, toplumdan sabırsızlık işaretleri alınıyor.

Demirel'e maddi katkılarıyla ünlenen işadamı Cavit Çağlar'ın, Köşk'e yakınlığıyla tanınan Vuralhan'la neler konuştuğu açıklanmıyor. Gerçi kimi kaynaklardan gelen bilgiler Çankaya'ya iletilen mesajları bir ölçüde aydınlatıyor:

Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın 104. maddesinde yazılı yetkilerinin dışına çıkmayacak!

Bir gece telefonda görüştüğüm Demirel, daha açık konuşuyor:

"Çankaya'da kim otururbut otursun yerinde oturacaktır.

Oturmazsa?.. 'Otur, oturduğun yerde' denir."

Özal'a konumunu anımsatan bu sözler, biraz da Anayasa değişikliği yoluyla Çankaya sorununun çözülemeyeceğini göstermiyor muydu?

Koltuğundan edilemeyecek bir Cumhurbaşkanı'nın dilediği gibi hareket etmesine karşı çıkılacağını içeren söylemler, galiba başka türlü yorumlanamazdı.

Erdal İnönü, koalisyona girme konusunda daha istekli sözler söylüyor, "Olabilir" diyordu. Böyle konuşmasının tek nedeni, önerinin Başbakanlığa aday DYP'den gelmesindeki gereklilikti.

Demirel de hafif hafif, bir koalisyonun ana koşullarına konuşmalarında yer vermeye başlamıştı: "Herkesin, kendi hedeflerini bir tarafa bırakıp Türkiye'yi içinde bulunduğu zorlu durumdan çıkarmak için bir dayanışmaya kendilerini hazırlamaları gerekir."

Artık döneminin sona erdiğini açıklayan Özal'ın sözlerine değinen Demirel, "Yadırgamadım" diye yanıtlıyor ve;

"Yeniden teşekkül eden Meclis ve yeniden kurulacak hükümetler, artık Çankaya'nın himayesinde, ipoteğinde değildir" diye konuşuyordu.

Oysa, seçimden önceki sert kampanyada Özal'ın istifa edip Çankaya'dan hemen uzaklaşacağını söylüyordu Demirel.

Bir sözü üzerinde durmak gerekiyordu: "Bu hükümet (ANAP ve Özal) gitti diye, içerde ve dışarda ağıt düzenler varsa, zaman

kaybediyorlar. Kulağımıza geliyor, 'gittiydi, geldiydi' diye birtakım ağıtlar düzüldüğü..

Evvela dünyaya şunları söyleyeyim: Biz Türkiye'nin hükümeti olacağız.

Kişiden kişiye (Bush'tan Özal'a) münasebet işi, son bulmuştur. Türkiye'nin dış politikasının yürütülmesinde Dışişleri kavramı içinde kalan kurum, eski rolünü üstlenmiş olacaktır."

"Özal ve ANAP gitti" diye 'dışarda' kimler ağıt düzüyordu acaba?

O zamanki bilgilere göre; Demirel, ABD'yi gösteriyordu. Çünkü; ABD'de yetkililerin Özal'ın fiili siyasetten uzaklaşmasından hem üzüldüklerini, hem de kaygı duyduklarını yansıtan haberler geliyordu.

145

Çizdiği strateji DYP liderine –istediği yönde– sonuçlar veriyordu.

Refah Partisi'nin gerçek niyetleri biraz daha açığa çıkar gibi oldu:

Erbakan çevreleri "Özal'ı indirmeye hazır"dı, ancak ufak bir koşulla: Koalisyonda beraber bulunmak koşuluyla!

Bu koşul, elbette DYP'nin istediği sonuca gölge düşürüyordu.

Anayasa'nın 300 oyla değiştirilmesi; RP katılmazsa olanaksızdı.

1997'de de öne süreceği koşulları, RP, 1991 Ekiminin son haftası açığa vurdu:

"Din ve inanç özgürlüğü konusunda halen uygulanan yasak ve baskılara son verilmesi.

Özellikle bu inançlarından ötürü insanların ceza görmesinin son bulması.

Bu amaçla gerekli örgütlenme özgürlüğünün geniş bir biçimde tanınması.

Üniversitelerde başörtüsü yasağının derhal kaldırılması.

TRT yayınlarının milli örf, âdet ve gelenekler göz önünde tutularak yeniden gözden geçirilmesi.

Kur'an kursu ve imam-hatip okullarının yaygınlaştırılması. Okullarda din ve ahlak eğitiminin yeniden gözden geçirilmesi."

Koşulların öncelikli olanları bunlardı ve RP, seçime iki küçük partiyle girdiği için bu koşullar 'ittifak kurmaylarınca' saptanmıştı.

İttifak kurmaylarının –cepte keklik gördükleri– koalisyon ile ilgili 'pazarlık süresinde özellikle İçişleri, Milli Eğitim Bakanlıklarının kendi kontrollerinde olması yönünde de ağırlık koyacakları' söyleniyordu.

Oysa, hükümetin kurulması aşamasına gelinmesine daha günler, günler vardı. RP ve seçim ortakları fazla aceleci davranıyorlar, daha doğrusu kendi kendilerine gelin güvey oluyorlardı.

Niyetlerini, isteklerini açıklayarak Demirel'in eline paha biçilmez kozlar veriyorlardı.

Demirel RP ve ortaklarının bilerek sızdırdıkları koşulları bir kenara not ediyordu.

Böylesi bir havadaydı siyaset ve bir sabahtı; Demirel'den ortalıkta 'ne var, ne yok'u öğrenmeye çalışırken, "Sabah uyanıyoruz" diye başlayacak oldum:

Sözümü kesti, cümleyi tamamladı: "Yeni şartlarla" dedi.

Sesinde alaylı titreşimler vardı.

Özal'ın, devreyi kapattığını ifade eden sözleri, başına gelebilecekleri önlemek amacıyla söylemiş olması güçlü bir olasılıktı.

Demirel, "Yani" dedi: "Bizim söyleyeceğimiz lafları söylüyor."

Bu olasılığa bir örnek verdi:

"Önceki gün Fransız Büyükelçisi geldi, sordu: 'Siz bundan sonra Turgut Özal'la çalışmak durumunda kalacak olursanız, dış politikayı kim yapacak?'

Ben Büyükelçiye dedim ki: 'İşte Anayasa. Bu Anayasa'nın bir milim dışına kimseyi çıkartmam. Herkes yerinde oturacak!'"

(Notlarımdan aktarmadığım bir-iki çizgi): İndirme operasyonunu askıya almak zorunda kalan DYP'nin çeşitli kademelerinde 'halka verilen sözü yerine getirememe olasılığından kaynaklanan sıkıntı' yaşanıyor.

Başarısızlığı örtecek 'birtakım önlemlerden' söz ediliyor.

Önümüzde Cumhuriyet Bayramı kutlamaları var. Her yıl olduğu gibi, bu yıl da Köşk'te resmi kabuller düzenleniyor. Demirel, yeni bir aşamada, ne yapacak? Çıkacak mı Köşk'e:

"Karar vermedim henüz" dedi. Belki İnönü'nün davranışını bekliyor. Belki de... Bilinmez ki içinden geçenler.

Bir-iki cümlesini yinelemek gerekiyor:

"Türkiye'de bir Çankaya sorunu olduğunu her gün söylüyorum. Ama bu sorun nasıl çözülecek bilemiyorum, diyorum ya."

Hükümet konusunda artık kemikleşen yargısı:

"RP ile hükümet olmak, Erbakan'a teslim olmakla eş anlama gelir."

O günlerdeki bir konuşmamızda İnönü, RP etkenini değerlendiriyor:

"Bu partiyle 'herhangi bir işbirliği' çok zor. Onlar 'pazarlıksız' yapamazlar. (Özal'ı indirecek Anayasa değişikliği konusunu örnek gösteriyor) RP ile sağlıklı bir sonuç alınacağını sanmıyorum." İnönü, yeterince açık değil mi?

Evet; ama SHP içindeki gelişmeler, Kurultay olasılığı, Demirel'in kafasında biçimlenen hükümet sorununu hayli sıkıntıya sokuyor.

SHP'deki çalkantının sona ermesini beklemek, koalisyon olayını daha gerilere atabilir.

Bu da, DYP liderinin işine gelmiyor.

Ustaca değiniyor SHP olayına: Gecikmeyi yorumlayarak; "Kamuoyu bir süre sonra sabırsız hale gelir ve bu meselede yapıcı hareket etmeyenleri baskı altına alır. Bir hükümet kurulması olayı sadece benim meselem değil. DYP elinden geleni yapmaya çalışıyor" diyor.

İnönü ise, Demirel'e, harekete geçme görevinin DYP'de olduğunu anımsatıyor ve açık bir taahhütte bulunuyor: "Herhalde görevden kaçacak değiliz."

Yorum, tek yönlü: SHP, hükümete girmeye hazır!

Demirel, harekete geçeceği tarihi söylüyor:

Yüksek Seçim Kurulu tarafından seçim sonuçlarının 'resmen' açıklandığı gün, hem Çankaya sorunu, hem de hükümet konusunda girişimlerini yoğunlaştıracağını duyuruyor.

Ve... Birbiri ardına şaşırtıcı gelişmeler izleniyor.

Birinci gelişme içeriği itibariyle önemli: ANAP lideri Mesut Yılmaz, Özal ipoteğinden kurtulduklarını ilan ediyor: Özal güdümünde bir parti olarak görünmenin zorluklarını yaşadıklarını, 'artık bu yükten kurtulduklarını' açıklıyor.

Çankaya'dan gelen açıklama da ilginç: "TBMM'nin, toplanıp Başkanını seçmesinden sonra Başbakanı atayacağını" duyuruyor.

Dikkatli gözlerden kaçmayan bir gelişmenin izlerini Demirel sürüyor.

Çankaya stratejisinde ufak bir değişiklik gözleniyor. Liderler turuna çıkacağı sıralarda; Demirel 'Çankaya sorunu çözülemezse, askıya alınır' diyor.

Vazgeçilemeyen, ama daha sonraya bırakılan bir sorun! Daha başka bir ifade biçimi var ki, bu da Demirel'in partilerle yapacağı görüşmelerden fazla umuda kapılmadığının bir işareti sayılıyor:

"Eğer Çankaya'ya bir 'çözüm getirilmesi imkânı' bulunamazsa" diye başlayan cümleleri sık sık söylemeye başlıyor.

Çeşitli kanallardan aldığı bilgiler Demirel'i böylesi olasılıkları söylemeye yöneltiyor. RP'den gelen sesler, Erbakan'ın ilk açıklamalarına yeni öğeler ekliyor. Konuşan; Genel Sekreter, Erbakan'ın bir numaralı yakını, Oğuzhan Asiltürk.

Ülkenin önünde bulunan öncelikli sorununun hükümetin kurulması olduğunu yineliyor. Fakat "Anayasa değişikliği (Özal sorunu) konusu, hükümetin kurulup Meclis'in teşekkülünün ardından Meclis'te yapılacak bir çalışmadır" diyerek RP planının son aşamasını açıklamış oluyor.

RP, "Önce hükümet," diyor. Yani RP'ye hükümette yer var mı yok mu? Varsa, hemen hükümet kurulsun. Anayasa değişikliğiyle Çankaya sorununun çözümü ise, tamam, kabul, amma... Hükümetin 'teşekkülünden sonra' Meclis'te –tabii bütün partilerin katılımıyla içinden çıkılamayacak biçimde bir çalışmada– ele alınmasını öneriyor.

Demirel'in Anayasa değişikliği için "İm'kân bulunamazsa askıya alınır" sözündeki hikmet böylece ortaya çıkıyor.

147

'Havlu atma'

Telefon görüşmelerimizde Demirel, Çankaya sorununun çözülemeyecek bir aşamaya geldiğine değinmiyor. Tersine 'umutlar'dan söz açıyor.

Ama; RP'nin, sorunu giderek açmazlara sürüklemeye yönelen siyasal davranışlarını yakından izliyor.

Çankaya sorununu 'askıya alma' gününün yaklaştığını görüyor.

Kamuoyunun, Çankaya sorununu 'askıya almayı sindirmesi' için bir hazırlık döneminden geçmek gereğine inanmış olmalı ki; siyasal yaşamında neredeyse klasik deyimlerden sayılan birkaç irdelemeden birini yineliyor (27 Ekim 1991):

"Devletin tepesinde kavga, küskünlük olmaz" diye başlıyor:

"Devleti tıkar o. Bir çözüm bulursak, bulacağız.

Devletin tepesinde kavga yaptırmam. Herkes kendi fikrini kendine saklayacak.

Devlet ahenk içinde çalıştırılacak. Ama bu meselenin (Çankaya'nın) çözülüp çözülmeyeceğinden emin olmam lazım. Parlamentonun işidir. Sadece benim işim olsa...

Ben meseleyi çözerim."

Seçim sonuçları Demirel'i havlu atmaya zorluyor.

Özal Köşk'te, Demirel'in parti liderleriyle Çankaya'yı indirmesiyle ilgili görüşmelerinden çıkacak sonucu bekliyor.

Fakat Demirel'in sürekli kavga ettiği 'devletin tepesi' ile iktidara gelirken 'kavga, küskünlük istememesi' aleyhte bir not olarak kayda geçiyor.

Evren'in bir sözü akla geliyor: "İktidardaki Demirel başka, muhalefetteki Demirel başkadır."

148

Genel kanı: Başbakan'ı değişik, Turgut Özal'lı yeni bir dönem başlıyor:

Demirel, "Kavga ve küskünlüğün geçerli olmayacağını" söylemiş. Ancak, Çankaya ile 'barış içinde zoraki yaşam' dönemi nasıl olacak, belli değil. Çünkü: Köşk'teki 29 Ekim resmi kabullerine gitmeyeceğini açıklıyor. İnönü de!

Arada kimi olaylar: Örneğin Akbulut ve onunla birlikte hareket edenler 'koalisyon istiyor.' Demirel bana, "ANAP'tan bize gelmek isteyenler var" diyor. ANAP yönetimi koalisyona "Hayır" diye karar alıyor.

'Hükümetin ilk meselesinin Çankaya olduğunu' söylüyor Demirel.

Deniz Baykal SHP'nin hükümete girmesini engellemek için "Telaşa gerek yok" diyor: "Hükümete girme meselesini 'partinin yeni yönetiminin' ele almasını" istiyor.

Yani? Ocakta. Bir buçuk-iki ay sonra... Ülke ve Demirel, Baykal'ın keyfini bekleyecek! Demirel'den hemen yanıt: "SHP Kurultayını bekleyemem."

149

29 Ekim. En büyük bayram.

Anıtkabir'de Cumhurbaşkanı ile Başbakan adayı yanyana gelmiyor, el sıkışmıyor, konuşmuyor.

Devletin tepesinde küskünlük olmayacağını söyleyen Demirel ile devletin tepe noktasından ayrılmak istemeyen Özal arasındaki bu görüntüler acaba daha ne kadar süreyle izlenecek?

Hemen her çevreye egemen olan soru, şimdilik bu.

Cumhurbaşkanı'nın 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı konuşması çeşitli yorumlara yol açıyor. Özal nutukta söylediklerini daha önce kimi gazetelere yansıttığı için şaşırtıcı bir etki yapmıyor.

Ama gazetelere söylediklerini bayram nutkunda yineleyerek 'resmiyet' kazandırıyor. Konuşmanın başında;

'Bir dönemi bizzat yaşamış bir kişi olarak Cumhuriyetimizin 68 yıl içerisinde kaydettiği gelişmeleri hatırlatmak' istiyor.

Konuşmanın içeriği bu temel cümleyle ortaya çıkıyor. 1933 yı-

lında Cumhuriyet'in 10. yıldönümünde 6 yaşındayken ülkenin durumunu saptamayla sürdürüyor.

Söğüt kasabasında iki radyo varmış. Elektrik yokmuş. Kasabanın tek manyetolu telefonu jandarma karakolunda.

Bu çizgi içinde Türkiye'nin yokluklardan yavaş yavaş nasıl sıyrıldığını anlatıyor, 1970'li yılları anımsatıyor, nüfusumuzu, ödemeler dengesindeki açığı gözler önüne seriyor:

"Ülkemizin çağı yakalayabilmesi için altyapının kısa zamanda tamamlanması en önemli şartlardan birini oluşturuyordu."

Ama... Özal, yoksul, bir türlü kalkınamayan ülke için;

"1980 yıllarında, bugün kimsenin inkâr edemeyeceği büyük değişikliklere sahne oldu. Bahsettiğim bütün bu alanlarda çok önemli atılımlar yapıldı. Türkiye hızla ilerledi" diyor.

Ne zaman? 1980'li yıllarda! Yani, Özal'ın iktidara geldiği yıllarda. Özal'la birlikte Türkiye 'hızla ilerliyor.' Kimsenin inkâr edemeyeceği 'büyük değişikliklere sahne oluyor.'

Demirel, Cumhurbaşkanı'nın konuşmasını dikkatle incelemiş, vardığı yargıyı açıklıyor:

"Cumhuriyet dönemini kötüleyen bir konuşma."

DYP lideri, bu yargıyı 'kendini öven bir konuşma' diye tamamlamıyor.

Kendi dönemi dışında kalan Cumhuriyet yıllarını ustaca karalayan Özal, Demirel'in yargısını haklı çıkaracak başka irdelemeler yapıyor.

Örneğin, "Samimi olarak her vatandaşıma şu suali sorabilirim: Bugün evinizde, köyünüzde, kentinizde sahip olduklarınızı 10 sene evvelki ile mukayese edebilir misiniz?

Allaha çok şükür Batı karşısında 300 yıldır duyduğumuz eziklik sona ermiştir."

Son 10 yılla da yetinmiyor. 300 yıl gerilerden başlayarak övünme payını daha da büyütüyor. Osmanlı dönemini bir çırpıda bir kenara atıyor. Son 10 yıl dışında kalan Cumhuriyet yıllarını da küçümsüyor.

Atatürk, İnönü, Bayar ve Menderes dönemleri Özal'a vız geliyor.

Varsa yoksa 1980'li yıllar. İktidar yılları!

Gazetecilere söylediği "Benim dönemim bu seçimle kapanmıştır" itirafını, Cumhuriyet Bayramı konuşmasında bir başka renk içinde yineliyor:

"20 Ekim seçimleri her demokratik ülkede olduğu gibi Türkiye'mizde de 'bir dönem kapatıp bir başka dönem' açmıştır" diyor.

Kapanan dönemde Türkiye neler görmüş, neler geçirmiş, Özal anlatıyor:

"Geçtiğimiz dönemin 6 yılı aşkın bir süresinde, Başbakan olarak hizmet etmekle gurur duyduğum milletimizin layık olduğu refaha kavuşmasına, ülkemizin hızla kalkınmasına ve özlemini çektiğimiz transformasyonun gerçekleştirilmesine bütün gücümle gayret sarfettim."

Hemen ardından –yeni dönemde Çankaya'daki yaşamının belki de güvencesi olacak– bir saptama yapıyor:

"Bu yeni dönemde de Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olarak görev ve yetkim dahilinde aynı şevkle hizmete devam etmekten gurur duyacağım."

'Görev ve yetkim dahilinde.'

Anahtar sözcükler... Koalisyonlara olumsuz gözlerle baktığını usturuplu bir-iki cümleyle yineliyor. Yine kendi dönemine mal ettiği kimi yapısal öğeleri sıraladıktan sonra 'eski koalisyon devirlerindeki hatalarımızdan da ders alırsak bu devrede de hızlı kalkınma yolunda başarılı olabileceğimizi' söylüyor.

Bu dokundurmalar kuşkusuz doğrudan Demirel'i hedef alıyor.

Tabii, Demirel'den bir yanıt yok!

Hemen her sorun ortada. Çankaya nasıl çözümlenecek, belli değil. Hükümet konusunda yaşayacağımız evreleri kestirmek zor.

Cumhuriyet Bayramı resmi kabulünde, Köşk'te gazeteciler çevresini alıyor Özal'ın. Belki de beklediği an geldi. Konuşuyor.

Söyledikleri doğru. Öyle duyarlı günlerden geçiyoruz ki; çoğu kesimde Özal'ın Demirel'e Başbakanlığı vermeyeceğinden de söz ediliyor.

Ya bugüne kadar işleyen siyasal gelenekler ve görenekler? Meclis'te en çok sandalyeye sahip olan partinin Başbakanlık görevini almasını zorunlu kılmıyor mu?

Özal, bu havada değil gibi. Cumhurbaşkanı, seçimlerden birinci parti olarak çıkan parti liderlerine hükümet kurma görevinin verilmesi yolunda 'hiçbir yerde yazılı bir kayıt bulunmadığını' anımsatıyor:

"Bu da (birinci partiye görev verme olayı) bir teamüldür. Biz bu teamülü yerine getirip birinci parti liderlerine bu görevi vereceğiz" diyor.

Demirel'e açık mektup!

Fakat, Erbakan'ın gizliden, üstü örtülü yollardan siyaset yapma alışkanlığına örnek olacak bir olay yaşanıyor.

RP liderinin, 'bir gece kimseye görünmeden Çankaya'ya çıkıp Özal'la görüşmek istediği haberleri' yayılıyor. Özal 'gizli görüşme' istemini reddediyor.

Özal'dan geri çevrilmeseydi Çankaya'dan neler isteyecek veya Çankaya'ya neler vaadedecekti? Gizli görüşme isteminin içeriği gizli kalıyor.

Ne ki, kimi varsayımlar öne sürülüyor.

Örneğin; Özal'ın Çankaya'da kalmasına karşılık, RP'nin hükümette yer almasına Özal'ın yardımcı olmasını isteyebilirdi Erbakan.

Erbakan'daki değişim yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Anayasa değişikliğinin 300 oya gereksindiğini anımsattığı bir gün; "Bize ne? Bize hiç ihtiyaçları yok. Anayasa'yı 300 oyla değiştiremezlerse referanduma giderler. Ben de diyorum ki, 'Bizi bahane etmeyin.' "

Fakat, oyunun çok çeşidi olduğunu bildiği için kapıyı yine aralık bırakıyor:

"Üzerinde uyuşabileceğimiz insanı tespit edelim. Hemen ertesi günü Anayasa değişikliğini yapalım."

Bir ipte beş türlü oyun sergiliyor Erbakan.

Soru: "Siz bir aday önerecek misiniz?"

Erbakan: "Onlar teklif etsinler. Yeter ki bizim tasvip edeceğimiz birisi olsun. İstediğimiz, 4 partinin kabul edeceği bir insan olsun."

Daha sonraki günler Cumhurbaşkanlığı sorununu çözümsüzlüğe götürecek, Çankaya'ya sarıklı bir insan çıkarmayı hedef alan politik oyunlar sergileyecek.

150

Demirel'e, "Gazetelerde dün geceki resepsiyonda söylediklerini gördünüz mü?" diye sordum.

"Gördüm" diye yanıtladı.

"Ne diyorsunuz?"

Demirel, çok açık bir açıklama yaptı:

"Şu anda 'bununla' (Özal'la) çatışmak istemiyorum" dedi:

"Dün gerekeni söyledim. Çankaya'da oturup muhalefet temsilciliğini yapmak ne kadar doğru? Veya orada oturup da iktidar temsilciliğini yapmak ne kadar doğru?

Değil mi? Birkaç gün sonra yapacağımız harekete (liderlerle görüşmelerini anımsatıyor) gerekçe veriyor. Adamın orada oturmamasına gerekçe veriyor."

"Bu adamın 20 Ekim sonuçlarına karşın ıslah-ı nefs ettiği kabul edilebilir mi? Değişmez, aynı yollarda yürüyecektir" dedim.

Demirel, "Hayır. İslah kabul etmez, doğrudur" dedi:

"29 Ekimde eline öyle bir fırsat geçmişti ki, enayi gibi 'İcraatın İçinden' programı gibi bir üslup kullandı. Dün söyledim:

Türkiye'yi toz pembe göstererek Türkiye'nin sorunlarını çözemezsiniz ki...

Yüzde 70 enflasyon yok mu? Var! 5 milyon işsiz? Evet! Kan dökülüyor mu? Dökülüyor! İyi bir şey mi bunlar?"

" 'Milliyetçi Cephe hükümetlerini kurmakta mahirdir' demeye getiriyor sizin için! 'Çağırırım gelir' diyor. Ne demek bunlar?"

"Eleştirilen hükümetlerin bir kanadının (MSP) İzmir Milletvekili adayı idi ya?" dedi Demirel:

"Erbakan 2 günde bir söylüyor. 'İzmir'liler, bu adamı o zaman seçseydiniz o da yasaklılar arasında yer alacak, başımıza dert olmayacaktı' diye konuşuyor."

"Dikkatimi çeken bir başka nokta. 20 Kasıma kadar hükümet işi sarkacağa benziyor. Yani bu hesaba göre, 5 Kasımda Meclis açılacak, 20 Kasıma kadar Meclis Başkanlık Divanı seçilecek ve sonra... Çankaya, hükümeti kurma görevi verecek."

Demirel, Özal'ın belleğini alaya alıyor: "Kendisi hükümet kurarken, Başkanlık Divanı'nın seçimini beklememiş ama."

"Peki şimdi niye böyle söylüyor, ne var bu yeni davranışının altında?"

"Yaptığını unutmuştur" dedi Demirel.

"Yoksa" diye başlayarak direniyorum: "Yoksa suret-i mahsusada bir şey mi söylemek istiyor?"

Demirel: "Efendim, 20 Kasıma kadar sürse ne olacak, 30 Kasıma kadar sürse ne olacak? Türkiye hükümetsiz kalmayacak ki."

"Eh, doğru" diyorum: "Hükümet kuruluncaya kadar âlâsı var hükümetin; Mesut Yılmaz işbaşında."

O da alaylı bir hava veriyor sözlerine: "Tabii canım" diye başlıyor, "Nesi var canım. Yattığı yerden kalkmayan bir adam!"

İnönü'nün sabah SHP grubunda "Önce hükümet, sonra kurultay" dediğini anımsatıyorum.

"Ne var ki, Deniz de çıkmış ortaya. Şantaj kokan konuşmalar yapıyor. İnönü hükümete girebilirmiş. Kurultay'da yönetim değişirse hükümet krizi doğarmış, öyle söylüyor."

Demirel SHP'deki bu gelişmeleri fazla önemsemiyor.

"Deniz durulmadıkça bir şey olmaz. Şöyle veya böyle, onlar (SHP) bir yerde durulacaklardır. Durulmaya mecburdurlar. 20 Ekim seçiminin tadını kaçırdılar."

"Evet, kaçırdılar."

Dozu oldukça yüksek eleştiriler geliyor Demirel'den:

"Yani Türkiye, sizin iç meselelerinizden daha mı az önemli yahu?" diyor, kızgın bir sesle:

"Sonra... İç mesele dediğiniz nedir? Kaç ay oldu kongreye gideli bunlar? 8 ay! Her gün iç mesele mi olur bir partide yahu!

Eğer öyle ise, o zaman siz parti değilsiniz. O partinin işi, benim işim değil tabii.

Ama, şimdi mesele şu: Mesele... 1980 rejiminin tortusudur bunlar. Siyaseti paramparça etmişsiniz. Başını bir yere, kolunu kanadını bir yere göndermişsiniz. Ondan sonra çırpın dur."

Gazetecilerin Özal'ın Köşk'teki resmi kabulde söylediklerine ne diyeceğini sormaları olasılığına değindiğimde:

"Ben" diyor Demirel: "Meselenin üstüne çıkmak istiyorum."

Siyasal gelişmelerin yanı sıra Türkiye'de daha başka, fakat önemli olaylar yaşanıyor. Bir haftada 22 ölü!

"Dün söyledim, bugüne kadar 357 kişi."

Evet ama, Kürt sorunundaki yeni işaretler... Kürtlerle el altından ilişkiler... Talabani'nin PKK ile aramızda arabuluculuk girişimleri... O zaman PKK'yı tanımış olmayacak mıyız?

Demirel; "Tabii, tabii. Bana bunlar söylendi de ben 'fren' koydum" diyor.

Konuşmanın sonu.

151

Demirel gece gündüz çalışıyor. Önündeki ilk sorun; parti liderleriyle yapacağı görüşmelere hazırlıklı gitmek!

Görüşmelerin, Çankaya sorununu laflamakta kalmayıp, somut kimi önerilerle süslenmesini, daha doğrusu yazılı kimi metinlere bağlanmasını istiyor.

Liderler turuna çıkmadan iki gün önce kendi dışındaki iki partinin o güne kadarki eğilimlerini dikkate alan iki Anayasa değişiklik metni açıklıyor.

Görüşmeden önce açıklıyor; çünkü, liderlerin önerilerine karşı 'fikri hazırlık içinde' olmalarını yeğliyor.

Demirel'in mantıklı bir sistematiği var. 'Hükümet işini ayrı, Çankaya sorununu ayrı' tutuyor. Çankaya'nın hükümet kurma işini 'ağırdan alması' ya da görev tevcihine sıra geldiğinde 'yanlış işler' yapması durumunda:

"Biz" diyor: "Hükümet kurma çalışmalarına başlarız!"

Bu kısa cümle müthiş bir patlamanın öncüsü. Cumhurbaşkanı, şu ya da bu nedenle hükümeti kurma görevini Demirel'e vermeyecek olursa, DYP lideri 'hükümeti kurma çalışmalarına başlayacağını' söylüyor.

Hazırladığı Anayasa değişikliği taslaklarını kamuoyunun ilgisine ve –belki de– desteğine sunarken partilere bir çağrıda da bulunuyor:

"Gelin" diyor: "Bir Anayasa değişikliği yaparak kurumların tamamına yenilik getirelim."

Özal 7 yıllık görev süresince indirilmesinin söz konusu olamayacağına bir kez inanmış. Demirel'i inandırması olanaksız görünüyor. DYP lideri, halkın Çankaya'da oturmasını istemediği kişinin zorla halkın tepesinde oturamayacağını söylerken "Aksi halde yumurtalar cılk olur" diyor.

Kargaşa içinde görünen bu ortamda açığa çıkan, aydınlığa kavuşan tek sorun; Demirel'in görev almak için Çankaya'ya çıkma kararı:

"Çankaya'ya çıkıp çıkmamam problem olmaz. Devlet işleri kinle, hiddetle, garazle, kesinlikle olmaz. Şahsi konular devlet işlerine girmez."

Demirel'in liderlere götüreceği önerilerin ilki 'Cumhurbaşkanı'nı Meclis'in seçmesi'ni ve 101. maddenin değişimini isteyen bir taslaktı:

"Madde 101:

1. Cumhurbaşkanı adayı olabilmek, kırk yaşını doldurmuş, milletvekili seçilebilmek için gerekli şartlara sahip ve yüksek öğrenimini tamamlamış olmakla mümkündür. Adayların Türk vatandaşları olmaları ve aynı zamanda bir yabancı devletin uyrukluğunu kendi rızalarıyla taşımamaları gereklidir.

2. Cumhurbaşkanı, and içmesi tarihinden başlayarak yedi yıllık bir süre için seçilir. Yeni Cumhurbaşkanının and içmesine kadar bu süre uzamış sayılır.

3. Cumhurbaşkanı adaylarının gösterilmesine Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından otuz gün önce başlanır ve aynı sürenin dolmasından on gün öncesinden sonra aday teklifinde bulunulamaz. Cumhurbaşkanı makamı boşalmışsa aday gösterme süresi boşalma tarihinden itibaren yirmi gündür.

Cumhurbaşkanlığına TBMM üyeleri dışından aday gösterilebilmesi, Meclis üye tam sayısının en az beşte birinin yazılı önerileriyle mümkündür.

4. Cumhurbaşkanı seçimi, TBMM Genel Kurulu'nda yapılır.

Seçim, görüşmesiz gizli oyla olur.

İlk oylamada sonuç alınamazsa ikinci oylama yapılır. Bu iki oylamada seçilebilmek için TBMM üye tam sayısının üçte ikisinin oyunu almak gereklidir.

İkinci oylamada da sonuç alınmamışsa seçimden çekilmeyenlerde, ikinci oylamada sırayla en fazla oy almış iki aday arasında üçüncü oylama yapılır. Üçüncü oylamada seçilebilmek için TBMM üye tam sayısının üçte ikisinin oyunu almak gereklidir. (Bu fıkradaki 'üçte iki' yeter sayısı 'beşte üç' olarak değiştirilebilir.)

Oylamalar arasındaki süre en çok iki tam gündür.

Seçim, üçüncü oylamada da sonuçlanmamışsa, Cumhurbaşkanı bir haftadan sonraki ilk pazar günü seçmen topluluğunca seçilir. Bu seçime sadece TBMM'deki üçüncü oylamaya katılmış olan iki aday girebilir. Bu seçimden en fazla geçerli oy alan aday seçilmiş olur.

Seçim öncesi işlemlerinin seçimin gerekirse seçmen topluluğundaki aşamasının görevdeki Cumhurbaşkanının görev süresinin tamamlanmasından en az yedi tam gün önce bitirilmesine imkân verecek biçimde başlaması ve düzenlenmesi gereklidir. Seçim işlemlerinin takvimi, YSK'nca belirlenir.

Cumhurbaşkanlığı, görevdeki Cumhurbaşkanının görev süresi tamamlanmadan boşalmışsa, seçim öncesi işlemler boşalmanın ilanından yedi gün sonra başlar.

Cumhurbaşkanı seçilenin varsa partisiyle ilişiği kesilir ve milletvekilliği sona erer.

Geçici madde:

7 Kasım 1982 tarih ve 2709 sayılı T.C. Anayasası'na aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

Geçici Madde:

Bu Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girdiği tarihte görevdeki Cumhurbaşkanının görevi son bulur. Ancak işbu geçici madde gereğince görevi son bulan Cumhurbaşkanı, bir sonraki Cumhurbaşkanı seçimi için adaylığını koyma hakkına sahiptir. Görevdeki Cumhurbaşkanının görevinin işbu geçici madde gereğince son bulmasından ötürü yapılacak Cumhurbaşkanı seçiminde aday gösterme süresi 120 gün olup bu süre görevdeki Cumhurbaşkanının işbu geçici madde gereğince süresinin son bulduğu tarihten itibaren başlar.

Madde : 2
İşbu kanun, yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer."

İkinci öneri! "Cumhurbaşkanını halk seçsin!"

"Madde 101:
Cumhurbaşkanı, seçmen topluluğu tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı olabilmek için, geçerli oyların yarıdan fazlasını almış olmak şarttır. Hiçbir aday bu miktar oy almamışsa, bir hafta sonra ikinci defa oy kullanılır. Seçimin ikinci aşamasında, ilk aşamada aday olup, ikinci aşamadan iki gün önce adaylıktan çekilmeyenler arasından sırayla en fazla geçerli oy almış olan iki aday katılır. İkinci aşamada en fazla geçerli oyu alan aday, seçilmiş olur."

Demirel'in Özal'ı Çankaya'dan indirilmek için kamuoyuna duyurduğu Anayasa değişiklikleri siyasal merkezlerde derhal incelemeye alındı ve haklı olarak 'temkinli' karşılandı.

Nihayet karşılarındaki, darbelerden geçerek yeniden Başbakanlığa aday olan bir siyasetçiydi. Yaptığı her hareketin kendi içinde bir mantığı olması gerekirdi. Dikkat edilmeli, önerileri hemen benimsemekten kaçınılmalıydı.

Artık ana muhalefet lideri olan Başbakan Mesut Yılmaz, Demirel'in, Cumhurbaşkanlığı sorunundan önce, hükümeti kurmaya yönelmesi gerektiğini söylüyor; böylece DYP liderinin aylardır üzerinde durduğu Çankaya sorunu ile ters düşmesini istiyordu.

ANAP için Cumhurbaşkanlığı diye bir sorun, zaten yoktu.

Ama, Demirel diye bir sorun vardı:

Mesut Yılmaz, "Demirel'in, Cumhurbaşkanlığı meselesini konu alan bu ilk tur görüşmeleri, bu konuda seçim öncesi yapmış olduğu 'taahhütleri yerine getirememesinin bir mazeretini' hazırlama girişimi olarak görüyorum" diyordu.

Yavaş yavaş ortaya çıkan öteki gerçek, Demirel'in liderlerle yapacağı görüşmelerin iki aşamalı olacağıydı.

İlk aşama, zaten yazılı olan metinlere, liderlerin vereceği yanıtları kapsayacaktı. Ama Demirel, 'olumsuz yanıt alırsa görüşmeyi kesip liderin yanından ayrılmayacak'tı:

Öteki konulara geçecekti. Soracaktı liderlere: "Nasıl bir hükümet istiyorsunuz? Düşünceniz nedir? Katılmak istiyor musunuz?"

Olumlu olumsuz yanıtlara göre; Demirel'in sloganı 'yola devam.'

152

Özal'ın oyunu

Liderlerle Çankaya sorununu çözeceğinden, Demirel'in pek fazla umutlu olmadığı söylenebilirdi.

Hem halkın hem de TBMM'nin seçmesine ışık yakan iki öneri, daha çok SHP ile ortak bir hükümet kurmanın zeminini hazırlamaya yönelikti. Siyasal çevrelerdeki yorum böyleydi.

Süleyman Demirel (4 Kasım 1991) sırasıyla Yılmaz, İnönü, Erbakan ve Ecevit'le görüşmelere başlarken, Çankaya'da sürpriz bir girişimin hazırlıkları yapılıyordu.

Özal, akılcı bir atılım planlamıştı. Demirel, kendisini Çankaya'dan indirme eylemlerine başlarken, Cumhurbaşkanı olarak Özal, Demirel'i 'görev vermek' amacıyla Çankaya'ya çağırıyordu.

Kabul etmek gerekir ki; Özal, oyunu iyi kurmuştu.

Liderlerle görüşme bir çeşit maratondu. Ama Demirel alışıktı koşmaya ve beraberindekileri de koşturmaya... Yılmaz'ın tutumu biliniyordu ve fazla bir şey beklenmiyordu.

İki görüşmeden çıkacak sonuçlar önemliydi. Erbakan gibi siyaseti oyunbozanlığa dönüştürmekte usta olan bir parti liderinin Cumhurbaşkanlığı konusundaki görüşü önem taşıyordu. Zira, Erbakan'ın daha önce söylediği sözlerin, son söylediklerileyle uzak-yakın ilgisi olmayabilirdi.

Nitekim, Erbakan'ın bilinen doğası harekete geçti ve konuştu:

Turgut Özal'ı Çankaya'dan indirmekten de daha önemli olan, 'kimin, daha doğrusu hangi kimliğin' Cumhurbaşkanı olacağıydı. RP'nin istediği Cumhurbaşkanı tipini tarif etti: "Ahlaki ve manevi değerlere sahip çıkacak 'biri' Cumhurbaşkanı seçilmeliydi."

Erbakan'ın demek istediği çok açıktı: RP'ye yakın 'biri' Çankaya'da oturmalı!

1973'teki Cumhurbaşkanı seçimi sırasında "Çankaya'dan makam arabasıyla 'Hacıbayram Camii'ne Cuma namazına gidecek' bir Cumhurbaşkanı istediğini" söylememiş miydi?

Şimdi 1973'teki isteğini 1991'de daha kapalı biçimde Demirel'in önüne koyuyordu:

"Ahlaki ve manevi değerlere sahip çıkacak 'biri'."

Demirel, 1973'ü yaşamış, Fahri Korutürk'ün seçilmesiyle sonuçlanan Cumhurbaşkanı seçimindeki olayları bizzat izlemişti. Erbakan'ın 'ahlaki ve manevi değerlere sahip çıkacak kişi' diye tarifinden neyi murad ettiğini çok iyi anlıyordu ve tabiidir ki, içinden gülüyordu.

Ne ki, Erbakan'ın, 'kişi üzerinde anlaşmaya varılınca' Anayasa değişikliğinin TBMM'den geçmesine hiçbir itirazı yoktu. Süratle gerçekleşirdi.

İnönü ise Özal'ın Çankaya'dan indirilmesine "Evet" diyordu.

Anayasa değişikliğini onayladığı gibi, rakam yetmez, Anayasa değişikliği referanduma giderse, "Ne gerekirse yapmaya hazır olduğunu" Demirel'e söylemişti.

Ne ki, Cumhurbaşkanı TBMM'de seçilmeliydi!

Çankaya'dan çağrı yazısı özel bir kuryeyle Demirel'e ulaştırılmaya çalışıldığı sıralarda, turdan umutlu çıkmıştı DYP lideri:

"SHP ve RP'nin, Anayasa önerisini benimsediğini" söylüyordu.

Görüşmeleri özetlerken "Olabilirliği var" dedi. Sorunun tümüyle çözülmediğini gösteren bir cümle daha söyledi: "Üzerinde çalışmak lazım."

Ana muhalefet daha hükümet olmadan Demirel'i 'büyük konularda' köşeye sıkıştıracak manevralar yapıyordu. ANAP, 'kişileri savunmuyor'du. 'Meşruiyeti savunuyor'du. Özal meşru bir seçimle gelmişti. Oysa muhalefetle arasındaki en büyük çatışma Özal'ın seçimiyle bağlantılıydı.

Bir mantık oyunu sergiliyordu ANAP: Özal'ın seçimi gayrı meşrudur ve Anayasa'ya aykırıdır demek, o Meclis'in bütün tasarruflarını tartışma konusu yapmak, demekti.

İnönü, ANAP'ın öne sürdüğü mantığa karşı çıkıyor, Özal'ın

'göreve seçiliş ve görevi kavrayış biçimiyle, devlet düzenimizi her gün tahrip eden çok yıkıcı bir nitelik gösterdiğinde direniyordu.

Erbakan ise, açık konuşmalarında Demirel'i umutlandıran bir yaklaşım sergiliyordu:

"Özal, 26 Mart 1989 yerel seçimlerinde aldığı sonuçtan sonra istifa etmesi gerekirken, kendi kendini terfi ettirerek Cumhurbaşkanı oldu."

153

DYP lideri renk vermedi ama Çankaya'dan gelen yazı, belki de beklediği bir yazıydı.

"7 Kasım 1991 Perşembe günü saat 11.00'de 'Çankaya'da bekleniyordu."

Kaya Toperi açıklık getirdi: "Cumhurbaşkanı, DYP Genel Başkanı Demirel'i 'yeni kurulacak hükümet konusunda görüşmelerde' bulunmak üzere Köşk'e çağırıyor"du.

Demirel'in doğrulama biçimi gayet kısaydı: "Kâğıt geldi bana" dedi.

Kâğıt dediği çağrı yazısıydı.

Ama, bir sorun açıklığa kavuşmadı:

Daha birkaç gün önceydi. Turgut Özal, Başbakanlığa görevlendirmeyi, TBMM Başkanlık Divanı'nın 'teşekkül etmesinden sonra' yapacağını açıklamıştı.

Oysa milletvekillerinin and içme töreni yapılmamıştı. Nerede kaldı ki, TBMM Başkanlık Divanı seçimi yapılmış olsun!

Özal'ı karar değişikliğine yönelten, Demirel'in Çankaya sorununu liderlerle görüşmeye çıkacağını ilan etmesi oldu.

Bir bakıma, Demirel'in oyununu bozmak istemişti.

"Çankaya'ya çıkacak mısınız?" diye sordular Demirel'e:

Yarın yanıt verecekti.

'Yarın' oldu. DYP Genel İdare Kurulu toplandı ve:

Demirel, evet Çankaya'ya çıkacaktı!

GİK'de bir karar alınmış mıydı?

Evet, alınmıştı!

Çankaya'ya çıkacaktı.

Bu sıralarda Özal, bir fakültedeki tören sırasında türbanlı bir öğrencinin "Bizi sınıfa almıyorlar" diye bağırmasına şöyle karşılık veriyordu:

"Ben de sizinle beraberim!"

Daha sonraki yıllar, hele 28 Şubat'tan sonra Demirel, "Türbanı kimi kesimlerin 'siyasal bir araç' olarak kullandığını" söyleyecekti.

Türban konusunda Başbakanlığın eşiğindeki Demirel'le, Başbakan ve hele Cumhurbaşkanı Demirel arasında büyük farklar vardı.

154

Demirel'den bir yazı - Bir anketin sonuçları

DYP lideri Demirel, liderlerle görüşmeye başlayacağı gün; bana, Cumhurbaşkanı sorunu üzerindeki görüşlerini özetleyen bir yazı gönderdi.

Yazıya ilişkin de bir anket.

Önce yazıya göz atalım:

Çankaya sorunu

"20 Ekim 1991 günü yapılan Genel Seçimlerle Türkiye, yeni bir döneme girmiştir.

Esasen, 26 Mart 1989 Seçimlerinde aldığı % 21 oyla, o günkü iktidar, milleti temsil etme hakkını daha o gün kaybettiği halde, 2.5 yıl yönetimi sürdürme yanlışına ve haksızlığına devam etmiştir. Bununla da yetinmeyerek, yalnız kendi grubunun üyelerine yaptırdığı bir seçimde, Devlet Başkanlığı makamını da, demokratik meşruiyeti ve haklılığı açısından çok tartışmalı hale getirmiştir.

Ülkenin önünde çok önemli sorunlar vardır.

Milletçe bunların altından kalkılması, devletin, devlet gibi ve bütün kurumlarının uyum içerisinde, hukuk kurallarına eksiksiz ve kesintisiz tâbi olarak işleyişine bağlıdır.

Devletin gücü, ekonomisinden, topundan, tüfeğinden önce, arkasın-

da bulunan millet desteğinden kaynaklanır. Devlet kurumlarının gücü de, o kurumların arkasında yine milletin bulunmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi yenilenmiştir. İçinden çıkaracağı hükümet, mutlaka milletin çoğunluğuna dayanmış olacaktır. Ancak, hükümet devlet sisteminin önemli bir parçası olmakla beraber, yanlız bir bölümüdür.

Bugünkü Cumhurbaşkanlığı makamının da, aynı şekilde halkın çoğunluğuna dayandığını, hiç kimse iddia edemez. Zaten, kendisini seçen grubun, millet desteği % 21 idi. Ayrıca, tarafsızlık yeminini her gün çiğnediğini açıkça itiraf etti. Son seçimlerde kendisini doğal ve daimi lider ilan eden ve kendisinin de yanında yer aldığı iktidar partisi, sadece % 24 oy aldı. Bu demektir ki, son seçimler, aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı makamını işgal eden zat için bir referandumdu ve o da bu referandumu ezici bir şekilde kaybetti.

Cumhuriyet, bir kurumlar ve kurallar sisteminin bütünüdür. Kurumlar da, kurallar da, devletin temel nizamı ile Anayasası ve yasaları ile belirlenir.

Hiç kimse, ne içinde görev yaptığı kurumları, ne de herkesle birlikte tâbi olduğu kuralları kendi anlayışına göre biçimlendirmek ve uygulamak hak ve imkânına sahiptir.

Bugünkü Çankaya, Cumhurbaşkanlığı kurumunu, Anayasa'ya aykırı olarak kullanmış ve kurallarını da yine Anayasa'ya aykırı olarak çiğnemiştir.

Tarafsızlık ilkesinin ihlali ile, devletin ve milletin birliğine gösterilmesi gereken zorunluluğu da yerine getirmemiştir.

Oysa Türkiye, geniş imkânları ve güçlü devlet geleneği ile ve fakat mutlaka kurallarının eksiksiz uygulanması ve kurumlarının yerli yerinde durması ile bütün bu meselelerin altından kalkar.

Bunları yaparsa, rahatlıkla kalkar. Yapamazsa; zorlanır ve güçlüklerin halli uzun zamana ve milletin daha pek çok sıkıntılarına, zararlarına ve belki de ıstıraplarına mal olur.

Kamuoyu araştırmaları halkın % 71'inin Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesini ve % 88'i de bu seçimin genel oyla yapılmasını istediğini göstermektedir.

Bunun için Cumhurbaşkanlığı seçiminin ister Meclis'ce, ister genel seçmen oyu ile yenilenmesi lazımdır.

Sorun, kesinlikle kişisel değildir.

Sorun, tamamiyle yenilenmiş kurumların, taze ve dinamik gücü ile memleketin önündeki güçlüklerin aşılması ve Türkiye'yi gerçek bir hukuk devleti yapısına, gerçek bir demokrasiye kavuşturma sorunudur.

155

Birinci anket:

Anayasa değişikliği yapılarak Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesi yoluna gidilmeli midir?

Türk kamuoyunun % 71'i bir Anayasa değişikliği yapılarak Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesi yoluna gidilmesini istemektedir. Seçmenlerin % 29'u ise bu düşünceyi uygun bulmamaktadır.

Anayasa'nın değiştirilerek, Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesi fikrini en çok destekleyen seçmenler 20 Ekimde SHP (% 87) ve DYP (% 86) partilerine oy veren seçmenlerdir.

ANAP'a oy veren seçmenlerin de % 41'inin söz konusu bu düşünceyi uygun bulması araştırmanın önemli verileri arasındadır.

Bu sonuçların tablosu:

Anayasa Değişikliği Yapılarak Cumhurbaşkanı'nın Yeniden Seçilmesi Yoluna Gidilmeli midir?

	20 Ekim 1991'de Oy Verilen Parti						
	Genel	ANAP	SHP	DYP	DSP	İttifak	SP
	%	%	%	%	%	%	%
Evet	71.2	41.1	87.4	85.6	77.2	66.9	91.7
Hayır	28.8	58.9	12.6	14.4	22.8	33.1	8.3
Toplam (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Baz	2205	530	459	598	237	369	12

İkinci anket:

Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesi yoluna gidilmesi gerektiğini belirtenlere sorulmuştur:

Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesi durumunda seçimi halk mı, Meclis mi yapmalıdır?

Sonuçlar:

Bir Anayasa değişikliği yapılarak, Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesi durumunda seçmenlerin % 88'i Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından, geri kalan % 12'lik bir seçmen kesimi de Meclis tarafından seçilmesini uygun bulmaktadır.

Seçmenlerin bu konuya ilişkin görüşleri parti tercihi bazında şöyle özetlenebilir:

Ve tablosu:

	20 Ekim 1991'de Oy Verilen Parti						
	Genel	ANAP	SHP	DYP	DSP	İttifak	SP
Halk	88.2	89.4	86.3	87.1	92.9	88.3	100.0
Meclis	11.8	10.6	13.7	12.9	7.1	11.7	—
Toplam (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Baz	1572	218	401	512	183	247	11

156

Çalkantılar duracağa benzemiyor. Birbiri ardına gelen çetin olaylar.

Özellikle sosyal demokrat cephede. SHP'de. İnönü, seçim öncesi 'toparlayıcı' olacağı kanısıyla, HEP'lileri Güneydoğu illerinde SHP listelerine almanın 'bedelini' ödüyordu ve:

TBMM'de and içme törenlerinde Kürt kökenli milletvekilleri büyük tepkilere yol açan olaylar çıkardı.

O gün, TBMM'de sadece sert protestolar, kürsüye yürüyen milletvekillerinin asabi hareketleri görülmeyebilirdi. (6 Kasım 1991)

Kan akabilirdi. Zira başta Leyla Zana, Kürt kökenli SHP (HEP)

milletvekilleri TBMM'ye, Kürt bayrağı diye bilinen sarı-kırmızı-yeşil renkli mendillerle katılmışlar, kürsüde Türkçe yerine Kürtçe and içmişlerdi.

Leyla Zana, önce Kürtçe, protestolar karşısında sonra Türkçe and içti. Ama 'işi' görmüştü. Televizyon açıktı ve Türkiye, TBMM'de töreni canlı yayından izliyordu.

Hatip Dicle denileni ise, and içmeye "Anayasa baskısı altında" diye başladı. Bu kargaşa ortamında doğal olarak her kafadan bir ses çıkıyordu.

Genel olarak siyasal panik, SHP'deydi.

Turgut Özal 'bu çirkin gösterileri şiddetle kınayan' açıklamalar yapıyordu.

İnönü, sert bir tavır aldı: "Bu şekilde davranışlara giren bizim partimizin üyeleri iseler, artık bizim partimizin üyeleri olamazlar. Kendilerini istifa etmiş sayıyorum."

Zana ile Dicle, SHP'den istifa etmeleri istemlerini, istifa etmeyeceklerini açıklayarak yanıtladılar.

Bir parti bulmuşlardı; öyle bir şemsiye ki, sapından İnönü tutmuş, başları üzerinde, güneşten, yağmurdan, doludan koruyor. Niçin istifa etsin Zana veya Dicle?

İstifalarını istemek yerine, hemen partinin disiplin kurullarını toplayarak Zana ile Dicle neden SHP'den ihraç edilmiyordu? Bu, bir başka soruydu.

Belki de bu türden eylemli günlere 'kendini ve yerini arayan demokrasi' demek daha doğruydu.

Zira; 6 Kasımda TBMM'de olağanüstü dakikalar yaşanıyordu.

Bir gün sonra Çankaya'da Özal'la Demirel arasında –içeriği açıklanmayan– dramatik bir görüşme geçecekti.

Bir rastlantı mıydı yoksa ustalıkla ayarlanmış bir olgu muydu, elbette bilinmiyordu.

7 Kasım 1991 Perşembe günü Demirel, Çankaya'ya çıktı.

7 Kasım 1982'de Evren Anayasası halkoylamasından geçmiş, yüzde 92 oyla halk tarafından onaylanmıştı.

1982'de Anayasa onay görürken, Demirel ve kimi siyasetçiler on yıl süreyle siyasetten menediliyordu.

On yıl sonra 1991'de, 1982'de siyasal yasakla mahkûm edilen Demirel, yeniden Başbakanlık görevini alıyor, yeni bir hükümeti kurmakla görevlendiriliyordu.

Hem de Başbakanlık görevini Evren'in kanatları altında siyasal yaşama giren, parti kurup iktidara gelen Özal'dan alıyordu.

Tarihin ve talihin garip cilvesi!

Köşk'ten çıktıktan bir süre sonra parti genel merkezinde basının önüne çıkan Demirel, acaba hangi duyguların etkisi altındaydı, elbette –kendi açıklamadığına göre– anlamak, kestirmek olanaksızdı.

Kuşku yok; keyfin doruğundaydı. Darbe yemiş, tam 7 yıl 'dört duvar arasında yaşamış', 1987'de yasaklardan kurtulduktan sonra, hemen her cephede savaşmış, adım adım yükselmiş, güçlenmiş ve 7. kez iktidar koltuğunu ele geçirmişti.

Sadece halka kendini bir kez daha kabul ettirmek değildi; neredeyse 11 yılı aşan mücadele... Hiçbir zaman açıkça söylemedi ama; Demirel, başta basın, aydın kesimlerle de büyük bir savaş verdi.

Demirel, ülkeyi darbelere götürdüğü, uzlaşmaz bir tablo çizdiği, en azından 1980'de Cumhurbaşkanı seçimini engellediği için 'istemeyen her çevre' ile savaştı.

Özal ve ANAP'la ilgili olumsuzluklar kamuoyunda Özal ve ANAP'tan kurtulma dürtüsünü güçlendirmeseydi, kuşku yok ki, Demirel'in yıldızı yeniden parlamayabilirdi.

Fakat, hanedan söylentilerine yolsuzluk öyküleri, dar gelirlinin enflasyon çilesi eklenince, "Kurtar bizi Baba" sloganı şaka olmaktan çıktı, topluma maloldu.

İktidar ve çevresinden yükselen olumsuz işaretleri çok iyi kullandı Demirel.

Çok tutarlı politikalar izleyerek, bir karınca gibi çalışarak, gece gündüz demeden ülkeyi bir baştan öteki başa gezerek, halka konuşarak, büyük kentlerdeki aydın kesimlerle biraraya gelerek... Kısacası iğneyle kuyu kazarak, 20 Ekim 1991'e ulaştı.

7 Kasım 1991 günü, bütün bu nedenleri biraraya getiren bir cümleyle mücadelesini, aldığı sonucu özetliyordu: "Beni Çankaya'ya iten" dedi ve durdu:

"Türkiye'nin sorunları ve 20 Ekim tablosudur."

Onca yıldan sonra, hele 1982 Anayasası ile siyasetten menedildikten sonra yeniden Başbakanlığa gelmesini 'önemli bir demokratik olay' diye niteliyordu. Belki kendi için, belki de gelecek kuşaklara örnek olsun diye, "10 yıl siyaset yasağı konulan insanların hükümet kurabilecek hale gelmiş olmalarının değerinin iyi bilinmesi"ne değiniyordu.

Fakat, toplum Demirel'i tekrar Başbakanlık koltuğuna iterken, ondan pek çok beklentiler içindeydi. Doğrusu, Demirel de "Kim olursan ol, ne olursan ol" demiş, partiye çağırmış, başta hayat pahalılığı, birçok sorunun ancak ve ancak kendi iktidarıyla çözülebileceği sözünü vermişti.

'Hükümet kurma işinin zor olduğunu' söylerken, aslında 'kuracağı hükümetin işinin zor olduğunu' söylemek istiyordu.

O kadar vaadin altından kalkmak, mutsuzları mutluluğa kavuşturmak...

Bir küçük darbeyle gerçekleştirilecek olay değildi.

Yeni bir durum içindeydik. Yeni bir dünya kurmuyorduk, ne var ki, yeni bir dönemin ilk günleri gelip geçecek, çözümlerden uzaklaştıkça yavaş yavaş o ağır, sıkıntılı hava yeniden egemen olmaya başlayacaktı.

Parti ismi vermiyor, kişilerden söz etmiyor. Ancak 'herkesi, ülkenin içinde bulunduğu durumdan çekip çıkarmaya yardımcı olmaya' çağırıyor.

"Herkese aynı mesafede olduğunu" söyler ve yinelerken, hükümeti kurarken partiler arasında fark gözetmediğini mi söylemeye çalışıyor, yoksa 'kiminle anlaşırsa onunla biraraya geleceğini' belirten, oldukça siyasal bencillik izleri veren bir tutum mu sergiliyordu? Pek anlaşılamadı.

Birçok kez, Türkiye'nin 'içinde bulunduğu durum'un, kendisini Çankaya'ya çıkaran 'sebep' olduğunu yineledi.

Oysa, siyasal alanda, hatta yazın dünyasında Demirel'e 'niçin Çankaya'ya çıktığını' sorana da pek rastlanmıyordu.

Türkiye, seçim sonuçlarına bakarak, Çankaya'da Özal, Başbakanlıkta Demirel oldu-bittisini kabullenmiş, sindirmişti.

Öyle görünüyordu.

Çankaya'ya çıkacağını açıklarken dünden bugüne kimi anıların, siyasal olayların üzerindeki etkilerini anlatmaya özen gösteriyor.

Özal'la aralarında 'üç olay' olduğunu söylüyor ve sayıyor:

"Bunlardan biri, Asliye Hukuk Mahkemesi'nde devam eden tazminat davasıdır.

İkincisi, biz kendisinden millet önünde davacıyız, kendisi de davalıdır.

Bir de devlet işi var. Davalı-davacıyız diye devlet işini bir kenara bırakamayız."

Sözü dönüp dolaştırıp Çankaya'ya çıkma olayına niçin getiriyor? İçinde yatıştıramadığı, isyan eden bir duygu mu var? "Çankaya'ya çıkmak benim için hissi bakımdan zor bir olay" diye konuşması; "Keşke hislerimle hareket etmek serbestliğine sahip olsaydım" demesi, yüreğinin bir köşesindeki isyanı bastırmak için miydi acaba?

Yoksa, Özal'ı yerin dibine geçiren onca ağır eleştirilerden sonra; Çankaya'ya çıkışından kaynaklanacak toplumsal tepkilerden mi korkuyor?

Kimbilir? Duygularının bütün pencerelerini kendini izleyenlere kapalı tutmayı bilen bir siyasetçi için Çankaya'ya çıkmayı bu kadar ayrıntılı söylemlerle anlatmaya çalışmasının bir nedeni olmalı!

Yine duygusal vaatlerde bulunuyor: "Biz geçmişte çok meşakkat çektik" diyor: "Ama önümüzdeki günlerde kimseye meşakkat çektirmeye niyetimiz yoktur, ölçülerimiz gayet uygardır."

Tekrar dönüyor gerçekler dünyasına. 1983 rejiminden arta kalan pürüzleri temizleyip Türkiye'yi demokratik kıvama getireceğini, altını çizerek, hecelerin üzerine basarak söylüyor.

Sonlara doğru "Yarından itibaren (8 Kasım 1991) hükümet kurma süreci başlayacaktır" diyor.

O gün, geleceğin nelere gebe olduğunu nereden bilebilirdi? 7. kez ince uzun bir yolda yürürken hiç beklemediği bir zamanda birden karşısına yine Çankaya sorunu çıkacağını nasıl bilebilirdi?

"Çankaya'da, indirmeye çalıştığı Özal'ın koltuğunda Demirel oturacak" deselerdi, 7 Kasım 1991 günü, bu çapı büyük olayın gerçekleşeceğine inanabilir miydi?

158

5 Kasım 1991 günü, başta İlhan Selçuk, Uğur Mumcu, Ali Sirmen, Oktay Akbal, Hikmet Çetinkaya ve kimi yöneticiler, muhabirler Cumhuriyet'ten koptuk.

'Cumhuriyet olayı' ayrıca anlatılacak önemde ve değerde bir olay.

5 Kasımdan itibaren yazı yok.

159

Sheraton Oteli'nde DYP, 'zafer'i kutluyor. (8 Kasım 1991)

Büyük bir kokteyl parti.

Demirel'le eşi Nazmiye Hanım, müthiş kalabalığı yararak bir kenarda duran eşim Esin'le benim yanıma geliyor. Sıcak bir yüz ve sözlerle konuşuyor bizimle.

O kalabalık arasından sıyrılıp serin havaya çıktığımız sırada arkamızdan gelen seslere dönüp bakıyorum. Necmettin Cevheri, yanında Tansu Çiller.

Bir-iki laf ediyoruz, ben daha çok Cevheri ile görüşüyorum.

Nedendir bilemiyorum; Tansu Çiller'e uzak duruyorum. Yakınlaşmak isteyen davranışlarına sıcak bakmıyorum. Bir önsezi mi? Hani aptala malum olan cinsten. Bilemiyorum, ama uzak duruyorum Tansu Çiller'den.

10 Kasım 1991. Ata'nın ölüm günü, Anıtkabir'de son yılların alışılmış görüntüleri birden siliniyor. Başbakan Demirel, olası ortağı İnönü... Atatürk'ün huzuruna çıkmaya hazırlanırlarken...

Cumhurbaşkanı Özal'ın yanına gidiyor ve elini sıkıyorlar!

Ne demiş Galile: "Evet, ama dünya dönüyor!"

Boykot bitti! Hükümet kurma görevini alan Demirel, 'devletin tepesinde küskünlük olmayacağını' fiilen kanıtlamış oluyor.

Ya, o günlere dek siyasal bir olgu karşısında çektiklerimiz? Küsler ve barışmaya hiç hevesli olmayanlar arasındaki sözlü kavgalar?..

Hepsi bitti... Hepsi geride kaldı.

Demirel, Meclis'in açıldığı gün olay çıkaran Leyla Zana'nın elini sıkmadan geçiyor. Bir kenarda hâlâ, SHP'nin sıralamada niçin 3. sıraya düştüğü tartışılıyor.

Prof. Emre Kongar, SHP adayı seçimde. SHP'nin seçimi niçin yitirdiğini '4 K' diye adlandırıyor. 'Kanalizasyon, Kurultay zinciri, kına ve Kürtçe' diye sıralıyor nedenleri.

Alaylı bir bakıştan da öteye, gerçeklerin özeti.

160

Artık 'o gün' geldi. Türkiye'de yedi yıldan beri sürüp gelen hükümetin patenti değişiyor. ANAP gidiyor ve yerini DYP alıyor.

Önemli olan orkestra şefinin bir başkası olması. İçerde ve dışarda onca darbelerden sonra yeniden iktidara gelebilen Demirel'in, Başbakanlığı yakalaması!

Demirel, seçim öncesinde başlayan 'yeni ve değişen bir yüz' tiplemesini sürdürüyor. Hükümet kurma aşamasında, gerek lider turlamalarında gerekse koalisyonu oluşturma çabalarında gösterdiği performans, hemen her çevrede alkışlanıyor.

İş çevreleri bu süreç içerisinde izledikleri Demirel'le geçmişte bıraktıkları Demirel arasında çok büyük farklar olduğunu belirtiyor ve hatta, "Bu, yeni Demirel'i gördükçe, geçmişteki Demirel'i affetmek gerekiyor" diye hem hayret hem de övgü dolu sözler söylüyorlar.

Gerçekten, hemen herkes Demirel'in iktidarı ele geçirir geçirmez kavgacı ve hırçın doğasına tutsak olacağını, seçim kampanyasındaki o munis, hoşgörülü, olgun çizgiyi yitireceğini sanıyor, hatta bekliyordu.

Demirel, sanki böyle düşünen ve bekleyenleri mahcup etmeye çalışıyor.

Sakin, olgun, hoşgörülü ve hırçın olmayan, kavga olasılığı göstermeyen bir çalışma yaşamı sürdürüyor.

Demirel'in ilk uğrağı SHP. Beklentileri, anketleri ve gerçekten geneldeki eğilimi haklı çıkaracak bir hareket biçimi, bir politika anlayışıyla önce SHP'yi deniyor.

Çok yakın günlere kadar SHP ile koalisyona gireceğine kuşkuyla bakan çevreler de vardı. Onca husumet yüklü yıldan sonra iki partinin biraraya gelme olasılığını 'eşyanın tabiatına aykırı bulanları' da dinliyorduk.

Oysa, yakından izlediğim için biliyorum: Demirel, değişen bir dünyada değişen görüşlere sahip bir lider kimliğine bürünerek SHP ile koalisyon kurmak istiyordu. Nedeni çok basitti:

Türkiye'nin iki ana siyasal akımı, Demokrat Parti'den DYP'ye uzanan bir siyasal çizgi ile Cumhuriyet Halk Partisi'nden SHP'ye gelen çizgi, artık çatışmamalı, barış içinde, birlikte Türkiye'yi yönetmeliydi.

Daha genel anlamdaki bir yorumla; Demirel, büyük sorunların altından kalkabilmek için sağ DYP ile sol SHP'nin hükümet olması gereğine inanıyordu.

Elbette, siyasetçi aklı ve mantığı, SHP ile birlikte hükümet olmanın 'pratikte başka olumlu sonuçlar vereceğini' de söylüyordu.

DYP'nin başını çektiği hükümet, böylece sol SHP'nin amansız muhalefetinden de kurtuluyordu.

Demirel; İsmet Paşa'lı CHP muhalefetinin Adalet Partisi hükümetlerine nasıl kök söktürdüğünü çok iyi ve tabii 'bittecrübe' biliyordu.

Gerçi SHP'nin başında bugün 'baba' İnönü yoktu, 'oğul' İnönü solun lideri olmuştu ama; SHP, aldığı siyasal eğitim ve o günkü kadrosuyla muhalefette CHP'yi aratmazdı.

161

Yeni bir hükümete ilk adım atılmamış, ne ki kimi olumlu gelişmeler görülüyor. Gazetecinin gözü ne hükümetin kurulmadığını ne de kurulmaması olasılığını görüyor. Hükümet kurulmuş sanki, kimi büyük sorunlara yanıt arıyor.

O kadar ki, hükümeti kurmakla görevli olan Demirel, çeşitli soruları "On günden önce hükümet beklemeyin" diye yanıtlamasına karşın, sorular, soruları izliyor.

Siyasal çeşitlemelerin yanı sıra, hemen her ay tırmanan enflasyon konusu merak uyandırıyor ve sorular çoğalınca Demirel, daya-

namıyor, 'enflasyonu saatte 250 kilometre hızla giden bir otomobile' benzettikten sonra "Yeni hükümete, çözümde 'fren mesafesi' tanınmasını" istiyor.

Kurulacak hükümet ekonomik alanda ağır koşulları omuzlamak zorunda.

Örneğin Türkiye'nin, 1991'in 8 ayındaki dış borçlanması, toplam 3 milyar 496 milyon dolardı.

Demirel'in enflasyon bahsinde 'fren mesafesi' istemesi, piyasalarda ve halk arasında 'yeni zamlara' bir işaret sayıldı.

Başbakan ile İnönü'nün bir öğleden sonra TBMM'de buluşmalarından 4 gün önce Demirel, uzmanlardan, Türkiye'nin 'en son ekonomik raporu'nu aldı. (4 Kasım 1991)

Bir kopyasını da bilgi edinmem ve yazılarda kullanmam için bana gönderdi.

İşte, 4 Kasım 1991 tarihli **'En son ekonomik durum raporu':**

"I. ENFLASYON

1. Her şeyden önce şunu ifade etmek lazımdır ki, yaklaşık 8 trilyon TL.'lik bekleyen bir KİT zammı vardır. KİT zamları, 15 Hazirandan beri bekletilmektedir. Bunların başında TEK, PTT, akaryakıt, şeker, çay, yem ve gübre gelmektedir.

2. TEK, elektriğe her ay otomatik olarak % 6 zam yapıyordu. Temmuzdan bu yana zam yapılmamıştır. Yıl sonuna kadar en az % 15'lik bir zam görülmektedir.

Şeker % 20'lik bir zam, çay % 30'luk bir zam, yem % 20'lik bir zam, akaryakıt % 15'lik bir zam ve PTT de % 10-15'lik bir zam beklemektedir.

3. Şu âna kadar yapılan zamlar, (daha doğrusu 15 Hazirana kadar yapılan zamlar) tüketici eşya fiyat endeksinin bile altında kalmıştır.

Herhalde, minimum milli gelir deflatörü seviyesine çıkması lazım gelmekteydi.

4. Bu zamlar, bizim hükümet olmamızdan önce veya hemen sonra yapılmak durumundadır. Bu durumda da, seçimden önce yapılan çok yüksek ücret ve maaş zamları, tarım ürünlerine verilen çok yüksek fiyatlar ve bekleyen KİT zamları ile enflasyon Ekim, Kasım ve Aralık aylarında patlayacaktır. Hatta bu seviyenin Ocak, Şubat, Mart ve bir ölçüde de Nisan ayına kadar süreceğini tahmin etmek kehanet olmayacaktır:

5. O kadar ki, eğer bir an önce ve çok etkili tedbirler alınmazsa, yani mevcut trend devam ederse, Merkez Bankası'nın, diğer ekonomik kurumlarla da (DPT, Hazine, Maliye) müşterek hazırlayıp çalıştırdığı bir modele göre, Mart-Nisan aylarında enflasyon oranının % 125-140'ı vuracağı beklenmekte imiş.

6. Bu yaklaşımı teyid eden bir başka durum, 1987 Genel Seçimlerini takip eden aylardaki enflasyon oranlarıdır.

O zaman da, özellikle KİT zamları birkaç ay bekletilmişti. Bunun sonucu olarak da aylık enflasyon oranları normalin çok üstüne çıkmıştı.

Mesela, toptan eşya fiyatlarında, 1987 yılı Eylül, Ekim, Kasım ayları enflasyon oranları, sırasıyla, % 2.1, % 3.5 ve % 2.8 iken, birdenbire Aralık ayında % 10.8'e fırlamıştı.

Ocak % 7, Şubat % 6.2, Mart % 6.6 ve Nisan % 4.7 olmuştu.

Tüketici fiyatlarında da bu oranların bile 1.0-1.5 puan üstünde bir artış gerçekleşmişti.

7. Kaldı ki, 1987 ve önceki yıllardaki enflasyon oranları da bugünle kıyaslanamayacak kadar iyi idi. Mesela 1987 yılı için % 32, 1986 için de % 29.6'lık bir toptan eşya fiyat endeksi vardı.

Yani, enflasyonda durum şimdi daha vahimdir. Bizim hükümeti devralacağımız aylar, özellikle başlangıçta, çok daha vahim olacaktır.

Bu durumun hiçbir şekilde gözden uzak tutulmaması lazımdır.

II. PSBR (KAMU SEKTÖRÜ BORÇLANMA GEREĞİ)

1. Enflasyonla ilgili hemen bütün sıkıntılar, PSBR'dan kaynaklanmaktadır.

1991 yılı için beklenen gerçek PSBR % 12.1 olarak görünmektedir. Körfez 'hibe'leri gelir olarak kaydedildikten sonra 1991 yılı % 10.4 olarak alınmaktadır.

Körfez hibelerinden gelen miktar 1.860 milyon dolardır. Alındığı tarihler itibariyle, hibelerden yaratılan kaynak, 8.1 trilyonluk bir kaynak olarak görülmektedir.

2. Demek ki, bu yılı PSBR bakımından hiç olmazsa biraz rahatlatan en önemli şey Körfez hibeleridir.

Hibeler, aynı zamanda dış ödemeler dengesini de rahatlatan en önemli faktörlerden birisi olmuştur. 1991 cari işlemler dengesi - 35 milyon dolar olarak beklenmektedir. Halbuki, hibeler olmazsa idi -1.895 mil-

yon da bağlanmış olacaktı.

Ama, sonuç itibariyle, hibeler hem PSBR'i 2 puan olarak, hem de cari işlemler dengesini 1.860 milyon dolar olarak rahatlatmıştır.

3. PSBR'ın yaklaşık 6.5 puanı konsolide bütçe açığından, 4.5 puanı da KİT finansman açığından kaynaklanmaktadır.

Konsolide bütçenin 29.5 trilyonluk bir finansman açığı, KİT'lerinde 18.9 trilyonluk bir finansman açığı görülmektedir.

KİT finansman açığının 10.5 trilyonluk bölümü Hazine'den karşılanmış, geriye 8.4 trilyonluk bir KİT finansman açığı kalmıştır.

Rapor'un enflasyon bölümünde bekletilen KİT zamları ile ilgili olarak ifade edilen rakam işte bu rakamdır.

4. PSBR'ın 1 puana yakın bölümü (0.8) fonlardan, yarım puana yakın bölümü de (0.4) mahalli idarelerden kaynaklanmaktadır.

5. Bu hesaplama yöntemi 'Bütçe' hesaplama yöntemine göredir. Hesaplamanın bir de 'borç idaresi' hesaplarının da dahil edilerek yapılması halinde kamu kesimi finansman ihtiyacı, 1991 yılı için % 20.4 olarak ortaya çıkmaktadır. Konsolide bütçe için % 14.3; KİT'ler için de % 4.9 görünmektedir.

Bu hesaplama yöntemine göre 1992 yılında ise % 21.5 olarak görünmektedir. İşte asıl mesele burada düğümlenmektedir.

III. 1992 YILI İÇİN PSBR

1. 1992 yılı için hedeflenen deklatör % 55'tir. Büyüme hızı % 5 olarak çalışılmıştır. 1991 yılı için beklenen büyüme hızı % 2.2'dir.

2. Bütçe büyüklüğü, harcamalar 198 trilyon TL, gelirler 160 trilyon TL. olarak çalışılmaktadır. Buna göre bütçe açığı 38 trilyon TL.dir. Bütçeye göre açık % 19.2; GSMH'ya göre (751 trilyon TL.-eski seri) % 5.1 gibidir.

3. Halbuki, en gerçekçi olarak bu açığın 65 trilyon TL.'yi bulması beklenmelidir. Zira, taslak Bütçe'de, mesela personel harcamaları 77 trilyon TL. olarak yer almıştır. Halbuki sadece Aralık ayı maaşları 12 ay ile çarpsak bile ortaya çıkacak rakam 65 trilyon TL.yi bulmaktadır.

Aralık ayı maaşının üstüne sadece % 15'lik bir zam yapılmış olsa bile, personel harcamaları en az 90 trilyon TL. olacaktır.

Buna benzer birkaç kalemle oynandığında, bütçe açığının en az 65-70 trilyon TL. civarında oluşacağı tahmin edilebilir.

4. Bu bakımdan, bugünkü haliyle, 1992 yılı için PSBR, % 15 civarında olacağı düşünülebilir. Bunun 10 puanının bütçe açığından, 3.5-4.0 puanının KİT açıklarından, 1.0-1.5 puanının da fon açıklarından oluşacağı beklenebilir.

Tabii, böyle % 15'lik bir PSBR korkunç bir şeydir. Alınacak tedbirlerin ve kurulacak ekonomi idaresinin (Bakanlar ve ekonomi bürokrasisi olarak) ne kadar önemli olduğunu, bu rakamlar ortaya koymaktadır.

Taslak bütçede, global PSBR için % 9.7 rakamı program rakamı olarak kullanılmaktadır.

5. PSBR'ın aşağıya ciddi oranlarda çekilebilmesi fevkalade güç olarak görünmektedir. Ama elbette becerilebilmelidir.

Çünkü, kamu giderleri bacağında yapılabilecek şeyler kısıtlıdır. 1992 programı için üstünde çalışılan rakamlarda manevra alanı fevkalade dardır. Cari harcamalar ve transfer harcamaları harcama kaleminin % 89'udur. Cari harcamalardan, personel harcamalarında yapılan gerileme de dikkate alınırsa, bu oran % 90'ı çoktan aşmaktadır.

Geriye kalan rakam yatırım harcamalarıdır. O da zaten % 10'un altındadır. Çok kısılması halinde resesyon-durgunluk görülmektedir. Aslında bunun da çok büyük bölümü işçi giderleridir. Özellikle Karayolları ve Köy Hizmetlerinde olduğu gibidir.

Bu bakımdan, hadiseye global indirim ve kesintilerle yaklaşmak yerine, hemen her harcama kalemi teker teker didiklenerek bir şeyler elde etmek yoluna gitmek en doğrusu gibi görünmektedir.

KİT'lerde de benzer şeyler gözlenmektedir. KİT yatırım harcamalarının da çok büyük bir bölümü işçi ücretlerinden oluşmaktadır.

Mesela, 1991 yılındaki ücret artışları % 45 olarak programlanmışken, bu oran, ortalama % 165 olmuştur. İstihdam giderleri 1991 yılı için yaklaşık 20 trilyon TL.den 30 trilyon TL.'ye çıkmıştır. (Elimizde kuruş kuruş bu değerler vardır.)

Yine KİT'lerde faiz giderleri yaklaşık 4 trilyon TL. öngörülmüş iken, 7 trilyon TL.ye çıkmıştır. Kambiyo giderleri 1.5 trilyon TL.den 6.8 trilyon TL.'ye çıkmıştır. (Kur farkları).

6. Bu sorunun cevabı, işin 'gelir' bacağında yapılacak şeyler için de geçerlidir. Gelirlerin artması lazımdır. Artar. Ancak, burada da çok ince ve çok detaylarda çalışmak icap edecektir.

Şu anda da vergi esnekliği 1'in üstündedir. Demek ki, vergi gelirle-

rinde oynayabileceğimiz makul bir marj zaten bulunmaktadır. Mesele, bu marjın bir siyasi tercih ve bir siyasi takvim üstünde kullanılmasıdır.

Bu konuda, hangi kesimlerin üstüne ne kadar gidilecektir, ekonomik değeri ne olacaktır, bunun özellikle siyasi implikasyonları neler olacaktır soruları çok detayda ve çok iyi bir şekilde cevaplandırılabilmelidir. Çok önemlidir.

7. PSBR'ın hem harcama bacağında, hem gelir bacağında yapılabilecek şeylere ilaveten 'ek bir dış finansman' desteği bizi çok rahatlatacaktır.

8. Enflasyonla ilgili olarak bundan sonra telaffuz edeceğimiz rakamlarda bir ince nokta da '12 aylık baz'da konuşmak olmalıdır.

'12 aylık ortalama' bazında konuşmak, bizi peşinen müşkül durumda bırakacaktır. Zira 1991 için gerçekleşmesi muhtemel değer olan % 80'lerin (belki de daha fazla) yükünü ve yansımasını da 1992'ye taşımış oluruz. Mesela 1992'de fiyat artışı hızı 'sıfır' bile olsa, 'ortalama' bazında konuşulduğunda şimdiden % 35-40 gibi bir rakamı zaten taşımış oluruz.

Bu bakımdan, hedef verirken sadece '12 aylık baz'da konuşmak en doğrusudur.

IV. DIŞ FİNANSMAN DURUMU

1. Genel ekonomik durumun en iyimser bölümü, dış finansmanla ilgili bölüm gibi görünmektedir. Aslında işin can damarı da budur. Dış finansmanda bir sıkıntı olmaması halinde, bizim PSBR'la oynamamız ve aşağı çekmemiz, çok güç olacak olsa bile, mümkündür.

2. Dış finansmanda bir sıkışıklık olmaması da aslında PSBR'da yapabileceğimiz iyileştirmelere bağlı görünmektedir.

Zira, dış finans çevreleri PSBR ve bütçe açıklarının dış ekonomik dengeyi de bozacağı ve vuracağını ifade etmektedirler.

Bu durumu en açık olarak OECD'nin 11 Eylül 1991 tarihli 'Türkiye Konsorsiyum Raporu'nda görüyoruz.

3. Rapor'da, gerek IMF sözcüsü ve gerekse Dünya Bankası sözcüsü farklı şekillerde ifade edilmiş olsa bile, kamu harcamalarının azaltılması ve kamu gelirlerinin artırılmasını zaruri görmektedir.

Zaten, bizim de sonuç itibariyle yapmak durumunda olduğumuz şey bunlardır. Sevindirici taraf, bunların yapılması halinde, dış finansmanda bir sıkışıklıkla karşılaşılmayacağının açık sözlerle ifade edilmiş olmasıdır.

Tabii, bunu şu şekilde ifade etmektedirler: 'Makro ekonomik dengenin kurulabilmesi için geniş ve çaplı bir önlemler paketi (istikrar paketi) uygulanmalıdır. Ekonomik iç dengenin daha da bozulması, dış ekonomik dengeyi de vurur ve dış ticari finansman temininde ciddi sıkıntılar doğurur.'

Bu bakımdan, önce iç ekonomik dengenin kurulması çok önemli olmaktadır.

Yabancı basın veya yabancı temsilcilerle yapılacak her seviyedeki konuşmalarda, özetle bütçe açıkları ve PSBR'ın çok ciddi bir şekilde üstüne gidileceği güvenli bir şekilde ve kararlılıkla ifade edilmelidir. Bu husus çok önemlidir.

4. Yabancılarla yapılacak görüşmelerde, dikkat edilmesi icap eden bir diğer çok önemli husus da dış borcun yüksekliği veya dış kaynak ihtiyacı hususudur. Özetle, dış kaynağa ihtiyaç duyulduğu gibi ifadeler hiçbir seviyede telaffuz edilmemelidir.

(Bazı arkadaşlarımızın, yabancılarla konuşmalarında veya verdiği demeçlerde benzer ifadeler kullanılmış ve menfi etkileri olmuş.)

V. SONUÇ

1. Özellikle iç ekonomik denge çok bozulmuştur. Enflasyon yıl sonuna doğru ve hatta Mart-Nisan 1992'lerde patlama tehlikesi ile karşı karşıyadır.

2. Bütçe açıkları ve PSBR mutlaka kontrol altına alınmalıdır.

3. Şimdilik dış finansmanda bir sıkıntı görünmemektedir. Bu seneyi hem PSBR bakımından, hem dış ödemeler dengesi bakımından 'hibe'ler rahatlatmıştır.

4. Ekonomik kurumlardan bazı reorganizasyonlar yapılabilir.

5. Enflasyonu illa da kontrol altına almalıyız. Bu, DYP semalarında parlayacak en önemli yıldızımız olacaktır.

Ancak, önümüzde 'enflasyon-durgunluk-iflaslar' üçgeni duracaktır. Çok dikkatli ve çok hassas olunmalıdır."

162

Çankaya'dan 'alelacele gelen iki satırlık çağrı mektubunu' aldığı günün (5 Kasım 1991) ertesi; Demirel, DYP grubunda konuşuyor.

Artık sadece bir partinin genel başkanı değildir, o partiyi onca savaşımdan sonra iktidara götüren ve bütün engelleri yıkarak Başbakanlık koltuğuna oturan siyasetçidir o.

Gözlerinin önünde bir tablo var:

1. Demirel Hükümeti: 27.10.1965 - 3.11.1969
2. Demirel Hükümeti: 3.11.1969 - 6. 3.1970
3. Demirel Hükümeti: 6. 3.1970 - 12. 3.1971
4. Demirel Hükümeti: 31. 3.1975 - 21. 6.1977
5. Demirel Hükümeti: 21. 7.1977 - 5. 1.1978
6. Demirel Hükümeti: 12.11.1979 - 12. 9.1980

Ve... 7. Demirel Hükümeti:.....

Gruba girerken 7. Demirel Hükümeti'nin önümüzdeki günlerde kurulacağından kuşku duymuyor.

12 Eylül 1980'den bu yana geçen yaman yıllardan sonra... Demirel'e, hükümeti kuracağı günü bekleyip not defterine tarihini yazmak kalıyor.

Tek parti iktidarı olmamanın sıkıntısı var mı grupta? Şöyle bir bakıyor milletvekillerine, "Yok öyle bir sıkıntı, yüzlerden okunuyor."

Salı günleri DYP grubuna biçim verecek. Haftanın olaylarını irdeleyip anlatarak DYP grubunu, akılları başka yönlere çelmeye çalışanlardan arındırmaya çalışacak.

Bugün, başka bir gün. Genel bir değerlendirme yapmak ve –hükümet olma arefesinde– yüklendikleri sorumlulukları, yapmaları gereken işleri anlatmak gerekiyor.

Ama, önce seçimlerin genel bir analizini yapmak zorunda.

Nereden gelip hangi noktaya vardıklarını milletvekillerine bir kez daha anlatmalı.

'Tek parti hükümeti' istemişlerdi, 'millet DYP'ye tek parti siyasi iktidar verse daha iyi olurdu ama bu kadarını vermişti.'

Bu kadar verdiği için hiç kimsenin en ufak üzüntüye kapılmasına gerek yoktu.

Daha sonraki saatlerde yaptığımız görüşmede "Grupta" diyecekti: "Sizin bana daha önceki günlerde söylediklerinizi yineledim."

Şöyle yinelemişti Ekim ayı başlarındaki söylediklerimi:

"Birinci partisiniz ve nihayet, siz başka partiyle birleşerek hükümet kurabilirsiniz. Başka bir parti, bir diğer partiyle birleşerek hükümet kuramaz."

Ekim başlarında anketlerden çıkan sonuç buydu ve söylediğim zaman, önce bozulmuştu Demirel. Fakat şimdi, gerçeği gayet açık bir ifadeyle yineliyordu.

"Bizim yerimizde olmayı isteyen çok kimse vardır" diyordu:

"Nihayet, birinci parti olmak ikinci olmaktan daima iyidir."

Alkışlanacak değerlendirmeler. Zarif ve seçim sonuçlarına uygun.

Yeni bir seçime daha çok vakit olduğu kanısıyla milletvekillerinin sırtüstü yatmalarına da karşıydı Demirel ve onları uyarıyordu:

"Bence" diyordu: "21 Ekim sabahından itibaren bundan sonra yapılacak olan seçimin çalışmaları başlamıştır."

"Avrupa'da, Avrupa'nın en pahalı ülkesiyiz. En fukara ülkesiyiz. En rahatsız ülkesiyiz. Buna kimsenin diyeceği var mı?" Demirel'in bu sözlerine elbette ne o gün ne de bugün (1997) itiraz edecek kimse çıkmazdı.

1991'de Demirel, "Benim halkım, pahalılığın altında, yoksulluğun altında, fukaralığın altında ezilmiştir" diyordu; 1997'de de durum, hatta daha ağır koşullarla aynıydı.

1991'de "Acaba en rahat, en ucuz, en zengin ülke olsak daha iyi değil mi?" diye soruyordu. Yanıt 1997'de de kuşkusuz 'evet'ti.

1991'de Başbakanlığa gelen Demirel 'televizyon ekranındaki övünmelerin bir ülkeyi ne zengin yapacağını, ne de işsizlikten kurtaracağını' söylüyordu. 1997'de Cumhurbaşkanı olarak Türkiye'nin 'çok, ama çok büyük bir ülke' olduğunu her gittiği törende söylemekten keyif alıyordu. Oysa ne pahalılık yenilmiş, ne de işsizlik sorununa bir çözüm getirilmişti.

1991'de 'kalkınmada gecikmiş yöreleri' ele alan Demirel, o yıl da bu konuyu çok sık işledi. "Bizim bıraktığımız Türkiye'de, 22 tane böyle kalkınmada gecikmiş yöre vardı; devralmaya gideceğimiz tabloda 48 tane var" diyordu.

1997'de Demirel bu konuyu kapatmıştı. Sözünü bile etmiyordu kalkınmada gecikmiş (daha doğrusu geri kalmış) yörelerden...

Ve, 1997'de hâlâ çözüm bekleyen, bir türlü özelleştirilemeyen KİT'ler sorununa 1991'de değiniyor, 'devletin üzerine büyük masraflar yüklediklerinden' yakınıyordu.

"Devralacağımız tabloda bir eğitim çıkmazı var" diyen Demirel, 830 bin çocuğun sınava gireceğini, ama 600 binin kahvelere gideceğini anlatıyordu.

Rakam, 1997'de katlanmış, kahvelere gidecek çocuklarımız daha da artmıştı: "Türk siyaseti, Türk devlet idaresi bütün bunlara bir çare bulmalıdır."

Ne kadar doğruydu bu sözler; Demirel, ne kadar gerçekçiydi bu saptamaları yaparken... Ama, evet ama?

Değişen neydi Türkiye'de? Ana sorunlar yerinde sayıyordu hâlâ ve gelecekte de aynı rakamlarla sorunları karşımızda bulacaktık.

"...Nihayet, bütün bunlardan önemli –bunları şöyle veya böyle, az veya çok zamanda hallederiz (ki halledilmedi)– bir cinayetler, kan dökülme olayı var..."

"...Devletimizin vidalarının çoğu gevşemiş..."

"Ben, bir kara tablo falan çizmiyorum, yine tekrarlıyorum. Bana 'kara tablo çiziyorsunuz' diyebilmek için, 'bunlar doğru değildir' denmesi lazım. Bunların hepsi doğrudur..."

"Bir-iki şey daha söyleyeyim: Türkiye'de 10 senede neticeye bağlanan davalarla bir yere varamazsınız. Yani, yargı sistemimizi daha çabuk karar verir hale getirmeniz lazım. (Getir, iktidarsın artık.)"

"...'Kuvvetler ayrılığı prensibi zedelenmiştir' dedim. Kuvvetler ayrılığı prensibi evvela yargıda zedelenmiştir. Özerk yargı, bağımsız yargı bu ülkenin sanıyorum ki en önemli işidir; ekmekten de önemli işidir... (Öyleyse, bir an önce gereken yapılmalıydı, yapılmadı.)"

İrtikâp, irtişa, bozulma, hırsızlık anlamına gelen 'koropsiyon' sözcüğünü 7. kez iktidarında sürekli yineleyen Demirel "Devletin 'koropsiyondan' arındırılması gerektiğini" söylüyor. Enflasyon olan ülkelerde koropsiyon olmamasını olanaksız görüyor ve "Devleti koropsiyondan aklarken 'bir jurnal furyasına' izin vermeyeceğini" özenle belirtiyor. (Koropsiyonla savaşım veriyor Demirel, ama... Sonuç? Beklendiği anlamda sağlanmıyor.)

Demirel'in konuşmasındaki can alıcı noktalar sonlara doğru geliyor.

Öyle sözler ki, bir vaatler dizisi. Öyle sözler ki, ne yazık gerçekleşmiyor:

"Şimdi, Doğru Yol Partisi'nin önünde" diye başlıyor:

"Cumhuriyeti yeniden güçlendirme, devleti yeniden tamir etme, bozulmuş olan gelir dengelerini yeniden düzeltme, adil bir vergi düzeni getirme, bir tarım reformu getirme, sanayileşmeyi yeniden başlatma, eğitime yepyeni bir düzen getirme, hastanelerin kapısını halka hem açmak, hem sağlık hizmetlerimize yepyeni bir şekil verme, dünyayla kucaklaşma ve nihayet istikrar 'stabilize' denilen olayı yeniden tesis etme, bozulmuş dengelerin tümünü tesis etme.

Velhasıl, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni yeniden şevkle yoluna oturtma, milletle devleti kucaklaştırma ve bu ülkeden yoksulluğu silme, garipliği silme, ücra köşe bırakmama ve bütün bunların yanında da bir dürüst ve şeffaf devleti halkın önüne koyma gibi duruyor." (6 Kasım 1991)

Bu tabloda saydıkları sıradan birer söz değil.

Çünkü, bir and içme metnini okuyor gibi konuşuyor. Vaadediyor Demirel ve konuşmayı bitiren son cümle ile sanki vaatler metnine imza atıyor:

" 'Başaramayız' diye hiçbir endişeye girmeyin. Türkiye bunların hepsini başaracak ve makul bir süre içerisinde –yarın sabah kimse bizim yakamıza yapışmasın– Türkiye, bizim idaremizde rahatlığını görecektir" diyor.

'Makul süreye' hükümet programında kendi ifadesiyle yer veriyor: 500 gün! En önemli soruna, enflasyon sorununa tanıdığı süre. Ötekileri peyderpey gerçekleştirme...

İki yıla yakın Başbakanlıkta görev yapan Demirel, hükümeti kurma görevini almadan bir gün önce, 6 Kasım günü grubunda sıraladığı, arkasında durduğunu söylediği 'gayeler'in pek çoğunu gerçekleştiremiyor.

Ya da bir bölümünü başlatıyor, ama sonuç alamıyor.

Ama Demirel'e sorarsanız: Başarılı bir 500 gün geçiriyor!

Onca yıldan, onca kavgalı günlerden sonra Çankaya'da Özal'la buluşan Demirel'e göre, bir buçuk saatlik görüşmede 'birbirlerini dinlemişler'di.

Demirel, Özal'la yaptığı görüşmeyi bir devlet sırrı gibi saklıyor.

Daha çok Güneydoğu sorunu üzerinde durulmuş. 'Bu konuda tartışmadan ziyade, birbirlerini dinlemişlerdi.' Görüşmeyle ilgili bana bilgiler verdi:

Demirel, 2 Nisan 1990'da yapılan terör zirvesinde neler konuşulduğunu ve bugün nerelere gelindiğine değinmişti. "Tabii ki bende resmi bilgi yok" diyordu: "Ben de kamuoyuna yansıyan bilgilerden yola çıkarak konuştum. Bu süre içinde ortaya çıkan olayları anlattım. Bir tartışma ortamı olmadı. Ben ne devraldığımı söyledim."

Demek ki, grupta çizdiği manzarayı Özal'a da yinelemişti.

Özal'a gelince: O da görüşme üzerinde "Konuşmayacağım" diyor.

Bu bilgiler, Çankaya'da Özal'la Demirel arasında açıklananların dışında hayli 'ilginç' kimi konuların görüşüldüğü izlenimi veriyor.

Ne ki, istihbarat eylemleri durmuyor. Bir-iki gün içerisinde Çankaya'da ikili görüşmenin içeriğini yansıtan bilgiler kulislere, gazete bürolarına akıyor.

Bu bilgiler Güneydoğu sorununun görüşüldüğünü doğruluyor. Örneğin dış politika ve uluslararası para çevreleriyle ilişkilerde hükümetin Özal'dan yararlanmasının düşünülüp düşünülmediği de ayrı bir soru.

Ama, Başbakan Demirel'in yanıtı katı: "Herkes Anayasa sınırları içinde kalacak!" Zaten bu konu Çankaya'da ele alınıyor:

Özal hayli duygu yüklü bir sesle Demirel'e, "Beni eleştirdiler, icraata karışıyorum, hükümet işlerine müdahale ediyorum diye eleştirdiler" diyor. Bu, bir dert yanmayı mı gösteriyor, yoksa... Tabii Demirel, aylardır bu konuda söylediklerini, aylardır gazetelerde yazılanları unutmuş değil:

"Biz de eleştirdik" diyor. Hemen anımsatma yapıyor. Aylardır yinelediği 'sistemi' anımsatıyor· "Parlamenter sistemde yönetim sorumluluğu hükümetlere ait değil midir? Bunun için eleştirdik."

Cumhurbaşkanlığı sorununa değinilmediği öne sürülüyordu. Ola ki, Özal'ın yüzüne 'indirme ile ilgili siyaset'ten söz etmeyi siyasal nezakete yakıştıramamıştı Demirel.

Ancak, Çankaya görüşmesinin içeriğini araştıran gazetecilere "Süreç devam edecek" diyordu: "O ayrı bir konuydu. Cumhurbaşkanlığı için Anayasa değişikliği tam kapanmış değil." Bir ayrı konu daha: Özal'ın Demirel'e açtığı davalar sürüyordu.

NATO zirvesine katılmak üzere –yeni hükümet kurulmadığı için Yılmaz görevde– Roma'ya uçarken; ANAP Genel Başkanı, Demirel'in liderler turuyla ilgili hayli ilginç bilgiler veriyor:

Yılmaz: "Cumhurbaşkanı'nı indirirseniz öyle bir emsal yaratırsınız ki, bu yarın sizin aleyhinize de kullanılabilir. Cumhurbaşkanı'nın yalnızca ANAP grubunun oylarıyla seçildiğini söyleyip meşruiyet tartışması açıyorsunuz. Sayıştay Başkanı ve üyeleri de sadece ANAP oyları ile seçildi. Onları da mı değiştireceksiniz?"

Demirel: "Bakarız."

Yılmaz: "Devamlı değişen halk desteğine göre meşruiyet aramaya kalkarsanız, 94'te belediye seçiminde iş değişebilir. Orada da kendiniz zor durumda kalabilirsiniz."

Demirel: "O bugünün meselesi değil."

Yılmaz: "Sizin mantığınızdan gidersek her icraata anket yaptırıp meşruiyet temeli aramanız gerekirdi. Ayrıca başka bir şey söyleyeyim. Biz o gün Sayın Özal yerine başka birini Cumhurbaşkanı seçseydik, bu meseleyi gündeme getirmeyecektiniz."

Demirel: "Yok efendim, bizim meselemiz şahıslarla ilgili değil."

Siyasal vitrinde bütün parlaklığıyla Demirel duruyor. Ancak, umulmadık ölçüde yüksek oy alan ANAP'ın Özal'dan sonraki Genel Başkanı Mesut Yılmaz da gözde.

DYP ile koalisyona karşı. Sağda ve solda 'birleşmeden' yana. Ne ki, 20 Ekim seçimlerinin DYP ile ANAP'ın birleşmesine yönelik hiçbir işaret vermediğini söylüyor.

"DYP ile bizim aramızda, SHP ile DSP arasında bir hesaplaşma yaşanacak. Bu, kaçınılmaz" diye düşünüyor ve söylüyor ama, gelecek yıllarda böyle bir hesaplaşma olmuyor. Söylediği kutuplar arasında kavga, tartışma sürüyor.

Mesut Yılmaz'ın gerçekçi bir saptaması var: "ANAP'ta dört eğilimi birleştirme dönemi kapandı" diyor.

164

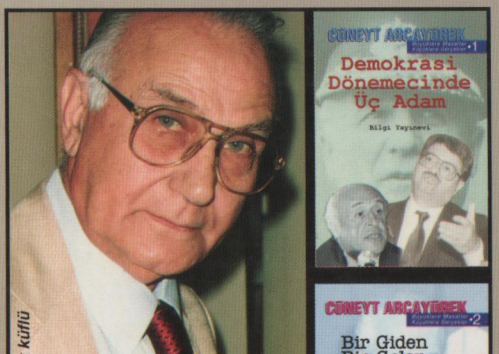
Fakat siyaseti ciddi bir uğraş kabul edip 'devlet fikrine sahip' olanların Demirel hükümeti kurulup göreve başlamadan önce üzerine eğildikleri konuların başında Güneydoğu sorunu geliyordu.

Demirel, muhalefet yıllarında da 'Güneydoğu' başlığı altında toplanan 'Kürt sorununu' dikkatle izliyordu.

Devletin çeşitli kurumlarından bilgi alıyor, kendi gözlemlerine bu bilgileri katarak 'Kürt sorunu' üzerinde sonuçlar çıkarıyordu.

Köşk'te Özal'la bir buçuk saatlik görüşmenin sadece Güneydoğu ile ilgili olduğunu açıklaması, Demirel'in hükümet olur olmaz bu soruna öncelik vereceğinin bir işaretiydi.

(ÜÇÜNCÜ KİTABIN SONU)



CÜNEYT ARCAYÜREK, 1928'de Ankara'da doğdu. Öğretmen anne ve babanın ikinci oğludur. Öğrenimini Ankara'da tamamladı. Gazeteciliğe 1947'de CHP'nin yayın organı Ulus'ta başladı. Birçok gazetede uzun süre de Hürriyet'te çalıştı. Milliyet'te ve Metin Toker'in yayımladığı Akis dergisinde hem yazarlık hem de genel yayın müdürlüğü yaptı. DP'nin 1950-1960 iktidarı sırasında bir yazısından dolayı hapse girdi. Meslek yaşamının her kademesinde görev yapan **Arcayürek,** Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanlığı yaptığı süre dışında 1985'ten beri Cumhuriyet gazetesinde yazıyor.

Bu kitap, Türkiye'nin yazgısında önem taşıyan dönemlerin öyküsüdür.

Kısa bir süre içinde ülkedeki değişimleri içeren bir öykü.

Cumhurbaşkanı Özal'ın anayasal yetkilerini aşarak; icranın başıymış gibi yetkiler kullandığı günleri anlatıyor. Özal'ın Türkiye'yi savaşa sokmak için üstün çabalarını canlı, belgeli ve özel notlarla süslenmiş bir içerikte okuyucuya aktarıyor.

Ama sağduyulu bir orgeneralin cumhuriyet tarihinde Özal'a ve savaşa görülmedik biçimde karşı çıkışıyla; Türkiye, bir savaş serüveninden tam eşikte geri dönüyor. Orgeneral Torumtay'ın Genelkurmay Başkanlığı'ndan istifası olayı hem kendi anlatımlarıyla hem de tanıkların ifadeleriyle canlılık kazanıyor.

Muhalefetteki sine-i millete dönüş çırpınışları... İç politikadaki oynaşmalar ve kaynaşmalar...

Ve... Özal'ın "PKK ile barış planı", ayrıntılarıyla **Cüneyt Arcayürek Anlatıyor** dizisinin bu 3. kitabında gözler önüne seriliyor.

PROMOSYON KİTAP
200 187775
3,99 YTL
2187 7759

2. basım

ISBN 975 - 494 - 882 -
2001 . 06 . Y . 0105 . 189

KDV dahil 7000000 Lir